

รายงานโครงการวิจัย

เรื่องการจัดฐานข้อมูลวัฒนธรรมเพื่อการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมไทย
พื้นที่ภาคอีสาน 2549

จักรวาลทัศน์

(ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

รองศาสตราจารย์จารุวรรณ ธรรมวัตร และคณะ

สนับสนุนงบประมาณโดยสำนักวิจัยและส่งเสริมวัฒนธรรม
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

เนื้อหา	สารบัญ	หน้า
จักรวาลทัศน์		
(ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)		
จังหวัดกาฬสินธุ์.....		2
พิพิธภัณฑ์ในภาคอีสาน		2
- พิพิธภัณฑ์ของดีเมืองกาฬสินธุ์		2
- พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูพาน		5
สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม		6
- ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า		6
จังหวัดขอนแก่น.....		7
พิพิธภัณฑ์ในภาคอีสาน		7
- พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดไชยศรี		7
- พิพิธภัณฑ์โฮมมูนมังเมืองขอนแก่น		9
สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม		12
- ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ		12
จังหวัดชัยภูมิ.....		13
สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม		13
- ชื่อบ้านนามเมือง		13
จังหวัดนครพนม.....		13
พิพิธภัณฑ์ในภาคอีสาน		13
- พิพิธภัณฑ์หมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนามและบ้านท่านโฮ จิ มินห์		13
สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม		16
- ความเชื่อ		16
จังหวัดนครราชสีมา.....		17

พิพิธภัณฑ์ในภาคอีสาน	17
สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	18
- ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า	18
จังหวัดยโสธร.....	19
สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	19
- ชื่อบ้านนามเมือง	19
จังหวัดร้อยเอ็ด.....	20
พิพิธภัณฑ์ในภาคอีสาน	20
- พิพิธภัณฑ์เรือนวัฒนธรรมพื้นบ้าน	20
- พิพิธภัณฑ์ทหาร พล.ร.6	21
- สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ	24
สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	26
- ความเชื่อ	26
- ชื่อบ้านนามเมือง	27
จังหวัดเลย.....	27
พิพิธภัณฑ์ในภาคอีสาน	27
- เจดีย์พิพิธภัณฑ์พระอาจารย์หลุย จันทสาโร	27
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย	29
- พิพิธภัณฑ์ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช	31
สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	32
- ภูมิปัญญาอาหารการกิน	32
จังหวัดหนองคาย.....	33
สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	33
- ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ	33
- ภูมิปัญญาอาหารการกิน	33
จังหวัดหนองบัวลำภู.....	34
พิพิธภัณฑ์ในภาคอีสาน	34
- พิพิธภัณฑ์อัฐบริหารและพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งของหลวงปู่ขาว อนาลโย	34
- พิพิธภัณฑ์หลวงปู่หลอด ปโมทิตะเจติย์	36

- พิพิธภัณฑ์หอยหินโบราณ 150 ล้านปี และซากฟอสซิลไดโนเสาร์	39
จังหวัดอุดรธานี.....	41
พิพิธภัณฑ์อีสาน	41
- พิพิธภัณฑ์สัตว์โลกล้านปี	41
จังหวัดอุบลราชธานี.....	43
พิพิธภัณฑ์อีสาน	43
- หออุบลนิทัศน์	43
- พิพิธภัณฑ์กองพันทหารปืนใหญ่ที่ 6	44
- พิพิธภัณฑ์ตราไปรษณียากรอุบลราชธานี	45
การศึกษาพื้นที่โดยภาพรวมในภาคอีสาน.....	46
สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	46
- ความเชื่อ	46
- จักรวาล/ธรรมชาติ	51
- ภูมิปัญญาการตั้งถิ่นฐาน	52
- ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ	52
- ภูมิปัญญาการอาหารการกิน	55
- ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	56
- ชื่อบ้านนามเมือง	56
เว็บไซต์ประเพณีไทยคอตคอม	57
งานวิจัยอีสานคดี	59

การจัดทำฐานข้อมูลวัฒนธรรมเพื่อการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมไทย

จักรวาลทัศน์

(ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

แหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมที่มีจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลวัฒนธรรม เพื่อการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมไทย โดยใช้ข้อมูลทั่วไปของแหล่งหรือสถานที่จัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมดังนี้

- พิพิธภัณฑ์ในภาคอีสาน
- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เว็บไซต์ประเพณีไทยคอตคอม
- เว็บไซต์ไทยตำบลคอตคอม
- สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่มที่ 1 – 15
- งานวิจัยด้านอีสานศึกษา

การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลวัฒนธรรมเพื่อการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมไทย ซึ่งใช้ข้อมูลทั่วไปของแหล่งหรือสถานที่จัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สามารถจำแนกประเภทข้อมูลที่สำรวจดังต่อไปนี้

1. วรรณกรรมมุขปาฐะ
2. ประเพณี , พิธีกรรม
3. มหรสพ , การละเล่น
4. วิชาช่างพื้นบ้าน
5. จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

ทั้งนี้ เมื่อจำแนกข้อมูลตามประเภททั้ง 5 หัวข้อแล้วจัดข้อมูลแยกตามจังหวัดโดยเรียงตามตัวอักษร ก-ฮ เริ่มจากแห่งหรือสถานที่จัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมตั้งแต่พิพิธภัณฑ์ในภาคอีสาน สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เว็บไซต์ประเพณีไทยคอตคอม เว็บไซต์ไทยตำบลคอตคอม สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่มที่ 1 – 15 และงานวิจัยด้านอีสานศึกษา ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลจักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม) ได้ตามตารางดังนี้

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

จังหวัด	พิพิธภัณฑ์			สำนักวิทยบริการ			ไทยตำบล	งานวิจัยด้านอิสานศึกษา			
	การรักษาโรคด้วยวิถีธรรมชาติ	แหล่งโบราณคดีศึกษา	พุทธปรัชญา/ความเชื่อ	การรักษาโรคด้วยวิถีธรรมชาติ	แหล่งโบราณคดีศึกษา	พุทธปรัชญา/ความเชื่อ		การรักษาโรคด้วยวิถีธรรมชาติ	แหล่งโบราณคดีศึกษา	พุทธปรัชญา/ความเชื่อ	การพัฒนาวัฒนธรรมกับการ
กาฬสินธุ์	1	1				1					
ขอนแก่น		1	1			1					
ชัยภูมิ			1			1					
นครพนม						2					
นครราชสีมา		1				1					
ยโสธร						1					
ร้อยเอ็ด	1	2				2					
เลย	1	1	1	1							
หนองคาย				2							
หนองบัวลำภู		1	2								

(ต่อ) จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

จังหวัด	พิพิธภัณฑ์			สำนักวิทยบริการ			ไทยตำบล	งานวิจัยด้านอิสานศึกษา			
	การรักษาโรคด้วยวิถีธรรมชาติ	แหล่งโบราณคดี แหล่งธรรมชาติศึกษา	พุทธปรัชญา	การรักษาโรคด้วยวิถีธรรมชาติ	แหล่งโบราณคดี แหล่งธรรมชาติศึกษา	พุทธปรัชญา		การรักษาโรคด้วยวิถีธรรมชาติ	แหล่งโบราณคดี แหล่งธรรมชาติศึกษา	พุทธปรัชญา	การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมกับการพัฒนา
อุดรธานี	1										
อุบลราชธานี	2		1								
การศึกษาพื้นที่โดยภาพรวม				7		15	17	205	12	217	304

จักรวาลทัศน์

(ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

การศึกษาบทบาทการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมไทย

การจัดทำฐานข้อมูลวัฒนธรรมเพื่อการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมไทย โดยใช้ข้อมูลทั่วไปของแหล่งหรือสถานที่จัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมดังนี้

- พิพิธภัณฑ์ในภาคอีสาน
- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เว็บไซต์ประเพณีไทยคอตคอม
- เว็บไซต์ไทยตำบลคอตคอม
- สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่มที่ 1 – 15
- งานวิจัยด้านอีสานคดี

การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลวัฒนธรรมเพื่อการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมไทย ซึ่งใช้ข้อมูลทั่วไปของแหล่งหรือสถานที่จัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สามารถแยกประเภทข้อมูลที่สำรวจดังต่อไปนี้

1. วรรณกรรมมุขปาฐะ
2. ประเพณี , พิธีกรรม
3. มหรสพ , การละเล่น
4. วิชาช่างพื้นบ้าน
5. จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

จักรวาลทัศน์

(ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

ฐานข้อมูลประเภท จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม) โดยใช้ข้อมูลทั่วไปของแหล่งหรือสถานที่จัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรม และมีรายละเอียด ดังนี้

จังหวัดกาฬสินธุ์

- พิพิธภัณฑ์อีสาน

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ของดีเมืองกาฬสินธุ์
- ที่ตั้ง อาคารศาลากลางหลังเก่าของจังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
- คณะผู้ดำเนินการ พิพิธภัณฑ์ของดีเมืองกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมอบหมายให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลและรับผิดชอบ ซึ่งมีบุคลากรของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 29 คน ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นหัวหน้าหน่วยงาน ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นที่ปรึกษา
- ประวัติความเป็นมา พิพิธภัณฑ์ของดีเมืองกาฬสินธุ์ ผู้ริเริ่มคือ นายชัยรัตน์ มาประณีต ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ (2542-2546) และนางเบญจมาศ มาประณีต นายกเหล่ากาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยระดมทุนจากทั้งหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของดีเมืองกาฬสินธุ์ ในอาคารศาลากลางหลังเก่าของจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแหล่งเรียนรู้และรวบรวมของดีของจังหวัดกาฬสินธุ์ให้ประชาชนได้ศึกษาและทราบถึงประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมอันดีงามและทราบถึงสถานที่สำคัญของจังหวัดกาฬสินธุ์ ทราบประวัติบุคคลสำคัญของจังหวัด พิพิธภัณฑ์ของดีเมืองกาฬสินธุ์สามารถเปิดให้เข้าชมได้เมื่อ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544
- บทบาททั่วไป พิพิธภัณฑ์ของดีเมืองกาฬสินธุ์ จัดแสดงโดยแบ่งเป็นห้องๆ ดังนี้
 1. ห้องวิถีชีวิตชาวผู้ไท จัดแสดงเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเขาวง คำม่วง กุฉินารายณ์ การจัดแสดงเป็นการจำลองบ้านเรือน จัดแสดงเครื่องมือเครื่องใช้ จัดแสดงการดำรงชีวิต งานหัตถกรรมที่โดดเด่นคือการทอผ้าไหมแพรวา การแต่งกายของชาวผู้ไทกาฬสินธุ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ เทคนิคในการจัดแสดงคือ ใช้เรื่องบรรยายอัดโน้ตบรรยายเสียงประกอบการชมนิทรรศการ บางเครื่องชำรุดเสียหายแล้ว
 2. ห้องผ้าไหมแพรวา เป็นห้องจัดแสดงผ้าแพรวาที่มีชื่อเสียงของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย นิทรรศการสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถที่ทรงสนพระทัยและมีพระมหากรุณาธิคุณต่องานศิลปาชีพ การแสดงผ้าแพรวาที่ได้รับรางวัลต่างๆ ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ผ้าแพรวาที่ได้รับการตัดเย็บเป็นชุดเครื่องแต่งกาย การแสดงแพรวาในชุดเครื่องแต่งกายผู้ไท และการแสดงของเก่าและเครื่องเงินต่างๆ
 3. ห้องวัฒนธรรมนิทัศน์ มีการจัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับระบบนิเวศของกาฬสินธุ์ที่เป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตและวิถีวัฒนธรรมของชนเผ่าต่างๆ ในจังหวัดกาฬสินธุ์
 4. ห้องจัดแสดงเรื่องอำเภอต่างๆ ของจังหวัดกาฬสินธุ์ จัดแสดงเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนและแสดงของดีของแต่ละอำเภอ

5. ห้องเจ้าคณะจังหวัดกาฬสินธุ์ จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพระอริยสงฆ์และพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์

6. ห้องตั้งเมืองกาฬสินธุ์ เป็นห้องที่จัดแสดงเรื่องการตั้งเมืองกาฬสินธุ์ของกลุ่มท้าวโสมพมิตร หัวหน้ากลุ่มคนลาวที่อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารราชอาณาจักรสยามในสมัยรัชกาลที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

7. ห้องเจ้าโสมพมิตร เป็นห้องนิทรรศการจัดแสดงเรื่อง สายตระกูลและการสืบสายตระกูลของเจ้าโสมพมิตร ที่แยกออกเป็นสายตระกูลต่างๆ หลายสาย การจัดแสดงเรื่องเจ้าเมืองกาฬสินธุ์ที่สืบทอดตำแหน่ง

8. ห้องเมืองฟ้าแดดสงยาง จัดแสดงเรื่องราวของเมืองฟ้าแดดสงยาง เมืองโบราณสมัยทวารวดีที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

9. ห้องโปงลาง เป็นห้องจัดแสดงเครื่องดนตรีอีสาน โปงลางที่มีชื่อเสียงของจังหวัดกาฬสินธุ์

10. ห้องเมืองในจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นห้องที่แสดงเรื่องของเมืองต่างๆ ในที่ตั้งขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ จัดแสดงภาพการตั้งเมืองต่างๆ ภาพเจ้าเมืองและมีคำบรรยายและประวัติการตั้งเมือง

11. ห้องพระมิ่งเมืองกาฬสินธุ์ เป็นห้องจัดแสดงเรื่องราวของพระพุทธรูปสมัยต่างๆ ที่พบในเขตพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ พระสำคัญของเมืองกาฬสินธุ์

12. ห้องคนดีศรีกาฬสินธุ์ จัดแสดงชีวประวัติของคนดีที่สร้างชื่อเสียงให้แก่จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อประกาศเกียรติคุณ

13. ห้องจัดแสดงวิถีชาวนาจังหวัดกาฬสินธุ์ (ปิด)

14. ห้องผลิตภัณฑ์จากอ้อย

15. ห้องผลิตภัณฑ์จากมันสำปะหลัง

16. ห้องพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ จัดแสดงเรื่องราวของไดโนเสาร์ที่พบที่ภูกุ่มข้าว อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

17. ศูนย์บริการความรู้ของ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นห้องให้บริการค้นคว้าความรู้และห้องสืบค้นอินเทอร์เน็ต

18. ห้องศูนย์ข้อมูล เป็นห้องให้บริการข้อมูลและค้นคว้าเอกสารงานวิชาการเรื่องราวของจังหวัดกาฬสินธุ์เพิ่มเติมจากนิทรรศการ

19. จำหน่ายของที่ระลึก จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่สำคัญคือ ผ้าไหมแพรวาที่มีชื่อเสียงของที่นี่ เปิดจำหน่ายเฉพาะวันเวลาราชการ

- บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม) มี
การจำลองการดำรงชีวิตของชาวกาฬสินธุ์ มีการจัดแสดงโดยหุ่นจำลองของคนในการประกอบ
กิจกรรมต่างๆ เช่น หอเลี้ยงลูก การอยู่ไฟ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยสมุนไพร

7. ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึก มิถุนายน 2549

หมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ของดีเมืองกาฬสินธุ์ เป็นความพยายามของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ต้องการให้มี
พิพิธภัณฑ์ของจังหวัดเป็นศูนย์กลางในการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่จัด
แสดงในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ ในด้านรูปแบบการจัดแสดงยังต้องพัฒนาในเรื่องรูปแบบ ส่วนเนื้อหา
การจัดแสดงที่พยายามสื่อให้เห็นภาพรวมของประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตวัฒนธรรมของท้องถิ่นจังหวัด
กาฬสินธุ์นั้น มีคุณค่าต่อการศึกษาเรียนรู้ของเยาวชนและประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจศึกษาเรื่อง
ของจังหวัดกาฬสินธุ์ และนอกจากนี้ที่พิพิธภัณฑ์ยังมีห้องศูนย์ข้อมูลที่ทำหน้าที่ให้บริการค้นคว้า
ข้อมูล เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับจังหวัดกาฬสินธุ์อีกจำนวนหนึ่ง

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ ภูเก้าภูผา
- ที่ตั้ง ภูเก้าภูผา ตำบลโนนบุรี อำเภอเสนาณรงค์ จังหวัดกาฬสินธุ์
- คณะผู้ดำเนินการ กรมทรัพยากรธรณี
- ประวัติความเป็นมา ซากดึกดำบรรพ์ไดโนเสาร์ภูเก้าภูผา พบครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2513 โดยพระญาณวิสาละ (พระครูวิจิตรสหัสคุณ) เจ้าอาวาสวัดสักระวัน และได้นำกระดูกที่พบมาเก็บรักษาไว้ โดยคิดว่าเป็นไม้กลายเป็นหิน ในปี พ.ศ. 2521 นายวรารุณ สุทธิธรรม นักธรณีวิทยาและคณะจากกรมทรัพยากรธรณีได้เดินทางมาสำรวจธรณีวิทยาบริเวณนี้ และได้พบตัวอย่างดังกล่าวจึงได้แจ้งว่าเป็นกระดูกไดโนเสาร์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2523 คณะสำรวจโบราณคดีวิทยาไทย-ฝรั่งเศสได้นำกระดูกเหล่านั้นจำนวน 3 ท่อนไปศึกษาพบว่าเป็นส่วนของกระดูกขาหน้าของไดโนเสาร์ซอโรพอด (Sauropod) จนกระทั่งในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2537 ได้พบแหล่งสะสมกระดูก ที่บริเวณร่องน้ำเชิงเขาข้างถนน จึงได้ทำการสำรวจขุดค้นและอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ แต่ในขณะนั้นเป็นหน้าฝน ฝนตกชุกในหลุมสำรวจจึงได้หยุดทำการสำรวจและมาดำเนินการในการขุดสำรวจใหม่ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2537 จากการขุดเปิดหน้าดินพบกระดูกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

จนกระทั่งเดือนตุลาคม พ.ศ. 2538 พบกระดูกไดโนเสาร์กินพืชมากกว่า 6 ตัว มีจำนวนกระดูกมากกว่า 630 ชิ้น คณะสำรวจจึงต้องจัดสร้างศาลาคลุมหลุมขุดค้น เพื่อให้รักษาซากกระดูกจากแดด ฝน และสามารถขุดค้นได้ พระครูวิจิตรสหัสคุณได้เมตตาให้ คณะสำรวจได้อาศัยศาลาในวัดเป็นห้องปฏิบัติการและพักแรม ทำให้คณะสำรวจสามารถขุดเปิดซากกระดูกไดโนเสาร์ได้มาก และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จทอดพระเนตรซากกระดูกไดโนเสาร์ในวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2538

- บทบาททั่วไป อาคารพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเก้าภูผาเป็นอาคารขนาดกลาง มีพื้นที่ประมาณ 8,000 ตารางเมตร แบ่งเป็นส่วนนิทรรศการ 2,500 ตารางเมตร พื้นที่อนุรักษ์ซากกระดูกเพื่ออ้างอิงและการศึกษาวิจัย 3,400 ตารางเมตร พื้นที่บริหารบริการ 2,000 ตารางเมตร และส่วนโรงระเหยทางเดินภายนอกภายในอาคารอีกประมาณ 500 ตารางเมตร

บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

จัดแสดงกระดูกไดโนเสาร์กินพืชมากกว่า 6 ตัว มีจำนวนกระดูกมากกว่า 630 ชิ้น

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึก มิถุนายน 2549

หมายเหตุ การขุดพบซากกระดูกไดโนเสาร์เป็นจำนวนมากในชั้นหินทรายหมวดหินเสาขัว (Sao Khua Formation) ยุคครีเทเชียสตอนต้น (Early Cretaceous) อุประมาณ 130 ล้านปี แหล่งขุดค้นนี้พบกระดูกไดโนเสาร์ซอโรพอด (Sauropod) ซึ่งเป็นไดโนเสาร์กินพืชจำนวนมากที่สุดเท่าที่มีการขุดค้นในประเทศไทย โคพบมากกว่า 650 ชิ้น ประกอบด้วยไดโนเสาร์ซอโรพอด (Sauropod)

อย่างน้อย 7 ตัว พบชิ้นส่วนต่างๆเกือบครบทุกส่วนซึ่งชิ้นหนึ่งในนั้นชิ้นส่วนยังคงเรียงรายต่อกันเป็นโครงเกือบสมบูรณ์ทั้งตัวนอกจากนี้ยังพบฟัน และชิ้นส่วนของหัวกะโหลกหลายชิ้น ทำให้ทราบว่ามีไดโนเสาร์ 4 ชนิด คือ ไดโนเสาร์ซอโรพอด (Sauropod) 2 ชนิด ชนิดหนึ่งคือ ภูเวียงโกซอรัส สิริธรรณ (Phuwianggosaurus sirindhornae) และอีกชนิดหนึ่งอยู่ระหว่างการวิจัย อีก 2 ชนิดเป็นไดโนเสาร์กินเนื้อขนาดใหญ่ คือ พบฟันของไดโนเสาร์ สยามโมซอรัส สตรีธรณี (Siamosaurus steetorani) และสยามโมไทแรนโนซัส (Siamotyrannusisanensis) สัตว์ร่วมสมัยที่พบในบริเวณใกล้เคียง ได้แก่ หอยน้ำจืดสองฝา (Bivaive) ปลาเลปิโดเทส (Lepidotes) จระเข้โกนิโอโฟลิส (Gonipholis) เต่า (Tuttie) และปลาฉลามน้ำจืดไฮบodont (Hybodontshark) ดังนั้นเป้าหมายในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียงแห่งนี้จึงต้องการให้เป็นไปดังนี้

1. เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
2. สร้างแหล่งอนุรักษ์และเก็บรักษาซากกระดูกไดโนเสาร์
3. เพื่อเป็นแหล่งศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านวิชาการของนักวิชาการทั่วโลก
4. เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านธรณีวิทยา โบราณชีววิทยา
5. สร้างรายได้เสริมในด้านการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดกาฬสินธุ์
6. เป็นศูนย์กลางของการศึกษาวิจัย ฟอสซิลสัตว์มีกระดูกสันหลังของประเทศ
7. เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของนักวิชาการทั่วโลก

- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- ประเภทของข้อมูล : ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า
- เวลาที่รวบรวม : 2543
- ผู้รวบรวม : สายสุนีย์ สิงห์ทัศน์
- ผู้ให้ข้อมูล : -

- สถานที่รวบรวม :-
- รูปแบบการบันทึก : บทความอีสาน
- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : เสนาทวารวดีที่เมืองฟ้าแดดสงยาง
- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

เมืองฟ้าแดดสงยางหรือที่เรียกเพี้ยนเป็นเมืองฟ้าแดดสงยาง เป็นเมืองที่มีคุณค่าและสำคัญทางประวัติศาสตร์แห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านแสวก ต.หนองแปน อ.กมลาไสย จ.กาฬสินธุ์ ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 19 กม. ตามเส้นทางกาฬสินธุ์-ร้อยเอ็ด จากภาพถ่ายทางอากาศและหลักฐานประเภท ศิลปะ โบราณวัตถุสถานจำนวนมากที่พบจากการสำรวจขุดค้นทางโบราณคดี สามารถกำหนดอายุได้ว่าเมืองฟ้าแดดสงยางเป็นเมืองโบราณสมัยทวารวดี (ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11-16) ที่เคยเจริญรุ่งเรือง มาก่อน พุทธศตวรรษที่ 14 ตัวเมืองตั้งอยู่ในที่ราบลุ่ม ระหว่างลำน้ำปาว และลำน้ำชี บริเวณโดยรอบเป็นที่อุดมสมบูรณ์ มีร่องรอยที่แสดงว่า เป็นเมืองพุทธที่มีความเจริญระดับสูง เป็นเมืองสำคัญ ที่เป็นศูนย์กลางความเจริญ โดยมีพระมหาภิกษุตรีขจรปกครองเมือง มีการติดต่อในทางวัฒนธรรมระหว่างดินแดนในลุ่มน้ำชีกับดินแดนในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทยด้วย สิ่งที่มีคุณค่าและสามารถบอกเล่าถึง ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนโบราณหลายแห่งในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ได้เป็นอย่างดีก็คือ เสนาที่ได้พบเป็นจำนวนมาก หลากหลายรูปแบบจนทำให้เมืองฟ้าแดดสงยางมีชื่อเรียกอีกชื่อว่าเมืองเสนา

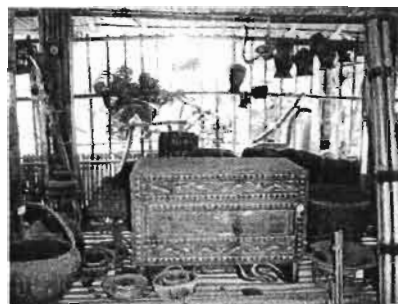
จังหวัดขอนแก่น

- พิพิธภัณฑ์อีสาน

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดไชยศรี
- ที่ตั้ง วัดไชยศรี หมู่ที่ 8 บ้านสาวะถี ต.สาวะถี อ. เมือง จ.ขอนแก่น
- คณะผู้ดำเนินการ อยู่ภายใต้การดูแลของเจ้าอาวาสวัดไชยศรี องค์การบริหารส่วนตำบลสาวะถี และคณะกรรมการที่ทางเจ้าอาวาสและแกนนำของประชาชนในพื้นที่ร่วมกันเลือกตั้งขึ้นมา 7 คน ซึ่งประกอบไปด้วย เจ้าอาวาสวัดไชยศรี ข้าราชการเกษียณ ตัวแทนเยาวชน ตัวแทนชาวบ้านสาวะถี ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ มีหน้าที่ในการจัดทำทะเบียนวัตถุที่ได้รับบริจาคจากชุมชนในพื้นที่ และทำหน้าที่ดูแลการจัดการพิพิธภัณฑ์ในด้านต่าง ๆ
- ประวัติความเป็นมา พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดไชยศรี ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนมกราคม 2547 เป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน โดยมีคณะสงฆ์วัดไชยศรีและชาวบ้านร่วมดูแลและรับผิดชอบ โดยเปิดให้เป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านแห่งนี้ ขึ้นมานั้นก็เพื่อที่จะช่วยยั้งการสูญเสียอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในสมัยก่อนของประชาชนในพื้นที่

และเพื่อที่สร้างแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมภายในวัด ภายในอาคารชั่วคราวพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจะจัดแสดง อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้สมัยก่อนของประชาชนในพื้นที่ตำบลสาวะถี

นอกจากนี้ภายในวัดไชยศรียังมีสิมอีสานโบราณตั้งอยู่ ซึ่งสิมนี้อสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2408 สิ่งที่น่าสนใจคือภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ดูสวยงามแปลกตาฝีมือนายทอง ทิพย์ชา ช่างพื้นบ้านชาว มหาสารคาม ภาพจิตรกรรมที่วัดนี้จะเขียนทั้งภายในและภายนอกสิม(โบสถ์) สิ่งที่น่าสนใจอันดับแรกคือการใช้สี ช่างจะเขียนด้วยสีฝุ่นโทนสีคราม เหลือง ขาว ม่วงสลายตา ลักษณะการเขียนภาพ เน้นสัดส่วนที่เกินจริง อารมณ์ของภาพดูสนุกสนาน ตัวละครจะออกท่าทางโลดโผน เรื่องราวที่เขียนบนฝาผนังด้านนอกเป็นรูปนรกแปดขุม ภาพพระเวสสันดร นิทานพื้นบ้านเรื่องสังข์สินไชย ภาพทวารบาล ด้านในจะเล่าเรื่องพุทธประวัติ มีภาพเทพ มนุษย์และสัตว์ต่างๆ แต่ปรกติวัดในต่างจังหวัดยังคงเคร่งตามประเพณีเดิม คือผู้หญิงไม่สามารถเข้าไปภายในโบสถ์ได้ ซึ่งวัดไชยศรีก็เป็นวัดหนึ่งที่ยังรักษารธรรมเนียมนี้อยู่ ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของสิมโบราณ เดิมเป็นหลังคาแบบอีสานคือมีปีกยื่น ต่อมาหลังคาชำรุดชาวบ้านจึงร่วมกันปฏิสังขรณ์ใหม่เป็นแบบรัตน โกสินทร์ ซึ่งไม่สามารถกันแดดกันฝนได้ทั่วถึง จึงทำให้ภาพจิตรกรรมที่ผนังด้านนอกเลื่อนไปบ้างแต่อย่างไรก็ดีกรมศิลปากรได้เข้ามาต่อเติมปีกด้านข้างของโบสถ์แล้ว นอกจากนั้นยังยกพื้นขึ้นเพื่อป้องกันน้ำกัดเซาะฐานด้วย

- บทบาททั่วไป จัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้สามารถแยกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

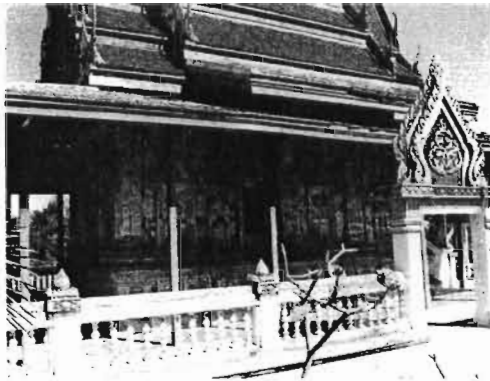
- 1.อุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ครกกระเดื่อง กระบม กระตืบข้าว ชันหมาก เติงโบราณ หีบโบราณ ฯลฯ
- 2.อุปกรณ์ทอผ้า เช่น อัก กระสวย ฟืมประเภทต่าง ๆ กระด้าง อีว รวมไปถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการเลี้ยงไหม
- 3.อุปกรณ์หาลา เช่น แห เบ็ด ลอบ จัน ไม้พายเรือประเภทต่าง ๆ

4.อุปกรณ์ทำนา เช่น คราด ไถ ไม้ตักข้าว หลาว แยก

5.นอกจากนี้ยังมีโบราณวัตถุที่สำคัญ ๆ อีกหลายชิ้น เช่น ภาชนะดินเผารูปแบบต่าง ๆ

ตู้พระไตรปิฎกขนาดต่าง ๆ

- บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดนี้เขียนเรื่องราวเป็นรูปนรกเปดขุม ภาพพระเวสสันดร นิทานพื้นบ้าน เรื่องสังข์สินไชย ภาพทวารบาล และเล่าเรื่องพุทธประวัติ มีภาพเทพ มนุษย์และสัตว์ต่างๆ ประดิษฐานในต่างจังหวัดยังคงเคร่งตามประเพณีเดิม คือผู้หญิงไม่สามารถเข้าไปภายในโบสถ์ได้ ซึ่งวัดไชยศรี ก็เป็นวัดหนึ่งที่ยังรักษารธรรมเนียมนี้อยู่

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

หมายเหตุ วัดไชยศรี ตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2408 ชาวบ้านนิยมเรียกว่าวัดใต้ เนื่องจากว่าอยู่ตรงกันข้ามกับวัดเหนือ เรียกว่า คุ่มเหนือ คุ่มใต้ วัดนี้มีเนื้อที่ 6 ไร่ 2 งาน 58 ตารางวา สังกัดมหานิกาย ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ปี พ.ศ. 2460

มีเจ้าอาวาสปกครองติดต่อกันมา ดังนี้

1. หลวงปู่ครูบาอ่อนสา 2491
 2. หลวงปู่เปลี่ยน อธิปัญญา 2503
 3. เจ้าอธิการวสันต์ มหาปัญญา 2533 – ปัจจุบัน เจ้าคณะตำบลสาวะถีเขต 1 มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เปิดสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 – ปัจจุบัน
- ปัจจุบันมีพระภิกษุจำพรรษาจำนวน 9 รูป

- ชื่อพิพิธภัณฑสถาน โฮงมูนมั่งเมืองขอนแก่น
- ที่ตั้ง ถนนรอบบึง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

- คณะผู้ดำเนินการ อยู่ภายใต้การบริหารงานของ สำนักการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น โดยมี ผู้รับผิดชอบหลัก คือ นายทวี อัญญา และนายสรณ์ย์ เปาณาเรียง
- ประวัติความเป็นมา โงมุนมังเมืองขอนแก่นเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้คนในท้องถิ่นได้รับรู้คุณค่า เข้าใจ ถึงแก่นแท้ของประวัติศาสตร์ความเป็นมา ก่อนที่ขอนแก่น และชาวซึ่งไปกับวัฒนธรรมประเพณี อันดีงามที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตอันแฝงไว้ซึ่งแง่คิด ข้อเตือนใจและคติสอนใจให้ผู้คนได้ประพุดตน อยู่ในศีลธรรม ประกอบกับเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนได้เกิดการศึกษาเรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของบรรพบุรุษอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อเชื่อมโยงคนในชุมชนให้เกิด จิตสำนึกในการรักษาหวงแหนวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของตนให้คงอยู่สืบไป นอกจากนี้ยังเป็น ศูนย์กลางทางการศึกษาให้เยาวชนและประชาชนทั่วไป ได้ใช้ประโยชน์ในการค้นคว้าหาข้อมูลด้าน ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมบ้านเมืองของตน ตลอดจนช่วยให้นักท่องเที่ยวหรือผู้คนที่ต่างถิ่น ได้เรียนรู้และเข้าใจความเป็นขอนแก่นได้อย่างลึกซึ้ง

ความหมายของโงมุนมัง โดยคำว่า “โงมุนมัง” เป็นภาษาอีสานแยกออกเป็น 2 คำ คือ คำ โง และ มุนมัง

โง	หมายถึง	ห้องโถงหรือหอที่มีขนาดกว้างใหญ่
มุนมัง	หมายถึง	ทรัพย์สมบัติ, มรดก

ฉะนั้น “โงมุนมังเมืองขอนแก่น” จึงมีความหมายว่าห้องที่เก็บรวบรวมทรัพย์สมบัติ อันสื่อถึงความเป็นมาและเรื่องราวของเมืองขอนแก่น ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้ผู้คนได้สัมผัสถึง สภาพชีวิต ความเป็นอยู่ชาวขอนแก่น นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

โงมุนมัง เริ่มต้นจากกระบวนการร่วมคิดอย่างสร้างสรรค์ของคนทุกกลุ่มในเขตเทศบาล นครขอนแก่นในปลายปี พ.ศ. 2541 เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเมืองร่วมกัน ก่อให้เกิดแผน ขอนแก่นนครน่าอยู่ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการเปิดเวทีวิพากษ์ทำอย่างไรจึงจะทำให้ขอนแก่น เป็นนครที่น่าอยู่ ชุมชน ผู้รู้ และนักวิชาการได้มีความคิดเห็นตรงกันว่าเริ่มต้นต้องสร้างจิตสำนึกรัก ท้องถิ่นของตนเองก่อน คนขอนแก่นต้องรู้จักความเป็นมาของตนเอง รวมทั้งมีความภาคภูมิใจใน เอกลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ดังนั้นการศึกษาประวัติเมืองขอนแก่นจึงเป็นแกน หลักในการสร้างสำนึกท้องถิ่นร่วมกัน อีกประการหนึ่งควรมีพิพิธภัณฑ์เก็บรวบรวมเรื่องราว ประวัติศาสตร์เมืองขอนแก่น ซึ่งเป็นของคนขอนแก่นจริงๆ และเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต คือไม่ได้ เป็นเพียงสถานที่เก็บของเก่าเท่านั้น

ปีพุทธศักราช 2542 ได้มีกลุ่มอาสาสมัคร เป็นคณะสืบค้นประวัติศาสตร์เมืองขอนแก่น โดย ศึกษาประวัติศาสตร์แบบมีชีวิต (Life history) พร้อมกับปลูกจิตสำนึกร่วมไปพร้อมกัน คณะสืบค้น ได้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุและผู้รู้ในท้องถิ่น เกี่ยวกับความเป็นมาของเมืองขอนแก่นในประเด็นต่าง ๆ หลังจากนั้นได้มีการรวบรวม และชำระข้อมูล โดยการเปิดเวทีคนเมืองประชาพิจารณ์ เรื่องประวัติ

เมืองขอนแก่นและพิพิธภัณฑ์เมือง จากความเป็นมาดังกล่าวเพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น คณะผู้บริหารเทศบาลจึงได้จัดสร้างพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตขึ้นบริเวณได้อัจฉนทร์อาคาร 200 ปี ริมบึงแก่นนคร เป็นที่เก็บเรื่องราวความเป็นมา รวมทั้งเอกลักษณ์ของเมืองขอนแก่นไว้ ณ ที่แห่งนั้น นามว่า “โฮงมูนมังเมืองขอนแก่น” ซึ่งมีพิธีเปิดในวันที่ 9 ตุลาคม 2546

- **บทบาททั่วไป** โดยภายในโฮงมูนมังเมืองขอนแก่น ได้จัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นพื้นที่ในส่วนของการนิทรรศการ และห้องจำหน่ายของที่ระลึก สำหรับการจัดนิทรรศการได้แบ่งออกเป็น 5 โซน โดยแบ่งตามเนื้อหาสาระในระบบการปกครอง วิถีชีวิต ภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันนำภาคภูมิใจของชาวขอนแก่น นับตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคสร้างบ้านแปงเมืองและล่องเลียบ ผ่านวันเวลาอันรุ่งเรือง จวบจนเป็นเมืองขอนแก่นในปัจจุบัน โดยการนำเสนอด้วยแบบจำลองผสมผสานสื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งสไลด์ วิดีทัศน์ บอร์ดกราฟฟิค หุ่นจำลอง และภาพประกอบ คำบรรยาย เพื่อให้การชมนิทรรศการได้ทั้งความรู้และเกิดความตื่นตาตื่นใจ พื้นที่จัดนิทรรศการแบ่งเป็น 5 โซน คือ

โซนที่ 1 แนะนำเมืองขอนแก่น

โซนที่ 2 ประวัติศาสตร์เมืองขอนแก่นและวัฒนธรรมโบราณ

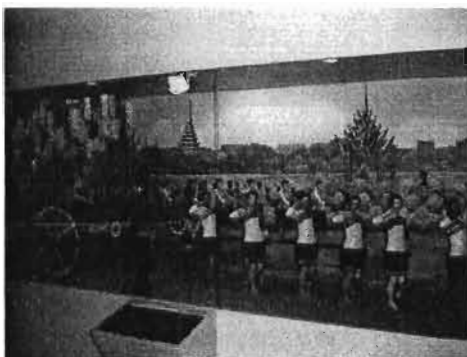
โซนที่ 3 การตั้งเมือง

โซนที่ 4 บ้านเมืองและวิถีชีวิตของชาวขอนแก่น

โซนที่ 5 ขอนแก่นวันนี้

- **บทบาทเฉพาะพันธกิจ**

จักรวาลคติ ความเชื่อท้องถิ่น จัดแสดงหุ่นจำลองเกี่ยวกับพื้นที่ศักดิ์ในชุมชน ได้แก่ ผีปู้ตา และหลักบ้าน

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

หมายเหตุ เพื่อให้ผู้คนในท้องถิ่นได้รับรู้คุณค่า เข้าใจถึงแก่นแท้ของประวัติศาสตร์ความเป็นมา ก่อนที่ขอนแก่นจะมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงดังเช่นปัจจุบัน และซาบซึ้งไปกับวัฒนธรรม ประเพณี อันดีงามที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตอันแฝงไว้ซึ่งแง่คิดข้อเตือนใจและคติสอนใจให้ผู้คนได้ประพุดติ ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม ประกอบกับการส่งเสริมให้เยาวชนได้เกิดการศึกษาเรียนรู้ถึงภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่เกิดจากฝีมือทางด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์ ของบรรพบุรุษอย่างแท้จริง ทั้งนี้ก็เพื่อเป็น สายใยที่เชื่อมโยงให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการรักษาและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณีอันดี งามของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาให้กับเยาวชน และ ประชาชนทั่วไปได้ใช้ประโยชน์ในการค้นคว้าข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบ้านเมือง ของตนเอง ตลอดจนยังช่วยให้นักท่องเที่ยวหรือผู้คนที่ต่างถิ่น ได้เรียนรู้และเข้าใจความเป็นขอนแก่น ได้อย่างแท้จริง

- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

-ประเภทของข้อมูล : ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

- เวลาที่รวบรวม : -

- ผู้รวบรวม : ยุทธพงษ์ พึ่งแรงตน

- สถานที่รวบรวม : -

รูปแบบการบันทึก : กฤตภาคอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : เปิดโลก'ภูเวียง'อาณาจักรแห่งภูมิปัญญา

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ภูเวียง ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะมีความมหัศจรรย์ ทางธรรมชาติหลายประการ เช่น เป็นแหล่งค้นพบซากไดโนเสาร์ ความหลากหลายทางชีวภาพ และมีแอ่งภูเวียง ซึ่งเป็นสิ่งมหัศจรรย์ ทางธรณีวิทยา ซากไดโนเสาร์ที่ ค้นพบที่ภูเวียงมีทั้งหมด 9 แหล่ง ทั้งชนิดกินพืชและกินเนื้อ หลายพันธุ์ด้วยกัน นอกจากนี้ยังพบ

อุทยานชาลภยนากรม สกุต Exogyia อายุประมาณ 130 ล้านปี จังหวัดขอนแก่น จึงมีแนวคิดที่จะนำทรัพยากรดังกล่าว มาใช้ประโยชน์ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยพัฒนาให้เป็น ศูนย์กลางของกิจกรรมดังนี้ 1)เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในด้านวิทยาศาสตร์ ธรณีวิทยาฯ 2)เป็นศูนย์การพัฒนาอาชีพและรายได้ของประชาชน 3)เป็นศูนย์การส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย 4)เป็นศูนย์การเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ 5)เป็นศูนย์เชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญา

จังหวัดชัยภูมิ

- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- ประเภทของข้อมูล : ชื่อบ้านนามเมือง
- เวลาที่รวบรวม : 2543
- ผู้รวบรวม : สุทัศน์ จุงพงศ์
- ผู้ให้ข้อมูล : -
- สถานที่รวบรวม : -
- รูปแบบการบันทึก :บทความอีสาน
- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : จังหวัดชัยภูมิ
- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

จังหวัดชัยภูมิ มีรูปร่างสามชายเป็นสัญลักษณ์ หมายถึง รงแห่งชัยชนะสงคราม เดิมผู้ครองนครได้เลือกภูมิประเทศ เพื่อตั้งเป็นเมือง พบว่า ตรงจังหวัดนี้มีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ ทำเลเหมาะแก่การสู้รบป้องกันตัว จึงตั้งเมืองขึ้น คำขวัญประจำจังหวัด คือ ชัยภูมิทิวทัศน์สวย รวยป่าใหญ่ มีช้างหลาย ดอกไม้งาม ลือนามวีรบุรุษ สูดยอดผ้าไหม พระใหญ่ทวารวดี มีสถานที่ท่องเที่ยวขึ้นชื่อคือน้ำตกตาดโตน เขื่อนจุฬาภรณ์ มีเขื่อนล็กบ้านเป็นพันธุ์ไม้ประจำจังหวัด ดอก ใบบละและยอดมีรสขมใช้ประกอบอาหารได้ ประโยชน์ทางยา ใบมีรสขมใช้ถ่ายพรวรคิก ถ่ายกระษัย ถ่ายพิษไข้ ขับเสมหะ ขับปัสสาวะ แก้กษัยชว แก้น้ำ ตำพอกแก้เหน็บชา แก้บวม บำรุงโลหิต ดอกแก้โรคประสาท โรคนอนไม่หลับ แก้หืด แก้กษัย เป็นยาระบาย เปลือกต้นแก้กระษัย แก้กษัยคืดงทวาร กระพี้ รสขมเผื่อนใช้ถอนพิษไข้ แก้กษัยเส้นเอ็น

จังหวัดนครพนม

- พิพิธภัณฑ์อีสาน

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์หมู่บ้านมิตรภาพไทย – เวียดนาม และ บ้านท่าน โฮ จิ มินห์
- ประธานาธิบดีเวียดนาม

- ที่ตั้ง บ้านนาจอก ตำบลหนองญาติ อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม
- คณะผู้ดำเนินการ มีการจัดคณะทำงานขึ้น โดยความร่วมมือจากข้าราชการในจังหวัดและชาวบ้านนาจอก
- ประวัติความเป็นมา สืบเนื่องจากจังหวัดนครพนม เป็นจังหวัดเก่าแก่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน มีความหลากหลายในประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ประชากรบางกลุ่มมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์เป็นการเฉพาะ ที่เด่นชัดได้แก่ ประวัติศาสตร์การเคลื่อนย้ายของกลุ่มชน 7 เผ่า จากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงมาตั้งถิ่นฐาน ในจังหวัดนครพนม

สำหรับประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญคือ การเคลื่อนย้ายของประชากรชาวเวียดนามเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครพนมในยุคของสงครามอินโดจีน และสงครามเวียดนามโดยเฉพาะในชุมชนบ้านนาจอก ตำบลหนองญาติ อำเภอเมืองนครพนม ซึ่งสถานที่แห่งนี้ในอดีตเคยเป็นสถานที่ที่อดีตประธานาธิบดี โฮ จิ มินห์ ได้เดินทางเข้ามาพำนักพระบรมโพธิสมภารนานถึง 7 ปี และเป็นศูนย์ประสานงานวางแผนการกอบกู้เอกราชจากประเทศฝรั่งเศส

ด้วยความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น ๔ พณฯ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มีความคิดให้จังหวัดและผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการพัฒนาพื้นที่บ้านนาจอก ตำบลหนองญาติ อำเภอเมืองนครพนมแห่งนี้ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในแง่ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนการสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น

รัฐบาลเวียดนามยินดีและสนับสนุนแนวความคิดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่จะร่วมกับจังหวัดนครพนมดำเนิน โครงการพัฒนาบ้านนาจอกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และมิตรภาพไทย-เวียดนาม เนื่องจากจะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์และมิตรภาพระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ ในกรณีดังกล่าวรัฐบาลเวียดนามได้กำหนดให้พิพิธภัณฑ์อดีตประธานาธิบดี โฮ จิ มินห์ กระทรวงวัฒนธรรมและข่าวสารเวียดนามเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานกับฝ่ายไทย

เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2544 เอกอัครราชทูตที่ปรึกษา ณ กรุงฮานอย ได้เข้าพบหรือหารือกับ Mr. Nguyen Van Tinh รองอธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงวัฒนธรรม และข่าวสารเวียดนาม ซึ่งได้รับแจ้งว่าพิพิธภัณฑ์โฮ จิ มินห์ มีการรวบรวมเอกสารสำคัญ ภาพถ่าย เครื่องใช้สอยและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ เพื่อมอบให้ฝ่ายไทยไว้จัดแสดง

- บทบาททั่วไป

1. ดำเนินความร่วมมือในการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติและเรื่องราวที่สำคัญของอดีตประธานาธิบดี โฮ จิ มินห์ ทั้งในประเทศไทยและเวียดนาม ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวในอดีตของอดีตประธานาธิบดี โฮ จิ มินห์ ในช่วงพำนักอยู่ที่บ้านนาจอก จังหวัดนครพนม

2. ดำเนินการแลกเปลี่ยนผู้แทนคณะ และผู้ชำนาญการระหว่างกัน
3. ดำเนินการแลกเปลี่ยนการศึกษาและข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง
4. ประสานงานในการจัดประชุมทางวิชาการ

บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

ดำเนินความร่วมมือในการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติและเรื่องราวที่สำคัญของอดีตประธานาธิบดี โฮ จิ มินห์ ทั้งในประเทศไทยและเวียดนาม ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวในอดีตของอดีตประธานาธิบดี โฮ จิ มินห์ ในช่วงพำนักอยู่ที่บ้านนาจอก จังหวัดนครพนม

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

หมายเหตุ ในการดำเนินการคณะกรรมการและคณะทำงานฯซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และภาคประชาชนของจังหวัด ได้ให้ความร่วมมือการสนับสนุนการปฏิบัติงานการดำเนินงานแล้วเสร็จตามโครงการดังนี้

1. การปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้าน การทำรั้ว และการปลูกไม้ดอกไม้ประดับภายในหมู่บ้าน ดำเนินการโดยนาอำเภอเมืองนครพนม คณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองญาติ และศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการการผลิตนครพนม
2. การฝึกอบรมและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ท้องถิ่น เพื่อบริการนำเที่ยว ณ บ้านนาจอกได้รับการสนับสนุนโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองญาติและสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต4 (นครพนม)
3. การจัดหาสิ่งของเครื่องใช้ประดับภายในบ้านจำลองของอดีตประธานาธิบดี โฮ จิ มินห์ (หลังเดิม ณ บ้านนาเตี๋ย) ดำเนินการโดยศูนย์อินโดจีนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และพี่น้องชาวไทยเชื้อสายเวียดนามพื้นที่จังหวัดนครพนม
4. การส่งเสริมให้ราษฎรปลูกพืชผักสวนครัว และสวนผลไม้ (วิถีชีวิตของชุมชน) ดำเนินการโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองญาติ และอำเภอเมืองนครพนม

- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ
- เวลาที่รวบรวม : 2536
- ผู้รวบรวม : สุกชัย วิจิตรเจริญ
- ผู้ให้ข้อมูล : -

- สถานที่รวบรวม :-

- รูปแบบการบันทึก : ภาคนิพนธ์อีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : ความเชื่อของชาวอีสานที่มีต่อพระธาตุพนม

- สารบัญชานี้เรื่องโดยย่อ

พระธาตุพนมประดิษฐานอยู่บริเวณที่เรียกว่า ภูเก้าหรือภูผาก้าง นครศรีโคตรบูร เป็นพระธาตุที่บรรจุพระอัฐิธาตุ กระดูกหน้าอกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธาตุพนม เป็นศาสนสถาน ที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีการบูรณปฏิสังขรณ์รวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง โดยกรมศิลปากรเป็นผู้ดำเนินการในด้านความเชื่อนั้น ประชาชนทั้งไทยและลาว มีความเชื่อพระอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้าบรรจุอยู่ในองค์พระธาตุ ทุกปีจึงมีการจัดงานนมัสการพระธาตุพนมในวันขึ้น 10 ค่ำ เดือน 3 ถึงวันแรม 7 ค่ำ เดือน 3 รวม 7 วัน 7 คืน เพื่อให้ประชาชน ชาวไทยและชาวลาว ได้มานมัสการพระธาตุ เพราะช่วงเวลา จะตรงกับมาฆบูชา ซึ่งเป็นวันสำคัญในพระพุทธศาสนา

- ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ

- เวลาที่รวบรวม : 2536

- ผู้รวบรวม : วิภาณี เทียนธรรม

- ผู้ให้ข้อมูล :-

- สถานที่รวบรวม :-

- รูปแบบการบันทึก : ภาคนิพนธ์อีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : ความเชื่อเกี่ยวกับผีของชาวผู้ไทย อำเภอรณนคร

- สารบัญชานี้เรื่องโดยย่อ

ความเชื่อและการนับถือผีของชาวผู้ไทยนั้นมีลักษณะ คล้ายคลึงกับ ชาวอีสาน คือ มีการนับถือ ผีแล่น ผีฟ้า ผีใต้ ผีตาแสด แต่ที่ชาวผู้ไทยนับถือแตกต่างจากถิ่นอื่น คือ ผีถลาหรือเจ้าพ่อถลา ซึ่งชาวผู้ไทยส่วนใหญ่ยังถือปฏิบัติกันอยู่นอกจากเจ้าพ่อถลาแล้ว พิธีกรรมการนับถือผีของชาวผู้ไทย อ.รณนคร จ.นครพนม อีกอย่างที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันมาก คือ การเหยา จากการศึกษาสรุปได้ว่าชาวผู้ไทยในปัจจุบันมีความเชื่อและนับถือผีอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนไปและความก้าวหน้า ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาอย่างรวดเร็ว

จังหวัดนครราชสีมา

- พิธีกรรมที่อีสาน

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ อาคารแสดงปลาน้ำจืด สวนสัตว์นครราชสีมา
- ที่ตั้ง อาคารแสดงปลาน้ำจืด ตั้งอยู่ภายในสวนสัตว์นครราชสีมา ถนนราชสีมา-ปักธงชัย ตำบลไชยมงคล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
- คณะผู้ดำเนินการ ผู้อำนวยการสวนสัตว์นครราชสีมา และผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานอาคารแสดงปลาน้ำจืด นายวันชัย สวาสุข หัวหน้าฝ่ายบำรุงรักษาสัตว์ 1
- ประวัติความเป็นมา สวนสัตว์นครราชสีมาเป็นสวนสัตว์ 1 ใน 5 แห่งขององค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2539 มีพื้นที่ทั้งหมด 545 ไร่ 1 งาน 48 ตารางวา โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นแหล่งให้ความรู้ด้านการศึกษาและอนุรักษ์ชีวิตสัตว์ป่า ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นที่พักผ่อนแก่ประชาชนทั่วไป

อาคารแสดงปลาน้ำจืด เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแสดงในสวนสัตว์นครราชสีมา ได้รับงบประมาณให้ก่อสร้างในปีพ.ศ. 2543 และเปิดให้ชมได้ในปีพ.ศ. 2546 มีจุดประสงค์เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เสมือนห้องเรียนธรรมชาติที่รวบรวมพันธุ์ปลาน้ำจืดและองค์ความรู้เกี่ยวกับการประมงน้ำจืดสำหรับเยาวชนและผู้สนใจ

- บทบาททั่วไป ภายในอาคารแสดงปลาน้ำจืด จะแบ่งพื้นที่จัดแสดงออกเป็น 2 ส่วน คือ ผู้แสดงพันธุ์ปลาขนาดเล็กและเครื่องมือประมงน้ำจืด ซึ่งเป็นการอธิบายความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ปลาน้ำจืดที่จัดแสดง และการจัดแสดงวิถีชีวิตของผู้คนในการใช้เครื่องมือประมงต่างๆ ในการจับปลา

บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม) จัดแสดงออกเป็น 2 ส่วน คือ ผู้แสดงพันธุ์ปลาขนาดเล็กและเครื่องมือประมงน้ำจืด ซึ่งเป็นการอธิบายความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ปลาน้ำจืดที่จัดแสดง และการจัดแสดงวิถีชีวิตของผู้คนในการใช้เครื่องมือประมงต่างๆ ในการจับปลา

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- ประเภทของข้อมูล : ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า
- เวลาที่รวบรวม : -
- ผู้รวบรวม :
- ผู้ให้ข้อมูล : -นภมลิน
- สถานที่รวบรวม : -

- รูปแบบการบันทึก : กฤตภาคอีสาน
- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : วิทยานาฏการ มินิไลต์แอนชาวด์ เทศการเที่ยวพิมาย
- สารระสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

โครงการมินิไลต์ แอน ชาวด์ เป็นการแสดงแสง เสียง ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สนับสนุนให้จัดขึ้น เป็นประจำทุกปีตามโบราณสถานสำคัญหลายแห่ง และที่ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อ.พิมาย จ.นครราชสีมา ได้จัดการแสดงดังกล่าวในชุด "วิทยานาฏการ" ในช่วงงาน เทศกาลเที่ยวพิมาย ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วย พิธีบายศรีสู่ขวัญในตอนย่ำค่ำ แล้วชม ศิลปะขอมโบราณของ ปราสาทหินพิมาย จากนั้นเป็นการแสดงแสงเสียง ที่จะบอกเล่า ความเป็นมา ความเจริญรุ่งเรืองในอดีตซึ่งมีเนื้อหาอิงความเป็นมา ตามประวัติศาสตร์แล้วจะมีการเสริมจินตนาการที่ได้จากภาพจำหลัก ตามปราสาทนามาตัดแปลงเป็นท่วงท่ารำต่าง ๆ ด้วย งานเทศกาลเที่ยวพิมายนี้มีขึ้นระหว่างวันที่ 12-14 พ.ย. 2542

จังหวัดยโสธร

- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ประเภทของข้อมูล : ชื่อบ้านนามเมือง
- เวลาที่รวบรวม : -
- ผู้รวบรวม : ประสก
- ผู้ให้ข้อมูล :
- สถานที่รวบรวม : -
- รูปแบบการบันทึก : กฤตภาคอีสาน
- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : เมืองยโส-นายของคำเขื่อนแก้ว
- สารระสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

คำเขื่อนแก้วเป็นชื่ออำเภอหนึ่งของจังหวัดยโสธร คำเขื่อนแก้วเดิมชื่อลุมพุก จะเป็นชื่อที่มาจากต้นไม้ ชนิดหนึ่งซึ่งอีสานเรียกว่าลุมพุก มีดอกเป็นพวงหรือไม้กุ่มไม่ทราบ ยโสในภาษาบาลีแปลว่า ยศ ธร แปลว่า ทรงไว้ ยโสธรก็แปลว่า ทรงไว้ซึ่งยศ หมายถึง มียศมีเกียรติศักดิ์ แต่ในภาษาพูด ชื่อจังหวัดนี้ฟังดูไม่เพราะ "หมู่เจ้าพี่น้องอยู่ บ้านไค้เมืองไค้" หมู่เจ้าพี่น้องจะไปไค้ สำนวนอีสานถามไถ่กัน และคำตอบสำนวนอีสานก็คือ "ดูข่อยอยู่เมืองยโส" ซึ่งฟังไม่เพราะ ถ้าเทียบกับความหมายของคำว่ายโส ที่ภาษาไทยทั่วไปหมายถึงรู้กัน

(ต่อ) จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความกิต ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

จังหวัด	พิพิธภัณฑ์			สำนักวิทยบริการ				งานวิจัยด้านอิเล็กทรอนิกส์			
	การศึกษาริรค ด้วยวิธี ธรรมชาติ	แหล่งโบราณคดี ศึกษา	พุทธ ปรัชญา	การศึกษาริรค ด้วยวิธี ธรรมชาติ	แหล่งโบราณคดี ศึกษา	พุทธ ปรัชญา	พุทธปรัชญา	การศึกษาริรค ด้วยวิธี ธรรมชาติ	แหล่งโบราณคดี ศึกษา	พุทธ ปรัชญา	การปรับเปลี่ยน วัฒนธรรมกับการ พัฒนา
อุดรธานี	1										
อุบลราชธานี	2		1								
การศึกษา พื้นที่โดย ภาพรวม				7		15	17	205	12	217	304

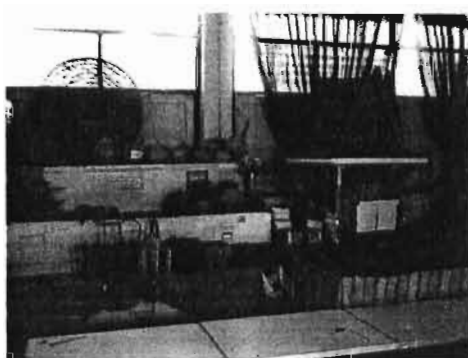
จังหวัดร้อยเอ็ด

- พิพิธภัณฑ์อีสาน

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ เอือนวัฒนธรรมพื้นบ้าน
- ที่ตั้ง โรงเรียนพลาญชัยพิทยาคม สำนักงานพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- คณะผู้ดำเนินการ เอือนวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นศูนย์หรือหน่วยงานหนึ่งที่สังกัดโรงเรียนพลาญชัยพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด และมีคณะกรรมการบริหารงาน นายเข้มชาติ นันโท ประธานกรรมการบริหาร
- ประวัติความเป็นมา ปัจจุบันรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีนโยบายมุ่งพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เน้นให้เยาวชนและประชาชนมีการศึกษาตลอดชีวิต โดยส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 25 และนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ มาตราที่ 18(3) 23, 25, 29 ที่ระบุให้มีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และกระบวนการถ่ายทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งโรงเรียนพลาญชัยพิทยาคม โดยคณะกรรมการวัฒนธรรมโรงเรียน ได้ตอบสนองนโยบายนี้อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม โดยการเปิดให้บริการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม 1 แห่ง คือ เอือนอีสานบ้านวัฒนธรรมพลาญชัย ซึ่งเป็นสถานที่จัดแสดงและให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านทุกสาขา รวมทั้งประวัติและผลงานของปราชญ์ชาวบ้าน นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ 2548 คณะกรรมการวัฒนธรรมโรงเรียน ได้กำหนดให้มีการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่อง การจัดแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมขึ้น เพื่อกระตุ้นให้ครู อาจารย์ นักศึกษา เยาวชน และประชาชนไทย รู้จัก และใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน อย่างคุ้มค่า อันจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมพื้นบ้าน ตลอดจนสามารถพัฒนาศักยภาพและภูมิปัญญาของตนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโลกได้อย่างเป็นสุขและยั่งยืน
- บทบาททั่วไป เนื้อหาที่จัดแสดง แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่
 - 1.วิถีแบบพื้นบ้าน : จัดแสดงห้องต่าง ๆ ภายในบ้าน เช่น ห้องนอน ห้องครัว ห้องนั่งเล่น และเครื่องดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้าน
 - ผ้าทอพื้นบ้าน : แสดงผ้าทอโบราณ และเครื่องมือทอผ้า ที่ ฝีม กวัก อัก กระสวย
 - หลอด ไน หลา
 - เครื่องมือเครื่องใช้แบบโบราณ : เช่น คันไถ เกียวแห สวิง ไว ลอบ ที่ดักสัตว์ทุกชนิด
 - 2.ห้องสืบทอดสอง คองสิบสี่ : แสดงประเพณีท้องถิ่น และวรรณกรรมพื้นบ้าน
 - 3.ปราชญ์ชาวบ้าน : แสดงประวัติ ผลงาน วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 4.ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน : เผยแพร่ จำหน่าย ผลิตภัณฑ์ชุมชนหนึ่งตำบล

หนึ่งผลิตภัณฑ์ และผลงานนักเรียน

5. ห้องปฏิบัติการทอวัฒนธรรม ; แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมพื้นบ้านเชิงประจักษ์และแพทย์แผนไทย

- บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม) จัดแสดงประวัติ ผลงาน วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน และแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมพื้นบ้านเชิงประจักษ์และแพทย์แผนไทย

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

หมายเหตุ ความหมายของ เอือนวัฒนธรรมพื้นบ้าน เอือน หรือ หอ หมายถึง เรือนหรือสถานที่ใช้เฉพาะกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Hall” ภาษาอีสานว่า “เอือน”

วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตที่คนในสังคมได้สั่งสม เลือดสรร ปรับปรุงแก้ไข จนถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมายาวนาน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกันและสามารถประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Culture”

เอือนอีสานบ้านวัฒนธรรม คือสถานที่จัดแสดงเรื่องราวพื้นบ้านของเฉพาะท้องถิ่น ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยมุ่งหมายเพื่อให้เป็นสถานที่ ที่จะสร้างความรัก ความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเองและสามารถนำวัฒนธรรมเหล่านั้นมาปรับใช้ อย่างมีคุณภาพในสังคมปัจจุบัน

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ทหาร พล.ร.๖

- ที่ตั้ง ตั้งอยู่ที่บริเวณด้านทิศตะวันตกของอาคาร บก.พล.ร.๖ ภายในค่ายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ต.โพธิ์ชัย อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด

- คณะผู้ดำเนินการ อยู่ในความดูแลและสังกัดกองพลทหารราบที่ ๖ สาย ๓ กองพลผู้ทหารกองพล ทหารราบที่ ๖
- ประวัติความเป็นมา เมื่อปี 2539 ผบ.พล.ร.๖ (พล.ต.สนั่น มะเร็งสิทธิ) ในขณะนั้น ได้ดำริให้จัดสร้างขึ้น เป็นอนุสรณ์สถาน และเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ด้านประวัติศาสตร์ และกิจกรรมทหารเพื่อให้ทหาร และประชาชน พลเรือน ผู้ที่สนใจได้ศึกษาค้นคว้า ตลอดจนเผยแพร่เกียรติประวัติและผลงานให้กับผู้ที่ได้เดินทางมาเยี่ยมชมกิจการของหน่วยทุกระดับ และได้กำหนดให้เป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในพระราชวโรกาสทรงครองราชย์สมบัติครบ ๕๐ ปี รวมทั้งเป็นการปฏิบัติตาม คำสั่ง ทบ. ที่ ๓๑๐/๒๓๖๔๕ ลง ๑๑ พ.ย. ๒๕๐๐ เรื่อง ให้เขียนประวัติและจัดพิพิธภัณฑ์ทหารสำหรับหน่วย ใช้ระยะเวลาการดำเนินการก่อสร้างทั้งสิ้น ๑ ปี ๑๑ เดือน โดยเริ่มดำเนินการ ตั้งแต่ พ.ค. ๓๕ – มี.ย. ๔๑ ใช้งบประมาณในการดำเนินการก่อสร้างทั้งสิ้น จำนวน ๔,๕๐๐,๐๐๐ บาท โดยได้รับการสนับสนุนจาก พล.อ.เชษฐา ฐานะจาโร ขณะดำรงตำแหน่ง ผบ.ทบ. จำนวน ๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท ในการปรับปรุงสถานที่ก่อสร้างอาคาร ตกแต่งภายนอก และสาธารณูปโภคขั้นต้น และจากกองทุน พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จำนวน ๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท ในการตกแต่งภายในจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ภายในอาคาร และระบบเสียง

พิพิธภัณฑ์ทหาร พล.ร.๖ ได้กระทำพิธีเปิด เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๐ เม.ย. ๔๑ ซึ่ง พล.ต.วิวัฒน์ สาดศรีย์ ดำรงตำแหน่ง ผบ.ทบ. เป็นประธานในพิธี

- บทบาททั่วไป การจัดพิพิธภัณฑ์ทหาร พล.ร.๖ จะดำเนินการจัดแสดงเป็น ๒ ส่วนด้วยกัน คือ
 1. การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง ประกอบด้วยอาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่เกี่ยวกับกิจการทหาร และเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของหน่วยที่มีขนาดใหญ่ และอยู่ในสภาพสมบูรณ์ รวมทั้งอนุสาวรีย์จำลอง ที่มีความสำคัญกับประวัติศาสตร์การทหารในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะจัดแสดงไว้บนลานกลางแจ้งโดยรอบอาคาร
 2. การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ในอาคารของ พล.ร.๖ จะแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะคือ
 - 2.1 การจัดแสดงวัตถุสิ่งของ และอาวุธยุทธภัณฑ์ขนาดเล็ก จะจัดแสดงไว้ในห้องเป็นส่วนรวมประกอบประวัติความเป็นมาโดยสังเขปของสิ่งของ แต่ละรายการ
 - 2.2 การจัดแสดงเกียรติประวัติ วีรกรรม และกิจกรรมในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญของหน่วยงาน ดังนี้
 - ประวัติความเป็นมาของ พล.ร.๖ จัดแสดงด้วยภาพอาคาร สถานที่บุคคลและเหตุการณ์ที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของหน่วย ประกอบการบรรยายเรื่องราวด้วยตัวอักษร

- เกียรติประวัติการรบของหน่วยในสมรภูมิต่าง ๆ จัดแสดงด้วยการสร้างภาพประกอบหุ่นจำลองเหตุการณ์ หรือสภาพภูมิประเทศในสมรภูมิการรบประกอบการบรรยายเหตุการณ์หรือวีรกรรม ด้วยระบบแสงเสียงที่ทันสมัย

- เกียรติประวัติและกิจกรรม การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศของ พล.ร.๖ โดยจัดแสดงด้วยรูปภาพกิจกรรมในการปฏิบัติการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบการบรรยายเรื่องราวด้วยตัวอักษร และระบบเสียงที่ทันสมัย

- แสดงกิจกรรมงานด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคงของ พล.ร.๖ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อแสดงความก้าวหน้าและผลการดำเนินการโครงการพัฒนาที่สำคัญของ พล.ร.๖

แนวทาง : จะดำเนินการเป็น 2 ส่วน คือ

1. แนวทางการจัดพิพิธภัณฑ์ทหารของ พล.ร.๖ จะดำเนินการจัดแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์ภายในอาคารให้แล้วเสร็จสมบูรณ์ก่อน จึงจะดำเนินการจัดแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์ภายนอกอาคารให้มีความสมบูรณ์ตามแนวความคิดต่อไป

2. แนวทางการนำเสนอ ในการนำเสนอการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ทหาร พล.ร.๖ ได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น ๒ รูปแบบด้วยกัน คือ

2.1 การนำเสนอด้วยตัวอักษรบรรยายโดยสังเขป ประจำวัตถุพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงไว้ทั้งภายในและนอกอาคาร

2.2 การนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์ระบบฐานข้อมูลในการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ ทั้งภายในและภายนอกอาคาร โดยการบรรยายทางระบบเสียงที่ทันสมัย และภาพประกอบเสียงในระบบมัลติมีเดีย และพัฒนาไปสู่การนำเสนอด้วยระบบเว็บไซต์

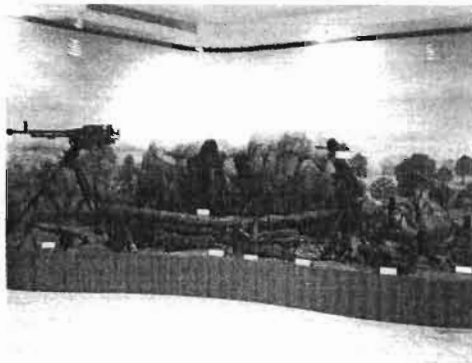
การจัดระเบียบภายในพิพิธภัณฑ์ ได้แบ่งการจัดระเบียบการจัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ ออกเป็น 6 ห้อง ดังนี้

- ห้องที่ 1 เป็นห้องประชุมและห้องบรรยายสรุป ได้จัดแสดงภาพเทิดพระเกียรติ และภาพวาดสีน้ำมัน ของ ผบ.พล.ร.๖ ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

- ห้องที่ 2 (ห้อง ร.๑) เป็นห้องจัดแสดงภาพพระราชประวัติพระราชกรณียกิจ และการทรงดำเนินพระราชกรณียกิจตามพระราชปณิธานของ ร.๑ จัดแสดงไว้ด้วยภาพวาดสีน้ำมัน รวมทั้งการจัดแสดงพระบรมสาทิสลักษณ์ และพระบรมราชานุสาวรีย์จำลอง เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมได้ทราบถึงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ ของ ร.๑

- ห้องที่ 3 (ห้อง ร.๕) เป็นห้องจัดแสดงภาพพระราชกรณียกิจพระบรมราชาบาท พระบรมราชาชาติสัทลักษณ์ และพระบรมราชานุสาวรีย์จำลอง ของ ร.๕ เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมได้ทราบถึงพระราชกรณียกิจ และยึดถือปฏิบัติตามพระบรมราชาบาท

- ห้องที่ 4, 5 และ 6 เป็นห้องจัดแสดงเรื่องราวต่าง ๆ ตามที่กล่าวไว้ในข้างต้นที่เกี่ยวกับ พล.ร.๖

บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

จัดพิพิธภัณฑ์ทหาร พล.ร.๖ จะดำเนินการจัดแสดงเป็น ๒ ส่วนด้วยกัน คือ

1. การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง ประกอบด้วยอาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่เกี่ยวกับกิจการทหาร และเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของหน่วยที่มีขนาดใหญ่ และอยู่ในสภาพสมบูรณ์ รวมทั้งอนุสาวรีย์จำลอง ที่มีความสำคัญกับประวัติศาสตร์การทหารในพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ จะจัดแสดงไว้บนลานกลางแจ้งโดยรอบอาคาร

2. การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ในอาคารของ พล.ร.๖ จะแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะคือ

2.1 การจัดแสดงวัตถุสิ่งของ และอาวุธยุทธภัณฑ์ขนาดเล็ก จะจัดแสดงไว้ในห้องเป็นส่วนรวมประกอบประวัติความเป็นมาโดยสังเขปของสิ่งของ แต่ละรายการ

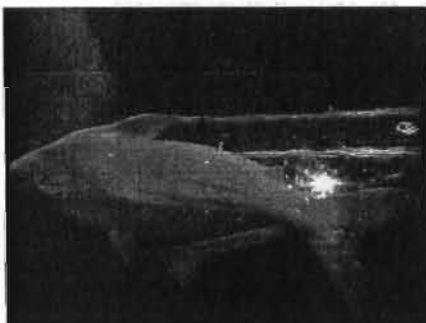
2.2 การจัดแสดงเกียรติประวัติ วีรกรรม และกิจกรรมในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

หมายเหตุ การนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ทหาร พล.ร.๖ นั้น เป็นการทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ พล.ร.๖ ตามวัตถุประสงค์ของการ จัดตั้งตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นที่ให้ความรู้และความภูมิใจแก่ทหารรุ่นต่อ ๆ มาได้รู้ถึง ประวัติศาสตร์ของ พล.ร.๖

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
- ที่ตั้ง สวนสาธารณะบึงน้อย ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด
- คณะผู้ดำเนินการ สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดังนี้
 - ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดจังหวัดร้อยเอ็ด

- กองประมงน้ำจืด กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 - สำนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
- ประวัติความเป็นมา โครงการก่อสร้างสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำจังหวัดร้อยเอ็ด จัดสร้างขึ้นตามดำริของนาย อนุรักษ์ จูริมาศ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ตำแหน่งขณะนั้น) ที่ต้องการให้มีแหล่งรวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำพื้นเมืองประจำถิ่นในภาคอีสาน เพื่อให้เป็นสถานที่ศึกษาค้นคว้าด้านทรัพยากรสัตว์น้ำสำหรับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนผู้สนใจทั่วไป กรมประมงโดยศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดจังหวัดร้อยเอ็ด จึงได้ประสานงานกับเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ในการจัดหาพื้นที่ในการก่อสร้าง และได้รับอนุญาตจากประธานกรรมการอำนวยการบริหารและสนับสนุนสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ให้ใช้สวนสาธารณะบึงน้อย ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด จำนวน 2 ไร่ เพื่อเป็นที่ก่อสร้างสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำได้
- บทบาททั่วไป สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นอาคาร 2 อาคาร เชื่อมต่อกันอาคารหลังแรกประกอบด้วย ห้องโถง ห้องบรรยาย ห้องนิทรรศการ สำนักงาน ห้องจำหน่ายบัตร และของที่ระลึก ส่วนอาคารที่ 2 เป็นอาคารสองชั้น ชั้นล่างเป็นส่วนแสดงพันธุ์สัตว์น้ำประกอบด้วยตู้ปลาขนาดเล็กที่ฝังอยู่ในผนังรอบๆ อาคาร จำนวน 24 ตู้ กลางอาคารเป็นตู้ปลาขนาดใหญ่ 1 ตู้ กว้าง 8 เมตร ยาว 16 เมตร มีอุโมงค์แก้ว ผ่านกลางตู้สำหรับผู้เข้าชมเดินชมได้อย่างใกล้ชิด ชั้นบนของอาคารจะเป็นบ่อพักน้ำ ถังกรองน้ำ บ่อพักและสำรองพันธุ์สัตว์น้ำไว้สำหรับสับเปลี่ยนหมุนเวียนกับตู้แสดงพันธุ์สัตว์น้ำรวมทั้งบ่ออนุบาลพักฟื้นสัตว์น้ำที่ป่วยด้านนอกของตัวอาคาร

บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)
แสดงพันธุ์สัตว์น้ำเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นอาคาร 2 อาคาร เชื่อมต่อกันอาคารหลังแรก
ประกอบด้วย ห้องโถง ห้องบรรยาย ห้องนิทรรศการ สำนักงาน ห้องจำหน่ายบัตร และของที่
ระลึก ส่วนอาคารที่ 2 เป็นอาคารสองชั้น ชั้นล่างเป็นส่วนแสดงพันธุ์สัตว์

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

หมายเหตุ การนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเทศบาลเมือง
ร้อยเอ็ด มีข้อมูลไว้เพื่อผู้ที่ต้องการข้อมูลและความรู้ไว้ศึกษามากมายครบถ้วนพร้อมการแนะนำถ้า
ต้องการเพิ่มเติมนอกเหนือจากนี้ พร้อมทั้งมีสัตว์น้ำจัดของจริงไว้ให้ชมอย่างใกล้ชิดด้วย

- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ

- เวลาที่รวบรวม :-

- ผู้รวบรวม : วินัย วงศ์วีระจันทร์

- ผู้ให้ข้อมูล :-

- สถานที่รวบรวม :-

- รูปแบบการบันทึก : ทัศนภาคอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : กวนข้าวทิพย์' พิธีศักดิ์สิทธิ์เทศกาลออกพรรษาแดนอีสาน-ร้อยเอ็ด

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

การกวนข้าวทิพย์เป็นพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เป็นการเตรียมของไว้ต้อนรับในวัน
วันดีกบาตรเทโวในเดือน 11 ซึ่งเป็นเดือนออกพรรษา ตามความเชื่อถือว่า วันนี้เป็นวันที่
พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ข้าวทิพย์เป็นคำที่ภาคอีสานเรียก ส่วนภาคกลาง
เรียกว่า ข้าวกระยาสารท ข้าวทิพย์มีส่วนผสมหลายอย่าง เช่น ถั่ว งา สาเหตุ ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ข้าวเม่า
มันเทศ กระเจี๊ยบ แห้ว ข้าวสาร เป็นต้น ชาวอีสานนิยมกวนข้าวทิพย์ที่วัดในเดือน 11 ตั้งแต่แรม 13-15

คำ โดยเลือกเอาวันใดวันหนึ่ง เทศบาลร้อยเอ็ดได้จัดพิธีทวงข้าวทิพย์ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นการส่งเสริมประเพณีพิธีกรรม โดยให้ชาวคุ้มวัดต่าง ๆ จัดพิธีทวงข้าวทิพย์ของตนเอง ซึ่งในปี พ.ศ. 2545 จัดงาน ณ บริเวณ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์

- ประเภทของข้อมูล : ชื่อบ้านนามเมือง
- เวลาที่รวบรวม : 2544
- ผู้รวบรวม : -
- ผู้ให้ข้อมูล : -
- สถานที่รวบรวม : -
- รูปแบบการบันทึก : บทความอีสาน
- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : รู้จักที่มาของจังหวัดร้อยเอ็ดกันเถอะ
- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

จังหวัดร้อยเอ็ดในอดีตเคยเป็นเมืองใหญ่ที่รุ่งเรืองมาก มีชื่อว่าสาเกตุนคร ประวัติศาสตร์ของเมืองร้อยเอ็ด เริ่มปรากฏขึ้นในราวสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย โดยมีเจ้าลาวนอก จากนครจำปาศัก อพยพมาตั้งบ้านเรือนในบริเวณอำเภอสุวรรณภูมิ ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบหลักฐานทางโบราณคดี แสดงการอยู่อาศัยของคนในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2475 มณฑลร้อยเอ็ดได้รับการยกฐานะเป็นจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดจากส่วนกลางปกครองจนถึงปัจจุบัน คำขวัญประจำจังหวัดคือ "ร้อยเอ็ดเพชรอีสาน พลายชัยบึงงาม เรืองนามพระสูงใหญ่ ผ้าไหมชั้นดี สตรีโสภา ท่งกุลาสดใส งานใหญ่บุญพระเวด ดราประจำจังหวัดคือ รูปศาลเจ้าพ่อ มเหศักดิ์หลักเมือง ดันไม้ประจำจังหวัดคือ ดันกระบอก เครื่องดนตรีประจำจังหวัดคือ โหวด

จังหวัดเลย

- พิพิธภัณฑสถาน
- ชื่อพิพิธภัณฑสถาน เจดีย์พิพิธภัณฑสถานพระอาจารย์หลุย จันทสาโร
- ที่ตั้ง วัดถ้ำผาบึง จังหวัดเลย
- คณะผู้ดำเนินการ พระภิกษุสามเณรวัดถ้ำผาบึง
- ประวัติความเป็นมา พระอาจารย์หลุย จันทสาโร เป็นศิษย์องค์สำคัญของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ซึ่งเป็นบูรพาจารย์สายวิปัสสนากัมมัฏฐานในสมัยปัจจุบัน พระอาจารย์หลุย จันทสาโร ได้ทำการบูรณะและก่อสร้างวัดถ้ำผาบึงขึ้นใน ปี พ.ศ. 2510-2515 เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและเป็นมรดกแก่ภิกษุสามเณร

พระอาจารย์หลุย จันทสาโร มรณภาพในวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2532 คณะศิษยานุศิษย์จึง
ร่วมใจกันสร้างพิพิธภัณฑ์สำหรับบรรจุอัฐิธาตุและเครื่องอัฐบริหารของท่าน ณ วัดถ้ำผาบึง เพื่อเป็น
อนุสรณ์แด่พระอาจารย์หลุย จันทสาโร

- บทบาททั่วไป เจดีย์พิพิธภัณฑ์พระอาจารย์หลุย จันทสาโร มีการจัดแสดงและเก็บอัฐบริหารของ
พระอาจารย์หลุย จันทสาโร เปิดให้ประชาชนเข้ากราบไหว้และศึกษาจริยวัตรของพระอรหันต์สาย
วิปัสสนากรรมฐานอันงดงามได้ทุกวัน

การจัดแสดงภายในเจดีย์พิพิธภัณฑ์พระอาจารย์หลุย จันทสาโรภายในโลงเจดีย์
ประกอบด้วย รูปหล่อพระอาจารย์หลุย จันทสาโร อัฐิธาตุของพระอาจารย์หลุย จันทสาโร ที่ตกผลึก
เป็นแก้ว เครื่องอัฐบริหารของพระอาจารย์หลุยที่เคยใช้ในสมัยที่ยังไม่มรณภาพ

- บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)
จัดแสดงอัฐบริวารของพระอาจารย์หลุย จันทสาโร เพื่อให้ศึกษาจริยวัตรของพระอรหันตสาวก
วิปัสณากรรมฐานอันงดงาม

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึก มิถุนายน 2549

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย

- ที่ตั้ง ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

- คณะผู้ดำเนินการ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

- ประวัติความเป็นมา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้วิวัฒนาการมาจาก
หน่วยประจำคณะของกองวัฒนธรรม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ในระหว่างปี พ.ศ.
2519 - 2521 วิทยาลัยครูเลยได้เริ่มเปิดทำการสอน ได้ตระหนักถึงภารกิจของวิทยาลัยครูตาม
พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2519 คือ ภารกิจของวิทยาลัยครู นอกจากจะเปิดทำการสอนตาม
หลักสูตรแล้วยังมีภารกิจในการทำนุบำรุง ส่งเสริม เผยแพร่และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและอื่นๆ
อีก จึงได้เร่งรัดให้มีการดำเนินงานให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้น

ในขณะเดียวกันวิทยาลัยครูทั่วประเทศได้ร่วมมือกับกองวัฒนธรรม กรมการศาสนา ได้
จัดตั้งหน่วยประจำขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เพื่อเป็น
หน่วยงานรับผิดชอบข้อมูลสารสนเทศทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของจังหวัด การจัดองค์การ
ของหน่วยวัฒนธรรมประจำเป็นไปตามลักษณะงาน ไม่มีสถานที่ทำงานเป็นเอกเทศ อยู่ที่
ภาควิชาปรัชญาและสำนักงานอธิการบดีเป็นหลัก ต่อมาเมื่อได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2522

เนื่องจากสำนักงานไม่มีหน่วยงานในสังกัดเป็นตัวแทนปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ในปี
พ.ศ. 2523 ต่อมา พ.ศ. 2524 กระทรวงศึกษาธิการได้ยกเลิกระเบียบว่าด้วยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา
วัฒนธรรม พ.ศ. 2523 และประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์วัฒนธรรม พ.ศ.

2524 ซึ่งมีผลทำให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมเปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย และได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์วัฒนธรรม พ.ศ. 2526 แทน โดยปรับปรุงโครงสร้างคณะกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดให้ประสานสัมพันธ์และสอดคล้องกับนโยบายมากที่สุด พ.ศ. 2529 ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์วัฒนธรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2529 ด้วยเหตุนี้ จังหวัดหนึ่งๆ จึงมีศูนย์วัฒนธรรม 2 ระดับ คือ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดและศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ โดยใช้สถาบันสูงสุดในพื้นที่เป็นหลัก เช่น สถาบันราชภัฏ (วิทยาลัยครู) โรงเรียนมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัย วิทยาลัยพลศึกษา สถาบันเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา สถาบันราชภัฏเลยจึงได้รับเกียรติให้เป็นที่ตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม และได้เปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดเลย

- บทบาททั่วไป การจัดแสดงนิทรรศการภายในศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย ประกอบด้วย

1. ห้องชมวิดิทัศน์ เป็นห้องฉายวิดิทัศน์นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติเมืองเลย และแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย
2. ห้องนิทรรศการหมุนเวียน อยู่ชั้น 2 ของอาคาร เป็นห้องจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนตามเทศกาลและเหตุการณ์ตามวันและประเพณีที่สำคัญ แสดงแผนที่การท่องเที่ยวในจังหวัดเลย นิทรรศการแสดงวิถีชีวิตชาวเลยในอดีต แสดงเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิต พระพุทธรูปเก่าแก่ รูปจำลองพระธาตุศรีสองรัก รูปจำลองอาคารศูนย์วัฒนธรรม
3. ห้องเบิ่งเมืองเลย เป็นห้องแสดงนิทรรศการถาวรของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย ประกอบด้วยเรื่องราวต่างๆ ดังนี้
 - 3.1 ประวัติการตั้งเมืองเลย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2396
 - แสดงเรื่อง ไคโนเสาร์ ที่พบบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง
 - แสดงเครื่องมือโบราณ ได้แก่เครื่องมือหินในยุคต่างๆ
 - แหล่งแร่ที่ค้นพบในบริเวณจังหวัดเลย
 - 3.2 มุมชาติพันธุ์ จัดแสดงภาพของชาวไทยเลยเผ่าต่างๆ
 - 3.3 แสดงเครื่องแต่งกายของชาวไทยเลย จัดแสดงโดยหุ่นจำลองประกอบคำอธิบาย
 - 3.4 แสดงวิถีชีวิตชาวไทยเลย แสดงโดยหุ่นจำลองบ้านเรือนและคำบรรยาย
 - 3.5 แสดงศิลาจารึกวัดห้วยหว้า ศิลาจารึกวัดศรีสองรัก
 - 3.6 จัดแสดงเรื่องปูชนียสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทย-ลาว คือ พระธาตุศรีสองรัก
 - 3.7 จัดแสดงเรื่อง วรรณกรรมโบราณ
 - 3.8 จัดแสดงเรื่องบายศรีสู่ขวัญ กระถางบูชาพระธาตุศรีสองรัก และการแต่งกายผิตาโขน
 - 3.9 จัดแสดงเรื่องราวและประวัติของบุคคลสำคัญของเมืองเลย
4. อาคารแพทย์แผนไทย

5. ห้องสมุดวัฒนธรรม

6. ห้องสำนักงานสำนักศิลปะและวัฒนธรรม อยู่ชั้น 1 ของอาคาร เป็นสำนักงานเพื่อให้บริการติดต่อประสานงานและการศึกษาค้นคว้า

- บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม) จัดแสดงการรักษาผู้ป่วยด้วยการแพทย์แผนไทย การเรียนรู้อาหารพื้นบ้าน

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึก มิถุนายน 2549

หมายเหตุ การจัดแสดงเรื่องราวนิทรรศการภายในของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย มีการจัดแสดงนิทรรศการเป็นพิพิธภัณฑ์สมัยใหม่ มีการนำเสนอโดยภาพและหุ่นจำลอง ประกอบคำอธิบายและมีเครื่องบรรยายและการฉายวีดิทัศน์ประกอบ

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย เป็นศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัดมีรูปแบบการจัดแสดงเป็นพิพิธภัณฑ์สมัยใหม่ เป็นศูนย์กลางในการศึกษาประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญของจังหวัดเลย เรื่องราวของกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเลย เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีคุณค่าต่อการศึกษารู้อย่างชาวชนและประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจศึกษาเรื่องของจังหวัดเลย ที่สำคัญศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลยยังเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัดเลย

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

- ที่ตั้ง ค่ายศรีสองรัก จังหวัดทหารบกเลย อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย

- คณะผู้ดำเนินการ ค่ายศรีสองรัก จังหวัดทหารบกเลย

- ประวัติความเป็นมา ค่ายศรีสองรัก จังหวัดทหารบกเลย เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. 2521 เป็นหน่วยในอัตราของ มณฑลทหารบกที่ 23 ค่ายศรีพัชรินทร โดยมีประวัติการจัดตั้งหน่วยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เป็นจังหวัดทหารบกขอนแก่น ส่วนแยกเลย มีที่ตั้งชั่วคราวอยู่ที่ ค่ายศรีพัชรินทร จังหวัดขอนแก่น ขึ้นการบังคับบัญชาต่อจังหวัดทหารบกขอนแก่น ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 ย้ายจากที่ตั้งชั่วคราวจังหวัดขอนแก่น เข้าที่ตั้งปกติถาวร ซึ่งเป็นที่ตั้งปัจจุบัน ณ ค่ายศรีสองรัก อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ในปี พ.ศ. 2527 เปลี่ยนนามหน่วยเป็นจังหวัดทหารบกอุดร (ส่วนแยกที่ 3 เลย) ขึ้นการบังคับบัญชาต่อจังหวัดทหารบกอุดร ในปี พ.ศ. 2531 แปรสภาพหน่วยเป็นจังหวัดทหารบกเลย โดยมีการจัดหน่วยและบรรจุกำลัง ตาม อจย. หมายเลข 51-302 (5 ส.ค. 31) เป็น จังหวัดทหารบกชั้น 2 ทบ.ล.ย. ถือว่า วันที่ 5 มิ.ย. เป็นวันสถาปนาหน่วย ซึ่งในระหว่างการตั้งค่ายศรีสองรัก ในระยะแรกนั้นยังขาดที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ พลตรีอาทิตย์ กำลังเอก ในขณะนั้นเป็นแม่ทัพภาคที่ 2 จึงให้สร้างศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชขึ้นในบริเวณค่ายศรีสองรัก ในวันที่ 31 กรกฎาคม 2523 และขอพระราชทานพระ

รูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถมาประดิษฐาน ณ ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช คำศรีสองรัก เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของทหารภายในค่าย

- บทบาททั่วไป ประดิษฐาน ณ ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช คำศรีสองรัก เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของทหารภายในค่าย

บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

ประดิษฐาน ณ ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช คำศรีสองรัก

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึก มิถุนายน 2549

- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- ประเภทของข้อมูล : ภูมิปัญญาอาหารการกิน

- เวลาที่รวบรวม : -

- ผู้รวบรวม : วิชัย จินดาเหม

- สถานที่รวบรวม : -

รูปแบบการบันทึก : วิทยานิพนธ์

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : น้ำผักสะทอนของดีเมืองเลกภูมิปัญญาชาวบ้าน

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ชาวบ้านอำเภอโนนสวรรค์ อำเภอภูเรือ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย นิยมนำน้ำผักสะทอนมาปรุงอาหาร เช่น ปรุงกับน้ำพริกตาแดง แก้วบอง ส้มตำ จะทำให้รสชาติหอมหวาน นางบุญชม สุขเสริม อายุ 62 ปี ชาวบ้านโนนสว่าง ต.นมะละลา อ.นาแห้ว จ.เลย เล่าว่า มีการทำน้ำผักสะทอนกันมาตั้งแต่ปู่ย่าตายาย ต้นผักสะทอนขึ้นอยู่ตามภูเขา ต้นไม่สูง มีดอกสีขาวอมม่วง เมื่อแก่ผักจะเป็นสีน้ำตาล สามารถนำเมล็ดไปปลูกได้ แรกใบอ่อนประมาณเดือนกุมภาพันธ์ และเดือนมีนาคม น้ำผักสะทอนมีสีคล้ายซีอิ๊วขาว กลิ่นคล้ายน้ำปลา ส่วนใหญ่ทำไว้กินเอง ราคาขายประมาณขวดละ 50-60 บาท จาก

ผลการวิจัยของคณะวิทยาศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา ระบุว่าถ้าหมักน้ำสะทอน 3 วัน จะมีสีน้ำตาลเหมือนน้ำปลา ปริมาณโปรตีน 0.105 หมัก 5 วัน เป็นสีน้ำตาลเข้ม ปริมาณโปรตีน 0.199 หมัก 7 วัน เป็นสีน้ำตาลเข้ม และมีกลิ่นคล้ายน้ำปลา ปริมาณโปรตีน 1.347 หมัก 9 วัน เป็นสีน้ำตาลเข้ม เกือบจะมีกลิ่นเหมือนน้ำปลามาก ปริมาณโปรตีน 2.560

จังหวัดหนองคาย

- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- ประเภทของข้อมูล : ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ
- เวลาที่รวบรวม : 2543
- ผู้รวบรวม : วัชรพร คงวิลาศ
- สถานที่รวบรวม : -
- รูปแบบการบันทึก : บทความอีสาน
- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : บัวลิ พรหมนิล ผู้สืบสานตำรายาโบราณ
- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

บัวลิ พรหมนิล อยู่ที่ ต.โพธิ์หมากแข้ง อ.บึงโขงหลง จ.หนองคาย เป็นหมอพื้นบ้านคนหนึ่ง ที่เชี่ยวชาญในด้านการรักษาโรค โดยหมอบัวลิกกล่าวว่า ได้รับความรู้จากพ่อและปู่ เนื่องจากบรรพบุรุษเป็นหมอพื้นบ้านที่สืบทอดกันมานาน โดยมีตำรายาทั้งภาษาไทย เขมร และภาษาจีนฮ่อ ซึ่งหมอบัวลิ ได้เริ่มทำการรักษาคนไข้โดยใช้วิธีการรักษาที่หลากหลายวิธีผสมกันและมีการติดตามประเมินผลในการรักษาว่าผู้ป่วยหายไข้หรือไม่ เมื่อผู้ป่วยมารักษาจะทำการลงทะเบียนคนไข้ จากนั้นก็ตรวจอาการ ซึ่งผู้ป่วยส่วนใหญ่จะป่วยด้วยโรคกระดูกทับเส้น และมีการแนะนำให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ จึงนับได้ว่า เป็นหมอพื้นบ้านที่เป็นผู้วางรากฐานการสืบทอดภูมิปัญญา ทางแพทย์พื้นบ้าน ในปัจจุบันมีการจัดตั้งเครือข่าย หมอยาพื้นบ้านภาคอีสานตอนบน และมีการติดต่อกับเครือข่ายอื่น ๆ จนรวมกันเป็นสภาหมอยาพื้นบ้านภาคอีสาน ซึ่งจะมีการทำกิจกรรมเพื่อชุมชน การส่งเสริมการปลูกสมุนไพร และการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านซึ่งกันและกัน

- ประเภทของข้อมูล : ภูมิปัญญาอาหารการกิน
- เวลาที่รวบรวม : -
- ผู้รวบรวม : ศุภฤทัย งามเหลือ
- สถานที่รวบรวม : -

รูปแบบการบันทึก : วิทยานิพนธ์

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : เส้นก๋วยเตี๋ยวสดทำมือเอกลักษณ์คนทำบ่อเมืองหนองคาย

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

สมัยหนึ่งชาวเวียดนามได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ชาวหนองคาย จึงได้รับเอาวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ เข้ามา โดยเฉพาะวัฒนธรรมการกิน การประกอบอาหาร เช่น การทำก๋วยเตี๋ยวเส้นสด หรือเรียกว่าก๋วยเตี๋ยวทำมือ ซึ่งได้ตกทอดมาถึงปัจจุบัน นายอนันต์ พรอกนิษฐ์กุล เป็นคนไทยเชื้อสายเวียดนามที่ได้สืบทอดอาชีพทำเส้นก๋วยเตี๋ยวด้วยมือมาจากบรรพบุรุษ ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นมรดกทางอาชีพ ขึ้นสำคัญที่จะต้องสืบทอดต่อไป

จังหวัดหนองบัวลำภู

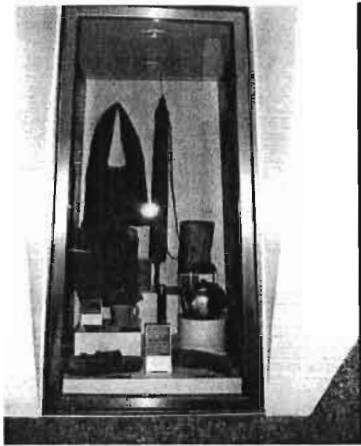
- พิพิธภัณฑ์อีสาน

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์อัฐบริหารและพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งของหลวงปู่ขาว อนาลโย
- ที่ตั้ง วัดป่าถ้ำกลองเพล ตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู
- คณะผู้ดำเนินการ วัดป่าถ้ำกลองเพล ตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู
- ประวัติความเป็นมา ในวัดถ้ำกลองเพล อันเป็นสถานที่ที่หลวงปู่ขาว อนาลโย พระวิปัสสนากรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ได้มาอาศัยปฏิบัติธรรมเมื่อปี พ.ศ.2501 หลังจากที่ท่านได้มรณภาพเมื่อปี พ.ศ.2526 แล้วทางกรมและศึษยานุศิษย์ได้จัดสร้างพิพิธภัณฑ์ของท่านไว้สองแห่ง ภายในวัด คือ พิพิธภัณฑ์อัฐบริหารของท่าน ซึ่งเป็นหินอ่อนที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมอัฐิและอัฐบริหารของท่าน เพื่อเป็นที่ระลึกและเป็นสถานที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ส่วนอีกแห่งหนึ่งคือพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งของหลวงปู่ขาว อนาลโย ซึ่งสร้างขึ้นในรูปทรงก้อนหินเรียงกัน 3 ก้อน เพื่อให้เข้ากับภูมิประเทศซึ่งเต็มไปด้วยหิน

คณะศึษยานุศิษย์ได้ร่วมกันสร้างเจดีย์พิพิธภัณฑ์ในบริเวณที่พระราชทานเพลิงศพโดยรวบรวมบริหารและของใช้ที่จำเป็นพร้อมทั้งประดิษฐานรูปปั้นของท่านไว้ ณ สถานที่นี้ เพื่อเป็นที่สักการบูชาและรวบรวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน

- บทบาททั่วไป พิพิธภัณฑ์อัฐบริหารและพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งของหลวงปู่ขาว อนาลโย ได้ก่อสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมเครื่องอัฐบริหารและเครื่องใช้ที่สำคัญและประวัติต่างๆ ของหลวงปู่ขาวเพื่อไว้เป็นที่สักการบูชาและรวบรวมจิตใจของศิษยานุศิษย์ของท่านหลวงปู่และพุทธศาสนิกชนทั่วไป

- บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

เป็นเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาทั้งภาพและหุ่นจำลอง

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

หมายเหตุ พิพิธภัณฑ์อัฐบริหารและพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งของหลวงปู่ขาว อนาลโย ตั้งอยู่ภายในวัดถ้ำกลองเพล เป็นวัดป่าที่มีชื่อเสียงของจังหวัด ตั้งอยู่เชิงเขาภูพาน ห่างจากตัวเมืองตามทางหลวงหมายเลข 210 (หนองบัวลำภู – อุดรธานี) ไป 13 กิโลเมตรจากนั้นแยกขวาเข้าไปอีกประมาณ 2 กิโลเมตร เดิมสันนิษฐานว่าเป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นเมื่อในสมัยขอมเข้ามาครอบครองแผ่นดินแห่งนี้ แต่ไม่มีหลักฐานว่าสร้างมาตั้งแต่ พ.ศ.ใด ต่อมาเป็นวัดร้าง ไม่มีพระภิกษุสามเณรจำพรรษา จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ.2501 พระอาจารย์ขาว อนาลโย พระวิปัสสนากรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถระ ได้อาศัยวัดแห่งนี้เป็นสถานที่วิปัสสนากรรมฐาน โดยใช้พื้นที่ที่เกิดจากหมูก่อนหินขนาดใหญ่ 3 – 4 ก้อนที่มีหลืบและชะง่อนหิน ก่อเป็นหลังคาคอนกรีตเชื่อมถึงกัน ทำให้พื้นที่บริเวณนั้นกลายเป็นห้องโถงขนาดใหญ่ สามารถจุคนได้หลายร้อยคน เพื่อใช้เป็นที่พักพิงสมณธรรมอยู่ที่นั่นจนกระทั่งมรณภาพเมื่อปี พ.ศ.2526

ภายในบริเวณวัดบรรยากาศร่มรื่น เงียบสงบ มีเนื้อที่กว้างขวาง ปกคลุมไปด้วยแมกไม้ป่าเขียว และสวนหินธรรมชาติรูปร่างแปลกประหลาดดูสวยงามกลาดเกลื่อนวัด มีถ้ำซึ่งภายในถ้ำมีกลองโบราณสองหน้า หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “กลองเพล” ภายในถ้ำมีรูปปั้นของหลวงปู่ขาว ตามชอกหินภายในถ้ำมีพระพุทธรูปขนาดใหญ่ประดิษฐานอยู่หลายองค์ประกอบด้วย พระพุทธรูปปาง

สมาธิ พระพุทธรูปปางไสยาสน์ พระพุทธรูปปญฺชนิมิตซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางลีลาที่จำหลักลงในก้อนหิน และมีพระสังกัจจายน์องค์ใหญ่ประดิษฐานอยู่บริเวณด้านหน้าทางเข้าถ้ำกลองเพล

จากวัดถ้ำกลองเพลไม่ไกลนักมีถนนลาดยาง ลัดเลาะไปตามแนวป่าและหมู่ก้อนหิน รูปทรงแปลก ๆ เป็นระยะทาง 2 กิโลเมตร ก็จะถึงอนุสรณ์สถานของหลวงปู่ขาว ที่ประกอบด้วยพิพิธภัณฑสถานของหลวงปู่ขาว เป็นพิพิธภัณฑที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมเครื่องอัฐบริวารของหลวงปู่ขาวใช้เป็นที่ระลึกและสักการบูชาของสาธุชนชนทั่วไป

กุฏิเก่าหลวงปู่ขาว เป็นเรือนไม้หลังเล็ก ๆ ตั้งอยู่กลางดงไม้ บรรยากาศร่มรื่น ส่วนกุฏิใหม่สร้างเป็นเรือนทรงไทยทันสมัยหลังใหญ่

พิพิธภัณฑที่หุ้้นขี้ผึ้งหลวงปู่ขาว สร้างขึ้นในรูปทรงของก้อนหินเรียงกัน 3 ก้อน เพื่อให้เข้ากับภูมิประเทศของวัดถ้ำกลองเพล ซึ่งเต็มไปด้วยสวนหิน รอบ ๆ บริเวณตกแต่งด้วยไม้ดอกและสนามหญ้าสีเขียว ภายในพิพิธภัณฑมีหุ้้นขี้ผึ้งของหลวงปู่ประดิษฐานอยู่ในถ้ำนั้ง ห้อยข้าง ๆ ยังมีเครื่องอัฐบริวารของหลวงปู่ขาวตั้งแสดงไว้ด้วย

เจดีย์หลวงปู่ขาว เป็นเจดีย์ที่สร้างขึ้นเมื่อใช้บรรจุอัฐิหลวงปู่ขาว สร้างอยู่บนลานหินมีบันไดเป็นทางเดินขึ้น ไปสู่องค์เจดีย์

มณฑปหลวงปู่ขาว อยู่วัดถ้ำกลองเพล โดยมีทางแยกทางซ้ายมือเข้าไปประมาณ 300 เมตร เป็นมณฑปจัตุรมุขที่หลวงปู่ขาวสร้างไว้ครั้งยังมีชีวิตอยู่เพื่อใช้เป็นที่ประกอบพิธีสังฆกรรมรอบ ๆ บริเวณ เจียบสงบและร่มรื่น เจดีย์หลวงปู่ขาวและมณฑปหลวงปู่ขาว

อนุสรณ์สถานที่ถือว่าสำคัญที่สุดของ หลวงปู่ขาว ก็คือ วัดถ้ำกลองเพล อันเป็นสถานที่ท่านจำพรรษามาตั้งแต่ พ.ศ. 2501 จนกระทั่งมรณภาพ เมื่อ พ.ศ.2526 ท่านดูแลบริเวณวัดซึ่งมีเนื้อที่กว่าพันไร่ ให้เป็นป่าร่มรื่นบนลาดชันเขา มีโขดหินขนาดใหญ่มากมาย เป็นเพียงผาตามธรรมชาติที่งดงามด้านหลังเป็นอ่างเก็บน้ำ ชื่อ อ่างอาราม ซึ่งเป็นโครงการชลประทานพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

- ชื่อพิพิธภัณฑ พิพิธภัณฑหลวงปู่หลอด “ปโมทิตะเจดีย์”

- ที่ตั้ง วัดป่าศรีสว่าง บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

3. คณะผู้ดำเนินการ วัดป่าศรีสว่าง บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

4. ประวัติความเป็นมา หลวงปู่หลอด ปโมทิต ได้ปรารภการสร้างเจดีย์ ปโมทิตะเจดีย์ ก็ได้มีสาภิภรรยาที่มีศรัทธาเป็นเจ้าภาพในการสร้างเจดีย์ และได้ทำพิธีวางศิลาฤกษ์เจดีย์พิพิธภัณฑเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2539 โดยหลวงปู่หลอด ปโมทิต และหลวงปู่เสรี สีลวุฒโต เจ้าอาวาสวัดบูรพาราม เป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์ ซึ่งในขณะที่ทำพิธีวางศิลาฤกษ์ได้เกิดปรากฏการณ์มหัศจรรย์ขึ้นคือเกิดพระอาทิตย์ทรงกรดขึ้นที่บริเวณที่ทำพิธีวางศิลาฤกษ์ หลังจากนั้นจึงเริ่มตอกเสาเข็มเพื่อทำการ

ก่อสร้างเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 700,000 บาท จากนั้นในปี พ.ศ. 2540 นางวัลภา จูติกุล จึงได้ดำเนินการจัดตั้งมูลนิธิ เพื่อรวบรวมและรับบริจาคปัจจัยจากผู้มีจิตศรัทธาไปช่วยเจ้าภาพดำเนินการก่อสร้างเจดีย์รวมได้จำนวนเงิน 950,000 บาทเศษ แต่เนื่องจากในช่วงเวลานั้นเจ้าภาพที่ดูแลการก่อสร้างมีปัญหาเรื่องการเงิน เพราะเป็นช่วงของเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างต่อไปได้ เมื่อเป็นหลวงปู่หลอดท่านจึงสั่งเจ้าอาวาสวัดศรีสว่างว่าหากไม่สามารถสร้างได้ก็ให้นำต้นไม้มาปลูกแทนเสีย เพื่อนางวัลภาที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในหลวงปู่หลอดได้ยื่นเช่นนั้นจึงได้ไปอาราธนาตัวว่าจะรับผิดชอบหาปัจจัยมาก่อสร้างเจดีย์ให้สำเร็จ จากนั้นจึงได้ดำเนินการจัดหาปัจจัยจากผู้มีจิตศรัทธาและรับบริจาคในการจัดสร้างและสร้างสำเร็จในปี พ.ศ. 2546 มีการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุประดิษฐาน ณ มณฑป เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2546 หลังจากนั้นมีการสมโภชของเจดีย์เป็นเวลา 3 วันคือตั้งแต่วันที่ 28 — 30 มีนาคม 2546

- บทบาททั่วไป การจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์หลวงปู่หลอด “ปโมทิตะเจดีย์” อาคารมี 3 ชั้น ประกอบด้วย

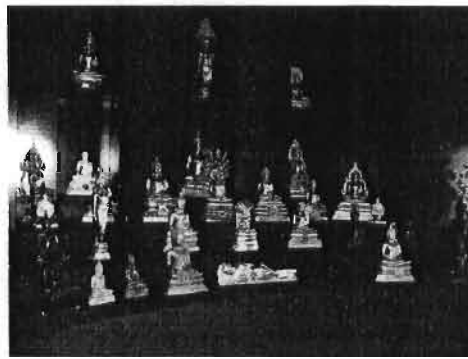
ชั้นที่ 1 เป็นห้องโถง มีรูปพระอาจารย์สายพระอาจารย์มั่น เก็บพระไตรปิฎก

ชั้นที่ 2 เป็นชั้นจัดแสดงเรื่องราวต่างๆ ดังนี้

1. การจัดแสดงเรื่องราวและประวัติของหลวงปู่หลอด ปโมทิตะ พระอาจารย์พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต แสดงเรื่องราวของหลวงปู่หลอด แสดงโดยภาพจิตรกรรมของหลวงปู่หลอด
2. การแสดงเรื่องพระสายวัดป่า แสดงรูปเหมือนหลวงปู่หลอด พัดยศและใบตราตั้งเป็นพระครู และแสดงรูปเหมือนพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต พระอาจารย์เสาร์ กันตสีโล และเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์
3. จัดแสดงพระพุทธรูปศิลปะประเทศต่างๆ ที่หลวงปู่รวบรวม
4. จัดแสดงภาพพุทธประวัติและชาดกในพระพุทธศาสนา พระไตรปิฎก
5. จัดแสดงอัฐบริวารของหลวงปู่หลอด

6. จัดแสดงภาชนะและเครื่องมือเครื่องใช้โบราณ เครื่องประดับ ลูกปัด ภาชนะร่วมสมัย บ้านเชียง และสมัยอื่นๆ

ชั้นที่ 3 เป็นมณฑป ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ อัฐิธาตุพระอาจารย์สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เพื่อเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชน

- บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

ชั้นที่ 1 เป็นห้องโถง มีรูปพระอาจารย์สายพระอาจารย์มั่น เก็บพระไตรปิฎก

ชั้นที่ 2 เป็นชั้นจัดแสดงเรื่องราวต่างๆ ดังนี้

1. การจัดแสดงเรื่องราวและประวัติของหลวงปู่หลอด ปโมทิตโต พระอาจารย์พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต แสดงเรื่องราวของหลวงปู่หลอด แสดงโดยภาพจิตรกรรมของหลวงปู่หลอด
2. การแสดงเรื่องพระสายวัดป่า แสดงรูปเหมือนหลวงปู่หลอด พัดยศและใบตราตั้งเป็นพระครู และแสดงรูปเหมือนพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต พระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล และเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์
3. จัดแสดงพระพุทธรูปศิลปะประเทศต่างๆ ที่หลวงปู่รวบรวม
4. จัดแสดงภาพพุทธประวัติและชาดกในพระพุทธศาสนา พระไตรปิฎก
5. จัดแสดงอัฐบริวารของหลวงปู่หลอด
6. จัดแสดงภาชนะและเครื่องมือเครื่องใช้โบราณ เครื่องประดับ ลูกปัด ภาชนะร่วมสมัย บ้านเชียง และสมัยอื่นๆ

ชั้นที่ 3 เป็นมณฑป ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ อัฐิธาตุพระอาจารย์สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เพื่อเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชน

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

หมายเหตุ พิพิธภัณฑ์หลวงปู่หลอด “ปโมทิตะเจติย์” จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์

ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และอัฐิธาตุของครูบาอาจารย์สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เป็น

ที่สัการะบูชาของพุทธศาสนิกชน และเป็นที่ยรวบรวมนและจัดแสดงเรื่องราวพุทธประวัติและชาดกใน พระพุทธศาสนาให้เป็นที่ศึกษาแก่ประชาชนและเยาวชน

- ชื่อพิพิธภัณฑ พิพิธภัณฑ์หอยหินโบราณ 150 ล้านปี และซากฟอสซิลไดโนเสาร์
ที่ตั้ง ตั้งอยู่บ้านห้วยเคื้อ หมู่ที่ 10 ตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ตั้งอยู่ภายในเขต สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน หนองบัวลำภู

คณะผู้ดำเนินการ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน

ประวัติความเป็นมา ซากหอยหิน 150 ล้านปี ค้นพบครั้งแรกในปี พ.ศ. 2537 โดยชาวบ้านที่เข้าหา เก็บของป่าในบริเวณเหมืองร้าง ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1.5 กิโลเมตร ค้นพบหินที่มีลักษณะ คล้ายหอยสวยงามจำนวนมาก จึงเก็บมาวางขายตามริมถนน ระยะแรกขายกิโลกรัมละ 2 บาท มี ผู้สนใจซื้อเป็นจำนวนมาก ทำให้ขายได้ราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 12 บาท และเพิ่มเป็นกิโลกรัมละ 20 บาท

นายประภา ยวนานท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองบัวลำภูขณะนั้นทราบข่าวจึงแจ้งให้ เจ้าหน้าที่จากกรมทรัพยากรธรณี ให้มาตรวจสอบและนำหินที่ชาวบ้านมาวางขายไปพิสูจน์ ได้ ข้อสรุปว่าหินที่พบเป็นซากฟอสซิลหอยดึกดำบรรพ์เป็นหอยน้ำจืด ยุคจูราสสิกตอนปลายอายุ ระหว่าง 145 – 157 ล้านปี

เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2537 นายประภา ยวนานท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองบัวลำภู ได้ เดินทางมาดูแลพื้นที่ค้นพบซากดึกดำบรรพ์หอยหินสองฝาที่บ้านห้วยเคื้อ โดยมีนายประเทือง ปิณัญญ์ ผู้ช่วยอุตสาหกรรมจังหวัดอุดรธานีเป็นผู้แนะนำ

จังหวัดหนองบัวลำภูได้พัฒนาบริเวณที่ค้นพบซากหอยดึกดำบรรพ์เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับงบประมาณก่อสร้างพิพิธภัณฑ์หอยหินโบราณ 150 ล้านปี ในปี 2538 ต่อมาได้สร้างอาคารพิพิธภัณฑ์หลังใหม่เสร็จในปี 2545

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2543 จังหวัดหนองบัวลำภูได้ให้คณะกรรมการดำเนินงานด้าน พิพิธภัณฑ์หอยหิน มีเจ้าหน้าที่ของพื้นที่ได้รับมอบหมายให้สำรวจพื้นที่ เพื่อจัด ทำโครงการ ปรับปรุงและพัฒนา โดยนายอดุลย์ เหล็กกล้า เป็นหัวหน้าส่วนโยธา พาคณะเดินทางสำรวจเส้นทาง ได้ค้นพบเศษกระดูก ซากฟอสซิลคาดว่า เป็นซากฟอสซิลไดโนเสาร์ มีกระจัดกระจายตามแนวถนน หลังจากนั้นได้เดินทางสำรวจบริเวณพิพิธภัณฑ์หอยหิน มีนายรุ่งเรือง ธนปราชญ์เปื่อง ปลัด องค์การบริหารส่วนตำบล และนายอดุลย์ เหล็กกล้า หัวหน้าส่วนโยธา ได้มาสำรวจเส้นทางที่จะ ปรับปรุงและมาพบซากฟอสซิลจำนวนหนึ่ง และมีความสมบูรณ์มาก หลังจากนั้นวันที่ 1 พฤศจิกายน 2543 หน่วยขุดค้นซากฟอสซิลจากภูเวียง จังหวัดขอนแก่นนำโดยนายสมชัย เจริญวิชานนท์ และคณะ เดินทางมาถึงบริเวณพิพิธภัณฑ์หอยหิน มีเจ้าหน้าที่จากจังหวัด ปลัดองค์การบริหาร

ส่วนตำบล หัวน้ำส่วนโยธาและเจ้าหน้าที่ ได้เข้าไปขุดค้นบริเวณทางทิศเหนือของพิพิธภัณฑหอยหินประมาณ 100 เมตร ได้ค้นพบซากฟอสซิลคล้ายกระดูกสัตว์จำนวนมาก จากการขุดค้นพบซากฟอสซิลบริเวณด้านเหนือของอาคารพิพิธภัณฑหอยหินโบราณ จังหวัดหนองบัวลำภูได้พิจารณาเห็นว่าพื้นที่บริเวณนี้เป็นมรดกล้ำค่าทางธรรมชาติ ที่สามารถพัฒนาและปรับปรุงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทั้งการศึกษาซากฟอสซิลหอยหิน ซากฟอสซิลไดโนเสาร์ กระดูกสัตว์โบราณอื่นๆ รวมทั้งพืชพันธุ์ไม้มากกว่า 30 ชนิด ที่สมควรที่จะดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว จังหวัดได้ให้งบประมาณผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน สร้างอาคารแสดงซากฟอสซิลไดโนเสาร์ เสร็จในปี พ.ศ. 2545

- บทบาททั่วไป การจัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑหอยหิน โบราณ 150 ล้านปี มีรายละเอียดดังนี้

1. นิทรรศการเรื่องราวของซากฟอสซิลหอยหิน โบราณ 150 ล้านปี ที่อยู่ในยุคจูราสสิกตอนปลายอายุประมาณ 145-157 ล้านปี
2. จัดแสดงหอยหินสองกาบที่ค้นพบบริเวณบ้านห้อยเคือ ที่ประกอบด้วยหอยหินสองกาบที่มีขนาดแตกต่างกัน
3. จัดแสดงนิทรรศการความรู้เรื่องจังหวัดหนองบัวลำภู แสดงข้อมูล รูปภาพสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญต่างๆ แบ่งแยกตามอำเภอต่างๆ ในจังหวัดหนองบัวลำภู 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองหนองบัวลำภู อำเภอนากลาง อำเภอศรีบุญเรือง อำเภอสวรรคภูหา อำเภอโนนสัง และกิ่งอำเภอนาวัง
4. แสดงหุ่นจำลองสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดหนองบัวลำภูที่แวดล้อมไปด้วยภูเขา แสดงเส้นทางการคมนาคมของจังหวัด
5. แสดงผลิตภัณฑ์และตัวอย่างสินค้าพื้นเมืองหนองบัวลำภู
6. เครื่องสืบค้นข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์

การจัดแสดงภายในอาคารจัดแสดงซากฟอสซิลไดโนเสาร์ ดังรายละเอียดดังนี้

1. จัดนิทรรศการเรื่องราวของไดโนเสาร์ เรื่องราวของไดโนเสาร์ที่มามีการค้นพบซากฟอสซิลในเขตภาคอีสาน
2. จัดแสดงนิทรรศการเรื่องราวของไดโนเสาร์พันธุ์ต่างๆ การจัดแสดงเป็นป้ายนิทรรศการที่สวยงามพิมพ์ 4 สี เหมาะสำหรับการศึกษาของเด็ก
3. จัดแสดงกระดูกและรอยเท้าของไดโนเสาร์ที่ค้นพบในเขตตำบลโนนทัน

-บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)
การจัดแสดงภายในอาคารพิพิธภัณฑ์หอยหินโบราณ 150 ล้านปี

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

หมายเหตุ การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์หอยหินโบราณ 150 ล้านปี และซากฟอสซิลไดโนเสาร์ จัดตั้งขึ้นตามยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทันเพื่อพัฒนาบริเวณที่พบซากฟอสซิลหอยหิน ปและซากฟอสซิลไดโนเสาร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ทางด้านธรรมชาติ

จังหวัดอุดรธานี

- พิพิธภัณฑ์อีสาน

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์โลกล้านปี
- ที่ตั้ง วนอุทยานธารงาม ตำบลทับกุง อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี
- คณะผู้ดำเนินการ ขึ้นตรงต่อสำนักงานป่าไม้เขตอุดรธานี
- ประวัติความเป็นมา เมื่อปี พ.ศ. 2545 สำนักงานป่าไม้เขตอุดรธานี โดยนายสมชาติ ธรรมพิทักษ์ ป่าไม้เขตอุดรธานีเสนอของบประมาณตามนโยบายเร่งด่วน เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและเพิ่ม

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรธานี เขต 4 (นายธีระยุทธ วาณิชชัง) ได้รับงบประมาณในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่บริการพร้อมกับการตั้งชื่อสถานที่ท่องเที่ยวขึ้นใหม่ว่า “โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ภูฝอยลม” และภายในปีเดียวกันท่านผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี (นายชัยพร รัตนนาคะ) ได้มีนโยบายที่จะพัฒนาพื้นที่ภูฝอยลมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภูมิภาค จึงมีการจัดหางบประมาณเพื่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์แห่งนี้สร้างขึ้นโดยมีลักษณะคล้ายหอยโบราณ ได้ดำเนินการก่อสร้างเพื่อจัดแสดงวิวัฒนาการต่างๆเป็นองค์ประกอบความรู้เพื่อให้ผู้เข้าชมเข้าใจวิวัฒนาการของสัตว์โลกโดยเฉพาะไดโนเสาร์ ทรีพยากรป่าไม้และเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเทือกเขาภูพานน้อย ตลอดจนปรากฏการณ์น้ำท่วมจังหวัดอุดรธานี

- บทบาททั่วไป ประเภทของวัตถุที่จัดแสดง ได้แก่

- นิทรรศการเรื่องราวของวิวัฒนาการสัตว์โลกล้านปีโดยเฉพาะไดโนเสาร์
- นิทรรศการปรากฏการณ์น้ำท่วมจังหวัดอุดรธานี
- ไม้กลายเป็นหิน กระดูกไดโนเสาร์ กระดูกจระเข้ มวลของสัตว์ดึกดำบรรพ์ เป็นต้น

บทบาทเฉพาะพันธกิจ

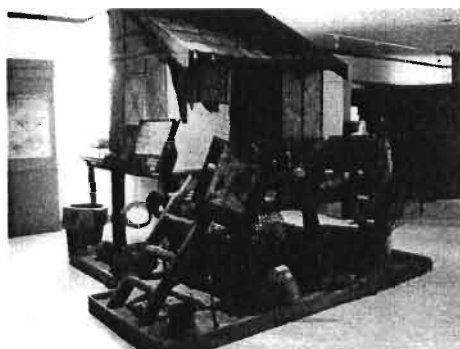
จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)
 ประเภทของวัตถุที่จัดแสดง ได้แก่ นิทรรศการเรื่องราวของวิวัฒนาการสัตว์โลกล้านปีโดยเฉพาะไดโนเสาร์ นิทรรศการปรากฏการณ์น้ำท่วมจังหวัดอุดรธานี ไม้กลายเป็นหิน กระดูกไดโนเสาร์ กระดูกจระเข้ มวลของสัตว์ดึกดำบรรพ์ เป็นต้น

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

จังหวัดอุบลราชธานี

-พิพิธภัณฑ์อีสาน

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ หอวัฒนธรรมอุบลนิทัศน์
- ที่ตั้ง ชั้น1 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- คณะผู้ดำเนินการ บริหารงานโดยผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม รองผู้อำนวยการและคณะกรรมการสำนัก มีอธิการบดีและรองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์และวัฒนธรรม กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและกรรมการที่ปรึกษา
- ประวัติความเป็นมา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม ได้วิวัฒนาการมาจากหน่วยประเคราะห์ของกองวัฒนธรรม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จากนั้นปี 2518 มีพรบ.วิทยาลัยครูฉบับแรกที่กำหนดให้มีการกึ่งเพิ่มในการส่งเสริมวัฒนธรรม วิทยาลัยครูกับกองวัฒนธรรมจึงจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบข้อมูลสารสนเทศทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและของจังหวัด
- บทบาททั่วไป จัดแสดงนิทรรศการถาวร 5 ห้อง โดยจัดเป็นห้องละ 1 หัวข้อ ได้แก่
 - 1.ห้องภูมิเมือง จัดแสดงภูมิศาสตร์ของจังหวัดอุบล แสดงแผนที่และหุ่นจำลอง
 - 2.ห้องภูมิราชธานี จัดแสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองอุบลราชธานี
 - 3.ห้องภูมิธรรม จัดแสดงเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาทั้งภาพและหุ่นจำลอง
 - 4.ห้องภูมิปัญญาจัดแสดงวิถีชีวิตของชาวอุบล มีหุ่นจำลอง ภาพถ่าย ภาพวาดวิทัศน์
 5. ห้องภูมิราชภัฏ แสดงประวัติศาสตร์ศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี

- บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)
จัดแสดงห้องภูมิธรรม ซึ่งเป็นเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาทั้งภาพและหุ่นจำลอง

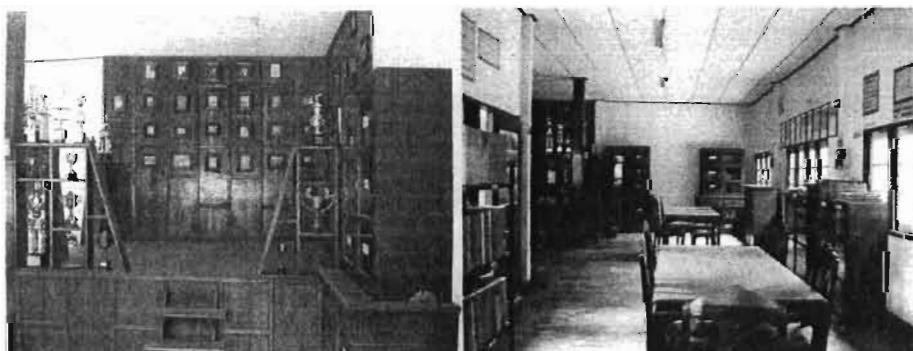
- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

หมายเหตุ การจัดแสดงนิทรรศการ ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. ห้องภูมิเมือง จัดแสดงภูมิศาสตร์ของจังหวัดอุบล แสดงแผนที่และหุ่นจำลอง แสดงที่ตั้งสำคัญ
ของเมืองอุบล แสดงอาณาเขตที่ตั้งลักษณะภูมิประเทศด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรรมชาติ
2. ห้องภูมิราชธานี จัดแสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองอุบลราชธานี โดยการ
จำลองกายภาพการตั้งเมืองอุบล วิถีทัศน์ ภาพถ่าย และวัตถุโบราณ
3. ห้องภูมิธรรม จัดแสดงเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดอุบลราชธานีทั้งภาพและ
หุ่นจำลอง
4. ห้องภูมิปัญญาจัดแสดงวิถีชีวิตของชาวอุบล มีหุ่นจำลอง ภาพถ่าย ภาพวาดวิถีทัศน์การ
ดำรงชีวิตรวมถึงประเพณีต่างๆ ของชาวอีสาน
5. ห้องภูมิราชภฏ แสดงประวัติศาสตร์สถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ตลอดจนพัฒนาการสถาบัน
ระดับอุดมศึกษาในจังหวัด

- ชื่อพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์กองพันทหารปืนใหญ่ที่ 6

- ที่ตั้ง กองพันทหารปืนใหญ่ที่ 6 ค่ายสรรพสิทธิประสงค์ มณฑลทหารบกที่ 22 จังหวัด
อุบลราชธานี
- คณะผู้ดำเนินการ กองพันทหารปืนใหญ่ที่ 6 ค่ายสรรพสิทธิประสงค์ มณฑลทหารบกที่ 22
- ประวัติความเป็นมา จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2522 เพื่อเป็นห้องเกียรติยศของกองพันทหารปืนใหญ่
ที่ 6
- บทบาททั่วไป จัดแสดงทำเนียบผู้บังคับบัญชา ภาพและถ้วยรางวัลเกียรติยศต่างๆ ที่บุคคลากร
ในกองพันได้รับและมีการแบ่งส่วนห้องการศึกษานอกโรงเรียนของพลทหารที่มีความสนใจที่จะ
ศึกษาและพัฒนาการศึกษาของคนให้ก้าวหน้า

บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

จัดแสดงทำเนียบผู้บังคับบัญชา ภาพและถ้วยรางวัลเกียรติยศต่างๆ ที่บุคคลากรในกองพันได้รับ และมีการแบ่งส่วนห้องการศึกษาออกโรงเรียนของพลทหารที่มีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนา การศึกษาของตนให้ก้าวหน้า

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

หมายเหตุ การจัดแสดงประกอบด้วย

1. จัดแสดงเรื่องราวเกียรติยศของกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 6 ที่ได้รับรางวัลต่างๆ
2. จัดแสดงภาพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วย
3. ทำเนียบผู้บังคับบัญชา กองพันทหารปืนใหญ่ที่ 6
4. เป็นห้องการศึกษาค้นคว้าของทหารที่สนใจการพัฒนาตนเองด้านการศึกษา เป็นห้อง การศึกษานอกโรงเรียน

- **ชื่อพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ตราไปรษณียากรอุบลราชธานี**

- **ที่ตั้ง** ที่ทำการไปรษณีย์ จังหวัดอุบลราชธานี

- **คณะผู้ดำเนินการ** นายชนพพร มหาเปารยะและนายสรการ การันย์ โดยท่านแรกจะเป็นผู้ดูแล โดยตรง ส่วนท่านที่สองจะเป็นผู้นำชมและให้ความรู้ในพิพิธภัณฑ์ไปรษณียากร

- **ประวัติความเป็นมา** พิพิธภัณฑ์ตราไปรษณียากรอุบลได้จัดตั้งขึ้นและทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ โดยรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบล คุณพิจิตร สีแสง ทำพิธีเปิด เมื่อวันที่ 8 ม.ค. 48 ซึ่ง ตรงกับวันเด็กแห่งชาติและเป็นพิพิธภัณฑ์ตราไปรษณียากรแห่งที่ 3 ของภาคอีสานต่อจากของ จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดขอนแก่น

- **บทบาททั่วไป** จัดแสดงและรวบรวมตราไปรษณียากรทุกชุดที่บริษัทไปรษณีย์ไทยผลิตขึ้นมา จำหน่าย เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้าข้อมูล มีการจำลองที่ทำการไปรษณีย์ในอดีต เพื่อจัด แสดงวัสดุอุปกรณ์ที่เคยผ่านการใช้งานจริง

บทบาทเฉพาะพันธกิจ

จักรวาลทัศน์ (ความเชื่อ พลังความคิด ภูมิปัญญาต่อโลก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม)

จัดแสดงและรวบรวมตราไปรษณียากรทุกชุดที่บริษัทไปรษณีย์ไทยผลิตขึ้นมาจำหน่าย เพื่อเป็น ศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้าข้อมูล มีการจำลองที่ทำการไปรษณีย์ในอดีต เพื่อจัดแสดงวัสดุอุปกรณ์ ที่เคยผ่านการใช้งานจริง

- ช่วงเวลาการสำรวจและการบันทึกข้อมูล มิถุนายน 2549

การศึกษาพื้นที่โดยภาพรวมในภาคอีสาน

- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ
- เวลาที่รวบรวม : -
- ผู้รวบรวม : สุวิทย์ เกียรติเสรี
- ผู้ให้ข้อมูล : -
- สถานที่รวบรวม : -

รูปแบบการบันทึก : กฤตภาคอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : ราผีฟ้า-สามารถช่วยบำบัดอาการทางจิตให้หายได้
- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ราผีฟ้าเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของชุมชนทางอีสาน เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านาน ใช้ในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บทางจิตบางชนิด โดยคนไข้จะมีอาการวิตกกังวล หงุดหงิด ปากขม กินอะไรไม่ค่อยได้ วิธีการรักษา ผู้ราผีฟ้าจะเข้าทรงก่อนแล้วร่ายรำ และร้องเพลงพร้อมเสียงแคน เรียกผีที่สิงอยู่ในคนไข้ ให้ออกมาและออกจากร่างของคนไข้ โรคภัยก็จะออกตามา อาการก็จะทุเลาลง หรือหายเป็นปกติ

- ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ
- เวลาที่รวบรวม : 2541
- ผู้รวบรวม : บุญยงค์ เกศเทศ
- ผู้ให้ข้อมูล : -
- สถานที่รวบรวม : -
- รูปแบบการบันทึก : บทความอีสาน
- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : สถาบันป่าคอนปู่ตาและบทบาทพฤติกรรมของเผ่าเจ้าในชุมชนอีสาน
- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ศึกษาลักษณะสภาพของป่าคอนปู่ตา บทบาทและพฤติกรรมของเผ่าเจ้า พิธีกรรม ทักษะ ความเชื่อ ความผูกพันระหว่างชุมชนกับป่าคอนปู่ตา คตินิยม และผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชากรในชุมชน โดยสำรวจพื้นที่คอนปู่ตา ในเขตภาคอีสาน 9 จังหวัด จากเผ่าเจ้า ผู้นำชุมชน และ ผู้เกี่ยวข้องจำนวน 385 ราย ผลการศึกษาพบว่าชาวบ้านในชุมชน อีสานยังมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับสถาบันคอนปู่ตา และได้ใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง คอนปู่ตาแต่ละพื้นที่มีเผ่าเจ้า ทำหน้าที่เป็นสื่อประสานระหว่าง ผีปู่ตากับชาวบ้าน และเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผี เลี้ยงตาย และบนบาน ชาวบ้านมีคตินิยมและเชื่อว่าคอนปู่ตา เป็นพื้นที่ป่า ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ใดล่วงละเมิดจะได้รับการ

ลงโทษจากผีป่วนา บทบาทและพฤติกรรมของ เฒ่าจ้ำจึงยังมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนในอันที่จะปลูก จิตสำนึกให้อนุรักษ์ป่าชุมชนเพื่อสืบสานประเพณีวัฒนธรรมที่เอื้อ ต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

- ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ
- เวลาที่รวบรวม : 2541
- ผู้รวบรวม : กรรณิกา กาวะระโทก
- ผู้ให้ข้อมูล :-
- สถานที่รวบรวม :-
- รูปแบบการบันทึก : ภาคนิพนธ์อีสาน
- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : ความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าทรงและร่างทรงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- สารระสำคัญเนื้อเรื่องโดย

การเข้าทรงและร่างทรงเป็นความเชื่อในเรื่องผีนางเทวดา ถือเป็นมรดกทางความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมา จากบรรพบุรุษ และเป็นการแสดงถึงภูมิปัญญา วิถีชีวิตของชาวอีสาน ผู้ศึกษาได้กล่าวถึงสภาพทั่วไปของความเชื่อ เช่น สาเหตุที่ ต้องเป็นร่างทรง ความหมายในการรับขัน 5 หลักความจริงในการ เป็นร่างทรง การลงประทับทรง พุทธศาสนากับความเชื่อในเรื่องการเข้าทรง ประเภทของการเข้าทรงและการผสมผสานการเข้าทรง คุณสมบัติของร่างทรง ขั้นตอนในการเป็นร่างทรง และพิธีกรรมต่าง ๆ

- ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ
- เวลาที่รวบรวม : -
- ผู้รวบรวม : นิพนธ์ ตั้งแสงประทีป
- ผู้ให้ข้อมูล :-
- สถานที่รวบรวม :-
- รูปแบบการบันทึก : ภาควิชาอีสาน
- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : คอนป่วนา"ไสยศาสตร์พื้นป่าอีสาน
- สารระสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ชาวอีสานมีความเชื่อว่า "ป่าคอนป่วนา" เป็นที่สิงสถิตของผีบรรพบุรุษ ที่จะช่วยปกป้องคนในชุมชนให้ผาสุก บริเวณคอนป่วนาจึงเป็นสถานที่ ศักดิ์สิทธิ์ห้ามเข้าไปล่าสัตว์ ห้ามตัดไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต หากฝ่าฝืนผีป่วนาจะลงโทษให้ได้รับภัยพิบัติต่าง ๆ การปลูกฝัง ความเชื่อเหล่านี้ นับเป็น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวอีสานในการ บริหารชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และเป็นการจัด
ทรัพยากร ป่าไม้ของคนอีสานอย่างสมดุล ระหว่างการได้ประโยชน์ใช้สอย ที่เหมาะสมและการ
รักษาฟื้นฟู ซึ่ง ดร.บุญยงค์ เกศเทศ แห่งมหาวิทยาลัยมหาสารคามได้เข้าไปสำรวจพื้นที่ป่าพร้อมทั้ง
ให้การสนับสนุนฟื้นฟูประเพณี"ป่าคอนปู่ตา" พิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา ซึ่งกำลังจะหายไปหรือได้หายไป
แล้วในบางพื้นที่

- ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ

- เวลาที่รวบรวม : -

- ผู้รวบรวม : -

- ผู้ให้ข้อมูล : -

- สถานที่รวบรวม : -

- รูปแบบการบันทึก : กฤตภาคอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : ทำขวัญข้าวพิธีกรรมแห่งศรัทธา

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ชาวนาไทย มีความเชื่อว่าข้าวเป็นสิ่งที่มิบุญคุณ มีจิตวิญญาณ มีเทพธิดาชื่อว่า "แม่โพสพ"
หรือพระแม่ศรีโพสพ ประจําอยู่และเป็นผู้ที่คุ้มครองดูแลต้นข้าวในนา จึงเกิดมีพิธีกรรมการบูชาแม่
โพสพและรับขวัญข้าวขึ้น ซึ่งเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ชาวนาถือปฏิบัติคู่กับการทำนา การรับขวัญข้าวจะ
แตกต่างกันไปตามแต่ละภาคของประเทศ ในภาคอีสานชาวนาจะทำพิธีบวงสรวงเพื่อแสดงความ
เคารพ ระลึกถึงบุญคุณของแม่โพสพตลอดช่วงของการเพาะปลูก โดยมีประเพณีทำขวัญพระแม่
โพสพในวันขึ้น 3 ค่ำเดือน 3 ของทุกปี ก่อนฤดูทำนา ส่วนภาคกลางจะทำพิธีบูชาพระแม่โพสพ
ในช่วง 15 ค่ำ เดือน 11 หลังออกพรรษา และภาคเหนือ มีพิธีทำขวัญข้าวภายหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวใน
นาประมาณ 3-7 วัน ในเดือน 11

ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ

- เวลาที่รวบรวม : -

- ผู้รวบรวม : จารุวรรณ ธรรมวัตร

- ผู้ให้ข้อมูล : -

- สถานที่รวบรวม : -

- รูปแบบการบันทึก : กฤตภาคอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : การเฝ้าไข้ของคนอีสานอีกรูปแบบของวัฒนธรรมที่โรงพยาบาลควรใส่ใจ

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

สังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนอีสาน ให้ความสำคัญกับการนับถือ เครื่องูติมาก เหตุที่ต้องนับถือเครื่องูติมากมายนั้นเกิดจาก แบบแผนการทำงานในสังคมเกษตรกรรมแบบพึ่งพาธรรมชาติที่ต้อง ช่วยเหลือกัน ในภาวะที่ต้องเผชิญกับการเจ็บป่วยซึ่งต้องการความ อ่อนและช่วยเหลือเป็นพิเศษ ญาติพี่น้องต้องไปดูแลไม่ปล่อยให้ อยู่อย่างโดดเดี่ยว โดยมีคติความเชื่อที่ว่า หากพี่น้อง ไม่ช่วยเหลือกัน ไม่สามัคคีกันถือว่าผิดผี บรรยายภาศในการ ดูแลรักษาผู้ป่วยจึงแวดล้อมด้วยคนจำนวนมาก ปัจจุบันรูปแบบ การจัดการของโรงพยาบาลจึงควรพิจารณาการจัดรูปแบบองค์กร โดยคำนึงถึงแบบแผนทางสังคมและวัฒนธรรมเดิมในระดับที่เหมาะสมพอควร หรือจะสร้างวัฒนธรรมใหม่โดยไม่กระทบคุณค่าดั้งเดิมอันเป็นเอกลักษณ์ของสังคม

- ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ
- เวลาที่รวบรวม : 2545
- ผู้รวบรวม : ไพฑูริย์ คำรื
- ผู้ให้ข้อมูล : -
- สถานที่รวบรวม : -
- รูปแบบการบันทึก : บทความอีสาน
- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : การกวดเส้นแบบอีสาน : ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์
- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

การกวดเส้นแบบอีสานเป็นวิธีการนวดวิธีหนึ่งที่เน้นการจับบีบ กดนวดเส้นเอ็น ซึ่งชาวอีสานมักเรียกว่า "การบีบเส้นหรือกวดเส้น" และเรียกหมอนวดที่บีบหรือกวดเส้นต่างจากหมอนวดอื่น ๆ ว่า "หมอเอ็น" หรือ "หมอเส้น" การนวดวิธีนี้เป็นผลมาจากความเชื่อที่ว่า อาการเจ็บปวดตามร่างกาย การเจ็บป่วยหรืออาการผิดปกติ บางอย่างของคนเราเกิดจากเส้นเอ็นหด เส้นแข็ง เส้นตึง เส้นถูกทับ หรือเรียกว่า เส้นจมน การจับเส้นจะทำให้เส้นล่อย อาการเจ็บปวดก็จะหาย จากการศึกษาหมอเส้นพื้นเมืองอีสานพบว่า ส่วนใหญ่หมอเส้นจะเป็นหญิงอายุ 40 ปีขึ้นไป วิธีการกวดเส้นแบ่งได้เป็น 2 วิธี คือ การขีด เป็นการใช้นิ้วมือกวดเส้น และการใช้ฝ่ามือหรือสันมือกวดเส้น

- ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ
- เวลาที่รวบรวม : 2526
- ผู้รวบรวม : นพมาศ โยชะไชยสาร
- ผู้ให้ข้อมูล : -
- สถานที่รวบรวม : -
- รูปแบบการบันทึก : ภาคนิพนธ์อีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : ข้องกับความเชื่อทางอีสาน

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ข้องเป็นภานะสำหรับขังปลา หรือสัตว์น้ำต่าง ๆ ของชาวบ้าน ทำด้วยไม้ไผ่ มีขั้นตอนการทำคือ นำไม้ไผ่มาเหลาจักเป็นคอก นำไปแช่น้ำเพื่อให้คอกอ่อน แล้วนำไปสาน ลายที่ใช้สานได้แก่ ลายสอง ลายสาม ลายทวน นอกจากนี้ชาวบ้านในภาคอีสานยังใช้ข้องเป็นอุปกรณ์สำคัญ ในพิธีเซียงข้อง ซึ่งเป็นประเพณีเก่าแก่ของชาวอีสาน เนื่องจากมีความเชื่อในเรื่องผี สามารถปกป้องรักษา และช่วยเหลือผู้มีภัย และเป็นกำลังใจสำหรับผู้ที่ได้รับ ความเดือดร้อน เช่น เป็นการเสี่ยงทาย การไล่ผีหาของหาย โดยนำข้องมาตกแต่งด้วยเสื้อผ้าเก่า ๆ เขียนหน้าตาโดยใช้ กะลามะพร้าว และสวมสร้อยที่ทำจากหอยโข่ง

- ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ

- เวลาที่รวบรวม : 2536

- ผู้รวบรวม : ฉัตรพงศ์ อินทฤทธิ์

- ผู้ให้ข้อมูล :

- สถานที่รวบรวม :-

- รูปแบบการบันทึก : ภาคนิพนธ์อีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : จะลำหึงมีครรภ์และจะลำแม่ลูกอ่อน

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

จะลำ หมายถึง สิ่งที่ไม่เป็นมงคลไม่ควรทำ จะลำจึงเปรียบเสมือนมาตรการในการควบคุมความประพฤติ ของคนชาวอีสาน เหตุและผลของการจะลำนั้นคนเฒ่าคนแก่มักจะ ไม่อธิบายให้ทราบ ลูกหลานก็จะเชื่อเพราะเคารพในความอาวุโส สำหรับจะลำหึงมีครรภ์ จะลำแม่ลูกอ่อนนั้นพอสรุปเหตุผลอยู่ 3 ข้อ คือ เพื่อสุขภาพอนามัยของแม่และเด็ก เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ และเพื่อตอบสนองตามความเชื่อ คุณค่าของจะลำเปรียบเสมือน เครื่องมืออบรมสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดา เพื่อก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง และสังคม

- ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ

- เวลาที่รวบรวม :-

- ผู้รวบรวม :-

- ผู้ให้ข้อมูล :-

- สถานที่รวบรวม :-

- รูปแบบการบันทึก : กฤตภาคอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : คอนปู้ตา" วัฒนธรรมความเชื่อช่วยรักษาป่าชุมชน
- สารบัญเรื่องโดยย่อ

ป่ารอบชุมชนของภาคอีสานแบ่งเป็น 3 ประเภทใน 4 ทิศคือ ทิศตะวันออกจะเป็นป่าคอนปู้ตา ทิศตะวันตกเป็นป่าช้า ทิศเหนือและทิศใต้จะเป็นป่าทำเลเลี้ยงสัตว์ ในส่วนของป่าช้าทางวัดจะเป็นผู้ใช้ประโยชน์ ส่วนป่าทำเลเลี้ยงสัตว์เป็นป่าที่ชาวบ้านได้อาศัยพึ่งพาที่เหลือ เป็นป่าคอนปู้ตาที่ชาวบ้านจะช่วยกันรักษาไว้ ไม่บุกรุกทำลาย เพราะถือว่าเป็นป่าของบรรพบุรุษ ส่วนใหญ่ป่าคอนปู้ตาที่อีสานจะเป็นผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์

- ประเภทของข้อมูล : ความเชื่อ
- เวลาที่รวบรวม : -
- ผู้รวบรวม : -
- ผู้ให้ข้อมูล : -
- สถานที่รวบรวม : -
- รูปแบบการบันทึก : กฤตภาคอีสาน
- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : ที่ทางของ...แพทย์แผนไทย-หมอพื้นบ้าน"ใน พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ
- สารบัญเรื่องโดยย่อ

ระบบหมอพื้นบ้านเป็นระบบการดูแลสุขภาพที่มีอยู่ดั้งเดิมในชุมชน เกิดจากประสบการณ์ในการดูแลสุขภาพเจ็บป่วยของคนในชุมชน มักเกี่ยวข้องกับความเชื่อของคนในชุมชน มีความหลากหลาย และอาจแตกต่างกันในแต่ละชุมชน เช่นหมอพื้นบ้านอีสาน ปัจจุบันศาสตร์การแพทย์แผนไทย ได้รับการรับรองภายใต้ พ.ร.บ.ประกอบโรคศิลป์ พ.ศ. 2542 โดยมีสถานบันการแพทย์แผนไทย เป็นองค์กรหลักที่ให้การดูแล และมีเครือข่ายสุขภาพวิถีไทย เป็นภาคีหลักในการร่วมยกร่าง พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ในมาตราที่ 81,82 และ 83 ซึ่งมีเจตนาในการสนับสนุนให้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับพึ่งพาตนเองในชุมชน และมุ่งพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาการแพทย์แผนไทย เพื่อใช้ในระบบบริการทางการแพทย์ ควบคู่กับการแพทย์แผนปัจจุบัน

- ประเภทของข้อมูล : จักรวาล / ธรรมชาติ
- เวลาที่รวบรวม : 2545
- ผู้รวบรวม : ปั่นลม
- สถานที่รวบรวม : -
- รูปแบบการบันทึก : บทความอีสาน
- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : เทียวพิพิธภัณฑฯ ชมลิ้ม พักหมู่บ้านวัฒนธรรม บนเส้นทางสายอีสาน

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ภาคอีสานมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง ทั้งทางธรรมชาติ ทางด้านโบราณคดีและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อาทิ พิพิธภณช์ วัด และหมู่บ้านวัฒนธรรม "พิพิธภณช์แบ่งได้เป็นหลายประเภท พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภณช์สถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ได้กำหนดเรียก พิพิธภณช์สถานทุกแห่งที่อยู่ในความควบคุมดูแลของกรมศิลปากรว่า พิพิธภณช์สถานแห่งชาติ ซึ่งพิพิธภณช์สถานแห่งชาติในภาคอีสาน ได้แก่ พิพิธภณช์สถานแห่งชาติมหาวิรุฬห์ พิพิธภณช์สถานแห่งชาติพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พิพิธภณช์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี ฯลฯ "สิม" หรือ โบสถ์ อีสานแบ่งเป็นสิมบก สิมน้ำ ซึ่งสามารถแบ่งตามรูปทรง ได้เป็นสิมโปร่ง และสิมทึบ สิมอีสานมีอยู่หลายแห่ง เช่น สิมวัดไตรภูมิคณาจารย์ สิมวัดจักรวาลภูมิพิณิจ สิมวัดสะแกตุ สิมวัดสุวรรณาวาส ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านวัฒนธรรม ให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชมอีกหลายแห่ง เช่น หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านเป่า จังหวัดมุกดาหาร และแหล่งพักผ่อนชนบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา

- ประเภทของข้อมูล : ภูมิปัญญาการตั้งถิ่นฐาน

- เวลาที่รวบรวม : -

- ผู้รวบรวม : อรการ กาคำ

- สถานที่รวบรวม : -

รูปแบบการบันทึก : บทความอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : ข้าวสาง ภูมิปัญญาชาวภูไท

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ชาวไทย เดิมอาศัยอยู่ที่แคว้นสิบสองจุไทยและอาณาจักรล้านช้าง ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบเทือกเขาภูพาน เช่น จังหวัดนครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ ในภาคอีสานของไทย ชาวไทยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ รองลงมาจากกลุ่มไทลาว มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นจุดเด่นหลายอย่าง เช่น การแต่งทำนองดนตรี บ้านเรือน การทอผ้าแพรวา การทำข้าวสาง สำหรับข้าวสางมีแหล่งผลิตอยู่ที่บ้านนาบ่อ อ.วาริชภูมิ จ.สกลนคร โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านนาบ่อ กรรมวิธีการทำคือ นำข้าวหอมมะลิ 105 ที่ใกล้จะเก็บได้แต่ยังมีน้ำนอมอยู่มากวนเป็นข้าวเปลือก แล้วหุงทั้งเปลือกจนเมล็ดข้าวแตก จากนั้นนำข้าวที่สุกมาผึ่งลม หรือตากแดดจนแห้งเหมือนเป็นข้าวเปลือกอีกครั้ง จึงนำไปสี ไร่ข้าวและเส้นใยอาหารจึงอยู่ในเมล็ดข้าวอย่างครบครัน

- ประเภทของข้อมูล : ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ

- เวลาที่รวบรวม : 2539

- ผู้รวบรวม : กฤตยา แสงเจริญ

- สถานที่รวบรวม : -

รูปแบบการบันทึก : บทความอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : การรักษาด้วยหมอลำผีฟ้า : แนวทางการเลือกรักษาตนเองของคนไข้โรคจิต

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ในการรักษาพยาบาลทางจิตเวชพบว่า การรักษาคนไข้โรคจิต ต้องอาศัยเวลานาน ดังนั้นมักเกิดปัญหาในการปรับตัวเมื่อกลับสู่ ชุมชนของคนไข้ ถ้ามีพฤติกรรมเล็กน้อยคนในชุมชนสามารถให้การช่วยเหลือได้โดยใช้ระบบช่วยเหลือที่มีในชุมชน การรักษาด้วย พิธีกรรมของหมอลำผีฟ้า เป็นตัวอย่างหนึ่งของการรักษาคนไข้โรคจิตใน ชุมชนภาคอีสาน เป็นการรักษาที่ใช้กระบวนการความเชื่อซึ่งมีอยู่ใน สังคมช่วยให้ผู้ป่วยได้แสดงออก สนุกสนาน และได้รับกำลังใจ ช่วยให้สบายใจ และยอมปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผีฟ้า ในขณะเดียวกัน ก็ไม่ทิ้งการรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบันด้วย ผู้เขียนได้แสดงทัศนะ ส่วนคำว่า การรักษาผู้ป่วยทางจิตด้วยหมอลำผีฟ้าน่าจะเป็นมิติ หนึ่งในงานสาธารณสุขมูลฐานในการดูแลรักษาในชุมชน โดยชุมชนเอง

ประเภทของข้อมูล : ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ

- เวลาที่รวบรวม : -

- ผู้รวบรวม : -

- สถานที่รวบรวม : -

รูปแบบการบันทึก : กฤตภาคอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : ทางของ...'แพทย์แผนไทย-หมอพื้นบ้าน'ใน พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ระบบหมอพื้นบ้านเป็นระบบการดูแลสุขภาพที่มีอยู่ดั้งเดิมในชุมชน เกิดจากประสบการณ์ในการดูแลสุขภาพเจ็บป่วยของคนในชุมชน มักเกี่ยวข้องกับความเชื่อของคนในชุมชน มีความหลากหลาย และอาจแตกต่างกันในแต่ละชุมชน เช่น หมอพื้นบ้านอีสาน ปัจจุบันศาสตร์การแพทย์แผนไทย ได้รับการรับรองภายใต้ พ.ร.บ.ประกอบโรคศิลป์ พ.ศ. 2542 โดยมีสถานบันการแพทย์แผนไทย เป็นองค์กรหลักที่ให้การดูแล และมีเครือข่ายสุขภาพวิถีไทย เป็นภาคีหลักในการร่วมยก ร่าง พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ในมาตราที่ 81,82 และ 83 ซึ่งมีเจตนาในการสนับสนุนให้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับพึ่งพาตนเองในชุมชน และมุ่งพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาการแพทย์แผนไทย เพื่อใช้ในระบบบริการทางการแพทย์ ควบคู่กับการแพทย์แผนปัจจุบัน

ประเภทของข้อมูล : ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ

- เวลาที่รวบรวม : 2539

- ผู้รวบรวม : กฤตยา แสงเจริญ

- สถานที่รวบรวม : -

รูปแบบการบันทึก : บทความอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : มิติทางจิตวิญญาณกับการดูแลสุขภาพ : กรณีศึกษาจากหมอลำผีฟ้า สุ่มหอพระ

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่พึงพิงของชีวิตของชาวชนบท ในภาคอีสาน จากการรักษาพยาบาลโดยหมอลำผีฟ้าเปลี่ยนมาเป็นหมอพระ เพื่อความสุขภาพสบายใจของผู้ป่วยและครอบครัว จากการวิเคราะห์ พบว่าการปรับเปลี่ยนนี้มาจากความเลื่อมใส ศรัทธาในการรักษา ซึ่งมีผลกระทบต่อความต้องการทางด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยอันเกิด จากการเจ็บป่วยของผู้ป่วยเอง ผลจากคนรอบข้างหรือสังคมของผู้ป่วย โดยเฉพาะคนใกล้ชิดในครอบครัว เพื่อนบ้าน ประเพณีและสังคมที่ เปลี่ยนไป และผลจากความสามารถของผู้รักษาในสังคม ผู้ที่มี ความสามารถมีบารมีสูงย่อมได้รับความเลื่อมใสศรัทธาสูงกว่า

- ประเภทของข้อมูล : ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ

- เวลาที่รวบรวม : 2539

- ผู้รวบรวม : กฤตยา แสงเจริญ

- สถานที่รวบรวม : -

รูปแบบการบันทึก : บทความอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : การรักษาด้วยหมอลำผีฟ้า : แนวทางการเลือกรักษาตนเองของคนไข้โรคจิต

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ในการรักษาพยาบาลทางจิตเวชพบว่า การรักษาคนไข้โรคจิต ต้องอาศัยเวลานาน ดังนั้นมักเกิดปัญหาในการปรับตัวเมื่อกลับสู่ ชุมชนของคนไข้ ถ้ามีพฤติกรรมเล็กน้อยคนในชุมชนสามารถให้การ ช่วยเหลือได้โดยใช้ระบบช่วยเหลือที่มีในชุมชน การรักษาด้วย พิธีกรรมของหมอลำผีฟ้า เป็นตัวอย่างหนึ่งของการรักษาคนไข้โรคจิตใน ชุมชนภาคอีสาน เป็นการรักษาที่ใช้กระบวนการความเชื่อซึ่งมีอยู่ใน สังคมช่วยให้ผู้ป่วยได้แสดงออก สนุกสนาน และได้รับกำลังใจ ช่วยให้สบายใจ และยอมรับปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผีฟ้า ในขณะเดียวกัน ก็ไม่ทิ้งการรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบันด้วย ผู้เขียนได้แสดงทัศนะ ส่วนตัวว่า การรักษาผู้ป่วยทางจิตด้วยหมอลำผีฟ้าน่าจะเป็นมิติ หนึ่งในงานสาธารณสุขมูลฐานในการดูแลสุขภาพในชุมชน โดยชุมชนเอง

- ประเภทของข้อมูล : ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ

- เวลาที่รวบรวม : 2548

- ผู้รวบรวม : -

- สถานที่รวบรวม : -

รูปแบบการบันทึก : บทความอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการดูแลสุขภาพชาวบ้านท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านท่าขอนยาง พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงอยู่ในปัจจุบันได้แก่ การนวดแผนโบราณ หมอสูตรขวัญ หมอยารากไม้ และใช้สมุนไพร สาเหตุที่มีผลต่อการคงอยู่เพราะสะดวกอยู่ใกล้เคียงกัน ส่วนภูมิปัญญาที่หายไปเพราะไม่มีผู้ใดที่จะมาสืบทอด มีข้อจะล่า คือข้อห้าม หรือข้อควรระวังในการปฏิบัติตัวมาก มีข้อจำกัดในการถ่ายทอด ราชได้น้อย ขาดองค์ความรู้ที่เป็นระบบ ให้ผลซ้ำไม่สะดวกในการใช้

- ประเภทของข้อมูล : ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ

- เวลาที่รวบรวม : -

- ผู้รวบรวม : สถาบันการแพทย์แผนไทย, สภามอพื้นบ้านภาคอีสาน

- สถานที่รวบรวม : -

รูปแบบการบันทึก : จุลสารอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : สัจจปฎิธานมกรรมภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านภาคอีสาน 2544

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

หมอพื้นบ้านหมายถึงผู้ซึ่งทำหน้าที่สืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ หรือพัฒนาความรู้ขึ้นด้วยตนเอง และมีความรู้ความสามารถในการ บำบัดรักษาการป้องกันโรคและการดูแลสุขภาพของผู้อื่น ปัจจุบันมีการพัฒนาการด้านสาธารณสุขแผนใหม่ทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับหมอพื้นบ้านเริ่มเสื่อมถอยและจำนวนหมอพื้นบ้านก็เริ่มลดลง จึงเกิดแนวคิดในการจัดตั้งสภามอพื้นบ้านขึ้น วัตถุประสงค์เพื่อ ประสานความร่วมมือระหว่างหมอพื้นบ้านภาคอีสาน เพื่อพัฒนา การรักษาแบบพื้นบ้าน เพื่อพัฒนานโยบายและกฎหมายของรัฐ ให้เอื้อต่อการพัฒนาการรักษาแบบพื้นบ้าน ภายใต้วินัยธรรมและจารีตประเพณีของท้องถิ่น และเพื่อแลกเปลี่ยนพัฒนาและสืบทอดองค์ความรู้การรักษาแบบพื้นบ้าน

-ประเภทของข้อมูล : ภูมิปัญญาอาหารการกิน

- เวลาที่รวบรวม : -

- ผู้รวบรวม : ณ พจนาน

- สถานที่รวบรวม : -

รูปแบบการบันทึก : วิทยานิพนธ์

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : เอกลักษณ์อาหารอีสานสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

อาหารพื้นบ้านเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น อาหารอีสานจะปรุงแต่งขึ้นจากส่วนประกอบจากแหล่งอาหารธรรมชาติของท้องถิ่นอีสาน จะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนไปตลอดปีตามวัตถุดิบที่หาได้ตามฤดูกาล การกินอาหารของชาวอีสานเป็นวัฒนธรรมในการดูแลสุขภาพ เป็นการกินอยู่เพื่อการป้องกันและรักษาโรค โดยจะนิยมกินพืชผักสมุนไพรที่มีคุณค่าทางยารวมทั้งมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่กำหนดให้กินอาหารบางประเภท เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกายและมีข้อห้ามหรือข้อควรห้าม ไม่ให้กินอาหารบางประเภทที่จะเกิดโทษต่อร่างกาย

- ประเภทของข้อมูล : ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

- เวลาที่รวบรวม : -

- ผู้รวบรวม : -

- สถานที่รวบรวม : -

รูปแบบการบันทึก : ฤดูกาลอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : พืชให้สีธรรมชาติจากภูมิปัญญาพื้นบ้าน

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

นายปิยชาติ ไตรสารศรี เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ได้ศึกษาอนุกรมวิธาน ของพืชในสีเขียวธรรมชาติในประเทศไทย โดยได้รับทุนสนับสนุนจาก โครงการพัฒนาองค์ความรู้และนโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพ ในประเทศไทย (BRT) จากการสำรวจพืชส่วนใหญ่พบว่า พืชที่ให้สีส่วนใหญ่เป็นพืชใบเลี้ยงคู่และพืชตระกูลถั่ว (Legum) ซึ่งในการจัดจำแนกพืชจัดอยู่ในวงศ์ Leguminosae ส่วนที่นิยมนำมาทำสีคือ ราก เปลือก เนื้อไม้ ใบ ดอก ผล เมล็ด และน้ำยาง แต่ที่นิยมมากที่สุดคือ ส่วนของเปลือก พืชบางชนิดนอกจากจะใช้เป็นสีเขียวธรรมชาติแล้ว ยังสามารถนำมาใช้ผสมอาหาร เช่น ขมิ้นชัน เถาข่านาง ผ่าง มะตูม มังคุด หว่า อัญชัน

- ประเภทของข้อมูล : ชื่อบ้านนามเมือง

- เวลาที่รวบรวม : 2543

- ผู้รวบรวม : วิระพงศ์ มีสถาน

- ผู้ให้ข้อมูล :-

- สถานที่รวบรวม :-

- รูปแบบการบันทึก :บทความอีสาน

- ชื่อเรื่องที่รวบรวม : ตามหาหนองแขง

- สารสำคัญเนื้อเรื่องโดยย่อ

ชื่อบ้านนามเมือง มักตั้งหรือเรียกตามสิ่งต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการ อ้างอิง ร่องรอยเรียกขานชื่อตามท้องถิ่นยังช่วยเป็นหลักฐาน ในการศึกษาบางเรื่องได้ เช่น ในเรื่องภาษาศาสตร์ ชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรือพัฒนาการทางด้านเชื้อชาติ เช่น หมู่บ้านหนองแขง นับเป็นชื่อหมู่บ้านของคนในอีกชื่อหนึ่ง ของภาคอีสาน ตามความหมายของแขงตามพจนานุกรมฉบับ

ราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ขาว แฉว คาบ ดันปรือ หรือล้อมวง ดันแขงในภาคอีสาน คือไม้ที่เกิดในที่ลุ่มชื้น มีน้ำท่วมขัง หน้าแล้งน้ำจะแห้ง มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า "ต้นลำพัน" ซึ่งชาวภาคกลางเรียกว่า ต้นรูปดาญี และมีลักษณะต่างจากต้นปรือ "แขง" เมื่อประกอบกับ คำว่า "หนอง" ซึ่งหมายถึงบึง แอ่ง หรือลุ่มน้ำเป็น "หนองแขง" จะแปลว่า หนองขาว หรือ นึกถึงบึงน้ำที่มีต้นแขงเกิดคาบขึ้น มีผู้คนเข้าไปตั้งชุมชนแวดล้อม และใช้น้ำจากบึงร่วมกันจึงขนานนามหมู่บ้านของตนว่า บ้านหนองแขง

- เว็บไซต์ประเพณีไทยคอตคอม

ประเภทข้อมูล	ชื่อเรื่อง	รูปแบบการจัดเก็บ	ผู้จัดทำ
ความเชื่อ	ภูตผี-วิญญาณ	www.prapayneethai.com/th/belife/north_east/view.asp?id=0540	Webmaster,programmer:Tanagon Webhosting by Thaidreamhost
ความเชื่อ	ไล่ทั้งบั้ง	www.prapayneethai.com/th/belife/north_east/view.asp?id=0543	Webmaster,programmer:Tanagon Webhosting by Thaidreamhost
ความเชื่อ	เลี้ยงดาญี	www.prapayneethai.com/th/belife/north_east/view.asp?id=0545	Webmaster,programmer:Tanagon Webhosting by Thaidreamhost
ความเชื่อ	พืชนผีฟ้า	www.prapayneethai.com/th/belife/north_east/view.asp?id=0547	Webmaster,programmer:Tanagon Webhosting by Thaidreamhost

ประเภท ข้อมูล	ชื่อเรื่อง	รูปแบบการจัดเก็บ	ผู้จัดทำ
ความเชื่อ	ศาลวิญญาณ	www.prapayneethai.com/ th/belife/north_east/view.a sp?id=0552	Webmaster,programmer:Tanagon Webhosting by Thaidreamhost
ความเชื่อ	ผีปูด	www.prapayneethai.com/ th/belife/north_east/view.a sp?id=0553	Webmaster,programmer:Tanagon Webhosting by Thaidreamhost
ความเชื่อ	ผีตาแฮกหรือตา แฮค	www.prapayneethai.com/ th/belife/north_east/view.a sp?id=0555	Webmaster,programmer:Tanagon Webhosting by Thaidreamhost
ความเชื่อ	สิ่งมงคลในบ้าน	www.prapayneethai.com/ th/belife/north_east/view.a sp?id=0539	Webmaster,programmer:Tanagon Webhosting by Thaidreamhost
ความเชื่อ	บุญ	www.prapayneethai.com/ th/belife/north_east/view.a sp?id=0544	Webmaster,programmer:Tanagon Webhosting by Thaidreamhost
ความเชื่อ	ครุฑกำเนิด	www.prapayneethai.com/ th/belife/north_east/view.a sp?id=0546	Webmaster,programmer:Tanagon Webhosting by Thaidreamhost
ความเชื่อ	เหยา	www.prapayneethai.com/ th/belife/north_east/view.a sp?id=0548	Webmaster,programmer:Tanagon Webhosting by Thaidreamhost
ความเชื่อ	ดุงหรือธง	www.prapayneethai.com/ th/belife/north_east/view.a sp?id=0551	Webmaster,programmer:Tanagon Webhosting by Thaidreamhost
ความเชื่อ	ผีปูด(ศรีษะ เกษ)	www.prapayneethai.com/ th/belife/north_east/view.a sp?id=0540	Webmaster,programmer:Tanagon Webhosting by Thaidreamhost

จากภาษาไทยตามลำดับ ความหมายของคำที่นำมาตั้งชื่อนุคคลนั้น กลุ่มบุคคลที่อายุมากซื่อมีความหมายที่เป็นลักษณะอาภักปรีชา ลักษณะรูปร่างสัณฐาน สี จำนวนนับ และคำที่มีความหมายเป็นคำถาม

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ภาพสินธุ์,ผู้ไทย,การตั้งชื่อ

สุกิตา ไชยสวัสดิ์ 2542. การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทกับชาวไทยลาว ศึกษา

กรณีบ้านคำกั้ง ตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทกับชาวไทยลาว พบว่า การผสมกลมกลืนด้านภาษา ชาวบ้านคำกั้งพูดภาษาผู้ไทเป็นหลัก มีลักษณะคล้ายภาษาไทยลาว มีผญาและนิทานของตนเอง อาหารที่รับประทานเป็นพวกต้ม แกง อ่อม บั้ง ที่อาศัยนิยมปลูกเรือนตามพื้นที่ดินของบรรพบุรุษ ซึ่งรับวัฒนธรรมจากไทยลาว มีความเชื่อต่างๆตามคติโบราณ คือการนับถือผี ความเชื่อเกี่ยวกับยาสมุนไพรและการรักษาหมอเหยา มีประเพณีและพิธีกรรมประจำชีวิต เช่น การผลิต การบวช การแต่งงาน และการตาย ปฏิบัติตามฮีตสิบสอง ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีสู่ขวัญ

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ภาพสินธุ์,ผู้ไทย,ไทยลาว,วัฒนธรรม,การผสมกลมกลืน

อิสราพร จันทรทอง 2538. บทบาทหน้าที่ของพิธีแก้ลมอของชาวกูย บ้านลำโรงทาบ อำเภอ

ลำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. 10(4):1-4.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพิธีแก้ลมอของชาวกูย บ้านลำโรงทาบ อำเภอลำโรงทาบ อำเภอลำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า เป็นพิธีกรรมที่ประกอบขึ้นเพื่อการแก้บนที่ชาวกูยได้ให้สัญญากับผีว่าหากผู้ป่วยมีอาการดีขึ้นหรือหายจากโรคภัยไข้เจ็บจะจัดพิธีแก้ลมอเพื่อบวงสรวงผีทำให้เกิดความพอใจในการประกอบพิธีกรรมจึงมีลำดับที่แน่นอนคือมีองค์ประกอบของพิธีกรรมที่ซับซ้อนให้เวลาประกอบพิธีกรรมทั้งวัน พิธีกรรมความเชื่อที่ชาวกูยยังคงถือปฏิบัติและยังคงมีการประกอบพิธีกรรมในชุมชนก็คือ พิธีแก้ลมอ ที่ชาวกูยทุกคนครบถ้วนคงถือปฏิบัติอยู่หากไม่ปฏิบัติต่อผีผ้อาจทำให้ผีผ้อโกรธเคืองและมากระทำให้ผู้คนในครอบครัวเกิดการเจ็บป่วยขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าแม้ความเจริญก้าวหน้าจะพัฒนาไปมากน้อยเพียงใด

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,กูย คติความเชื่อ,พิธีกรรม,พิธีแก้ลมอ

ทวี ถาวร 2540. การศึกษาวิถีชีวิตชนกลุ่มน้อยในเขตพื้นที่ภาคอีสาน มหาสารคาม:สถาบันวิจัย ศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงวิถีชีวิตชนกลุ่มน้อยในเขตพื้นที่ภาคอีสาน 3 กลุ่มได้แก่ ชาวไทดำ บ้านนาป่าลาด ต.เขาแก้ว อ.เขียงคาน จ.เลย,ชาวผู้ไทย บ้านหนองช้างและบ้านหนองแก่นทราย ต.หนองช้าง กิ่งอ.สามชัย จ.กาฬสินธุ์และชาวไทย้อ บ้านท่าขอนยาง ต.ท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม พบว่าชนกลุ่มน้อยทั้ง 3 กลุ่มมีความแตกต่างกันในหลายด้าน ได้แก่ การแต่งกายในวันสำคัญ อาหาร ที่อยู่อาศัย ลักษณะบ้านเรือน ระบบสังคมและการปกครอง ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆของแต่ละกลุ่มที่ยังคงสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ชาวไทดำ,ชาวผู้ไทย,ชาวไทย้อ, วิถีชีวิต,ความแตกต่าง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ 2540. วัฒนธรรมกับการพัฒนา: ทางเลือกของสังคมไทย [กรุงเทพฯ]:สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของครอบครัวในภาคอีสานกับการเปลี่ยนแปลงทางชาติพันธุ์เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการสร้างความเข้าใจ ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของครอบครัว ชุมชน และสังคมเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนอีสาน ใช้กรณีตัวอย่างจากชาวไทย้อที่บ้านท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม ชาวเขมร จ.สุรินทร์ ชาวลาวที่บ้านหนองเขื่อนช้างจ.มหาสารคาม ชาวพวนที่ อ.บ้านฝ่อ จ.อุดรธานี

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ชาวไทย้อ,ชาวเขมร,ชาวพวน,ศิลปวัฒนธรรม,วิถีชีวิต

นารีรัตน์ ปริสุทธิวุฒิพร 2546. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ "คนจีนกับการขยายตัวของเมืองบริเวณลุ่มน้ำชี" [มหาสารคาม]:ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงกลวิธีในการสร้างตัวของคนจีนทางเศรษฐกิจและการเมือง กระบวนการเรียนรู้ระหว่างกันของคน 2 วัฒนธรรม จนถึงการปรับเปลี่ยนและการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของลูกหลานจีนรุ่นต่อมา โดยศึกษาเฉพาะจังหวัดร้อยเอ็ดและมหาสารคาม พบว่าอิทธิพลของชาวจีนตั้งแต่รุ่นบุกเบิกจนถึงรุ่นลูกหลานสะสมฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของเมือง นำมาสู่การขยายและเติบโตของเมือง จากนั้นยังขยายฐานไปสู่ระบบการเมืองทั้งระดับชาติและท้องถิ่น จนกระทั่งมีบทบาทสำคัญทางด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกจากนั้นยังเห็นการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ชุมชนลุ่มน้ำชี,คนจีน,การขยายตัวของเมือง,การปรับเปลี่ยน,อัต

ลักษณะ

รัชฎาธิปไตย ศรีพนา 2546. ชาวเวียดนามอพยพในภาคอีสาน วารสารอินโดจีนศึกษา. ปีที่ 3-4:59-75.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับชาวเวียดนามอพยพในภาคอีสาน พบว่า ชาวเวียดนามหรือที่คนไทยเรียกคน "ญวน" นั้น พบว่ามีชุมชนของคนญวนได้ปรากฏขึ้นในสมัยอยุธยา ซึ่งญวนที่อพยพมาช่วงนั้นปัจจุบันเรียกว่า "ญวนเก่า" ส่วนคนญวนที่อพยพเข้ามาช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองจะเรียกว่า "ญวนอพยพ" ปัจจุบันจะพบว่ากลุ่มคนญวนจะอาศัยอยู่แถบจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่ และนโยบายของรัฐบาลไทยต่อชาวเวียดนามแต่ละยุคแต่ละสมัยมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับทัศนคติ การมองโลก

คำสำคัญ: ชาตินัพนธ์,ภาคอีสาน,ญวน,ชนกลุ่มน้อย,นโยบายรัฐ

ปิ่นกนก คำเรืองศรี 2545. การแบ่งกลุ่มภาษาญ้อในภาคอีสานโดยใช้ระบบเสียงวรรณยุกต์

วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาญ้อในภาคอีสาน จำนวน 7 จังหวัด คือ สกลนคร นครพนม กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย มุกดาหาร มหาสารคาม แบ่งกลุ่มย่อยของภาษาญ้อ โดยใช้ระบบเสียงวรรณยุกต์ พบว่าเกณฑ์การแตกตัวของวรรณยุกต์เดิมเป็น 2 ทางและกลุ่มที่มีการแตกตัวของวรรณยุกต์ดั้งเดิมเป็น 3 ทาง นำแต่ละกลุ่มมาแยกย่อย โดยใช้เกณฑ์จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ และในแต่ละกลุ่มย่อยแบ่งได้อีกเป็นกลุ่มย่อย โดยใช้เกณฑ์การรวมตัวดั้งเดิมเป็น 2 ทาง เป็นญ้อที่อพยพมาจากเมืองโป่งเลง และญ้อที่มีการแตกตัวของวรรณยุกต์ดั้งเดิมเป็น 3 ทาง เป็นญ้อที่มาจากเมืองคำเกิดคำม่วน

คำสำคัญ: ชาตินัพนธ์,ภาคอีสาน,ญ้อ,ระบบเสียง,ภาษาญ้อ

สพสันต์ เพชรคำและคนอื่นๆ 2545. วิถีวัฒนธรรมของคนไทยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย:ศึกษากรณีกลุ่มชาติพันธุ์ไทญ้อ ไทลาว และไทเขมรที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพฯ:สถาบันพระปกเกล้า.

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงวิถีวัฒนธรรมที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา
ประชาธิปไตย และศึกษาความแตกต่างของวิถีวัฒนธรรมที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา
ประชาธิปไตยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทลาวและไทเขมร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ไทลื้อ,ไทลาว,ไทเขมร,วิถีวัฒนธรรม,ประชาธิปไตย,การพัฒนา

ฉันทนา จันท์บรรจง 2541. การศึกษาวิจัยการพัฒนาทางสังคมของกลุ่มชนพื้นเมืองเชื้อสายไทย-
ลาว ซึ่งตั้งอยู่แถบพื้นที่ชายขอบของประเทศไทย ในจังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ และ
จังหวัดเลย กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะเฉพาะในการพัฒนาสังคมตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัยจนถึง
สมัยสุโขทัยถึงสมัยพัฒนาเพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ศึกษาสภาพและปัญหาในการพัฒนาสังคม
รูปแบบที่พึงประสงค์ในการอนุรักษ์และพัฒนากระบวนการศึกษา และระบบความสัมพันธ์ทางสังคม
พบว่าการพัฒนาทางสังคมในยุคก่อนสุโขทัยจนถึงยุคต่อต้านคอมมิวนิสต์ ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกัน
ทุกเมืองแต่พัฒนาต่อเนื่องเริ่มจากภายในก่อนพัฒนาเป็นชุมชนถาวร ระบบเศรษฐกิจเน้นการเกษตร
แบบพอเพียง ข้าวเหนียวเป็นพืชหลัก ปลูกพืชผักสมุนไพรไว้ใกล้บ้าน การรักษาโรคอาศัยสมุนไพร
ละเือกบ้านและป่าศรัทธาสังเกื้อหนุนธรรมชาติ มีหมอชา ระบบเครือญาติความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ
บรรพบุรุษอารักษ์ประจำท้องถิ่นถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อยึดเหนี่ยวผู้คนให้สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดมีการ
พัฒนาด้านจริยศึกษาและธรรมชาติศึกษา สังคมได้พัฒนาเป็นชนบทถึงเมืองได้รับความเจริญทาง
วัตถุแบบตะวันตกมากขึ้น

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ไทย-ลาว,กลุ่มชนพื้นเมือง,การพัฒนาสังคม,เศรษฐกิจ

จิระพงษ์ มะเสนา 2541. เส้นทางแห่งเผ่าพันธุ์โองมูความเชื่อที่เป็นอดีตและปัจจุบันของชาว

ไท-แสก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 3(1):39-42

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับเส้นทางแห่งเผ่าพันธุ์โองมูความเชื่อที่เป็นอดีตและปัจจุบัน
ของชาวไท-แสก พบว่าไท-แสกมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของตนเองจากอดีตถึงปัจจุบัน
อย่างแนบแน่น ปัจจุบันชาวแสกส่วนใหญ่มีขนบธรรมเนียมประเพณีเหมือนกับชาวไทยทั่วไป
แตกต่างออกไปคือประเพณี "ตรุษแสก" หรือ ภาษาแสกเรียกว่า "กินเตค" ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดขึ้น
เพื่อบวงสรวง โองมู ซึ่งโองมูเป็นที่เคารพนับถือของชาวแสกมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมิได้เสื่อม
คลาย

คำสำคัญ:ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ไทย-แสก,ความเชื่อ,ประเพณี,กินเตค,โองมู

พระมหาณัฐพล โพไฟ 2543. วิเคราะห์คำศัพท์เครือญาติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยในภาคอีสาน

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะของครอบครัวเครือญาติและคำศัพท์เครือญาติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยในภาคอีสาน 7 กลุ่มคือ ไทยอีสาน ไทยโคราช ไทยญ้อ ไทยโย้ย ไทยแสก ผู้ไทย และไทยกะเลิง พบว่ามีวัฒนธรรมประเพณีที่เกิดจากครอบครัวและเครือญาติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกฎระเบียบกติกานับสายญาติที่สังคมนั้นๆตั้งไว้ ซึ่งจำแนกตามคำศัพท์ได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มคำศัพท์เครือญาติร่วมตระกูล กลุ่มคำศัพท์เครือญาติร่วมกลุ่ม กลุ่มคำศัพท์เครือญาติข้ามกลุ่ม และกลุ่มคำศัพท์เครือญาติเฉพาะกลุ่ม สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของสังคม ลักษณะทางวัฒนธรรมการใช้ภาษาและการเปลี่ยนแปลงการใช้คำศัพท์เครือญาติที่มีผลมาจากการศึกษา

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์, ภาคอีสาน, ไทยอีสาน, ไทยโคราช, ไทยญ้อ, ไทยโย้ย, ไทยแสก, ผู้ไทย, กะเลิง, ลักษณะครอบครัว, เครือญาติ, คำศัพท์

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์, ภาคอีสาน, นครพนม, ชาวผู้ไทยเรณูนคร, ประเพณี, รูปแบบ, งานศพ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2538-2539. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนชาติพันธุ์ญ้อ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 13(2):1-21.

งานชิ้นนี้ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนชาติพันธุ์ญ้อบ้านโพน ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เป็นกรณีตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกล่าวถึงลักษณะทั่วไปและประวัติความเป็นมาของชุมชน ลักษณะปัจจัย และผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจของชาวบ้านญ้อได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเนื่องจากแต่ละครอบครัวมีอาชีพอื่นๆ มากขึ้นทำให้มีวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจเดิมเป็นการทำนาเป็นอาชีพเดียว ปัจจุบันมีอาชีพอื่นเป็นกิจกรรมอื่นๆ เข้ามาอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต เนื่องจากระบบการค้าหรือทุนนิยม แพร่กระจายจากเมืองเข้าสู่ชุมชนญ้อแห่งนี้ ส่วนลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ ลักษณะบ้านเรือน โครงสร้างครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูบุตร

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์, ภาคอีสาน, นครพนม, ญ้อ, วิถีชีวิต, การเปลี่ยนแปลง

สุรัตน์ วรารัตน์ 2538. วัฒนธรรมการประกอบอาชีพประมงลำนํ้าสงครามของกลุ่มชาติพันธุ์ไท

โฮ้บ้านปากฮอน ไทลาว บ้านปากฮาม อำเภอสว่างคราม จังหวัดนครพนม

สกกลนคร:ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏสกกลนคร.

งานชิ้นนี้ศึกษาการประกอบอาชีพประมงในลำน้ำสงครามของชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทโฮ้บ้านปากฮอน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว บ้านปากฮาม เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการทำประมงน้ำจืดในลำน้ำสงคราม พบว่า ชาวไทโฮ้บ้านปากฮอนมีความสามารถในการใช้เครื่องมือจับปลาขั้นพื้นฐานอย่างดี นำปลาที่จับได้แลกเปลี่ยนกับข้าวเปลือก ต่อมาเมื่อมีการเรียนรู้การทำเรือแบบชาวญวน เครื่องมือจับปลาพัฒนามีขนาดใหญ่ มีการผลิตเครื่องยนต์ใช้กับเรือหาปลาทำให้การลงทุนสูงขึ้น ซึ่งชาวโฮ้ส่วนมากยากจนไม่กล้าเสี่ยงขาดความอดทน ชาวไทลาว ไทญ้อ กล้าลงทุนอดทนสูงกว่าจึงประสบความสำเร็จสูงกว่า กลุ่มไทลาวหมู่บ้านปากฮามกล้าเสี่ยงกล้าลงทุน ทำให้มีเครื่องมือจับปลามีประสิทธิภาพ มีฐานะเศรษฐกิจดีขึ้นประกอบกับปี 2482 เกิดสงครามเอเซียบูรพา ความต้องการปลาร้ามีมาก หมู่บ้านนี้ผลิตไว้ มีปลาสดแห่งใหญ่ของนครพนม การแข่งขันระหว่างกลุ่มต่างๆ เป็นแรงผลักดันให้หมู่บ้านแห่งนี้ชาวไทลาวโดดเด่นในการจับปลาและการรวมกลุ่มของชาวประมง

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,นครพนม,ไทโฮ้,ไทลาว,วัฒนธรรม,การประกอบอาชีพ,ประมง

สมศักดิ์ ศรีสันติสุขและปรีชา ชัยปัญญา 2538. วิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสก

บ้านชะหว้า ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม กรุงเทพฯ:สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับวิถีครอบครัวและการเปลี่ยนแปลงและสถาบันครอบครัวกับชุมชนในกระแสโลกาภิวัตน์ของชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสก พบว่า ที่ตั้งของชุมชนอยู่เป็นกระจุกติดกับลำห้วยแกล ในภาษาพูดคือภาษาแสก มีประเพณีทำบุญ 12 เดือน และปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดในอดีตมีระบบครอบครัวแบบขยาย แต่ปัจจุบันเป็นครอบครัวเดี่ยว เครือญาติมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก มีการหาอาหารการกินจากแหล่งธรรมชาติรอบๆชุมชนและตลาด การรักษาโรคเป็นแบบผสมผสานทั้งจากสถานเอนามัยและจากแพทย์พื้นบ้าน นอกจากนี้ยังสามารถปรับตัวในกระแสโลกาภิวัตน์แต่ยังคงดำรงรักษาและดำเนินเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้อย่างดี

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,นครพนม,ไทยแสก,วิถีครอบครัว,การปรับตัว,เอกลักษณ์

นุชนงค์ อุเทศพรรัตนกุล 2544. วัฒนธรรมการบริโภคอาหารของชาวเวียดนามในเขตเทศบาล

เมืองนครพนม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคอาหารของชาวเวียดนามในเขตเทศบาลเมือง นครพนม พบว่าแหล่งที่มาของอาหารได้มาจากการซื้อขายในตลาดเป็นส่วนใหญ่และอาหารที่ผลิตขึ้นเอง ประเภทเนื้อสัตว์และพืชผักต่างๆ จะพบได้น้อยเนื่องจากพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ ปัจจุบันมีการพัฒนาและปรับปรุงสูตรอาหารให้เข้ากับสภาพสังคมที่อยู่อาศัย อาหารที่บริโภคในชีวิตประจำวันและในประเพณีพิธีกรรมต่างๆเป็นอาหารชนิดเดียวกันเกือบทั้งหมด

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,นครพนม,เวียดนาม,วัฒนธรรม,การบริโภคอาหาร

รุ่งจิต ปรัชญาสันติ 2542. การตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต และบทบาทของชาวจีนในอำเภอประทาย จังหวัด นครราชสีมา ระหว่างปี พ.ศ.2490-2539 วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิถีชีวิตและบทบาทของชาวจีนในอำเภอประทาย จังหวัด นครราชสีมา พบว่า ชาวจีนรุ่นแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอประทาย เมื่อปีพ.ศ.2490 ประกอบอาชีพค้าขายต่อมาก็มีชาวจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานเรื่อยมา วิถีชีวิตของชาวจีนมีความเคร่งครัดใน ประเพณีและวัฒนธรรมจีน สำหรับชาวจีนที่เกิดในประเทศไทย การใช้ภาษา การรับประทาน อาหารและความเชื่อทางศาสนามีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม บทบาทชาวจีนทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,ชาวจีน,การตั้งถิ่นฐาน,วิถีชีวิตและบทบาท

สุริยา สมุทรอุปดีและพัฒนา กิตติอาษา 2544. "ขวนสี่คิ้ว" ในชุมชนทางชาติพันธุ์:เรื่องเล่าความ

ทรงจำและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนในจังหวัดนครราชสีมา

นครราชสีมา:ห้องไทยศึกษานิทัศน์ สาขาวิชาทั่วไป สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ขวนในชุมชนบ้านโนนกลุ่มและบ้านสี่คิ้ว อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา เน้นศึกษากระบวนการนิยามตัวตนหรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ วิเคราะห์จากเรื่องเล่าและความทรงจำของผู้ให้ข้อมูล โดยนำเสนอผลการศึกษาว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่ใช่ลักษณะที่ตกทอดเหลือมาจากอดีต แต่เกิดจากการต่อรองช่วงชิงของสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและชุมชน กระบวนการสร้างความหมายอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และดำเนินภายใต้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์เดียว

คำสำคัญ: ชชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,ชน,กระบวนการสร้าง,ความหมาย,อัตลักษณ์

สมมาตร ผลเกิด 2538. วิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยสมัย บ้านดงกระทิง อำเภอบ้านด่าน
อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ บุรีรัมย์:สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.

งานวิจัยเล่มนี้จะกล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวสมัยบ้านดงกระทิง เอกลักษณะ
วัฒนธรรม ความสำคัญในการที่จะรักษาชาติพันธุ์ของชาวสมัยบ้านดงกระทิงในปัจจุบันก้าวสู่ภาวะ
วิกฤติอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวมที่หล่อหลอมเข้ามาพร้อมกับนโยบาย
การพัฒนาประเทศของภาครัฐ และการแข่งขันกันเพื่อเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจของภาคเอกชน จึงมี
การจัดตั้งที่เป็นสาธารณูปโภคที่จำเป็นทั้งถนนหนทาง ไฟฟ้า การศึกษา การสาธารณสุขตลอดจน
ระบบการสื่อสารที่ทันสมัยแขนงต่างๆ ให้แก่ชุมชน สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้
เกิดการเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวสมัยบ้านดงกระทิงที่กำลังกลายกลายเป็นวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ชชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,บุรีรัมย์,ไทยสมัย,สภาพความเป็นอยู่,วิถีชีวิต,วิถีครอบครัว

สมชาย นิลอาธิ 2542. ธรรมเนียมเสาคีวของผู้ไท:จากผีหลักเมืองบ้านถึงธรรมาสันพุทธ

วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 17(2):71-73.

งานชิ้นนี้ ศึกษาธรรมเนียมศาสน์ของชาวผู้ไท พบว่า ธรรมเนียมศาสน์บนโรงธรรม
ของชาวผู้ไทจะมีลักษณะแตกต่างกับชาวอีสานทั่วไปตรงที่แทนที่จะเป็นธรรมาสันที่มีฐาน 4 เสา
หรือตั้งเสาในลักษณะกล่อ่งสี่เหลี่ยม แต่กลับเป็นธรรมาสันที่ตั้งอยู่บนเสาคันเดียวและเสาที่ตั้งทะลุ
พื้นไม้โรงธรรมลงฝังดินอีกด้วย ทั้งชาวผู้ไทและชาวอีสานมีความสัมพันธ์กันทั้งทางสังคม
เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมกันมาช้านานต่างก็มีหลักบ้านเป็นหลักยึดเหนี่ยวร่วมกันในชุมชน
เหมือนกันซึ่งมีความเชื่อเรื่องผีซึ่งเป็นความเชื่อเดิมความเชื่อเรื่องพุทธที่เป็นของใหม่จึงมีการนำเอา
หลักบ้านซึ่งเป็นความเชื่อเรื่องผีหลักบ้านมาใช้

คำสำคัญ: ชชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ผู้ไท,ผีหลักเมือง,ธรรมาสันพุทธ,ธรรมาสันเสาคีว

มนสิชา เพชรานนท์ 2546. มิติทางสังคม วัฒนธรรมและความหมายของพื้นที่ในเรือนและชุมชน
หมู่บ้านผู้ไท ขอนแก่น:ภาควิชาสังคม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศึกษามิติทางสังคม วัฒนธรรมและความหมายของพื้นที่ในเรือนและชุมชน
หมู่บ้านผู้ไทในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสังคม วัฒนธรรม และ Space เห็นว่าเมื่อสังคมเปลี่ยนไป

ได้ส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคน ทำให้รูปแบบของการใช้พื้นที่ในเรือนเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย Genotype ของเรือนผู้ไทที่ได้จากการศึกษาแสดงถึงรูปแบบของการใช้พื้นที่ที่ถูกกำหนดโดยวิถีชีวิตของคนในบ้าน โดยทั่วไปมีลักษณะโครงร่างของ Space เป็นวง ซึ่งแสดงถึงลักษณะการควบคุมการเข้าถึง Space

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ผู้ไท,มิติทางสังคม,วัฒนธรรม,พื้นที่ในเรือน,ชุมชน

อานติ วัฒนศักดิ์ 2546. สวนชนบทผู้ไท รูปแบบการวางผัง และความสัมพันธ์กับการอยู่อาศัย (2546) ขอนแก่น:ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สวนชนบทเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ทั้งในระบบนิเวศทางกายภาพ และในระบบนิเวศทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทต่อวิถีการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคมที่น่าสนใจ จากการวิจัยพบว่าพื้นที่สวนชนบทนั้นมีความเคลื่อนไหวและยืดหยุ่นสูง ทั้งในระดับพื้นที่ส่วนบุคคลจนกระทั่งถึงระดับของพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน แม้ว่าลักษณะของสวนชนบทรวมถึงวัฒนธรรมในการใช้สอยสวนชนบทนั้นจะดูเรียบง่ายและเป็นพื้นฐานส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตทั่วไป แต่สวนชนบทนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างสมดุลทางสภาพแวดล้อมให้แก่หมู่บ้าน ให้ความรู้สึกในมิติของความเป็นคนและสังคมโดยผ่านสัมพันธ์ภาพระหว่างวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านสวน ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมรวมถึงสภาพแวดล้อม และวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป ทำให้สวนชนบทเริ่มเสื่อมบทบาทลงไปถูกละเลยจนเกือบคิดว่าเป็นบริเวณที่รกร้างว่างเปล่าประโยชน์

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ผู้ไท,สวนชนบท,รูปแบบการวางผัง,ระบบนิเวศทางกายภาพ,ระบบนิเวศทางวัฒนธรรม

ร้อยตำรวจโทไวพจน์ ชันสุวรรณ 2543. บทบาททางเศรษฐกิจ และการเมืองของชาวไทยเชื้อสายจีนเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาบทบาททางเศรษฐกิจ และการเมืองของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนเดิมมีบทบาททางเศรษฐกิจ คือ การประกอบอาชีพการเกษตร เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย ต่อมาเริ่มมีการริเริ่มทำอาชีพใหม่ เช่น การจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค และมาช่วงหลังอีกเป็นการประกอบกิจการที่ยังไม่มีผู้ใดทำหรือทำน้อย ปัจจุบันในเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่ามี ๒๓๓ นามสกุล ส่วนปัจจัยที่ทำให้เป็นกลุ่มที่มีบทบาทด้าน

เศรษฐกิจ คือ การขาดผู้ประกอบการชาวไทยลาวในเขตเทศบาลเมือง การมีเครือข่ายชาวจีน

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,การเมืองท้องถิ่น,จีน

ชาญชัย ใจหาญ 2538. การผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อกับชาวไทยลาว

บ้านหัวหมู ตำบลก้ามปู อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลป

ศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อกับชาวไทยลาวบ้านหัวหมู ตำบลก้ามปู อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ มีการผสมผสานกันยกเว้นด้านความเชื่อเรื่องห้องเรือน ยังคงถือตามคติโบราณ การปฏิบัติทางด้านประเพณีเกี่ยวกับชีวิตไม่มีความขัดแย้งกัน

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ไทยเชื้อ,ไทยลาว,การผสมผสานทางวัฒนธรรม,คติความเชื่อ,เอกลักษณ์

สุวิทย์ ธีรสาสวัตและณรงค์ อุปัญญา 2540. การเปลี่ยนแปลงวิถีครอบครัวและชุมชนอีสาน:กรณี
กะเลิง จังหวัดมุกดาหาร [ขอนแก่น]:ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีครอบครัวและชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงบ้านโนนสังข์ ตำบลซ่ง จังหวัดมุกดาหาร พบว่าในอดีตชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงน้อยเพราะชุมชนพึ่งตนเองได้ ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีหลายสาเหตุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ แต่การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมเกิดขึ้นช้ากว่าและยังคงความเป็นเอกลักษณ์เดิมไว้โดยเฉพาะผีหมอวังทองเขื่อนเขย

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,มุกดาหาร,กะเลิง,การเปลี่ยนแปลง,วิถีครอบครัว,เอกลักษณ์

ผล อรุณาด 2543. วิถีชีวิตคนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร

จ.มุกดาหาร จากหัวหน้าชุมชนเวียงคานาม 9 ชุมชน จำนวน 18 คน ซึ่งชาวเวียงคานามอพยพมาเมืองมุกดาหารครั้งแรกปี พ.ศ.2488 แบ่งเป็นกลุ่มที่ได้สัญชาติไทยแล้วและกลุ่มที่ยังเข้ามาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ยังสำนึกว่าเป็นคนญวนตลอดเวลา มีการสอนภาษาประวัติศาสตร์เวียงคานามพร้อมกับเรียนภาษาไทยติดต่อกันมาช้านานกับคนไทย ปัจจุบันประสบผลสำเร็จดีกว่าคนไทย มีเครือข่ายธุรกิจกับชาวเวียงคานามจังหวัดใกล้เคียง

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,มุกดาหาร,คนไทยเชื้อสายเวียงคานาม,ความเป็นอยู่,วิถีชีวิต,ประเพณี

พิสิฐ บุญไชย 2545. ชาวบรู จังหวัดมุกดาหาร วารสารสารรัชศิลป์. 2(2):5-17.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับชาวบรู จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ชาวบรูมีบรรพบุรุษอพยพมาจากเมืองต่างๆ ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงชาวบรูได้เลือกหลักแหล่งอยู่ตามภูเขาเชิงเขา พื้นที่ป่าไม้ซึ่งเป็นหลักแหล่งอาหารอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ มีวัฒนธรรมแบบชาวนา ทำการเกษตรแบบขั้นบันได ในส่วนของประเพณีความเชื่อ พบว่า ชาวบรูนับถือผี เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยว ช่วยเหลือให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยผีเจ้าปู่เป็นผีที่ปกปักรักษาบ้านเมืองไม่ให้มีภัยอันตราย ส่วนผีตาแสดจะช่วยอำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านได้พืชผลผลิตสูง ให้คนในครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,มุกดาหาร,บรู,วิถีชีวิต,ประเพณีความเชื่อ

พิสิฐ บุญไชย 2540. การใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพของชาวผู้ไทย จังหวัดมุกดาหาร

มหาสารคาม:สถาบันวิจัยและพัฒนาธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของชาวผู้ไทย ในการดูแลสุขภาพตั้งแต่ขบวนการเรียนการสอน วิธีการเก็บ การเตรียม เครื่องมือ ขบวนการปรุง วิธีการเก็บรักษาและวิธีการใช้ยาสมุนไพร ในการดูแลสุขภาพของชาวผู้ไทยในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร พบว่าชาวผู้ไทยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ชอบอิสระ มีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ทำมาหากินตามป่าเขา และมีความเชื่อในเรื่องผี การดำรงชีวิตมักจะมีพิธีกรรม แม้ว่าจะมีการนับถือศาสนาพุทธตามพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ คือ พิธีเหยา ซึ่งพิธีเหยาคือพิธีค้นหาสาเหตุของการเจ็บป่วยและวิธีการรักษา เพื่อให้ผีบอกสาเหตุและวิธีการรักษาอาการป่วย

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,มุกดาหาร,ผู้ไท,คติความเชื่อ,พิธีกรรม,การเจ็บป่วย,การรักษา

ทรงคุณ จันทจรและปิติ แสนโคตร 2540. การรักษาผู้ป่วยด้วยวิธีเหยาของชาวผู้ไทย:ศึกษารณ

ชาวผู้ไทย อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร [ขอนแก่น]:สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาการรักษาผู้ป่วยด้วยวิธีเหย้าของชาวผู้ไทย อำเภอหนองสูง จังหวัด
มุกดาหาร พบว่า ชาวผู้ไทย นอกจากมีธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง แล้วยังมีภูมิ
ปัญญาพื้นบ้านในเรื่องการรักษาผู้ป่วยที่เรียกว่า "พิธีเหย้า" ที่ใช้เป็นเครื่องบำบัดรักษาผู้คนในสังคม
ที่อยู่เหนือธรรมชาติให้กลายเป็นขวัญและกำลังใจ เพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บได้อย่างอัศจรรย์ และยัง
สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในสังคมได้อย่างแน่นแฟ้นจนมีผลทำให้โครงสร้างทาง
สังคมของชาวผู้ไทย

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,มุกดาหาร,ผู้ไทย,การรักษาผู้ป่วย,ภูมิปัญญาพื้นบ้าน,เหย้า

นำชัย อุปัญญา 2538. บทบาทของพ่อลำนชาวผู้ไทย ตำบลคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาบทบาทพ่อลำนในประเพณีการแต่งงานและในวิถีชีวิตของลูกลำน
ชาวผู้ไทยหลังชีวิตการแต่งงาน พบว่า บทบาทพ่อลำนในประเพณีการแต่งงานมี ๒ บทบาทคือ ช่วง
ก่อนการแต่งงาน พ่อลำนจะทำหน้าที่สู่ขอเจ้าสาวจากลูกดาให้แก่ลูกลำนและหลังการแต่งงาน

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,มุกดาหาร,ผู้ไทย,คติความเชื่อ,พ่อลำน

สุวิทย์ ธีรสาวิต และณรงค์ อุปัญญา 2538. ประวัติศาสตร์หมู่บ้านผู้ไทย กรณีศึกษาบ้าน

หนองโอใหญ่ ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 13(1):69-91.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์หมู่บ้านผู้ไทย กรณีศึกษาบ้านหนองโอใหญ่
ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ชาวผู้ไทย เป็นคนไทยกลุ่มหนึ่งที่มี
ประวัติศาสตร์อันยาวนานมากสามารถสืบทอดไปถึงต้นตอดั้งเดิม อีกทั้งเป็นคนไทยที่ยังรักษา
วัฒนธรรมของตนได้ดี เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆ เสนอ 3 ประเด็นคือ (1)ถิ่นเดิม อพยพ และการ
ตั้งถิ่นฐานของชาวผู้ไทย (2)การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชาวผู้ไทยบ้านหนองโอใหญ่

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,มุกดาหาร,ผู้ไทย,วัฒนธรรม,ประวัติศาสตร์

วรรณศักดิ์พิจิตร บุญเสริม 2541. ผีเจ้านายของไทยคำ(พลัดถิ่น)ที่บ้านนาป่าหนาด จังหวัดเลย

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 3(1):33-38.

งานชิ้นนี้ ศึกษาผีเจ้านายของไทยคำ(พลัดถิ่น)ที่บ้านนาป่าหนาด จังหวัดเลย พบว่า บ้านนาป่าหนาดคือหมู่บ้านของกลุ่มชนผู้ไทคำที่บรรพบุรุษอพยพมาจากเมืองแดง(เขื่อนเบียนฟู) ระบบความเชื่อเรื่องผีของชาวไทคำที่นับถือมี 3 ประเภทคือ 1)ผีจากรากเหง้า เชื้อสายตระกูลผีป่องเจกชน 2)ผีเพื่อการดูแล 3)ผีเจ้านาย ซึ่งผีเจ้านายคือผีระดับสูง ชาวไทคำให้ความเคารพยำเกรง และเชื่อว่าผีเจ้านายดูแลปกป้องบ้านเมืองและประชาชนของคนไทคำบ้านป่าหนาด

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,เลย,ไทคำ(พลัดถิ่น),ระบบความเชื่อ,ผีเจ้านาย

สงคราม บัวคำ 2540. ชนเผ่าไทคำ วารสารดอกฝ้าย.ปีที่ 7:100-103.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับ ชนเผ่าไทคำ พบว่า ชนเผ่าไทคำเป็นชนเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่ที่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม แล้วอพยพเข้ามาประเทศไทยที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เนื่องจากมีพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ และมีดินนาอยู่มากมาย จึงเรียกว่า บ้านนาป่าหนาด และมีขนบธรรมเนียมประเพณีหรือพิธีกรรม ได้แก่ พิธีแซปาง จัดขึ้นเพื่อแสดงความกตัญญูตอบแทนบุญคุณของหมอมดที่ช่วยในการประกอบพิธีรักษาโรและขจัดความเดือดร้อนต่างๆ พิธีเสนเอือน คือ การเช่นผีบ้าน ผีเรือน ผีบรรพบุรุษ หรือญาติพี่น้องเครื่องเช่นหัวหมู ไก่หรือเป็ด เวลาเช่นก็เรียกชื่อผีมากิน เชื่อว่าทำให้ผีไม่คอยากจะนำความรุ่งเรืองมาสู่ลูกหลาน พิธีศพนั้น ชาวไทคำจะทำพิธีฝัง

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,เลย,ไทคำ,ขนบธรรมเนียมประเพณี,พิธีกรรม,ความเชื่อ

สุรินทร์ มุขศรี 2543. ตามรอยปฎิวัติ "โฮจิมินห์" ในท้องถิ่นอีสาน วารสารศิลปวัฒนธรรม.

มิถุนายน 2543.:80-86.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับโฮจิมินห์ หัวหน้ากลุ่มปฏิวัติและขบวนการต่อต้านฝรั่งเศส ชาวเวียดนามที่ได้เข้ามาเคลื่อนไหวในประเทศไทยโดยเฉพาะภาคอีสาน พบว่าโฮจิมินห์เกิดที่จังหวัดเหงอันของเวียดนาม คณะจากแผนที่จะพบว่าบ้านเกิดของท่านอยู่ใกล้นครพนมมากกว่า ฮานอย โฮจิมินห์ได้ระดมมวลชนเพื่อต่อสู้กับจักรวรรดินิยม ได้จัดตั้งขบวนการเวียดนามขึ้น การเข้ามาในประเทศไทยนั้นด้วยเป้าหมายหลักสองประการคือ

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,เวียดนาม,โฮจิมินห์,ญวน

วรเทพ สันติวรวัชร 2542. วิถีชีวิตชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิถีชีวิตชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ พบว่าชาวจีนยังยึดมั่นในประเพณีที่สืบทอดจากบรรพบุรุษที่มีรากเหง้ามาจากคำสอนของลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อ และพระพุทธศาสนาหายาน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย โดยมีระบบสกุลแซ่เป็นปัจจัยหลักและการรวมตัวก่อตั้งมูลนิธิและสมาคมเป็นปัจจัยรอง

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์, ภาควิชา, ศรีสะเกษ, จีน, วิถีชีวิต, ประเพณี, พิธีกรรม

ลัดดา พันสนอก 2538. รายงานการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมชาวไทยโย้ยบ้านอากาศ อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร [สกลนคร]: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏสกลนคร.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงลักษณะวัฒนธรรมของชาวไทยโย้ยบ้านอากาศ อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ทางด้านคติธรรม เนติธรรม วัฒนธรรมและสภธรรม ตลอดจนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม พบว่า 1) วัฒนธรรมด้านคติธรรม ชาวไทยโย้ยมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษ เคารพและเชื่อฟังบิดามารดา ปลูกฝังในเรื่องความซื่อสัตย์ ความช่วยเหลือกันและกัน ตลอดจนการทำงาน 2) วัฒนธรรมด้านเนติธรรม ชาวไทยโย้ยมีการปฏิบัติตามจารีตประเพณี มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น การนับถือผี 3) วัฒนธรรมด้านวัตถุธรรม ชาวไทยโย้ยนิยมสร้างบ้านอาศัยอยู่เอง บ้านเรือนยังเป็นแบบดั้งเดิม อาหารหลักคือน้ำพริกและส้มตำ 4) วัฒนธรรมด้านสภธรรม มีระบบครอบครัวที่ยึดมั่นในระบบคัวเดียวเมียเดียว ไม่คิดจะหย่าร้างกัน ส่วนด้านการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เกิดจากวัฒนธรรมหลักของประเทศเข้าไปมีอิทธิพลต่อชาวบ้านมากขึ้น

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์, ภาควิชา, สกลนคร, ไทยโย้ย, วัฒนธรรม, จารีตประเพณี, ความเชื่อ, การผสมกลมกลืน

พงษ์จันทร์ อรุณกมล 2541. วิธีการดำเนินชีวิตของชาวไทยโย้ยบ้านอากาศ ตำบลอากาศ อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิธีการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชาวไทย

โย้ยบ้านอากาศ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล พบว่าชาวไทยโย้ยมีอาชีพทำนา อาชีพรอง คือ การทอผ้า จับสัตว์น้ำ และค้าขาย ระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป คือ ในอดีตลูกหลานจะปรนนิบัติพ่อแม่ แต่ปัจจุบันเริ่มอพยพไปทำงานต่างถิ่น ครอบครัวจึงห่างเหินกันมาก ชาวไทยโย้ยนับถือศาสนาพุทธและเชื่อในภูตผี และโชคชะตา ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตพบว่ามีทั้งปัจจัยภายในและภายนอก เช่น

คำสำคัญ: ชาตพันธุ์,ภาคอีสาน,สกลนคร,ไทยโย้ย,วิถีชีวิต

วิภาดา อินทรพานิชย์ 2542. บทบาทเครือญาติของชาวผู้ไทบ้านธาตุ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาโครงสร้างครอบครัว เครือญาติ และบทบาทเครือญาติ ในวิถีชีวิตของชาวผู้ไท บ้านธาตุ 12 กลุ่มตระกูล พื้นที่ ตำบลวาริชภูมิ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร พบว่าเป็นครอบครัวขยาย มีความสัมพันธ์ในครอบครัวลักษณะ 7 ชั่วโคตร โครงสร้างเครือญาติเกิดจากความสัมพันธ์ 2 ลักษณะคือการเป็นเครือญาติโดยการแต่งงานและเครือญาติโดยสายโลหิต การสืบเชื้อสายทั้ง 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายบิดาและมารดา ข้อห้ามในการสืบเชื้อสายคือ ห้ามญาติผู้พี่ที่เป็นหญิงแต่งงานกับญาติผู้น้องที่เป็นฝ่ายชาย การตั้งชื่อสกุลมีการนำชื่อบรรพบุรุษมาตั้งเป็นชื่อสกุล บทบาททางเครือญาติด้านการเมืองการปกครองหมู่บ้าน

คำสำคัญ: ชาตพันธุ์,ภาคอีสาน,สกลนคร,ผู้ไท,โครงสร้างครอบครัว,ระบบเครือญาติ,วิถีชีวิต

วิภาดา อินทรพานิชย์ 2542. บทบาทเครือญาติของชาวผู้ไทบ้านธาตุ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างครอบครัว เครือญาติ และบทบาทเครือญาติในวิถีชีวิตของชาวผู้ไทบ้านธาตุ ต.วาริชภูมิ จ.สกลนคร ศึกษาจากกลุ่มผู้รู้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สมาชิกในครอบครัว หัวหน้าครอบครัว จำนวน 50 คน และผู้อาวุโสของตระกูลหลักจำนวน 12 ตระกูลๆ ละ 1 คน ซึ่งโครงสร้างครอบครัวของชาวผู้ไทบ้านธาตุมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย มีความสัมพันธ์ลักษณะ 7 ชั่วโคตร โดยการแต่งงานสายโลหิตและแบบมีพ่อล้าม รวมทั้งเครือญาติมีบทบาทสำคัญในด้านการเมืองการปกครอง การศึกษา

คำสำคัญ: ชาติดั้ง,ภาคอีสาน,สกลนคร,ผู้ไท,โครงสร้างทางสังคม,ระบบเครือญาติ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข,วิศักดิ์ แก้วศิริและคณะ 2544. การศึกษาโครงสร้างชุมชนชาติดั้งผู้ไทบ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ขอนแก่น:ชมรมนักอาสาสมัครภาคอีสาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไป และเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างชุมชนชาติดั้งผู้ไท ในพื้นที่บ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โครงสร้างและบทบาทในสังคมของชุมชนผู้ไทบ้านโนนหอมมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ความเชื่อต่างๆในชุมชน และส่งผลต่อการทำการเกษตรซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของชุมชน ในชุมชนมีการรักษาวัฒนธรรมที่มีความสำคัญไว้ เช่น

คำสำคัญ: ชาติดั้ง,ภาคอีสาน,สกลนคร,ผู้ไท,คติความเชื่อ,ชุมชน,โครงสร้าง,บทบาทหน้าที่

สมศักดิ์ ศรีสันติสุขและวิศักดิ์ แก้วศิริ 2542. ผลกระทบของการศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมของชุมชนชาติดั้งผู้ไท หมู่บ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร [ขอนแก่น]:ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงผลกระทบของการศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมของชุมชนชาติดั้งผู้ไท พบว่า ชาวผู้ไทยังคงรักษาเอกลักษณ์ในด้านภาษาพูดได้เป็นอย่างดี มีผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมโดยเฉพาะเศรษฐกิจและครอบครัว ส่งผลกระทบของการศึกษาต่อค่านิยมเปลี่ยนแปลงน้อยมากเพราะชาวผู้ไทยังคงยึดมั่นและอนุรักษ์วัฒนธรรมของผู้ไทอย่างเคร่งครัด และนอกจากนี้ชาวผู้ไทบ้านโนนหอมมีทัศนคติที่ดีต่อความยากจน ผู้สูงอายุสตรี เด็กต่างเผ่าพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงสมัยใหม่และข้าราชการในระดับที่ยอมรับได้ ส่วนปัญหาที่มีต่อวัฒนธรรมของชาวผู้ไทคือยาเสพติด

คำสำคัญ: ชาติดั้ง,ภาคอีสาน,สกลนคร,ผู้ไท,ทัศนคติ,ค่านิยม

ปิยะพันธ์ สรรพสาร 2545. วิเคราะห์บทพิสูจน์ชาวภูอ อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิเคราะห์บทสູ່ວຽງຂອງຊາວກູຍໃນບຣົບທາງສັງຄມແລະວັດທະນະຣຸມຂອງຊາວກູຍ ອຳເກອຊຮຸງຸມີ ຈັງຫວັດສຸຣິນທຣ໌ ພົບວ່າ ພິຣິຣຸມການສູ່ວຽງຂອງຊຸມຊນນີ້ ກະທຳສືບເນື່ອງກັນມາເປັນເວລາຜູ້ໄດ້ຮັບອິທິຟຸລການຈັດພິຣິຣຸມຈາກກຸ່ມຊນຊາວໄທອີສານ ໂດຍມີພອຂວັງເປັນຜູ້ປະກອບພິຣິ ເນື້ອຫາຂອງບທສູ່ວຽງຈັດແບ່ງໄດ້ເປັນ 3 ປະເທທື້ ພິຣິຣຸມການສູ່ວຽງໃນຊ່ວງເປື່ອຍຜ່ານຂອງຊີວິດ ພິຣິຣຸມການສູ່ວຽງໃນການເຊ່ນສຽງແລະພິຣິຣຸມການສູ່ວຽງສຳຮັບຜູ້ປ່ວຍ ບທສູ່ວຽງມີບທບາທ 5 ດ້ານ ໄດ້ແກ່ ການໃຫ້ ການຮືກຮຸ້ນຊຸມຊນ ການສ້າງຄວາມຈຽງໂຈງແກ່ຊຸມຊນ ການໃຫ້ວັດທະນະຣຸມສມຸຣຸນແລະເຂັ້ມແຂັງຊັ້ນ ການສ້າງຄວາມເປັນນຳ້ໜຶ່ງໃຈເດືອຍກັນຂອງບຸຄຄນໃນຊຸມຊນ ແລະການເປັນເຄື່ອງມື້ຄວບຄຸມແລະຮັກຮຸ້ນແບບແຜນຂອງຊຸມຊນ

ຄຳສຳຄັຍ: ສາດີພັນຣຸ້, ກາດອີສານ, ສຸຣິນທຣ໌, ກູຍ, ພິຣິຣຸມການສູ່ວຽງ, ບທສູ່ວຽງ

ຈຸດິນັນທ໌ ເວທ໌ຊຮິຣຸຍານັນທ໌ 2545. ຄວາມເຊື່ອເຣື່ອງປູ່ຕາຕະກວດກັບວິຣິຊີວິດຂອງຊາວກູຍບ້ານຕຣັມ

ດຳບລຕຣັມ ອຳເກອຊຮຸງຸມີ ຈັງຫວັດສຸຣິນທຣ໌ ວິທຍານິພັນຣ໌ສິລປສາສຕຣມຫາບັນຈິດ (ສາຂາສັງຄມ ວິທຍາການພັດທະນາ) ບັນຈິດວິທຍາລັຍ ມຫາວິທຍາລັຍຂອນແກ່ນ.

ງານຊັ້ນນີ້ສືກຮຸ້ນປະວິຣິຄວາມເປັນມາຂອງຊາວກູຍ ຄວາມເປັນກູຍ ແລະຄວາມສັມພັນຣ໌ ຮ່ວງຄວາມເຊື່ອເຣື່ອງປູ່ຕາຕະກວດກັບວິຣິຊີວິດຂອງຊາວກູຍເປັນການວິຈັຍເຈັງຄຸນຄາພ ພົບວ່າຊາວກູຍເປັນຊນຊາຕຣິກອີສະ ມີການປກຕຣອນຕນເອ ແລະຮັກສງບ ແຕ່ໄດ້ຮຸ້ນກຸຣຸກຣານໂດຍກຸ່ມຊນຕ່າງຈຸນທຳໃຫ້ຊາວກູຍຕ້ອງອພຍພາຈາກແກ່ວັນອັສຕັມຂອງອິນເດືຍ ມາຕັ້ງຣາກາບຣີເວນເມືອງອັດປື້ອ ຕ້ອມາຮຸ້ນຊາວເຂມຣ ບັງຄັບຄັດຊັ້ນເຈັງຕ້ອງອພຍພຳ້ນລຳນຳ້ໂຈງມາຍັງຝັງຕະວັນຕກ

ຄຳສຳຄັຍ: ສາດີພັນຣຸ້, ກາດອີສານ, ສຸຣິນທຣ໌, ກູຍ, ວິຣິຊີວິດ, ຄວາມເຊື່ອ, ປູ່ຕາຕະກວດ

ຈິຣາຣຸນ໌ ວິຣະຊັຍ 2543. ສູດານຄາພແລະບທບາທຂອງເຈ້ອງ ໄດ້ທີ່ມີຜຸລຕ້ອວິຣິຊີວິດຂອງຄນໄທເຊື່ອສາຍ ເວີດນາມໃນອຳເກອທຳບ່ອ ຈັງຫວັດຮນອນຄາຍ ວິທຍານິພັນຣ໌ສິລປສາສຕຣມຫາບັນຈິດ (ສາຂາ ໄທຍຄຕິສືກຮຸ້ນ) ບັນຈິດວິທຍາລັຍ ມຫາວິທຍາລັຍມຫາສາຣຄາມ.

ງານຊັ້ນນີ້ສືກຮຸ້ນບທບາທຂອງເຈ້ອງ ໄດ້ ຫຣືອງ ຕຣຍ໌ ທີ່ມີຜຸລຕ້ອວິຣິຊີວິດຂອງຄນໄທເຊື່ອສາຍເວີດນາມ ພົບວ່າເປັນຄວາມເຊື່ອເຄື່ອຍກັບສວຣຣ໌ຂອງຄນໄທເຊື່ອສາຍເວີດນາມຊັ້ງເປຣີຍໄດ້ກັບແຄນຫຣືອຝີຟ້າຂອງຄນອີສານ ເປັນຄວາມເຊື່ອທີ່ຮ່ວມເອາສາສນາຕຳ ພຸທຣສາສນາມຫາຍານ ແລະສາສນາ ຂງຊື້ໄວ້ດ້ວຍກັນ ໂດຍເທທເຈ້າຊັ້ງຢືນອງ ໄດ້ນັ້ນມີຫລາຍຂໍ້ທີ່ມາຈາກບຸຄຄນທີ່ມີຊີວິດຈຽງໃນປະວິຣິສາສຕຣ໌ເວີດນາມ ໂດຍເທທເຈ້າຕຣີຍ ສຸງ ເຈາ ເປັນປຣະມຸຂຂອງເທທທັງປ່ວງທຳຮຸ້ນທີ່ຄອຍປກປ້ອງ ຄຸ້ມຄຣອນຊາວເວີດນາມໃຫ້ຢູ່ດຳຣງສຸຂ ຊັ້ງຄວາມເຊື່ອເຄື່ອຍກັບອງ ໄດ້

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,หนองคาย,ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม,เจ้าอง โด่,บพบาท

พิสิฏฐ์ บุญไชย 2539. การดูแลสุขภาพโดยใช้สมุนไพรของชาวไทย จังหวัดอำนาจเจริญ

มหาสารคาม:สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของชาวไทยในการดูแลสุขภาพตั้งแต่ช่วงบวการดูแลสุขภาพตั้งแต่ช่วงบวการเรียนในพื้นที่อำเภอขามเฒ่า จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่าชาวไทยที่อาศัยอยู่ที่อำเภอขามเฒ่าได้อพยพมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประมาณปี พ.ศ.2538 ชาวไทยกลุ่มนี้เคยมีวิถีชีวิตอยู่กับป่าไม้จึงมีความรู้ความสามารถใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เมื่อมาตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่ป่าไม้ จึงได้ใช้สมุนไพรจากป่าไม้ ในการดูแลสุขภาพเช่นเดิม และมีความเชื่อว่าสมุนไพรยังมีความสำคัญสามารถรักษาโรคให้หายได้ ในการดูแลสุขภาพเช่นเดิม และมีความเชื่อว่าสมุนไพรมีความสำคัญสามารถรักษาโรคให้หายได้

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,อำนาจเจริญ,ชาวไทย,คติความเชื่อ,พิธีกรรม,การดูแลสุขภาพ,การรักษา,สมุนไพร

มยุรี ปาละอินทร์ 2543. กองสืบสืบในวิถีชีวิตของชาวไทพวนตำบลบ้านฝ้อ อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัด

อุดรธานี วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากองสืบสืบในวิถีชีวิตของชาวไทพวน พบว่าชาวไทพวนเป็นผู้ที่รักสงบมีภาษาพูดวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง ยึดถือกองสืบสืบเพื่ออบรมสั่งสอนลูกหลาน ซึ่งกองสืบสืบพบว่า มีการอยู่ร่วมกันในสังคมมีกองที่เป็นข้อปฏิบัติและแนวทางที่ผู้อาวุโสนำมาปฏิบัติร่วมกับศาสนาเพื่อให้เกิดความสามัคคี

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,อุดรธานี,ไทพวน,ความเชื่อ,กองสืบสืบ,วิถีชีวิต

จิตรกร โพธิ์งาม 2536. โลกทัศน์ของชาวยุ บ้านเวกบึก อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาโลกทัศน์ของชาวยุโรปในด้านปัจจัยสี่และโลกทัศน์ของชาวยุโรปที่มีต่อสิ่งต่างๆ พบว่า ชาวยุโรปมีโลกทัศน์เกี่ยวกับอาหารว่ามีพื้นที่จำกัด ลักษณะอาหารจึงขึ้นอยู่กับโอกาสโลกทัศน์ที่มีต่อที่อยู่อาศัย คือเรือนแบบไม้ฝางเสามีความมั่นคงกว่าแบบฝางเสา และตั้งบ้านเรือนไม่ปะปนกับสัตว์อื่น โลกทัศน์ต่อเครื่องนุ่งห่ม คือผ้าที่ทอใช้เองไม่มีความประณีตและพวกคนไม่มีเวลามาทอเองจึงนิยมซื้อจากตลาด โลกทัศน์ต่อการรักษาโรค ชาวยุโรปนิยมรักษาแบบแผนโบราณเนื่องจากประหยัด โลกทัศน์ต่อมนุษยและสังคม เชื่อว่าสังคมพวกตนถูกกำหนดโดยสืบทอดกรรมจะละเมิดมิได้คนภายนอกมีสถานภาพสูงกว่าพวกตน

คำสำคัญ: ชาตินิยม, ภาควิชา, อุบลราชธานี, ชาวยุโรป, โลกทัศน์

รัตน์ ปัญญาภา 2546. บทบาทของพระสงฆ์ในการใช้สมุนไพรรักษาโรคในเขตจังหวัด

อุบลราชธานี อุบลราชธานี:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

อุบลราชธานี

บทบาทของพระสงฆ์ในการใช้สมุนไพรรักษาโรคในเขตจังหวัดอุบลราชธานี”.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี.งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำสมุนไพรมานำมาใช้เป็นองค์ประกอบในการบำบัดรักษาโรคติดต่อเกี่ยวกับพิธีกรรมด้านศาสนา อาทิ การเจริญสมาธิภาวนา การไหว้พระสวดมนต์ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ การติดตามประเมินผลงบประมาณในการจัดการ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพระสงฆ์ ผู้นำศูนย์บำบัดรักษาโรคติดต่อ จำนวน 10 รูป และกลุ่มผู้รับการบำบัด ผลการวิจัยพบว่า การบำบัดรักษาโรคติดต่อ เป็นไปตามวิถีธรรมชาติ ไม่มีการติดตามและประเมินผลอย่างจริงจังและมีระบบ การประชาสัมพันธ์ใช้ความร่วมมือจากหน่วยงานผู้นำชุมชน และบอกกล่าวต่อๆ กันไป งบประมาณได้จากการบริจาคของผู้รับการบำบัดและประชาชนทั่วไป

คำสำคัญ:ระบบความคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, อุบลราชธานี, พระสงฆ์, สมุนไพรรักษาโรค, บำบัดรักษาโรค

บุกิโอ ฮาซาชิ 2541. รูปลักษณ์ใหม่ของผืนผืนครองหมู่บ้านในหมู่บ้านชาวไทย-ลาว ในภาค

ตะวันออก-เฉียงเหนือ ของประเทศไทย วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 17(1):2- 19.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อ ความนับถือในผืนผืนครองหมู่บ้านในหมู่บ้านชาวไทย-ลาว ในภาคอีสาน ซึ่งจะนับถือผืนผืนครองหมู่บ้านเมื่อก่อตั้งชุมชนและส่วนช่วย สร้างความสัมพันธ์กันดีภายในชุมชนนั้นๆ โดยนับถือเป็นลำดับแรกในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเกษตรและมีการจัดพิธีกรรมประจำปีให้กับผืนผืนครองหมู่บ้านด้วย ส่วนผืนผืนครองผืนผืนครองหมู่บ้านที่ช่วยดูแลความสงบ

สุขของหมู่บ้านจะมีการเลี้ยงผีหมักคี้ในบุญช่าชะประจำปีในพิธีกรรมชำระล้างสิ่งไม่ดีงามในวัย
เพ็ญเดือนเจ็ด

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, ความเชื่อ, ความนับถือผี, พิธีกรรม, ผีปู่ตา

สุทิน สนองคัน 2535. ผีตาแฮก วารสารศิลปวัฒนธรรม. 13(4):134-135.

งานชิ้นนี้ศึกษาผีตาแฮก พื้นที่ศึกษา ต.ไพศาล อ.ธวัชบุรี จ.ร้อยเอ็ด ผีตาแฮกคือ ฝั
นาชนิดหนึ่งที่มีอยู่ในความเชื่อของชาวอีสาน เป็นผีที่เฝ้าประจำอยู่ที่นาตาแฮก เพื่อกอยคุ้มกันที่นา
และช่วยคลันคาลให้ผลผลิตในนามีความอุดมสมบูรณ์ นาตาแฮกคือนาที่เสี่ยงทายผลผลิตข้าวของ
ชาวอีสาน เจ้าของนามักทำนาตาแฮก เป็นรูปสี่เหลี่ยมขนาดเล็กไว้ตามคันนาอาจเป็นเนินที่สูงกว่า
ปกติ ปักต้นข้าวจำนวน 11 ต้น พิธีกรรมปักต้นข้าวเจ้าของนามักเลือกเอาวันที่ภาษาถิ่นอีสานเรียกว่า
"วันฟู" หรือ "วันลอย" ถัดจากวันทางจันทรคติที่สืบทอดกันมานาน การบูชาผีตาแฮก

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, ร้อยเอ็ด, ชาวนา, ความคิด, ความเชื่อ, พิธีกรรม, นาตาแฮก

ชอบ ศิสนาโลก 2540. ของเก่าบ่เล่าขานลึ้ม:เขียนธรรมนำคำโบราณอีสาน ขอนแก่น:สำนัก

ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ผลงานชิ้นนี้ จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจเรียนรู้อักษรโบราณ
อีสานที่ได้พยายามจัดรูปแบบ และเนื้อหาแบบง่ายสะดวก เพื่อจะนำไปสู่ชุมชนทรัพยากรทางปัญญาด้าน
อีสานศึกษา เพื่อทบทวนและกระตุ้นจิตสำนึกคนรุ่นใหม่ให้ตระหนักถึงภูมิปัญญาของบรรพชนที่
ถ่ายทอดสู่สังคมผ่านคำประพันธ์ เพื่อฟื้นฟู อนุรักษ์ ทั้งหนังสือธรรมทั้งคำสั่งสอนของบรรพชน
อีสาน และเพื่อผลิตเอกสารด้านศึกษาออกสู่บรรณพิภพซึ่งถือ เป็นการดำเนินงานบำรุงส่งเสริม
การศึกษาค้นคว้าศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยเนื้อหาได้จัดแบ่งเป็น 3 ส่วน ที่สำคัญคือ ส่วนที่ 1 ว่า
ด้วยการอ่าน การเขียนหนังสือธรรมแบบง่ายๆ ส่วนที่ 2 ว่าด้วยสาระคำประพันธ์อีสานที่เป็นผญา
ภาษิต กลอน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, การเรียนรู้, การอนุรักษ์, อักษรโบราณ

กรรชิต จุประพัทธศรี 2545. เงื่อนไผ่และปัจจัยด้านวัฒนธรรมความเชื่อต่อการจัดการป่าชุมชนใน

หมู่บ้านอีสาน:กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง 2 หมู่บ้านในจังหวัดสกลนคร

วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาชุมชนอีสานจะสามารถรักษาป่าชุมชนดั้งเดิมประเภทป่า ดอนห
และป่าช้าในเขตหมู่บ้านที่อยู่นอกเขตป่าอนุรักษ์ โดยใช้วัฒนธรรมและความเชื่อได้หรือไม่ มี

เงื่อนไขและปัจจัยอะไรที่ทำให้ป่าดำรงอยู่ได้และไม่ได้ โดยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าชุมชนทั้งสองได้ใช้วัฒนธรรมความเชื่อที่สืบทอดกันมาในการดูแลรักษาป่าคอนห่อ และป่าซำมีเงื่อนไขปัจจัยมาช่วยเสริม คือ การมีแหล่งทรัพยากรแหล่งอื่นมารองรับ การมีเศรษฐกิจและมีระบบเกษตรที่ดี และมีการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมและความเชื่อ ทั้งหมดนี้ทำให้ป่าคงอยู่แต่ป่าชุมชนนี้ถูกบุกรุกจับจองถางและถูกใช้ประโยชน์

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, สกลนคร, ความเชื่อ, วัฒนธรรม, ป่าชุมชน, หมูบ้าน

พิธิษฐ บุญไชย 2542. ความรู้และความเชื่อในการใช้สมุนไพรรักษาสุขภาพของผู้ไทย

มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การวิจัยมุ่งศึกษาพฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาสุขภาพของชาวผู้ไทย จ. บัณฑิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า ชาวผู้ไทย ที่อาศัยใน จ. บัณฑิต เดิมเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมรุ่งเรืองมาก่อน ได้อพยพมาจากลาวในสมัย ร.3 โดยเข้ามาอาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาสมุนไพรพบว่า การเก็บยังขาดความรู้ในการอนุรักษ์สมุนไพรบางอย่างกำลังหมดไปเพราะมีคนนำไปใช้มากขึ้น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ชาติพันธุ์, ชาวอีสาน, บัณฑิต, ผู้ไทย, ความเชื่อ, สมุนไพรรักษาสุขภาพ

ศุริยงค์ วรากรณ์ 2536. การศึกษาเปรียบเทียบการรักษาแบบพื้นบ้านกับการรักษาแผนปัจจุบันของชาวไทยโส้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : การศึกษาโรคอุจจาระร่วงในเด็ก 0-5 ปี

วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชามานุษยวิทยาประยุกต์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาพฤติกรรมและวิธีการรักษาแบบพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยโส้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วง โดยการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าเด็กในหมู่บ้านเกิดโรคอุจจาระร่วง 9 ราย กลุ่มมารดาหรือดูแลหลักชาวไทยโส้มีความเชื่อในสาเหตุการเกิดโรคว่าเกิดจากความไม่สะอาดของอาหาร เป็นความบกพร่องและการเปลี่ยนแปลงของร่างกายเด็กและเกิดการปรับเปลี่ยนระบบการทำงานอวัยวะต่างๆ ความเชื่อส่งผลต่อการเลือกวิธีการรักษาคือกลุ่มที่ใช้การรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบันคือ โรงพยาบาลชุมชน การรักษาทั้งสองแบบ เห็นความแตกต่างได้จากการเลือกวิธีการรักษาด้วยสมุนไพรหรือซื้อยาจากร้านค้าในหมู่บ้าน บางรายเชื่อว่าผงน้ำตาลเกลือแร่เป็นยาที่กินแล้วหายทันทีในขณะที่ผงเกลือแร่เป็นการทดแทนการสูญเสีย น้ำ วิธีการรักษาแบบพื้นบ้านของชาวไทยโส้สอดคล้องกับหลักการนี้มีการใช้ข้าวเหนียวสุกปั้นเป็นก้อน

แบบๆทาเกลื่อนนำมา

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ไทยใต้,การดูแลสุขภาพ,การรักษาแบบพื้นบ้าน

มาลี สิริทริเกรียงไกร 2538. หมอเหยา:ผู้รักษาพื้นบ้านในชุมชนชาวผู้ไทย วิทยานิพนธ์

สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข) คณะ
สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับความหมาย รูปแบบและสัญลักษณ์ที่หมอเหยาให้แก่ผู้ป่วยในชุมชนชาวผู้ไทย อ.เรณูกร จ.นครพนม พบว่าไม่มีหลักฐานปรากฏว่าหมอเหยามีมาแต่เมื่อไหร่ ชายหญิงมีสิทธิ์เป็นหมอเหยาได้เท่ากัน ต้องมีบรรพบุรุษหรือผู้ใกล้ชิดเคยเป็นมาก่อน รักษาโรคที่เกิดจากผีทำผ่าพิธีที่เรียกว่า การเหยา ซึ่งทำที่บ้านผู้ป่วยเท่านั้น ของใช้ประกอบพิธีกรรมล้วนเป็นสัญลักษณ์มีความหมายเฉพาะแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติและเป็นการให้ความสำคัญต่อผู้ป่วยด้วย ระบบความเชื่อของชาวบ้านต่อการเหยาแตกต่างกันไปตามอายุ ความรุนแรงของการเจ็บป่วย ผลการรักษา ในกลุ่มคนหนุ่มสาวเชื่อว่าเจ็บป่วยจากโรคมกกว่าผีทำ ซึ่งการเจ็บป่วยเกิดจากโรคจะรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบัน

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,นครพนม,ผู้ไทย,การแพทย์พื้นบ้าน,หมอเหยา

บรรทมทิพย์ มีชัย 2540. ภูมิปัญญาลูกกรู ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิธีการรักษาโรคภัยไข้เจ็บของลูกกรูตำบลชุมเห็ด พบว่าจำนวนวันในการรักษาจะใช้เวลาดังกันตามอาการ ส่วนช่วงเวลาทำการรักษากระทำตลอดทั้งวันยกเว้นตอนเที่ยงเพราะเป็นข้อห้ามของลูกกรู สถานที่ใช้บ้านของลูกกรูหรือบ้านผู้ป่วย วัตถุประสงค์ของมีสมุนไพร น้ำมัน เวทมนต์ และเครื่องบูชาลูกกรู ส่วนขั้นตอนมีขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนการ และขั้นตอนการติดตามการรักษา คำว่า "ลูกกรู" เป็นคำเรียกของกลุ่มไทย-เขมร เรียกผู้ที่มีวิชาอาคมเกี่ยวกับการรักษาโรคหรือทั่วไปเรียกว่า "หมอพื้นบ้าน" ส่วนความเชื่อในการรักษานั้น พบว่ามี ๒ ประเด็น คือ ลูกกรูจะเชื่อในเวทย์มนต์คาถา ด้วยเชื่อต่อเวลาและสถานที่ที่ใช้ในการรักษา

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,บุรีรัมย์,ไทยเขมร,การรักษาโรค,หมอพื้นบ้าน,ลูกกรู

ประสาน สิงห์ทอง 2540. การเกี่ยวหมากในวิถีชีวิตของชาวผู้ไทย ตำบลหนองสูง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาองค์ประกอบพฤติกรรมการเกี่ยวหมาก และความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมการเกี่ยวหมากกับวิถีชีวิตของชาวผู้ไทย ตำบลหนองสูง พบว่า เพศหญิงเกี่ยวหมากมากกว่าชาย เครื่องประกอบการเกี่ยวหมาก ได้แก่ หมาก พลุ แก่นกุน ขาเส้น นวด และสี่เสียด ส่วนอุปกรณ์ ได้แก่ กระบอกปูน มีดสนัก ตลับนวด และตะบันหมาก สิ่งเหล่านี้จะจัดวาง ไว้บนขันหมาก ส่วนความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมการเกี่ยวหมากกับวิถีชีวิตมี ๒ ลักษณะ คือ ในวิถีชีวิตพบว่า จะเกี่ยวหมากหลังรับประทานอาหาร และประเพณีพิธีกรรม

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,มุกดาหาร,ผู้ไทย,การเกี่ยวหมาก

ชาติชัย ฉายมงคล 2543. การปรับเปลี่ยนพิธีกรรมการฟ้อนผีหมอชาวบ้านโส อำเภอดงหลวง

จังหวัดมุกดาหาร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาพิธีกรรมการฟ้อนผีหมอ และการปรับเปลี่ยนพิธีกรรม พบว่าเป็นพิธีสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำในเดือนสี่ของทุกๆปี โดยใช้เวลา ๒ วันกับ ๑ คืน เป็นการแสดงความกตัญญูและความเคารพต่อผีบรรพบุรุษ ชาวโสเชื่อว่าจะทำให้อยู่เย็นเป็นสุข ในส่วนการปรับเปลี่ยนพิธีกรรม พบว่ามีการหาซื้อวัสดุอุปกรณ์ตามท้องตลาด เช่น ดอกกรักพลาสติก ส่วนความเชื่อยังคงเหมือนเดิม ดังนั้น การปรับเปลี่ยนจึงเป็นเพียงเพื่อความอยู่รอดของพิธีกรรม

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,มุกดาหาร,โส,พิธีกรรม,การฟ้อนผีหมอ,การปรับเปลี่ยน

เยาวดี วิเศษรัตน์ 2541. ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยของผู้ไทยบ้านดงยาง

ตำบลห้องแซง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาองค์ประกอบ ขั้นตอนและคติความเชื่อในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยของชาวผู้ไทยบ้านดงยาง พบว่าองค์ประกอบ ได้แก่ บุคคลที่เข้าร่วมในการรักษา มีหมอพื้นบ้าน ผู้เจ็บป่วย และญาติ เครื่องบูชา สมุนไพร และเวทมนต์คาถา บริการได้ทุกวันเวลา สถานที่ใช้บ้านของผู้ป่วยและบ้านของหมอพื้นบ้าน ส่วนคติความเชื่อนั้น ชาวบ้านเชื่อว่า การเจ็บป่วยมาจากธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ และเชื่อว่าหมอพื้นบ้านจะช่วยบำบัดรักษาได้

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ยโสธร,ผู้ไทย,หมอพื้นบ้าน

เพ็ญภา อินทรตระกูล 2535. การนับถือผีของชาวไทยคำบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอ
เขียงคาน จังหวัดเลย วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาคติความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยคำและความสัมพันธ์
ของการนับถือผีกับโครงสร้างทางสังคมของชาวไทยคำ พบว่า ชาวไทยคำนับถือผีเป็นศาสนา มีผี
แถน ผีเรือน ผีเจ้าบ้านและผีผดผิมนต์ มีพิธีกรรมต่างๆ ในการนับถือผีเพื่อรักษาวินัยธรรม และ
แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ พิธีกรรมมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมด้านต่างๆ คือ
ด้านครอบครัวและเครือญาติ ด้านศาสนาและพิธีกรรม

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,เลย,ไทยคำ,ความเชื่อ

ปราณี วงษ์เทศ 2539. เช่นตะกวด:พิธีกรรมของชาวกูยบ้านดริ่ม วารสารศิลปวัฒนธรรม.
17(11):84-91.

งานชิ้นนี้ ศึกษา เช่นตะกวด:พิธีกรรมของชาวกูยบ้านดริ่ม พวกตัวมีชื่อเรียก
ตัวเองด้วยภาษาของเขาเองว่า กูย หรือกวยแปลว่าคน ส่วย เป็นชื่อที่คนไทยเรียกชนชาติที่พูดภาษา
ตระกูลมอญ-เขมรกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งในแถบอีสาน จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และบางแห่ง
ของอุบลราชธานี พื้นที่ศึกษายานดริ่ม อ.ศรีขรภูมิ จ.สุรินทร์ มีชาวกูยหรือส่วยราว 340 หลังคาเรือน
ความเชื่อตะกวดเชื่อว่า เฒ่าจ้ำชื่อ วัง อักษรจะวัตร เล่าว่าแต่เดิมชาวดริมนับถือ หมูป่า เป็นอาหะ
หรือผีประจำหมู่บ้าน เมื่อออกไปล่าสัตว์ป่าและหมูป่าจนหมดป่าแล้วเกิดภัยแล้งขึ้น ชาวดริ่มจึงทำ
พิธีเข้าทรง จึงทราบว่ามีผีประจำหมู่บ้านไม่พอใจ และหนีกลับไปปรางค์กู่อยู่ในร่างตะกวด ชาวดริ่ม
ไปรับตะกวดมาบ้านกันดริ่ม นับตั้งแต่นั้นมาตะกวดจึงเป็นตัวแทนของอาหะ พิธีเช่นสังเวศผีปู่ตา
ประจำหมู่บ้าน เมื่อถึงวันข้างขึ้นเดือน 3และเดือนหก เครื่องเช่นมี 3 ตำรับ สำหรับเช่น 3 แห่ง
ประกอบด้วยกรวยใบตองใส่ใบเล็บครุฑเรียกขัน 5 ขัน 8 ข้าวต้มมัด รูปเทียน กล้วย หมากพลู
บุหรี ดอกไม้ 1 คู่ ไก่ต้ม

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,สุรินทร์,คติความคิด,ความเชื่อ,พิธีกรรม,
การเช่นตะกวด

ประไพ เจริญบุญ 2540. การผสมผสานวัฒนธรรมชาวไทย-ลาว และชาวไทย-เขมร ในพิธีมั่งกั่วล
จองไคที่บ้านคัม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

(สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาองค์ประกอบขั้นตอนและคติความเชื่อในพิธีมั่งงั่วลของได และศึกษาการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทย-ลาว และชาวไทย-เขมรบ้านคม พบว่าเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่คนทั้งสองกลุ่มเชื่อว่าเป็นเรื่องการสร้างความเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิต องค์ประกอบพบว่า หมอสูตร จะทำพิธีอัญเชิญเทวดา ผู้ขวัญ และการกล่าวคำมิดฟาย วัตถุสิ่งของจะมีเครื่องเช่นสังเวช เพื่อบอกผีบรรพบุรุษ และเวลาต้องทำให้ถูกต้อง สถานที่จะทำที่บ้านของผู้รับการสู่ขวัญ ส่วนการผสมผสานทางวัฒนธรรม พบ ๖ ด้าน คือ คน วัตถุสิ่งของ เวลา สถานที่ และขั้นตอนในการทำพิธี

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,สุรินทร์,ไทยลาว,ไทยเขมร,ความเชื่อ,การผสมผสานทางวัฒนธรรม

วาสนา ต่อชาติ 2545. การจัดการทรัพยากรป่าชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านคำโพน คำบล คำโพน อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่เกี่ยวกับทรัพยากรป่าชุมชนพบว่า วิถีชีวิตชาวผู้ไทบ้านคำโพนกับป่าชุมชน มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประโยชน์และคุ้มค่าโดยเน้นพันธุ์ไม้ที่บรรพบุรุษเลือกสรรว่าเป็นพันธุ์ไม้ที่เป็นมงคลต่อชีวิต เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ส่งมาตั้งแต่อดีตนำมาใช้ในพิธีกรรมต่างๆ กระบวนการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทพบว่าการแบ่งกระบวนการจัดการออกเป็น 2

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,อำนาจเจริญ,ผู้ไท,ป่าชุมชน,ความเชื่อและพิธีกรรม

ทรงคุณ จันทจร 2544. การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านเรื่องทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต (สิ่งแวดล้อมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการใช้ประโยชน์ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าไม้ ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง จ. สกลนครผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก ในกลุ่มมอญ-เขมร แต่ปัจจุบันใช้ภาษาไทย-ลาว เดิมมีถิ่นฐานอยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เข้ามาในไทยสมัยรัชกาลที่ 5 และอาศัยอยู่ในเทือกเขาภูพาน จ. สกลนคร ใช้ชีวิตโดยการพึ่งพิงธรรมชาติ มีความเชื่อในศาสนา ผี ศาสนาพุทธ มุ่งองค์ความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าไม้ ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับการเก็บของป่า ลำสัตว์ การ

สร้างที่อยู่อาศัย ทำไร่นาสวน เวียน การทำนา การทำฝายกั้นน้ำ วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน ใช้วิธีผ่านทางพิธีกรรม ผ่านการให้ลงมือปฏิบัติจริง ผ่านหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นิทานพื้นบ้าน การลงมือทดลอง และ ฯลฯ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ชาติพันธุ์ภาคอีสาน, เกษตร, การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน, ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าไม้

เพ็ญศรี มหาสิริกุล 2539. ทศนคติของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีต่อข้อเสนอโครงการจัดทำสัญลักษณ์ตัวแทนเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ (พัฒนาสังคม).

การวิจัยมีจุดประสงค์จะขอทราบประเพณีของชาวจังหวัดอุบลราชธานีต่อข้อเสนอโครงการจัดทำสัญลักษณ์ตัวแทนเอกลักษณ์จังหวัดอุบลราชธานีว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยเพียงใด ผลการวิจัยสรุปว่า ประชาชนคิดเป็นร้อยละ 89.9 เห็นด้วยสนับสนุนโครงการก่อสร้าง “หอเทียนดอกบัว” และยินดีให้ความร่วมมือสนับสนุนให้ดำเนินการจัดทำโครงการโดยเร็ว เหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีทัศนคติทางบวกต่อโครงการพบว่า ตัวแปรมี 3 ตัวหลักคือ การเห็นประโยชน์ คุณค่าด้านนามธรรม ด้านรูปธรรม และการมีความรู้สึกผูกพันต่อการเป็นชาวจังหวัดอุบลราชธานี คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาคอีสาน, อุบลราชธานี, ทศนคติ, สัญลักษณ์ตัวแทน, เอกลักษณ์.

เกษม คนไว 2546. ศึกษายู่อุดมคติ:ทางออกหนี้สินของชุมชน วารสารสังคมพัฒนา. 31(2-3):73-76.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิต วิธีคิดเกี่ยวกับการทำมาหากิน การใช้หนี้สินของคนอีสาน จากความคิดของพ่อเล็ก ภูดวงส์แก้ว พบว่า การที่ชาวอีสานมีหนี้สินมากมายในสังคมปัจจุบัน เพราะว่าชาวบ้านได้สูญเสียทางความคิด คือไม่สามารถคิดเองได้ว่าตัวเองจะอย่างไรให้ชีวิตอยู่รอด มีอยู่มีกินได้ ซึ่งการหันกลับมาคิดเรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้าน ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น จะเป็นแนวทางให้ชาวบ้านนั้น มีอยู่มีกิน ไม่เป็นหนี้การเสียอยู่เสียกินนั้น คือการทำเพื่อทดแทนสิ่งที่เราใช้ไปนั่นเอง โดยการทำเกษตรแบบธรรมชาติ อยู่กับธรรมชาติและเกื้อกูลกัน ปลูกพืชหลายๆชนิดที่เรากินได้ ใช้ประโยชน์ได้ แบ่งปันคนอื่นได้

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาคอีสาน, การจัดการหนี้สิน, การทำมาหากิน

กิ่งแก้ว เกษโกวิทและคณะ 2542. การดูแลสุขภาพตนเองของชาวชนบทอีสาน ขอนแก่น: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของชาวชนบทอีสานในเรื่องของการดูแลสุขภาพเด็กอายุ 0-5 ปี การอยู่ไฟของหญิงหลังคลอด สุขภาพผู้สูงอายุ ตลอดจนการดูแลสุขภาพตนเองโดยการป้องกันสารพิษจากการใช้สารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์ และการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวบ้านที่สืบทอดปฏิบัติกันมาจึงแสดงออกในรูปของความเชื่อบางอย่าง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาสอีสาน, การดูแลสุขภาพด้วยตนเอง, สาธารณสุข

ไพฑูรย์ ปิยะปกรณ์ 2537. ภูมินามการตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ:

วิเคราะห์รูปแบบทางภูมิศาสตร์ของนามทั่วไป วารสารภาษาและวัฒนธรรม สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. 13(2):49-60.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับภูมินามการตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งวิเคราะห์รูปแบบทางภูมิศาสตร์ของนามทั่วไป พบว่า นามทั่วไปของภูมินามหมู่บ้านชาวชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีจำนวนความถี่ปรากฏซ้ำๆ กันมากที่สุดคือ คำว่า "หนอง" รองลงมาได้แก่ "โนน โลก นา คอน ห้วย ดงหัว คำ ท่า กุด วัง โพน ดา ป่า แหล่งน้ำ และทุ่ง" ตามลำดับ นามทั่วไปแต่ละจะมีรูปแบบทางภูมิศาสตร์กระจายเป็นแบบสุ่มทั้งหมด การตั้งนามเรียกหมู่บ้านส่วนใหญ่จะใช้สิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์ที่พบเห็นอยู่ในพื้นที่มาตั้งเป็นคำประกอบภูมินามหมู่บ้าน ดังนั้นนามทั่วไปส่วนใหญ่จะบ่งบอกปัจจัยการเลือกที่ตั้งพื้นฐานทางการตั้งถิ่นฐานมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางพื้นที่ท้องถิ่น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาสอีสาน, การตั้งถิ่นฐาน, ภูมินาม

เอกวิทย์ ณ ถลาง 2544. ภูมิปัญญาอีสาน พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:อมรินทร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านในภาคอีสาน โดยเป็นการประมวลวิเคราะห์วิวัฒนาการของภูมิปัญญาอันเกิดจากปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่ได้ก่อตัวและวิวัฒนาการมาช้านาน อันได้แก่ ภูมิปัญญาในการตั้งถิ่นฐานของชาวอีสาน, ภูมิปัญญาในการเลือกหลักแหล่ง ทำมาหากิน, วิถีชีวิตในการพึ่งพาตนเอง, การจัดระบบความสัมพันธ์ของชุมชนอีสาน, หนังสือก้อม แหล่งบันทึกและประมวลภูมิปัญญาอีสาน, ฮีตสิบสองคองสิบสี่

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาสอีสาน, การตั้งถิ่นฐาน, วิถีชีวิต, ฮีตสิบสองคองสิบสี่

ปราณี วงศ์ยะรา 2538. ครกกระเดื่องและวัฒนธรรมคำข้าว กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับครกกระเดื่องและข้าวที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคน

อีสานเป็นอย่างมาก คนอีสานจึงปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกอันดีงามต่อตนเองและเห็นคุณค่าของข้าว ประกอบกับสังคมอีสานมีความสัมพันธ์กันในกลุ่มเครือญาติที่ใกล้ชิดสนิทสนมคุ้นเคยกัน ชาวบ้านให้ความช่วยเหลือกันทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวมจึงมีการลงแขกกันขึ้นไม่ว่าจะเป็นการลงแขกปักดำ เก็บเกี่ยวหรือดำข้าว การดำข้าวด้วยครกเป็นที่นิยมกันมากในทางภาคอีสาน

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,การดำข้าว,ครกกระเดื่อง

ลักษณะ จินดาวงษ์ 2543. แยกฝ้าย เก็บไหมมัดหมี่ วารสารเมืองโบราณ. 26(2):131-132.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับการแยกฝ้ายมัดหมี่ พบว่า เครื่องอีดฝ้าย เป็นเครื่องมือของชาวบ้านที่ใช้ภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์เครื่องมือเครื่องใช้เพื่อความสะดวกสบาย และทุ่นแรงในการแยกเมล็ดฝ้ายออกจากปุยฝ้าย ปัจจุบัน เครื่องอีดฝ้ายหาได้ยาก เพราะคนส่วนใหญ่ไม่ได้ทอผ้าใช้เอง ส่วนอีกและคอนอีก เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการทอผ้า คอนอีกคือหลักสำหรับกระสวย อีกคือกระสวยไม้ขนาดใหญ่ ใช้สำหรับกรอหรือม้วนจัดเก็บเส้นไหมหรือฝ้ายที่ยังเป็นกลุ่มเป็นก้อนให้คลี่คลายเป็นเส้น โดยการหมุนบนอีกเพื่อจัดเก็บเส้นไหมหรือฝ้ายให้เป็นใจ ก่อนนำไปเข้าหูกทอผ้า และหลักคันหมี่หรือโงหมี่

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,การทอผ้าฝ้าย,การแยกฝ้าย,เครื่องอีดฝ้าย

จิรวรรณ หัสโรค์ 2541. มหกรรมพื้นบ้านอีสาน วารสารสารานุกรมสุขภาพ ภาคอีสาน. 14(1):44-46.

ศึกษากระบวนการบริโภคอาหารที่เปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของกลุ่มชนแต่ละชุมชน วัฒนธรรมการบริโภคจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงชีวิตและบ่งชี้ให้ทราบถึงสภาพเศรษฐกิจสังคมระดับจิตใจ และสภาวะทางอารมณ์ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันของมนุษย์ชาติ เช่นเดียวกับกลุ่มชนหลายกลุ่มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ ที่มีรูปแบบการบริโภคอาหารแตกต่างกันออกไป แต่โดยส่วนใหญ่จะบริโภคข้าวเหนียวเป็นอาหารหลักและในอาหารแต่ละมื้อจะมีกับข้าว 1-2 อย่าง ซึ่งก็คือ อาหารพื้นบ้านที่ผ่านการปรับปรุงจากผักพื้นบ้านหลายชนิดแล้วแต่ช่วงฤดูกาลและสภาพภูมิศาสตร์แต่ละชุมชน ลักษณะเฉพาะของอาหารพื้นบ้านอีสาน จะมีรสจืด กลิ่นแรง เป็นอาหารรสจัดแต่มีความกลมกล่อมในรสชาติ

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,การบริโภค,วัฒนธรรม,อาหารพื้นบ้าน

อนุสรณ์ ภูสินแก่น [ม.ป.ป.] การบูรณาการพหุศาสตร์สู่การเรียนการสอนระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา มหาสารคาม:โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์จะบูรณาการการนำพหุศาสตร์สู่การเรียนการสอนระดับต่างๆ เช่น ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยสรุปว่า การบูรณาการพหุศาสตร์สู่การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ทำให้ผู้เรียนระดับต่างๆ เข้าใจถึงความสำคัญ และประโยชน์ของพันธุกรรมพืช โดยในระดับอนุบาลจะสอนแทรกในหน่วยครอบครัว โรงเรียนของฉัน ระดับประถมศึกษาสอดแทรกในกลุ่มวิชาทักษะ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,การบูรณาการพหุศาสตร์,การเรียนการสอน,ระดับอนุบาล,ระดับประถมศึกษา,ระดับมัธยมศึกษา

เบญจวรรณ ดานนท์ 2542. การศึกษาเปรียบเทียบคำซ้อนภาษาไทยกลางและภาษาถิ่นอีสาน

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเปรียบเทียบคำซ้อนภาษาไทยกลางและภาษาถิ่นอีสาน รวบรวมคำซ้อนจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ.2525 และพจนานุกรมฉบับภาษาถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ.2539 พบว่า คำซ้อนแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ คำซ้อนภาษาไทยกลาง จำนวน 1,866 คำ และภาษาถิ่นอีสาน จำนวน 661 คำ และคำซ้อนที่ใช้ร่วมกัน จำนวน 605 คำ ชนิดของคำซ้อน ที่พบมากที่สุดคือคำซ้อนที่ใช้เป็นคำวิเศษณ์ ความหมายของคำซ้อนมีลักษณะเป็นคำซ้อนที่ปรากฏเป็นความหมายไปในเชิงอุปมาอุปไมย และคำซ้อนที่ปรากฏเป็นการซ้อนเพื่อเสียงพยางค์ในภาษาถิ่นอีสาน

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,การเปรียบเทียบคำซ้อน,ภาษาไทยกลาง,ภาษาท้องถิ่นอีสาน

สินี ช่วงฉ่ำ 2545. อุตสาหกรรมชุมชน:3 ปีบนเส้นทางพัฒนา เรียนรู้ สู่การขยายผล

ขอนแก่น:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในชุมชน โดยสรุปข้อมูลจากการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ เช่น การแปรรูปผลไม้พื้นบ้าน การทอผ้าพื้นบ้าน การตัดเย็บเสื้อผ้าของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ในระยะเวลา 3 ปีของการดำเนินงาน ทำให้สมาชิกชุมชนรวมตัวกันทำกิจกรรม ร่วมทุนประกอบอาชีพสร้างรายได้ในท้องถิ่นโดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการผลิต การตลาด การบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การปรับปรุงเทคโนโลยีตามความสอดคล้องและทักษะของสมาชิก และยังเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณีและวิถี

ชีวิตของชุมชน ประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,การพัฒนา,การมีส่วนร่วมของชุมชน,สภาพแวดล้อม, การจัดการ,อุตสาหกรรมชุมชน

นพมาศ พระทอง 2535. การพัฒนาชนบทในรูปแบบของเกษตรแบบผสมผสาน กรณีศึกษา
เกี่ยวกับแนวคิดและงานของมหาอยู่ สุนทรชัย เกษตรกรตัวอย่าง จ. สุรินทร์
กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์จะศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน กรณีตัวอย่างของมหาอยู่
สุนทรชัย ผลการวิจัยสรุปว่า มหาอยู่ สุนทรชัย เป็นชาวสุรินทร์ เกิดปี พ.ศ. 2463 มีบุตร ธิดา 5
คน จบ ป.4 บวชเป็นภิกษุที่วัดมหาธาตุ แล้วสึกออกมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยนำ
ความรู้จากการบวชเรียนและการทำเกษตรในภาคกลางมาประยุกต์ เช่น การขุดร่องน้ำในสวน การ
เลี้ยงปลาในนาข้าว จนเป็นต้นแบบของเกษตรผสมผสาน กระจายแนวคิดไปยังเกษตรกรรายอื่นทั่ว
ประเทศได้แก่ การปลูกพืชหลายชนิดและการเลี้ยงสัตว์หลายอย่างในพื้นที่เดียวกัน ให้สิ่งเหล่านี้มี
ความสัมพันธ์และเกื้อกูลกันตามธรรมชาติ มุ่งให้เพื่ออยู่เพื่อกินในครัวเรือนเป็นประการแรก ที่
เหลือจึงขาย เป็นการพึ่งพาตนเองในครัวเรือน ใช้แรงงานในครัวเรือน วางแผนให้มีงานทำ
หมุนเวียนตลอดทั้งปี

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,การพัฒนาชนบท,เกษตรผสมผสาน.

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ 2543. การพัฒนารูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน วิทยานิพนธ์
ดุสิตบัณฑิต ครุ ศาสตร์ (พัฒนศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา
ที่ยั่งยืนผลการวิจัยสรุปว่า ปัญหาการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน เป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม
ซึ่งได้รับผลกระทบจากการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม ทำให้ชุมชนในฐานะระบบสังคมเสียคุณภาพ
โครงการศึกษาชุมชนได้ถูกนำมาใช้เป็นวิถีทางในการแก้ปัญหา โครงการดังกล่าวส่งเสริมสร้าง
บูรณาการในชุมชน โดยการให้มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการ เป้าหมายของโครงการคือ
แก้ปัญหาชุมชนและมุ่งหมายให้สมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนได้รับประโยชน์จากโครงการรูปแบบ
การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบอิงชุมชนที่ชุมชนเป็นผู้ริเริ่ม(2)รูปแบบอิงสถาบัน ซึ่งหน่วยงานภายนอกเป็นผู้ริเริ่ม

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,การพัฒนาที่ยั่งยืน,การพัฒนารูปแบบการศึกษาชุมชน

ไพฑูรย์ มีกุล 2545. การพัฒนาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรป่าดง กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

การศึกษามุ่งจะศึกษาพัฒนาการทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ป่าดง ใน จ. สุรินทร์ ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในอดีตเรียกว่า หัวเมืองเขมรป่าดง อันเป็นดินแดนชายขอบของสยามตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาตอนปลาย กลุ่มชาติพันธุ์ในเขมรประกอบด้วย กวย (กวย) เขมร และลาว ซึ่งได้ปรับตัวและพัฒนาทางสังคมวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ จนกลายเป็นคนไทยตามกฎหมายตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ก่อนปี พ.ศ. 2426 เจ้าเมืองกรมการในเขมรป่าดง และหัวเมืองชั้นนอกของสยาม มีอำนาจในการปกครองตนเอง แต่ต้องส่งส่วยหรือบรรณาการ มาถวายราชสำนักสยามเป็นประจำทุกปี ต่อมาเมื่อราชสำนักได้ส่งข้าหลวงไปกำกับราชการหัวเมืองตะวันออกได้เกิดกบฏผู้มีบุญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งเขมรป่าดง รัฐบาลได้ส่งทหารไปปราบปราม พ.ศ. 2445 เมื่อเหตุการณ์ยุติรัฐบาลไทยได้ปรับปรุงและพัฒนาเปลี่ยนชื่อหัวเมืองเขมรป่าดงเป็นเมืองสุรินทร์ และจังหวัดสุรินทร์ ตามลำดับ กลุ่มชาติพันธุ์ กวย เขมร ลาว ได้ปรับตัวในการพัฒนาสังคมของตน จนสู่ยุคพัฒนา

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, การพัฒนาสังคม, กลุ่มชาติพันธุ์, เขมรป่าดง

เสาวภา พรศิริพงษ์และคนอื่นๆ 2539. สถานภาพและทิศทางการวิจัยการแพทย์แผนไทย

[กรุงเทพฯ]: สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยที่เป็นระบบการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่เน้นความสมดุลของร่างกายมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่ามีประโยชน์และมีคุณค่ามากในปัจจุบันที่สมควรนำกลับมาฟื้นฟูเพื่อให้มีบทบาทในการดูแลและแก้ปัญหาสุขภาพของประชาชนไทย ซึ่งในอดีตมีผู้สนใจทำการศึกษาวิจัยในด้านนี้เป็นจำนวนมาก หนังสือเล่มนี้จึงรวบรวมประมวลและสังเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวมขององค์ความรู้เกี่ยวกับแพทย์แผนไทยในประเด็น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, การแพทย์พื้นบ้าน, การแพทย์แผนไทย

เมขลา สอนสุทิ 2540. ผีฟ้า วารสารดอกฝ้าย. ปีที่ 7:33-36.

งานชิ้นนี้เป็นบทความเกี่ยวกับผีฟ้า พบว่า "ผีฟ้า" เป็นหมอรักษาคณปวย ซึ่งชาวบ้านจะเรียกว่า หมอลำ ที่เรียกว่า หมอลำนี้เพราะลักษณะการรักษาผู้ป่วยจะคล้ายกับหมอลำ ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมของชาวอีสานอีกอย่างหนึ่ง คือในการทำการรักษานั้นผีฟ้าจะท่องคาถา

เป็นทำนองของหมอลำกลอนสมัยก่อน ผีฟ้าเป็นที่เชื่อถือศรัทธาของชาวบ้านบางกลุ่มมาก ซึ่งถ้ามีผู้ป่วยก็จะพามารักษา ส่วนมากที่ทำการรักษากับผีฟ้ามักจะเป็นผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีความเคารพนับถือผีฟ้า

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,การรักษาผู้ป่วย,ผีฟ้า

วีณา อิศรางกูร ณ อยุธยา 2536. การศึกษารูปแบบปรับปรุงการรักษาพยาบาลโรคของเด็กโดยการผสมผสานการรักษาพยาบาลตามแบบฉบับของชาวอีสานกับแผนปัจจุบัน วารสารสาธารณสุขมูลฐาน ภาคอีสาน. 9(1):9-17.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบปรับปรุงการรักษาพยาบาลโรคของเด็กโดยการผสมผสานการรักษาตามแบบฉบับของชาวอีสานกับแผนปัจจุบัน พบว่า แนวทางการรักษาตามแบบพื้นบ้านยังคงดำเนินการไปตามปกติ โยหมอเป่าและหมอสมุนไพร ได้ผนวกความรู้ที่ได้รับการอบรมเรื่องการให้ยาลดไข้ การเช็ดตัว ทดไข้ และการส่งต่อผู้ป่วยไปถ่ายทอกแอมารดาที่นำบุตรมารับการรักษากายหลังการอบรม สำหรับการนำความรู้เรื่องการใช้ยาแผนปัจจุบัน เพื่อลดไข้ตามที่อบรมไปแล้วนั้น หมอเป่าและหมอสมุนไพร

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,การรักษาพยาบาลเด็ก,การผสมผสาน,แพทย์แผนปัจจุบัน,หมอเป่า,หมอสมุนไพร

ขนิษฐา นันทบุตร 2541. พฤติกรรมการรักษาในระบบการแพทย์แบบพหุลักษณะของไทยอีสาน วารสารสาธารณสุขมูลฐาน ภาคอีสาน. 13(5):29-36.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการรักษาในระบบการแพทย์พหุลักษณะของไทยอีสาน พบว่า การรักษาแบบพหุลักษณะเกิดขึ้นจากการผสมผสานกันระหว่างแนวคิดการรักษาแผนปัจจุบันและแบบพื้นบ้าน ส่วนปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมการรักษาตามแนวคิดภายใต้ระบบแพทย์แบบพหุลักษณะของคนในชุมชนไทยอีสาน ได้แก่ ความเชื่อของคนอีสานว่าการเจ็บป่วยเกิดได้จากหลายสาเหตุ การรักษา กับ "หมอ"หลายคนการรักษาหลายวิธีในการรักษาการเจ็บป่วยคราวเดียวกัน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,การรักษาโรค,หมอพื้นบ้าน,พหุลักษณะ

บุญยงค์ เกศเทศ 2544. สุขภาพวิถีไทย:สายใยแห่งชีวิตและวัฒนธรรม มหาสารคาม:มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ กล่าวถึงการรักษาโรคภัยไข้เจ็บของชาวอีสานที่แตกต่างกันตามชาติพันธุ์

เช่น ชาวเขมรนิยมนรักษาโรคด้วยหมอโหล ผู้ไทยรักษาด้วยวิธีเหยา และวิธีรักษาด้วยหมอยา
กลางบ้าน ซึ่งคุณสมบัติของหมอจะต้องมีความเชี่ยวชาญด้านสมุนไพร บุคลิกภาพดี มีเมตตาจิตและ
มีความสุขรอบคอบ สามารถถ่ายทอดความรู้แก่ลูกศิษย์หรือวงศ์ตระกูลได้ การพิจารณาของ
หมอกกลางบ้านต้องพิจารณาจากอุปนิสัย สี กลิ่น รส ผลข้างเคียงของยาที่อาจเกิดขึ้น การเก็บยาที่
ก่อนเก็บต้องทำพิธีขอกับพระก่อน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,การรักษาสุขภาพ,วิถีชีวิต,สมุนไพร

มีชัย พลภูงา 2546. สภาพและปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน
เครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงาน
ประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการ
วิจัยพัฒนา) บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการการศึกษา
ตามหลักสูตรเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม 1 ฉบับ 29 ข้อ แบบ
สัมภาษณ์ 3 ฉบับ 35 ข้อ และแบบสำรวจรายการ 1 ฉบับ 25 ข้อ การวิเคราะห์ใช้ข้อมูลร้อยละและ
ใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ถูกนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตาม
หลักสูตรอย่างไม่เป็นระบบ ขาดความต่อเนื่อง ดังนั้นในการจัดทำหลักสูตรต้องคำนึงถึงสาระของ
หลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนตลอดจนภูมิปัญญา

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,การศึกษา,หลักสูตรการเรียนการสอน,ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น

วราภรณ์ มาเกิด 2538. ภูมิปัญญาในการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามของชาวบ้านตุม ต. บัวบาน อ.ยาง
ตลาด จ. กาฬสินธุ์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การวิจัยมีจุดมุ่งหมายจะศึกษาภูมิปัญญาในการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม และผลกระทบ
จากการประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ต่อเศรษฐกิจ สังคม ของชาวบ้านตุม ต. บัวบาน อ. ยาง
ตลาด จ. กาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า นายสัมฤทธิ์ ภูโอบ กำนัน ต.บัวบาน ได้ใช้ภูมิปัญญาในการ
นำวิธีการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม จ.สุพรรณบุรี มาริเริ่มและประยุกต์เลี้ยงในหมู่บ้านตุม เพื่อแก้ปัญหา
ความยากจนที่เกิดจากการทำนาทำไร่ ไม่ได้ผลคุ้มค่ากับการลงทุนชาวบ้านตุมทำการเลี้ยงกุ้ง
ก้ามกรามโดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนด้านสินเชื่อเพื่อการลงทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์การเกษตรจำกัด และมีนายสัมฤทธิ์ ภูโอบ เป็นวิทยากรคอยให้คำแนะนำกับครัวเรือนที่
ประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้ง การประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งก้ามกรามทำให้ชาวบ้านมีความจำเป็นอย่างยิ่งไปมี

จิตสำนึกในการรวมกลุ่มและพัฒนาคุณภาพ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,กาฬสินธุ์,การเลี้ยงกุ้งก้ามกราม

ผาสุก อินทราวุธ 2537. วัฒนธรรมทวารวดีในภาคอีสาน วิเคราะห์หลักฐานจากแหล่งโบราณคดี เมืองฟ้าแดดสงยาง วารสารเมืองโบราณ. 20(1):99-120.

งานชิ้นนี้ ศึกษาวัฒนธรรมทวารวดีในภาคอีสาน วิเคราะห์หลักฐานจากแหล่งโบราณคดีเมืองฟ้าแดดสงยาง เมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง ตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำปาว ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำชีในแอ่งโคราช ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอกมลาไสย จ.กาฬสินธุ์ วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ชุมชนโบราณในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ชุมชนดังกล่าวรู้จักการถลุงเหล็กเทคนิคโบราณนำมาเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ประเภทต่างหู กำไล แหวน ลูกกระพรวน และสามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาประเภทเนื้อไม้แกร่ง โดยการเผากลางแจ้งและเผาในเตา มีผิวภาชนะเป็น 2 แบบ คือ ทาน้ำดินสีแดงแล้วขัดมัน กับเขียนสีแดงบนพื้นครีม ส่วนคติความเชื่อของชุมชนโบราณ คือ ประเพณีการปลงศพ (ยุคลเหล็ก) เป็นความเชื่อถือว่า

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,กาฬสินธุ์,ฟ้าแดดสงยาง,ประวัติศาสตร์,โบราณคดี,คติความเชื่อ,พิธีกรรม

วีรบุรุษ วิสารทสกุล 2538. กระบวนการยอมรับการทำเกษตรกรรมทางเลือกในหมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองใหญ่ วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการขยายตัวและกระบวนการยอมรับการทำเกษตรกรรมทางเลือก และปัจจัยที่เงื่อนไขในฐานะที่เป็นทางเลือกด้านอาชีพใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าหมู่บ้านนี้อยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากความเป็นชุมชนเกษตรกรรมไปสู่ความเป็นชุมชนเมืองในทุกด้านทั้งการผลิต วิถีชีวิต วัฒนธรรม เกษตรผสมผสานเป็นการปรับเปลี่ยนเชิงอาชีพมีจุดกำเนิดจากผู้นำหมู่บ้าน เชื่อมต่อประสบการณ์จากปราชญ์ชาวบ้านเป็นทางเลือกที่มีลักษณะสัมพันธ์กับอาชีพอื่นอยู่ มีรายรับเล็กน้อยจากการขายผลผลิต ความเคลื่อนไหวของการทำเกษตรผสมผสานเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขร่วมคือ เกิดขึ้นกับทุกคนในพื้นที่ มีด้านนิเวศวิทยา ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม เศรษฐกิจ และประชากร และเงื่อนไขในด้านนโยบายของรัฐ เงื่อนไขเฉพาะ คือ เกิดขึ้นกับเฉพาะบางคน บางท้องถิ่น มีเงื่อนไขด้านวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,เกษตรกรรมทางเลือก,อาชีพ,การยอมรับ,กระบวนการ

วรรณภา ประยุกต์วงศ์ 2540. ปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ในระบบเกษตรกรรมทางเลือกของเกษตรกร : ศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการผลิตของระบบเกษตรกรรมทางเลือกโดยเน้นความสัมพันธ์ของปัจจัยการผลิตและรายรับจากผลผลิตซึ่งมีค่าค่อนข้างต่ำเนื่องจากจำนวนกิจกรรมการผลิตในระบบมีน้อย การใช้เทคนิคนี้จำกัดเพราะเกษตรกรยังอยู่ในระหว่างการเรียนรู้และปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ได้ของเกษตรกร 51 รายในพื้นที่ 6 หมู่บ้าน จ.ขอนแก่น คือความมุ่งมั่นในการทำงานส่วนการสนับสนุนด้านเงินทุนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับรายได้ของเกษตรกรแสดงให้เห็นถึงข้อผิดพลาดของนโยบาย

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การคงอยู่,เกษตรกรรมทางเลือก

ทองจันทร์ หอมเนตร 2538. การจัดการป่าชุมชนขององค์กรท้องถิ่น : กรณีศึกษาหมู่บ้านในเขตลุ่มน้ำห้วยทราย จ. ขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์) มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพชุมชนในเขตลุ่มน้ำห้วยทราย เพื่อศึกษารูปแบบ กระบวนการ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชนขององค์กรท้องถิ่น และเพื่อศึกษาความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะของชาวบ้าน ในการจัดการป่าชุมชนผลการวิจัยพบว่า การจัดการป่าชุมชนมีรูปแบบสำคัญ 3 ประการ คือ (1) เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อและพิธีกรรมภายในชุมชน เช่นการจัดการป่าชุมชนของกลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มมรรคทายกวัด (2) เกิดจากกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านโดยมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาส่งเสริม (3) เกิดจากข้อจำกัดของกฎหมาย เช่น การที่รัฐประกาศเขตป่าอนุรักษ์ ทำให้มีผลกระทบต่อชุมชน และร่วมมือกันพัฒนาป่าชุมชน ส่วนกระบวนการจัดการป่าชุมชน พบว่า ขั้นตอนการพัฒนาป่าชุมชนเกิดจากความศรัทธาที่ชาวบ้านที่มีต่อสถาบันศาสนาและเกิดความร่วมมือกันระหว่างพระภิกษุมรรคทายกวัด และคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมีปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องคือ

คำสำคัญ: การจัดการองค์กรที่เหมาะสมของคณะกรรมการที่รับผิดชอบต่อป่าชุมชน ระดับความสำคัญของการป่า ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การจัดการป่าชุมชน,องค์กรท้องถิ่น

พวงพะยอม เจริญทอง 2541. การประกอบอาชีพแบบพึ่งพาตนเองของเกษตรกร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพัฒนาระบบสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพของเกษตรกร รวมถึงลักษณะการประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองที่เหมาะสมจากกลุ่มเกษตรกรบ้านเหล่าใหญ่ ต.นาข่า อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น 80 คน พบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านการประกอบอาชีพที่สำคัญคือทุนไม่เพียงพอขาดการรวมกลุ่มอาชีพ ผลผลิตราคาต่ำ ขาดการสนับสนุนจากนักวิชาการภาครัฐและเอกชน เกษตรกรมีความต้องการประกอบอาชีพด้านการปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงไก่พื้นเมือง ทอผ้า และแปรรูปเกษตร การจัดกิจกรรมแทรกแซงทำให้เกษตรกรมีความรู้ในการประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองดีขึ้นมีแนวโน้มที่จะพึ่งตนเองในด้านต่างๆมากขึ้น ลักษณะอาชีพที่มีแนวโน้มพึ่งตนเองได้มากกว่าอย่างอื่นคือ การปลูกผักปลอดสารพิษ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การประกอบอาชีพเกษตรกร,เกษตรกร, การพึ่งพาตนเอง

วรรณชนก จันทชุม และคณะ 2545. การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพเบื้องต้น วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 25(1):23-32.

งานชิ้นนี้ ศึกษาการส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าสมุนไพรและนำสมุนไพรมาดูแลสุขภาพเบื้องต้นและยังส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สมุนไพรในท้องถิ่น โดยอาศัยกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษากลุ่ม อสม.บ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า อสม. ยังขาดความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร ชาวบ้านนิยมใช้สมุนไพร ในการดูแลสุขภาพน้อยลง นิยมใช้ยาแผนปัจจุบันมากกว่า เนื่องจากการดำเนินงานไม่มีความต่อเนื่องและไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นได้ร่วมแนวทางแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การพัฒนา,การดูแลสุขภาพเบื้องต้น,สมุนไพร

สมทรง ณ นคร [ม.ป.ป.] ประสิทธิภาพการรักษาโรคของหมอพื้นบ้านและกลวิธีในการพัฒนา [ขอนแก่น]:คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการรวบรวมตำรับยาสมุนไพรที่หมอพื้นบ้านใช้รักษาโรคให้แก่ชาวบ้านท อากาหรือโรคของชาวบ้านชนบทที่หมอพื้นบ้านรักษาด้วยสมุนไพรและผลการรักษาความคิดและการยอมรับหมอพื้นบ้านของชาวบ้าน และค้นหากลวิธีพัฒนาหมอพื้นบ้านจากกลุ่มหมอพื้นบ้าน 10 ราย ใน อ.พล จ.ขอนแก่น และชาวบ้านอีก 135 ราย พบว่าอาการป่วยของชาวบ้านมีทุกระบบของร่างกายและรับการรักษาจากหมอพื้นบ้าน ชาวบ้านครึ่งหนึ่งยอมรับว่าหมอพื้นบ้านมีความสามารถในการรักษาโรคเท่าหมอแผนปัจจุบัน สามในสี่เห็นว่าหมอพื้นบ้าน

ช่วยเหลือคนยากจนในหมู่บ้านและเกือบทั้งหมดต้องการให้มีหมอพื้นบ้านประจำในหมู่บ้าน
 คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, ขอนแก่น, การรักษาโรค, การแพทย์พื้นบ้าน, การแพทย์
 แผนไทย, หมอพื้นบ้าน

ถาวรย์ แสงคารา 2541. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากสารกำจัดศัตรูพืช
 ของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยง จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทย
 คติศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย มหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะและพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากสาร
 กำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงจากประชากรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรซึ่งอาจเป็นเจ้าของ
 หรือรับจ้างเพาะปลูกพืชที่ใช้สารกำจัดศัตรูพืชในรอบ 1 ปี มีระยะเวลาการใช้สารกำจัดศัตรูพืช
 ตั้งแต่ 6-12 เดือน จำนวน 390 คน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นชายอายุ 30 ปี จบชั้นประถมศึกษา
 รายได้เฉลี่ย 30,000 บาทต่อปี ส่วนใหญ่เคยแพ้สารกำจัดศัตรูพืช มีพฤติกรรมการปฏิบัติตนเพื่อ
 ป้องกันอันตรายจากสารกำจัดศัตรูพืชในระดับสูงไม่เคยพิจารณาจะเลือกใช้สารว่ามีพิษต่อ
 มนุษย์หรือสัตว์แมลงที่มีประโยชน์หรือไม่และจะทิ้งภาชนะบรรจุสารที่ใช้หมดแล้วไว้ตามร่องสวน
 หรือบริเวณชา

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, ขอนแก่น, เกษตรกร, การป้องกันและควบคุมยากำจัด
 ศัตรูพืช

สนธยา ทองมาก 2541. วิธีการอนุรักษ์เต่าเผือกตามคติความเชื่อของชาวบ้านกอก ตำบลสวนหม่อน
 อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคติศึกษา)
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิธีการอนุรักษ์เต่าเผือกตามคติความเชื่อของชาวบ้านกอก ตำบลสวน
 หม่อน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น พบว่าชาวบ้านมีความเชื่อว่าเต่าเผือกทุกตัวที่อาศัยอยู่ใน
 คอนปูด้าเป็นเต่าของเจ้าปู่ฟ้าระงิม ไม่มีใครกล้าทำร้าย ด้านการอนุรักษ์นั้นชาวบ้านและหน่วยงาน
 ภายนอกจะไม่เข้าไปรบกวนในบริเวณดังกล่าว ปัจจุบันเต่าเผือกมีจำนวนลดลงเนื่องจากการ
 เปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, ขอนแก่น, คติความเชื่อ, การอนุรักษ์, เต่าเผือก

ถาวรย์ ดำเนตร 2545. คติความเชื่อในประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าจอมปากช่องภูเวียง

อำเภอเวียง จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมคติความเชื่อในประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าจอมปากช่องภูเวียง โดยศึกษาจากเอกสารและภาคสนามสัมภาษณ์จากผู้รู้ในท้องถิ่น ผู้นำพิธีกรรมและผู้ร่วมพิธีกรรม จำนวน ๑๕๐ คน พบว่าองค์ประกอบของพิธีกรรมมี ๒ พิธีกรรม คือ พิธีกรรมส่วนบุคคล ได้แก่ การบอกกล่าว หรือ บำ และพิธีกรรมชุมชนจะเป็นการบวงสรวงดวงวิญญาณเจ้าจอมปากช่องภูเวียงด้านคติความเชื่อพบว่าเป็นความเชื่อในเรื่องผีของเจ้าจอมปากช่องภูเวียงจะคอยปกป้องคุ้มครอง เชื่อว่าเป็นผีชั้นสูง นอกจากนี้ความศรัทธาที่มีต่อเจ้าจอมปากช่องภูเวียงนำไปปรับใช้กับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นในหลายด้านคือ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,คติความเชื่อ,เจ้าจอมปากช่องภูเวียง

สุพจน์ ทองเนื้อขาว 2540. ความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง

จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น ต.บ้านขาม อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น โดยศึกษาองค์ประกอบขั้นตอนและความเชื่อของประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น พบว่าประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุขามแก่น มี 3 แบบ คือ ประเพณีพิธีกรรมประจำปี พิธีกรรมส่วนบุคคล และประเพณีพิธีกรรมส่วนรวม ซึ่งประเพณีทั้ง 3 แบบนี้สามารถจัดแบ่งได้เป็นประเพณีพิธีกรรมโดยตรงและประเพณีพิธีกรรมโดยอ้อม และความเชื่อของประเพณีพิธีกรรมทั้ง 3 แบบนั้นเป็นความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ความเชื่อพื้นบ้าน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,ความเชื่อ,พระธาตุขามแก่น

นิลฉวี พิทักษ์และคณะ 2537. ผลของการพัฒนาเทคโนโลยีต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทาง

สังคมชนบทในเขตจังหวัดขอนแก่น วารสารศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2(3):87-99.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับผลของการพัฒนาเทคโนโลยีต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมชนบทในเขตจังหวัดขอนแก่น พบว่าการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจโดยเปรียบเทียบระหว่างผู้ใช้และผู้ไม่ใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรนั้นมีตัวแปร 4 ตัวคือ สิ่งของเครื่องใช้ อำนวยความสะดวกในครอบครัว ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครอบครัว ค่าใช้จ่ายในรอบหนึ่งปี และภาระหนี้สินของครอบครัว ทางด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีความแตกต่างระหว่างผู้ใช้ไม่

ใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร โดยใช้ตัวแปรทางด้านสังคมถึง 7 ตัวคือ 1)การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนา 2)การปฏิบัติตนตามกิจกรรมของพุทธศาสนา

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,เทคโนโลยีทางการเกษตร,การเปลี่ยนแปลง,โครงสร้างทางสังคม

ธนสิทธิ์ จันทะรี 2538. เทคโนโลยีพื้นบ้านในสังคมเกษตรกรรมของภาคอีสาน ในกรณีศึกษา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี ขอนแก่น:คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศึกษาเทคโนโลยีพื้นบ้านในสังคมเกษตรกรรมของภาคอีสาน เช่น เครื่องมือและการทอเครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือทุ่นแรงการเกษตร เครื่องมือจับสัตว์ ยานพาหนะ เครื่องโลหะ โดยเก็บข้อมูลเชิงวิชาการออกแบบ ศึกษาคุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ให้เกิดความประโยชน์ต่อวิถีชีวิต

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาคอีสาน, ขอนแก่น, นครราชสีมา, สุรินทร์, ศรีสะเกษ, อุบลราชธานี, เทคโนโลยีพื้นบ้าน, สังคมเกษตรกรรม

การุณันท์ รัตนแสนวงษ์ 2543. คติชน:ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการดูแลสุขภาพสุขอนามัย กรณีศึกษา อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น วารสารศรีปทุม. 2(2):87-101.

งานชิ้นนี้ศึกษารวบรวมความคิดและภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นด้านการดูแลสุขภาพสุขอนามัย กรณีศึกษา อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น พบว่า วิธีแห่งการดูแลสุขภาพอนามัยในท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นสภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านในด้านต่างๆ ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี อาชีพและเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี หมอพื้นบ้านยังเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นอย่างยิ่ง ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างหมอพื้นบ้านกับผู้ป่วย ช่วยรักษาแบบของวัฒนธรรมที่ดีงาม และสร้างความอบอุ่นให้กับครอบครัว ตลอดจนสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาโรค เป็นพื้นฐาน

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,ภูมิปัญญาชาวบ้าน,คติชน,การดูแลสุขภาพอนามัย

สว่างจิต ศรีระชา 2542. มข. กับการศึกษาแพทย์แผนไทย:วิถีการดำเนินชีวิตเพื่อพึ่งพาตนเอง วารสารวารวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 5(1):16-20.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยขอนแก่นกับการศึกษาแพทย์แผนไทยนำมาซึ่งการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย วิถีการดำเนินชีวิตเพื่อพึ่งพาตนเอง พบว่า ในปัจจุบันภูมิปัญญา

การแพทย์แผนไทยกำลังเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและยังได้รับยกย่องว่าเป็น "การแพทย์ทางเลือก" และประชาชนในภาคอีสานยังมีความเชื่อ ความนิยม และประเพณีการรักษาโดยหมอพื้นบ้านร่วมกับหมอแผนปัจจุบัน มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีส่วนที่ช่วยรับผิดชอบและพัฒนาสังคม โดยดำเนินการจัดการศึกษาแพทย์แผนไทยขึ้น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาคอีสาน, ขอนแก่น, มหาวิทยาลัย, การแพทย์ทางเลือก, การอนุรักษ์, การแพทย์แผนไทย

อาคม วงศ์พงษ์คำ 2546. สภาพแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสังคมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่าสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่การปฏิบัติในระดับมาก ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และมนุษย์กับประสบการณ์ มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง และการนำแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ครูผู้สอนนำมาใช้ในการเรียนการสอนมีการนำมาปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เช่นคำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาคอีสาน, ขอนแก่น, โรงเรียนมัธยมศึกษา, วิชาสังคมศึกษา, แนวทาง, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เบญญา มุกตพันธ์ 2548. ภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของคนวัยแรงงานในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น: รวมบทคัดย่อผลงานวิจัย โครงการวิจัย 2544-2547 ฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเพื่อประเมินภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของคนวัยแรงงานในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทำการวิจัยเชิงพรรณนาตัดขวาง กรณีศึกษาที่บ้านโป่งแห้ง ตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น พบว่า แหล่งอาหารที่วัยแรงงานในชนบทอีสานได้รับมาจาก การผลิต การเก็บหาและจากการซื้อ โดยมีการปลูกข้าว ผักและผลไม้เพื่อการบริโภคร้อยละ 95.4, 69.0 และ 63.2 ตามลำดับ แหล่งอาหารจากธรรมชาติจะเป็นไปตามฤดูกาลที่มีอาหารชนิดนั้นๆ โดยการไปจับปลาเก็บเห็ด เก็บผักพื้นบ้าน และจับแมลง อาหารที่ได้จากการซื้อเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ เนื้อสัตว์ ผลไม้ ไข่ ร้อยละ 97.7 บริโภคอาหารวันละ 3 มื้อ วิธีการปรุงอาหารที่นิยมคือ การปรุงที่ไม่ใช้น้ำมัน เช่น การต้ม ปิ้ง หมก ลวก เป็นต้น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,วัยแรงงาน,ภาวะโภชนาการ,พฤติกรรมกรบริโภคอาหาร

กิ่งแก้ว เกษโกวิทและคณะ 2548. ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ยังคงสืบทอดของหญิงตั้งครรภ์ หญิงหลังคลอดและการเลี้ยงดูเด็กในเขตอำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ขอนแก่น: รวมบทคัดย่อผลงานวิจัย โครงการวิจัย 2544-2547 ฝ่ายวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะการสืบทอดภูมิปัญญาของหญิงหลังคลอดและการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผลการศึกษาพบว่า หญิงตั้งครรภ์ยังคงปฏิบัติตามภูมิปัญญาเดิมอย่างเคร่งครัดในการดื่มน้ำมะพร้าวเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 63 ทำงานบ้าน และงานอาชีพเหมือนเดิม ร้อยละ 88 และร้อยละ 74 ไม่ไปงานศพ ร้อยละ 82 หญิงหลังคลอดไม่อยู่ไฟร้อยละ 59 กินอาหารประเภท หัวปลีเพื่อเพิ่มน้ำนมร้อยละ 80 ไม่กินแป๊ะเตสร้อยละ 50 ส่วนการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี ยังคงปฏิบัติตามภูมิปัญญาเดิมด้าน การป้อนอาหารเสริมร้อยละ 39 และพาเด็กไปครอบของรักษาร้อยละ 82

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,หญิงตั้งครรภ์,หญิงหลังคลอด,การเลี้ยงดูเด็ก,ภูมิปัญญา,การสืบทอด

จงดี ภิรมย์ไชยและจิระวัฒน์ พิษสี 2545. ผังกับสุขภาพ อีกหนึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านสู่การ

พึ่งพาตนเอง วารสารสาธารณสุขขอนแก่น. 14(158):30-31.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับ ผังกับสุขภาพ อีกหนึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านสู่การพึ่งพาตนเองที่บ้านเพี้ยพาน หมู่1 ตำบลบัวเงิน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ชาวบ้านมีอาชีพหลักคือ ทำนาและทำไร่อ้อย การเลี้ยงผึ้งจึงเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวอีกทางหนึ่ง และยังเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและสุขภาพของมนุษย์เป็นอย่างมาก ดังนั้นชุมชนจึงช่วยกันปลูกต้นไม้ขึ้นต้น พวกป่าแดง ป่านุ่น ในพื้นที่สาธารณะของหมู่และขยายไปหมู่บ้านอื่น เพื่อหาดอกไม้ให้ผึ้งกิน นอกจากช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นแล้วยังมีสุขภาพดีขึ้นอีกด้วย ประโยชน์ของน้ำผึ้ง คือ ลดความเครียด

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,อาชีพเสริม,ระบบนิเวศ,การเลี้ยงผึ้ง

ภูมิศักดิ์ พิทักษ์เชื่อนจันทร์ และคณะ 2542-2453. สถานภาพการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวในชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น:สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศึกษาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว อาทิ กระยาสารท ข้าวหลาม ขนมนางเล็ด ข้าวดอก ข้าวเม่า ขนมจีน เป็นอาหารที่มีควบคู่กับวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาเป็นเวลานาน การรู้จักนำข้าวมาแปรรูปเป็นขนมหรืออาหาร นับเป็นความฉลาดของผู้คนในอดีต การแปรรูปข้าวอดีตจะทำเฉพาะการใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ และบริโภคในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันรัฐส่งเสริมให้มีการผลิตเพื่อจำหน่าย โดยมีแหล่งผลิตกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัด มีปริมาณการผลิตและมูลค่าในการผลิตค่อนข้างสูง และศึกษาในด้านเทคโนโลยี การตลาด วัตถุดิบ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ข้าว,การแปรรูป,ผลิตภัณฑ์,การจำหน่าย

พิทักษ์ น้อยวงศ์ 2539. การศึกษารูปแบบบั้งไฟลายสับดอกในภาคอีสาน วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 28(2):317-334.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบบั้งไฟลายสับดอกในภาคอีสาน ซึ่งได้แก่ ประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญบั้งไฟ องค์ประกอบของบั้งไฟและคตินิยมการสร้างบั้งไฟลายสับดอก ศึกษาใช้วิธีการคุณภาพ พบว่า บุญบั้งไฟเป็นประเพณีประจำเดือนหก จัดขึ้นตามคติความเชื่อที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษชาวไทยลาวในภาคอีสาน โดยถือคติความเชื่อว่าบั้งไฟที่จัดสร้างขึ้นต้องแห่ในวันวันโฮม(วันรวม) และนำบั้งไฟจริงจุดในวันถัดไป เพื่อบูชาพระยาแถนให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล บั้งไฟประกอบด้วยหลายส่วน การเรียกชื่อลวดลายคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน มีเอกลักษณ์เฉพาะ การสร้างบั้งไฟลายสับดอกแต่ละจังหวัดมีคตินิยมการสร้างหัวบั้งไฟ ลำตัวบั้งไฟและเครื่องบริวารคล้ายคลึงกัน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,คติความเชื่อ,ประเพณีบุญบั้งไฟ,บั้งไฟลายสับดอก

บุญยงค์ เกศเทศ 2537. สถาบันปู่ตาและบทบาทพฤติกรรมของเผ่าเจ้าในชุมชนอีสาน
มหาสารคาม:มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะสภาพของป่าคอนปู่ตา บทบาทและพฤติกรรมของเผ่าเจ้า พิธีกรรม ทศนะความเชื่อถือ ความผูกพันระหว่างชุมชนกับป่าคอนปู่ตา คตินิยม และผลกระทบต่อสุขภาพของประชากรในชุมชน โดยสำรวจพื้นที่ป่าคอนปู่ตาในเขตอีสาน ๕ จังหวัด พบว่าชาวบ้านยังคงมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้น ได้ใช้ประโยชน์ต่อเนื่องในทุกฤดูกาล ทั้งเก็บผลผลิตป่าเป็นอาหาร ขาย นำมาเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ หรือเป็นสมุนไพร ป่าคอนปู่ตาแต่ละพื้นที่จะมีเผ่าเจ้า ซึ่งได้รับคัดเลือกให้มาทำหน้าที่สื่อประสานระหว่างผีปู่ตากับชาวบ้าน โดยทำพิธีกรรมเลี้ยง เลี้ยงทาย และบนบาน ชาวบ้านมีความศรัทธาอย่างจริงใจและมั่นคง อำนาจของผีปู่ตาและบทบาทของเผ่าเจ้า

มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนให้ดำรงอยู่ในเงื่อนไขเชิงอนุรักษ์ป่าชุมชน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,คติความเชื่อ,ป่าคอนปู่ตา ,เผ่าจ่า

พระมหาประพันธ์ ปริปัญโญ 2546. พญานาคกับความเชื่อของคนไทยอีสาน วารสารธรรมทรรศน์. 4(2):45-60.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเชิงวิชาการ เรื่องพญานาคกับความเชื่อของคนไทยอีสาน พบว่า ความเชื่อของคนไทยอีสานต่อพญานาคในการเกิดปรากฏการณ์บังไฟพญานาคเกิดขึ้นปีละครั้งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน11 เท่านั้น ภาพรวมของปรากฏการณ์นี้มีกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกคือ กลุ่มที่เชื่อว่ามีพญานาคและกลุ่มที่สองคือกลุ่มที่ไม่เชื่อว่ามีพญานาค ซึ่งถือว่าเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ในแง่ศาสนา เรื่องนี้เป็นเรื่องของความเชื่อกับคติชนท้องถิ่น กระแสความเชื่อถูกบ่มนานจนกลายเป็นวัฒนธรรมประเพณี เป็นวิถีชีวิตของชุมชน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,คติความเชื่อ,พญานาค

ปกรณ ฤณารักษ์ 2543. เปิงบ้าน วารสารธรรมทรรศน์. 1(2):58-61.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเชิงวิชาการเกี่ยวกับเปิงบ้านของชาวไทยอีสาน พบว่า เปิงบ้านหรือห้องเปิงเป็นมิติหนึ่งของความเชื่อของชาวไทยอีสาน ที่ยังคงยึดมั่นอยู่อย่างเหนียวแน่นต่างจากสังคมเมืองหรือคนรุ่นใหม่ "เปิง" เป็นภาษาไทยอีสานดั้งเดิมเป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้งนอกจากจะใช้เป็นคำนามเรียกสิ่งของ บริเวณหรืออาณาเขตแล้ว เปิงคือความเชื่อที่เจือด้วยอารมณ์หรือความรู้สึก ความเกรงกลัว ความเคารพในสิทธิอำนาจที่แฝงอยู่เป็นความเชื่อที่มีอำนาจเหนือความรู้สึก และต้องปฏิบัติตามไร้ข้อกังขาใดๆทั้งสิ้น ดังนั้น "เปิงบ้าน" ถือเป็นครรลองของหมู่บ้านเป็นความเชื่อของหมู่บ้านที่ถูกถ่ายทอดมาจากเจ้าบ้านเจ้าเฮือนตั้งแต่อดีต

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,คติความเชื่อ,พิธีกรรม,เปิงบ้าน

สุพล วังสินธ์ 2534-2535. ความเชื่อพื้นบ้านของอีสานเกี่ยวกับการดำรงชีวิต วารสารจันทร์เกษม. 219:55-57.

งานชิ้นนี้ศึกษาความเชื่อพื้นบ้านอีสานเกี่ยวกับการดำรงชีวิต พบว่าความเชื่อในสังคมอีสานมีมาตั้งแต่โบราณกาลก่อน ที่จะรับวัฒนธรรมสมัยใหม่ โดยยึดตำนาน นิทานปรัมปรา ความเชื่อสืบทอดตั้งแต่บรรพบุรุษ ข้อมแตกต่างตามสภาพภูมิศาสตร์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ความเชื่อของคนในสังคมอีสานเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ได้แก่ ความเชื่อในการกำเนิดโลก ในพุทธศาสนาเชื่อว่าสรรพสิ่งต่างๆในโลกนี้ พระยาแถม(ขุนบอชม) หรือพระอินทร์ เป็นผู้ให้

กำเนิดโลก ความเชื่อเรื่องมนุษย์ยุคแรก ชาวฮิซันเชื่อว่า มนุษย์ทั้งหมดมีการสืบพันธุ์มาจาก ปู่สังกะสา ย่าสังกะสี ความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ ได้แก่ ผีแดนหรือผีฟ้าผีแดน เป็นผู้สร้างโลกให้กำเนิด มีพิธีแห่บั้งไฟบวงสรวงให้พระยาแถนให้ฝนแก่มนุษย์ ผีปู่ตา ดวงวิญญาณบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, คติความเชื่อ, พิธีกรรม, ศาสนา, ความเชื่อพื้นบ้าน, ศาสนาพุทธ ความเชื่อ ภูตผีวิญญาณ

นุสรุ กาญจนบัตรและคณะ 2545. การพัฒนากลวิธีการผสมผสานบริการการแพทย์แผนไทยเข้ากับบริการการแพทย์แผนไทยเข้ากับบริการแพทย์แผนปัจจุบันของอสม. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 25(1):14-22.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับระบบความคิดและความเชื่อของอสม.เกี่ยวกับการบริการแพทย์แผนไทยและแผนปัจจุบัน รวมถึงการพัฒนากลวิธีการผสมผสานระหว่างการแพทย์แผนไทยและแผนปัจจุบันของ อสม. ศึกษา อสม.60 คน จาก 3 อำเภอ ในจังหวัดขอนแก่น คือ น้ำพอง สีชมพู และกิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย พบว่าอสม.ส่วนใหญ่มีการรับรู้เกี่ยวกับสาเหตุความเจ็บป่วยตามแนวคิดของการแพทย์แผนปัจจุบันมาจากการได้รับเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย มีบางส่วนอาจมีสาเหตุมาจากความไม่สมดุลของธาตุ อานาจเหนือธรรมชาติ จึงมุ่งเน้นการใช้บริการการแพทย์แผนปัจจุบันมากกว่า สำหรับรูปแบบการรักษาความเจ็บป่วยชาวบ้านมักพึ่งตนเองก่อนโดยการใช้ยาแผนปัจจุบันและบางส่วนใช้สมุนไพรในการรักษาสุขภาพเบื้องต้นจากระบบความคิดและความเชื่อเป็นแนวทางสร้างกลวิธีผสมผสานทั้งสองระบบในการดูแลสุขภาพ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, คติความเชื่อ, แพทย์แผนไทย, การผสมผสาน, แพทย์แผนปัจจุบัน, อสม.

ชอบ ดีสวนโคก 2546. หนึ่งในคำหลายความ วารสารสารนิตรภาพไทย-ลาว. 10(4):24-25.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับ ระบบเจ้าโคตร ที่ได้เกิดมีอยู่บ้านคูเมืองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หากมีไม่ต้อางเนื่องจากผู้ที่ทำหน้าที่เจ้าโคตรขาดคุณสมบัติ ขาดคุณธรรม หลักการของระบบเจ้าโคตรนั้นดี แต่ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติที่ทำหน้าที่ ระบบเจ้าโคตร เป็นระบบที่เน้นในเรื่องคุณธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามอัตภาพ ซึ่งสังคมชาวไทย-ลาว เป็นสังคมแบบญาติพี่น้องต้องพึ่งพาอาศัยกัน มีเจ้าโคตรทำหน้าที่เชื่อถือไว้วางใจ ความคุ้นเคย ความใกล้ชิด การพูดคุยเจรจาเรื่องสำคัญทั้งหลายล้วนมีผู้ทำหน้าที่ ดังนั้นระบบเจ้าโคตรผู้ดำรงหน้ายังคงอยู่คู่กับสังคม และอยู่อย่างเข้มแข็งพร้อมกับความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาพื้นบ้านต่อไป

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, คติความเชื่อ, ระบบสังคม, ระบบเจ้าโคตร

อภิวันท์ มนิมนากร 2544. ผลของการออกกำลังกายโดยทำรำประกอบเพลงพื้นเมืองอีสาน
ประยุกต์ต่ออัตราการใช้ออกซิเจนสูงสุดและความพึงพอใจในคนสูงอายุ
วารสารวิจัย มข.. 6(1):84-91.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการออกกำลังกายโดยทำรำประกอบเพลงพื้นเมือง
อีสานประยุกต์ต่อความสามารถในการใช้ออกซิเจนสูงสุดและความพึงพอใจในผู้สูงอายุ การศึกษา
เชิงพรรณนาวิธีการศึกษาโดยอาสาสมัครคนสูงอายุ สุขภาพแข็งแรง จำนวน 26 คน(ชาย 10 คนหญิง
26 คน)อายุ 60-75 ปี พบว่า เพศหญิงมีอัตราการใช้ออกซิเจนสูงสุดเพิ่มขึ้นภายหลังจากการออก
กำลังกายและออกกำลังกายช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดได้ สรุปแล้ว การออกกำลังกายโดย
วิธีการใช้ทำรำประกอบเพลงพื้นเมืองอีสานประยุกต์นี้มีผลต่อการเพิ่มอัตราการใช้ออกซิเจนสูง
คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,คนสูงอายุ,การออกกำลังกาย,เพลงพื้นเมืองอีสาน
ประยุกต์

พัชรา รัตนวิลักษณ์ 2536. การวิเคราะห์รูปแบบการบริโภคอาหารของครัวเรือนเกษตรกรในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาการวิเคราะห์รูปแบบการบริโภคอาหารของครัวเรือนในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ ศึกษาเชิงปริมาณ พบว่าการบริโภคอาหารของครัวเรือนเกษตรกรมีแนวโน้ม
เปลี่ยนไปจากการบริโภคแป้ง ซึ่งเป็นอาหารหลักดั้งเดิมมาเป็นการบริโภคอาหารประเภทที่มีคุณค่า
สูงมากขึ้น เช่น เนื้อสัตว์ ไขมันและนม ดังนั้นความเสี่ยงในการบริโภคชี้ให้เห็นว่าครัวเรือนที่มีรายได้
ต่ำสุดประสบปัญหาความเสี่ยงต่อการที่จะมีอาหารบริโภคที่พอเพียงมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูง
เกือบเท่าตัว รัฐควรส่งเสริมให้ความรู้เรื่องโภชนาการระดับหมู่บ้าน ควรมีมาตรการส่งเสริมการ
ผลิตอาหารที่มีคุณค่าด้านโปรตีนในชนบทให้มากขึ้น
คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ครัวเรือนเกษตรกร,การบริโภคอาหาร,รูปแบบ

กิตติรัตน์ สิทาพันธ์ 2534. ธรรมเนียมปฏิบัติในภาคอีสาน(2394-2476) วารสารศิลปวัฒนธรรม.
12(10):96-104.

งานชิ้นนี้ศึกษาธรรมเนียมปฏิบัติในภาคอีสาน ธรรมเนียมปฏิบัติเป็นคณะสงฆ์ใหม่
ที่เพิ่งเกิดขึ้นในสังคมไทย ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวหรือเมื่อประมาณ 150
กว่าปีที่ผ่านมา องค์บิดรผู้ก่อตั้งนิกายได้แก่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขณะที่ทรงผนวช
เป็นวชิรญาณภิกขุ การก่อตั้งธรรมเนียมปฏิบัติในภาคอีสาน กล่าวได้ว่า เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่มี

พระสงฆ์ในภูมิภาคนี้เดินทางเข้าไปศึกษาพระปริยัติธรรมในกรุงเทพฯ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 และได้มีโอกาสบวชในธรรมนิกาย ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ด้วยพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีการก่อตั้งวัดธรรมยุติวัดแรกขึ้นในภาคอีสานที่วัดสุปฏิญารามเมืองอุบลราชธานี ในราวพ.ศ.2394

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความคิด,ความเชื่อ,ศาสนา,ธรรมยุตินิกายในภาคอีสาน(2394-2476)

เขวาลักษณ์ สงค์เศรษฐกุล 2536. การดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ:การวิจัยเชิงคุณภาพ วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต(สาขา สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข-สุข) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และปัจจัยที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรม โดยศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดเป็นพฤติกรรมที่ผสมผสานแนวความคิดความเชื่อพื้นบ้านกับการแพทย์แผนปัจจุบัน และเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นศักยภาพการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอด ในลักษณะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมวัฒนธรรม และมีความพร้อมที่จะยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ หากว่าการกระทำนั้นไม่ขัดกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่ ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอด ได้แก่ ความเชื่อพื้นบ้านเกี่ยวกับการดูแลตนเอง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,การดูแลสุขภาพ,หญิงหลังคลอด

พิเชษฐ สายพันธ์ 2539. นาคาคติอีสานลุ่มน้ำโขง : ชีวิตทางวัฒนธรรมจากพิธีกรรมร่วมสมัย

วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล คณะสังคมวิทยาและมานุษย- วิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาสัญลักษณ์ที่แพร่หลายในเขตวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงที่ปรากฏให้เห็นในรูปแบบของวัฒนธรรมต่างๆ เช่น วรรณกรรมท้องถิ่น พิธีกรรม จิตรกรรม โดยแสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องนาคได้ถูกรับรู้ความหมายที่ปรับเปลี่ยนไปตาม เทศะ และกาละ ที่ต่างกัน พิธีสดดนาคาที่จัดขึ้นโดยกลุ่มพระสงฆ์กับกลุ่มผู้นำพิธี โดยอาศัยนาคเป็นสัญลักษณ์หลักเพื่อดำรงสถานภาพกลุ่มในฐานะผู้ดูแลรักษาพระธาตุพนม สัญลักษณ์นาคในพิธีนี้จึงเป็นการนำเอาคติความเชื่อเรื่องนาคในโบราณในลุ่มน้ำโขงมาตีความและสร้างคำอธิบายใหม่ให้นาคเข้ามาอยู่ในบริบทพระพุทธศาสนา ปกป้องรักษาศาสนา

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,นาค,สัญลักษณ์,พิธีกรรม,วัฒนธรรม

บำเพ็ญ ฌ อุบล 2541. ความเชื่อ วารสารมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 5(127):12-15.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อของชาวอีสาน ความเชื่อคือความมั่นใจเห็นจริงในสิ่งใดสิ่งหนึ่งทุกคนต้องมีความเชื่อ ซึ่งเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจของตน ด้วยเหตุนี้ชาวอีสานจึงเชื่อกันว่าบ้านเมืองของตัวมีอารักขเป็นผู้อุปถัมภ์รักษา เป็นสิริมงคล เทวดาอารักขบ้านเมืองที่เรียกว่าปู่เฒ่า นั้นดูแลรักษาลูกหลาน ผิบรรพบุรุษที่ชาวอีสานนับถือคือ ผิปู่ตา ผิเมหศักดิ์ หลักบ้านหลักเมือง คำว่าหลักบ้านหลักเมืองนั้นหมายถึง ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่เคยปกครองบ้านเมือง ด้วยความเที่ยงธรรมด้วยความเมตตา ด้วยคุณงามความดีเป็นที่เคารพบูชาของคนทั่วไป

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,ผิปู่ตา,ผิเมหศักดิ์,หลักบ้านหลักเมือง

จตุพร ไชยทองศรี 2544. การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อผิปู่ตาภาคอีสานและความเชื่อผิตายายภาคใต้ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

งานชิ้นนี้ศึกษาความเป็นมาของผิปู่ตาภาคอีสานและผิตายายภาคใต้ เปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องอิทธิพลของผิปู่ตาต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของชาวอีสานและชาวไทย เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรม การดำรงชีวิตของบุคคลในท้องถิ่นทั้งภาคอีสาน และภาคใต้ พบว่าผิปู่ตามาจากวิญญาณบรรพบุรุษสถาบันผิปู่ตา มีผิปู่ตา ศาลปู่ตาที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย คอนปู่ตาที่มีขอบเขตอาณาบริเวณถึง 15 ไร่ เฒ่าจำทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างชาวบ้านกับผิปู่ตา ความสำคัญของผิปู่ตาในระดับชุมชน ผิตายายคือวิญญาณของพ่อแม่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ สถาบันประกอบไปด้วย ผิตายาย หิ้งที่อยู่ในบ้าน ร่างทรงมีความสำคัญอยู่ในระดับครอบครัวมีพิธีกรรม ความเชื่อแตกต่างกันไป ในด้านอิทธิพลล้วนมีอิทธิพลต่อสังคม คือสะท้อนโครงสร้างของสังคมเกษตรกรรมเป็นที่พึ่งทางใจอิทธิพลต่อเศรษฐกิจผิปู่ตาช่วยอนุรักษ์ป่าไม้

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,ผิปู่ตา,พิธีกรรม,สังคม,เศรษฐกิจ,การปกครอง

นาถฤดี สีม่วง 2541. การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวข้าวของชาวนาภาคกลางและภาคอีสานตอนใต้ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

งานชิ้นนี้ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวข้าวของภาคกลางและภาคอีสานใต้โดยศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าชาวนาทั้งสองภาคมีความเชื่อที่เหมือนกันคือเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติเช่น แม่โพสพ นาค ขวัญ และฤกษ์ยาม มีการประกอบพิธีกรรมคล้ายกัน ได้แก่ พิธีกว่นข้าวทิพย์ การทำขวัญวัว-ควาย ความเชื่อที่ต่างกันคือ ชาวนาภาคกลางให้ความสำคัญแด่พระ

รัตนตรัย ภาคอีสานตอนใต้ให้ความสำคัญแก่บรรพบุรุษ เช่น ผีปู่ตามากกว่า ผู้ประกอบพิธีกรรมของภาคกลางใช้เพศหญิงเพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับแม่โพสพ ส่วนอีสานตอนใต้ผู้ประกอบพิธีจะเป็นเพศชาย ทั้งนี้ข้าวเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมสำคัญคือ "วัฒนธรรมข้าว"

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,พิธีกรรม,การเกี่ยวข้าว,วัฒนธรรมข้าว

บำเพ็ญ ณ อุบล 2541. ความเชื่อ วารสารมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 5(127):12-15.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อของชาวอีสาน ความเชื่อคือความมั่นใจเห็นจริงในสิ่งใดสิ่งหนึ่งทุกคนต้องมีความเชื่อ ซึ่งเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจของตน ด้วยเหตุนี้ชาวอีสานจึงเชื่อถือว่าบ้านเมืองของตัวมีอารักษ์เป็นผู้ปกป้องรักษา เป็นสิริมงคล เทวดาอารักษ์บ้านเมืองที่เรียกว่าปู่เฒ่านั้นดูแลรักษาอุกหลาด ผีบรรพบุรุษที่ชาวอีสานนับถือคือ ผีปู่ตา ผีเมตศักดิ์ หลักบ้านหลักเมือง คำว่าหลักบ้านหลักเมืองนั้นหมายถึง ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่เคยปกครองบ้านเมือง ด้วยความเที่ยงธรรมด้วยความเมตตา ด้วยคุณงามความดีเป็นที่เคารพบูชาของคนทั่วไป

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,ผีปู่ตา,ผีเมตศักดิ์,หลักบ้านหลักเมือง

จตุพร ไชยทองศรี 2544. การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อผีปู่ตาภาคอีสานและความเชื่อผีตายายภาคใต้ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

งานชิ้นนี้ศึกษาความเป็นมาของผีปู่ตาภาคอีสานและผีตายายภาคใต้ เปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องอิทธิพลของผีปู่ตาคือสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของชาวอีสานและชาวไทย เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรม การดำรงชีวิตของบุคคลในท้องถิ่นทั้งภาคอีสาน และภาคใต้ พบว่าผีปู่ตามาจากวิญญาณบรรพบุรุษสถาบันผีปู่ตา มีผีปู่ตา ศาลปู่ตาที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย คอนปู่ตามีขอบเขตอาณาบริเวณถึง 15 ไร่ เฒ่าจำทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างชาวบ้านกับผีปู่ตา ความสำคัญของผีปู่ตาในระดับชุมชน ผีตายายคือวิญญาณของพ่อแม่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ สถาบันประกอบไปด้วย ผีตายาย หิ้งที่อยู่ในบ้าน ร้างทรงมีความสำคัญอยู่ในระดับครอบครัวมีพิธีกรรม ความเชื่อแตกต่างกันไป ในด้านอิทธิพลล้วนมีอิทธิพลต่อสังคม คือสะท้อนโครงสร้างของสังคมเกษตรกรรมเป็นที่พึ่งทางใจอิทธิพลต่อเศรษฐกิจ ผีปู่ตาช่วยอนุรักษ์ป่าไม้

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,ผีปู่ตา,พิธีกรรม,สังคม,เศรษฐกิจ,การปกครอง

นาถฤดี สีม่วง 2541. การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวข้าวของชาวนาภาค

กลางและภาคอีสานตอนใต้ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

งานชิ้นนี้ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวของภาคกลางและภาคอีสานใต้โดยศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าชาวนาท้องสองภาคมีความเชื่อที่เหมือนกันคือเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น แม่โพสพ นาค ขวัญ และฤกษ์ยาม มีการประกอบพิธีกรรมคล้ายกัน ได้แก่ พิธีถอนข้าวทิพย์ การทำขวัญวัว-ควาย ความเชื่อที่ต่างกันคือ ชาวนาภาคกลางให้ความสำคัญแก่พระรัตนตรัย ภาคอีสานตอนใต้ให้ความสำคัญแก่บรรพบุรุษ เช่น ผีปู่ตามากกว่า ผู้ประกอบพิธีกรรมของภาคกลางใช้เทศหญิงเพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับแม่โพสพ ส่วนอีสานตอนใต้ผู้ประกอบพิธีจะเป็นเพศชาย ทั้งนี้ข้าวเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมสำคัญคือ "วัฒนธรรมข้าว"

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,พิธีกรรม,การเกี่ยวข้าว,วัฒนธรรมข้าว

ทัศนีย์ บัวระภา 2540. ประเพณี พิธีกรรมในการเลี้ยงดูเด็กของชาวอีสาน มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรมในการเลี้ยงดูเด็กของชาวอีสาน ในพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ ชัยภูมิ เลข นครราชสีมา บุรีรัมย์ ยโสธร และสกลนคร พบว่าชาวอีสานยึดถือประเพณีพิธีกรรมการเลี้ยงดูเด็กที่ยังสืบทอดกันมาคือประเพณีการคลอดบุตร พิธีกรรมการตัดสายสะดือ(รก)ซากด้วยผิวไม้รวก อาบน้ำเด็กแรกเกิด การอ่อนนกระคังหรือวิธีเหยียบแผ่นดิน การทำขวัญเด็ก คติความเชื่อในการเลี้ยงดูเด็กของชาวอีสานเชื่อว่าคนเกิดมาจะมีขวัญติดตัวมาด้วย เชื่อว่าเมื่อตัดผมป่าหรือโกนผมไฟเด็กจะสุขุมเยือกเย็น แม้มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตามกระแสยุคโลกาภิวัตน์

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,พิธีกรรม,การเลี้ยงดูเด็กของชาวอีสาน

รัชคนัย ลิทธิศาสตร์ 2537. ไหลตาย(ท่ามะลา)ภาพสะท้อนแห่งการดิตราสังคมอีสาน

วารสารภาษาและวัฒนธรรม สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล. 13(1):65-74.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุการเกิดความเชื่อพิธีกรรม การป้องกันการเกิดการไหลตายของสังคมอีสานพบว่า สาเหตุการเกิดการไหลตายในทางการแพทย์และสาธารณสุข สังคมวิทยา มานุษยวิทยา เชื่อและมีการพิสูจน์ว่าการไหลตายเกิดได้จากหลายสาเหตุรวมกันทั้งปัจจัยทางชีวภาพความผิดปกติของร่างกาย จิตใจและอารมณ์ กรรมพันธุ์ ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม จิตวิทยา ความเครียด อาหารที่ไม่สมบูรณ์ รายได้ต่ำทำให้ต้องเดินทางย้ายถิ่นฐาน หลังจากการเกิดมีการไหลตายขึ้นชาวอีสานมีการตื่นตัวในเหตุการณ์และหาวิธีป้องกันการตายได้ วิธีการหรือพิธีการตามความเชื่อที่ชุมชนอีสานทำก็ให้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้แก่ ประโยชน์ทางจิตใจ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,พิธีกรรม,การไหลตาย

ภคินิษฐ์ เพชรปาวังวงศ์ 2545. ขวัญ:มิติทางจริยธรรมของสังคมไทย วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 20(1):30-40

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับขวัญ พิธีกรรมที่เกี่ยวกับ "ขวัญ" พบว่า พิธีกรรมที่เกี่ยวกับขวัญ กระทำขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคล มีโชคดี สุขภาพดีและมีความสุข คนโบราณเชื่อว่าขวัญเป็นสิ่งที่คล้ายกับจิตหรือวิญญาณที่อยู่ในตัวคน นอกจากนี้ยังมีความหมายว่าเป็นที่รักที่บูชา เช่น ลูกแก้ว ลูกขวัญ เมี่ยงขวัญ หรือแม้แต่สิ่งที่เราให้กันเพื่อรักษาน้ำใจที่มีต่อกันก็จะเรียกว่า "ของขวัญ" ความเชื่อเรื่องขวัญ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,พิธีกรรม,ขวัญ

ศิลปวัฒนธรรม 2538. ความเชื่อเรื่องปลาบึก วารสารศิลปวัฒนธรรม. 16(10):60-61.

งานชิ้นนี้ ศึกษาความเชื่อเรื่องปลาบึก ชาวบ้านริมน้ำโขงเชื่อว่าเป็นปลาเทพเจ้า ลักษณะทางธรรมชาติ เป็นปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ พบได้เพียงในแม่น้ำโขงที่ไหลผ่านหลายประเทศ ลักษณะทางชีววิทยาและหน้าตาปลาดูใกล้เคียงจะสังเกตเห็นนัยน์ตาที่อยู่ต่ำลงมาจากปาก แวดตาเศร้า ผิวหนังเรียบลื่น สำหรับความเชื่อเรื่องการบริโภคเนื้อปลาบึกแบบของวิเศษน่าจะมาจากเป็นเนื้อปลาราคาแพงเพราะหายากมีรับประทานเฉพาะฤดูกาลเท่านั้น ตามความเชื่อโบราณ ปลาบึกเป็นปลาพิเศษ จะอาศัยอยู่ในทะเลสาบเขมร เพียงที่เดียว ส่วนปลาบึกเทศผู้ จะอาศัยอยู่ในทะเลสาบคาลีหรือคาลี่

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,พิธีกรรม,ปลาบึก,นิเวศวิทยา,วัฒนธรรม

พระมหาสุพรรณ เผือกพันธ์ 2543. การศึกษาความเชื่อเรื่องผีปอบในบริบทสังคมไทยพุทธ :

ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านหนองหม่นน้อย จ. ศรีสะเกษ วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ศาสนาเปรียบเทียบ) มหาวิทยาลัยมหิดล.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องผีปอบในบริบทสังคมไทยที่มีผลต่อวิถีชีวิตตลอดจนทัศนคติเรื่องผีในทางพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยคริสต์ ร้อยละ 83.33 ไม่มีความเชื่อเรื่องผีปอบ ซึ่งแตกต่างจากชาวไทยพุทธร้อยละ 73.92 เชื่อว่าผีปอบมีจริง ผลกระทบต่อความเชื่อทั้งสองฝ่าย คือ ผู้ถูกกล่าวหาได้รับผลกระทบจากสังคมคือให้ย้ายที่อยู่ เปลี่ยนศาสนาและเปลี่ยนวิถีชีวิตไปจากเดิม ทางเศรษฐกิจ ต้องซื้อที่ดินปลูกบ้านใหม่

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,พิธีกรรม,ผีปอบ,พระพุทธศาสนา

ประสพสุข ฤทธิเดช 2544. พรณไม้ในพิธีกรรมการเกิด วารสารแก่นเกษตร. 29(4):189-193.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับพรณไม้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการเกิดในท้องถิ่นอีสาน ซึ่งคนอีสานมีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เกิด ทำให้มีพิธีกรรมที่พึ่งพิงอยู่กับธรรมชาติอยู่มาก อาทิ ขมิ้น เป็นยารักษาผิวหนังของทารกแรกเกิด ไม้มะขามเปรี้ยว ไม้มะขามป้อม และไม้สะแก นำมาใช้เป็นไม้เชื้อเพลิงในการอยู่กรรม เพราะเมื่อถูกไฟไหม้จะมีควันน้อย และไม่มีสะเก็ดไฟเล็กๆ ประทุขึ้นมาส่วนไม้ไผ่สร้างไพนั้น นิยมทำแล้วนำมาตัดสายสะดือเด็ก เพราะไม้ไผ่สร้างไพนเป็นไม้ที่มีความเหนียว ส่วนหลังคลอดจะพบว่าได้มีการนำพรณไม้หลายๆชนิดมาต้มเป็นยาดื่มประกอบด้วยกระเทียม ตะไคร้ เป็นต้น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, ความเชื่อ, พิธีกรรมการเกิด, พรณไม้

วิบูลย์ ลิ่ววรรณ 2542. เครื่องแขวนพื้นบ้านอีสาน วารสารศิลปวัฒนธรรม. 20(4):30-31.

งานชิ้นนี้เป็นบทความเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย เครื่องแขวนพื้นบ้านอีสาน พบว่า เครื่องแขวนหรือเครื่องบูชาที่ชาวอีสานนำถวายเป็นพุทธบูชาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา อีกอย่างหนึ่งคือ "ธงไชยเมฆมูม หรือ "ทุงไชยเมฆมูม" เป็นเครื่องแขวนที่ทำขึ้นง่ายจากเศษผ้า เศษไหมสีต่างๆ พันเวียนเป็นชั้นๆ คล้ายไชยเมฆมูมจากจุดศูนย์กลางออกไปจนสุดปลายไม้ เป็นรูปธงสี่เหลี่ยม จากนั้นใช้ด้ายผูกที่มุมหนึ่งเพื่อสำหรับแขวนอาจจะแขวนอันเดียวหรือแขวนเป็นพวงอย่างโมบาย ซึ่งเป็นเครื่องแขวนพื้นบ้านอีสานที่ทำด้วยวัสดุพื้นบ้านอย่างง่ายๆ แต่มีความหมายตามนัยของความเชื่อมากมายและเป็นสื่อที่ชาวบ้านแสดงถึงความศรัทธาในพุทธศาสนาด้วยจิตใจบริสุทธิ์

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, ความเชื่อ, พุทธศาสนา, เครื่องแขวนพื้นบ้าน

พระมหาสมชาย ไมตรี 2536. ของพึงใจ: สัญลักษณ์เพศชายในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

อีสาน วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ
มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาการนับถือสัญลักษณ์ทางเพศในภาคอีสานในด้านประวัติของ สัญลักษณ์ทางเพศ ความหมาย บริบททางสังคม วัฒนธรรม และภาพสะท้อนของสัญลักษณ์ทางเพศ ในสังคมโดยศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า แหล่งที่มาของความเชื่อมี 2 กระแส คือ ความเชื่อเกี่ยวกับ สัญลักษณ์ทางเพศของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ ความเชื่อที่เป็นอิทธิพลของศาสนาฮินดูนิกายไศวะ ในด้านพิธีกรรมและการนับถือสัญลักษณ์ทางเพศในภาคอีสานปัจจุบันแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ พิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์ พิธีกรรมบูชาผีเจ้าแม่ และเป็นเครื่องรางของขลัง ในพิธีกรรมที่ใช้ สัญลักษณ์ทางเพศเป็นเครื่องบูชาผีเจ้าแม่ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่มีความสัมพันธ์ต่อสถานภาพของผู้หญิงในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอีสาน ซึ่งมีสถานภาพสูงปรากฏอยู่ในระบบการ

แต่งงานที่ฝ่ายชายจะไปสู่ขอครอบครัวฝ่ายหญิง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,สัญลักษณ์ทางเพศ,พิธีกรรม,ภาพสะท้อน

สุริยา สมุทคุปดีและคนอื่นๆ 2539. ทรงเจ้าเข้าผี:วาทกรรมของลัทธิผีและวิกฤติการณ์ของความทันสมัยในสังคมไทย กรุงเทพฯ:ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับลัทธิผีทรงเจ้าเข้าผีที่ปรากฏทางศาสนาและความเชื่อในสังคมเมืองจากร่างทรงและคำหนักทรง 7 แห่งในเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมาและเครือข่ายของร่างทรงผ่านพิธีไหว้ครุบูชาเทพในอำเภอต่างๆ ของจ.นครราชสีมา บุรีรัมย์ สระบุรี นครสวรรค์ และกรุงเทพฯ พบว่าลัทธิผีทรงเจ้าเข้าผีเดิมมีอยู่แล้วแต่กำลังได้รับความนิยมในสังคมเมือง ลัทธิเชื่อเรื่องวิญญาณและอำนาจศักดิ์สิทธิ์บารมีของเทพสามารถช่วยแก้ปัญหาได้หากได้รับการสวดอ่อนวอนและบูชาอย่างเหมาะสม ร่างทรงส่วนใหญ่ในชนชั้นกลางและผู้ใช้แรงงานในเมือง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,ไสยศาสตร์,พิธีกรรม,การเข้าทรง

สมัชชา ชันธิป 2548. โหราศาสตร์กับการตัดสินใจทางธุรกิจ อุบลราชธานี:สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมและผลการใช้โหราศาสตร์ในการตัดสินใจทางธุรกิจ ในจังหวัดอุบลราชธานี และผู้ให้บริการโหราศาสตร์ 5 ประเภท คือ โหรคู่คุ้มภีร์มหาสัตว์เลข โหงวเฮ้ง ลายมือ ฮวงจุ้ยและไผ่ปี่ชี ใน 5 จังหวัดคือ อุบลราชธานี ยโสธร อำนาจเจริญ มุกดาหาร และกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักธุรกิจ แบบครัวเรือนและห้างหุ้นส่วน บริษัทที่มีความเชื่อทางโหราศาสตร์สืบจากบรรพบุรุษ พิธีกรรมที่นำมาใช้ประจำวัน เช่น ไหว้เจ้าที่ การตั้งศาลพระภูมิ บูชาเตี้ย เตี้ยจูเอี้ย บูชาบรรพบุรุษ ถือศีลกินเจ ไหว้ครูจีน สารทจีน เเซม้ง ตั้งสุสานบรรพบุรุษ โดยเชื่อว่าถ้าทำการบูชาสม่ำเสมอ จะทำให้กิจการรุ่งเรืองลดปัญหาอุปสรรคต่างๆ ลักษณะการนำโหราศาสตร์มาใช้ในปัจจุบัน เช่น การขึ้นบ้านใหม่ เปิดร้านใหม่ ทำพิธียกเสาเอกเสาโท สร้างบ้าน เลือกลำเลที่อยู่อาศัย เลือกคู่ครอง ประกอบพิธีมงคลสมรส เหตุผลในการนำโหราศาสตร์มาใช้ก็เพราะมีความเชื่อว่า วิถีมนุษย์เกิดจากกฎแห่งกรรม การไม่ประมาทโดยการใช้โหราศาสตร์ ช่วยในการตัดสินใจ ทำให้มีความมั่นใจ จิตใจสงบก่อนให้เกิดสมาธิ และเกิดปัญญาในการแก้ไขปัญหา ทำให้เกิดความสำเร็จของงาน ลดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,โหราศาสตร์,การตัดสินใจทางธุรกิจ

สุพิชฌาย์ จินดาวัฒนภูมิ 2542. ความเชื่อเรื่องนาคของชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขง (ปลายพุทธศตวรรษ
ที่ 19 จนถึงปัจจุบัน) วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เอกประวัติศาสตร์ไทย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

งานชิ้นนี้ศึกษาความเชื่อเรื่องนาค พบว่าความเชื่อมีอิทธิพลต่อชุมชนอีสานลุ่ม
แม่น้ำโขง ได้รับอิทธิพลในลักษณะผสมผสานระหว่างลัทธิบูชาที่เป็นของชนพื้นเมืองเดิมกับ
อิทธิพลความเชื่อเรื่องนาคทางพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ เข้าสู่ดินแดนรวมทั้งความเชื่อของ
สมัยลพบุรี ความเชื่อเรื่องนาคที่รับมาจากล้านช้าง พัฒนาการความเชื่อเรื่องนาคของชุมชนเห็นได้
จากการพัฒนาความเชื่อให้ศักดิ์สิทธิ์และสำคัญต่อวิถีชีวิต ทั้งด้านการเมืองการปกครอง โดยเชื่อว่า
นาคมีอำนาจฐานการปกครองให้สังคมปกติ นาคยังเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจในฐานะสัญลักษณ์ของน้ำ
ความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งสัญลักษณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เหตุนี้ความเชื่อเรื่องนาคจึงมี
อิทธิพลต่อวิถีชีวิตพัฒนาความเชื่อมาเป็นประเพณีของพิธีกรรมจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อเรื่องนาค,พิธีกรรม,วิถีชีวิต

ปราโมทย์ มลทินโญ 2539. คอนปู้ต้าวฒนธรรมชุมชนอีสานกับการรักษาป่า วารสารอาทิตย์.

19(3) 1010:18-24 ตุลาคม 2539.

งานชิ้นนี้ ศึกษาคอนปู้ต้าวฒนธรรมชุมชนอีสานกับการรักษาป่า ป่าคอนปู้ต้าวเป็น
รูปแบบหนึ่งในการจัดการของชาวบ้านอีสาน รูปธรรมชัดเจนคือยังคงสภาพป่าไม้ที่สมบูรณ์
จนกระทั่งปัจจุบัน คอนปู้ต้าวเป็นสถานที่ฝังศพของปู้ต้าวประจำหมู่บ้าน เพื่อดูแลความสงบร่มเย็น
ของชาวชุมชนนั้นๆและชาวบ้านต้องปกป้องดูแลสถานที่ดังกล่าวอย่างหวงแหน ปู้ต้าวจะคอยรักษา
หมู่บ้านไม่ให้ไฟป่า ฝังงู เข้าม่าก่อกวนทำร้ายประชนในหมู่บ้าน ชาวบ้านเองก็ร่วมกันตั้งกฎระเบียบ
โดยการไปทำลายสถานที่อาศัยของปู้ต้าว ห้ามบุกรุกทำลายตัดไม้เผาป่าในคอนปู้ต้าว

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความเชื่อและประเพณี,วัฒนธรรมชุมชน,การรักษาป่า
ชุมชน,คอนปู้ต้าว

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาครอบครัวและชุมชนในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ:ภาพรวม [ขอนแก่น]:สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับ การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาครอบครัว
ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 9 ชุมชน คือ อีสานเหนือ อีสานกลาง และอีสานใต้ พบว่า ใน
การแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ภัยแล้งทั้ง 9 ชุมชนแตกต่างกัน เขตอีสานเหนือได้ผลิตข้าวมา เขตอีสาน
กลางใช้วิธีขายข้าวทำตามประเพณีและวัฒนธรรมอาศัยความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้องและเขตอีสานใต้ ใช้
การแลกเปลี่ยนการยืมดินพร้อมคอกเบี้ย การอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานในเขตอีสานเหนือ เขตอีสาน

กลางและเขตอีสานใต้ แตกต่างกัน ส่วนการจัดการธุรกิจชุมชน เขตอีสานเหนือ จัดตั้งกลุ่มผลิตไม้กวาด อีสานกลางจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรทำนาเวียง และอีสานใต้จัดตั้งกลุ่มตีเหล็กขึ้น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความรู้ท้องถิ่น,การแก้ปัญหาครอบครัว,การจัดการ

อรพันธ์ บวรรักษา 2541. ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาผู้ไทกับภาษาลาวโซ่ง:การวิเคราะห์เสียง

ปฏิภาณ จุลสารไทยคดีศึกษา. 15(1):60-70.

งานชิ้นนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาผู้ไทกับภาษาลาวโซ่งพบว่าภาษาถิ่นแบ่งเป็นภาษาต่างๆ ได้แก่ ภาษาไทจีน ภาษาไทลื้อ ภาษาไทพวน ภาษาไทซำหรือลาวโซ่ง ภาษาไทยญ้อ ภาษาผู้ไทและภาษาดากใบ จากการศึกษาคนที่พูดภาษาไทยกระจายตามภาคต่างๆ ทำให้ผู้เขียนสนใจภาษาไทยกระจายตามภาคต่างๆทำให้ผู้เขียนสนใจภาษาของคน 2 กลุ่ม คือ ภาษาผู้ไทและภาษาลาวโซ่ง ความคล้ายคลึงของภาษาทั้งสองคือ การเรียกชื่อที่ซ้ำซ้อนกัน มีผู้เรียกและเขียนต่างไป เช่น ลาวโซ่ง ลาวซ้อ ลาวซ้อคำ เป็นต้น และไทดำ ไตดำ ไททรงดำ ภูไท เป็นต้น ถิ่นกำเนิดและการอพยพของชาวผู้ไท ชาวผู้ไทมีถิ่นฐานเดิมอยู่เมืองไลและเมืองแดง ในแคว้นสิบสองจุไทยและอพยพเข้ามาในประเทศไทย โดยมากอยู่ที่จังหวัดกาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม ส่วนลาวโซ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่บริเวณแคว้นสิบสองจุไทย พบแห่งแรกที่จังหวัดเพชรบุรี ต่อมาไปอยู่ที่ตามจังหวัดต่างๆ เช่น สุพรรณบุรี ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร และเลย เมื่อพิจารณาคำศัพท์ทั้ง 2 กลุ่มจะเห็นว่าคำศัพท์จำนวนมากเหมือนกันและคล้ายคลึงกัน อาจเป็นไปได้ที่ภาษาผู้ไทและลาวโซ่งเคยเป็นภาษากลุ่มเดียวกันมาก่อน แต่ปัจจุบันนักภาษาศาสตร์

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาผู้ไทกับภาษาลาวโซ่ง การวิเคราะห์เสียงปฏิภาณ

ศิวพงษ์ จำรัสพันธุ์ [ม.ป.ป.] ความหลากหลายชีวิตในลายผ้าพื้นเมือง อุตรธานี:สถาบันราชภัฏอุตรธานี.

การวิจัยมีจุดประสงค์จะศึกษาลวดลายในลายผ้าพื้นเมือง ผลการวิจัยสรุปว่า ลวดลายผ้าทอที่เป็นลวดลายโบราณถ่ายทอดจากบรรพบุรุษได้แก่ ลายผ้าบัวผันชั้น ลายคนพ่อน ลายปลาสุตร ลายโซ่ ลายหมากรวย ลวดลายในผ้าจิดที่นิยมกันได้แก่ ลายดอกแก้ว ลายดอกพิกุล ลายนก ลายพญานาค ลายคนพ่อน ลายเกาหลิงขอ ลายตะขอ ลายบายศรีแปดชั้น ลายคนขี่ม้า ลายช้าง ลวดลายในผ้ามัดหมี่มีหลายลายที่คล้ายคลึงกันในผ้าจิด เช่น ลายฉัตร ลายบายศรี ลายหงส์ ลายคันสน ลายตะขอ ลวดลายใหม่ๆ ได้จากการดัดแปลงแบบดั้งเดิมหรือนำมาจากที่อื่น เช่น ลายสายฝน ลายลำเกาหลิงขอสลับโคมไฟ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ความหลากหลายชีวิต,ลายผ้าพื้นเมือง

ชอบ คีสวนโคก 2546. เรือนสามน้ำสี่ วารสารสารวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 9(2):8-11.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับเรือนสามน้ำสี่ ซึ่งคำภายิตโบราณอีสาน บอกถึงคุณสมบัติของสตรีผู้เป็นแม่บ้านแม่เรือน พบว่า เรือน คือ ที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในสี่ของปัจจัยสี่ คนโบราณกำหนดไว้ 3 อย่างคือ 1) เรือนนอน หมายถึงที่อยู่อาศัยสตรีแม่บ้านจะต้องรับภาระหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการดูแลให้เกิดความสะดวก สงบเรียบร้อย น่ายุ่อาศัย 2) เรือนครัว หมายถึงเรือนที่ใช้ปรุงอาหารให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยรวมแล้วหมายถึงที่หุงหาอาหารผู้เป็นแม่บ้านต้องมีหน้าที่ดูแลเรื่องการปรุงแต่งอาหารคือ มีคุณค่า รสอร่อย สะอาด ปลอดภัย เรือนครัวต้องสะอาด สะอาดไม่สกปรก 3) เรือนผม เรือนกาย ควรทำให้ผู้อยู่เสมอหุงงานหรือกุลสตรีงามภาษาศาสนา เรียกว่า กัลยาณี ความงามของหญิงมี 5 อย่างเรียกว่า เบญจกัลยาณี ส่วนน้ำสี่ ถูกกำหนดให้เป็นคุณสมบัติแม่ศรีเรือนมี 4 ประเภทคือ น้ำดื่มกิน น้ำใช้

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,คำภายิต,บทบาทและหน้าที่,ผู้หญิง,เรือนสามน้ำสี่

อุดม บัวศรี 2541. ไม้ข่มเหง วารสารสารวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
4(3-4):11-12.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับไม้ข่มเหง พบว่า เมื่อมีคนตายชาวบ้านจะไปตัดไม้ที่สวนหรือตามป่าเขาหรือป่าช้าเพื่อมาทำไม้ข่มเหง ตัดมาแล้วก่อนเผาใช้ไม้นี้พาดโลงศพข้างละท่อนจึงเผาโดยถือคติเป็น 2 ประการ 1) เป็นการเตือนชีวิตต้องทนกับความเจ็บป่วย การทนทุกข์ทรมานกับความเจ็บป่วยโรคร้าย เสมือนหนึ่งว่าไร้อิสรภาพ มีแต่คนข่มเหง แม้ตายก็ยังไม้ข่มเหงไม่มีที่สิ้นสุด จึงถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา 2) เป็นการแสดงภูมิปัญญาของคนอีสาน ที่รับเผาศพภายใน 3 วัน ศพที่ยังดิๆอยู่ในช่วงนี้เมื่อถูกเผาจะเกร็งตัวขึ้นทะลุโลงนำเกลียดจึงมีไม้ข่มเหงเพื่อกันไม่ให้ศพกระเด็นขึ้น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,งานศพ,พิธีกรรม,ความเชื่อ,ไม้ข่มเหง

ชนุดรา อิทธิธรรมวินิจ 2542. ร้อยแปดกะลาของชาวไทยอีสาน วารสารภาษาและวัฒนธรรม.
18(1):29-39.

งานชิ้นนี้ ศึกษากะลา(taboo)ซึ่งเป็นภาษาอีสานที่ผู้อาวุโสหรือผู้เฒ่าใช้ทักท้วงการกระทำที่เป็นสิ่งไม่ดี ไม่งาม

ไม่เหมาะสม กะลาจึงเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ถูกทักท้วงจะไม่กล้ากระทำต่อไป กะลาจึงเป็นจารีตประเพณี และจริยธรรมของชาวไทยอีสานที่ยังคงถือปฏิบัติต่อมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม กะลาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรมสุขภาพไม่พึงประสงค์ เนื่องจากกะลาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งกะลาในหญิงมีครรภ์ หญิงหลังคลอด

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,จารีต,ประเพณี,ข้อห้าม,กะล่ำ

พระมหาบุญชู สิริบุญโญ 2544. สายมิ่ง สายแนน:ศาสตร์แห่งโลกสันนิวาสของชาวอีสาน
วารสารธรรมทรรศน์. 2(1):91-97.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเชิงวิชาการเกี่ยวกับสายมิ่ง สายแนน ซึ่งเป็นศาสตร์แห่งโลกสันนิวาสของชาวอีสาน พบว่า ความเชื่อจนเกิดเป็นจารีตประเพณีอันเกี่ยวกับสายมิ่ง สายแนน ฝังอยู่ในวิถีชีวิตของชนลุ่มน้ำโขงตอนกลางมาเป็นเวลาช้านาน สายมิ่ง สายแนน เป็นมิตินึ่งของโลกสันนิวาส การเลือกคู่ครอง ซึ่งมีการพัฒนาการขึ้นมาเป็นลำดับ โดยมีได้หยุดอยู่กับที่ บางสังคม อาจจะมีพัฒนาการล่วงเลยมิตินึ่งสายมิ่ง สายแนนมาอยู่ในมิตินึ่งของการเลือกคู่ครองแบบอื่น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,จารีตประเพณี,การเลือกคู่ครอง,สายมิ่งสายแนน

กฤตยา แสงเจริญและคนอื่นๆ 2537. แนวทางการให้ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยหมอลำผีฟ้า
ขอนแก่น:คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเชื่อและการปฏิบัติตนด้านสุขภาพอนามัยของหมอลำผีฟ้าและผู้รับบริการจากหมอลำผีฟ้า 34 คน ของจ.ชัยภูมิ พบว่า หมอลำผีฟ้ามีความรู้ความเชื่อและการปฏิบัติทางด้านสุขภาพใน 2 ฐานคือ 1)หมอลำผีฟ้าเชื่อว่าตนสามารถรักษาโรคอย่างเชี่ยวชาญในโรคผีทำและผีแปลงทำให้มีลูกศิษย์มากได้รับการยอมรับจากญาติพี่น้องและชุมชน 2) ฐานะบุคคลทั่วไปในชุมชนที่เคยได้รับการรักษาจากแพทย์แผนปัจจุบันและวิธีหมอลำผีฟ้า ซึ่งหายทั้ง 2 วิธีจึงเข้าเป็นผู้รักษาและพบว่าตนเองอารมณ์ดีขึ้น สังคมกว้างขึ้น ฐานะและบุคลิกภาพดีขึ้น หมอลำผีฟ้ามีความรู้ความเหมาะสมด้านสุขภาพอนามัย แต่คิดว่าการรักษาด้วยหมอลำยังไม่ถูกยอมรับจากบุคลากรสาธารณสุข

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ชัยภูมิ,การรักษาโรค,การแพทย์แผนปัจจุบัน, การแพทย์พื้นบ้าน,หมอลำผีฟ้า

สนั่น สะอาดถิ่น 2545. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
ของจังหวัดชัยภูมิ วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการประถมศึกษา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดชัยภูมิ พบว่าหลักสูตรฝึกอบรม หลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมและสอดคล้องตามทฤษฎี หลักการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม สามารถนำไปใช้ดำเนินการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ และสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาสำหรับใช้ในการอบรมได้

กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ชัยภูมิ,การศึกษา,การบริหาร,หลักสูตร,การเรียนการสอน,การพัฒนา,การฝึกอบรม

จิราวุธ พลมณี 2536. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาครอบครัวและชุมชน:ศึกษากรณีวิกฤติการณ์ภัยแล้ง ขอนแก่น:สำนักคณะอนุกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาครอบครัวและชุมชนกรณีปัญหาวิกฤติการณ์ภัยแล้งตลอดจนสภาพทั่วไปและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน บ้านหนองไผ่ล้อม ตำบลกุดชุม อำเภอมือ จังหวัดชัยภูมิ พบว่าชาวบ้านหนองไผ่ล้อมได้ใช้วิธีการผายข้าวในการทำนาเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทำให้มีข้าวกินตลอดปีแต่ไม่เหลือขาย ในอดีตถ้าฝนแล้งขาดแคลนข้าวมักใช้วิธีการไปขอแลกข้าวกับเครือญาติหรือชุมชนอื่น การเลี้ยงผีไร่ผืนนา ผีบ้านผีเรือน เป็นพิธีกรรมแสดงภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมถือปฏิบัติให้เกิดฟ้าฝนดี อุคสมสมบูรณ์ บางครัวเรือนสร้างงานขึ้นในครัวเรือนสร้างงานขึ้นในครัวเรือน เพื่อให้สมาชิกมีงานทำนอกฤดูกาลทำนาตลอดปี เช่น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ชัยภูมิ,ปัญหาวิกฤติการณ์ภัยแล้ง,การแก้ไข้ปัญหา,การผายข้าว,พิธีกรรม

เอี่ยม ทองดี 2542. ควบกับการพึ่งตนเองของชาวนาอีสาน วารสารภาษาและวัฒนธรรม

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา. 51-59.

บทความเรื่องควบกับการพึ่งพิงตนเองของชาวนาอีสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาของชาวนาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ การใช้สารเคมีแทนปุ๋ยคอก และการนำเครื่องจักรที่ทันสมัยมาใช้แทนแรงงานควบในการไถนา

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ชาวนาอีสาน,การพึ่งพิงตนเอง,ควบ

ชนินฐา นันทบุตรและคณะ [ม.ป.ป.] การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดและให้บริการสุขภาพ

ระดับปฐมภูมิในชุมชน:กรณีศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น:

ขอนแก่นการพิมพ์.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิจะช่วยให้คนมีศักยภาพในการดูแลตนเองและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเองในชุมชน โดยเฉพาะในภาคอีสานที่ส่วนใหญ่

เจ็บป่วยด้วยโรคที่สามารถป้องกันได้ เพราะเป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ประชาชนทราบสิทธิของตนเองมากขึ้นการคมนาคมสะดวกจึงสามารถไปใช้บริการสุขภาพได้ทุกแห่ง การบริการระดับปฐมภูมิจึงควรจัดบริการให้ครบวงจรสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สามารถให้บริการสุขภาพ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ชุมชน,การบริการสุขภาพ,การดูแล,ศักยภาพ,วิถีชีวิต

เทิดศักดิ์ โทหนองบัว 2536. ภูมิปัญญาชาวบ้าน:ศึกษาเงื่อนไขของการดำรงอยู่ของหมอสมุนไพร

ในชุมชนหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการศึกษาคู่ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

งานชิ้นนี้ศึกษาเงื่อนไขการดำรงอยู่ของหมอสมุนไพรในชุมชนหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของหมอสมุนไพร ประกอบด้วยคุณลักษณะของหมอสมุนไพรที่เป็นผู้สนใจศึกษาหาความรู้มีคุณธรรมสูง สำนึกในการใช้ความรู้เพื่อประโยชน์ต่อสังคม มีความสามารถในการพัฒนาการให้บริการรักษาที่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันด้วยการแปรสภาพยาสมุนไพร การยอมรับของผู้ป่วย เชื่อมั่นในประสิทธิภาพ เชื่อในการรักษา เงื่อนไขด้านสังคมวัฒนธรรมในชุมชน ได้แก่ ความเชื่อดั้งเดิมของชาวบ้านเกี่ยวกับการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรค อิทธิพลจากความสัมพันธ์ในระบบครอบครัว

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ชุมชน,หมอสมุนไพร,ภูมิปัญญา,การดำรงอยู่

รุ่งวิทย์ มาสงามเมือง 2541. อาหารการกินและการเป็นหนอนพยาธิ นครปฐม:สถาบันพัฒนา

สาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาอาหารการกินและการเป็นหนอนพยาธิของคนชนบทอีสาน และงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคที่เสี่ยงต่อการเป็นหนอนพยาธิที่ศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ พบว่าอาหารเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการอยู่รอดหรือล้มตายของชุมชน คนชนบทอีสานชอบบริโภคอาหารดิบหรือสุกๆดิบๆจนต้องมีการรณรงค์ให้เลิกพฤติกรรมนี้เนื่องจากเป็นอันตรายต่อสุขภาพ แต่เป็นเพียงบางส่วนของวัฒนธรรมอาหารอีสานวัฒนธรรมที่เคามาเพื่อรับใช้คนในสังคม ความเชื่อและพฤติกรรมอาหารเหล่านี้มีประโยชน์

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ชุมชน,อาหารอีสาน,พฤติกรรมการบริโภค,หนอนพยาธิ

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ 2546. ชุมชนเบ็ญกุดชุม : การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของสังคมที่กำลัง

แปรเปลี่ยนภายใต้เศรษฐกิจและการเมืองโลก อุบลราชธานี:คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบใหม่ของการพัฒนาชุมชนเบ็ญกุดชุม คือ ชุมชนบ้านโสกกุดชุม ต. นาโศ อ. กุดชุม จ. ยโสธร ตลอดจนศึกษาปัญหาพัฒนาและแนวโน้มของการพัฒนา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาแนวใหม่ที่ชุมชนเบ็ญกุดชุมใช้ ได้แก่ การริเริ่มจากระดับล่าง โดยความสนับสนุนจากชนชั้นกลาง โดยเริ่มจากองค์กรเอกชน (NGO) แล้วต่อมาเป็นภาครัฐ ปัญหาของการพัฒนา ได้แก่ ฐานะของธุรกิจชุมชน ที่ต้องการดำเนินการทั้งด้านธุรกิจและการพัฒนาชุมชน ซึ่งต้องสนใจทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาคน ทำให้ยากที่จะสร้างความสมดุลได้ และก่อให้เกิดปัญหาการเมืองในการพัฒนา ซึ่งได้แก่ความขัดแย้งทางความคิดและผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ชุมชนเบ็ญกุดชุม

พิทักษ์ น้อยวังคลัง 2545. การศึกษารูปแบบและคติความเชื่อเกี่ยวกับธรรมาสันนิมฝั่งโขง

วารสารสำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 34(1):113-132.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและคติความเชื่อเกี่ยวกับธรรมาสันนิมฝั่งโขง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและการสังเกต ซึ่งได้แก่จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญและอุบลราชธานี พบว่า สามารถจำแนกธรรมาสันได้สามรูปแบบคือ ธรรมาสันตั้ง ธรรมาสันเดี่ยว และหอธรรมาสันแต่ละรูปแบบมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ส่วนประกอบ โครงสร้างและส่วนประกอบทางศิลปกรรม แสดงให้เห็นถึงความเรียบง่ายและอลังการ สถาบันทางสังคมได้มีการประยุกต์ให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันและคตินิยมของท้องถิ่น คติการสร้างธรรมาสัน ผู้สร้างและผู้เกี่ยวข้องล้วนเป็นพุทธบริษัท สร้างความศรัทธาในพุทธศาสนา

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ชุมชนริมฝั่งโขง,คติความเชื่อ,พุทธศาสนา,ธรรมาสัน

อรุณ หวาคำ 2536. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการแก้ไขปัญหาคความต้องการน้ำในภาคอีสาน

วารสารเทคโนโลยีที่เหมาะสม. 11(6):34-41.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านกับการแก้ไขปัญหาคความต้องการน้ำในภาคอีสาน กล่าวถึง กิจกรรมบางกรณีที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาคความต้องการน้ำที่มีความเลื่อมล้ำ ความแตกต่าง ความเป็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชาวบ้านซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการแก้ปัญหอย่างแท้จริง ได้แก่การขุดเจาะน้ำบาดาลแบบพื้นบ้าน โดยใช้แรงงานคนเพียง 3-4 คน เครื่องมือและอุปกรณ์จัดเตรียมกันใช้เอง ส่วนมากเป็นการขุดเจาะใช้น้ำภายในครัวเรือนบางเขตที่มีน้ำมากสามารถขุดเจาะใช้ทำการเกษตร การขุดสระกักเก็บน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ทำการเกษตร แต่

ชาวบ้านทางภาคอีสานมักจะรวมญาติลงแขกขุดสระในนาเพื่อเป็นบ่อล่อปลารรรมชาติที่มา
ขยายพันธุ์และเติบโตใน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ทรัพยากรน้ำ,ความต้องการน้ำ,รูปแบบการจัดการ,
การแก้ไขปัญหา

ัญญา สังขพันธานนท์ 2546. การศึกษาสถานที่สำคัญในท้องถิ่นลุ่มน้ำชีโดยกระบวนการเรียนรู้
ร่วมกัน [ม.ป.ท.:ม.ป.พ.].

งานชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาเกี่ยวกับสถานที่สำคัญในท้องถิ่นลุ่มน้ำชีใน
ด้านประวัติความเป็นมา ความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงของสถานที่
สำคัญและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นลุ่มน้ำชี มีพื้นที่ซึ่งเป็น
หน่วยในการศึกษา คือ ลุ่มน้ำชีตอนบน ตอนกลาง ตอนล่าง ในจังหวัดชัยภูมิ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด
ยโสธรและอุบลราชธานี พบว่าสถานที่สำคัญในท้องถิ่นลุ่มน้ำชีมีทั้งสถานที่ธรรมชาติและสถานที่
ซึ่งคนในท้องถิ่นสร้างขึ้น สถานที่สำคัญเหล่านี้มีการกำหนดชื่อเรียก ในหลายลักษณะเช่น เรียกตาม
ลักษณะเด่นทางกายภาพ เรียกตามลักษณะการเข้าไปใช้ประโยชน์ เรียกตามความเชื่อของคนใน
ท้องถิ่น และเรียกชื่อตามตำนานหรือเรื่องเล่า โดยการเรียกชื่อดังกล่าวมีการปรากฏซ้ำจนกลายเป็น
ขนบหรือแนวนิยมที่สะท้อนให้เห็นถึง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ท้องถิ่นลุ่มน้ำชี,ประวัติความเป็นมา,วิถีชีวิต,ความเชื่อ,
กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ธาดา สุทธิธรรม 2541. รูปแบบของที่ว่างสาธารณะในภาคอีสาน [ขอนแก่น]:คณะสถาปัตยกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ที่ว่างสาธารณะเป็นพื้นที่อเนกประสงค์ของชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน แบ่ง
ออกเป็น 3 ประเภท คือ ป่าสาธารณะ (ป่าวัฒนธรรม) แหล่งน้ำ และลานสาธารณะ (ลานกลางบ้าน)
ที่ว่างสาธารณะแต่ละประเภทมีการใช้งานและรูปแบบแตกต่างกัน ชุมชนในภาคอีสานมีลักษณะ
การตั้งถิ่นฐานและแผนผังชุมชนสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศที่แตกต่างจากภูมิประเทศอื่นใน
ประเทศไทย

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ที่ว่างสาธารณะ,การใช้ประโยชน์,รูปแบบ

วลัยลักษณ์ ทองศิริ 2546. การฝังศพครั้งที่สองที่ทุ่งกุลาร้องไห้ วารสารเมืองโบราณ. 29(2):26-35.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการฝังศพครั้งที่สอง ซึ่งเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับการตายใน

วัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ พบว่าการฝังศพครั้งที่สองเป็นเรื่องที่ซับซ้อนกล่าวคือ เมื่อฝังศพครั้งแรกมาซักระยะหนึ่งแล้วก็จะมีการขุดร่างนั้นขึ้นมาใหม่เลือกโครงกระดูกซึ่งอาจจะเป็นส่วนหนึ่งใส่ลงในภาชนะใบใหญ่ ซึ่งมีสิ่งของเครื่องใช้ ภาชนะใส่ข้าวปลาอาหารหรือของมีค่าต่างๆ อุทิศแก่ผู้ตายฝังรวมไปด้วยในบริเวณซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ สุสานของตระกูลหรือชุมชน การใช้พื้นที่เหล่านี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่าเป็นความเชื่อในพลังของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ส่วนในสังคมให้ความนับถือร่วมกัน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ทุ่งกุลาร้องไห้,พิธีกรรมเกี่ยวกับการตาย,การฝังศพครั้งที่สอง

สมพันธ์ เฑระอธิกและคนอื่นๆ 2538. รายงานผลการวิจัย บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนในการส่งเสริมการเกษตรผสมผสาน ขอนแก่น:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการทำเกษตรผสมผสานของเกษตรกรใน 6 จังหวัด (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ร้อยเอ็ด มหาสารคามและขอนแก่น) จำนวน 299 ราย จากองค์กรพัฒนาเอกชน 12 องค์กรและในเชิงคุณภาพอีก 18 รายจากชาวบ้านที่เริ่มทำการเกษตรผสมผสานด้วยตนเอง กลุ่มที่ อพข. ส่งเสริมและที่หน่วยงานรัฐส่งเสริม พบว่ารูปแบบเกษตรผสมผสานส่วนใหญ่ชุดสระเลี้ยงปลา ปลูกไม้ผล พืชผักผสมกับการเลี้ยงสัตว์ โดยได้รับความรู้และการอบรมจาก อพข. ทำให้เกษตรกรสามารถเผยแพร่แนวคิดแบบชาวบ้านสอนชาวบ้านมีรายได้และหนี้สินลดลง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,เทคโนโลยีชนบท,เกษตรกรรมแบบผสมผสาน

ธนสิทธิ์ จันทะรี 2543. เทคโนโลยีพื้นบ้านในสังคมเกษตรกรรม กรณีศึกษา จ. ขอนแก่น

นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ขอนแก่น:คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานวิจัยมีจุดมุ่งหมายจะเก็บข้อมูลด้านการออกแบบ และคุณค่าด้านต่างๆ เพื่อประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบันและอนาคต โดยศึกษาเครื่องมือและกรรมวิธีการผลิต จำนวน 5 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือในการทอเครื่องนุ่งห่ม ไหม ผ้าย เครื่องทუნแรงในการเกษตร อาทิ การหีบอ้อย สีส้าว เครื่องมือจับสัตว์บก สัตว์น้ำ ยานพาหนะ เช่น เกวียน และเครื่องหล่อโลหะบ้านปะอาว จากการวิจัยพบว่า ประดิษฐ์กรรมบางอย่างเลิกใช้แล้วตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่บางอย่างยังคงใช้ได้อยู่เช่น เครื่องมือในการทอผ้า เครื่องจับสัตว์น้ำ การหล่อโลหะแทนที่ขี้ผึ้ง (Loss WAX)

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,เทคโนโลยีพื้นบ้าน,สังคมเกษตรกรรม

ชอบ คีสวนโคกและอุดม บัวศรี 2546. เจ้าโคตร:ผู้เฒ่าแล้วแล้วโลด วารสารคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 20(2):34-39.

งานชิ้นนี้ ศึกษาระบบเจ้าโคตร ซึ่งเป็นระบบดั้งเดิมที่ถือเป็นระบบหรือกฎที่สำคัญ ต่อสังคมอีสาน เจ้าโคตร:การจัดการความขัดแย้ง ในวัฒนธรรมอีสาน เป็นระบบที่ทุกคนได้ถือเป็น ระบบในฐานะเป็นสถาบัน สถาบันเจ้าโคตรสามารถควบคุมปัญหาข้อขัดแย้งในสังคมอีสาน ผล การศึกษาใน 3 จังหวัด คือมุกดาหาร ขอนแก่นและอุบลราชธานี แสดงให้เห็นว่าทุกหมู่บ้านรู้จักและ เข้าใจระบบเจ้าโคตรในชื่อที่แตกต่างกันออกไปคือ 1)เจ้าโคตรคือ ระบบความเชื่อหนึ่งของชาว อีสาน 2)เจ้าโคตร คือ ญาติผู้ใหญ่ของกลุ่มตระกูล 3)เจ้าโคตร คือ คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ธรรมเนียม,เจ้าโคตร

รุ่งอรุณ ทิมชุมเหิธรและมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา 2537. ชื่อหมู่บ้านในอำเภอท่าอุเทน จังหวัด

นครพนม [กรุงเทพฯ]:ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม และ ลักษณะความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี และสภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนแห่งนี้ พบว่า ชื่อ หมู่บ้านทำให้เห็นภาพของหมู่บ้านได้อย่างชัดเจนทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสังคม วัฒนธรรม คืออำเภอท่าอุเทน เป็นพื้นที่ลุ่มที่อุดมสมบูรณ์ มีลำน้ำ ลำห้วย แยกออกมาจากแม่น้ำสาย ใหญ่เหมาะสำหรับอาชีพเกษตรกรรม ในด้านประวัติศาสตร์ ทำให้ทราบข้อมูล ที่มา และรากเหง้า ของหมู่บ้านว่าอพยพมาจากประเทศลาว ส่วนด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แสดงถึงลักษณะ ความคิด ความเชื่อในการดำรงชีวิตของชาวบ้าน 6 ประการคือ วัฒนธรรมการเลือกทำเลที่ตั้ง หมู่บ้าน วัฒนธรรมการเกษตร

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นครพนม,การเลือกทำเล,การตั้งชื่อหมู่บ้าน

ปรีชา แสทวิสุข 2539. การไหลเรือไฟจังหวัดนครพนม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

(สาขาวิชาไทยคดีศึกษา)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาความเป็นมา องค์ประกอบพิธีกรรมการไหลเรือไฟ และคติความ เชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมการไหลเรือไฟ จังหวัดนครพนม พบว่าเป็นประเพณีเฉพาะถิ่นปฏิบัติสืบต่อกัน มาประมาณ 500 กว่าปีมาแล้ว องค์ประกอบได้แก่ สถานที่ทำน้ำริมฝั่งแม่น้ำโขง ในเขตเทศบาล เมืองนครพนม เวลาในการประกอบพิธี คือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 กลุ่มบุคคลในการประกอบพิธี ได้แก่ กลุ่มผู้นำในพิธีและกลุ่มผู้เข้าร่วม ขั้นตอนมี 5 ขั้นตอน คือ การทำบุญที่วัดของชาวบ้าน การ แห่ขบวนปราสาทผึ้ง และขบวนเรือไฟบัก การประกอบพิธีทางศาสนา การจุดต่อไฟพระราชทาน และการจุดพลุพร้อมกับการปล่อยเรือไฟทางน้ำ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นครพนม,คติความเชื่อ,พิธีกรรม,แม่น้ำโขง,ไหลเรือไฟ

ทศพล อางหาญ 2542. ข้าโอกาสพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมของข้าโอกาสพระธาตุพนม และบทบาทหน้าที่ต่อพระธาตุ พบว่าเขตที่อยู่อาศัยของข้าโอกาส คืออำเภอธาตุพนม อำเภอเรณูนคร อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม และอำเภอหัวหินใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร ต่างมีหน้าที่ในการดูแลพระธาตุพนมด้วยการถวายทาน และจัดกิจกรรมบำเพ็ญกุศล การบูรณะองค์พระธาตุและการอุทิศข้าโอกาสเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งทางศาสนาที่จะส่งผลให้ได้เกิดใหม่ในภพหน้า

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นครพนม,ความเชื่อ,พระธาตุพนม

สมศักดิ์ โกลเกษม 2547. สืบสานประเพณี วัฒนธรรมอีสาน "ประเพณีบุญข้าชะ พิธีล้างความ

ชั่วร้าย" วารสารผู้นำท้องถิ่น ศักยภาพใหม่ของปวงชน. 4(41):93-95.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับประเพณีบุญข้าชะ พบว่าเป็นประเพณีบุญเชิงพิธีกรรมของชาวอีสาน จัดขึ้นตามความเชื่อที่ว่าจะสามารถช่วยชำระสะสางสิ่งที่ไม่ดีไม่งามให้ออกจากร่างกายได้ทั้งภายในและภายนอก การทำบุญถวายทาน รักษาศีล ฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์และเทศน์ชำระแล้วถวายไทยทาน และปล่อยสัตว์ในพิธีรวมทั้งส่งสิ่งไม่ดีออกจากเมืองแล้ว เรียกว่า บุญข้าชะ เพราะมีกำหนดทำกันในเดือน 7 จึงได้ชื่ออีกอย่างหนึ่งว่าบุญเดือนเจ็ด พิธีบุญข้าชะเป็นพิธีทำกันในจังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นเมืองที่อยู่ภายใต้ร่มเงาของพระธาตุพนม โดยชาวนครพนมมีความเชื่อกันว่าบุญข้าชะเมือง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นครพนม,บุญข้าชะ

จิระศักดิ์ จันทะจันทร์ 2542. การส่งเสริมและพัฒนาการแพทย์แผนไทยในชุมชน วารสาร

สาธารณสุขมูลฐานอีสาน. 14(4):35-39.

งานชิ้นนี้ ศึกษาการส่งเสริมและพัฒนาการแพทย์แผนไทยในชุมชนในสถานีนามันขนาจัว อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม จำนวน 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาจัวเหนือ นาจัวกลาง นาจัวใต้ พืชผล พืชมงคล คอนบก แพงโคก นาเรียง และทุ่งเจริญ พบว่า มีหมอพื้นบ้านที่เคยให้การรักษาประชาชนด้วยวิธีการไสยศาสตร์ การให้น้ำมันต์ การใช้สมุนไพร และการบีบนวด จำนวน

19 คน และส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการส่งเสริมให้มีการบริการแพทย์แผนไทย วิธีการอบสมุนไพร เป็นวิธีที่ให้บริการมากที่สุด และการที่ผู้มารับบริการแพทย์แผนไทย สามารถลดค่าใช้จ่ายได้ร้อยละ 44.4-77.8 รวมทั้งประหยัดค่าใช้จ่ายด้วยซึ่งการแพทย์แผนไทยในชุมชนนั้นเป็นวิธีที่ง่าย สะดวก ปลอดภัย ประหยัด และชุมชนพึ่งตนเองได้ในท้องถิ่นสอดคล้อง ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้านจึงสมควรที่จะส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นครพนม,สถานีนอนามัย,การส่งเสริม,การพัฒนา, แพทย์แผนไทย

พิเชฐ สายพันธ์ 2540. "นาคาคติ" อีสานลุ่มน้ำโขง:ชีวิตทางวัฒนธรรมจากพิธีกรรมร่วมสมัย วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์. 18(2):31-50.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับ "นาคาคติ" อีสานลุ่มน้ำโขง:ชีวิตทางวัฒนธรรมจาก พิธีกรรมร่วมสมัย พิธีบูชาสัตว์นาคา เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2500 ที่ อ.ธาตุพนม จ.นครพนม เป็น พิธีกรรมที่ได้นำ "นาค" เข้ามาเป็นสัญลักษณ์หลักในพิธี งานศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาด้าน มานุษยวิทยาสัญลักษณ์ โดยอาศัยแนวความคิดของวิกเตอร์ เทอร์เนอร์(Victor W.Turner)การที่จะ เข้าใจความหมาย "นาค"ในพิธี จำเป็นต้องทำความเข้าใจต่อระบบความหมายของสัญลักษณ์นาคที่มี อยู่ในบริบททางวัฒนธรรมหรือการสำรวจ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นครพนม,สัญลักษณ์,คติความเชื่อ,พิธีกรรม,นาคาคติ, นาค

สมศักดิ์ โลกเกษม 2547. ท้าวสุรนารี(ย่าโม) หญิงกล้าแห่งสยามประเทศ วารสารผู้นำท้องถิ่น ศักยภาพใหม่ของปวงชน. 4(41):96.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี หรือที่รู้จักในนามของ "ย่าโม" พบว่า สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2476 ตั้งอยู่หน้าประตูชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นประตู เข้าด้านทิศตะวันตก อนุสาวรีย์หล่อด้วยทองรมดำสูงประมาณ 1.85 เมตร แต่งกายด้วยเครื่องยศ พระราชทาน คุณหญิงโมเป็นภริยาปลัดเมืองนครราชสีมา เป็นผู้สร้างวีรกรรมในปีพ.ศ.2369 โดยทำ สึกกับเจ้านางศุภมิตรเจ้าสิริบุญสาร ผู้ครองศรีรัตนคนहुต ล้านช้างและเวียงจันทน์ จนได้รับชัยชนะ สมเด็จพระนั่งเกล้าได้โปรดเกล้าสถาปนาบรรดาศักดิ์คุณหญิงโมให้เป็นท้าวสุรนารี วีรสตรีแห่งชาติ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,ท้าวสุรนารี(ย่าโม)

อนันต์ คอนนอก 2539. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชน

ประจำตำบล (อ.บ.ค.) ในจังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบแนวคิด หลักการและวิธีการสังคมสงเคราะห์
ชุมชนที่พระสงฆ์ประยุกต์ใช้ ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการดำเนินการพัฒนาชุมชน ตลอดจน
วิธีการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนานโยบายและแผนปฏิบัติงานของพระสงฆ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์
ต่อไปผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนได้แก่ (1) แรง
บันดาลใจจากการศึกษาหลักพุทธธรรม (2) การได้รับแรงกระตุ้นจากการรับรู้ข่าวสารภายนอก
กิจกรรมของหน่วย อ.บ.ค. มีภารกิจหลัก 3 ด้าน ได้แก่ การช่วยจัดตั้งที่เป็นพืชเป็นภัยแก่สังคม
สนับสนุนสิ่งที่เป็นประโยชน์ และสร้างสรรค์สิ่งที่ยังไม่มีให้มีขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของ
ชุมชนให้ดีขึ้นด้วยการพัฒนารอบด้าน (ทั้งกายและใจ) ข้อเสนอแนะคือ ให้ประชาชนมีส่วนร่วม
ในกระบวนการพัฒนาให้มากขึ้น พระสงฆ์ควรศึกษาสภาพปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน
เพื่อพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีความสามารถและความเข้าใจที่จะแก้ปัญหาของชุมชนเอง โดย
พระสงฆ์เป็นตัวกลางในการประสานงานในเบื้องต้นเท่านั้น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,บทบาทของพระสงฆ์,การพัฒนาชุมชน,
โครงการอบรมประชาชนประจำตำบล (ค.ป.ค.).

ประเทือง จินตสกุล และคณะ [ม.ป.ป.] การศึกษาพรรณพื้นเมือง องค์ความรู้ชุมชนและ
นวัตกรรมผลิตภัณฑ์พื้นเมืองตำบลเมืองปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
(นวัตกรรมพืชพื้นเมือง) นครราชสีมา:สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ จะศึกษาชนิด ลักษณะ นิเวศวิทยา และความสัมพันธ์กับ
ปัจจัยธรรมชาติ และวัฒนธรรมของพรรณพืชพื้นเมือง รวมทั้งศึกษาองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญา
ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพืช การพัฒนาผลิตภัณฑ์เดิม ผลิตภัณฑ์ใหม่จากพรรณพืชท้องถิ่น และสร้าง
บทเรียนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับพืช ผลการวิจัยพบว่า พรรณพืชพื้นบ้านที่สำรวจและจำแนก
ได้มี 122 ชนิด 94 สกุล 43 วงศ์ โดยวงศ์ที่พบมากที่สุด 3 ลำดับแรกจากมากไปหาน้อย คือ วงศ์
LEGUMINOSAE, EUPHORBIACEAE และ RUBIACEAE มีระบบนิเวศดิน 2 ระบบคือ (1)
ระบบนิเวศป่าทุ่ง ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 95 พืชพรรณส่วนใหญ่เป็นชนิดทนเค็ม และสัมพันธ์กับ
ภูมิประเทศที่เป็นที่ราบหรือค่อนข้างราบ ดินเค็ม น้ำใต้ดินกร่อย – เค็ม (2) ระบบนิเวศป่าเต็งรัง
ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 5 เป็นระบบที่สัมพันธ์กับภูมิประเทศที่ราบลุ่มคลื่นลอนลาด ดินเนื้อหยาบ
คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,พรรณพืชพื้นเมือง,องค์ความรู้ชุมชน,
นวัตกรรมผลิตภัณฑ์พื้นเมือง

สุริยา สมุททปดี พัฒนา กิตติอาษา ศิลปะกิจ ตี๋ขันติกุล และจันทนา สุระพินิจ 2540.

พิธีกรรม "ช่วงผีเพื่อน" ของ "ลาวข้าวเจ้า" จังหวัดนครราชสีมา นครราชสีมา:สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

งานชิ้นนี้ศึกษาตรวจสอบ นำเสนอรูปแบบและเนื้อหาสำคัญ "วิถีคิดของคนไทย" ในระดับชาติตั้งแต่สมัยของรัชกาลที่ 4 นำเสนอข้อค้นพบเกี่ยวกับ "วิถีคิด" ของชาวบ้านในชนบทอีสาน พบว่า "วิถีคิด" เป็นผลผลิตทางประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ถูกสร้างขึ้นเพื่อทางการเมือง ไม่ใช้อยู่ตามธรรมชาติ ได้รับการนำเสนอโดยชนชั้นผู้นำ กษัตริย์ ขุนนางและปัญญาชนมาตลอดระยะเวลาของประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่เพื่อสร้างชาติ พัฒนาประเทศ พิธีกรรมช่วงผีเพื่อนของชาวบ้านเรียกตัวเองว่า "ลาวข้าวเจ้า" สะท้อนให้เห็น "วิถีคิดแบบพึ่งพา" อำนาจภายนอกทั้งที่เป็นอำนาจผีและอำนาจของข้าราชการ นักการเมืองและนายทุน แสดงให้เห็น "วิถีคิด"

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,พิธีกรรม,ความคิด,ช่วงผีเพื่อน, ลาวข้าวเจ้า

กมลทิพย์ กสิการ [ม.ป.ป.] พืชผักพื้นบ้านนครราชสีมา นครราชสีมา:สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์จะสำรวจพืชผักพื้นบ้าน จังหวัดนครราชสีมา ผลการสำรวจพบว่า จังหวัดนครราชสีมา มีพืชผักพื้นบ้านในธรรมชาติหลากหลายที่นำมาใช้ในการปรุงอาหาร จากการสำรวจ ชาวโคราชรับประทานผักพื้นบ้านนานาชนิดผักที่เก็บรับประทานได้ทั้งปี เช่น ตำลึง ผักที่เก็บตามฤดูกาล เช่น ถั่วฝักยาว ได้แก่ ดอกกระเจียว ผักที่เก็บปลายฝนต้นหนาว ได้แก่ ผักลีม่วง ผักอ้อม ผักกะแยง ผักที่เก็บฤดูแล้งหลังไฟป่า ได้แก่ ยอดกระโดน แต้วผลยอดอินูนออกดอกหลังเก็บเกี่ยว มี ผักไซ พืชบก เช่น แคป่า เพกาพืชน้ำ เช่น ผักแว่น ไข่น้ำ ดินเต่า ผักชีล้อม สันตะวา ตาลปัตรฤๅษี บัวสายนิยมรับประทาน เช่น ผักแว่น ผักกูด ฯลฯ ผักที่ขึ้นน่าสนใจ เช่น ผักลีม่วง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,พืชผักพื้นบ้าน.

สถาบันราชภัฏนครราชสีมา 2545. การศึกษาพรรณพืชพื้นเมือง:องค์ความรู้ชุมชนและนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พรรณพืชพื้นเมือง ตำบลปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา นครราชสีมา:สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับพรรณพืชพื้นเมือง องค์ความรู้ในชุมชนและการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์พรรณพืชพื้นเมืองของชาวบ้าน ต.เมืองปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา ทำ

ให้ทราบว่าใน 1 ตำบล มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์จากพืชที่แตกต่างกันไปในแต่ละตำบล เช่นนำพืชมาใช้ในงานทอจักสาน งานปั้น งานถัก การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,องค์ความรู้ชุมชน,พืชพรรณพื้นเมือง, ผลิตภัณฑ์

อนุสรณ์ ภูสินแก่น และประสงค์ รัตนะปัญญา [ม.ป.ป.] น้ำดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ “ตรีผลา”

มหาสารคาม:สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์จะค้นหว่า “ตรีผลา” เป็นเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า น้ำดื่มสมุนไพร “ตรีผลา” เป็นน้ำดื่มสมุนไพรที่มาจากตำรับยาโบราณ ช่วยรักษาความสมดุลของร่างกายอันประกอบด้วยธาตุ 4 ตรีผลาเป็นยาที่ควบคุมสัดส่วนของร่างกายอันประกอบด้วยธาตุ 4 ตรีผลาประกอบด้วย ผลมะขามป้อม ผลสมอไทย ผลสมอพิเภก 20% น้ำตาลทราย 10% น้ำผึ้ง 5 % น้ำ 65 % นอกจากตรีผลาจะเป็นเครื่องดื่มและปรับธาตุของร่างกายให้แข็งแรงแล้ว ยังมีผลสรรพคุณทางยาอีกมากมายเช่น บำรุงสายตา แก้อาการเสบ แก้โรคปวดตามข้อ ข้อบวม เลือดจาง คีซ่าน และหอบหืด เป็นต้น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,น้ำดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ

วิยุทธ์ จำรัสพันธ์ และคณะ 2535. แนวคิด บทบาท และปัญหาในการพัฒนาของผู้นำสตรีชนบทอีสาน ขอนแก่น:คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานวิจัยมีจุดมุ่งหมายจะศึกษา แนวคิด บทบาท และปัญหาในการพัฒนาของผู้นำสตรีในชนบทอีสาน โดยเฉพาะ กำนัน และผู้ใหญ่บ้านสตรี โดยวิธีการวิจัยใช้วิธีวิจัยภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำที่เป็นกำนันและสตรี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 29 ราย ผลการวิจัยพบว่า กำนันสตรีส่วนใหญ่ สามารถทำงานจนประสบผลสำเร็จทุกสถานการณ์ ส่วนปัญหาในการทำงานพัฒนาชนบทของกำนันสตรี พบว่า มีสภาพปัญหา 2 ประเภท คือ ปัญหาส่วนตัว อันเกิดจากการไม่ยอมรับของกรรมการสภาตำบล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาย และเข้าใจว่าผู้หญิงไม่เหมาะสมที่จะทำงานตำแหน่งนี้ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องเวลาไปงานที่มีกิจการค้าหรือธุรกิจส่วนตัว และปัญหาการทำงาน คือขาดความร่วมมือกับชาวบ้าน โดยทั่วไปผู้ใหญ่บ้านสตรีไม่ค่อยประสบปัญหาในการทำงานพัฒนา

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,แนวคิด,บทบาท,การพัฒนา,ผู้นำสตรี,ชนบทอีสาน.

หาญชัย อัมภผล 2545. การศึกษากลยุทธ์เพื่อยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาสมุนไพร

นวนควหน้า นวนควเนียน บำนระกาไต้ ค. บำนปรีอ จ. นุรีรัมย์ นุรีรัมย์:สถาบันราชภัฏ
นุรีรัมย์.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์จะศึกษากระบวนการพัฒนาเครื่องสำอางสมุนไพร
หน้า นวนควเนียน การบริหารจัดการ การผลิตและจำหน่าย การนำกลยุทธ์ทางวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีไปใช้ในกระบวนการผลิต และศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของเครื่องสำอางสมุนไพร
ในกลุ่มสตรี บำนระกาไต้ อ.กระสัง จ. นุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญา เครื่องสำอาง
สมุนไพรหน้า นวนควเนียน เป็นวิธีการดำเนินชีวิต และกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้าน การ
ปรับเปลี่ยน การสร้างความรู้ เกิดเป็นแนวคิดทฤษฎี กระบวนการพัฒนาเครื่องสำอางสมุนไพร
ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ได้แก่ การอบรมเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการที่ดีในการผลิตเครื่องสำอางว่าด้วย
สัญลักษณ์ทั่วไป ประเมินกระบวนการผลิต

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นุรีรัมย์,กลยุทธ์,ยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น,สมุนไพร

จาริรัตน์ ปรกแก้วและคณะ 2546. โครงการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการทำงาน
ร่วมกันระหว่างโรงเรียนในระบบกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

[สถาบันราชภัฏนุรีรัมย์]:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับโครงการศึกษาพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการทำงาน
ร่วมกันระหว่างโรงเรียนในระบบกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาพื้นที่
ภูมิปัญญาท้องถิ่นนุรีรัมย์ในเขตการเคลื่อนไหวของโรงเรียนชุมชนอีสาน พบว่า การทำงานร่วมกัน
แบบเครือข่ายการเรียนรู้ ระบบครอบครัว ระบบโรงเรียน ระบบเครือข่ายภูมิปัญญา ระบบภาคีอื่นๆ
เช่นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น/หน่วยงานทางการศึกษา/องค์กรทั้งรัฐและเอกชน เป็นการ
เชื่อมโยงระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่เพื่อการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อ
เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการจัดการศึกษาที่ส่งผลถึงเด็กให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง
คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นุรีรัมย์,โครงการศึกษา,ระบบเครือข่าย,การเรียนรู้

อรพินท์ ศิริพงษ์ 2538. ชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนุรีรัมย์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร

มหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนุรีรัมย์ โดยแบ่งเป็น 3
ประเภท คือ ชื่อหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิศาสตร์ ชื่อที่ไม่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิศาสตร์และชื่อ
หมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับตำนานและนิทานพื้นบ้าน พบว่าหมู่บ้านที่มีชื่อเกี่ยวข้องกับสภาพภูมิศาสตร์
จำนวน ๑๕๕ หมู่บ้าน แบ่งเป็น ๔ กลุ่ม คือ ชื่อที่มีส่วนประกอบหลักของคำ เป็นคำนามที่บอก

เป็นแหล่งน้ำมี ๖๕ หมู่บ้าน เป็นค่านามที่บอกถึงบริเวณที่เป็นพื้นดินมี ๕๑ หมู่บ้าน และชื่อที่บอกประวัติหมู่บ้านมี ๑๔ หมู่บ้าน ส่วนหมู่บ้านที่มีชื่อไม่เกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศมี ๑๒๕

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,บุรีรัมย์,ชื่อหมู่บ้าน

บุญเกิด มะพารมย์ 2544. บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทย :

กรณีศึกษา บทบาทหลวงพ่อเป่า อิศ.สโร วัดป่าเลย์ไลย์ และเครือข่าย จ.บุรีรัมย์

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต พัฒนาระบบการศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ ยุทธศาสตร์ ปัจจัยส่งเสริม และเครือข่ายการพัฒนาชุมชนในชุมชนที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทยของหลวงพ่อเป่า อิศ.สโร วัดป่าเลย์ไลย์ บ้านใหม่ ต.สามแวง อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์ ผลการวิจัย พบว่า หลวงพ่อเป่าได้นำหลักพุทธธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์บูรณาการให้เป็นองค์ความรู้ เป็นวัฒนธรรม เป็นบรรทัดฐานของชุมชน สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน และลดปัญหาให้แก่ชุมชนได้ในระดับหนึ่ง ประกอบด้วย ท่านเป็นนักพูด นักคิด นักวิเคราะห์ นักพัฒนา และนักปฏิบัติการด้วยความเสียสละ อุดมคติ จริยธรรม และมีความเชื่อมั่นในตนเอง โครงการต่างๆ เช่น โครงการสร้างชลประทานขนาดกลางประจำตำบล การสร้างทางคมนาคมไปสู่หมู่บ้านหรือชุมชนต่างๆ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,บุรีรัมย์,บทบาทพระสงฆ์,การพัฒนาชุมชนที่พูดภาษาเขมร.

ปราณี ขัติยศ 2535. เศรษฐศาสตร์การเมืองการอนุรักษ์ป่าไม้ : กรณีศึกษาป่าดงใหญ่ จ.บุรีรัมย์

กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เศรษฐศาสตร์).

การวิจัยมีจุดประสงค์เพื่อค้นหาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ โดยใช้กรอบแนวคิดเศรษฐศาสตร์สีเขียว และแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน บนพื้นฐานวิถีชีวิตของชาวบ้าน เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวเพื่อการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น ตลอดจนแสวงหาแนวนโยบาย และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ต่อไปผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชาวบ้านจะยั่งยืนได้นั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมอันเป็นวิถีชีวิตชาวบ้าน และชาวบ้านต้องได้รับการยอมรับจากทางราชการ ด้วยการกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรให้แก่ชาวบ้าน โดยออกกฎหมายรองรับ และได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ การยอมรับภูมิปัญญาชาวบ้าน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,บุรีรัมย์,เศรษฐศาสตร์การเมือง,การอนุรักษ์ป่าไม้,ป่าดงใหญ่

ทำนุ วรชไชย 2536. เครื่องมือดักสัตว์ของชาวชนบทอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวัตถุประสงค์ รูปแบบ วิธีการ วิวัฒนาการ และพิธีกรรมความเชื่อ
ของเครื่องมือดักสัตว์ของชาวบ้านในเขตอำเภอลำปลายมาศ พบว่าการทำเครื่องมือดักสัตว์เพื่อ
นำมาใช้แก้ปัญหาการดำรงชีพในเรื่องของอาหาร ซึ่งมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม การใช้
เครื่องมือแต่ละชนิดจะแตกต่างกันไปตามเวลา ฤดูกาล และประเภทสัตว์ ในปัจจุบันได้นำเอา
เทคโนโลยีมาดัดแปลงด้วย นอกนั้นชาวบ้านยังนำเอาเครื่องมือดักสัตว์มาใช้เกี่ยวกับความเชื่อและ
พิธีกรรม เช่น การทำนายอากาศ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,บุรีรัมย์,หัตถกรรม,เครื่องมือดักสัตว์

พัฒน์วดี ชูโต 2540. โครงการประชากรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาประเทศไทยที่ยั่งยืน
กรุงเทพฯ:สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาสถานะต่างๆทางประชากรกับสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การ
วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างประชากรกับสิ่งแวดล้อมในลักษณะองค์รวมและในระดับสูง พบว่า
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสถานะของประชากรในบางมิติเช่น การศึกษา เศรษฐกิจ และชีวิต
ครอบครัวอยู่ในระดับที่ควรพิจารณาแก้ไข สถานะด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอยู่ในภาวะที่ต้อง
บำบัดและฟื้นฟูในเรื่อง ดิน น้ำ อากาศและป่าไม้ ขาดแคลนด้านคมนาคมและการสื่อสาร น้ำสะอาด
สำหรับบริโภค สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสาธารณสุข

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ประชากรและสิ่งแวดล้อม,การมีส่วนร่วม,การพัฒนา

สนอง บุญปลูก 2537. สัตถ์สิบสอง-คองสิบสี่ จุลสาร ออนซอนอีสาน. 9(1):16-19.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับสัตถ์สิบสอง-คองสิบสี่ ซึ่งกล่าวถึงวิถีชีวิตความ
เป็นอยู่ของชาวอีสานที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเกษตรกรรมตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แห้ง
แล้งกันดารนั้น ในความเชื่อต่อการดำรงชีวิตที่มีความผาสุกและความเจริญรุ่งเรืองเกิดขึ้นแก่
ครอบครัวและบ้านเมืองจึงต้องมีการประกอบพิธีกรรม มีการเซ่นสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย
และร่วมทำบุญตามประเพณีทางพุทธศาสนาด้วยทุกๆเดือนในรอบปีจึงมีการจัด

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ประเพณี,คติความเชื่อ,พิธีกรรม,สัตถ์สิบสองคองสิบสี่

สมชาย นิลอาธิ 2547. บวชควาย ในงานบุญบั้งไฟเห็นร่องรอยการใช้ไถเมื่อ ๒,๕๐๐ ปี

วารสารศิลปวัฒนธรรม. 25(6):47-49.

งานชิ้นนี้ ศึกษาพิธีกรรมบวชควายซึ่งแทรกอยู่ในวันโฮมหรือวันแห่ของงานบุญบั้งไฟที่บ้านแมด ถึงอำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยจะเรียกคนที่บวชเป็นควายว่า ควายจำหรือควายฮาด ซึ่งจะแต่งกายโดยเปลือยท่อนบนทาดินหม้อจนดำ ที่เอวจะผูกด้วยไม้เนื้ออ่อนขนาดยาวและใหญ่ สลักเป็นอวัยวะเพศชาย การบวชนั้นต้องไปบวชกับผีปูดและคนที่บวชได้นั้นต้องได้มีการสืบทอดกันต่อมา คนที่บวชเป็นควายจะต้องแสดงกิริยาท่าทางตามแบบควายจริง ซึ่งการบวชควายนี้ถือว่าเป็นสัญลักษณ์แทนการทำนาและสะท้อนให้เห็นร่องรอยที่เป็นจุดเปลี่ยนของวัฒนธรรมการปลูก

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ประเพณี,บุญบั้งไฟ,บวชควาย

พระศรีธรรมโศภณ (พระมหาปริชาปริญญโณ) 2539. ประเพณีโบราณไทยอีสาน การกล่อมลูก
วารสารสารวัฒนธรรม. 2(3):29-33.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับประเพณีไทยอีสาน การกล่อมลูก พบว่าการกล่อมลูกเป็นประเพณีอันหนึ่งของคนโบราณเป็นการพูดจาระหว่างแม่กับลูก ในขณะที่ลูกเป็นเด็กเล็กยังไม่รู้เคียงสา พูดจาไม่เป็น ถ้าปล่อยให้ย้อยตามลำพัง เด็กจะหงอยเหงา เปล่าเปลี่ยว จึงมีการปลุกปลอบเล่าโลมใจ ในเด็กเกิดความซนบานถึงนอนหลับ การปลุกปลอบดังกล่าว ก็คือการกล่อมลูก บทกล่อมลูกมีข้อความไม่เหมือนกัน บางบทสุภาพเรียบร้อย บางบทลวกไปกสา บางบทแสดงถึงการพลัดพรากจากหลง ถึงกับเกิดความเศร้าสลดครันทดใจ แต่ละถิ่นก็มีบทกล่อมเป็นของตนเอง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ประเพณี,เพลงกล่อมลูก

สุริยา สมทุภดีและพัฒนา กิตติอาษา 2546. คนอีสานในอดีตใช้ผ้าชิ้นห่อคัมภีร์ใบลาน
วารสารศิลปวัฒนธรรม. เมษายน 2546:82-95.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ผ้าชิ้นห่อคัมภีร์ใบลานของคนอีสาน พบว่า ในอดีตชาวอีสานได้ใช้ผ้าชิ้น ซึ่งเป็นเครื่องนุ่งห่มร่างกายท่อนล่างของผู้หญิงมาห่อคัมภีร์ใบลานซึ่งเป็นของสูงและศักดิ์สิทธิ์ ได้รับการรักษาในมณฑลทางศาสนาและอำนาจของผู้ชายมาโดยตลอด นั้นแสดงว่าคนอีสานคิดและทำในสิ่งที่แย้งกับความเชื่อและโลกทัศน์ในวัฒนธรรมของตนเองมาตั้งแต่ครั้งอดีต

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ผ้าชิ้น,คัมภีร์ใบลาน

ฉัตรทอง อินทร์นอก 2540. พฤติกรรมการดูแลตนเอง และคุณภาพของผู้สูงอายุในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเอง คุณภาพชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานกับพฤติกรรมการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยทั่วไปรับประทานอาหารวันละ 3 มื้อ คึ่น้ำวันละ 6-8 แก้ว ไม่สูบบุหรี่ไม่ดื่มสุรา นอนหลับวันละ 6-8 ชั่วโมง มีการออกกำลังกาย มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ไม่มีการตรวจสุขภาพประจำปี เมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยจะซื้อยามาทาน เจ็บป่วยรุนแรงจะรักษากับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี ด้านความสัมพันธ์พบว่า เพศ สถานภาพสมรส

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ผู้สูงอายุ,คุณภาพชีวิต,พฤติกรรมการดูแลตนเอง

จิตรกร เอมพันธ์ 2545. พญานาค เจ้าแห่งแม่น้ำโขง : พิธีกรรมกับระบบความเชื่อพื้นบ้านแห่งวัฒนธรรมอีสาน วิทยานิพนธ์ (ม.น.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การวิจัยมุ่งศึกษาระบบความเชื่อพื้นบ้านเรื่องพญานาค ว่า ยังคงอยู่หรือกลายไปในลักษณะใด ตลอดจนศึกษาบทบาทความเชื่อเรื่องพญานาค ที่มีอิทธิพลในการดำรงชีวิตของชาวอีสานว่าเป็นรูปแบบใด โดยศึกษาจากนิทานปรัมปราว่าด้วยเรื่องพญานาคอันเป็นคติชนวิทยาพบว่า ระบบสัญลักษณ์ของพญานาคแบ่งเป็น 3 ประการ คือ พญานาค เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชนดั้งเดิม เป็นสัญลักษณ์ของเจ้าแผ่นดินและน้ำ เป็นลัทธิทางศาสนาศึกษาแบบมีส่วนร่วมในพิธีกรรมบวงสรวง บูชาบั้งไฟพญานาคในหมู่บ้านอาสง อ.บึงกาฬ จ.หนองคาย พบว่า พญานาคปรากฏอยู่ใน “ลัทธิความอุดมสมบูรณ์” ของสังคมวัฒนธรรมอีสานผสมผสานความเชื่อเดิมและความเชื่อทางพระพุทธศาสนา พบว่า ระบบสัญลักษณ์ของพิธีกรรม แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ ประการสำคัญที่สุดคือ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,พญานาค,เจ้าแห่งแม่น้ำโขง,พิธีกรรม,ระบบความเชื่อพื้นบ้าน,วัฒนธรรมอีสาน.

มีชัย จริยะนวิรัช 2543. ภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคกระดูก ศึกษากรณีอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาองค์ประกอบ วิธีการ ขั้นตอน และแนวความคิดความเชื่อในการรักษาโรคกระดูกของหมอพื้นบ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยพบว่าฐานคิดในเรื่องการรักษา คือ การรักษาผู้ป่วยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ แวดล้อมอยู่ในบริบทของสังคมท้องถิ่น การ

รักษาโดยการตามด้วยเปลือกไม้ไฟ การใช้น้ำมันงาทาขโลมรักษา บำรุงเชื่อมประสานกระดูก การจัดตั้งกระดูกที่หักให้เข้าที่ก่อนการบำบัดรักษา การใช้ยาบรรเทาอาการปวดหรืออักเสบ และการแนะนำให้ผู้ป่วยทำกายภาพบำบัดอย่างง่าย ความเชื่ออื่นๆ และการงควั่นพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลให้การรักษาโรคกระดูกหักได้ผลดี

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,คติความเชื่อ,พิธีกรรม,หมอพื้นบ้าน,การรักษาโรคกระดูก

วัชรีย์ สุน้อยพรม 2539. อาหารอีสานจากแหล่งธรรมชาติที่ตำบลกุดรัง กิ่งอำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาแหล่งอาหาร วิธีการได้มา พฤติกรรมการบริโภค และคติความเชื่อ การบริโภคอาหารจากแหล่งธรรมชาติของชาวตำบลกุดรัง พบว่าตำบลกุดรังมีแหล่งอาหารอยู่ 3 แหล่ง คือ ป่า น้ำ และไร่ นา การบริโภคอาหารมีการเลือกอาหาร การประกอบอาหาร วิธีการไม่ซับซ้อน คือ ทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการหาอาหาร อาหารทั่วไปมีรสจัดและต้องใส่ปลาร้า เหมาะรับประทานกับข้าวเหนียว

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,คติความเชื่อ,อาหาร,พฤติกรรมการบริโภค

รัชณี ผลสวัสดิ์ 2539. โรคภัยไข้เจ็บในวิถีชีวิตของชาวบ้านในเขตสุขาภิบาลหัวขวาง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาโรคภัยไข้เจ็บที่ปรากฏในวิถีชีวิตของชาวบ้านและศึกษาพฤติกรรมการรักษาโรคภัยไข้เจ็บทั้งแบบดั้งเดิมและแผนปัจจุบัน พบว่า โรคแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ โรคที่เกิดจากเชื้อโรคที่เข้าสู่ร่างกาย โรคที่ไม่ได้เกิดจากเชื้อโรค และที่เกิดจากอุบัติเหตุ ส่วนพฤติกรรมการรักษาโรคแบ่งได้ 3 ประการ คือ รักษาด้วยตนเองเพราะเจ็บป่วยเล็กน้อย รักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบัน และรักษาโรคด้วยหมอกลางบ้าน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ความเชื่อ,การรักษาโรค,หมอพื้นบ้าน

กมล วงษ์คำ 2545. คติความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างเรือนไม้พื้นบ้านอีสาน ในจังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบ โครงสร้างและคติความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างเรือนไม้พื้นบ้านอีสานในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า เรือนไม้พื้นบ้านอีสานในจังหวัดมหาสารคามมี ๒ ลักษณะ คือเรือนใหญ่และเรือนใหญ่มีโข่งชาวบ้านมีความเชื่อว่าห้ามใช้ไม้กระบก กระบากและเต้ สร้างเรือนเพราะชื่อไม่เป็นมงคล นอกนั้นยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการถือฤกษ์ยามในการปลูกสร้าง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ความเชื่อ,การสร้างเรือน

จินดารัตน์ อาจศิริ 2536. ปลาแดกในวิถีชีวิต ชาวอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์)มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม

การวิจัยมีจุดมุ่งหมาย จะศึกษาปลาแดก (ปลาร้า) ในวิถีชีวิต ชาวอำเภอบรบือ จ. มหาสารคาม โดยศึกษาที่บ้านหนองสนมน้อย บ้านนาดี ต.บรบือ และบ้านบ่อแก ต.เลิงแฝก โดยมุ่งศึกษากระบวนการผลิต ขบวนการบริโภค และความสัมพันธ์ของปลาแดก ในวิถีชีวิต ชาวบรบือ การศึกษาใช้วิธีวิจัยภาคสนาม โดยการสังเกต สัมภาษณ์ แล้วรายงานผลการวิจัยในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยสรุปว่า วัตถุดิบหลักในการผลิตปลาแดกปลาแดกกุ้ง ปลาแดกอึ่ง ได้จากแหล่งอาหาร ตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องซื้อ เครื่องปรุงรส ประกอบด้วยเกลือและรำอ่อน หรือข้าวคั่ว ด้านความสัมพันธ์ของปลาแดกกับวิถีชีวิตของชาวบรบือ เกี่ยวกับพิธีกรรมพบว่า มีความสัมพันธ์โดยนำปลาแดกประกอบอาหารถวายภิกษุสามเณร ในรูปแบบเครื่องปรุงรสและอาหารโดยตรง ด้านการบริโภค ชาวบรบือใช้ปลาแดกประกอบอาหารสำหรับบริโภค

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ปลาแดก,วิถีชีวิต

พัชนี ไชยธานี 2541. ฝ้ายในวิถีชีวิตของชาวบ้านลาด ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด

มหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการใช้ฝ้ายที่เป็นองค์ประกอบในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านลาด และศึกษากระบวนการใช้ผ้าฝ้ายเป็นองค์ประกอบในประเพณีพิธีกรรมพบว่าชาวบ้านลาดนิยมนำฝ้ายมาทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับเป็นของกำนัล ใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น การบายศรีสู่ขวัญ นอกจากนี้ยังผลิตเพื่อจำหน่ายการปลูกฝ้ายและนำมาใช้ประโยชน์นับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ผ้าฝ้าย

กฤษณา เสนาวงษ์ 2544. พืชที่ใช้ในพิธีกรรมของบ้านนางไย ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาพืชที่ใช้ในพิธีกรรมของบ้านนางไย ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม พบว่าพืชที่นำมาใช้เกี่ยวกับชีวิตโดยตรงในพิธีกรรมการเกิด การบวช การแต่งงาน การสู่ขวัญ พิธีกรรมการรักษา และพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย นิยมใช้พืชที่เป็นลำต้น ดอก ใบ ผลและเมล็ด จำนวน 48 ชนิด พืชที่จำเป็นต้องใช้ในทุกพิธีกรรมได้แก่ กล้าย กล้วย หนาม พลุและยาสูบ สำหรับพืชที่ใช้เกี่ยวกับชีวิตโดยอ้อมในพิธีกรรมปลูกเรือน ขึ้นเรือนใหม่ เลี้ยงผีปู่ตา ข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก บุญกุฐิน ใช้พืชส่วนที่เป็นลำต้น ดอก ใบ ผลและเมล็ด จำนวน 34 ชนิด พืชที่จำเป็นต้องใช้ในทุกพิธีกรรมนั้นใช้พืชชนิดเดียวกันกับพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตโดยตรง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,พิธีกรรม,พืช

ประสพสุข ฤทธิเดช 2537. อิทธิพลของภาวะแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมที่มีต่อความคงอยู่ของศาสนา ความเชื่อ เนื่องในพิธีบุญเบิกบ้าน:กรณีศึกษาบ้านกุดแคน ต.หนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม วารสารข่าววิจัยและพัฒนา. 8(5):2-3.

งานชิ้นนี้ ศึกษาพิธีบุญเบิกบ้านหรือบุญข้าชะ เป็นพิธีกรรมของชาวอีสาน สำหรับบ้านกุดแคน ต.หนองโน อ.เมือง จ.มหาสารคาม จัดขึ้นเพื่อบูชาพระพุทธรูปองค์ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านกุดแคนเลื่อมใส ศรัทธา ทำการขอขมาให้พระพุทธรูปคุ้มครองชาวบ้านให้ปลอดภัยดำรงชีวิตสงบสุข วันที่สอง มีการเช่นบูชาผิด้วยอาหารคาวหวาน และพระสงฆ์มีการประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่ชาวบ้าน เพื่อเป็นสิริมงคล จากการศึกษาพบว่าพิธีเบิกบ้าน มีบทบาทหน้าที่ 2 ระดับ คือ หน้าที่ต่อปัจเจกบุคคล พิธีดังกล่าวตอบสนองความเชื่อทางขวัญและกำลังใจของชาวบ้านและหน้าที่ต่อสังคม

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,พิธีกรรมและความเชื่อ,พิธีเบิกบ้านหรือบุญข้าชะ

บุญสม ยอดมาลี 2537. การตั้งถิ่นฐานวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตที่ราบลุ่มลำน้าเสียว:ศึกษากรณีบ้านแดง ตำบลหนองแสง อำเภอมโนปทุม จังหวัดมหาสารคาม [มหาสารคาม]:สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาการตั้งถิ่นฐานวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตที่ราบลุ่มน้ำเสียว พบว่า บ้านแดงก่อตั้งประมาณปี พ.ศ.2400 ชาวบ้านอพยพมาจากอำเภอพุทธไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ และอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด มีวัดและโบราณสถานพระธาตุ บ้านแดงสร้างตามความเชื่อพุทธศาสนาเถรวาทตามคติทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน ปัจจุบันมีครัวเรือนจำนวน 142 ครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติคือประเพณีการแตกบ้าน ประเพณีสร้างกุ๋บ้านแดง สร้างกุ๋พระธาตุบ้านแดง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, มหาสารคาม, ลุ่มน้ำเสียว, ความเชื่อและศาสนา, การตั้งถิ่นฐานวัฒนธรรม, การดำเนินชีวิต

สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ภาค.7 2546. สภาพัฒนาภูมิปัญญาอีสาน จังหวัดมหาสารคาม

[มหาสารคาม]:สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม.

งานชิ้นนี้ จัดทำขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการค้นหาสภาพัฒนาภูมิปัญญาอีสานเพื่อจะรวบรวมบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในแต่ละด้าน เพื่อจัดทำไว้เป็นทำเนียบสืบต่อไป โดยรายละเอียดในหนังสือเล่มนี้ ได้อธิบายถึง ประวัติ ความเป็นมา องค์ความรู้ และวิธีการถ่ายทอดของแต่ละท่าน ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ได้จัดทำเกี่ยวกับประวัติผู้รู้มา 5 ท่าน แต่ละท่านความรู้ ความสามารถจะไม่เหมือนกัน โดยสรุปแล้วเนื้อหาได้รวบรวมผู้รู้ของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งแตกแขนงออกไปหลายสาขาหลายด้าน ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจที่จะนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันในด้านการบริหารจัดการต่างๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างที่สุด

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, มหาสารคาม, วิธีการถ่ายทอด, องค์ความรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

กิตติมา นวลจันทร์ 2539. ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศาลปู่ตา ตำบลท่าขนอย อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมศาลปู่ตา และศึกษาบทบาทของภูมิทัศน์วัฒนธรรมของศาลปู่ตาที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าขนอย ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมศาลปู่ตาประกอบด้วยทำเลที่ตั้ง ลักษณะรูปแบบศาลปู่ตา ความเชื่อในการตั้งศาล และปัจจัยในการตั้งศาล ซึ่งทำเลส่วนใหญ่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำ มักตั้งได้ต้นไม้ใหญ่ใกล้จอมปลวก จะตั้งอยู่ในทิศต่างๆ รอบหมู่บ้านยกเว้นทิศตะวันตก และมีรูปแบบ 2 ลักษณะ คือ ศาลเดี่ยวและศาลคู่ มีทั้งเสาไม้และคอนกรีต หลังคาเป็นทรงจั่วหรือเพิงหมาแหงน สำหรับความเชื่อพบว่าส่วนใหญ่ยังยึดความเชื่อคล้ายกับการตั้งบ้านเรือน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ศาลปู่ตา

พุลผล เงินเพ็ง 2536. คติความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อหลักเมือง จังหวัดมหาสารคาม

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาความเป็นมาของความเชื่อเจ้าพ่อหลักเมืองจังหวัดมหาสารคามและคติความเชื่อจากองค์ประกอบของประเพณี พิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อหลักเมืองที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวจังหวัดมหาสารคาม พบว่าความเชื่อเจ้าพ่อหลักเมืองเป็นคตินิยมของศาสนาฮินดูลัทธิไศวนิกายจากอินเดียทำให้มีประเพณีเลี้ยงเจ้าพ่อหลักเมืองประจำปี ดังนั้นชาวจังหวัดมหาสารคามจึงยึดถือเจ้าพ่อหลักเมืองเป็นที่พึ่งทางใจ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ศาสนาฮินดู,คติความเชื่อ,เจ้าพ่อหลักเมือง

ถวิล ชนะบุญ 2541. การศึกษาดำรงชีพพื้นบ้านอีสาน มหาสารคาม:สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ดำรงชีพที่ใช้ในการศึกษารังนี้มี ๓ เล่ม จากหมอยาพื้นบ้าน ๓ ท่าน คือ อูรพินบุญเกิด ปิตดาเนย์ พระครูโกวิทย์ จันทคุณและอาจารย์ปรีชา พินทอง ซึ่งบันทึกไว้เป็นภาษาถิ่น และได้คัดเลือกคำรับยามาศึกษา จำนวน ๑๖ อาการโรค ๑๒๕

หรรษ์ เป็นคุณพ่อบุญเกิด ปิตดาเนย์ จำนวน ๕ อาการโรค ๔๖ คำรับ พระครูโกวิทย์ จันทคุณ จำนวน ๑๐ คำรับ คำรับยาสมุนไพรที่มีการศึกษาค้นคว้ามีพันธุ์ไม้ที่ใช้เป็นตัวยาทั้งหมด ๑๕๐ ชนิด จาก ๘๔ วงศ์ พืชที่ใช้ในแต่ละคำรับใช้ตั้งแต่ ๑-๑๒ชนิด รูปแบบการใช้ยาทั้งหมด ๗ แบบคือ คัมบด ผ่น แห่ เป่า ลูกกลอน และทา

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,สมุนไพร,ยาพื้นบ้าน,คำรับยา

จุลพงษ์ พันธุ์สมบัติ 2541. สมุนไพรกับวิถีชีวิตของชาวบ้านเขือก ต.เขวา อ.เมือง จ.มหาสารคาม มหาสารคาม:มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์จะศึกษาสมุนไพรกับวิถีชีวิตของชาวบ้านเขือก ต.เขวา อ.เมือง จ.มหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการผลิตสมุนไพร คือ ผู้เก็บสมุนไพร ผู้ประกอบด้วยสมุนไพร และระยะเวลาในการผลิตยาสมุนไพร เกิดจากการเรียนรู้ และการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมอยารุ่นก่อน ผักพื้นบ้านเกิดความชำนาญ สืบทอดไปในแต่ละ

ครอบครัว ขั้นตอนการผลิตสมุนไพรมีหลักการสำคัญคือ การเข้ายาหรือปรุงยา การรู้จักมาตราชั่ง ตวง วัด การรู้จักหลักการสรรพคุณของตัวยาสมุนไพรเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชาวบ้านทั้งด้านความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,สมุนไพรกับวิถีชีวิต

วีรวรรณ มูลคัน 2543. กระบวนการรักษาโรคด้วยวิธีไสยศาสตร์ของวัดขวัญเมืองระบือธรรม

อำเภอระบือ จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการรักษาโรคด้วยวิธีไสยศาสตร์และปัจจัยที่ทำให้ดำรงอยู่ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าวัดขวัญเมืองระบือธรรมมีเจ้าอาวาสและหมอธรรมเป็นผู้รักษาโรค เริ่มจากการซักถามอาการ ตรวจวินิจฉัย ไหว้ครูและทำน้มนต์ ด้านพิธีกรรมเพื่อแสดงความเคารพ ครูอาจารย์และขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาช่วยรักษา มีการถอนคุณไสย อาบน้ำมนต์ เหยียบน้มนัน กินยาสมุนไพร สวดมนต์ นั่งสมาธิ สุดท้ายเป็นการสมนาคุณ ส่วนปัจจัยที่ทำให้การรักษาด้วยไสยศาสตร์ ยังคงอยู่ คือ ด้านประชากรและสังคมเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ไสยศาสตร์,การรักษาโรค

มิชัย จริยะนวิรัช 2543. ภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคกระดูก ศึกษากรณีอำเภอ

เมือง จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาองค์ประกอบ วิธีการ ขั้นตอน และความเชื่อในเรื่องการรักษาโรคกระดูกของหมอพื้นบ้าน พบว่าองค์ประกอบของการรักษา เรื่องเวลาและสถานที่นั้นไม่จำกัด แต่คำนึงถึงความเหมาะสม ภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านที่เห็นได้ชัด คือ การคาบด้วยเฝือกไม้ไผ่ ซึ่งเขาไปร้งสบาย

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,หมอพื้นบ้าน,การรักษาโรค

เรียบ รัชสมบัติ 2542. เหยือกกับวิถีชีวิตของชาวบ้านหัวหนอง ตำบลคอนหวาน อำเภอเมือง จังหวัด

มหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาแหล่งที่มาของเหยือกธรรมชาติ และเหยือกกับวิถีชีวิตของชาวบ้านหัวหนอง พบว่า แหล่งที่มาของเหยือกมี ๒ แหล่ง คือ เกิดตามพุ่มไม้ที่ผุพัง และเหยือกที่เกิดตามพื้นดินทั้ง

บริเวณพื้นที่หมู่บ้านและป่าโลก เห็นกับวิถีชีวิตชาวบ้านมีความเกี่ยวข้องกันทั้งในด้านอาหารและด้านเศรษฐกิจ จนต่อมามีแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพื้นบ้านมีการรวมตัวกันเพื่อขายเห็ด ซึ่งจัดในรูปแบบตลาดขายเห็ดในฤดูฝน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,อาหารธรรมชาติ,เห็ด

สุนนทา ศรีสวัสดิ์ 2543. บทบาทของมิชชันนารีนิกายโรมันคาทอลิก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2496 – 2508 วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การวิจัยมุ่งศึกษาบทบาทของมิชชันนารีนิกายโรมันคาทอลิก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2496 – 2508 ด้วยวิธีการประวัติศาสตร์ และนำเสนอในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของมิชชันนารีนิกายโรมันคาทอลิก แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะแรก ปี พ.ศ. 2496 – 2504 และระยะที่ 2 ปี พ.ศ. 2505 – 2508 โดยระยะแรกใช้วิธีการเผยแผ่แบบมิชชัน (Mission) มิชชันนารีถือเป็นหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายจากพระเยซู นำเรื่องราวเกี่ยวกับพระเจ้าประกาศให้คนทั่วไปรับรู้ แต่ระยะแรกได้ผลน้อยเพราะขาดการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่นระยะที่ 2 ปี พ.ศ. 2505 – 2508 ภายหลังการสังคายนาवादิกันที่ 2 ได้เพิ่มวิธีการเผยแผ่ศาสนาแบบไดอาล็อก (Dialogue) หรือนโยบายศาสนสัมพันธ์ บทบาทของมิชชันนารีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ ขยายการช่วยเหลือจากคริสตชนไปยังผู้นับถือศาสนาอื่นๆ ทำให้เกิดความร่วมมือกันในสังคม ปัญหาสังคมจึงลดลงคำสำคัญ วิถีคิดและภูมิปัญญา, ภาคอีสาน, มิชชันนารี, นิกายโรมันคาทอลิก, บทบาทในการเผย

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มิชชันนารี,นิกายโรมันคาทอลิก,บทบาทในการเผยแผ่คริสต์ศาสนา

ชอบ ศิสวนโลก 2544. "แม่หญิง" หมอลำทรง/หมอลำผีฟ้า:มิดิการักษาพยาบาล วารสาร

ธรรมทรรศน์. 1(3):93-96.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความวิชาการเรื่อง "แม่หญิง" หมอลำทรง หมอลำทรง หมอลำผีฟ้า มิดิการักษาพยาบาล พบว่า ชาวอีสานมีความเชื่อผูกพันอยู่กับวิญญาณที่มีอำนาจลึกลับที่เรียกว่าผีมาช้านาน วิถีชีวิตเข้าไปโยงใยอยู่กับเรื่องนี้ตั้งแต่เกิดจนตาย จนทำให้กำหนดได้ว่า ผีมีถิ่นที่อยู่มีภาระหน้าที่ มีบุคลิกต่างกันออก คือ 1)ผีฟ้า หมายถึง ผีไฟ ผีแดน มีหน้าที่ปั้นหล่อ คุ้มครองปกป้องรักษามนุษย์ ผีเชื้อหรือผีบรรพบุรุษ มีหน้าที่คุ้มครองปกป้องรักษาลูกหลาน เมื่อทำผิดก็ลงโทษ เป็นผีชั้นสูง 2)ผีบ้าน หมายถึง ผีปู่ตา ทำหน้าที่คุ้มครองหมู่บ้านไม่ให้ผีภายนอกเข้าไปภายใน 3)ผีเจ้าที่

หมายถึง ผีน้ำ ผีภู ผีไร่ ผีนา ผีป่า ผีดง เป็นผีที่มีหน้าที่รักษาภูมิจาน เป็นผีชั้นกลาง 4)ผีพเนจร หมายถึง ผีเผด(เปรต) ผีหลอกไม่มีที่อยู่ที่แน่นอน เป็นผีชั้นเลว 5)ผีบ้า หมายถึง คนที่มีอาการขาดสติสัมปชัญญะเป็นพวกคนผีบ้า ผู้ป่วยเป็นโรคผีเบงประเภทที่เจ็ดที่ 3 เป็นหน้าที่ของหมอตำทรงหรือหมอตำผีฟ้าหรือหมอตำคุณจะได้ผลดีที่สุด

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,มิติการรักษาพยาบาล,หมอตำผีฟ้า

วัฒนา นิลทะราช 2540. ภูมิปัญญาการรักษาโรคด้วยสมุนไพร:ศึกษากรณีบ้านสาวท ตำบลสาวท

อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาคติความเชื่อและวิธีการรักษาโรคด้วยสมุนไพรของชาวบ้านสาวทพบว่ามิตคติความเชื่อมาจากบรรพบุรุษโดยเชื่อว่า สาเหตุของการเกิดโรคมะเร็ง ๒ อย่าง คือ เกิดจากอำนาจเหนือธรรมชาติและอำนาจจากธรรมชาติ วิธีการรักษาด้วยสมุนไพร ส่วนหนึ่งได้จากการเชื่อมโยงภูมิปัญญาจากท้องถิ่นอื่นมาบูรณาการเพื่อให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมของหมู่บ้าน เสริมสร้างโครงสร้างหมู่บ้านให้เข้มแข็ง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ยโสธร,การรักษาโรค,สมุนไพร

สวรรค์ สมสาบ 2541. การรักษาโรคกระดูกของหมอน้ำมนต์บ้านพลับ ตำบลทุ่ง อำเภอเมือง

จังหวัดยโสธร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาองค์ประกอบ พิธีกรรมและขั้นตอนในการบำบัดรักษาโรคกระดูกของหมอน้ำมนต์และความเชื่อของผู้ป่วยต่อการรักษาโรคกระดูกของหมอน้ำมนต์บ้านพลับ พบว่าหมอน้ำมนต์เป็นผู้รักษาโดยใช้บ้านของตนเองเป็นสถานที่ประกอบการ การรักษาเริ่มจากการซักถามตรวจและวินิจฉัย ไหว้ครูและทำน้ำมนต์ เพื่อแสดงความเคารพและระลึกถึงครูอาจารย์ ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาช่วยรักษา สุดท้ายเป็นการสมนาคุณหรือปลงคาย สำหรับผู้ป่วยมีความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ยโสธร,การรักษาโรคกระดูก,หมอน้ำมนต์

วิมล กิจวานิชจร,บรรณาธิการ 2545. คู่มือภูมิปัญญาไทยอีสาน:กอบบ้านกุ่มเมือง

[ม.ป.ท.]:สภาพัฒนาภูมิปัญญาอีสาน.

งานชิ้นนี้ รวบรวมและถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวบ้านในภาคอีสาน

โดยรวบรวมเรื่องราวของการทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ให้พออยู่พอกิน การรวมกลุ่มตั้ง
โรงสีข้าวของชาวนาใน อ.กุฉินท ก.ยโสธร การทำหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน การจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติพลิกพื้นที่ให้เป็นแหล่งทำกิน การรักษาโดยหมอพื้นบ้านอีสานโดยการรักษาด้วย
สมุนไพร การนำศาสนาเข้ามาเป็นแนวทางในการดำเนินงานของชุมชน
คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ยโสธร,นักปราชญ์,การรวบรวมและการถ่ายทอด,คุ้ม
โฮม

วัชรินทร์ ศรีรักษาและคณะ 2538. เทคนิคการผลิตหมอนชนิดแบบครบวงจรของหมู่บ้านศรีฐาน

อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 18(1):52-56.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตหมอนชนิดแบบครบวงจรของหมู่บ้านศรีฐาน
อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร พบว่า การทำหมอนชนิดของหมู่บ้านศรีฐาน เป็นการพัฒนาจากเดิมที่
บรรพบุรุษได้ทำไว้ใช้เองในครอบครัวแล้วปรับปรุงการนำมาเพื่อใช้สำหรับถวายพระ เพื่อใช้ใน
เทศกาลงานบุญประเพณีต่างๆ และโอกาสต่างๆ จากนั้นก็พัฒนาเป็นกิจกรรมในครัวเรือนขึ้น มีการ
ทำกันแทบทุกครัวเรือน การทำใช้ในครัวเรือนและใช้ในหมู่บ้าน จนไปสู่การผลิตเพื่อการค้า
คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ยโสธร,หมอนชนิด,เทคนิคการผลิต,การสืบทอด

สมบัติ ประภาวิชา มปป. การศึกษาสมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการพึ่งตนเอง มหาสารคาม:สถาบันวิจัย
รุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาและรวบรวมตำรายาพื้นบ้านในพื้นที่ ๔ จังหวัด ได้แก่ อุตรธานี
หนองบัวลำภู หนองคาย และนครพนม โดยการศึกษาจากเอกสาร สัมภาษณ์ผู้รู้และจากการ
ประชุมสัมมนา พบว่าได้ตำรายาไทยทั้งสิ้น ๒๕๕ ตำรับ และยังพบว่าหมอพื้นบ้านบางคนยังหวง
วิชา ส่วนยาที่นำมาวิเคราะห์แบ่งตามกลุ่มอาการได้ ๑๒ กลุ่ม ได้แก่ ระบบทางเดินหายใจ ทางเดิน
อาหาร ระบบสืบสาวะ โรคเด็ก เกี่ยวกับแมลงพิษกัดต่อย โรคสัตว์และกลุ่มอาการผื่นคันแดง ส่วน
ต่างๆที่พบในตำรายาได้แบ่งเป็น พืชวัตถุ ๒๘๕ ชนิด สัตว์วัตถุ ๒๗ ชนิด

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ยาสมุนไพร,หมอพื้นบ้าน

พระประสงค์ พรหมศรี 2546 กระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดเรื่องยาสมุนไพรเพื่อนำมาบำบัดรักษาและ

ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสิ่งเสพติดของจังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหา

บัณฑิต (สาขาวิชาศึกษานอกระบบ)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้เรื่องยาสมุนไพรและ

กระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสิ่งเสพติดโดยพระภิกษุของจังหวัดร้อยเอ็ด ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า บุคคลผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้คือฝึกปฏิบัติจริงโดยอาศัยตัวแบบ ลักษณะช่วยปฏิบัติงาน โดยอาศัยการสังเกต จดจำและปฏิบัติตามส่วนการเรียนรู้มี ๕ ระยะ คือ รากฐานการเรียนรู้ยาสมุนไพรจากตัวแบบ การฝึกปฏิบัติจริงโดยอาศัยตัวแบบ การฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง การเรียนรู้ด้วยการชำนาญตนเอง และความสำเร็จการเรียนรู้ กระบวนการบำบัดรักษาด้วยยาสมุนไพร มี ๒ ชนิด

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,กระบวนการเรียนรู้,ยาสมุนไพร,พระภิกษุ

ลักขณา จินดาวงษ์ 2545. หมอน้ำมัน ภูมิปัญญาโบราณในการรักษาโรคของชาวร้อยเอ็ด

วารสารเมืองโบราณ. 28(1):90-93.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาของชาวร้อยเอ็ดในการรักษาโรคที่สืบทอดมาแต่โบราณโดยหมอน้ำมันที่เชี่ยวชาญในหลายๆ ด้านหมอน้ำมันหรือหมอนวดหรือหมอนเย็น หมอกระดูกหรือหมอน้ำมัน ด้วยที่สำคัญของน้ำมันรักษาโรคกระดูก คือ หัวไหล บอระเพ็ด ชันสีห์หรือจุนสี สีเสียดเลือด พิมเสน การบูร มะพร้าวสด น้ำมันมะพร้าว น้ำมันงา นำส่วนผสมทั้งหมดมาต้มและเคี่ยวจนขึ้น กรองด้วยผ้าขาวบางเอาเฉพาะน้ำ นำมาเคี่ยวอีกครั้ง หมอน้ำมันจะจับกระดูกจับเส้นเอ็นจนเข้าที่พร้อมทั้งทาน้ำมันและเป่ามนต์คาถา

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,การรักษาพยาบาล,สมุนไพรพื้นบ้าน,หมอน้ำมัน

วัชรินทร์ เขจรวงศ์ 2547. ครกมองหรือครกกระเดื่อง ภูมิปัญญาไทยอีสานหมู่บ้านชาวนาไทย

มติชนฉบับเทคโนโลยีชาวบ้าน. 16(337):107-108.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับครกตำข้าวหรือครกมอง ซึ่งนับว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดร้อยเอ็ด และพบว่าคำว่า "ครกมอง" นั้นมีความหมายมาจากคำกริยาการตำข้าวจะมองดูตั้งครกขณะการตำ ในสมัยโบราณบ้านของเกษตรกรในภาคอีสานจะมีครกมองประจำครัวเรือน ส่วนประกอบของครกมองประกอบด้วย ตัวครก แม่ครก เสา แอวหรือคาน และสาก ปัจจุบันถูกประยุคต์มาเป็นเครื่องมือตำข้าวกล้าง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,ครกมอง,ข้าวกล้าง

สมพร พิมพ์รัตน์ 2540. ประเพณีบุญเข้าปรีวาสกรรม อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาองค์ประกอบกระบวนการประเพณีบุญเข้าปรีวากรรมและศึกษาความสัมพันธ์ของประเพณีกับวิถีชีวิตของชาวอำเภอมือ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เป็นพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อฝึกปฏิบัติตามวินัยสงฆ์อย่างเคร่งครัด โดยหวังจะใช้ความศรัทธาที่อาจเกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา จัดขึ้นในบริเวณป่าช้าหรือบริเวณที่เงียบสงบภายในวัด วันทำพิธีจะมีชาวบ้านมาช่วยจัดบริเวณ มีศาลเพียงตาเพื่อถวายเครื่องสักการะ เครื่องสังเวย โองนํ้ามนต์ ล้อมรอบด้วยสายสิญจน์ ประเพณีบุญเข้าปรีวากรรม มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตโดยการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ร่วมบำเพ็ญกุศล เสริมสิริมงคลแก่ชีวิต

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,ประเพณี,บุญเข้าปรีวากรรม

ปีน อุ่นพิกุล 2542. บทบาทของพระราชสารสุธี(ศรีจันทร์ ปุณฺณโค)ที่มีต่อชาวร้อยเอ็ด

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาบทบาทของพระราชสารสุธี(ศรีจันทร์ ปุณฺณโค) จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ด้านการปกครองพระราชสารสุธี ได้ดำเนินตามระบอบประชาธิปไตยและเป็นวิทยากรอบรมผู้บริหารในหน่วยงานต่างๆ ด้านการศึกษาได้ส่งเสริมให้คณะสงฆ์และประชาชนนำผลการศึกษาไปพัฒนาตนเองและสังคม ด้านการเผยแพร่ธรรมะ ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เช่น การละความชั่ว

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,พระสงฆ์กับการพัฒนา,บทบาทของพระราชสารสุธี(ศรีจันทร์ ปุณฺณโค)

วิมล ภูศรี 2542. วิถีการดำเนินชีวิตตามฮีตคองของชาวบ้านขาว ตำบลขาว อำเภอสว่าง

จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตตามฮีตคองของชาวบ้านขาว พบว่า วิถีครอบครัว

มีการปฏิบัติต่อกันของบุคคลในวงศ์เครือญาติเล็กๆ พ่อแม่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกให้เข้าใจและยอมรับแผนของสังคมวิถีเครือญาติ บุคคลในเครือญาติมีหน้าที่ปฏิบัติตามศีลธรรมฮีตคองคือ รู้จักหน้าที่ รู้จักสถานภาพฐานะ การมีสัมมาคารวะ แสวงหาความรู้ใส่ตัวเมื่ออยู่ในวัยเยาว์ และขยันหมั่นเพียรเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว วิถีสังคมบุคคลมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทั้งในกิจการ

พื้นฐานและองค์การในชุมชน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, ร้อยเอ็ด, วัฒนธรรม, วิธีการดำเนินชีวิตตามฮีตคอง

พระมหาทองจันทร์ ทิพย์วัฒน์ 2543. ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคกระดูก

อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยาลัยนพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาองค์ประกอบ พิธีกรรม ขั้นตอนและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคกระดูก พบว่า หมอพื้นบ้านใช้บ้านของตนเองหรือของผู้ป่วยในการรักษา การรักษาเริ่มจากการซักถาม ตรวจและวินิจฉัยโรค ให้อาหาร ปลูกเสกน้ำมันศักดิ์ บรกรรมคาถาจัดกระดูกให้เข้าที่ ส่วนขั้นตอนของการปลงศพนั้นเป็นลำดับสุดท้าย ด้านคติความเชื่อที่ผู้ป่วยเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ส่วนการสืบทอดมาจากผู้อื่น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, ร้อยเอ็ด, หมอพื้นบ้าน, การรักษาโรคกระดูก

ธาดา สิทธิธรรม 2542. รูปแบบและระบบนิเวศวัฒนธรรมของผังบ้านชาวอีสานตอนบน

ขอนแก่น: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

การวิจัยนี้จะศึกษาลักษณะชุมชนอีสาน ประเพณีและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผังบ้าน ลักษณะและองค์ประกอบของผังบ้านและระบบนิเวศวัฒนธรรมของผังบ้านใน 5 ประเด็น คือ ระบบการใช้ที่ดิน ระบบการปลูกพืช ระบบการใช้น้ำและระบายน้ำ ระบบการบำบัดของเสีย และสิ่งปฏิกูล ระบบการใช้พลังงานในครัวเรือน ผลการวิจัยพบว่า ในแต่ละครั้งเรือนมีระบบต่างๆ ที่เกี่ยวพันและสอดคล้องก่อให้เกิดผลิตผลในการดำเนินชีวิต และไม่สร้างมลพิษต่อสภาพแวดล้อม

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, รูปแบบ, ระบบนิเวศวัฒนธรรม, ผังบ้าน

วรจันทร์ วัฒนศักดิ์ 2541. รูปแบบและระบบนิเวศวัฒนธรรมของผังบ้านชาวอีสานตอนบน

ขอนแก่น: ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศึกษารูปแบบระบบนิเวศวัฒนธรรมของผังบ้านชาวอีสานตอนบนในด้านประเพณีและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผังบ้าน ลักษณะและองค์ประกอบของผังบ้าน และระบบนิเวศวัฒนธรรมของผังบ้านใน 5 ประเด็น คือ ระบบการใช้ที่ดิน ระบบการปลูกพืช ระบบการใช้น้ำและการระบายน้ำ ระบบการบำบัดของเสียและสิ่งปฏิกูล

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, รูปแบบระบบนิเวศวัฒนธรรม, ประเพณีและความเชื่อ, ผังบ้าน

ยุทธพรธ มั่นกระโทก 2538-2539 ทศนคติของผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชนและหัวหน้าฝ่าย

เภสัชกรรมชุมชนต่อการผสมผสานยาสมุนไพรไทยเข้าสู่ระบบบริการสาธารณสุข

ของโรงพยาบาลชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เอกสารประชุม วันที่ 4-6 มิถุนายน

2539.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ของยาสมุนไพรและทศนคติผู้อำนวยการและหัวหน้าฝ่ายเภสัชกรรมของโรงพยาบาลชุมชนทุกแห่งในภาคอีสานต่อการผสมผสานยาสมุนไพรไทยในระบบบริการสาธารณสุขของโรงพยาบาลชุมชน พบว่าโรงพยาบาลชุมชนมีการทำกิจกรรมเกี่ยวกับสมุนไพรโดยการปลูกและเผยแพร่ในโรงพยาบาลที่ใช้สมุนไพร มีปัญหาในเรื่องการยอมรับของแพทย์และการควบคุมคุณภาพในโรงพยาบาลที่ผลิตยาสมุนไพร ส่วนผู้อำนวยการและหัวหน้าฝ่ายเภสัชกรรมมีทศนคติที่ดีต่อการใช้สมุนไพรในระบบบริการสาธารณสุขและค่าใช้จ่ายยา แต่มีทศนคติไม่ดีต่อประสิทธิภาพของยาสมุนไพรและเสนอแนะว่าในโรงพยาบาลชุมชนควรมีแพทย์อายุรเวท 1 คน ควรมีระบบส่งต่อระหว่างแพทย์อายุรเวทและแพทย์แผนปัจจุบัน และควรเพิ่มเติมวิชาสมุนไพรในหลักสูตรแพทยศาสตร์เพื่อสร้างการยอมรับในเรื่องยาสมุนไพร

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาคอีสาน, โรงพยาบาลชุมชน, การแพทย์แผนไทย, การผสมผสาน, ระบบบริการสาธารณสุข ทศนคติ ผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายเภสัชกรรม

ทรงศิริ สาประเสริฐ 2541. ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง. มหาวิทยาลัยมหิดล.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์จะศึกษาการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน วิธีการถ่ายทอด และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัย สรุปว่า วิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ใช้วิธีการบอก ทำให้ดูและปฏิบัติด้วยตนเอง วิธีการที่ดีที่สุด คือการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สิ่งที่ภูมิปัญญา ภาคภูมิใจมากที่สุดคือ การได้รับการยอมรับ ยกย่องจากสังคมลักษณะของคนที่มีปัญญายากถ่ายทอด คือ มีความสนใจ อยากรู้ มีความขยัน อดทน ระยะเวลาในการถ่ายทอดแต่ละเรื่องไม่เท่ากัน วิธีการประเมินผล ใช้วิธีการสังเกต สิ่งที่ได้จากการวิจัยคือ ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นคนซึ่งเรียนรู้ด้วยตนเอง การได้รับการยกย่อง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาคอีสาน, ลักษณะการถ่ายทอดความรู้

ธีรชัย วัดกลางโกสม 2542. ชื่อบ้านนาม(เมือง)สกุล วารสารช่อพะยอม. 10(1):58-63.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับชื่อบ้านนาม(เมือง)สกุล กล่าวถึง ในสมัยก่อนนั้นเป็นเรื่องยุ่งยากที่ระบุว่าใครเป็นผู้ที่เราต้องการเอ่ยถึง เพราะชื่อซ้ำกันแต่ไม่มีเครื่องหมายแยกแยะสกุลคน

อีสานสมัยก่อนจึงมีกระบวนลักษณะพิเศษของคนๆนั้นต่อท้ายชื่อ เช่น 1) ยึดเอาความผิดปกติของร่างกาย 2) ยึดเอาพฤติกรรมของเขา 3) ยึดเอาคุณสมบัติส่วนตัว 4) ยึดเอาเชื้อพ่อ แม่มาเป็นสร้อยคำต่อจากชื่อ 5) ยึดเอาชื่อคู่สมรส การเรียกชื่อเหล่านี้ก็ยังมีปัญหา เพราะชื่อซ้ำกันมากมาย ดังนั้น การที่มีนามสกุลจึงเป็นการแก้ปัญหาอีกวิธีหนึ่ง นามสกุลสามัญชน มีหลากหลาย เช่น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, ลักษณะบุคคล, การเรียกชื่อ

สุนทร ตูลยะสุข 2537. วิธีชีวิตประชาชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วารสารอีสาน-

สถาปัตย์. 1(3):30-34.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความที่เกี่ยวกับวิธีชีวิตประชาชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ลุ่มน้ำชี)กล่าวถึง องค์ประกอบวิทยาการแห่งการตั้งถิ่นฐานบริเวณลุ่มน้ำชีตอนกลาง มีดังนี้ ธรรมชาติที่ประกอบด้วย พื้นที่ราบลุ่มเป็นแนวแคบๆ ขาวตามลำน้ำ ทางทิศตะวันออกเป็นพื้นที่ราบริมภูเขาอากาศร้อนจัดในฤดูร้อน และหนาวจัดในฤดูหนาว ประชาชนในบริเวณนี้อาศัยหนาแน่นพอสมควร โดยเฉพาะบริเวณลุ่มแม่น้ำ แม่น้ำมูล ประชาชนมีอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ เป็นสังคมชนบท มีรายได้ต่ำ ประชาชนมีการติดต่อในแนวราบ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, ลุ่มน้ำชี, การตั้งถิ่นฐาน, วิธีชีวิต

สักรินทร์ แซ่ภูและคณะ 2546. การขยายตัวของชุมชนลุ่มน้ำชี "วิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ภายในท้องถื่นริมฝั่งลุ่มน้ำชี" มหาสารคาม: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ภายในท้องถื่นริมฝั่งลุ่มน้ำชีพบว่า ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับพื้นที่ริมฝั่งลุ่มน้ำชี 6 เรื่องคือ 1) ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน 2) การจำแนกพื้นที่ของลุ่มน้ำชี 3) การจัดการภายในพื้นที่ต่างๆของท้องถื่น 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพื้นที่ 5) กระบวนการปรับตัวเชิงพื้นที่ภายในท้องถื่น 6) มิติที่ซ้อนทับเชิงพื้นที่กับแนวทางการจัดการพื้นที่

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, ลุ่มน้ำชี, วิวัฒนาการ, การเปลี่ยนแปลง, ศักยภาพ

ก้องเกียรติ สุภกรกุลนันท์ 2537. การนวด (แผนไทย) เพื่อลดการใช้ยาแก้ปวด อำเภอเขียงคาน

จังหวัดเลย วารสารสาธารณสุขมูลฐาน ภาคอีสาน. 9(7):20-28.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับการนวด(แผนไทย) เพื่อลดการใช้ยาแก้ปวด ที่อำเภอเขียงคาน จังหวัดเลยนั้น การบำบัดรักษาโรคโดยการนวดแผนไทยสามารถลดการใช้ยาแก้ปวดลง

ได้ระดับหนึ่ง ซึ่งการบำบัดรักษาโรคด้วยวิธีนี้จะต้องมีความอดทนและมีเวลาให้กับการบำบัดรักษา ทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการเอง เพราะวิธีนวดแผนไทยนี้เป็นที่ทราบดีว่าเป็นการรักษาที่เห็นผลช้า แต่มีความปลอดภัยสูงและประหยัดค่าใช้จ่ายมาก เพราะสมาชิกในครอบครัวสามารถที่จะฝึกอบรมเพื่อให้บริการนวดแผนไทยแก่สมาชิกในครอบครัวได้เอง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, เลข, การบำบัดรักษาโรค, การนวดแผนไทย

พระครูธรรมาเขตพิทักษ์ 2546. พระสงฆ์กับความเชื่อเรื่องนรกกับสวรรค์ : กรณีศึกษาพระสงฆ์ ในเขต อ. เมือง จ. เลย วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม.) สถาบันราชภัฏเลย.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์จะศึกษา ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ กับการปฏิบัติธรรมและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จ.เลย ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ เป็นความเชื่อที่ปรากฏในหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีในพระไตรปิฎกโดยเฉพาะในพระสูตรคัมภีร์ สัตยตตนิคาย สฬายตนวรรค และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น คัมภีร์โลกศาสตร์ จักรวาฬที่ปณี โลกที่ปณี โลกบัญญัติและไตรภูมิพระร่วง ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ เป็นส่วนหนึ่งในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งจัดอยู่ในปริยัติ สัทธรรม และสืบทอดคำสอนจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านสื่อสัญลักษณ์ต่างๆ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, เลข, พระสงฆ์, ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์.

ประสพสุข ฤทธิเดช 2543. นาตาแฮกในวัฒนธรรมอีสาน วารสารแก่นเกษร. 28(4):182-186.

ศึกษาเกี่ยวกับการปลูกข้าวในนาตาแฮกต้องทำก่อนแปลงนาผืนใหญ่ทั้งหมดของชาวอีสานเชื่อว่าถ้าข้าวในนาตาแฮกเจริญงอกงามปราศจากศัตรูข้าวทำลาย มีผลผลิตมากย่อมส่งผลถึงข้าวในแปลงนาทั้งหมดเจริญงอกงามได้ผลผลิตมากเช่นกัน นาตาแฮกมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชาวอีสานกับการทำนามานาน ดังภาษิตอีสานที่กล่าวว่า "ทุกข์บ่มีเสื่อผ้า ผาเสื่อนดีพอลื้ออยู่ ทุกข์บ่มีข้าวใส่ท้อง นอนลื้ออยู่บ่เป็น" (ความทุกข์ไม่มีข้าวกินเป็นความทุกข์ที่ทนไม่ได้) ภาษิตอีสานดังกล่าวแสดงให้เห็นความสำคัญของการทำนามากกว่าการมีเครื่องแต่งกายประดับร่างกาย การทำนาของชาวอีสานได้ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, วัฒนธรรม, ความเชื่อ, ระบบการผลิต, นาตาแฮก

จิรวรรณ หัสโรด 2542. วัฒนธรรมกับการบริโภคอาหารในฮิลล์สองของชาวอีสาน

วารสารสารานุกรมฐาน ภาควิชา. 14(1):44-46.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมการบริโภคอาหารในฮิลล์สองของชาวอีสาน

พบว่า อาหารในงานบุญประเพณีของชาวอีสาน โดยทั่วไปจะคล้ายกันและอาหารที่ขาดไม่ได้คือ ขนมหิ่นน้ำยาปลาหรือแกงไก่ ข้าวต้มโคล้ง แกงอ่อม ลาบ ก้อย ขนมหวาน เช่นหลอดช่อง บวขมันและสาเก ขนมหิ่น เป็นต้น แต่มีงานบุญในฮีตสิบสองของชาวอีสานที่มีลักษณะพิเศษแปลกไปจากงานบุญอื่นๆ คือ งานบุญเดือน 3 ที่ชาวอีสานเรียกว่า "บุญข้าวจี" ที่ชาวอีสานจะนำข้าวที่ตนเก็บเกี่ยวได้ในปีนั้นๆ นำมาทำ "ข้าวเจียบ" เพื่อนำไปถวายพระที่วัด

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,วัฒนธรรมกับการบริโภค,ฮีตสิบสอง

พวงพิกุล มัชฌิมา 2547. ปลาแดก ในวัฒนธรรมการบริโภคของชาวอีสาน วารสารคณะวิทยาศาสตร์ทั่วไป. 1(1):45-50.

ปลาแดกหรือปลาร้าเป็นอาหารพื้นบ้านของชาวอีสาน ปัจจุบันเป็นอาหารที่สามารถส่งออกเป็นสินค้าที่ทำรายได้เข้าประเทศจำนวนมาก ชาวอีสานจึงให้ความสำคัญในการแปรรูปอาหารเพื่อเก็บไว้บริโภคซึ่งเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดไว้แก่บุรุษที่ถ่ายทอดไว้แก่ลูกหลานสืบมา ในเนื้อหาของบทความ จะเสนอวิธีการทำอาหารที่ทำจากปลาแดก เช่น ปลาแดกบอง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร,การแปรรูปอาหาร,ปลาแดก

ไทยวัฒน์ นิลเขต 2543. นาวาน : ฤาจะเป็นการแบ่งปันแก่ในตำนาน วารสารสังคมพัฒนา.

28(3):43-55.

คำว่า "นาวาน" ในบริบทของชาวชนบทไท-ลาว หมายถึง การที่คนหลายคนร่วมกันทำกิจกรรมอันใดอันหนึ่ง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ตามที่เจ้าของงานได้ทำการเชิญไว้ก่อนแล้ว โดยไม่มีการจ่ายค่าจ้างแรงงาน ทั้งนี้เจ้าของงานจะทำการจัดเตรียมข้าวปลาอาหารไว้เลี้ยงผู้มาช่วยงาน ซึ่งมีความหมายตรงกับภาษาไทยว่า "ลงแขก" โดยทั่วไปนาวาน จะเกิดในลักษณะกิจการภายในของคนในหมู่บ้านเป็นส่วนมาก งานที่ทำจำเป็นต้องเสร็จภายในเร็ววัน และเหลือบ่ากว่าแรงที่เจ้าของงานจะทำคนเดียวภายในระยะเวลาอันสั้น แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านสามารถบริหารสภาพชีวิตของชุมชนอย่างมีความสุขในลักษณะของการให้ความช่วยเหลือ ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน และจัดสรรด้านรายได้ อย่างนุ่มนวล โดยได้เนื่องงานอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ปัจจุบันนาวานกำลังเลือนหายไปจากสังคมอีสาน เนื่องจากการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้แทนแรงงาน เช่น ควายเหล็ก

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,วิถีชีวิต,การทำนา,นาวาน

สมศักดิ์ บุญชู 2543. ปลาส้มกับวิถีชีวิตของชาวจังหวัดยโสธร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาพัฒนาการในการผลิตและการจำหน่ายปลาส้ม และภูมิปัญญาในการ
บริโภคปลาส้มกับวิถีชีวิตของชาวจังหวัดยโสธร พบว่าการผลิตและจำหน่ายปลาส้มพัฒนาการมา
จากสังคมเดิมที่วิถีการดำรงชีวิตอาศัยแหล่งวัตถุดิบจากธรรมชาติได้แก่ ลำน้ำชี เหลือจากการ
ประกอบอาหารนำมาถนอมอาหารด้วยกระบวนการหมักไว้เพื่อบริโภคและแลกเปลี่ยนสิ่งของ
ระหว่างญาติพี่น้อง ต่อมาเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, วิถีชีวิต, การบริโภคปลา, การผลิตและการจำหน่าย,
ปลาส้ม

สาร สารทัศน์นันทน์ 2539. พิธีผูกเสี่ยวและคนฮัก วารสารสารวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2(4):5-7.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับพิธีผูกเสี่ยวและคนฮัก พบว่า ตามประเพณีชาวอีสานแต่
โบราณ หากผู้ใดอยากแสดงออกซึ่งความรักต่อกันเสมือนเป็นเพื่อนหรือญาติร่วมสายโลหิต กระทำ
ได้คือ พิธีผูกเสี่ยวหรือแขกเสี่ยว โดยทั่วไปในภาคอีสานเมื่อทั้งสองฝ่ายถูกอวยยศกันหรือตกลง
เป็นเสี่ยวกันแล้ว บางคู่อาจไม่ทำพิธีอะไร หรือถ้าต้องการทำพิธีเป็นสิริมงคลและเพื่อความมั่นใจซึ่ง
กันและกันไปหาผู้เฒ่าผู้แก่ผู้มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับพิธีผูกคนฮักจะทำพิธีง่าย ๆ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, วิถีชีวิต, ความเชื่อ, พิธีผูกเสี่ยว

ศรีศักร วัลลิโภคม 2541. วัฒนธรรมปลาแดก สกลนคร:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
โครงการเมธีวิจัยอาวุโส สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสกลนคร.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนาในภาคอีสาน ที่ปลาและการจับ
ปลามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชุมชน การใช้เวลาในเรื่องของปลา จับปลา กินปลา ขายปลา
จึงมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ ในรอบปี ทำให้เรื่องปลานี้เข้าไปพัวพันกับมิติอื่นๆ ทั้งในทางสังคมและ
วัฒนธรรมของชาวนาที่อยู่ใกล้ชิดกับแหล่งน้ำต่าง ๆ แต่ภาคอีสานในหน้าแล้งจะขาดแคลนน้ำ ทำ
ให้ชาวนาต้องกระตือรือร้นในฤดูฝนปลูกข้าวและจับปลาอย่างพอเพียง เพื่อกักเก็บไว้ในฤดูแล้ง โดย
เก็บด้วยวิธีมัดกองแบบปลาแดกข้าว โดยศึกษาจากชุมชนลุ่มน้ำหนองหารสกลนคร ชุมชนแม่น้ำ
สงครามดอนบอน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, วิถีชีวิต, ปลาแดก

พิทักษ์ น้อยวงศ์ 2539. "ไผ่กับวิถีชีวิตของชาวไทยอีสาน" วารสารมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 1(1):31-36.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับไผ่กับวิถีชีวิตของชาวไทยอีสาน พบว่า ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 18 ชนิด ซึ่งมีขนาดและคุณสมบัติแตกต่างกัน สภาพพื้นที่ เป็นพื้นที่ที่ถูกคลื่นลอนลาดบางแห่งเป็นเนินเขาหรือที่ราบลุ่ม พืชพรรณไม้ธรรมชาติ ประกอบด้วย ไม้พุ่ม ไม้ไผ่ และหญ้าขึ้นครอบคลุมพื้นที่ล้วนมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของชาวอีสานอย่างยิ่งโดยถูกนำมาเป็นวัสดุในการจักสานสิ่งก่อสร้างและอื่นๆ ตามสถานภาพและศักยภาพที่เอื้ออำนวย ไม้ไผ่ในภาคอีสานแต่ละชนิดมีขนาดและคุณสมบัติต่อการนำไปใช้สอยแตกต่างกันออกไปตามจุดมุ่งหมายของผู้ใช้ไม้ไผ่ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชาวอีสานอย่างกว้างขวางเช่น ใช้เป็นอาหาร ยา รักษาโรค ที่อยู่อาศัย และนำมาใช้สอยในชีวิตประจำวันนันทนาการตามภูมิปัญญาและสถานภาพของคนเพื่อตอบสนองความต้องการให้บรรลุวัตถุประสงค์ซึ่งกำหนดการเลือกใช้วัสดุ ทัศนคติ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,วิถีชีวิต,ไผ่

สวิง บุญเจิม 2539. ตำรามรดกอีสาน อุบลราชธานี:มรดกอีสาน.

งานชิ้นนี้รวบรวมพิธีกรรมและวิถีปฏิบัติตามฮีตคองต่างๆ ตั้งแต่เกิดจนตายของคนไทย-ลาวที่อาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงไว้กว่า 350 เรื่อง เช่น การหาฤกษ์ยามยามดี การปลูกเสือนฤกษ์ยามสำหรับการเพาะปลูก การเกี่ยวข้าว การทำนายโชคชะตาราศีและฝัน การเลือกคู่ครอง การตั้งชื่อ การเสียเคราะห์ การบูชาพระประจำวันเกิด พิธีทางศาสนา-ทางสงฆ์ การสู่ขวัญ การอาราธนา การคารวะ และการขอขมา คำบูชาดอกไม้ ประเพณีต่างๆ ฮีตสิบสองคองสิบสี่ การถวายทานต่างๆ เป็นต้น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,วิถีชีวิต,พิธีกรรม,ความเชื่อ,ฮีตสิบสองคองสิบสี่,ตำรามรดก

สวาท อุปฮาดและคนอื่น ๆ 2546. เอกสารการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเรื่องภูมิปัญญาเหล่า

พื้นบ้านเพื่อฟื้นฟูและพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม [ม.ท.ป.:ม.ป.พ.].

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาเหล่าพื้นบ้าน เพื่อฟื้นฟูและพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยทำการศึกษาและรวบรวมภูมิปัญญา ในการผลิตเหล้าและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ซึ่งศึกษารวบรวมจากพื้นที่ที่เป็นสมาชิกเครือข่ายเหล่าพื้นบ้านภาคอีสาน จำนวน 5 หมู่บ้าน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,วิถีชีวิต,ภูมิปัญญาท้องถิ่น,เหล่าพื้นบ้าน

ปกรณ์ คุณารักษ์ 2544. การปันมูล(แบ่งมรดก) วารสารธรรมทรรศน์. 3(1):90-100.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเชิงวิชาการเกี่ยวกับการปันมูล(แบ่งมรดก) พบว่า พ่อแม่ปันมูลให้กับลูกๆ ทุกคนและมีความแตกต่างกันคือ 1)ปันมูลที่ดินเพื่อการเกษตรคือ ที่นา ที่สวนให้กับลูกสาวเท่านั้น 2)ลูกสาวคนสุดท้ายจะได้รับมรดกมากกว่าทุกคนโดยเฉพาะบ้านและที่ดินที่พ่อแม่อาศัยอยู่ และลูกสาวคนเล็กนี้จะเลี้ยงดูพ่อแม่และอยู่กับพ่อแม่ 3)ลูกชายจะได้รับเฉพาะสัตว์ใหญ่ เช่น วัว ควาย และเงินจำนวนหนึ่งคอนแต่งงานหรือคอนหมั้น ส่วนที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการปันมูลนั้นคือ 1)พ่อแม่ต้องการแบ่งให้กับลูกๆเท่าเทียมกันและยังคงเก็บส่วนหนึ่งไว้ให้กับตนเองแก้ปัญหาในวัยชรา เรียกว่า "เบี้ยเผื่อ" 2)พ่อแม่มีความประสงค์ที่จะอยู่กับลูกสาวคนเล็กมากกว่าลูกสาวคนอื่น 3)รูปแบบการแบ่ง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,วิถีชีวิต,ระบบครอบครัว,การปันมูล

นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว 2542. ไทบ้านคูดาว วารสารเมืองโบราณ. 25(4):123-124.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับไทบ้านคูดาว กล่าวถึง คนอีสานเรียกชาวบ้านว่า "ไทบ้าน" หมายถึง ชาวบ้านทั่วไปที่หาอยู่หากินรอบๆตัวมีวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่สั่งสมมานานแต่บรรพชน องค์ความรู้ของไทบ้านนั้นหลากหลาย มีทุกเรื่องราว เต็มไปด้วยข้อสังเกตธรรมชาติอย่างลุ่มลึกและแม่นยำ คดวงคาวบนท้องฟ้าก็เช่นกันไทบ้านแต่ละท้องถิ่นทั่วภูมิภาคของเมืองไทยได้ใช้ภูมิปัญญาเข้าใจ ค้นหาสาระจากดวงดาวและปรากฏการณ์ต่างๆของท้องฟ้า อันจะยังความ "ปกติ" ให้เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ความเข้าใจของพวกไทบ้านหรือคนไทยชาวบ้านอันเกี่ยวพันกับท้องฟ้าและดวงดาว

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,วิถีชีวิต,วัฒนธรรม,ไทบ้าน,คูดาว

ถวัลย์ ภูถวัลย์ 2545. เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสานขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อ

เปลี่ยนแปลงสังคมโดยกลุ่มคนจน วารสารช่อพะยอม. 13(1):81-95.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสานขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมโดยกลุ่มคนจน กล่าวถึง เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสานเป็นรูปธรรมอันหนึ่งของการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศไทยที่ผลพวงมาจากทิศทางการพัฒนาประเทศ การกำหนดโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่ไม่เป็นธรรม

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,วิธีการถ่ายทอด,องค์ความรู้,ผู้รู้

วันชัย ปานพิมพ์ 2543. ไวน์อีสาน ภูมิปัญญาไทย ขยายใต้ดิน วารสารข่าววิจัยและพัฒนา มข.

12(2):2-3.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับไวน์อีสาน ภูมิปัญญาไทย ขยายใต้ดิน ซึ่ง ไวน์ที่ผลิตกันทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 2 ประเภท คือ ประเภทที่ทำมาจากข้าว โดยเฉพาะข้าวเหนียวหรือสาโทมีเกือบทุกจังหวัด โดยเฉพาะหน้าเทศกาลงานประเพณีต่างๆ ทำมากในแถบคำน้าย จังหวัดเลย อีกชนิดหนึ่งคือ อุเหล้า หรือ เหล้าแกลบ(ข้าว) จะทำกันในแถบที่มีเชื้อสายผู้ไทยอยู่ เช่น สกลนคร กาฬสินธุ์ โดยเฉพาะที่อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ใช้ในพิธีกรรมไหว้ผีตามประเพณีของชาวผู้ไท ส่วนประเภทที่สอง คือไวน์ที่ทำจากผลไม้ ซึ่งเป็นผลไม้ในท้องถิ่นนั้นๆ เมื่อรัฐบาลให้เอกชนและคนต่างชาติดูภาคการผลิตจำหน่ายและนำเข้าเครื่องกั้นที่ผลิตได้จากภูมิปัญญาไทย

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ไวน์อีสาน,การผลิต,การจำหน่าย

จรัสเรือง ศรีวัฒนรัตน์ 2542. การพัฒนาแบบพึ่งตนเองกับการพัฒนาเชิงพุทธ กรณีศึกษา

ศรีษะอโศก วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์จะศึกษาแนวคิดการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองกับการพัฒนา ในแนวคำสอนของพระพุทธศาสนา ความเหมือนและความแตกต่างของการพัฒนาทั้งสองผลการวิจัยสรุปว่า คำสอนในพระพุทธศาสนา มีความสอดคล้องและเป็นไปเพื่อการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองทั้งสิ้น ชุมชนศรีษะอโศกเป็นชุมชนที่ก่อกำเนิดมาจากกลุ่มชนที่เลื่อมใสพระพุทธศาสนา ในแนวของสมณะโพธิรักษ์ ซึ่งมีหลักการพัฒนาและจัดการภายในชุมชน โดยใช้ "ศีล" มาเป็นหลักในการพัฒนาคนในชุมชน ชาวชุมชนศรีษะอโศก มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาสร้างสรรค์สินค้าอุปโภคบริโภค ทางด้านปัจจัย 4 โดยใช้ระบบเทคโนโลยีที่เหมาะสมผนวกกับภูมิปัญญาชาวบ้าน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ศรีษะอโศก,การพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง,การพัฒนาเชิงพุทธ

จิรวรรณ อยู่เกษม 2543. การยอมรับและปฏิบัติตามกฎป่าชุมชน ศึกษาเปรียบเทียบชุมชนที่เป็น

คณะกรรมการกับชุมชนที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการ : วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

คณะพัฒนาลังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่าง ความสัมพันธ์ของการยอมรับและปฏิบัติตามกฎป่าชุมชนโดยศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่ามีการยอมรับและปฏิบัติตามกฎป่าชุมชนเช่นกันเนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีความคิดในการทำป่าชุมชนก่อน อีกบ้านก็ใช้ประโยชน์จากป่า ยอมรับปฏิบัติตามโดยไม่มีปัญหา ผู้นำกลุ่มที่เป็นคณะกรรมการป่าชุมชนมีบทบาทเด่นชัดกว่า มีความรู้ความเข้าใจมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ศรีสะเกษ,กระบวนการเรียนรู้,การจัดการ,ป่าชุมชน

กิตติไพฑูรย์ สมบรรณ 2540. รูปแบบการรักษาอาการแพ้คันน้ำเกลี้ยง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาสาเหตุอาการแพ้คันน้ำเกลี้ยง และกระบวนการรักษา และคติความเชื่อในการรักษา พบว่าสาเหตุเกิดจากการสัมผัสส่วนใดส่วนหนึ่งของคันน้ำเกลี้ยงหรือพืชสกุลรัก อาการเริ่มแรก คือ จะมีตุ่มผื่นคันเล็กๆ เป็นผื่นๆคล้ายผิวดวงคอก แต่จะเป็นปื้นหนาๆลุกลามไปทั่ว จะคันจากนั้นจะบวมแดง รู้สึกจุกหนำอึด ถ้าเกาจะเกิดน้ำเหลืองไหล คติความเชื่อในการรักษา คือ สาเหตุมาจากธรรมชาติและสาเหตุจากสิ่งเหนือธรรมชาติ คติความเชื่อในไสยศาสตร์และพิธีกรรม คือ ความเชื่อในเรื่องเวทมนต์และเชื่อในพิธีกรรมการแต่งแก้โดยใช้ขี้เถ้า

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ศรีสะเกษ,ความเชื่อ,การรักษาโรค

จันทนา เกตุแก้ว 2537. ป่าทาม กับวิถีชีวิตชาวราศีไสล วารสารเทคโนโลยีที่เหมาะสม.

12(1):42-50.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับป่าทามกับชีวิตของชาวราศีไสล พบว่าป่าทาม เป็นแหล่งหาอยู่หากินของชาวราศีไสลและชุมชนใกล้เคียงเป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชนเมื่อขาดที่ดินทำกินการดิ้นรนเพื่อดำรงชีวิตรอดของผู้คนก็ต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองหาหนทางทำมาหากินอย่างอื่น เช่น การเข้าเมืองมาเป็นกรรมกรขายแรงงาน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมาทั้งสิ้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันนำไปสู่วัฒนธรรมที่ค้ำจุนก็ค่อยๆสูญหายไปจากท้องถิ่น เช่น งานประเพณีดั้งเดิม เลือ ความรู้ในการทำมาหากินที่สืบทอดกันโดยระบบชุมชนก็ค่อยๆเลือนหายไป และที่สำคัญคือ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ศรีสะเกษ,ป่าทาม,วิถีชีวิต

ศิริพร ศรีสินธุ์ไร 2541. ปฏิบัติการทางวาทกรรมของชาวบ้าน:กรณีศึกษา ป่าทามกุดเป่ง

วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาวาทกรรมของชาวบ้านในภาคอีสานที่สร้างขึ้นในกระบวนการต่อสู้เพื่อ การอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติปฏิสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมของชาวบ้านกับบริบททาง สังคม กระบวนการในการปฏิบัติการเชิงวาทกรรมของชาวบ้านหรือครอบครัพื้นที่และครองความ เป็นเจ้า พบว่ากรณีศึกษาป่าทามกุดเป่ง ที่ปรากฏขึ้นบนเส้นทางการต่อสู้กรณีฝ่ายราศีไสลโดยสรุป

กระบวนการต่อสู้ของชาวบ้านคือ การโต้แย้งและตอบวาทกรรมกระแสหลักของรัฐ 2 ประเด็นคือ วาทกรรมว่าด้วยการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ได้ให้ความสนใจกับองค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,ศรีสะเกษ,ป่าทามกุดเป่ง,วาทกรรม,การอนุรักษ์,การจัดการทรัพยากร

สระบุรี ไชยมงคล และ จิราภรณ์ สุ่มกะ มปป. เครื่องดื่มจากพืชพื้นเมือง สกลนคร:สถาบันราชภัฏสกลนคร.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์จะสำรวจเครื่องดื่มจากพืชพื้นเมือง ผลการวิจัยพบว่า พืชผักผลไม้ในท้องถิ่น จ.สกลนคร สามารถแปรรูปเป็นเครื่องดื่ม ประเภทน้ำสมุนไพร หรือไวน์ ได้ เช่น มะเฒ่า ตะคร้อ กระเจี๊ยบ มะตูม ลูกตาลสุก มะเฟือง คอลแลน วานกานหอยแครง ตลอดจนธัญพืช เช่น ข้าวเหนียวดำ ข้าวเหนียวมะลิ สามารถแปรรูปเป็นไวน์ เครื่องดื่ม และสาเก

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,สกลนคร,เครื่องดื่มจากพืชพื้นเมือง

ธันวา ใจเที่ยง 2546. ชุมชนหมู่บ้านชาวนาปฏิวัติบนแผ่นดินอีสานตอนบน [สกลนคร]:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ชุดโครงการ เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับชุมชนหมู่บ้านชาวนาปฏิวัติบนแผ่นดินอีสานตอนบน แถบริมฝั่งโขงคือ นครพนมและสกลนครที่เคยมีประวัติขัดแย้งทางการเมือง พบว่าชุมชนนี้มีความแตกต่างในประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและความแตกต่างทางภาษาชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่ชาวนายึดโยงกันด้วยระบบนามธรรม "ผี-พุทธ" หรือ ฮีต 12 กอง 14 และฝังใฝ่ในเรื่องบุญกุศลให้ความสำคัญในเรื่องจิตใจ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,สกลนคร,ชาวนาปฏิวัติ,ความเชื่อ

สุรศักดิ์ วรารัตน์ 2536. การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาครอบครัวและชุมชน กรณีศึกษาการขายแรงงานต่างประเทศบ้านขาม ต.ค้อใต้ อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร สกลนคร:ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏสกลนคร.

งานชิ้นนี้ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านในการแก้ไขปัญหาของครอบครัวและชุมชน โดยการขายแรงงานในต่างประเทศ ลักษณะสาเหตุและผลของปัญหาการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน และศึกษาผลกระทบต่อวัฒนธรรมชุมชนของหมู่บ้านโดยศึกษาจากบุคคลที่ไปขายแรงงานในประเทศต่างๆ พบว่า การอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานของภาคอีสานมีมานานตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

นับแต่มีการเปิดประเทศตามสนธิสัญญาเบาริง มีการเปิดพื้นที่ทำนาในที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ชาวอีสานบางกลุ่มมีอาชีพเป็น "นายฮ้อย" คุมกองเกวียนมาขายวัว-ควาย และรับซื้อสินค้าไปขายตามเมืองต่างๆ เมื่อประเทศตะวันตกต้องการแรงงานไปพัฒนาก่อสร้างในช่วง พ.ศ.2518 จึงเป็นช่วงของชาวอีสานที่ไปขายแรงงาน สาเหตุของการไปเกิดจากความแห้งแล้งของลักษณะภูมิประเทศ และมีปัจจัยเสริมอื่นๆ ที่มีอิทธิพล เช่น ความเสี่ยง ความมั่นใจในตนเอง การตรงต่อเวลา จึงทำให้บ้านนี้ไปขายแรงงานมาก ทุกคนสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจพื้นฐานได้ดี

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,สกลนคร,ภูมิปัญญาชาวบ้าน,การแก้ปัญหาครอบครัว,ชุมชน,การขายแรงงานต่างประเทศ

ศุภยา วิทักษบุตร 2544. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของสมุนไพรพื้นบ้าน : กรณีศึกษา

อ. โศภศรีสุพรรณ จ. สกลนคร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไทยคดีศึกษา

(กลุ่มสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การวิจัยมีจุดประสงค์จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของสมุนไพรพื้นบ้าน กรณีศึกษา อ.โศภศรีสุพรรณ จ. สกลนคร 2 ตำบลคือ ตำบลตองโขบ และตำบลด่านม่วงคำ 8 หมู่บ้าน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมของสมุนไพร คือเป็นสมุนไพรประกอบคาถาอาคม ร้อยละ 92.30 นับถือพุทธศาสนา รักษาศีล 5 , ศีล 8 มีการบวชเรียน ถือข้อห้ามอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของสังคม รักษาโรคด้วยพิธีกรรมที่น่าเชื่อถือ ศรัทธา ส่วนผู้มารักษาโรค ส่วนมากเป็นอาชีพเกษตรกร ทำงานหนัก รับประทานอาหารไม่ถูกสุขลักษณะ รายได้น้อย และมีข้อจำกัดเรื่องการรักษาพยาบาล สถานพยาบาลของรัฐไม่เพียงพอ ค่ารักษาพยาบาลแพง ชุมชนหันไปรักษาสมุนไพรพื้นบ้าน และพึ่งตนเอง ส่วนสมุนไพร จะมาจากเทือกเขาภูพาน ภูเพ็ก

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,สกลนคร,สมุนไพรพื้นบ้าน

รัตนพร กิตติภัก 2538. สถาบันคอนปู่ตาและบทบาทพฤติกรรมของเฒ่าจ้ำในชุมชนอีสาน

วารสารข่าวสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 36(402):18.

งานชิ้นนี้ศึกษาสถาบันคอนปู่ตาและบทบาทพฤติกรรมของเฒ่าจ้ำในชุมชนอีสาน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เฒ่าจ้ำ ผู้นำชุมชนและชาวบ้านจังหวัดสกลนคร เลข หนองคาย ขอนแก่น มหาสารคาม อุบลราชธานี นครราชสีมา บุรีรัมย์และชัยภูมิ 386 ราย ความเชื่อถือศรัทธาเรื่อง ผีบรรพชนหรือผีปู่ตาของชาวอีสานได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นขนบประเพณีทุกท้องถิ่นชุมชนแต่ละชุมชนจะยึดมั่นในผีเพศชาย ซึ่งเรียกว่า "ผีปู่ตา" "เฒ่าจ้ำ" เป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็น

ตัวแทนของชุมชน เพื่อติดต่อสื่อสารกับผีปู่ตาแก่ชุมชน พบว่า คอนปู่ตาส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ มีผลผลิตจากป่าที่ชาวบ้านได้อาศัยเก็บมาบริโภค ใช้สอยและขายในทุกฤดูกาล

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, สถาบันคอนปู่ตา, คติความเชื่อ, พิธีกรรม, เฒ่าจ้ำ

สุริยา สมุทรปดี, พัฒนา กิตติอาษาและนันทยา พุทระ 2537. ระบบเทคโนโลยีพื้นบ้านของ

ชาวชนบทอีสาน วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. 10(1):113-128.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับระบบเทคโนโลยีพื้นบ้านของชาวชนบทอีสาน พบว่า ชาวชนบทอีสานในอดีตมีรากฐานทางเทคโนโลยีที่สอดคล้องเหมาะสมกับเงื่อนไขทางธรรมชาติ และเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรมของตนเองมาก่อน นอกจากนี้ระบบเทคโนโลยีพื้นบ้านของชาวชนบทอีสานแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติอีกด้วยโดยภาพรวมแล้วจึงเกี่ยวข้องกับการจัดหา ผลิต บริโภคและกระจายปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น การติดต่อสื่อสารกับเพื่อนบ้านและชุมชนอื่นๆ กล่าวโดยรวมน่า

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, สภาพทางสังคม, ทรัพยากรท้องถิ่น, ระบบเทคโนโลยีพื้นบ้าน

สุนทรพร ควนใหญ่ 2544. การใช้สมุนไพรในอาหารไก่ เพื่อลดโคเลสเตอรอลในไข่แดง

อุบลราชธานี: คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์จะทดสอบการใช้สมุนไพรในอาหารไก่ เพื่อลดโคเลสเตอรอลในไข่แดง โดยทดลองกับไก่พันธุ์ ซีพี บราวน์ อายุ 50 สัปดาห์ ใช้สมุนไพร 4 อย่าง คือ กระเทียม หอมแดง กระเจี๊ยบแดง ดอกคำฝอย ผสมในอาหาร 5 % ผลการวิจัยพบว่า สมุนไพรทั้ง 4 ชนิด ไม่มีผลกระทบต่อไข่ น้ำหนักไข่ สีของไข่แดง และปริมาณกินอาหาร และพบว่า สารสมุนไพรเหล่านั้น สามารถลดโคเลสเตอรอลในไข่แดง โดยสารที่ลดโคเลสเตอรอลต่ำที่สุดคือ กระเทียม รองลงมาเป็นหอมแดง กระเจี๊ยบแดง ดอกคำฝอย และต้นทุนในการเตรียมกระเทียมผงเพื่อผสมสูตรอาหารก็ถูกที่สุดคือ 76 บาทต่อกิโลกรัม

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาควิชา, สมุนไพรในอาหารไก่, โคเลสเตอรอลในไข่แดง

สุภาวดี อุทาทอง 2540. วิถีชีวิตและภูมิปัญญาในการพึ่งตนเองทางด้านสาธารณสุขของชาวอีสาน

วารสารสาธารณสุขมูลฐาน ภาควิชา. 13(1):35-37.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาในการพึ่งตนเองทางด้านสาธารณสุข

ของชาวอีสาน พบว่า หมู่บ้านไทยอีสานมีวิถีชีวิตตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่น มุ่งพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเองด้วยรูปแบบใหม่ตามสภาพการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลง คนไทยอีสานส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามชนบทมีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงการเกษตร การกลั่นกรอง มีความเชื่อเรื่องผี พิธีกรรมต่างๆ ซึ่งส่งเสริมความสามัคคีของหมู่บ้าน ในวิถีชีวิตด้านสาธารณสุขมีระบบการแพทย์ดั้งเดิมของตนเอง การเรียนรู้และความเข้าใจในชีวิตและสุขภาพเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติมีการเรียนรู้ฤทธิ์ และสมุนไพรมาพร้อมๆกับการเลือกหาอาหารเพื่อดำรงชีพภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เกิดขึ้นจริง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,สาธารณสุข,วัฒนธรรมท้องถิ่น,วิถีชีวิต,การพึ่งตนเอง

สกลิต สุขบท 2539. การรักษาพยาบาลพื้นบ้านในชนบทอีสาน : ศึกษากรณี อำเภอรัตนบุรี จังหวัด

สุรินทร์ วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาสถานภาพและบทบาทของหมอในการรักษาพยาบาลพื้นบ้าน โดยศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าความเชื่อในสาเหตุของการเกิดโรค ความเชื่อเรื่องผี เวทมนต์คาถา โหราศาสตร์ ระบบแพทย์พื้นบ้าน ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ ประสิทธิภาพในการรักษาพยาบาล ประสิทธิภาพในการรักษาพยาบาล ทำให้ชาวบ้านไปหาหมอพื้นบ้านเพื่อรักษาพยาบาล และการรักษาพยาบาลยังคงมีอยู่ในชุมชนชนบทต่อไป ตรงที่ชาวบ้านยังคงมีความเชื่อว่าสาเหตุของการเกิดโรคเป็นเพราะอำนาจเหนือธรรมชาติ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,การรักษาพยาบาลพื้นบ้าน,หมอ

กรองพร ชาญศรี 2541. วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหารของชาวไทยเขมرب้านท่าสว่าง ตำบลท่าสว่าง

อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหารและเพื่อศึกษาแนวคิด ความเชื่อที่ปรากฏเกี่ยวกับอาหารในวิถีชีวิตของชาวไทยเขมرب้านท่าสว่าง พบว่าอาหารคาวนิยมใช้ขมิ้นและกระชาย เป็นเครื่องเทศในการปรุง ใช้เนื้อวัวและไก่ไม่ใช้เนื้อวัวและแมลงทุกชนิด ปลาจ่อมที่ทำจากกุ้งฝอยหมักเกลือแล้วใส่ข้าวคั่ว เป็นอาหารยอดนิยม นิยมบริโภคข้าวจ้าว ส่วนความเชื่อที่มีต่ออาหารในชีวิตประจำวันนั้นเป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประสิทธิภาพ สุขภาพ และเชื่อต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ อาหารที่ใช้ในงานมงคลนิยมอาหารที่มีเส้นเพื่อแสดงถึงความยืนยาว

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,ความเชื่อ,วัฒนธรรมการบริโภค

บุญยัง หมั่นดีและคณะ 2540. รายงานการวิจัยเรื่อง การประเมินสภาพองค์ความรู้จังหวัดสุรินทร์

[สุรินทร์]:สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงการประเมินสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดสุรินทร์ด้านต่างๆอย่างเป็นระบบในภาพรวม พบว่าประเด็นหลักของวิสัยทัศน์การพัฒนาจ.สุรินทร์คือ "การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับองค์กรประชาชน จนเกิดเป็นประชาคมระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ดังนั้นเมื่อต้องการกระจายอำนาจการปกครองและการศึกษาให้กับประชาชน โดยทำงานเป็นกลุ่มเกิดเครือข่ายสร้างเป็นประชาคมของประชาชนจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุด การสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรประชาชน คงต้องใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR)มากกว่าจะเป็นการวิจัยแบบสำรวจหรือทดลอง นอกจากนี้จ.สุรินทร์ยังมีทรัพยากรบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,ชุมชน,การประเมิน,องค์ความรู้

วิภาวดี โพธิงาม 2538. การพัฒนาเทคนิคการสอนนาฏศิลป์พื้นบ้านตามภูมิปัญญาชาวบ้านในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์ กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คุรุศาสตร์ (ประถมศึกษา).

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนาฏศิลป์พื้นบ้านที่มีทำรำกำกับเป็นที่นิยมและพบบ่อยที่สุดในจังหวัดสุรินทร์ มีความเหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและพัฒนาเทคนิคการสอนนาฏศิลป์พื้นบ้านตามภูมิปัญญาชาวบ้านผลการวิจัยพบว่า นาฏศิลป์พื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ที่มีความเหมาะสมกับระดับประถมศึกษา มี 9 ชุด ได้แก่ เรือมกันตรึม เรือมศรีผไทสมันต์ เรือมกระโน้นดิงตอง เรือมอาชัย เรือมจับกรับ เรือมมังก้อลจองไค เรือมอันเร เรือมครุยและแกลมอพื้นบ้าน.

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,เทคนิคการสอน,นาฏศิลป์พื้นบ้าน,โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์.

ทอง บุญยศและคณะ 2535. ศักยภาพของหมอพื้นบ้านกับการสาธารณสุขมูลฐาน กรณีศึกษา

จังหวัดสุรินทร์ วารสารสาธารณสุขมูลฐาน ภาคอีสาน. 8(2):9-13.

งานชิ้นนี้ศึกษาศักยภาพหมอพื้นบ้านกับการสาธารณสุขมูลฐาน:พื้นที่ศึกษา 5 หมู่บ้าน 5 อำเภอ ของจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ อ.เมือง อ.ปราสาท อ.รัตนบุรี อ.จอมพระ และอ.กาบเชิง กลุ่มตัวอย่างคือ หมอพื้นบ้านจำนวน 151 คน พบว่า หมอพื้นบ้านที่ยังดำรงอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ อาจแบ่งได้กว้างๆ 2 ประเภท คือ หมอพื้นบ้านที่ใช้ในการรักษาโรคด้วยสมุนไพร เช่น หมอสมุนไพร หมอกระดูก หมอนวดน้ำมันสมุนไพรและหมอพื้นบ้านที่มีกระบวนการที่อาศัยพิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่น เช่น คนทรงโบลสะเดาะเคราะห์และหมอดำรา ผลกระทบที่มีต่อหมอพื้นบ้าน ความนิยมในทางการแพทย์แผนไทยลดน้อยลง เนื่องจากกระบวนการแพทย์แผนปัจจุบัน

มีการพัฒนาและเข้าถึงประชาชนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีความนิยมในการใช้แบบพื้นบ้านทั้งในโรคและอาการแบบง่าย ๆ และการบำบัดรักษาทางจิตใจให้ดีขึ้นและระบบนิเวศน์ สืบเนื่องจากความเจริญและการขยายตัวเศรษฐกิจ การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าไม้

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,ภูมิปัญญาพื้นบ้าน,ความเชื่อ,การรักษาโรค,หมอพื้นบ้าน

รัศมี ทองบุตร 2542. การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์ การศึกษา ศึกษามหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 267 คนได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างหลายชั้นตอน พบว่าครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21-40 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ 1-5 ปี มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาดังนี้ 1)ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและศาสนา ในระดับมาก 2)ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านศิลปกรรมและโบราณคดี ด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ ด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ ในระดับปานกลาง 3)ด้านประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในระดับปานกลาง 4)ปัญหาและอุปสรรค

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,โรงเรียนมัธยมศึกษา,วิชาสังคมศึกษา,การเรียนการสอน,การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูวดล สุวรรณดี 2545. เฝ้าข้าวไร่ ไล่ข้าวหลุม ที่ดินภูลังกา จังหวัดหนองคาย วารสาร ศิลปวัฒนธรรม. 23(4):117-119.

งานชิ้นนี้ ศึกษาภูมิปัญญาของชาวบ้านในการทำนา ที่บ้านนาอ่าง ตำบลโพธิ์หมากแข้ง อำเภอเมืองหนองคาย ซึ่งเป็นการทำนาทั้งแบบนาดุ่ม กับนาไร่ เนื่องจากพื้นที่ของบ้านนาอ่างเป็นที่ดอนสูงสลับกับที่ราบเชิงเขาอยู่ติดดินภูลังกา วิธีการปลูกข้าวไร่จะเลือกดูว่าพื้นที่ไหนเหมาะสม แล้วจุดไฟเผาหญ้า หลังจากเผาปล่อยทิ้งไว้ประมาณ 2-3 อาทิตย์ เมื่อฝนลงก็เริ่ม "ใส่" หรือหยอดข้าว โดยเหลาไม้สำหรับใช้แทงดินหรือปักหลุม และจะมีอีกคนคอยเดินตามหยอดข้าวลงหลุมหนึ่งไม้เกิน 10 เมล็ด โดยปักหลุมห่างกันประมาณ 40-50 เซนติเมตร

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,หนองคาย,การปลูกข้าวไร่

จังหวัดหนองคาย 2540. บั้งไฟพญานาค จังหวัดหนองคาย พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ:น้ำฝน.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์การเกิดลูกไฟสีแดงขนาดเท่าลูกหมากหรือผลส้มพุ่งขึ้นมาจากบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขง โดยเฉพาะเขตอำเภอโพนพิสัย จ.หนองคาย ชาวบ้านเรียกกันว่าบั้งไฟผี ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็น บั้งไฟพญานาค ตามความเชื่อและทัศนคติเกี่ยวกับนาคในศาสนาพุทธ บั้งไฟพญานาคจะเกิดขึ้นปีละครั้งในวันออกพรรษา การไปเที่ยวชมบั้งไฟพญานาคต้องมีการเตรียมการล่วงหน้า หนังสือเล่มนี้ยังให้ข้อมูลการท่องเที่ยวใน จ.หนองคาย ข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ของบั้งไฟพญานาค การเตรียมตัวและการเดินทางในการชมบั้งไฟพญานาค

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,หนองคาย,คติความเชื่อ,บั้งไฟพญานาค

สิทธิพร ฉนกรพนม 2540. บั้งไฟพญานาค:มหัศจรรย์แม่น้ำโขง [ขอนแก่น]:คลังนานาวิทยา.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับบั้งไฟพญานาคในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ความเชื่อทัศนคติเกี่ยวกับนาคในพุทธศาสนา ตั้งแต่อดีตจนมาเป็นบั้งไฟพญานาค พร้อมให้รู้ประกอบสืบสวน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,หนองคาย,บั้งไฟพญานาค,ทัศนคติและความเชื่อ,ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว

อรพิน แก้วค้วง 2544. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน

ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย วิทยานิพนธ์การศึกษา

สตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาและเปรียบเทียบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปฏิบัติงานวิชาการตามความคิดเห็นของครูวิชาการและครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จำแนกตามขนาดโรงเรียนและทำเลที่ตั้งของโรงเรียน ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มคติความเชื่อ กลุ่มศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี กลุ่มการประกอบอาชีพท้องถิ่น พบว่า 1)ครูโดยรวมเห็นว่าการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม อยู่ในระดับปานกลางและมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มแนวปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย 2)ครูในโรงเรียนต่างกันเห็นว่าการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปฏิบัติงานวิชาการ โดยรวมเป็นรายกลุ่ม 4 กลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3)ครูในโรงเรียนที่มีที่ตั้งต่างกันเห็นว่าการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปฏิบัติงานวิชาการ โดยรวมและแต่ละกลุ่ม

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,หนองคาย,โรงเรียนประถมศึกษา,หลักสูตร,การเรียนการสอน,การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สุทิศา ปลื้มปิติวิริยะเวช 2544. การนวดพื้นบ้านอีสาน:กรณีศึกษาอำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวัฒนธรรมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาองค์ความรู้ เทคนิควิธีการนวดและอาการที่สามารถรักษาด้วยการนวดพื้นบ้านอีสาน โดยศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าการนวดพื้นบ้านอีสานยังคงดำรงอยู่ได้ภายใต้บริบทของชุมชน หมอนวดพื้นบ้านและผู้มารับบริการมีโลกทัศน์และความเชื่อเกี่ยวกับร่างกายตรงกัน มีความเชื่อในเรื่อง "เสน" ว่ามีความผิดปกติต้องมานวด ด้านองค์ความรู้ของหมอนวดพื้นบ้านได้รับการสืบทอดมาจากรบรรพบุรุษ การศึกษาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนกับผู้รู้ด้วยการสังเกต จดจำและลงมือปฏิบัติ หมอนวดพื้นบ้านมีความเชื่อว่าการทำงานของอวัยวะภายในถูกกำกับโดยเส้นต่างๆมีการเชื่อมโยงทั่วกัน เมื่อเส้นผิดปกติจะทำให้รบกวนการทำงานของร่างกายไม่สามารถทำงานอย่างเป็นปกติ การตรวจประเมินอาการโดยการคลำทำให้การนวดถูกต้องโดยมีหลักการว่าต้องนวด

คำสำคัญ:ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,หนองบัวลำภู,การนวดพื้นบ้าน,การเรียนรู้,การถ่ายทอด

วนิดา กำเนิดหล่ม 2543. ภูมิปัญญาในการสร้างอุปกรณ์ฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กสมองพิการของนายไพ สมสีลา บ้านทรายมูล ตำบลทรายทอง อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาภูมิปัญญาในการสร้างอุปกรณ์สมรรถภาพเด็กสมองพิการและคุณค่าของอุปกรณ์ฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กสมองพิการของนายไพ สมสีลา วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า อุปกรณ์ฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กสมองพิการ มีจำนวน ๑๘ ชิ้นตามแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพให้หลานชายซึ่งเป็นเด็กสมองพิการ จากการสังเกตและพิจารณาอาการผิดปกติของเด็กและแรงบันดาลใจจากภายนอก เช่น สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตและสภาพท้องถิ่นมาช่วยสร้างอุปกรณ์ชิ้นใหม่ทำให้อุปกรณ์มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพสังคมมีผลทำให้สมาชิกในครอบครัวและชุมชนมีความมั่นใจในกา

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,หนองบัวลำภู,อุปกรณ์ฟื้นฟู,โรคทางสมอง

สาร สารทัศนันทน์ 2540. การเลือกคู่ครองของชาวอีสาน วารสารสารวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 3(2):6-11.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองของชาวอีสาน พบว่า ในสมัยโบราณในการ

เลือกคู่ครองของชาวอีสานมักปล่อยให้มิอิสรเสรีพอสมควร คือให้หนุ่มสาวมีโอกาสพูดคุยเกี่ยวพาราสีกันจนชอบพอรักใคร่กันแล้วจึงจัดการแต่งงานตามประเพณี การจับแต่งงานโดยวิธี "คลุมถุงชน" นับว่ามีน้อยที่สุดโดยส่วนมากมักใช้เวลาติดต่อกันนานพอสมควรทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง จึงต้องศึกษาความเป็นไปของอีกฝ่ายหนึ่งให้ถ่องแท้แน่นอนจึงตกลงแต่งงานกันและต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ใหญ่ฝ่ายของตนด้วยจึงจะแต่งงานกันได้มีคติเตือนใจผู้ชายภาคอีสานในบทหนึ่งว่า "ลิเอาเมียให้ถามสู่เจ้าบ้าน"

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,หนุ่มสาว,การเลือกคู่ครอง

ชาคริต อนันทรวัน 2536. ทำเนียบหมอพื้นบ้าน เลข:วิทยาลัยครูเลย.

การวิจัยเป็นการรวบรวมหมอพื้นบ้านจำนวน 560 คน ในภาคอีสาน โดยแบ่งเป็น หมอยาสมุนไพร หมอธรรมและหมอสะเดาะเคราะห์ หมอรักษากระดูก หมอไสยศาสตร์ อาทิ หมอผี หมอเข้าทรง คาถาอาคม หมอดำยา หมอสูตรขวัญ และเนื่องจากผู้วิจัยอยู่ที่ จ.เลย หมอพื้นบ้านจึงมักปรากฏใน จ.เลย มากที่สุด รองลงมาเป็น จ.ขอนแก่น มหาสารคาม ชัยภูมิ สกลนคร

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,หมอพื้นบ้าน

เสาวภา พรศิริพงษ์ 2539. ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน พ่อใหญ่จารย์เคน ลาวงศ์ วารสารภาษาและวัฒนธรรม สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา. กรกฎาคม-ธันวาคม 2539:15-23.

บทความเรื่องภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน พ่อใหญ่จารย์เคน ลาวงศ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพของการแพทย์พื้นบ้าน เพื่อนำภูมิปัญญาที่มีคุณค่าเหมาะสมกับยุคสมัยมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดก่อนที่จะองค์ความรู้เหล่านี้จะค่อยๆสูญหายไปพร้อมกับตัวหมอพื้นบ้าน พ่อใหญ่จารย์เคนมีความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของความเจ็บป่วยว่าเกิดจากหลายสาเหตุ ได้แก่ ชาติพิการ การปรับเปลี่ยนของอากาศ อาหารเป็นพิษ การคลุกคลีกับผู้ป่วย พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,หมอพื้นบ้าน,พ่อใหญ่จารย์เคน ลาวงศ์

ปกรณ อนุรักษ์ 2543. กุศ(KUD)ตลาดสดที่ไม่มีวันตายในสายชีวิตอีสาน วารสารธรรมทรรศน์. 1(1):79-81.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับแหล่งน้ำที่เชื่อมต่อจากแหล่งน้ำใหญ่ ที่ภาษาอีสานเรียกว่า

"กูด" มีลักษณะคล้ายเป็นอุ่มน้ำเล็กของแม่น้ำใหญ่ เป็นแหล่งอาหารธรรมชาติที่ทุกครัวเรือนต้องพึ่งพา โดยการใช้สวิงโอบหรือช้อนตักได้จอก แหน เพื่อหากุ้งฝอยและปลาตัวเล็กๆ และการใช้ "ลัน" เท่านั้นที่จะสามารถจับปลาตัวใหญ่จากกูดได้ ด้วยความสมดุลทางธรรมชาตินี้เอง กูดจึงเป็นอุ่มน้ำที่มวลสัตว์น้ำต่างใช้เป็นที่พักตนเอง และวางไข่ของกุ้ง หอย ปู ปลา เต่าและเหล่านก นานาพันธุ์

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,แหล่งน้ำ,กูด

บุญสม ยอดมาลี 2540. ข้าวเหนียวกับวัฒนธรรมอีสาน วารสารสาร RINAC สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน. ม.ค.-ก.พ.:6-7.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับข้าวเหนียวกับวัฒนธรรมอีสาน พบว่า ข้าวเหนียวมีความสัมพันธ์กับชีวิตคนอีสานตั้งแต่เกิดจนตาย เด็กแรกเกิดวัย 2-3 เดือน แม่ก็เริ่มป้อนข้าวย่าแล้ว (ข้าวบด)ส่วนตอนนั้นปลายชีวิตนั้น บ้านเรายังคงมีข้าวตอกแตกสำหรับโปรยหว่าน ขณะนำศพคนตายไปวัดหรือป่าช้า จะเห็นได้ว่าข้าวเหนียวมีส่วนสัมพันธ์และสำคัญต่อชีวิตคนอีสาน เป็นอาหารที่สำคัญที่สุดของคนอีสานในหนึ่งวันคนอีสานจะนั่งข้าว 2 ครั้ง คือ ตอนเช้าและตอนเย็น

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อาหาร,ข้าวเหนียว

ธานี วงศ์ทองเดช 2542. ผักพื้นบ้านอาหารธรรมชาติอีสานและสมุนไพร วารสารสารานุกรมฐานอีสาน. 14(2):41-44.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับลำน้ำมูล โดยศึกษาถึงศักยภาพของลำน้ำมูลในการที่จะส่งเสริมพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเส้นทางน้ำสายอารยธรรมแห่งภาคอีสาน โดยการศึกษาวิจัยนี้ จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรักษาสิ่งแวดล้อมเกิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ สร้างรายได้ให้กับผู้คนในชุมชน และนำประโยชน์เชิงเศรษฐกิจการท่องเที่ยวมาให้กับภูมิภาคอีสาน โดยงานชิ้นนี้จะประกอบด้วย 4 โครงการย่อย ในลักษณะการวิจัยสหสาขาวิชาการ ที่มีใช้เป็นสาขาวิชาที่ใกล้ชิดกัน แต่ทุกสาขาวิชาจะได้นำความรู้เฉพาะสาขาของตนมาประกอบกันเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อาหารธรรมชาติ,ผักพื้นบ้านและสมุนไพร

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2537. การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาครอบครัวและชุมชน กรณีศึกษาการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานในเขตอีสานกลาง วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 11(2):64-69.

งานชิ้นนี้ ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาครอบครัวและชุมชน กรณีศึกษา การอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานในเขตอีสานกลาง โดยเลือกหมู่บ้านหนึ่งตั้งเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ตั้งบ้านเรือนเป็นกระจุก ทำนาเป็นอาชีพหลัก ปัจจุบันชาวบ้านมีฐานะยากจนเป็นส่วนใหญ่ และเป็นหนี้ ธ.ก.ส.เป็นส่วนใหญ่จึงเกิดการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานในกรุงเทพฯและจังหวัดอื่นๆสาเหตุที่เกิดการอพยพแรงงานนั้นเป็นเรื่องของภูมิปัญญาที่สามารถวิเคราะห์สภาพความเป็นอยู่ของหมู่บ้านที่แห้งแล้ง จึงตัดสินใจไปรับจ้างทำงานตามต่างจังหวัด ผลที่เกิดขึ้นคือ ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของแต่ละครอบครัวดีขึ้นทางด้านวัตถุและจิตใจ แต่ผลกระทบในทางลบคือ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาคอีสาน, อีสานกลาง, การแก้ปัญหาครอบครัวและชุมชน, การอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน

สร้อยทอง สุวรรณ 2538. แบบจำลองศูนย์ฝึกอบรมชุมชนเพื่อการพัฒนาอาชีพจากภูมิปัญญา

ท้องถิ่น ในเขตอีสานใต้ ศึกษาสาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบจำลองศูนย์ฝึกอบรมชุมชนเพื่อการพัฒนาอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอีสานใต้ โดยใช้หลักการศึกษาทฤษฎี แนวคิดจาก การศึกษาดูงาน การสำรวจความคิดเห็น และความต้องการพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยใช้เทคนิค เกลียว 3 รูป ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์ฝึกอบรมชุมชนเป็นองค์การฝึกอบรมขนาดเล็กมีคณะที่ปรึกษาคณะกรรมการบริหารมีผู้จัดการทั่วไป ฝ่ายบริหารการฝึกอบรม ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายวางแผน พัฒนา ฝ่ายบริการ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาคอีสาน, อีสานใต้, แบบจำลอง, ศูนย์ฝึกอบรมชุมชน, การพัฒนาอาชีพ

บำเพ็ญจิต แสงชาติ 2537. การรักษาโรคแบบพื้นบ้านโดยหมอลำผีฟ้า วารสารภาษา

และวัฒนธรรม สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล. 13(1):23-32.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการรักษาโรคแบบพื้นบ้านโดยหมอลำผีฟ้า กรณีศึกษา อำเภอ กุมภวาปี จ.อุดรธานี พบว่า ชุมชนนี้มีอายุมากกว่า 50 ปี เมื่อเจ็บป่วยถ้าสาเหตุมาจากความเชื่อว่าเป็นางเหนือธรรมชาติ ชาวบ้านไปปรึกษากับหมอเวทมนต์คาถา หมอจ้ำไท่ และหมอลำผีฟ้า ซึ่งหมอ ลำผีฟ้าเป็นทางเลือกหนึ่งของชุมชนอีสานในการแสวงหาการรักษาเยียวยาที่มีอยู่ในระบบการแพทย์พื้นบ้านเพื่อแก้ปัญหาความเจ็บป่วย โดยการพึ่งพาทรัพยากรในชุมชนที่พบกระจายอยู่ทั่วไปแต่ยังขาดการรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบ ซึ่งหมอลำผีฟ้าจะมีบทบาทและพิธีกรรมในกระบวนการรักษา

ตลอดจนประสิทธิภาพการรักษาของหมอลำผีฟ้าอันจะนำไปสู่แนวทางในการส่งเสริมให้ใช้ประโยชน์ในด้านสาธารณสุข การประยุกต์วิธีการดูแลสุขภาพสภาพให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมความคิด

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,การรักษาโรคแบบพื้นบ้าน,หมอลำผีฟ้า

ชาญทอง บรรเทา 2539. สมุนไพรรักษาโรคท้อง อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาคุณสมบัติของสมุนไพรทั่วไปทั้งรูปร่าง กลิ่น รสและสี และเพื่อศึกษาวิธีการรักษาโรคและความเชื่อตามกระบวนการแพทย์แผนโบราณ พบว่าโรคระบบทางเดินอาหาร เช่น ท้องร่วง อหิวาตกโรค ถ่ายบิด ฯลฯ สาเหตุเกิดจากการกินอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ กินสุกๆดิบๆ วิธีการรักษานั้นส่วนใหญ่จะใช้สมุนไพรที่มีรสฝาดเป็นหลัก ในส่วนของความเชื่อ พบว่านอกจากเชื่อในฤทธิ์ของยาแล้วยังเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะช่วยให้หายจากโรค ดังนั้นทุกขั้นตอนของการรักษาแพทย์แผนโบราณจึงต้องใช้พิธีกรรมทางไสยศาสตร์ร่วมด้วย

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,การรักษาสมุนไพร,แพทย์พื้นบ้าน

แอนจุลี สารสิทธิยศ 2537. การอยู่กรรมของแม่ลูกอ่อน บ้านศรีบุญเรือง ตำบลนาพุ อำเภอน้ำขุ่น

จังหวัดอุดรธานี วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาองค์ประกอบ ขั้นตอน และคติความเชื่อของการอยู่กรรมของแม่ลูกอ่อน พบว่า แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ก่อนการอยู่กรรม ขณะอยู่กรรม และหลังการอยู่กรรม แต่ละขั้นตอนมี ๔ องค์ประกอบ คือ วัตถุประสงค์ของ บุคคล เวลา และสถานที่ โยมีความเชื่อว่าวัตถุประสงค์ของจะไม่มีเตรียมไว้ล่วงหน้า ยกเว้นพื้น เวลาในการอยู่กรรมนั้นแม่ใหม่จะอยู่ประมาณ ๕-๒๐ วัน แม่เก่าอยู่ ๕-๑๐ วันส่วนสถานที่ต้องประกอบด้วยสระแนบ ีไฟ หม้อกรรมและไม้อิง ส่วนคติความเชื่อพบว่ามีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ พราหมณ์และผี โดยเฉพาะผีพราย ความเชื่อเหล่านี้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทั้งกายและใจและยังเชื่อว่าการอยู่กรรมทำให้มดลูกแห้งและเข้าอู่

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,ความเชื่อ,การอยู่กรรม

สุนิดา เกิดหนูจงดี 2544. ภูมิปัญญาไทยในการปลูกผักแขยง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ของบ้านวังยาง อ.วังยาง อ.วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี อุบลราชธานี:

คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้าพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาไทย ในการปลูกผักแขยงของเกษตรกรวังยาง และศึกษาวิธีการจัดการในเชิงการผลิต และการตลาดผักแขยงของเกษตรกรบ้านวังยาง ต. บุ่งหวาย อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี จากการวิจัยพบว่า เดิมเกษตรกรปลูกผักแขยงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 และมาปลูกแพร่หลายในปี 2540 เนื่องจากประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ทำให้เกษตรกรต้องหันมาคิดค้นวิธีแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ในชุมชนของตนเองโดยหันมาเพาะปลูกผักแขยง ซึ่งจัดเป็นพืชพืชหรือพืชพื้นบ้านที่เจริญเติบโตได้ดีในหมู่บ้าน เป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกผักแขยงในภาวะเศรษฐกิจ การปลูกผักแขยงได้รับผลดี เนื่องจากเป็นพืชที่สามารถขึ้นได้เองตามธรรมชาติ การปลูกทำได้ง่าย ลักษณะดินของบ้านวังยาง เหมาะสม เพราะเป็นดินเหนียวร่วน ซึ่งอุ้มน้ำได้ดี ประกอบกับมีแหล่งน้ำธรรมชาติจากบึงและหนองน้ำโดยรอบ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,การปลูกผักแขยง

สุรพล ชาแสน และคำพล กองแก้ว 2547. วิกฤตทางวัฒนธรรม : การเปลี่ยนแปลงค่านิยม

ในสังคมอีสาน กรณีศึกษา “ชะล่า” ในจังหวัดอุบลราชธานี อุบลราชธานี:

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

การวิจัยมีจุดประสงค์จะศึกษาถึงผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ต่อประเพณีข้อห้าม “ชะล่า” ว่ายังคงเหลืออยู่ในความเชื่อและวิถีชีวิตหรือไม่ และศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของคนรุ่นใหม่ เยาวชน ชาย – หญิง ที่เกี่ยวกับประเพณีข้อห้าม “ชะล่า” พบว่า คนส่วนมากยังเห็นว่า “ชะล่า” เป็นกรอบหรือคติกาของสังคมที่ควรยึดถือเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,การเปลี่ยนแปลงค่านิยม

นิตยา บุตรศรี 2542. การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ

โรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

จังหวัดอุบลราชธานี วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศการศึกษาและ

การพัฒนาหลักสูตร)จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การวิจัยมีจุดประสงค์จะศึกษาสภาพและปัญหาของการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การประกอบอาชีพ มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะของการบรรยายละเอียดของเนื้อหาวิชา ปรับกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมโดยดำเนินการในกลุ่มสร้างเสริม

ประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษา และกลุ่มวิทยาการงานและอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาปัญหาที่พบในการดำเนินงานได้แก่ ครูผู้สอนไม่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนมีงานในหน้าที่มาก ไม่มีเวลา

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น,โรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น,สำนักงานการประถมศึกษา

รุ่งรังสี วินุลชัย 2538. การดำรงอยู่ของการแพทย์พื้นบ้าน:กรณีศึกษาหมู่บ้านนาสีดา ตำบลข้าวปุ้น อำเภออุบลชัยภูมิ จังหวัดอุบลราชธานี วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชา วัฒนธรรมศึกษา)สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของการแพทย์พื้นบ้านที่บ้านนาสีดา จ.อุบลราชธานี พบว่าหมู่บ้านมีอายุประมาณ 200 ปี ประกอบด้วยกลุ่มคนเชื้อชาติไทยลาว มีประชากร 928 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยพึ่งพาธรรมชาติ รายได้เฉลี่ย 5,000 บาทต่อปีต่อครอบครัว โรงพยาบาลชุมชนห่างจากหมู่บ้าน 3 กม. มีหมอพื้นบ้าน 13 คน ปัจจัยหลักที่การแพทย์พื้นบ้านดำรงอยู่คือ 1)ลักษณะการเจ็บป่วยของชาวบ้านที่เชื่อว่าต้องรักษากับหมอพื้นบ้านเท่านั้นถึงจะหาย 2)ความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุการเจ็บป่วยและเกณฑ์การประเมินอาการเจ็บป่วย ที่สอดคล้องกันของหมอพื้นบ้านและชาวบ้าน 3)ประสิทธิภาพและความชำนาญในการรักษาความเจ็บป่วย ส่วนปัจจัยเสริมได้แก่ ระยะทาง ค่ารักษาพยาบาล วิถีชีวิตของชาวบ้าน ความพึงพอใจรูปแบบบริการของหมอพื้นบ้าน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,การแพทย์พื้นบ้าน,การดำรงอยู่

สวิง บุญเสริม 2548. ธรรมสร้อยสายคำ:(จากหนังสือผูกใบลานอีสาน) โครงการส่งเสริม

วัฒนธรรมไทยตามนโยบายของรัฐบาล 2537-2540 อุบลราชธานี:มรดกอีสาน.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีปฏิบัติตนตั้งแต่เกิดจนตายของคนอีสานซึ่งได้คัดลอกมาจากต้นฉบับหนังสือใบลานอักษรธรรมของวัดบ้านนาไฮ ต.นาสะไม อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี โดยกล่าวผลของการทำดีและชั่ว การทำบุญอุทิศให้แก่เจ้ากรรมนายเวร สิ่งที่ทำให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข การบริหารบ้านเมืองเมื่อถึงทางตันต้องทำอะไร แนะนำการปลูกเรือน ความเชื่อเรื่องต่าง ๆ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,คติความเชื่อ,ประเพณี,วิถีชีวิต

บุญยง จันทรเภา 2542. ความเข้าใจสำนวนไทยของนักศึกษาสาขาอาชีพในจังหวัดอุบลราชธานี

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเพื่อวิเคราะห์ความเข้าใจสำนวนไทยของนักศึกษาสาขาอาชีพในเขตพื้นที่ 25 อำเภอ ในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า นักศึกษาสาขาอาชีพที่เข้าใจสำนวนไทยมากที่สุด จำแนกตามภูมิลำเนา คือ นักศึกษาอำเภอเขื่องใน เข้าในสำนวนน้อยที่สุดคือ นักศึกษาอำเภอเหล่าเสือโก้ก จำแนกตามประเภท พบว่า นักศึกษาสาขาอาชีพเข้าใจความหมายสำนวนไทยด้านสังคมมากที่สุด และเข้าใจความหมายด้านสุภาษิต น้อยที่สุด

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,ความเข้าใจสำนวนไทย,นักศึกษาสาขาอาชีพ

รจนา อินทร์เหลาใหญ่ 2540. นำกับการดำรงชีวิตของชาวบ้านคูเคือ ตำบลแจระแม อำเภอเมือง

จังหวัดอุบลราชธานี วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาความสัมพันธ์ของนำกับการดำรงชีวิตและความสัมพันธ์ของน้ำกับประเพณีและพิธีกรรมของชาวบ้านคูเคือ พบว่าเป็นหมู่บ้านริมน้ำ คือ น้ำมูล และมีสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ ชาวบ้านจึงมีความสัมพันธ์กับแหล่งน้ำ ซึ่งทางด้านเกษตรนอกจากใช้บริโภคอย่างพอเพียงแล้วยังสามารถสร้างฐานะทางเศรษฐกิจด้วยการนำไปขายสินค้า นอกจากนี้แล้วชาวบ้านคูเคือยังยึดถือความเชื่อตามบรรพบุรุษคือการนับถือศาสนาพุทธ และนับถือวิญญาณของบรรพชน ดังนั้นพิธีกรรมจึงสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับสภาพแวดล้อมที่เป็นน้ำ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,ทรัพยากรน้ำ,การดำรงชีวิต,ความเชื่อและประเพณี,พิธีกรรม

คนัย วิโรจน์อุไรเรือง 2544. การศึกษาเทคโนโลยีท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี อุบลราชธานี:

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเทคโนโลยี และวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จ. อุบลราชธานี และค้นหาความรู้จากเทคโนโลยีเหล่านั้นโดยใช้วิธีสากล คือ หลักการทฤษฎีทางฟิสิกส์ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 29 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ จ.อุบลราชธานี ผลการศึกษาได้เทคโนโลยีและนวัตกรรม 17 ชนิด คือ ครกกระเดื่อง เครื่องนวดข้าว เกวียน แคน อีว หลี่ บั้งไฟ ตะไล ขลุ่ยนก ไหวด พิณ ซอ และซิก

ควาย เครื่องดักหนู กับดักหนู (เพนียด) บั้งไฟหมื่น บั้งไฟแสน ลูกกลิ้ง ปลุกหอบ
 คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,เทคโนโลยีท้องถิ่น

ทองคำ มากมี 2542. คำสอนและวิธีสอนของพระโพธิญาณเถระ วิทยานิพนธ์การศึกษา

ศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา – เน้นมนุษยศาสตร์)มหาวิทยาลัยมหาสารคาม .

การวิจัยมีจุดประสงค์จะศึกษาคำสอนและวิธีสอนของพระโพธิญาณเถระ วัด
 หนองป่าพง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า คำสอนที่พระโพธิญาณ
 เถระนำมาเผยแผ่ มี 4 ประการ คือ วินัยสงฆ์ ไตรสิกขา โอวาทปาติโมกข์ อริยสัจ 4 วิธีสอนมี 7
 วิธี คือ 1. สอนแบบสร้างความเป็นมิตร 2. สอนแบบทำให้เกิดสติสัมปชัญญะ 3. สอนแบบทำให้เกิด
 ความเห็นชอบและปัญญา 4. สอนแบบสนทนาธรรม 5. สอนแบบพิจารณาตน 6. สอนแบบ
 ใช้คันแบบ 7. สอนแบบการปฏิบัติฝึกฝนจิต เทคนิคการสอนมี 10 ประการคือ ใช้ภาษาง่ายๆ ใช้
 วัสดุที่หาง่ายในประเทศ เป็นอุปกรณ์การสอน การตีความหมาย การให้คำจำกัดความ การ
 ยกตัวอย่างอุปมาอุปมัย การใช้อารมณ์ขัน การพูดตักใจ การใช้จากกล่าวตักเตือน การตอบปัญหา
 การใช้ไหวพริบปฏิภาณในการตอบ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,พระโพธิญาณเถระ,คำสอนและวิธีสอน

รัตนะ ปัญญาภา 2546. บทบาทของพระสงฆ์ในการใช้สมุนไพรเข้าบำบัดยาเสพติด

จังหวัดอุบลราชธานี อุบลราชธานี:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตอุบลราชธานี.

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำสมุนไพรมาใช้เป็นองค์ประกอบในการ
 บำบัดยาเสพติดควบคู่กับพิธีกรรมด้านศาสนา อาทิ การเจริญสมาธิภาวนา การไหว้พระสวดมนต์
 ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ การติดตามประเมินผล งบประมาณในการจัดการ โดยใช้กลุ่ม
 ตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพระสงฆ์ ผู้นำศูนย์บำบัดยาเสพติด จำนวน 10 รูป และกลุ่มผู้รับการ
 บำบัด ผลการวิจัยพบว่า การบำบัดยาเสพติด เป็นไปตามวิถีธรรมชาติ ไม่มีการติดตามและ
 ประเมินผลอย่างจริงจังและมีระบบ การประชาสัมพันธ์ใช้ความร่วมมือจากหน่วยงานผู้นำชุมชน
 และบอกกล่าวต่อๆ กันไป งบประมาณได้จากการบริจาคของผู้รับการบำบัดและประชาชนทั่วไป

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,พระสงฆ์,สมุนไพรบำบัดยาเสพติด

อรชร พรประเสริฐ 2537. ภูมิปัญญาชาวบ้าน : กรณีพืชผักและกรรมวิธีปรุงอาหารของชาวอีสาน

อุบลราชธานี: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

การวิจัยเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน : กรณีพืชผักและกรรมวิธีปรุงอาหารของชาวอีสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของพืชผักพื้นบ้านที่ชาวบ้านใช้เป็นอาหารคาว นำมาประกอบเป็นกับข้าวบริโภคควบคู่กับข้าวเหนียว โดยเน้นพืชผักที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ศึกษาวิธีการปรุงอาหารและการถนอมอาหารแบบชาวบ้าน รวมทั้งศึกษาความเชื่อด้านอาหารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่างๆ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการค้นคว้าข้อเท็จจริงที่เป็นสถานภาพของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ประกอบกับการศึกษาเอกสาร พื้นที่การศึกษาเลือกแบบเจาะจงในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ขุขันธ์ อำนาจเจริญ ในช่วงปี 2537-2538 กรรมวิธีในการปรุงอาหาร พบว่า ชาวอีสานมีวิธีปรุงอาหารโดยเก็บพืชผักมาประกอบกับเนื้อสัตว์ แล้วทำให้สุกโดยวิธีหนึ่ง ต้ม ย่าง เป็นต้น และเรียกอาหารที่ประกอบด้วย สรุปได้ 17 วิธี ได้แก่ แกง อ่อม อ้อ หมก ยำ

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,พืชผัก,กรรมวิธีการปรุงอาหาร

สมพงษ์ เจริญศรี 2547. วิถีชีวิตของผู้ประกอบอาชีพประมงในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนล่าง

อุบลราชธานี:บัณฑิตวิทยาลัย สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

อุบลราชธานี.

การวิจัยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทำประมงก่อนและหลังการสร้างเขื่อนปากมูล และศึกษากระบวนการปรับตัวของผู้ประกอบอาชีพประมงบริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่าง ในการศึกษาใช้การสังเกต และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบอาชีพประมงจำนวน 250 คน กลุ่มผู้รู้ ผู้มีส่วนสนับสนุนจำนวน 55 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอผลในรูปการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบอาชีพประมงในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนล่างรวมทั้งสิ้น 47 หมู่บ้าน 5,523 คน ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามลำน้ำมูลมีพื้นที่ติดต่อกัน 3 อำเภอ คือ อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอโขงเจียม และอำเภอสรินทร มีการทำประมงทั้งเหนือเขื่อนและใต้เขื่อน ก่อนทำประมงจะมีพิธีกรรม นำเอาดอกไม้ธูปเทียน ไหว้กราบเจ้าที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อธิษฐานขอให้ได้ปลาและช่วยคุ้มครองให้รอดปลอดภัย ผู้ทำประมงส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุ 61 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยสืบทอด ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ การทำประมงจากบรรพบุรุษ ทำเป็นอาชีพเสริมรองจากทำนา มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ

คำสำคัญ: ก่อนการสร้างเขื่อนปากมูลได้ผลผลิตหลากหลายชนิด น้ำหนักปลาที่จับได้อยู่ระหว่าง 5-10 กิโลกรัม แต่หลังการสร้างเขื่อน ทำประมงได้ผลผลิตลดลง และน้ำหนักปลาก็ลดลงด้วย ผู้ประกอบอาชีพประมง ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,วิถีชีวิต,ผู้ประกอบอาชีพประมง,ลุ่มน้ำมูลตอนล่าง.

คณินันต์ จันทบุตร และสุพรรณ จันทบุตร 2544. ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัดป่า

นานาชาติ จ. อุบลราชธานี กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

การวิจัยมีจุดมุ่งหมายจะศึกษาถึงวิถีชีวิตในการปฏิบัติภารกิจ 6 ด้านของวัดป่านานาชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า วัดป่านานาชาติ เป็นวัดที่มีพระสงฆ์ชาวต่างประเทศที่พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) ตั้งขึ้นที่บ้านนุ่งห้วยอ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี ในปี พ.ศ. 2518 โดยมีความมุ่งหมายให้เป็นอาวาสสำหรับชาวต่างประเทศที่เข้ามาศึกษาและอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ได้อบรมสั่งสอนกันเอง วัตรปฏิบัติ กติกาสงฆ์สืบทอดจากวัดหนองป่าพง ซึ่งเป็นวัดแม่ โดยเคร่งครัดในวัตรปฏิบัติไม่จำเป็นต้องเงินทอง เมื่อมีเอกลาถือเป็นของสงฆ์ ยึดหลักความสามัคคีข้อแตกต่างจากวัดหนองป่าพงคือ ทุกวันโกนจะมีการประชุมสงฆ์ โดยเน้นความเสมอภาค มีการพิมพ์หนังสือออกเผยแผ่ การสาธารณูปการ ฝึกความเรียบง่าย สะอาด กลมกลืนกับวิถีธรรมชาติ ด้านสาธารณสงเคราะห์ สร้างผูกพันแก่หมู่บ้านและชุมชนโดยการสังเคราะห์ด้วยวัตถุ ทุนการศึกษา การสร้างแท็งก์น้ำ ห้องสมุด และ ฯลฯ ปัจจุบันมีเจ้าอาวาสชาวต่างประเทศติดต่อกันมาถึง 6 รูป เจ้าอาวาสรูปแรกคือ ท่านสุเมธ หรือ คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,วิปัสสนาธุระ,วัดป่า

รชนี กรกระหวัด 2542. เชิดหนังแลกพริกแลกข้าว หนังตะลุงชาวอีสานบ้านสระแก้ว

วารสารวัฒนธรรมไทย. 36(12):15-18.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับการเชิดหนังแลกพริกแลกข้าวหนังตะลุงของชาวอีสานบ้านสระแก้ว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น พบว่า ในอดีตบ้านสระแก้วมีความอุดมสมบูรณ์ป่าไม้ชนิดต่างๆ ขึ้นหนาแน่น และมีชาวบ้านอพยพเข้ามาอยู่จากบ้านใกล้เคียง เริ่มตั้งหมู่บ้านก็ตัดไม้ขายนาที่ทำกิน ป่าไม้เริ่มลดลง ชาวบ้านก็เริ่มประสบภัยแล้งหากินหาอยู่อย่างลำบาก จึงเกิดการอพยพแรงงานไปต่างบ้าน ต่างภูมิภาคต่างๆ ทำให้ชาวบ้านประสบผลกระทบความรู้ความสามารถนำมาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเดิม แก้ปัญหาต่างๆที่เผชิญอยู่ หนังประโมทัยหรือหนังตะลุงอีสานเป็นหนทางหนึ่งเลือกเป็นหนทางประทังชีวิต และถือเป็นศิลปะการแสดงที่เกิดจากชาวนาอีสาน กล่าวคือ การนำเอาหมอลำกับหนังตะลุงมาผสมผสานกันโดยเอารูปหนังมาแทนตัวคนนั่นเองและเกิดการตระเวนแลกพริก

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,หนังประโมทัย,การแลกข้าวแลกพริก

ทวี ถาวร 2541. การสร้างงานและการกระจายรายได้ของหมอลำ มหาสารคาม:สถาบันวิจัย ศิลปและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพการสร้างงานของคณะหมอลำ และกระบวนการทำงานของหมอลำ มหาสารคาม พบว่า หมอลำคณะหนึ่งใช้เงินลงทุนโดยเฉลี่ย 3,445,000 บาท รับงานแสดงได้โดยเฉลี่ยปีละ 70 ครั้ง สร้างงานแก่คนงานได้โดยเฉลี่ยคณะละ 113 คนต่อปี ปัจจุบันคณะหมอลำหมู่ ลำเพลิน ทั้งหมดมีประมาณ 350 คณะ จ่ายค่าตอบแทนบุคลากรในหน้าที่ต่างๆ เฉลี่ยรวม 29,050 บาทต่อปี หากคิดรวมการสร้างงานของหมอลำทุกประเภทคาดว่าจะสร้างงานให้แก่คนได้ไม่น้อยกว่า 40,000 คน

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ศิลปวัฒนธรรม, ภาคอีสาน, มหาสารคาม, เศรษฐกิจ, สังคม, การสร้างงาน, การกระจายรายได้, หมอลำ

อรชร พรประเสริฐ 2537. “ภูมิปัญญาชาวบ้าน : กรณีพืชผักและกรรมวิธีปรุงอาหารของชาวอีสาน อุบลราชธานี:คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

การวิจัยเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน : กรณีพืชผักและกรรมวิธีปรุงอาหารของชาวอีสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของพืชผักพื้นบ้านที่ชาวบ้านใช้เป็นอาหารคาว นำมาประกอบเป็นกับข้าวบริโภคควบคู่กับข้าวเหนียว โดยเน้นพืชผักที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ศึกษาวิธีการปรุงอาหาร และการถนอมอาหารแบบชาวบ้าน รวมทั้งศึกษาความเชื่อด้านอาหารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่างๆ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการค้นคว้าข้อเท็จจริงที่เป็นสถานภาพของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ประกอบกับการศึกษาเอกสาร พื้นที่การศึกษาเลือกแบบเจาะจงในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร อำนาจเจริญ ในช่วงปี 2537 – 2538 กรรมวิธีในการปรุงอาหาร พบว่า ชาวอีสานมีวิธีปรุงอาหารโดยเก็บพืชผักมาประกอบกับเนื้อสัตว์ แล้วทำให้สุกโดยวิธีนึ่ง ต้ม ย่าง เป็นต้น และเรียกอาหารที่ประกอบด้วยสรุปได้ 17 วิธีได้แก่ แกง อ่อม อ้อ หมก ยำ ต้ม ส้ม คั่ว หลู้ ตำ ปั่น หลน ชุป เนียน ลาบ ก้อย แจ่ว

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, อุบลราชธานี, พืชผักและกรรมวิธีการปรุงอาหารของชาวอีสาน

ทัศน ทัศนียานนท์ 2547. ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต : กรณีการทำยาและน้ำยาไล่แมลงจากสมุนไพรใกล้ตัว อุบลราชธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ จะศึกษาการทำยาและน้ำยาไล่แมลงจากสมุนไพรใกล้ตัว โดยเลือกเอาเปลือกส้มเขียวหวานที่แม่ค้านำส้มคันทิ้งไว้ เป็นวัตถุดิบในการสกัดน้ำมันหอมระเหย

ในเขตอำเภอเมือง อ. เมือง อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี โดยใช้กลวิธีกลั่นแบบดั้งเดิมของชาวบ้าน ผู้วิจัยได้ทดลองเอาน้ำมันผิวส้มเข้มข้นไปใช้ในการป้องกันและไล่แมลง โดยหยดลงบนผ้าหรือสำลี 4 – 5 หยด เช็ดตามภาชนะที่ต้องการฆ่าไล่ศัตรูกับข้าว พบว่า สามารถป้องกันและขับไล่แมลงได้นานกว่า 3 ชั่วโมง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาคอีสาน, การทำยาและนำยาไล่แมลงจากสมุนไพร

อุดม บัวศรี 2546. ความหลัง บั้งไฟพญานาค วารสารสารนิพนธ์ภาพไทย-ลาว. 10(4):35-37.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับความหลัง บั้งไฟพญานาค กล่าวถึงวัฒนธรรมอีสาน ในมิติความเชื่อเรื่องบั้งไฟพญานาคที่หนองคายนี้เป็น 2 มิติ คือ มิติทางวิทยาศาสตร์กับมิติทางสังคม ในความเป็นจริงเชื่อว่าเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งนักวิทยาศาสตร์จะต้องอธิบายได้ คนอีสานเชื่อว่าพญานาค เป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่ในสังคมอีสาน มีหน้าที่ในการให้ฝนตก และชาวอีสานเชื่อเช่นเดียวกันว่า พญานาคเป็นสัญลักษณ์ 2 อย่าง คือ "สัญลักษณ์ทางน้ำ" คือมีนาที่ไหนก็มีน้ำที่นั่น พญานาค คือ ผู้ให้น้ำฝน และ "อำนาจหรือพลัง"

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญาอีสาน, ภาคอีสาน, มิติความเชื่อ, มิติทางวิทยาศาสตร์, มิติของสังคม, บั้งไฟพญานาค

ชาคริต อนันทรวัน 2536. ทำเนียบหมอพื้นบ้าน. เลข:วิทยาลัยครูเลย.

การวิจัยเป็นการรวบรวมหมอพื้นบ้านจำนวน 560 คน ในภาคอีสาน โดยแบ่งเป็น หมอยาสมุนไพร หมอธรรมและหมอสะเดาะเคราะห์ หมอรักษากระดูก หมอไสยศาสตร์ อาทิ หมอผี หมอเข้าทรง คาถาอาคม หมอคำแหะ หมอสูตรขวัญ และเนื่องจากผู้วิจัยอยู่ที่ จ.เลย หมอพื้นบ้านจึงมักปรากฏใน จ. เลย มากที่สุด รองลงมาเป็น จ. ขอนแก่น มหาสารคาม ชัยภูมิ สกลนคร

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาคอีสาน, หมอพื้นบ้าน

วรรณนา ปิยะรัตน์มานนท์ 2534. ภูมิปัญญาในการจัดการสถาบันการเงินชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านบุเปือย หมู่ 2 ต. บุ่งน้อย อ. น้ำขุ่น จ. อุบลราชธานี อุบลราชธานี:คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงภูมิปัญญาในการจัดการสถาบันการเงินชุมชน กรณีบ้านบุเปือย โดยศึกษาความเป็นมา การดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปัจจัยสนับสนุน ปัญหาและอุปสรรค พบว่า รูปแบบของการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ

คือ กิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสมาชิกด้านเศรษฐกิจ การรับฝาก การให้กู้ การจัดหาปุ๋ยมาจำหน่าย ในราคาถูก การตั้งศูนย์สาธิตการตลาดการจัดรูปแบบสวัสดิการทางสังคม อาทิ
ทุนการศึกษา ค่ารักษาพยาบาล ค่าฌาปนกิจศพ การดำเนินงานอยู่ภายใต้การควบคุมของ
กรรมการที่มาจากการเลือกตั้ง แนวคิดและภูมิปัญญาที่เห็นชัดคือ ระบบเครือญาติ หลักทาง
ศาสนา และหลักทางสังคมวิทยา ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือ การขาดแคลนเงินทุน ปัญหาการ
ประชาสัมพันธ์ ข้อเสนอแนะคือกลุ่มควรจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกให้
มากขึ้น และเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วม ทางราชการควรให้ความรู้และอบรม
เทคนิคใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,การจัดการสถาบันการเงิน
ชุมชน

บุญเลิศ มรกต 2536. ความเชื่อในการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค : ศึกษากรณี อ. บ้านฝาง

จ. ขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

งานวิจัย มีความประสงค์จะศึกษาความเชื่อในการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรค
ของผู้มีความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพร ชาวบ้านและผสส./อสม. นอกจากนี้ ยังศึกษาพิธีกรรมหรือ
กระบวนการใช้สมุนไพรของผู้มีความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพรชาวบ้านและผสส./อสม. โดยวิธีการ
ศึกษาวิจัยจากเอกสาร และศึกษาวิจัยภาคสนาม และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ผลการ
ศึกษาวิจัยพบว่า ผู้มีความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพร และ ผสส. / อสม. มีความรู้แตกต่างกับชาวบ้าน
ในการใช้ยาสมุนไพร เพื่อนำไปใช้ในการรักษาโรค ชนิดและประเภทของพืชที่นำมาใช้ในการ
รักษา พบว่า ชนิดของพืชที่ชาวบ้านนำมาใช้ในตำรายาต่างๆ เรียงตามลำดับน้อยไปหามาก คือ
ไม้ยืนต้นทรงพุ่มหรือเป็นกอ ร้อยละ 47.76 ไม้ล้มลุกทางพุ่มหรือเป็นกอ ร้อยละ 14.18 ไม้ล้มลุก
พวกหญ้า วัชพืช ร้อยละ 22.94 นอกจากนั้นยังมีพวกยืนต้น พวกไม้เถาใหญ่พาดต้นไม้ยืน พืช
สวนครัว ว่าน พืชลงหัว สมุนไพรเหล่านี้เก็บจากแหล่งธรรมชาติ เช่น ได้มาจากแหล่งป่า ร้อยละ
57.14 ชื้อจากร้านขายยาแผนโบราณ สมุนไพรตามบ้าน และการเร่ขายของพ่อค้าเร่

คำสำคัญ: ระบบคิดและภูมิปัญญา, ภาคอีสาน, จ.ขอนแก่น, ความเชื่อ, สาธารณสุข, สมุนไพร, การ
รักษาโรค

ชวิพร มั่งสุวรรณ 2543. การยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียง

มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม นิเวศวิทยาและการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนายอมรับนวัตกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรเป็นการวิจัยแบบสำรวจ พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตรคือขนาดพื้นที่ถือครอง การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับข่าวสารการเกษตร และการปฏิบัติกิจกรรมนวัตกรรม การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสำคัญที่สุด ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ด้านวิชาการควรจัดโครงการอบรมความรู้เรื่องการทำเกษตรผสมผสาน ด้านการส่งเสริมการเกษตรปรับโครงสร้างการผลิต ประกันราคาผลิต ขยายวงเงินสินเชื่อ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สกลนคร,เกษตรกร,นวัตกรรม,การยอมรับ

ใจสระกาญจนา หิรัญพุกฤษ(2540) รายงานการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์ในการเสริมสร้างความเสมอภาคของบทบาทหญิงชายในการพัฒนาท้องถิ่นทุรกันดารอีสานใต้ [กรุงเทพฯ]:สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหญิงชายในภาระงานต่างๆทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ตลอดจนการเข้าถึงและควบคุมการใช้ทรัพยากรต่างๆ โดยศึกษาจากลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์ในจ.อุบลราชธานี สุรินทร์ ศรีสะเกษ ที่มีเชื้อสายเขมร ส่วย และขม พบว่าบทบาทของชายหญิงถูกกำหนดด้วยมิติทางสังคมและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์หญิงชายในบริบทครอบครัวและชุมชน และรัฐบาลการตระหนักถึงมิติชายหญิง ผู้หญิงจึงยังคงรับภาระงานหนักทั้งในครัวเรือนและในไร่นา ขาดโอกาสมีส่วนร่วมในชุมชน การเข้าถึงและควบคุมทรัพยากรต่างๆ รวมถึงข้อมูลข่าวสาร

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,อีสานใต้,เขมร,ส่วย,ขม,การพัฒนาชนบท,บทบาทหญิงชาย

พิษณุ อุดมมะเวทิน(2542) พฤติกรรมการบริโภคอาหารของชาวชนบทอีสาน ในการพัฒนาองค์ความรู้สาธารณสุขอีสาน [ขอนแก่น]:คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของชาวชนบทอีสานโดยแบ่งเป็น 5 ประเภทคือ ข้าวห้าม ความเชื่อ ความนิยม นิสสัย และการบริโภคอาหาร ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่อาจเกิดขึ้นเฉพาะตัวบุคคลหรือได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมที่เหมือนกับสังคมในภาคอื่นๆที่มี พฤติกรรมเฉพาะเป็นของตนเองที่มีหลายข้อเป็นข้อคิดแต่บางอย่างก็ไม่เหมาะสม เช่น การบริโภคอาหารไม่ได้สัดส่วน การไม่นิยมบริโภคไขมันหรือกะทิ การบริโภคอาหารดิบ การบริโภคอาหารที่เป็นโทษต่อร่างกายและไม่เหมาะสมกับวัย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การบริโภคอาหาร,ความเชื่อ,การถ่ายทอด,พฤติกรรม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สุรนาท ขมะณะรงค์และสำเริง จันทรสวรรณ (2537) การประเมินผล

โครงการพัฒนาจังหวัด ปี 2535 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 11(2):70-75.

โครงการพัฒนาจังหวัดปี 2535 เป็นโครงการที่จัดทำเป็นปีแรก จึงมีความจำเป็นต้องมีการวิจัยประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการของจังหวัด ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสามารถในการบริหารและจัดการโครงการ ในการดำเนินโครงการส่วนใหญ่ประชาชนให้ความร่วมมืออย่างดี นโยบายการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น โครงการต่างๆได้เกิดขึ้นจากความต้องการของประชาชนค่อนข้างมาก 2) ประสิทธิภาพของโครงการในการตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งโครงการต่างๆ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับกาพัฒนา,ภาคอีสาน,โครงการพัฒนาจังหวัด,การประเมินผล

โกเมท บุญไชย (2542) พัฒนาการชุมชนริมฝั่งแม่น้ำชี : ศึกษากรณีบ้านท่าไคร้ อำเภอเสลภูมิ

จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาพัฒนาการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำชีบ้านท่าไคร้ พบว่าชาวบ้านอพยพเข้ามาอยู่เมื่อ ๑๕๐ ปีมาแล้ว เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นจึงขยายตัวออกไปตามแนวริมฝั่งแม่น้ำชี พ.ศ.๒๔๕๗ มีการตัดถนน จึงได้ขยายออกมาอยู่ริมถนนทำน้ำข้ามฝั่งแม่น้ำชี พ.ศ.๒๔๘๕ ทางการจัดรูปแบบการจัดตั้งหมู่บ้าน และพ.ศ. ๒๔๙๔ เริ่มขยายตัวออกมาอยู่ทางเหนือของถนน พัฒนาการด้านเศรษฐกิจ พบว่าในอดีตทำนาและเริ่มมีการค้าขายเพิ่มขึ้น ด้านสังคมนั้น การพึ่งพาอาศัยกันเริ่มลดลง ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน ได้แก่ การสร้างสิ่งสาธารณูปโภคของหน่วยงานภายนอก การส่งเสริมอาชีพ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,การตั้งบ้านเรือน,แม่น้ำชี

มณีนัย ทองอยู่และกมลพร โคนชัยภูมิ(2539) รายงานการวิจัยเรื่องสถานการณ์แรงงานเด็กจังหวัด

ขอนแก่น ขอนแก่น:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์แรงงานเด็กในจังหวัดขอนแก่น มุ่งศึกษาแรงงานเด็กภาคนอกการเกษตรในภาคอุตสาหกรรมการผลิต ภาคพาณิชย์กรรม ภาคบริการ เศรษฐกิจนอกระบบในอาชีพอิสระและอาชีพรับเหมาช่วง การผลิตรับงานไปทำที่บ้าน พบว่าอายุต่ำสุดในการแรงงานคือ 8 ปี เป็นเพศหญิงมากกว่าชาย จบชั้นประถมปีที่ 6 ครั้งหนึ่งมาจากครอบครัวที่บิดามารดามีอาชีพเกษตรกรรม ทำงานครั้งแรกเมื่ออายุ 13-14 ปี มีการละเมิดสิทธิแรงงานเด็กที่พึงมีตาม

กฎหมายในทุกๆเรื่อง ด้านสิ่งแวดล้อมการทำงานมีความรุนแรงแตกต่างกันตามประเภทของงาน และเด็กกว่า 1 ใน 3

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา ภาคอีสาน ขอนแก่น แรงงานและทรัพยากรมนุษย์ แรงงานเด็ก

อภิศักดิ์ โสมอินทร์(2537) โลกทัศน์อีสาน พิมพ์ครั้งที่ 2:มหาสารคาม:อภิชาติการพิมพ์.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลกทัศน์, โลกทัศน์ของชาวอีสานต่อคน, โลกทัศน์ของชาวอีสานต่อธรรมชาติ,โลกทัศน์ของชาวอีสานต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยมี จุดประสงค์หลักในการเขียน คือ หวังให้ผู้อ่านได้รู้จักและเข้าใจโลกทัศน์ของคนอีสาน อันจะเป็น ต้นตอให้เกิดความคิดที่ดีต่อคนไทยด้วยกันกับทั้งเป็นแนวทางในการศึกษาศาสตร์ศิลป์ต่างๆที่ เกี่ยวกับอีสาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา ภาคอีสาน ธรรมชาติ สิ่งเหนือธรรมชาติ โลกทัศน์

วิยุทธ์ จารัสพันธุ์และคนอื่น ๆ 2540. รายงานการวิจัย ความต้องการกระบวนการและผลกระทบ ของการจ้างงานแรงงานเด็กในเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ [ขอนแก่น]:

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการและการตัดสินใจเข้าสู่ตลาดแรงงานของเด็ก จำนวน 4,385 คนในเขตจังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา อุตรดิตถ์และอุบลราชธานี แรงงานเด็กใน โรงงานและสถานบริการ 120 คน และนายจ้าง 35 คน พบว่าเด็กส่วนใหญ่เมื่อจบ ป.6 หรือม.3 ต้องการศึกษาต่อร้อยละ 20 ต้องการเข้าตลาดแรงงาน โดยเป็นลูกจ้างห้างร้านบริษัทในกรุงเทพฯ หรือตัวจังหวัดมากที่สุด เนื่องจากฐานะยากจนทำให้ตัดสินใจเข้าตลาดแรงงาน ร้อยละ 50 ของ แรงงานมีสัญญาว่าจ้างงานเด็กอายุ 13-15 ปี ได้ค่าจ้างเฉลี่ย 2,750 บาท/เดือน ส่วนเด็กอายุ 16 ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ได้เฉลี่ย 2,870 บาทต่อเดือน ส่วนมากเด็กทำงานในปั้มน้ำมันและโรงงานสัปดาห์ละ 6 วันๆละประมาณ 9 ชม. ได้รับสวัสดิการอาหาร ที่พัก เครื่องแบบ ค่ารักษาพยาบาล ไม่มีปัญหาการทำงานและประสบอุบัติเหตุหรือโรคจากการทำงาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา ภาคอีสาน แรงงานและทรัพยากรมนุษย์ แรงงานเด็ก

นาคยา อยู่คง 2542. การเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทของลูกเขยในสังคมอีสาน

กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถานภาพ และบทบาทของลูกเขยในสังคมอีสาน ว่ามีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างอย่างไรบ้าง ซึ่งจะเน้นการศึกษาทางด้านสังคมและวัฒนธรรมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างพ่อตาแม่ยายกับลูกเขยและวิเคราะห์ถึงปัจจัย เงื่อนไข

ต่างๆ ของสังคมที่ได้กำหนดสถานภาพและบทบาทของลูกเขย และที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทลูกเขย รวมทั้งศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานภาพ และบทบาทลูกเขย โดยมีบทบาทมีสถานภาพสูงขึ้น เป็นแรงงานหลักที่สำคัญ ให้กับครอบครัวฝ่ายหญิง เป็นผู้หารายได้หลักมาให้กับครอบครัวฝ่ายหญิงได้ใช้จ่ายในการดำรงชีวิตมีอิสระในการดำเนินชีวิตมากกว่าในอดีต ไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตของ พ่อตาแม่ยายเป็นหลักเหมือนเดิม จึงไม่จำเป็นต้องตกอยู่ภายใต้อาณัติ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา ภาคอีสาน ลูกเขย สถานภาพและบทบาท การเปลี่ยนแปลง

บัวพันธ์ พรหมพักพิง 2545. เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานห้าทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กรณีศึกษาบ้านท่า. กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

งานชิ้นนี้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน และศึกษาพลังหรือปัจจัยที่สามารถทำให้ชุมชนดำรงอยู่ได้และพัฒนาต่อไปอย่างมีศักดิ์ศรี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า บ้านท่าก่อตั้งมาตั้งแต่ปี ๒๔๖๕ เศรษฐกิจบ้านท่าในยุคแรกมีการทำมาหากินแบบยังชีพควบคู่กับการผลิตและค้าเกลือ ในช่วงทศวรรษที่ ๒๕๐๐ ชาวบ้านเริ่มปลูกพืชเศรษฐกิจคือ ปอ ในปัจจุบันครัวเรือนบ้านท่า มีรูปแบบการยังชีพที่สำคัญ ๒ รูปแบบคือ ๑) อาศัยที่ดินหรือทำการเกษตรเป็นหลัก ๒) เป็นการยังชีพโดยการหาอยู่หากินอาศัยทักษะและประสบการณ์แบบดั้งเดิมบวกกับทรัพยากรธรรมชาติ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา ภาคอีสาน เศรษฐกิจชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน

วิโรฒ ศรีสุโร 2538. วัฒนธรรมอีสานกับการพัฒนา. วารสารศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง. 3(1):9-16.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับวัฒนธรรมอีสานกับการพัฒนา กล่าวถึง วัฒนธรรมอีสาน หมายถึง การกิน การอยู่ การใช้สอย การละเล่น ตลอดจนไปถึงความเชื่ออันรวมถึงวิถีชีวิตของชาวอีสานที่ดำเนินไปเป็นประจำวัน วัฒนธรรมอีสานประกอบด้วย พันธุ์หลากหลาย ซึ่งเป็นกลุ่มชนในสายวัฒนธรรมไท-ลาว อาทิ ไทยอ้อ,ไท-โส้,ไท-กะเลิง,ไท-โย้ย,ไท-ผู้ไท,ไท-ลาว และกลุ่มชนในสายวัฒนธรรม มอญ-เขมร อาทิ ไท-กูย,ไท-เขมร,ไท-เขอ,ไท-โคราช เป็นต้น ในภาคอีสานกลุ่มชนไท-ลาวมีจำนวนมากว่ากลุ่มชนอื่นๆ จนเป็นที่ยอมรับในต่างชุมชนตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมการละเล่น การแสดงหมอลำสามารถคลี่คลาย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,คติความเชื่อ,วิถีชีวิต,สังคมอีสาน

ธาดา สุทธิธรรม 2544. รูปแบบแผนผังชุมชนอีสานสายวัฒนธรรมไท. [ขอนแก่น]:

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบแผนผังชุมชนอีสานสายวัฒนธรรมไท ได้ทำการสำรวจชุมชนจำนวน 50 แห่ง และคัดเลือกเป็นชุมชนกรณีศึกษาจำนวน 17 แห่ง ซึ่งเป็นชุมชนของชนเผ่าไท 5 ชนเผ่าสำคัญคือ 1) ไทลาวหรือไทอีสาน 2) ไทโย้ย 3) ไทย้อ 4) ไทผู้ไท และ 5) ไทเลย ชุมชนเหล่านี้มีจำนวน 4 แห่งที่ได้มีการขยายตัวขึ้นเป็นชุมชนเมืองในระดับอำเภอ ที่เหลือเป็นชุมชนหมู่บ้านในชนบท พบว่า แม้จะต่างชนเผ่ากันล้วนมีความเชื่อพื้นฐานทางศาสนาและวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน แม้จะมีแนวทางปฏิบัติปลีกย่อยแตกต่างกันไปแต่ก็ชนเผ่าไทเดียวกันทำให้มีมุมมองและแนวปฏิบัติในเรื่องทำเลที่ตั้งถิ่นฐาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ชนเผ่าไท,ความเชื่อ,การตั้งถิ่นฐาน,รูปแบบแผนผัง

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข,วิฑูรย์ จำรัสพันธุ์และคุณธิ อายุวัฒน์ 2535. การศึกษาเปลี่ยนแปลงบทบาทด้านการเปลี่ยนแปลงด้านการประกอบอาชีพของชาวชนบทอีสาน. วารสารแก่นเกษตร. 20(5):271-281.

งานชิ้นนี้เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาทด้านการประกอบอาชีพของชาวชนบทอีสาน ประกอบด้วยชาติพันธุ์ต่างๆ 5 ชุมชนคือ ไทลาว ไทโคราช ไทโย้ย ไทเขมร และไทข่า ในจังหวัดร้อยเอ็ด นครราชสีมา สกลนคร บุรีรัมย์ และมุกดาหาร ตามลำดับ พบว่า ลักษณะการเปลี่ยนแปลงบทบาทด้านการประกอบอาชีพในแต่ละชุมชน ส่วนใหญ่แล้วอาชีพดั้งเดิมของชาวชนบทอีสาน คือ อาชีพทำการเกษตร เช่น การทำนา ทอผ้าและจักสาน และอาชีพใหม่ได้เข้ามาเนื่องจากการคมนาคมสะดวก และมีการพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆมากขึ้น ส่วนบทบาทของชายหญิงนั้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ไทลาว,ไทโคราช,ไทโย้ย,ไทข่า,การประกอบอาชีพ,บทบาทชายหญิง,การเปลี่ยนแปลง

กฤษณะ เรืองศรี 2540. การอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่บ้านหนองตะไ้ ค้าบหนองตะไ้ อำเภอหนองนูนาค จังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัจจัย ผลกระทบของการอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่หมู่บ้านหนองตะไ้ พบว่าปัจจัยหลักที่ทำให้อพยพจากหมู่บ้านเดิม คือ ยากจน ที่ดินทำกินไม่อุดมสมบูรณ์ ส่วนปัจจัยดึงดูด คือ บ้านหนองตะไ้อยู่ในเขตป่าดงอีจานใหญ่ มีความอุดมสมบูรณ์ และ พ.ศ.๒๕๒๒ มีการตัดถนนผ่านหมู่บ้านยังเพิ่มจำนวนผู้อพยพมากขึ้น ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ คือ ก่อให้เกิดอาชีพเสริมโดยการเปิดร้านค้าในหมู่บ้าน ผลกระทบด้านสังคม พบว่าทำให้ชุมชนขยายตัวเป็นชุมชนใหญ่ ผู้อพยพส่วนใหญ่เป็นไทยโคราช ส่วนกลุ่มไทลาวและไทเขมรนั้นมีไม่มาก และมีการผสมผสาน

ทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,ไทยโคราช,ไทยเขมร,ไทยลาว,การย้ายถิ่น,การผสมผสานทางวัฒนธรรม

รุ่งทิพย์ ชาญชัยศิริกุล 2546. สตรีแม่บ้านในชุมชนวัฒนธรรมเขมรกับบทบาทการดูแลสุขภาพ
สุขภาพ:กรณีศึกษาบ้านตลุงเก่า ตำบลโคกม้า อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาสตรีแม่บ้านในชุมชนวัฒนธรรมเขมรกับบทบาทรักษาสุขภาพ:
กรณีศึกษาบ้านตลุงเก่า ตำบลโคกม้า อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าบทบาทของผู้หญิงที่
เป็นแม่บ้านในชุมชนถูกกำหนดโดยปัจจัยทางสตรีวิทยา(Sex)ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม(Gender)ที่
มีการผสมผสานกันอย่างลึกซึ้งในเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพทั้งด้านการส่งเสริมและ
การป้องกันสุขภาพในสภาวะร่างกายที่ปกติเพื่อให้ร่างกายมีความสมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ และมี
บทบาทในการดูแลสุขภาพเมื่อเจ็บป่วยโดยใช้องค์ความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมอยู่ในความคิด ที่
ได้รับการถ่ายทอดมาจากวัฒนธรรมเขมร เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางสุขภาพ
คำสำคัญ:วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,บุรีรัมย์,เขมร,วัฒนธรรม,สตรีแม่บ้าน,การ
รักษาสุขภาพ,บทบาท

คารารัตน์ เมตตาริกานนท์และอัครยา สังข์จันทร์ 2546. การสำรวจสถานภาพองค์ความรู้
เบื้องต้นจากงานวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตทางสังคมและ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาค
อีสาน พ.ศ. 2500-2545 [ขอนแก่น]: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและจัดหมวดหมู่สถานภาพองค์ความรู้
เบื้องต้นในประเด็นหลักๆ จากงานวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์
ในภาคอีสานตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2500-2545 เพื่อใช้ประโยชน์ในการนำไปเป็นฐานข้อมูลงานวิจัย
เกี่ยวกับภาคอีสาน รวมทั้งเพื่อก่อให้เกิดความก้าวหน้า ในการศึกษาอย่างต่อเนื่องในประเด็นต่างๆ ที่
ได้มีการศึกษาที่ผ่านมาและที่จะมีขึ้นต่อไป

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,วิถีชีวิตทางสังคม,ฐานข้อมูล

มณีวรรณ บัวจุม 2539. วิถีชีวิตของชาวบ้านเวิน ตำบลโนนศรีงาม อำเภอศรีรัตนะ จังหวัด
ศรีสะเกษ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิต ในด้านปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิต รวมทั้งศึกษาโครงสร้างทางสังคมด้านบรรทัดฐาน ค่านิยม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พบว่าบ้านเวินมีลักษณะชุมชนแบบพึ่งตนเอง ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านต่างๆ เช่น การบริโภคอาหารที่ได้จากแหล่งธรรมชาติ ที่อาศัยนั้นสร้างเพื่อใช้ประโยชน์ไม่เน้นความประณีต และรักษาโรคด้วยสมุนไพร ส่วนด้านโครงสร้างสังคมพบว่าเป็นการอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติเคารพผู้อาวุโส ค่านิยมชาวบ้านเชื่อในบุญกรรม ด้านศาสนาจะศรัทธาในพุทธศาสนา มาก คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ศรีสะเกษ,ไทยลาว,ส่วย,เขมร,วิถีชีวิต

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2546. การประเมินความยากจนแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงบ้านทรายแก้ว ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 20(2):40-44.

งานชิ้นนี้ศึกษาการประเมินความยากจนแบบมีส่วนร่วม ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง จังหวัดสกลนคร โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม พบว่าความหมายของความยากจนเป็นมิติทางใจและทางกายภาพ สาเหตุของความยากจนในทัศนะของคนจนคือ ด้านภูมิศาสตร์ที่ต้องอาศัยและพึ่งพิงธรรมชาติในการเก็บหาของป่าและอาหารและด้านคมนาคมที่ติดต่อกับภายนอกลำบาก คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,สกลนคร,กะเลิง,ความยากจน,การมีส่วนร่วม

สุวิทย์ ชีรสอวต 2545. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจหมู่บ้านอีสานห้าทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ.2488-2544): กรณีศึกษาบ้านบัว จังหวัดสกลนคร วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 21(1):87-92.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เศรษฐกิจหมู่บ้านอีสานห้าทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่สอง กรณีศึกษาบ้านบัว จ.สกลนคร พบว่า บ้านบัวเป็นหมู่บ้านชาวกะเลิง ซึ่งอพยพหนีภัยสงครามในประเทศลาว มาตั้งรกรากที่เชิงเขาภูพาน เมื่อ 117 ปีก่อนเป็นหมู่บ้านที่เคยอุดมสมบูรณ์ ในช่วงปี 2509 เป็นต้นมา เมื่อชาวบ้านเริ่มปลูกมันสำปะหลังเพื่อขาย ป่าไม้รอบๆ หมู่บ้านก็ถูกทำลายปัจจัยที่สี่มาจากธรรมชาติก็ลดลงประกอบกับประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 7.4 เท่าในช่วง 64 ปี ทำให้พื้นที่ถือครองต่อครัวเรือนลดลงมีชาวบ้านที่ต้องซื้อข้าวกินถึงร้อยละ 70 ของครัวเรือนทั้งหมด แต่ในปัจจุบันครัวเรือนส่วนหนึ่งมีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงขึ้น คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,สกลนคร,กะเลิง,ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ,เศรษฐกิจชุมชน

เอมอร ไพโหล 2540. กระบวนการประกอบอาชีพค้าสุนัข ชุมชนท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง
จังหวัดสกลนคร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการประกอบอาชีพค้าสุนัข และผลกระทบทางเศรษฐกิจ
และสังคมวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพค้าสุนัขของชุมชนท่าแร่ พบว่าเป็นชุมชนที่
เกิดจากการอพยพเข้ามาของกลุ่มชาติพันธุ์ญวนและชาวพื้นเมืองสกลนคร จึงมีการนำเอาความเชื่อ
ที่ว่า ๑ ปีจะต้องบริโภคสุนัขคำ ๑-๒ ครั้ง เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายในฤดูหนาว ต่อมาได้ขยาย
เป็นที่นิยมของชาวบ้านใกล้เคียง ส่วนผลกระทบทางเศรษฐกิจ พบว่าผู้ประกอบการค้าสุนัขมี
รายได้เพิ่มขึ้น มีความสอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ และผลกระทบด้านสังคมวัฒนธรรม พบว่า
สังคมท่าแร่ยังมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่มาก .

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ชาติพันธุ์, ภาคอีสาน, สกลนคร, ญวน, ความเชื่อ, สุนัข

ฉวีวรรณ สมบูรณ์พร้อม 2539. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มชาติพันธุ์ไท ไส้ ญ้อ ไทยลาว
ที่อาศัยในเขตชนบทจังหวัดสกลนคร วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชา
การพยาบาล) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาคุณภาพชีวิตและความแตกต่างของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใน
กลุ่มชาติพันธุ์ไท ไส้ ญ้อ ไทยลาว ที่อาศัยในเขตชนบท จ.สกลนครมีอายุ 60 ปีขึ้นไปในกลุ่มชาติ
พันธุ์ละ 100 คน พบว่าความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันส่วนใหญ่สามารถดำรงชีวิตอยู่
ในชุมชนตามปกติที่ทำยากคือ การเปลี่ยนกริยาบท ก้มย่อตัวเก็บของ ส่วนการขึ้นลงบันไดบ้าน กลุ่ม
ภูไทสามารถทำได้ปกติ ในด้านสุขภาพพบการเจ็บป่วยในระบบกล้ามเนื้อและกระดูก เจ็บป่วย
เรื้อรังด้วยโรคเกี่ยวกับสายตาและการมองเห็น กลุ่มชาวภูไท ญ้อและไทยลาว จะรับการรักษาจาก
สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ส่วนชาวไส้รักษาโดยใช้หมอแผนโบราณทั้ง 4 กลุ่มไม่มีปัญหา
ด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและมีสุขภาพจิตในระดับปกติทั้งหมด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ชาติพันธุ์, ภาคอีสาน, สกลนคร, ภูไท, ญ้อ, ไส้, ไทยลาว, ผู้สูงอายุ,
การรักษาพยาบาล

วาริรัตน์ ปั่นทอง 2543. วัฒนธรรมกับการบริโภคอาหารของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในเขต
เทศบาลเมืองอุบลราชธานี วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคอาหารและวิถีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ
สังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการบริโภคอาหารของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามใน

เขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี พบว่าชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอพยพมาตั้งถิ่นฐานในจ.อุบลราชธานี ในปี พ.ศ. 2488 มีอาชีพปลูกผัก ช่างเหล็ก ช่างซ่อม ขยหมูขยไก่ ขายอาหารเวียดนาม เป็นต้น วัฒนธรรมการบริโภคอาหารของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม รับเอาวัฒนธรรมการบริโภคจาก ประเทศจีนและฝรั่งเศสและผสมกลมกลืนวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่อาศัย ซึ่งบริโภคอาหาร 3 มื้อ คือ มื้อเช้า คือก๋วยจั๊บ มื้อเที่ยงคือเฟื้องและอาหารอีสาน อาหารมื้อเย็นคือแกงจืด ผัดผัก ต้มหมู วิธีการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการบริโภคอาหารมีปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม, ความเชื่อ,การบริโภคอาหาร

นาถฤดี มณีเนตรและชนนาค ไชยประสิทธิ์ 2547. การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มี ต่อสถานบริการที่พักแรมแบบประหยัด ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 21(4):103-119.

การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสถานบริการที่พักแรมแบบ ประหยัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้าพักในสถาน บริการที่พักแรมแบบประหยัดในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 21- 30 ปี มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพรับจ้างหรือเป็นพนักงานบริษัทและ ยังมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศอีกด้วย ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวขึ้นกับ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพของนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,นักท่องเที่ยว,สถานบริการที่พักแรมแบบ ประหยัด,ความพึงพอใจ

ทิฆัมพร ตระกูลกิตติไพศาล 2539. การปรับตัวทางวัฒนธรรมของกรรมกรกิจการขนส่งทางน้ำ ประเภทกิจการบรรทุกขนถ่ายในโกดังสินค้าในเขตกรุงเทพมหานครและนครปฐม วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิถีชีวิตของกรรมกรและครอบครัวกรรมกรในกิจการขนส่งทางน้ำ ประเภทกิจการบรรทุกขนถ่ายใน โกดังสินค้าและต้องการทราบถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรมของ กรรมกรและครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือใช้วิธีการศึกษาเชิง ปริมาณและคุณภาพ พบว่ากรรมกรและครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาจากกลุ่มวัฒนธรรมย่อยตามท้องถิ่น ต่างกันจะมีการปรับตัวทางวัฒนธรรมที่ต่างกัน ภาคกลางจะมีการปรับตัวโดยการบูรณาการเข้ากับ ชุมชนใหม่ที่ย้ายเข้าไปอยู่ กลุ่มที่ย้ายจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะสร้างสังคมที่ตนคุ้นเคยขึ้นมา ในสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ย้ายเข้าไปอยู่ กลุ่มที่มีระยะเวลาย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครยาวนานจะมีผล

ต่อการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,กรรมกร,การย้ายถิ่น,การปรับตัว,สังคม,วัฒนธรรม

ผ่องเพ็ญ เจียมสาธิต 2539. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของแรงงานไทยในสิงคโปร์

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของคนงานไทยที่ไปทำงานในสิงคโปร์จากกลุ่มแรงงานไทยที่ตรวจสภาพที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ระหว่างปี 2539 จำนวน 200 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นชายอายุ 31-40 ปี จบประถม สถานภาพสมรส มีความกระตือรือร้นและพร้อมปรับตัวให้ทำงานได้ เป็นคนในชนบทประกอบอาชีพเกษตรกรรม ขณะอยู่สิงคโปร์มีรายได้ 10,001-20,000 บาทต่อเดือน และมีหนี้สินจากการเดินทางไปขายแรงงาน 30,000-100,000 บาท ผู้ขายแรงงานเห็นว่าที่พักในสิงคโปร์ไม่เหมาะสม ได้รับการพักผ่อนไม่เพียงพอเนื่องจากการทำงานล่วงเวลา มีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานดี แต่มีความรู้ด้านภาษากฎหมายและความเป็นอยู่ของสิงคโปร์น้อยมาก แรงงานมีการปรับตัวในระดับปานกลาง คนที่ปรับตัวได้จะมีสุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บป่วย และอายุ อาชีพ ประสบการณ์การย้ายถิ่น ภาระหนี้สิน ความเหมาะสมของที่พัก ภาวะโภชนาการ การพักผ่อน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,กรรมกร,แรงงานไทยในสิงคโปร์,การปรับตัว

พระมหาอัมพร จำปาโล 2536. ผลกระทบจากโครงการพัฒนาต่อชุมชนชาวนาไทยอีสาน :

กรณีศึกษาหมู่บ้านอีสานแดง จังหวัดสกลนคร วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ต้องการพิจารณากระบวนการพัฒนาตามแนวของศูนย์ส่วนเสริมศิลปาชีพ โดยเฉพาะในส่วนผลกระทบที่มีต่อชุมชนชาวนาโดยมีการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าหลังจากมีโครงการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนเปลี่ยนไปจากเกษตรกรรมมาเป็นกรรมกรขายแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม วิธีการผลิตจากแบบยังชีพมาเป็นแบบการค้ามากขึ้น รายได้ค่อหัวต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น แต่การกระจายรายได้ไม่มีความเป็นธรรม ชาวนาบ้านยากจนยังไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาทั่วถึง หลังมีโครงการชาวนาทะเลาะขัดแย้งกัน แรงงานภาคเกษตรขาดวัฒนธรรมแบ่งปันนื่องหายไปถูกครอบงำด้วยบริโภคนิยมผ่านถนนและ โครงการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านเสื่อมสลาย ชุมชนพึ่งตนเองไม่ได้ ครอบครัแตกสลายมากขึ้น ชนรุ่นใหม่วางไกลศาสนา หญิงวัยเจริญพันธุ์รู้จักคุมกำเนิด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,กระบวนการพัฒนา,ระบบเศรษฐกิจ,ผลกระทบจาก

การพัฒนา,ความขัดแย้ง

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2546. การปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ในการวิจัยด้านสังคมวิทยาไทย

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 20(3):116-121.

งานชิ้นนี้ศึกษาการนำเสนอลักษณะกระบวนการวิจัยทางสังคมวิทยาในอดีตเป็นลักษณะศึกษาสังคมตามความสนใจของนักสังคมวิทยา ปัจจุบันเป็นการวิจัยตามประเด็นที่สังคมต้องการองค์ความรู้เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน สำหรับในอนาคตควรที่จะปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการแลกเปลี่ยนระหว่างนักวิจัยกับสังคม เพื่อที่จะทำให้เป็นสังคมการวิจัย แนวทางการพัฒนานักวิจัยทางสังคมวิทยา ควรเริ่มต้นจากกระบวนการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา การยอมรับความหลากหลายของการแสวงหาความรู้ คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,กระบวนการทัศน์,การวิจัยสังคม,กระบวนการเรียนรู้

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2543. มองอนาคต:บทวิเคราะห์วัฒนธรรมของคนอีสาน วารสาร

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 18(1):27-32.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนอีสาน พบว่าเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเป็นพหุลักษณะ มีความแตกต่างหลากหลายที่ผ่านมาในอดีตการพัฒนาของรัฐก่อให้เกิดปัญหาความไม่สมดุล ซึ่งในช่วงต่อมามีการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนในมิติวัฒนธรรมการพัฒนา และการปรับตัวของคนอีสานในอนาคตจะเกิดขึ้นจากพลังของพลวัตวัฒนธรรมอย่างไรก็ตามการวิจัยวัฒนธรรมของคนอีสานยังมีความจำเป็นเพื่อจะได้เข้าใจในระบบคิด การปรับตัวและการแก้ไขปัญหาของคนอีสานมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,กลุ่มชาติพันธุ์,พหุนิยม,อัตลักษณ์

จิตติมา เศรษฐศิริวรกุล 2539. การระดมพลสมาชิกเพื่อสร้างพลังของกลุ่มผลประโยชน์:ศึกษา

กรณีกลุ่มสมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการระดมพลสมาชิกเพื่อสร้างพลังของกลุ่มสมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่าการรวมกลุ่มของสมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสานเป็นการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มผลประโยชน์ โดยต้องการให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่กลุ่มตน มีวิธีการรวบรวมสมาชิกจำนวนมากกดดันรัฐบาล มีการจัดตั้งองค์กรที่มีสมาชิกครอบคลุมพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมีแกนนำที่เข้มแข็งเป็นตัวแทนประสานใช้สื่อมวลชนในการสร้างการยอมรับ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การเคลื่อนไหวและการต่อรอง,สมาชิกเกษตรกร,คุณภาพชีวิต

ทองทิพย์ สุนทรชัย,พัชรินทร์ ลาภานันท์ และวิเชียร เกิดสุข 2538. สตรีอีสานกับการจัดการทรัพยากรน้ำ [ม.ป.ท.:ม.ป.พ.].

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในชนบทอีสานกับการเปลี่ยนแปลงและการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยศึกษาจากชุมชนบ้านแสงภา ต.แสงภา อ.นาแก จ.เลย, บ้านผือ ต.พระลับ อ.เมือง จ.ขอนแก่น และบ้านท่ามะปรางค์ ต.หมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา พบว่าบทบาทของผู้หญิงต่อการจัดการทรัพยากรน้ำไม่ว่าในชุมชนที่มีฐานการผลิตในภาคเกษตรกรรม ภายนอกเกษตร มีความสัมพันธ์กับหน้าที่พื้นฐานของผู้หญิง (งานบ้าน) ต่อความอยู่รอดของครอบครัวและต่อกิจกรรมการผลิตของครอบครัวต่อเมื่อแหล่งน้ำเปลี่ยนจากแหล่งน้ำธรรมชาติมา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ,การใช้น้ำ,บทบาทของสตรี

ประสิทธิ์ อนุรัตน์และคนอื่น ๆ 2538. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางพื้นที่กับปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มบุคคลกับกลุ่มของรัฐ ชุมชนกับชุมชน ชุมชนกับธุรกิจปัจเจกชนต่อการแข่งขันใช้ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้และแร่ธาตุ ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่รับรู้ รับทราบหรือเป็นความรู้สึกลึกซึ้งของสังคมท้องถิ่นตั้งแต่ระดับชุมชนอำเภอ ซึ่งพบว่า มีความขัดแย้งเกี่ยวกับทรัพยากรดินมากที่สุด โดยเฉพาะพื้นที่อีสานใต้ และเป็นที่ดินสาธารณะคู่อริมักเป็นชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ สาเหตุมักเกิดจากความไม่ชัดเจนในกฎหมาย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ,ความขัดแย้ง

ประสิทธิ์ ประครองศรีและคนอื่น ๆ 2537. รายงานการวิจัยเรื่อง ระบบการจัดการพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับประเภทขนาดเนื้อที่และการกระจายตัวของพื้นที่

สาธารณประโยชน์มีเนื้อที่ 7.61 ล้านไร่ที่ จ.อุตรธานี สุรินทร์ สกลนคร อุบลราชธานี จำแนกเป็น แหล่งน้ำที่ดอนและท่าเลี้ยวสัตว์ ป่าช้า ดอนปู่ตาและที่สักการะ สถานที่ราชการ ศาลากลางบ้าน ส่วนความเกี่ยวพันระหว่างพื้นที่สาธารณะกับวิถีของชาวบ้าน พบว่าชาวบ้านมีสิทธิเข้าไปใช้ประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน แต่ต้องช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาพร้อมยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎใน ด้านการจัดการและการบำรุงรักษาพื้นที่ กระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่บำรุงรักษาและมอบหมายให้ นายอำเภอเป็นผู้ดูแล และปัจจัยที่ทำให้พื้นที่สาธารณะยังคงสภาพและใช้ประโยชน์ได้ยาวนานคือ

- 1) การมีผู้นำชุมชนและคณะกรรมการมีความเป็นผู้นำสูง 2) กำหนดกฎระเบียบข้อบังคับและ บทลงโทษ 3) ทำแนวเขตที่เห็นชัดเจน 4) จำนวนประชากรในชนบทและสัตว์เลี้ยงลดลง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ, ระบบการจัดการ พื้นที่สาธารณะ

เฉา เปรมฤดีเลิศและคนอื่นๆ 2539. รายงานการวิจัยเอกสารเกี่ยวกับ การจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยองค์กรท้องถิ่นในภาคอีสาน [ม.ป.ท.]:โครงการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ภาคอีสาน.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับเอกสารที่รายงานผลการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมาและแนวคิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในอดีตที่ผ่านมา พบว่าในอดีตการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติในสังคมไทยให้เป็นหน้าที่โดยตรงของท้องถิ่นหรือชุมชน ซึ่งรัฐบาลกลาง ยินยอมมอบอำนาจให้ท้องถิ่นหรือชุมชนที่ครอบครองเป็นผู้มีสิทธิในการดูแลและการจัดการ โดยตรง ส่วนบทบาทและศักยภาพขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเกือบ ทั้งหมดเป็นเรื่อง การจัดการป่าไม้ ส่วนประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะน้ำ เกษี๋ย ดินเค็ม และหิน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, องค์กรท้องถิ่น

วรภรณ์ หลวงมณี 2545. การจัดการสารสนเทศภูมิปัญญาชาวบ้านของเครือข่ายปราชญ์ ชาวบ้านภาคอีสาน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเฉพาะกรณีเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน 12 เครือข่าย ภาคอีสาน 5 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และอำนาจเจริญ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิง คุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารสนเทศและ ผู้ใช้สารสนเทศภูมิปัญญาชาวบ้าน พบว่าวิธีการจัดหาสารสนเทศได้มาจากตัวบุคคล หลักธรรมทาง พุทธศาสนา หน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การผลิตสารสนเทศมีหลายรูปแบบ ได้แก่ ตัวบุคคล

สิ่งพิมพ์ แผ่นผังไร่นา แผ่นป้าย ฯลฯ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, การจัดการสารสนเทศ, เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน

เบญจพร เศรษฐสุนทิ 2546. การจัดทำแผนแม่บทชุมชนกับแนวคิดเรื่องสวัสดิการเชิงรุก

กรณีศึกษามูลนิธิองค์กรชาวบ้านเพื่อการพัฒนาภาคอีสาน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์
ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาการจัดทำแผนแม่บทชุมชนกับแนวคิดสวัสดิการเชิงรุก โดยมูลนิธิ
องค์กรชาวบ้านเพื่อการพัฒนาภาคอีสานได้มีโครงการจัดทำแผนแม่บทชุมชนขึ้นเพื่อพัฒนาองค์กร
ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถจัดทำแผนแม่บทของชุมชนตนเอง แก้ไขปัญหาของชุมชนได้เอง
และนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจ พบว่ากระบวนการจัดทำแผนแม่บท
ชุมชนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับงานสวัสดิการเชิงรุกได้เป็นเหมือนเครื่องมือในการค้นหา
ความต้องการของประชาชนและให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของตน ส่วนปัญหา
อุปสรรคที่พบในกระบวนการจัดทำแผนคือยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติและปลูกฝังแนวคิด
ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาแก่ประชาชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, การจัดทำแผนแม่บท, การพัฒนา, องค์กรชุมชน

สุวิทย์ วีระสวดี 2547. ประวัติศาสตร์อีสาน ขอนแก่น: ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ เขียนขึ้นเพื่อใช้เป็นตำรา วิชา 418410 ประวัติศาสตร์อีสาน โดยเรียบ
เรียงจากเอกสารที่ใช้สอน โดยมีการปรับปรุงเนื้อหา ซึ่งมีเนื้อหาที่น่าสนใจตั้งแต่รัฐไทยเข้ามา
ปกครองอีสานทั้งหมดใน พ.ศ.2322 จนถึงยุคสงครามโลกครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2488 สำหรับ
เนื้อหาย่อประกอบด้วย 4 ส่วนคือ อีสานก่อนไทยปกครอง(ก่อน พ.ศ.2322)และการขยายอำนาจ
ของไทยเหนือลาวและอีสาน การตั้งถิ่นฐานในระดับเมืองในภาคอีสานสมัยกรุงธนบุรีถึงรัชกาลที่ 2
(พ.ศ.2322-2367) โครงสร้างชนชั้นการปกครอง และกฎหมายในภาคอีสาน ก่อนการปฏิรูปการ
ปกครอง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, การตั้งถิ่นฐาน, ประวัติศาสตร์อีสาน

พิชญ อุตมะเวทิน 2538. พฤติกรรมการบริโภคอาหารกับโรคที่พบบ่อยในชาวนบพืออีสาน

วารสารศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 3(3):16-18.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารกับโรคที่พบบ่อยใน
ชาวนบพืออีสาน พบว่า สาเหตุหลักของโรคที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกินไม่ว่าจะเป็นโรคอุจจาระร่วง

บิต อาหารเป็นพิษ โรคขาดสารอาหาร และโรคหนองพวยรึ้น ล้วนมีสาเหตุมาจากพฤติกรรม
การบริโภคอาหารทั้งสิ้น เนื่องจากประชาชนในภาคอีสาน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเขต
ชนบทและเขตชุมชนแออัดในเขตเมือง มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารบางอย่างไม่เหมาะสม
คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การถ่ายทอด,การบริโภคอาหาร,พฤติกรรม

อุดม บัวศรี 2540. ออนซอนอีสาน ชุดที่ 1 [ขอนแก่น]:สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้เป็นหนังสือที่รวบรวมบทโทรทัศน์ ที่ได้เคยออกอากาศทางโทรทัศน์ใน
รายการ"ออนซอนอีสาน" ที่ผู้เขียนเป็นพิธีกรที่เดิมยังไม่มีรายละเอียดและแนวคิดทางวิชาการจึงไม่
สามารถให้เทปบันทึกและบทความแก่ผู้สนใจ ผู้แต่งจึงนำบทโทรทัศน์มาปรับปรุงใหม่แล้ว
รวบรวมไว้ในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด 26 เรื่อง เช่น บุญดอกฝิ่ง ไหลเรือไฟ หนูน้อยกลองยาว หมอ
ลำพูน ผ้าไหมมัดหมี่ หลวงพ่อขาว บุญกองฮด ผาแต้ม:ผาแห่งความตาย หมอเหยา:ผู้ไทย เป็นต้น
คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การท่องเที่ยว,ภูมิประเทศ,ประเพณี

_____. 2544. "ปีผ่านไป คนอีสานหันหลังให้อาหารขอดนิยม ลาบ ก้อย ปลาดิบ"
วารสารข่าวสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 42(437):17.

จากการวิจัยเรื่อง "หนึ่งทศวรรษกับการพัฒนางานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ"
พบว่าในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา คนอีสานมีพฤติกรรมการบริโภคปลาดิบประเภทก้อยปลาดิบ ซึ่ง
เป็นสาเหตุหลักของการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับลดลงเหลือเพียงบางกลุ่มบางพื้นที่ ประชาชนส่วน
ใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของโรค ความรุนแรงของโรคในระดับดีมากถึงร้อยละ 84.3 ปัจจัยที่มี
ผลต่อพฤติกรรมเกี่ยวกับการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อครัวเรือนสูง จะมี
ความรู้เกี่ยวกับโรคดีกว่าผู้มีรายได้น้อย ผู้มีอาชีพเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับโรคน้อยกว่าอาชีพ
อื่นในเรื่องการขับถ่ายอุจจาระ พบว่ามีเพียง 65 % ที่ถ่ายอุจจาระในสวนทุกครั้งจึงทำให้วงจรการเกิด
โรคพยาธิใบไม้ตับยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การบริโภคอาหาร,อาหารดิบ,การเกิดโรค

บุญสม ยอดมาลี 2537. การยอมรับและการเผยแพร่วัฒนธรรมการทำนาหว่านของเกษตรกรใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย [มหาสารคาม]:สถาบันวิจัยศิลปะและ
วัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาสาเหตุการยอมรับวัฒนธรรมการทำนาหว่าน และการเผยแพร่
นวัตกรรมการทำนาหว่านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่บ้านดงเค็ง ตำบล

ท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และบ้านโนนเขว ตำบลคอนมนต์ อำเภอสหัส จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าเกษตรกรรับรู้ข้อมูลการทำนาหว่านโดยการบอกเล่า การศึกษาดูงานและจากการศึกษาเอกสาร สาเหตุที่ยอมรับนวัตกรรมการทำนาหว่านคือ ช่วยประหยัดแรงงาน เวลาและทุนทรัพย์ งานไม่ยุ่งยากและมีหลายขั้นตอน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การเผยแพร่,เทคโนโลยีและนวัตกรรม,การทำนาหว่าน

คุษฎิ อายุวัฒน์ 2542. การเปลี่ยนแปลงสถานภาพการจ้างแรงงานย้ายถิ่น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 16(1):91-102.

การย้ายถิ่น นอกจากจะเป็นไปตามกระบวนการ เลือกสรรแล้ว ยังสอดคล้องกับการพัฒนาด้านโครงสร้างของพื้นที่ถิ่นปลายทางที่มีการย้ายถิ่นเข้า ผู้ย้ายถิ่นระหว่างเขตเมืองที่ย้ายเข้าสู่กรุงเทพมหานครเมืองหลักและปริมณฑล ต่างก็มีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของการจ้างงาน ดังนั้นการพัฒนาแรงงานย้ายถิ่น นอกจากจะพัฒนาทักษะความรู้ของผู้ย้ายถิ่นแล้วยังต้องพัฒนาโครงสร้างของเมืองปลายทางให้มีตลาดแรงงานหลากหลาย ที่จะรองรับย้ายถิ่นได้ ดังนั้นควรให้ความสนใจกับการเปลี่ยนแปลงบทบาทสมาชิกในครอบครัวที่มีแรงงานย้ายถิ่น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การพัฒนา,คุณภาพชีวิต,การย้ายถิ่น,การเปลี่ยนแปลง

วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์และคณะ 2538. แนวความคิด บทบาท และปัญหาในการพัฒนาของผู้นำสตรีชนบทอีสาน วารสารข่าววิจัยและพัฒนา. 9(2):2-4.

งานชิ้นนี้ ศึกษาแก่นและผู้นำบ้านสตรี เกี่ยวกับกระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งแนวคิดและกลยุทธ์ในการพัฒนาชนบทตลอดจนศึกษาถึงปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่จากกลุ่มตัวอย่างแก่นและผู้นำบ้านสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 29 ราย พบว่า 1)กระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งของแก่นและผู้นำบ้านสตรี ซึ่งจะต้องประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับการตัดสินใจลงสมัคร เป็นต้น 2) แนวคิดในการพัฒนาชนบทของแก่นผู้นำบ้านสตรีที่สำคัญ 3) บทบาทและกลยุทธ์ในการพัฒนาชนบทของแก่นและผู้นำบ้านสตรี

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การพัฒนา,แนวความคิด,บทบาท,ผู้นำสตรี

บัวพันธ์ พรหมพักพิง 2538. องค์กรชุมชน:6 กรณีศึกษาในภาคอีสาน

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 12(2):67-72.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการและการดำรงอยู่ขององค์กรชุมชน รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการการดำรงอยู่ขององค์กรชุมชนเหล่านั้น และโครงสร้างหน้าที่และบทบาทขององค์กรชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมถึงกระบวนการวางแผนเชิงปฏิสัมพันธ์

จากระดับล่างขึ้นบนที่มีความสอดคล้องกับโครงสร้างหน้าที่และบทบาทขององค์กรชุมชน ศึกษา 6 องค์กรคือ อีสานเหนือ อีสานกลาง อีสานใต้ พบว่า เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมในเรื่องของการพัฒนาการขององค์กรชุมชน โครงสร้างหน้าที่และลักษณะการวางแผนเชิงปฏิสัมพันธ์ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ

1) องค์กรชุมชนที่มีแนวกิจกรรมทางธุรกิจเอกชนมีทางราชการเข้าไปส่งเสริมการตัดสินใจขึ้นอยู่กับกำกับการดำเนินงานและ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การพัฒนาการ,การดำรงอยู่,องค์กรชุมชน

ปรีชา อุยตระกูล,วิจิตและทวี วัชรเกียรติศักดิ์ 2537. รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการ

ดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาชนบท:กรณีศึกษาจากโครงการกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนา [ม.ป.ท.:ม.ป.พ.].

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาชนบทของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น และหารูปแบบการจัดการดำเนินการกองทุนที่เหมาะสมจากชุมชน จาก 10 หมู่บ้านในจ.ขอนแก่น นครราชสีมา สุรินทร์ กาฬสินธุ์ และชัยภูมิ พบว่ากองทุนดำเนินการตั้งแต่ปี 31 ภายใต้การสนับสนุนจาก CIDA ให้หมู่บ้าน/โครงการละไม่เกิน 50,000 บาท ดอกเบี้ย 5%ต่อปี ส่งคืนสถาบัน 2%ต่อปี ภายใน 3 ปี ชุมชนที่ได้รับทุนมีกิจกรรมที่เหมือนกันคือ เลี้ยงโคกระบือ ทำเกษตรผสมผสาน-ชุดบ่อเลี้ยงปลา ร้านค้าสาธิต ทอผ้า ทำโรงสีขนาดเล็ก ย่อม ดำเนินงานทั้งโดยองค์กรชุมชน พระ องค์กรพัฒนาเอกชน ชาวบ้านมีประสบการณ์ในการจัดการกองทุนหมุนเวียนในรูปแบบทุนและออมทรัพย์ของครอบครัวและชุมชนมาก่อน และมีบทเรียนจากการขาดการตามหนี้จากกองทุนหมุนเวียนของรัฐมาก่อนทำให้ชาวบ้านเพิ่มเงื่อนไขในกิจกรรมที่ขอกู้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การพัฒนาชนบท,กองทุนหมุนเวียน,องค์กรชุมชน, การดำเนินการ

สมพันธ์ เฑาะอริกและคณะ 2540. การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน [ขอนแก่น]:

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับองค์กรชาวบ้านในชนบทที่ส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรม เพื่อผลักดันให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็งพร้อมที่จะพัฒนาโดยศึกษาจากองค์กรชาวบ้าน 9 กลุ่มคือ กลุ่มเขื่อนน้อยเพื่อการพัฒนา องค์กรชาวบ้านเพื่อการพัฒนาภาคอีสาน กลุ่มไถ่ไถ่น้อย กลุ่มเกษตรกรโนนทราย มูลนิธิเกษตรกรไทย สหกรณ์การเกษตรทำนงแมว สมิชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การพัฒนาเศรษฐกิจ,องค์กรชาวบ้าน

ลลิตา วีรวงศ์ 2543. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหมู่บ้านศึกษากรณีภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพฯ:รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ปัจจัยในกลุ่มสภาพพื้นฐาน ปัจจัยในกลุ่ม แหล่งน้ำ กลุ่มผลผลิต รายได้และการมีงานทำ กลุ่มความรู้ การศึกษาและวัฒนธรรม กลุ่มสาธารณสุขและการอนามัย พบว่าทั้ง 5กลุ่มมีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาหมู่บ้านโดยกลุ่มความรู้ การศึกษาและวัฒนธรรมสัมพันธ์กับกลุ่มสาธารณสุขและการอนามัย
คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การพัฒนาหมู่บ้าน,ตัวชี้วัด,แนวคิด

คารารัตน์ เมตตาริกานนท์ 2544. การเมืองของการนิยามความหมาย "อีสาน" พ.ศ.2435-2475

วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 18(3):1-12.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการเมืองของการนิยามความหมาย "อีสาน" ของรัฐไทย ในช่วง พ.ศ. 2435-2475 พบว่า นโยบายการสร้างชาตินับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มีผลทำให้รัฐไทยได้สร้างนิยามความหมายใหม่ขึ้นคือ คำว่า "อีสาน" เพื่อก่อให้เกิดเอกลักษณ์ใหม่ และคำนี้ได้เข้ามาแทนที่คำว่าหัวเมือง "ลาว" และ "เขมรป่าดง" ซึ่งคำว่า ลาวและเขมรป่าดงที่เรียกขานในอดีตนั้น เพราะว่า ชาวลาวเป็นกลุ่มที่อพยพเข้ามาอยู่มากที่สุดและยังพบว่าในอีสานมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆอีกจำนวนมาก ที่สำคัญในช่วงก่อนปฏิรูปการปกครอง พ.ศ.2435 มีกลุ่มเขมรและกวย ทั้งสองกลุ่มนี้อาศัยอยู่บริเวณที่เรียกว่า

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การเมือง,วาทกรรม,ลาว,เขมรป่าดง

นลินี ดันฐวนิตย์และจันทรา สุระพินิจ 2538. รายงานการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่ององค์กรชาวบ้าน [ขอนแก่น]:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเข้าถึงปัญหาและประมวลความรู้ที่เกี่ยวกับองค์กรชาวบ้าน การเข้าถึงปัญหาเรื่ององค์กรชาวบ้านมีความหลากหลายของการตีความมีความสัมพันธ์กับการมองภารกิจและเป้าหมายหลักขององค์กรชาวบ้าน เป็นความหลากหลายที่เกิดจากชาวบ้านมีประสบการณ์ในการเผชิญหน้ากับปัญหาเชิงกายภาพและระบบที่ต่างกัน และจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานพัฒนาชุมชน ส่วนความรู้เกี่ยวกับองค์กรชาวบ้าน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การเมืองการปกครอง,องค์กรชุมชน

คารารัตน์ เมตตาริกานนท์ 2547. การสำรวจสถานภาพความรู้การศึกษาท้องถิ่นอีสานในช่วงสี่ทศวรรษ(พ.ศ.2500-ปัจจุบัน):เน้นทางประวัติศาสตร์ แนวคิดและวิธีวิทยาในการศึกษาสังคมชนบท:คลังนานาวิทยา ขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ เป็นการสำรวจสถานภาพความรู้ การศึกษาท้องถิ่นอีสานในช่วงสี่ทศวรรษ(พ.ศ.2500-ปัจจุบัน) ได้แก่ 1) การศึกษาท้องถิ่นอีสานในช่วงทศวรรษแรก(2500-2520) แนวคิดที่ใช้ในการอธิบายในงานศึกษา เพราะภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดพลังต่างๆ อันเป็นปฏิกิริยาคู่รัฐบาลกลางซึ่งมี 3 แนวทางคือ แนวคิดที่ศึกษาด้านชาติพันธุ์, เศรษฐกิจของภาคอีสาน และศึกษาสภาพการเมืองในภาคอีสาน 2) การศึกษาท้องถิ่นอีสานในช่วงสองทศวรรษหลัง 2520-2540:กระแสดการศึกษา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การศึกษาท้องถิ่น,การสำรวจ,สถานภาพ

วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์ 2547. การศึกษาสังคมโดยนักสังคมศาสตร์จากประสบการณ์การวิจัยสังคมอีสาน แนวคิดและวิธีวิทยาในการศึกษาสังคมชนบท:ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คลังนานาวิทยา ขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ เป็นการศึกษาสังคมโดยนักสังคมศาสตร์จากประสบการณ์วิจัยสังคมอีสาน ซึ่งนักสังคมศาสตร์ อาจได้แก่ นักวิชาการ นักพัฒนา ปราชญ์ ชาวบ้านและใช้ระเบียบวิธีการศึกษาสามารถแบ่งอย่างกว้างๆเป็น 3 กลุ่มคือ 1) ระเบียบวิธีการศึกษากระแสหลัก ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 2) ระเบียบวิธีการศึกษาเพื่อการพัฒนาได้แก่ ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วม(Participatory Action Research~PAR) การประเมินสถานะชนบทแบบเร่งด่วน (RRA) และ 3) การวิจัยไทบ้าน การแบ่งกลุ่มวิธีการวิจัย พิจารณาเกณฑ์ 2 ประการ คือ ประการแรก ได้แก่ อำนาจในการควบคุมกระบวนการวิจัยของนักวิจัยกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษาและประการที่สอง การนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาของชุมชนหรือของกลุ่มคนที่ถูกศึกษา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การศึกษาสังคม,การวิจัยสังคม

ทวี มาสขาว 2540. ปัญหาและความต้องการฝึกอบรมด้านการเกษตรของเกษตรกรตำบลในจังหวัดอุบลราชธานี วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัญหาและความต้องการฝึกอบรมของเกษตรกรตำบลใน จ.อุบลราชธานี จำนวน 120 คน พบว่าเกษตรกรตำบลมีความต้องการฝึกอบรมตามกระบวนการฝึกอบรมในด้าน

- 1) การเตรียมการฝึกอบรมให้มีการแจ้งกำหนดการล่วงหน้าในระยะเวลาที่เหมาะสม 2) หลักสูตรมีเนื้อหาตรงกับฤดูกาลที่จะใช้ประโยชน์ 3) การจัดการฝึกอบรมให้มีเอกสารประกอบ 4) วิทยากรเป็น

ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่อบรม 5) ฝึกอบรมด้วยการศึกษาดูงาน และ 6) การสนับสนุนหลังการฝึกอบรม เช่น การให้งบประมาณไปดำเนินการ เกษตรกรตำบลมีความต้องการฝึกอบรมในเรื่องการปลูกข้าว พืชไร่

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การส่งเสริมการเกษตร,เกษตรตำบล,การฝึกอบรม

สุนทร ทวีถาวรสวัสดิ์ 2543. ปอมา ป่าแตก...ป่าหมด เลื้อยมา วารสารนิเวศวิทยา. 27(1):53-58.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการสูญเสียป่าไม้กับการแพร่กระจายของดินเค็มที่ตามมา โดยศึกษาที่บริเวณอำเภอยะขาน จังหวัดขอนแก่น พบว่าพื้นที่ที่ตั้งอยู่บนชั้นหินเกลืออย่างหลายพื้นที่ในภาคอีสานนั้น การลดลงของพื้นที่ป่าเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่นๆ ส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายของดินเค็มขึ้นเพราะการสูญเสียป่าไม้ทำให้เสียสมดุลระหว่างปริมาณน้ำฝนและการระเหยน้ำของพืชเสียไป นอกจากนี้เมื่อฝนตกลงมาจะชะล้างผิวหน้าดินและมีน้ำบางส่วนซึมลงไปจนถึงชั้นดินดาน ชั้นหินทรายที่มีเกลือปนอยู่จะถูกละลายไปกับน้ำและพัดพาไปตามที่ต่างๆ จึงพบว่าเกลือสะสมบริเวณเชิงเนิน แพร่กระจายความเค็มไปยังพื้นที่ราบต่ำกว่า เมื่อน้ำระเหยจนแห้งหมดแล้ว จะเห็นคราบเกลือสีขาวอยู่ตามพื้นดินทั่วไป

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การสูญเสียป่าไม้,ดินเค็ม

อรทัย ศรีทองธรรม 2541. วัฒนธรรมความเชื่อหมู่บ้านอีสานในการอนุรักษ์ป่าชุมชน กรณีศึกษา: หมู่บ้านในอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี วารสารนิเวศวิทยา. 25(1):19-33.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมความเชื่อของชาวบ้านอีสานที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชน การเปลี่ยนแปลงความเชื่อและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเชื่อการเก็บข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน ศึกษาบ้านคำ ในอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปู่ตาและผีเจ้านาย ความเชื่อเรื่องป่าช้า และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มีผลต่อพฤติกรรมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนในรูปการกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ ข้อห้าม บทลงโทษ และกำหนดบทบาทหน้าที่ของชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชน และยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตกำหนดบรรทัดฐานทางสังคม ที่สำคัญคือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านในทุกเรื่อง และมีปัจจัยต่างๆ เข้ามามีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการประกอบอาชีพที่เป็นรายได้หลัก โครงสร้างประชากร ความสัมพันธ์ในชุมชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,การอนุรักษ์ป่าชุมชน,ผีปู่ตา,ความเชื่อ,พิธีกรรม

เสกสรร ขวณิชย์,เมธี รุ่งแสงและไพสิฐ เลิศพุทธิพงษ์ 2543. การบริหารและการ
ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดงมูล มหาสารคาม:มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานวิจัยนี้ศึกษาการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎร 17 หมู่บ้าน ที่อาศัยอยู่รอบป่าดงมูล ใช้วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ.2488,2498,2508,2516และ2526 เพื่อช่วยในการศึกษาร่วมด้วย พบว่ามีการหาสมุนไพรและหาของป่ามากทุกหมู่บ้านมีหมอชาที่ไปเก็บสมุนไพรจากภูโนและขายเป็นอาชีพ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,กาฬสินธุ์,การจัดการทรัพยากร,การพึ่งพิงทรัพยากร

ภาสกร ภูเต็มนิล 2540. ผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีแผนใหม่ในการปลูกแตงโม:กรณีบ้านคอนขานาง ตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการใช้เทคโนโลยีแผนใหม่ในการปลูกแตงโมและผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีแผนใหม่ ในด้านเศรษฐกิจสังคม สุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อม พบว่าเมื่อรัฐเริ่มใช้แผนพัฒนาประเทศบ้านคอนขานางถูกจัดให้เป็นเขตเกษตรก้าวหน้าส่งผลให้การผลิเป็นการผลิตเพื่อการค้า มีการนำเครื่องจักรกลการเกษตรมาใช้ในการผลิต ส่วนผลกระทบด้านเศรษฐกิจ พบว่าชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น ด้านสังคม พบว่า การนำระบบเกษตรก้าวหน้ามาใช้ ทำให้เงินมีบทบาทต่อชีวิตมากขึ้น การให้वानอาศัยกันเปลี่ยนเป็นการว่าจ้าง ด้านสุขภาพอนามัย พบว่าชาวบ้านปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในการใช้สารเคมีอย่างเคร่งครัด จึงไม่ได้รับสารอันตรายตกค้าง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,กาฬสินธุ์,การปลูกแตงโม

วรรณชนก จันทพูนและคณะ 2540-2541. การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันโรคเอดส์ในบ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น:คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน และการสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันโรคเอดส์ โดยศึกษาตัวอย่างที่อยู่ในหมู่บ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 115 คน นอกจากนี่ยังศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อป้องกันโรคเอดส์ในชุมชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,กาฬสินธุ์,การป้องกันโรคเอดส์,การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมัย ขุนหล้า 2540. ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงของศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 13 ในจังหวัดกาฬสินธุ์ วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(สาขาวิชา

พืชไร่)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาความต้องการของเกษตรกร ลักษณะพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร สภาพการผลิต ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรผู้ทำการขยายพันธุ์ถั่วลิสงฤดูฝนปี 2538 ที่มีพื้นที่การผลิตตั้งแต่ 1 ไร่ขึ้นไป จำนวน 148 ราย พบว่าเกษตรกรเป็นชายส่วนใหญ่ จบชั้น ป.4 อาชีพทำนามีพื้นที่เกษตรเป็นของตนเอง แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน รายได้เฉลี่ยต่อปี 38,262.60 บาท มีหนี้สินไม่เกิน 15,000 บาท เจ้าหน้าที่ที่สนใจเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ได้รับความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์จากประสบการณ์ หัวหน้ากลุ่มแปลงขยายพันธุ์ เจ้าหน้าที่ควบคุม เกษตรกรต้องการความรู้ในเรื่องการผลิต การปราบศัตรูพืชกำจัดแมลง การถ่ายทอดความรู้ การบริการและการสนับสนุนการผลิต และการฝึกอบรมจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ภาพสินค้า,เกษตรกร,การส่งเสริม,เมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง

พระมหาจำเริญ ณะสังคิวิ 2543. การอนุรักษ์ป่าชุมชนแนวพุทธ:กรณีศึกษาวัดป่าบ้านขาด ตำบลนาคู กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสังคมศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาโลกทัศน์ของชาวพุทธที่มีต่อทรัพยากรป่าตามแนวคิดคำสอนของพุทธศาสนา และวิถีปฏิบัติตามคำสอนเพื่อการอนุรักษ์ ป่าชุมชนที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าพระสงฆ์มีโลกทัศน์ที่ไม่เบียดเบียนป่าเพราะป่ามีผลต่อการฝึกฝนด้านจิตวิญญาณ โลกทัศน์ของชาวบ้านมีความเคารพต่อป่า เพราะป่าเป็นที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ที่ตนเคารพ ทำให้รู้สึกอยากเบียดเบียนป่าน้อยลง การปฏิบัติตามวินัยของสงฆ์มีผลต่อการอนุรักษ์ป่า วิธีการอนุรักษ์ป่าของชาวบ้านแฝงอยู่ในการปฏิบัติต่อสงฆ์ การละเมิดทรัพยากรถือเป็นบาป การใช้ทรัพยากรในวัดป่าจึงต้องขออนุญาตพระสงฆ์เสมอ ป่าชุมชนที่ส่งเสริมการอนุรักษ์คือความเลื่อมใสพระสงฆ์ ความเชื่อเรื่องวิญญาณ ประเพณีดั้งเดิมของชุมชน บทบาทของนักการเมืองการมีส่วนร่วมตามคคิการำนำญของชาวบ้าน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ภาพสินค้า,ป่าชุมชน,การอนุรักษ์,แนวพุทธ

ปรุงศรี วลลิโกดม,บรรณาธิการและคนอื่นๆ 2544. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณะและภูมิปัญญาจังหวัดกาฬสินธุ์ [กรุงเทพฯ]:คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

หนังสือเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องใน

วโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 ซึ่งเนื้อหาสำคัญ 6 ประการเกี่ยวกับจังหวัดกาฬสินธุ์คือ 1. สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม 2. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น 3. มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น 4. ภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีท้องถิ่น 5. บุคคลสำคัญ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, กาฬสินธุ์, พัฒนาการทางประวัติศาสตร์, เอกลักษณ์, ภูมิปัญญา

อุดร อิ่มแมน 2540. การดำเนินงานและผลการดำเนินงานของศูนย์สาธิตชุมชนฐานชุมชน บ้านร่องคำหมี ตำบลคำบง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของศูนย์สาธิตชุมชนฐาน (ศสมช.) บ้านร่องคำหมี พบว่า ศสมช. ได้ใช้ศาลากลางบ้านเป็นสถานที่ตั้งที่ทำการมีการคัดเลือกอาสาสมัครมาปฏิบัติงานในศูนย์จำนวน ๕ คน มีการแบ่งกลุ่มและกิจกรรมบริการกันรับผิดชอบ มีการถ่ายทอดความรู้ผ่านหอกระจายข่าว ส่วนผลการดำเนินงานพบว่าเกษตรกรได้รู้จักวางแผนชีวิตบางตัวถูกตั้งไว้สูงเกินไปและขัดต่อค่านิยมของชาวบ้านและเกี่ยวข้องกับภาวะเศรษฐกิจของชาวบ้าน ทำให้ไม่สามารถบรรลุตามเกณฑ์ที่วางไว้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, กาฬสินธุ์, สุขภาพ, ศูนย์สาธิตชุมชนฐานชุมชน

วีณา รัตนประชา 2536. การยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่และประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการยอมรับเทคโนโลยี และวัดความคืบหน้าประสิทธิภาพของเกษตรกร ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตข้าวโพด โดยศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีที่ช่วยประหยัดที่ดินและแรงงานของเกษตรกร ได้แก่ จำนวนแรงงาน เงินทุนและราคาผลผลิต โดยถ้ามีมากจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการยอมรับเทคโนโลยี และมีความคืบหน้าประสิทธิภาพของเกษตรกรและเมื่อเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยเคมีและ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, เกษตรกร, การผลิต, ประสิทธิภาพ, การยอมรับเทคโนโลยี

นงลักษณ์ สุพรรณไชยมาตย์และคนอื่นๆ 2537. รายงานการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กรเกษตรกร [ขอนแก่น]:โครงการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาองค์กรเกษตรกรและสภาเกษตรกร สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างระบบการดำเนินธุรกิจที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์ โดยมีการประสานงานระหว่างกลุ่มในหลายพื้นที่ ซึ่งศึกษาจากเครือข่ายแปรรูปข้าว เครือข่ายปศุสัตว์ และเครือข่ายหัตถกรรมที่ดำเนินงานอยู่ในภาคอีสาน พบว่าเครือข่ายดังกล่าวประสบผลสำเร็จแต่ยังไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล การเรียนรู้จากความสำเร็จทำให้เกิดกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กรเกษตรกรโดยการเตรียมความพร้อมของสมาชิกก่อนเข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้สมาชิกพร้อมจะแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำงานร่วมกัน ส่วนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาองค์กรเกษตรกรในส่วนของการราชการคือการเร่งทบทวนบทบาทของหน่วยงานรัฐในด้านการค้าสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,เกษตรกร,การพัฒนาองค์กรชุมชน

พัชรินทร์ ลาภานันท์ 2547. ผู้หญิงชนบทกับขบวนการเคลื่อนไหวสิ่งแวดล้อม:วิถีคิดและ "พื้นที่การต่อสู้" วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 20(1):30-40.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงที่เข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม พบว่า การเข้าร่วมในขบวนการนี้ทำให้ผู้หญิงมีมุมมองต่อรัฐและสังคมในเชิงวิพากษ์มากขึ้น ขณะที่การมีบทบาทเชิงรุกในเวทีสาธารณะ ผู้หญิงเหล่านี้ต้องเผชิญกับแรงเสียดทานของครอบครัวและชุมชน ผู้หญิงเหล่านี้ต่างมองว่าความต่างระหว่างหญิงชายเป็นความต่างที่เกื้อกูลกันและต่างก็มีความสำคัญต่อขบวนการเคลื่อนไหว

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม,ผู้หญิง,สิ่งแวดล้อม

พิณนคร นิตยสุทธิ 2547. สิทธิพลเมืองกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติภายใต้ภาวะการฉวยผลประโยชน์ของเทศบาลนครขอนแก่น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 22(1):95-108.

งานชิ้นนี้ศึกษาความรู้และการแสดงออกถึงสิทธิกฎหมายในการมีสิ่งแวดล้อมธรรมชาติปลอดจากภาวะมลพิษ และในการปฏิเสธการกระทบที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของประชาชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 ตัวอย่างได้จากการสุ่ม พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มมีความรู้เกี่ยวกับสองประเด็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด เนื่องจากมีระดับการศึกษาที่ต่ำ และวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านที่เปลี่ยนไป ทำให้เสียโอกาสในการรับรู้การเรียนรู้สิทธิเหล่านี้ และส่วนใหญ่ไม่เคยแสดงออกต่อหน่วยงานราชการ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น(เทศบาล),สิทธิพลเมือง,สิ่งแวดล้อม

ธรรมชาติ, ขยะมูลฝอย

มณีมัย ทองอยู่ 2546. การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจชาวนาอีสาน:กรณีชาวนาลุ่มน้ำพอง

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 20(3):40-52.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจชาวนาอีสานกรณีศึกษาชาวนาลุ่มน้ำพอง พบว่า ถูกกำหนดโดยพัฒนาการของเศรษฐกิจการเมืองระดับประเทศและระดับภาคและโดยพลังขับเคลื่อนภายในเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคมชาวนาเองระบบทุนนิยมทำให้ภาคเกษตรอ่อนแอ เกิดการอพยพแรงงานจากภาคเกษตรแต่ยังไม่ละทิ้งการเกษตร ชาวนายังคงรักษาที่ดินทำกินไว้ได้ ส่วนการเคลื่อนย้ายทุนในหมู่นาหรือนายทุนที่เกิดขึ้นอย่างจำกัด และมีได้นำไปสู่การรวมศูนย์ทุนหรือการรวมศูนย์ที่ดิน สภาพเช่นนี้ทำให้การแตกชนชั้นภายในสังคมชาวนาเป็นไปอย่างเชื่องช้า

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น(ลุ่มน้ำพอง),ชาวนา,เศรษฐกิจชาวนา,การเปลี่ยนแปลง

สุวิทย์ ชีรสอวดีและชอบ ดีสวน โกล 2537. กบฏผู้มีบุญโสภะแห่งบ้านสาวะถี จังหวัดขอนแก่น

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 12(1):38-51.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับกบฏผู้มีบุญที่ชื่อ โสภะ แห่งบ้านสาวะถี จังหวัดขอนแก่น พบว่าการต่อต้านอำนาจรัฐหรือกบฏชนในช่วงสามทศวรรษเกิดในภาคอีสาน 9 ครั้ง โดยเจ็ดครั้งเกิดก่อนผู้มีบุญโสภะ หนึ่งครั้งเกิดขึ้นภายหลัง ได้แก่ กบฏบุญกว้าง พ.ศ.2235 กบฏเชียงแก้ว พ.ศ. 2334 กบฏสาเกียดโง้ง พ.ศ.2362 กบฏบ้านสะอาด พ.ศ.2438 กบฏผู้มีบุญอีสาน พ.ศ.2444-2445 กบฏหนองบากแก้ว พ.ศ.2467 กบฏหมอล้าน้อยชาดา พ.ศ.2479 กบฏผู้มีบุญโสภะแห่งบ้าน สาวะถี พ.ศ. 2483 และกบฏศิลาวงศ์สิน พ.ศ.2502 สำหรับกบฏโสภะไม่เห็นด้วยกับรัฐที่ชูครีตประชาชนจึงทำการต่อต้านรัฐในรูปแบบต่างๆและถูกจับจนเสียชีวิตในที่สุด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,กบฏผู้มีบุญ

สุวรรณ นามณรงค์ 2538. แบบแผนการยอมรับสารเสริมไอโอดีนเพื่อป้องกันและควบคุมโรค

ขาดสารไอโอดีนในกลุ่มแม่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : การศึกษาชุมชนหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สาขามานุษยวิทยาการประยุกต์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาแบบแผนการยอมรับสารเสริมไอโอดีนในรูปของเกลือ น้ำดื่ม น้ำปลา รวมทั้งปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับแบบแผนการยอมรับสาร

ไอโอดีนในกลุ่มแม่บ้านโดยศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าในชุมชนที่เป็นแหล่งระบาดของโรคคอตีบยังรุนแรงอยู่ เนื่องจากคนในชุมชนมีความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุ อาการ การรับรู้ การป้องกัน และรักษาแตกต่างกัน โดยคนที่มีการรับรู้โรคคอตีบไม่ได้เกิดจากการขาดสารไอโอดีน ก็ไม่เห็นความสำคัญในการบริโภคอาหารเสริมไอโอดีน หรือบริโภคแบบไม่ได้ตั้งใจ ส่วนกลุ่มที่รับรู้ข่าวสารไอโอดีนใช้ป้องกันรักษาโรคคอตีบได้จะมีพฤติกรรมยอมรับ แบบแสวงหา และแบบไม่แสวงหา ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแบบแผนการยอมรับสารไอโอดีน คือความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุ อันตราย การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง การป้องกัน การรักษาโรค ปัจจัยด้านประชากร และเครือข่ายสังคม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,กลุ่มแม่บ้าน ,แบบแผน,การยอมรับ,สารไอโอดีน

เพ็ญพราว พิมสอน 2541. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขต 4 อำเภอ จ.ขอนแก่น จำนวน 160 ราย พบว่าสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นหญิงจบชั้นประถมศึกษามีอาชีพทำนา มีเงินออมเฉลี่ย 5,545.56 บาท โดยส่งเงินตามกำลังความสามารถของตนเอง ส่วนสภาพการดำเนินงานมีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการสมาชิกและการเรียนรู้ของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม เจ้าหน้าที่ของรัฐให้การสนับสนุนด้านการจัดการประชุมสัมมนา ถ่ายทอดความรู้ภายในกลุ่ม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต,การประหยัด และการออม,สมาชิก

วิมลพรรณ พูนสวัสดิ์ 2544. การวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครขอนแก่น โดยการวิเคราะห์ต้นทุนในการกำจัดขยะปี 31-43 มีต้นทุนเฉลี่ย 561 บาทต่อตัน และปี 44-48 โดยพยากรณ์จากการใช้อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยคงที่พบอัตราเฉลี่ย 650.9 บาทต่อตัน และพยากรณ์โดยการจำลอง(simulation)ต้นทุนด้วยSTELLA Modeling Program มีอัตรา 511.3 บาทต่อตันซึ่งชี้ให้เห็นว่าเทศบาลนครขอนแก่นจะคงค่าใช้จ่ายด้านนี้ต้องควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากรไม่เกินร้อยละ 1.3 ต่อปี และอัตราการเพิ่มของขยะไม่เกิน 10.5 ต่อปี และพบว่าอัตราการเพิ่มของขยะสามารถแก้ไขได้ด้วยการบริหารจัดการด้านบุคลากร เพิ่มงบประมาณ นำ

เทคโนโลยีเครื่องจักรอุปกรณ์ต่างๆมาใช้แทนแรงงานคน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การจัดการขยะมูลฝอย

พลตวิธ บุคตรี 2542. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน ในเขตอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน ในเขตพื้นที่ตำบลแคนเหนือ ตำบลในเมือง ตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมาก พิจารณารายได้พบว่า มีความรู้ความเข้าใจเรื่องป่าไม้มากที่สุด รองลงมาคือ เรื่องน้ำและเรื่องสัตว์ป่า แหล่งดินเค็มและดิน อากาศ ตามลำดับ โดยแหล่งความรู้ที่ได้รับ ได้แก่ ประชุมชี้แจง หอกระจายข่าว และแหล่งความรู้พื้นบ้านตามลำดับ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การจัดการทรัพยากร,ความรู้ความเข้าใจ, การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วีระ ภาคอุทัยและคนอื่นๆ 2538. แผนการจัดการป่าไม้จากเบื้องล่าง ขอนแก่น:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาแผนการจัดการป่าไม้จากเบื้องล่างในเขตจังหวัดขอนแก่น ได้ทำการศึกษาทั้งแบบคุณภาพและปริมาณ พบว่าทั้ง ๓ หมู่บ้านมีอาชีพทำนา องค์กรรักษาป่า คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน ในอดีตกฎระเบียบรักษาป่าไม่เข้มงวดเรื่องบทลงโทษ เพราะมีระบบความเชื่อเรื่องผีป่าที่เชื่อว่าจะรักษาความร่มเย็นให้กับหมู่บ้าน ถ้าใครเข้าไปตัดไม้จะมีอันเป็นไป แต่ปัจจุบันป่าถูกบุกรุกมากขึ้นจึงมีการออกกฎระเบียบ แต่ก็ยังมีปัญหาการยอมรับ ในการจัดทำแผนการจัดการป่าไม้จากเบื้องล่างนั้น ปรากฏว่าทั้ง ๓ หมู่บ้านเสนอแผนในการพัฒนาหมู่บ้านซึ่งจะมีส่วนสัมพันธ์ในการรักษาป่าไม้ ๔ แผน คือ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การจัดการทรัพยากร,ป่าไม้

ศาสตรี เสาวคนธ์ 2536. การพึ่งพิงป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า ขอนแก่น:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาผลการปิดป่าต่อชาวบ้านที่พึ่งพิงป่าและผลิตภัณฑ์จากป่าเพื่อมีอาหารบริโภคเพียงพอในครัวเรือน เพื่อเปรียบเทียบกับกรพึ่งพิงป่าของหมู่บ้านใกล้เคียงและหมู่บ้านที่อยู่ไกลออกไปแต่อยู่ใกล้โรงเลื่อย ซึ่งทั้ง ๒ หมู่บ้านอยู่ในหุบเขาภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

ใช้วิธีการประเมินสถานะชนบทแบบเร่งด่วน (RRA) พบว่าภายหลังปิดป่าครัวเรือนในหมู่บ้านใกล้เคียงป่าที่พึ่งพิงป่ามีจำนวนลดลง อาหารป่าที่มีจำนวนครัวเรือนไปเก็บหาลดลงมาก ชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียงป่าพึ่งพิงป่าในด้านอาหารและทรัพยากรอื่น ๆ มากกว่าชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียงป่าทั้งในระยะก่อนและหลังปิดป่า กลุ่มที่เสี่ยงมากที่สุดต่อการได้อาหารไม่เพียงพอกับความต้องการขอครอบครัวในช่วงหลังปิดป่า

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ขอนแก่น, การจัดการทรัพยากร, ป่าไม้

พัชรินทร์ ลาภานันท์ 2538. รายงานการวิจัยเรื่อง สตรีอีสานกับการจัดการทรัพยากรน้ำ :

กรณีศึกษาบ้านผือ ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ขอนแก่น:สถาบันวิจัยและการพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในชนบทอีสานในการจัดการทรัพยากรน้ำ มีความสัมพันธ์กับหน้าที่ของผู้หญิงทั้งในด้านการดำรงชีวิตของครอบครัวและหน้าที่ในการผลิตในบทบาท "ผู้ใช้น้ำ" ต่อเมื่อแหล่งน้ำธรรมชาติเปลี่ยนเป็นแหล่งน้ำที่มนุษย์พัฒนาขึ้น ทำให้ผู้ชายมีบทบาทที่ "ปรากฏเด่นชัด" ส่วนผู้หญิงมีบทบาท "อยู่เบื้องหลัง" บทบาทของผู้หญิงถูกกำหนดด้วยมิติทางสังคมและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์หญิง-ชาย ในบริบทของครอบครัวและชุมชนรวมไปถึงการทำงานของรัฐซึ่งขาดการตระหนักถึงมิติเรื่องหญิง-ชาย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ขอนแก่น, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ, การจัดการน้ำ, สตรี, บทบาท

มณฑา ชุ่มสุคนธ์ 2541. ความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นต่อการจัดการทรัพยากรนันทนาการในเขตเทศบาลนครขอนแก่น วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นต่อการจัดการบึงสีฐานในมหาวิทยาลัยขอนแก่นและบึงแก่นนคร เป็นทรัพยากรนันทนาการในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จากประชาชนที่เคยใช้ประโยชน์จากบึงทั้งสองแห่งจำนวน 400 คน พบว่าประชากรส่วนใหญ่เป็นหญิง อาชีพรับจ้าง อายุ 18-27 ปี รายได้ 2,501-7,500 บาทต่อเดือน ชายหญิงมีความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพยากรไม่ต่างกันทั้งในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการสร้างสภาพพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ขอนแก่น, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ, นันทนาการ

ดวงฤดี แสงไกร 2539. การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยสถาบันศาสนา:กรณีศึกษาวัดอุดมคงคาคีรี

เขต อำเภอัญจาศิริ จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยสถาบันศาสนา กรณีศึกษาวัดอุดมคงคาทิรีเขต ต.นางาม อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น พบว่าวัดแห่งนี้มีโครงสร้างการทำงานของวัดประกอบด้วย พระสงฆ์ สามเณร แม่ชี คณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้าน มีการกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์การปฏิบัติต่อวัดใช้ประโยชน์จากวัดในรูปแบบต่างๆ กิจกรรมและการดำเนินงานการจัดการงานบุญประเพณีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ภิกษุสงฆ์มีการวางแผนการใช้ที่ดิน บทบาทของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมี 4 กิจกรรมคือ บทบาทในการสร้างจิตสำนึกของสมาชิก การจรรโลงประเพณีและความเชื่อเพื่อการอนุรักษ์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การจัดการทรัพยากรป่าไม้,วัด

สุวิทย์ ธีรสาสวัต 2545. เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานห้าทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

(พ.ศ.2488-2544) วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 20(1):22.

บทความนี้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐาน และวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจของบ้านวังสาวบ ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองถึงปัจจุบัน เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานของบ้านวังสาวบวิวัฒนาการของเศรษฐกิจในช่วงห้าทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (2488-2544)และศึกษาศักยภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบันใช้วิธีทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ผลการวิจัยชุมชนบ้านวังสาวบตั้งใน พ.ศ.2474 นับถึง พ.ศ. 2544 มีอายุ 70 ปี ผู้ก่อตั้งชุมชนมี 6 ครอบครัวอพยพมาจากบ้านสะแกเครือ ตำบลนาฝาย อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น (ซึ่งขณะนั้นขึ้นกับตำบลโนนทัน อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ) 4 ใน 6 ของหัวหน้าครัวเรือนนามสกุล โตภูเขียว อีก 2 คนตระกูลแปรรูเขียวและสอนลา สาเหตุที่ทั้งบ้านเก่าตั้งบ้านใหม่เพราะมีที่ดินน้อยไม่ค่อยพอทำกิน ส่วนที่วังสาวบเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การตั้งถิ่นฐาน,ทรัพยากร

บุญเรือน จันทระเสนา 2542. การขยายตัวของเมืองในเขตสุขาภิบาลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัด

ขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษารูปแบบการขยายตัวของเมือง และปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของเมืองศึกษาผู้ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตสุขาภิบาลท่าพระเกินกว่า 30 ปี พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการขยายตัวของการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย โรงงานอุตสาหกรรม และร้านค้าบริการ รูปแบบการขยายตัวของเมืองสอดคล้องกับการตั้งถิ่นฐานของประชากรในเมืองตามรูปแบบการวางแผนตามแนวยาวของ

เส้นทางคมนาคม(Linear Town)ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย การอุตสาหกรรม และการค้า และการบริการ ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การตั้งถิ่นฐาน,รูปแบบการจัดการ,การขยายตัวของเมือง

สุนทร แก้วนิล 2539. วัฒนธรรมการบริโภคเนื้อโค-กระบือของชาวชนบทอีสาน : ศึกษากรณีบ้านคำครั่ง ตำบลหัวนาคำ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงกระบวนการ และลักษณะพฤติกรรมการบริโภคเนื้อโค-กระบือ ของชาวชนบทอีสาน และเพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมการบริโภค เนื้อโค-กระบือ ของชาวบ้านผลการศึกษาพบว่า การมีผู้ประกอบการฆ่าโค-กระบือชำแหละเพื่อจำหน่ายหรือการเกิดขึ้นของเขียงในหมู่บ้านคำครั่งเมื่อปี พ.ศ.2534 เป็นปรากฏการณ์สำคัญที่ทำให้กระบวนการและลักษณะพฤติกรรมการบริโภคเนื้อโค-

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การบริโภคเนื้อโค-กระบือ,พฤติกรรม,การเปลี่ยนแปลง

บริบูรณ์ เหล่าคนคำ 2540. การเพาะเลี้ยงไผ่เขียนกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการเพาะเลี้ยงไผ่เขียนและผลการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมจากการเพาะเลี้ยงไผ่เขียนในเขตอำเภอเมือง พบว่าการเพาะเลี้ยงไผ่เขียนเกิดจากแรงจูงใจในด้านความสวยงาม และเป็นไม้มงคลนาม ผลทางด้านเศรษฐกิจพบว่าทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ผลที่มีต่อสังคมวัฒนธรรม คือ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางครอบครัวเครือญาติมากขึ้น ส่วนทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การประกอบอาชีพ,ไผ่เขียน

ชนินทร จารุจันทร์ 2540. ผู้เฒ่ามีลูก : แบบชีวิตและการปรับตัวของชายเลี้ยงหลาน กรณีศึกษาบ้านภูเหล็ก ตำบลภูเหล็ก อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินชีวิตของยายเลี้ยงหลาน มุ่งค้นหาแบบแผนพื้นฐานของกระบวนการปรับตัวของยายที่ต้องรับบทแม่อีกครั้งว่าสามารถแยกเป็นขั้นตอนอย่างไร มีเงื่อนไขสำคัญอะไร มุ่งสนใจความรู้สึกของยายต่อการเลี้ยงหลานต่อหลานและต่อตนเอง โดยศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า แบบแผนกระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์จากยายเป็นผู้เฒ่ามีลูกแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนเวลา คือ ช่วงก่อนจะมาเลี้ยงหลาน ที่ทำให้ยายต้องเลี้ยงหลาน หลานคือ อยากให้ลูกทำงานหารายได้ อยากเป็นแม่อีกครั้ง ความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด ช่วงปรับวิถีชีวิต ปรับตัวในเรื่องชีวิตประจำวันเกี่ยวกับการทำงาน กิจกรรมการเลี้ยงดู รายได้รายจ่าย ความรู้สึกผูกพันทางใจ ช่วงเลี้ยงหลานจนเป็นธรรมชาติหรือขั้นความผูกพัน รู้สึกว่าเขาคือแม่จริงๆของหลาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ขอนแก่น, การปรับตัว, วิถีชีวิต, ผู้เฒ่ามีลูก

อนงค์นุช เทียนทองและประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา 2542. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมกับการถือครองพื้นที่ดิน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 17(1):7-13.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมกับการถือครองพื้นที่ดิน กรณีศึกษา หมู่บ้านกุดกว้าง อ.เมือง จ.ขอนแก่น พบว่าความเป็นมาของหมู่บ้านเป็นระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงชีพ ต่อมามีความเจริญอย่างรวดเร็วเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม กลายมาเป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้ามากขึ้น และมีความเป็นอยู่แบบยุ่งยากมากขึ้น มีพื้นที่ทำการเกษตรลดลง เป็นผลต่อเนื่องในด้านผลกระทบต่ออาชีพของประชาชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ขอนแก่น, การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม, การถือครองที่ดิน

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2540. การพัฒนาวัฒนธรรมหรือการใช้วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 15(1):63-64.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพอสมควร อย่างไรก็ตามปัญหาการพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังประสบปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาสังคมถ้าหากจะพิจารณาในสายตาของนักวัฒนธรรมย่อมจะเห็นว่าปรากฏการณ์ทางสังคมของการพัฒนาประเทศดังกล่าวเกิดจากความไม่สมดุลของการพัฒนาวัฒนธรรมทางด้านวัตถุและจิตใจ จึงทำให้เกิดปัญหาการพัฒนาประเทศ ได้พบว่าแนวความคิดเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนา ยังไม่ชัดเจนนักก็คือ ควรจะเน้น "การพัฒนาวัฒนธรรม" หรือ "การใช้

วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา"

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การพัฒนา,คุณภาพชีวิต,วัฒนธรรม,การเปลี่ยนแปลง

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด 2540. ขอนแก่นวันนี้ไม่เหมือนวันวาน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 14(2):1-23.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการของเมืองขอนแก่นและการเติบโตของเมืองขอนแก่น พบว่าเมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่การผลิตภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทเป็นภาคหลัก เห็นได้จากกการขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาผลมาจากการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การลงทุนทั้งจากภายในและต่างประเทศ เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วผลที่ตามมาคือ ก่อให้เกิดการเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ขอนแก่น เป็นอีกจังหวัดหนึ่งในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการเติบโตและมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน พัฒนาการกำเนิดของเมือง ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เมืองเจริญเติบโตและมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การพัฒนาการ

อภิศักดิ์ ใฝ่ทองคำ 2544. พัฒนาการชุมชนเมือง "ขอนแก่น" ยุคโบราณ-ก่อนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ (พ.ศ.2503). วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 18(4):22-38.

งานชิ้นนี้ ศึกษาพัฒนาการชุมชนเมืองขอนแก่น ยุคโบราณ-ก่อนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ(พ.ศ.2503) พบว่า พัฒนาการชุมชนเมืองขอนแก่นเป็นการวิเคราะห์ถึงความเป็นมาของชุมชนเมืองขอนแก่น ใน 3 ยุคประกอบด้วยเมืองในยุคโบราณ ยุคตั้งเมืองและยุคก่อนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยเนื้อหาที่จะนำเสนอเป็นการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ของเมืองใน 2 ประเด็นหลัก ประเด็นแรก ศึกษาฐานะและบทบาทของเมืองทั้งในระดับภูมิภาคและระดับเมือง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การพัฒนาการ,ชุมชนเมือง

ปรัชญา ศรีภา 2540. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน:ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนา) บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมี

ส่วนร่วมของสมาชิกสภา อบต.ในการพัฒนาหมู่บ้าน จ.ขอนแก่น จำนวน 120 คน พบว่า สมาชิกสภา อบต.มีส่วนร่วมในการพัฒนามากถึง 80% โดยมีส่วนร่วมในขั้นตอนริเริ่มการพัฒนา ประเมินผล วางแผนและดำเนินการพัฒนาตามลำดับ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมคือระดับการศึกษา อุดมการณ์ประชาธิปไตย การติดต่อสื่อสาร

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การพัฒนาชุมชน,การมีส่วนร่วม,องค์การบริหารส่วนตำบล

คูญี อายุวัฒน์ 2543. การวิเคราะห์สภาพการจัดการสหกรณ์โคนมจังหวัดขอนแก่น

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 17(7):49.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพการจัดการ โคนม จังหวัดขอนแก่น เพื่ออธิบายสถานการณ์ของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคนมของจังหวัดขอนแก่น และหาประเด็นปัญหาวิจัยเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของสหกรณ์โคนม การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพสหกรณ์โคนมขอนแก่น จำกัด ตั้งขึ้นบนพื้นฐานความจำเป็นพื้นฐานความจำเป็นของกิจกรรมการผลิต แม้จะตั้งมานานแต่กรรมการสหกรณ์สมาชิก และเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทสนับสนุน ยังไม่เข้าใจกระบวนการทำงานร่วมกันในด้านการพัฒนาสหกรณ์ให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะในด้านทักษะการบริหารจัดการของคณะกรรมการสหกรณ์ ดังนั้นประเด็นการวิจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาสหกรณ์จึงควรประกอบด้วย การพัฒนาระบบคิดเกี่ยวกับสหกรณ์ของคณะกรรมการเจ้าหน้าที่ของหน่วยสนับสนุน และสมาชิกสหกรณ์กลยุทธ์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, ขอนแก่น, การมีส่วนร่วม, การจัดการองค์กร, การพัฒนา

รุ่งอรุณ บุญสายันต์,นันทพร สอนสิลพงศ์ 2543. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำองค์กร

เครือข่ายและสมาชิกประชาคมในการดำเนินกิจกรรมประชาคมจังหวัดขอนแก่น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 17(7):64-65.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำองค์กรในเครือข่ายและสมาชิกประชาคม ในการดำเนินกิจกรรมประชาคมจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ปัจจัยที่เป็นเหตุมีระดับการสำรวจดังนี้ 1) แรงจูงใจที่ทำให้ผู้นำเครือข่ายและสมาชิกประชาคมเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมาก 2) แนวคิด องค์ประกอบและเงื่อนไข ประชาคม 3) ผู้นำ ผู้ประสานงาน สมาชิกประชาคม 4) การออกแบบโครงสร้างองค์กรประชาคม 5) การบริหารจัดการประชาคม 6) กิจกรรมประชาคมอยู่ในระดับปานกลาง 7) สภาพแวดล้อมปัญหาในชุมชน อยู่ในระดับมาก กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมประชาคม มีระดับการสำรวจดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับ

น้อย 4) การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร อยู่ในระดับปานกลาง จึงสรุปได้ว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำองค์กรเครือข่าย สมาชิกประชาคมในการดำเนินกิจกรรมขอนแก่น ได้แก่ผู้นำประสานงาน โครงสร้างองค์กร และการบริหารจัดการ ประเภทปัญหาที่ต้องการให้จัดกิจกรรม มีลำดับความสำคัญดังนี้ ด้านเศรษฐกิจเรื่องการฟื้นฟูเศรษฐกิจตกต่ำ ด้านการเมือง เรื่องการเลือกตั้งระบบใหม่ ด้านสังคม เรื่องยาเสพติด ด้านการศึกษา เรื่องพ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การมีส่วนร่วม,ประชาคม

อนิรุช ชันติ 2541. การส่งเสริมบทบาทชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมและหาแนวทางส่งเสริมให้ประชาชนหรือชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันอาชญากรรม ตลอดจนสามารถป้องกันอาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากยิ่งขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชน ต.บ้านโคก กิ่งอ.โคกโพธิ์ชัย จ.ขอนแก่น สภาพทั่วไปของอาชญากรรมส่วนใหญ่เป็นเรื่องยาเสพติด ลักทรัพย์และการพนัน ผู้ก่ออาชญากรรมส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น ส่วนมากมีอาชีพเกษตรกรมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมสังคม และวัฒนธรรม หลังจัดกิจกรรมแทรกแซง ผู้ก่ออาชญากรรมเป็นวัยครองเรือนและมีสาเหตุมาจากความยากจน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การมีส่วนร่วมทางสังคม,การป้องกันอาชญากรรม

สมควร เครื่องประดับ 2541. การศึกษาความคิดเห็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสังคมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลกับประชาชนที่อาศัยอยู่นอกเขตต่อการเลือกตั้ง ส.ส.ในเขตเลือกตั้งที่ 1 จ.ขอนแก่น จำนวน 400 คน พบว่าความคิดเห็นทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนต่อการเลือกตั้งซึ่งได้รับความรู้จากข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐบาล ผู้สมัครและสื่อมวลชน และไม่เห็นด้วยที่ว่าการการซื้อสิทธิ์ขายเสียงมีเฉพาะในกลุ่มคนยากจนเท่านั้น ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวผู้สมัคร เห็นด้วยที่หาเสียงโดยใช้นโยบายพรรคมีความรู้ความสามารถมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ชื่อสัตย์สุจริต

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การเมือง,การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร,ประชาชน

คำรungskัด สุริโย 2540. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาคุณลักษณะของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก อบต. จากประชาชนผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งใน 11 ตำบล อ.เมือง จ.ขอนแก่น พบว่าผู้สมัครที่พบส่วนใหญ่เป็นชาย อายุ 45-54 ปี จบป.4 เป็นเกษตรกร รายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน 5 ปีขึ้นไป ไม่มีบิดามารดา มีตำแหน่งทางการเมือง ได้รับความสามารถทางการเมืองของตนเองปานกลาง มุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมมาก มีประสบการณ์ทางการเมืองในระดับตำบลหมู่บ้าน รับรู้ข่าวสาร อบต.ปานกลาง และมีความรู้เรื่อง อบต.ก่อนสมัครรับเลือกตั้งปานกลาง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการรับสมัครเลือกตั้งคือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ การรับรู้ ความสามารถทางการเมืองของตนเอง การมีบิดามารดา มีตำแหน่งทางการเมือง ความมุ่งหมายต่อผลประโยชน์ส่วนรวม ประสบการณ์ทางการเมือง การรับรู้ข่าวสาร อบต. คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การเมืองท้องถิ่น,การเลือกตั้ง,องค์การบริหารส่วนตำบล

วิรัช วงศ์กัณันท์พัฒนา 2539. การศึกษา:พระราชพรหมานุรักษ์แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 14(1):22-45.

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมมนุษย์เพราะ การศึกษาจะทำหน้าที่พัฒนาความรู้ ความคิด และสติปัญญาของมนุษย์ให้พัฒนาไปในทิศทางที่ต้องการและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสังคมและประเทศชาติ "การศึกษามีความหมายและภารกิจ กว้างขวางและสลับซับซ้อนมากเพราะการศึกษาคือ การสร้างสมและการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ ของมนุษย์ เป็นการแก้ปัญหาและยังให้เกิดความเจริญ การศึกษามีความจำเป็นต่อเนื่องและต้องการ เปลี่ยนแปลงแก้ไขระบบการอยู่เสมอ พระบรมราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระทานแก่ บัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2511-2537 นั้น แสดงให้เห็นตัวอย่างเด่นชัดถึงพระราชปณิธานของพระองค์ที่มีต่อการศึกษา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การศึกษา,พระราชพรหมานุรักษ์,ความรู้,ความคิด

วิรัช วงศ์กัณันท์พัฒนา 2539. การศึกษา:พระราชพรหมานุรักษ์แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 14(1):22-45.

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมมนุษย์เพราะ การศึกษาจะทำหน้าที่พัฒนาความรู้ ความคิด และสติปัญญาของมนุษย์ให้พัฒนาไปในทิศทางที่

ต้องการและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสังคมและประเทศชาติ "การศึกษามีความหมายและภารกิจกว้างขวางและสลับซับซ้อนมากเพราะการศึกษาคือ การสร้างสมและการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ของมนุษย์ เป็นการแก้ปัญหาและยังให้เกิดความเจริญ การศึกษามีความจำเป็นต่อเนื่องและต้องการเปลี่ยนแปลงแก้ไขระบบการอยู่เสมอ พระบรมราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระทานแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2511-2537 นั้น แสดงให้เห็นตัวอย่างเด่นชัดถึงพระราชปณิธานของพระองค์ที่มีต่อการศึกษา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การศึกษา,พระราชพรศนะ,ความรู้,ความคิด

พวงรัตน์ วิทิตมากรณ์ 2541. การศึกษาการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต(สังคมศึกษา)ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสังคมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต(สังคมศึกษา)ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จ.ขอนแก่น จำนวน386 คน พบว่าครูผู้สอนใช้แหล่งความรู้ในการเรียนการสอนในระดับปานกลาง โดยนำความรู้มาจากพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่ชุมชนจัดขึ้นและกิจกรรมทางประเพณี เช่น บุญบั้งไฟ บุญข้าวฉี่ เป็นต้น ครูผู้สอนจะนำนักเรียนออกไปศึกษาและร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นและนำสิ่งแวดล้อมที่อยู่ตามธรรมชาติมาประกอบการเรียนการสอน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การศึกษาและการสอนประถมศึกษาวิชาสังคมศึกษา,การใช้แหล่งความรู้ในชุมชน

พระครูใบฎีกาบัวทอง กิตติธมฺโม(จันทศักดิ์) 2544. บทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์

ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ศึกษากรณีอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จากวัดจำนวน 6 วัด คือ วัดหนองแวง พระอารามหลวง วัดกลางเมืองเก่า วัดโพธิ์โนนทัน วัดศิริธรรมิกาวาส วัดโคกสี วัดเทพบูรณาราม บ้านหนองบัวดีหมี วัดโพธิ์ศรีบ้านท่อน พบว่าบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีความแตกต่างกัน โดยแยกประเภทดังนี้ คือ การอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน การอนุรักษ์ภูมิทรวงไทย และการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง พระสงฆ์ยังไม่เข้าใจบทบาทและให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านดีพอ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน,
พระสงฆ์,บทบาท

สุกัญญา เอมอัมมธรรมและคณะ 2545. การปรับตัวและแนวทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและ
สังคมของแรงงานคืนถิ่นที่ถูกเลิกจ้างอันเนื่องมาจากภาวะทางเศรษฐกิจในจังหวัดขอนแก่น
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 19(3):41-51.

บทความนี้นำเสนอเรื่องหลักคือ การปรับตัวของแรงงานต่อภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มี
ผลต่อการอพยพแรงงานในขอนแก่น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ พบว่า สาเหตุที่
ออกจากการส่วนใหญ่คือการถูกเลิกจ้าง ไม่มีงานให้ทำ สถานกิจการหยุดดำเนินงาน ภาวะเศรษฐกิจ
ได้ส่งผลจิตใจของคนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงนั้นคือจะมีรายจ่ายที่เกินรายได้นั้นเสนอทางโทรทัศน์ใน
เรื่องการหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย จากการเร่งรัดหนี้สินของ ธกส. ผู้นำครอบครัวไม่สามารถมี
งานทำเลี้ยงครอบครัวได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,การอพยพแรงงาน,การเปลี่ยนแปลง,วิถี
ชีวิต,สังคม

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่งและสุกัญญา เอมอัมมธรรมและคณะ 2544. รูปแบบการพัฒนาการบริหาร
องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการจัดการทรัพยากร วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 18(3):34-46.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความต้องการในการจัดการทรัพยากรการบริหารส่วน
ตำบล การสร้างสมรรถนะในการจัดการทรัพยากรการบริหารส่วนตำบลและสร้างรูปแบบการพัฒนา
การบริหารส่วนตำบล โดยศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ทั้งด้านปัญหา
และความต้องการในการจัดการทรัพยากรทุกด้านมีปัญหาทั้งด้านบริหารบุคคล

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,ทรัพยากร,องค์กร,การจัดการทรัพยากร,สมรรถนะ

พิชันดร นิตยสุทธิ์ 2546. ความเป็นสถาบันขององค์กรเกษตรกรผู้ผลิตผักสวนเชิงพาณิชย์ตาม
แนวเกษตรอินทรีย์ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
20(2):26.

ศึกษาเงื่อนไขส่งเสริมและข้อจำกัดต่อความเป็นสถาบันขององค์กรเกษตรกรผู้ผลิต
ผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวเกษตรอินทรีย์ในหมู่บ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัด
ขอนแก่น ระเบียบวิธีวิจัยใช้ทั้งปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยระบุว่าทุนทางสังคมในปัจจุบัน
ของหมู่บ้านนี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งเสริมความเป็นสถาบันขององค์กรเกษตรกรเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้การมีข้อตกลงบนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบปรองดองระหว่างสมาชิกองค์กรเกษตรเพียง
อย่างเดียว เป็นช่องทางให้มีการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตมากขึ้น ความเป็นสถาบันขององค์กร
ผู้ผลิตผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวเกษตรอินทรีย์ในองค์กรนี้จะเกิดขึ้นได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,ทุนทางสังคม,เกษตรอินทรีย์,การผลิต

นลินี ดันฐานิตย์ 2539. รายงานการศึกษา ทักษะของชาวชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นต่อ
สิ่งแวดล้อม:กรณีศึกษาชุมชนหนองคู [ขอนแก่น]:สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับชุมชนหนองคู เทศบาลนครขอนแก่นต่อบริการ
สาธารณูปโภคและปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ได้รับ พบว่าเป็นชุมชนที่อยู่ศูนย์กลางของเทศบาลได้รับการ
บริการสาธารณะเกือบทุกครัวเรือน เกือบทั้งหมดพอใจบริการน้ำ ประปา ไฟฟ้า แต่มีไม่ถึงครึ่งหนึ่ง
ไม่พอใจบริการเก็บขยะของรัฐที่ไม่สม่ำเสมอ และระบบกำจัดน้ำเสียของชุมชนที่มีขนาดเล็ก ไม่ทำ
ความสะอาดขยะมูลฝอยและได้รับบริการสูบน้ำดื่มและน้ำดีของเอกชน ชุมชนนี้อยู่ในพื้นที่ต่ำและ
เป็นที่ตั้งของที่พักรถขยะของเทศบาล สถานลักลอบฆ่าสัตว์ของเอกชน คลองรอบเมือง และคลอง
ระบายน้ำของเทศบาล มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม คือ น้ำท่วม น้ำเน่า พาหะนำโรคและกลิ่นขยะ
ชุมชนต้องการให้เทศบาลย้ายแหล่งกอมลพิษออกไปนอกชุมชน แต่ที่ผ่านมาชุมชนยังไม่ได้เข้ามามี
ส่วนร่วม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,เทศบาล,สาธารณูปโภค,การจัดการสิ่งแวดล้อม

นลินี ดันฐานิตย์และคนอื่นๆ 2539. รายงานผลการศึกษาศักยภาพของชาวชุมชนในเขตเทศบาลนคร
ขอนแก่นต่อสิ่งแวดล้อม [ขอนแก่น]:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับระบบการบริการสาธารณูปโภคในชุมชนของภาครัฐและ
เอกชนที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนรวมถึงการตระหนักและการมีส่วน
ร่วมของบุคคล องค์กรชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยศึกษาชุมชนในเทศบาลนคร
ขอนแก่น 6 ชุมชน เป็นชุมชนในเขตศูนย์กลาง 2 ชุมชน (ตลาด อ.จิริและหนองคู) ชุมชนเขตรอบ
นอก 2 ชุมชน (โนนทันและธารทิพย์)ชุมชนแออัด 2 ชุมชน (โนนหนองวัด2และมิตรภาพ) พบว่า
บริการสาธารณูปโภคของรัฐเป็นไปอย่างทั่วถึง ชุมชนเขตรอบนอกบางครัวเรือนยังไม่มีน้ำประปา
และไฟฟ้าใช้ ชาวชุมชนแออัดมีรายได้เฉลี่ยต่ำสุด แต่ต้องเสียค่าบริการสาธารณูปโภคสูงกว่าชุมชน
อื่นๆถึง 3 เท่า และต้องเผชิญปัญหากับด้านที่อยู่อาศัยและสิทธิการอยู่อาศัย ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่
สำคัญคือ น้ำท่วมขังในฤดูฝน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,เทศบาล,สาธารณูปโภค,การจัดการ

สิ่งแวดล้อม

สุพจน์ หารพรม 2540. ศักยภาพเชิงเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตสมุนไพรพวงบ้านห้วย
ข้อทรัพย์สมบูรณ์ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการและผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการ
ผลิตสมุนไพรพวง พบว่าการแปรรูปสมุนไพรพวงนั้น ใช้วัตถุดิบที่ได้ธรรมชาติ ส่วนศักยภาพเชิง
เศรษฐกิจพบว่าเกิดขึ้นได้จากการรวมกลุ่มการผลิตเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องทุน การแปรรูป การ
จำหน่ายซึ่งพัฒนาในเชิงปริมาณ ในด้านบทบาทของกลุ่มแม่บ้านได้รับการยอมรับจากสามี เพราะ
สามารถหารายได้เพิ่มขึ้น ทำให้การอพยพไปทำงานต่างถิ่นน้อยลง และในด้านศาสนาและ
วัฒนธรรม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,ธุรกิจชุมชน,กลุ่มแม่บ้าน,การแปรรูป
สมุนไพร,สมุนไพรพวง

สมชาย พงษ์เทพิน 2542. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้นำกับการทำงานของผู้นำเครือข่าย
องค์กรชุมชนในเขตเมือง ศึกษาเฉพาะกรณี:เครือข่ายสหชุมชนนครขอนแก่น อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์พัฒนารัฐบาลบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้นำเครือข่าย และความสัมพันธ์
ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้นำกับการทำงานโดยศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าสภาพทาง
สังคมในส่วนที่สัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกมีความเกี่ยวข้องต่อการทำงานของผู้นำเครือข่ายทั้ง
ด้านการวางแผน ประสานงาน ดำเนินงาน ส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทำให้ผู้นำ
ได้มีกระบวนการเรียนรู้มาใช้กับงาน ได้รับคำตอบแทนทำให้ทำงานได้เต็มที่ในขณะที่เดียวกันได้เกิด
ข้อจำกัดในการทำงานคือการส่งเสริมการขยายฐานของสมาชิกชุมชนเน้นการขยายสมาชิกตามพื้นที่
ทำให้มีการผสมระหว่างชุมชนที่มีปัญหาความต้องการแตกต่างกันไม่สามารถ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,ผู้นำ,เครือข่ายองค์กรชุมชน,เศรษฐกิจ,
สังคม

อัมพรพรรณ วีรานุตรและคณะ 2539-2540. การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยพื้นฐานบาง
ประการกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น
ขอนแก่น:คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยพื้นฐานบางประการกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น ในด้านพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครขอนแก่น และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุกับปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ และลักษณะครอบครัว

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,ผู้สูงอายุ,พฤติกรรมการดูแลตนเอง

รติอร พรภุณา 2546. บทบาทและการรับรู้ทางวัฒนธรรมของบุตรสาวในการดูแลบิดามารดาสูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังในสังคมอีสาน:กรณีศึกษาในจังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้และบทบาทการดูแลบิดามารดาที่เจ็บป่วยเรื้อรังของบุตรสาวในสังคมอีสาน พบว่าแบ่งแกนความคิดได้ 5 ข้อคือ 1)การเข้าสู่บทบาทผู้ดูแล เป็นระยะแรกที่รับรู้ว่าการบิดามารดาเจ็บป่วยและตระหนักว่าต้องมีผู้ให้การดูแล 2) ผลกระทบของผู้ดูแลทั้งทางด้านสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตใจ 3) ชีวิตที่ผ่านของผู้ดูแลที่ภาระรับผิดชอบเพิ่มขึ้น 4) โรคเรื้อรังคือความไม่แน่นอนไร้จุดจบและน่าเบื่อหน่าย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรัง,การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน,บุตรสาว,บทบาท

บุญขรงค์ นิลวงษ์และสิทธิพร ฌ นกรพนม 2544. ขอนแก่นศึกษา ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริรักษ์ ออฟเซ็ท.

งานชิ้นนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับจังหวัดขอนแก่นในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี การปกครอง เมืองเก่าต่าง ๆ พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของจังหวัดขอนแก่น ขอนแก่นในปัจจุบัน,การพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนความรู้และเรื่องน่ารู้ต่าง ๆ ซึ่งได้เรียบเรียงขึ้นเป็นหนังสือ วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดขอนแก่นและสามารถใช้อ้างอิงตลอดจนทราบถึงความเป็นมาของจังหวัดขอนแก่น ตลอดจนให้ชาวขอนแก่นได้ทราบและตระหนักถึงวัฒนธรรม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,พัฒนาการ,เอกลักษณ์,ภูมิปัญญา

ปรุงศรี วัลลิโกดม, บรรณาธิการและคนอื่นๆ 2544. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดขอนแก่น [กรุงเทพฯ]:คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสาร และจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวฯ

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯเนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม,พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยี เอกลักษณ์ของท้องถิ่น บุคคลสำคัญและพระมหากษัตริย์คุณในการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นโดยใช้วัฒนธรรมการศึกษาและการพัฒนาเป็นกระบวนการและการพัฒนาเป็นกระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์กันทำให้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,พัฒนาการทางประวัติศาสตร์,เอกลักษณ์,ภูมิปัญญา

สมบัติ กองภา 2540. การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์กับศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 17 จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาส่งเสริมการเกษตร) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองและเรื่องต่างๆของเกษตรกรผู้ทำแปลงขยายพันธุ์จำนวน 160 คน พบว่า เกษตรกรเป็นชายส่วนใหญ่ จบชั้นประถมศึกษา สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 6 คน อาชีพหลักคือเกษตรกร มีพื้นที่ถือครอง 19.2 ไร่ รายได้เฉลี่ย 51,225 บาทต่อปีต่อครอบครัว พบว่าการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกรส่วนใหญ่มีการยอมรับปฏิบัติตามทุกครั้งในระดับสูง และแตกต่างกันตามความสามารถในการซื้อผลผลิตคืน ความสามารถในการผลิต เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง,การใช้เทคโนโลยี,การขยายพันธุ์ถั่วเหลือง

มนสิชา เพชรานนท์,วินิจ ยังมี และประนอม จันทระโทย 2548. การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบลักษณะนิเวศภูมิทัศน์พื้นที่แนวริมสองฝั่งแม่น้ำพอง อำเภออุบลรัตน์ อำเภอน้ำพอง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ขอนแก่น: รวมบทคัดย่อผลงานวิจัย โครงการวิจัย 2544-2547 ฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสำรวจหารูปแบบลักษณะภูมิทัศน์-ภูมินิเวศของลำน้ำพองเพื่อกำหนดจำแนกกลุ่มลักษณะ-ภูมิทัศน์-ภูมินิเวศที่มีคุณค่าในพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำพอง และเพื่อสร้างความเข้าใจในสภาพปัจจุบันและปัญหาแนว โนนของลักษณะภูมิทัศน์-ภูมินิเวศในพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำพอง จากการศึกษาพบว่า แนวแม่น้ำพองในบริเวณที่ศึกษามีบริเวณที่มีคุณค่าทางนิเวศภูมิ

ทัศน์ของแนวสายทั้งเชิงโครงสร้าง บทบาทเชิงสัมพันธ์ ในหน่วยขนาดบริเวณของรูปแบบเฉพาะของแนวแม่น้ำที่ถูกดัดแปลงและใช้ประโยชน์จากมนุษย์ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์การศึกษาในบทบาท-รูปแบบ โครงสร้างนิเวศน์ภูมิทัศน์ที่คืนและประยุกต์ใช้ในการวางแผนจัดการ-ภูมิทัศน์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิทยา, ขอนแก่น, แม่น้ำพอง, ภูมิทัศน์, ภูมิโนเวศ, การจัดการ

คุณฎี อายุวัฒน์ 2540. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาชีพ การตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 15(1):44-62.

การพัฒนาเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในเมืองหลัก ส่วนหนึ่งเกิดจากแรงผลักดันจากนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลที่มุ่งเชื่อมโยง เศรษฐกิจของประเทศสู่เศรษฐกิจโลกการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจย้ายถิ่น และสำมะโนประชากรและเคหะเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคที่ตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจภายนอก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาชีพจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมในทศวรรษที่ผ่านมาได้พบชัดเจนว่าเพศหญิงมีบทบาทในหมวดอาชีพต่างๆ เพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกับแรงงานเด็กที่อายุต่ำกว่า 14 ปี และกลุ่มอายุ 15-16 ปี อนึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพในหมวดช่างและกรรมกรในกระบวนการผลิตและหมวดอาชีพ บริการเพิ่มสูงขึ้น ในส่วนนี้จะเป็นตัวบ่งชี้ได้ว่า ในเมืองหลักเช่น จังหวัดขอนแก่น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิทยา, ขอนแก่น, ระบบการผลิต, ทรัพยากร, การเปลี่ยนแปลง

วนิดา วีระกุล 2544. ระบบสุขภาพภาคประชาชน:ผลสำเร็จที่สะท้อนความเข้มแข็งของชุมชนวารสารสาธารณสุขมูลฐาน ภาควิทยา. 17(1):41-46.

หลักการและปรัชญาการพัฒนาที่ว่า "การให้บริการด้านสาธารณสุขจะสำเร็จจนทำให้ประชาชนทุกคนมีสุขภาพที่ดีถ้วนหน้าจะต้องเกิดจากการจัดระบบการบริการ 2 ระบบ คือ ระบบบริการที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินการ โดยใช้หลักการของการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐานเป็นกลยุทธ์หลัก" วิวัฒนาการของการพัฒนาระบบสุขภาพของไทยที่ผ่านมา "กระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความสำคัญกับการจัดระบบบริการด้านการรักษาพยาบาล มากกว่าการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้ตระหนักและร่วมในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพอย่างแท้จริง จึงทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่ผิดคิดว่า "เจ็บป่วยไปหาหมอได้ตลอดเวลา" "การดูแลสุขภาพเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่" ในแผน 9 ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองที่ต้องมีการกระจายอำนาจการปกครองสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนในระดับหมู่บ้าน เหล่านี้เป็นอีก

เหตุผลหนึ่งที่ทำให้แนวทางการพัฒนาระบบสุขภาพจะต้องศึกษาหาทางพัฒนาทำให้ระบบสุขภาพจะต้องศึกษาวัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,ระบบสุขภาพ,องค์กร,การพัฒนายั่งยืน

วีระ ภาคอุทัยและคนอื่นๆ 2537. รายงานการวิจัยเรื่องการสำรวจสถานการณ์แรงงานและทักษะของแรงงานในชนบทจังหวัดขอนแก่น [ขอนแก่น]:องค์การบริหารวิเทศกิจแห่งประเทศไทย แคนาดา และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์แรงงานจาก 1,920 ครัวเรือน ประชากร 7,217 คน พบว่าขนาดของครัวเรือนเล็กลงเฉลี่ย 486 คนต่อครัวเรือน ประชากรวัยเด็กแคงลง ส่วนใหญ่อายุ 20-24 ปี อยู่ในช่วงวัยแรงงาน 13-65 ปี สัดส่วนของผู้จบการศึกษามากกว่าภาคบังคับมีมากขึ้น ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุดแต่แรงงานเกษตรกรรมบางคนออกไปรับจ้างตลอดปี แรงงานนอกภาคเกษตรมีงานทำมากกว่าว่างงานซึ่งส่วนมากทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทร้านค้าและสถานบริการต่างๆ ส่วนมากเป็นงานก่อสร้างหรืออุตสาหกรรมทอผ้า เย็บผ้า แหวน เป็นต้น มีการอพยพแรงงานแบบเข้าไป-เย็นกลับตลอดปี ตามฤดูกาล มีแรงงานเด็กอายุ 13-18 ปีที่ทำงานในงานจ้างพาณิชย์กรรมโรงงานสิ่งทอ ส่วนมากไม่เสียอันตราย ทักษะของแรงงานนอกภาคการเกษตรไม่ค่อยมีฝีมือ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,แรงงานและทรัพยากรมนุษย์,การเคลื่อนย้ายแรงงาน

จรัญญา วงษ์พรหมและสุวิทย์ ชีรสาศวัต 2537. รายงานการวิจัย พฤติกรรมและประสิทธิภาพของแรงงานในภาคอีสาน:กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น [ขอนแก่น]:องค์การบริหารวิเทศกิจแห่งประเทศไทย แคนาดา และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของแรงงานอีสานที่ส่วนใหญ่มาจากภาคนอกเกษตรเพื่อรู้สาเหตุของการเปลี่ยนงานจากภาคเกษตรเพื่อให้มีเงินใช้ ไม่ว่างงานเนื่องจากมีที่ทำนายน้อย ซึ่งเชื่อมโยงกับพฤติกรรมและประสิทธิภาพของแรงงานในจ.ขอนแก่น จากลูกจ้าง 60 คน พบว่านายจ้างเห็นว่าลูกจ้างหญิงมีความขยัน ตรงต่อเวลา ความสามารถในการเรียนรู้ ความประณีตในการทำงาน การปฏิบัติงานตามคำสั่งดีกว่าลูกจ้างชาย ส่วนมนุษย์สัมพันธ์นายจ้างเห็นว่าลูกจ้างชายและหญิงมีพอๆกัน และสาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงของแรงงานในภาคนอกเกษตรมาจากนายจ้างที่คู่ค้า จู้จี้ให้ค่าจ้างน้อยกว่าค่าแรงขั้นต่ำ เอาเปรียบลูกน้อง งานหนัก งานเร่งรีบต้องทำงานกลางคืนและเพื่อนร่วมงานรวมไปถึงสิ่งแวดล้อมในโรงงาน และพบว่าหากลักษณะงานภาคนอกเกษตรสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีของคนอีสานจะทำให้สามารถทำงานได้น่า

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,แรงงานและทรัพยากรมนุษย์,การจ้างงาน

สร้อย อนุสรณ์ธีรกุล, มณฑิรา เขียวยิ่ง, สุชาดา สุวรรณคำ 2537-2538. การรับรู้เจตคติและพฤติกรรมป้องกันโรคเอดส์ของชายไทยในระดับหมู่บ้านขอนแก่น ขอนแก่น : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศึกษาการรับรู้เจตคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของชายไทยในระดับหมู่บ้านจังหวัดขอนแก่น ในด้านการรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ และพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของชายไทย และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของชายไทยในหมู่บ้าน อำเภอเมือง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, ขอนแก่น, โรคเอดส์, การป้องกัน, เจตคติและพฤติกรรม

อรรวรรณ ดวงมังกร 2545. ทรรศนะด้านจิตวิญญาณในสังคมอีสาน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาคุณลักษณะของจิตวิญญาณในทรรศนะของคนอีสานโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้บริการช่วยเหลือด้านจิตวิญญาณในจังหวัดขอนแก่น และกลุ่มผู้ป่วยในโรงพยาบาลขอนแก่น พบว่าคุณลักษณะของจิตวิญญาณมี 2 มิติ คือธรรมชาติของมนุษย์ เช่น การมีความหวัง การได้รับการยอมรับ และมิติในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ที่ผู้จะเข้าถึงได้ต้องหมั่นปฏิบัติโดยใช้ศาสนาเป็นตัวเชื่อม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, ขอนแก่น, โรงพยาบาลขอนแก่น, ความเชื่อ, จิตวิญญาณ

สัมพันธ์ อุปลา 2541. การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนบทจังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยตรง และของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อ.ชนบท จ.ขอนแก่น จำนวน 35 โรงเรียน พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางในงานกิจการนักเรียนมากกว่าด้านอื่นๆ มีปัญหาการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, ขอนแก่น, โรงเรียนประถมศึกษา, ชุมชน, การมีส่วนร่วม

สมลักษณ์ ภูคำแสน 2540. การศึกษาบทบาทของชุมชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

(สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและบทบาทที่ควรจะเป็นของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จ.ขอนแก่น จำนวน 73 คน พบว่าปัจจุบันชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนมาก ส่วนด้านการกำหนดนโยบายบริหารงานบุคคล งบประมาณในระดับปานกลาง ชุมชนมีส่วนมากในการหาทรัพยากรท้องถิ่น หนังสือเรียนทุน เป็นต้น ชุมชนมีส่วนร่วมในการรณรงค์รับนักเรียนใกล้บ้านจัดสวัสดิการร่วมกิจกรรมดนตรี กีฬา ฯลฯ แต่ชุมชนที่เป็นที่ตั้งโรงเรียนมัศึกษามีสภาพทางเศรษฐกิจไม่ดีไม่สามารถเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น, โรงเรียนมัธยมศึกษา,ชุมชนกับโรงเรียน, การมีส่วนร่วม

สมัย บัวพัฒน์ 2540. การศึกษาพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน

มัธยมศึกษาของครู สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์การศึกษา

ศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสังคมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน

มัธยมศึกษาของครู สังกัดกรมสามัญศึกษา จ.ขอนแก่น จำนวน 352 คน พบว่าครูมีพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนที่มีอายุ ประสบการณ์ ในการทำงาน สอนกลุ่มวิชา และเพศที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างกัน แต่ครูที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น, โรงเรียนมัธยมศึกษา,พฤติกรรมการสอน, บทบาทครู,ประชาธิปไตย

บัญญัติ แก้วส่อง 2542. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับ

สุขภาพชีวิต กรณีศึกษาร่างรัฐธรรมนูญในระดับจังหวัดวารสารมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 17(1):63-75.

ในกระบวนการที่เกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญระดับจังหวัดเป็นกระบวนการหนึ่ง

ในการดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งกล่าวได้ว่านโยบายสาธารณะหลักของประเทศกระบวนการดังกล่าวเป็นแนวทางใหม่ของประเทศไทยที่ไม่เคยมีการดำเนินการมาก่อน ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการดังกล่าวจะทำให้เข้าใจกระบวนการและเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นการศึกษากระบวนการร่างรัฐธรรมนูญในระดับจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 จังหวัด คือ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,ศรีสะเกษ,การมีส่วนร่วม,รัฐธรรมนูญ

สุพจน์ ศิริสุนทร 2540. บทบาทสภาตำบลในการพัฒนาป่าชุมชน:กรณีศึกษา สภาตำบลสวนหม่อน

อำเภอเมืองจัตุมิ จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสังคมวิทยาการ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่วิธีการพัฒนาป่าชุมชน ผลการพัฒนา ความคิดเห็นของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ใกล้เขตป่าชุมชนต่อแนวทางการพัฒนาป่าชุมชนของสภาตำบล จำนวน 7 หมู่บ้าน 259 ครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนให้ความร่วมมือไม่บกพร่องและตัดไม้ สอดคล้องและสำรวจปัญหาป่าชุมชนรายงานต่อคณะกรรมการร่วมปลูกป่า ดูแลรักษา ปฏิบัติตามกฎหมายของสภาตำบลในระดับมาก ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการปลูกป่าเศรษฐกิจเพิ่มเติมและได้รับการแบ่งสรรเงินกองทุนพัฒนาหมู่บ้านอย่างยุติธรรม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,สภาตำบล,ป่าชุมชน

กิตติยา บำบัดภัย 2543. บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ กรณีศึกษา:

หนองละเลงเค็ม อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาระดับบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำและปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ โดยศึกษาเชิงเชิงปริมาณควบคู่เชิงคุณภาพ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็มระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำได้แก่ ตำแหน่งทางสังคม ระยะเวลาที่อยู่อาศัย การให้คุณค่าต่อพื้นที่ คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,หนองละเลงเค็ม,บทบาท,การอนุรักษ์,คอนปุต

กฤตกร กล่อมจิต 2537. การศึกษาผลกระทบการจัดการศึกษาขององค์กรต่างๆที่มีผลต่อการ

พัฒนาหมู่บ้านในชนบทอีสาน วารสารข่าววิจัยและพัฒนา. 8(6):2-3.

งานชิ้นนี้ ศึกษาผลกระทบการจัดการศึกษาขององค์กรต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในชนบทอีสาน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะลึกใน 2 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองเม็กและบ้านกงเก่า อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผลกระทบของการจัดการศึกษาขององค์กรต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาชนบท หมู่บ้านที่มีกิจกรรมทางการศึกษามากจะมีการพัฒนาทั้งบุคคลและชุมชนมาก และหมู่บ้านที่มีกิจกรรมทางการศึกษาน้อยจะมีการพัฒนาบุคคลและชุมชนน้อย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,องค์กร,การพัฒนาชนบท,การมีส่วนร่วม

สมศรี ชัยวิชย 2542. เชื้อนปากมูล:เหตุแห่งความขัดแย้งในสังคม (พ.ศ.2530-2538)

วารสารวิชาการ ม.อบ.. 2(1):44-52.

ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ อันจะทำให้มนุษย์ได้พัฒนาภูมิปัญญาพัฒนาคุณภาพชีวิตในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ข้อสมมติฐานนี้ เป็นประเด็นสำคัญของผู้วิจัยในการศึกษากรณีเชื้อนปากมูล ซึ่งมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนกับกลุ่มผู้สร้างเขื่อนเป็นระยะเวลา นานถึง 8 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2530-2538

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,เชื้อนปากมูล,ความขัดแย้ง

พัชรินทร์ ลาภานันท์ 254- . การปรับตัวทางวัฒนธรรมของชาวชนบทที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐ:กรณีศึกษาเชื้อนปากมูล ขอนแก่น:สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ(สวช.).

งานชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายกระบวนการปรับตัววัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตของชาวชุมชนลุ่มน้ำมูลที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อนปากมูล รวมทั้งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบริบทของครัวเรือน ชุมชนและวิธีการทำงานของรัฐที่ส่งผลต่อการปรับตัวและการได้กลับของผู้ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น วิธีการศึกษาคือ การวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ศึกษาคือชุมชนลุ่มน้ำมูล 3 หมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อนปากมูล พบว่า การสร้างเขื่อนปากมูลส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของลุ่มน้ำซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ชุมชนต้องปรับตัวในหลายด้าน คือ การโยกย้ายชุมชนและบ้านเรือนการผลิตของครัวเรือน ทั้งเพื่อบริโภคและเพื่อสร้างรายได้ ความสัมพันธ์ทางสังคม

คำสำคัญ:วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,เชื้อนปากมูล,ผลกระทบ,การปรับตัว,การดำเนินชีวิต

ธัญญธร อินสร 2546. ปัญหาการเลียนแบบลายผ้าทอพื้นเมืองอีสานและ โมเดลทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 22(1):121-136.

งานวิจัยนี้กล่าวถึงความสำคัญของคติพื้นบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (folklore) อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย ทั้งนี้เพราะโดยลักษณะพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในบางกรณีอาจไม่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา จากการศึกษาพบว่า ทั้งกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศต่างตระหนักและให้ความสำคัญแก่กรณีดังกล่าว ดังนั้นจึงได้มีแนวคิดที่จะกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะขึ้นมายังคับใช้แก่กรณีประเทศไทยเป็นหนึ่งที่กำลังประสบปัญหาการถูกล่วงละเมิดทางภูมิปัญญาท้องถิ่น โดย

ชาวต่างชาติ ฉะนั้นเพื่อเป็นการปกป้องและให้ความคุ้มครองแก่นรคทางวัฒนธรรมของชาติจึงควรบัญญัติกฎหมายที่มีลักษณะ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,คติพื้นบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น,ทรัพย์สินทางปัญญา,ลายผ้าทอพื้นบ้าน,ปัญหาการเลียนแบบ

ผกา เบญจกาญจน์ 2536. โลกทัศน์กับความเชื่อ(หวนอีสาน) มหาสารคาม:มหาวิทยาลัย

ศรีนคริทรวิโรฒมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้กล่าวถึงสังคมชาวอีสานที่เป็นสังคมเกษตรแบบดั้งเดิม ชาวอีสานมีความสนใจและซาบซึ้งต่อธรรมชาติ นิยมใช้ธรรมชาติมาเปรียบเทียบกับบรมสิ่งสอนแสวงหาความบันเทิงและเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ทำให้คนอีสานมักแสวงหาผลประโยชน์จากความเชื่อนั้นๆ การหาหวนจึงเป็นวิธีการที่สนองความเชื่อของตนโดยไม่หวังประโยชน์เดิม แม้จะไม่ได้ผล 100 %

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,การพนัน,หวน

วิโรฒ ศรีสุโร 2543. บันทึกอีสานผ่านเลนส์ ขอนแก่น:คลังน่านาวิทยา.

งานชิ้นนี้รวบรวมภาพที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานในอดีตถึงปัจจุบัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา บางภาพเป็นวิถีชีวิตที่ได้สูญหายไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรม พร้อมให้กลอนบรรยายได้ภาพเพื่อเพิ่มอรรถรสในการชมภาพมีทั้งสนุกสนาน ตลกเคียน ให้สติและข้อคิดในทุก ๆ ภาพ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ความเป็นอยู่และประเพณี ,สถาปัตยกรรม,สังคมเศรษฐกิจ,วัฒนธรรม

จารุวรรณ ธรรมวัตร,บรรณาธิการ 2541. วิถีทรรศน์ลาวในชุมชนสองฝั่งโขง อุบลราชธานี:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โครงการเมธีวิจัยอาวุโส คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชนชาติพันธุ์ ลาว-ไทย ในสองฝั่งแม่น้ำโขง ที่ประวัติศาสตร์ร่วมกัน มีวิถีชีวิตและสังคมพุทธเกษตรกรรม มีการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบของตนเอง มีความผูกพันพึ่งพาระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในเขตภูเขาสูงและทุ่งราบมีความเข้มแข็งในระดับครอบครัว หมู่บ้าน และรัฐ มีแบบแผนทางสังคม มีหลักจริยธรรมและธรรมชาติที่น่าสนใจ โดยรวบรวมบทความจำนวน 6 บท ที่นำเสนอ ให้เห็นถึง ลักษณะของกลุ่มชนลาว-ไทย ที่กล่าวมาข้างต้นได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ความสัมพันธ์,ความเป็นอยู่และประเพณีลาว,ความ

เป็นอยู่และประเพณีไทย

สิทธิพร ณ นครพนม 2545. ควายอีสานและควายลาว วารสารศิลปวัฒนธรรม. 23(3):76-79.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับควาย พบว่า ชาวอีสานและลาว รู้จักควายมานานแล้ว ตั้งแต่สร้างโลกเมื่อพญาแถนเห็นมนุษย์เหน็ดเหนื่อยจากการทำไร่ทำนาเลยนิมิตควายมาให้ ควายปลักภาคอีสานรูปร่างอ้วนเตี้ย ลำตัวสั้น ท้องกางกลม แข้งขาสั้น หัวมีเขากางยาวโค้งงอไปข้างหลัง หน้าผากเรียบหน้ากว้าง คอยาว แนวสันหลังค่อนข้างตรง ชาวอีสานเลี้ยงไว้เพื่อช่วยทำนา โดยการไถนา จึงทำให้ชาวอีสานและลาวผูกพันกับควายมาตั้งแต่เด็กด้าบรรพ์ ปัจจุบันเริ่มมีการเลี้ยงเพื่อค้าขายมากขึ้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ควาย

ดุยฎิ อายุวัฒน์และอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ 2547. การศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาคอีสาน แนวคิดและวิธีวิทยาในการศึกษาสังคมชนบท:คลังนานาวิทยา ขอนแก่น.

การศึกษาคูณภาพชีวิตของประชาชนในภาคอีสาน พบว่า แนวคิดที่เกี่ยวข้องในการศึกษาคูณภาพชีวิต ซึ่งใช้แนวคิดสำคัญในการศึกษาอยู่ 4 แนวคิด ได้แก่ แนวคิด เรื่องคุณภาพชีวิต แนวคิดเรื่องการพัฒนาสังคม แนวคิดเรื่องการพัฒนามนุษย์ และแนวคิดเรื่องความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ ส่วนวิธีวิทยาเกี่ยวกับการศึกษาคูณภาพชีวิต ช่วงแรกให้ความสำคัญกับการศึกษาเชิงปริมาณแต่ใช้ได้เฉพาะบางเรื่องเท่านั้น จึงนำมาสู่การพัฒนาวิธีวิทยาที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาคูณภาพชีวิตของคนในภาคอีสาน ซึ่งประกอบด้วย การให้ความหมาย การพัฒนามาตรวัดคุณภาพในภาคอีสาน และระดับคุณภาพชีวิตของคนอีสาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,คุณภาพชีวิต,แนวคิด,การศึกษา

กวิณ ชูติมา 2536. รายงานการสัมมนา 1 โครงการ โขง ชี มูล ผลกระทบต่อระบบนิเวศและวิถี

ชีวิตคนอีสาน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 7(4):6-10.

งานชิ้นนี้เป็นรายงานการสัมมนา 1 โครงการ โขง ชี มูล ผลกระทบต่อสภาพนิเวศและวิถีชีวิต พบว่า หลังการอภิปรายจบลง ผู้ร่วมสัมมนาได้ร่วมกันซักถามและแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง รูปธรรมที่หยิบยกพูดกันมากคือ ป่าทาม หลายคนทักท้วงว่า ถ้าโครงการเสร็จได้น้ำสมบูรณ์และไม่มีผลกระทบด้านลบแล้ว เกษตรกรจะปลูกอะไร ทำอะไรต่อที่มีรายได้ดีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีการยกตัวอย่างที่แห่งหนึ่งใน จ.สุรินทร์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,โครงการ โขง ชี มูล,ผลกระทบ,ระบบนิเวศ,วิถีชีวิต

ทวี ถาวรและบุญสม ยอดมาลี 2543. พฤติกรรมการใช้น้ำของชาวบ้านเขตชลประทานน้ำอูน
[มหาสารคาม]:สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาพฤติกรรมการใช้น้ำของชาวบ้านเขตชลประทานน้ำอูน ในเรื่อง
ความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของการชลประทาน ลักษณะ วิธีการและ
ปริมาณการใช้น้ำในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ การป้องกันน้ำเสียและสูญเสีย น้ำ ปัญหา
และวิธีแก้ปัญหาในกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดำเนินการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)พบว่า
ชาวบ้านเขตชลประทานน้ำอูนเกือบทั้งหมดใช้น้ำชลประทานและเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ปริมาณ
น้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการชาวบ้านมีวิธีการป้องกันการสูญเสียน้ำวิธีต่างๆ ไม่มีความรู้เป็น
วิชาการ ความรู้และความเข้าใจต่อการปฏิบัติตามข้อบังคับของการชลประทานเป็นไปด้วยดี
คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชลประทาน,การใช้น้ำ

ลินดา เพ็ชรวิทย์ 2541. ความจริงทางประวัติศาสตร์หรือภพมาชา ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ

ครอบครัวอีสาน:กรณีหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหา
บัณฑิต (สาขาไทยศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาข้อโต้แย้งที่ว่าครอบครัวชาวนาไทยในอดีตเป็นหน่วยงานที่ไม่มี
หลักในการจัดองค์กรที่เป็นตัวชี้นำทางเศรษฐกิจ มีวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประวัติของ
ชาวบ้านแต่ละครอบครัวโดยเน้นที่กระบวนการผลิตข้าว พบว่าครอบครัวของชาวนาอีสานในอดีต
เป็นหน่วยงานการผลิตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น จากหลักการพื้นฐานขององค์กรชาวนาในอดีตเป็น
หน่วยพื้นฐานของการผลิต และการบริโภคที่มีความร่วมแรงร่วมใจร่วมมือกันโดยอาศัยความ
ชำนาญของแรงงานขั้นต่ำที่ถูกแบ่งแยกการทำงานตามพื้นฐานความสามารถในการผลิต รูปแบบ
การโอนที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในรูปของมรดกตกทอด จากพ่อแม่สู่ลูก หรือการโอนอย่างไม่เป็น
ทางการโดยการแต่งงานของลูกและเป็นทางการเนื่องจากการเสียชีวิตของพ่อแม่ การที่ครอบครัว
เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูงทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมมีผลตรงทั่วไปต่อ
ครอบครัว

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชัยภูมิ,ครอบครัว,ประวัติเศรษฐกิจ

พระมหาคะนอง จันทร์เรือง 2545. สถานภาพและบทบาทแม่ชี:กรณีศึกษาวัดเขาประดู่ชุมพล

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของแม่ชีผลกระทบทางสังคมของ
แม่ชีวัดเขาประดู่ชุมพลในพื้นที่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ วิธีการศึกษาใช้วิธีเชิง

คุณภาพ พบว่าสถานภาพก่อนบวชเป็นโสด เมื่อบวชมาแล้วได้รับการศึกษาทางธรรมมุ่งเน้น การศึกษาด้านการปฏิบัติธรรม รักษาศีลและปฏิบัติทางวิปัสสนากรรมฐาน อาชีพก่อนการบวชมี อาชีพที่แตกต่างกัน กิจกรรมที่กระทำร่วมกับทางวัดในพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ การอบรม ศีลธรรมแก่เยาวชน ชาวบ้าน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชัยภูมิ,พิธีกรรมทางศาสนา,การอบรม,การเปลี่ยน สถานภาพ

สุรัช กัณหาบัว 2541. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในโครงการเพิ่มรายได้นอกภาคเกษตรแก่ครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะพื้นฐานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ระดับปฏิบัติงานของกลุ่ม ในการทำกิจกรรมในโครงการและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของกลุ่ม แม่บ้านในโครงการเพิ่มรายได้นอกภาคเกษตรแก่ครัวเรือนเกษตรกรใน จ.ชัยภูมิ จำนวน 33 กลุ่ม จาก 12 อำเภอ พบว่ากลุ่มแม่บ้านมีอายุระหว่าง 40-49 ปี จำนวนสมาชิก 31-60 คน มีเงินทุน หมุนเวียนไม่เกิน 50,000 บาท การมีส่วนร่วมและได้รับความรู้ข่าวสารในระดับมาก

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชัยภูมิ,รายได้เกษตรกร,รายได้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร, การปฏิบัติงาน

พระมหาชาติบวร พงษ์สระพัง 2545. การศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคนมในหมู่บ้าน ที่มีแรงงานไป ทำงานต่างประเทศ:กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองแฝก ตำบลบ้านเต่า อำเภอบ้านแท่น จังหวัด ชัยภูมิ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคนมในหมู่บ้านที่มีแรงงานไปทำงานต่างประเทศ : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองแฝก ตำบลบ้านเต่า อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิโดยการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ก่อนไปทำงานต่างประเทศครอบครัวมีฐานะไม่ดีลำบาก สาเหตุที่ต้องไปเพราะความยากจน แต่มีอุปสรรคคือขาดทุนทรัพย์ต้องกู้ยืม เมื่อไปทำงานให้มีฐานะดีขึ้น มีรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และ พฤติกรรมการบริโภค ซึ่งเชื่อว่าเป็นอยู่ดีขึ้นได้ต้องไปต่างประเทศ กระทั่งต่อครอบครัวแก่ สูญเสียกำลังแรงงานในการผลิต ในทางสังคมเมื่อฐานะทางการเงินเปลี่ยนไป

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชัยภูมิ,แรงงานไทยในต่างประเทศ,เศรษฐกิจและ สังคม,วัฒนธรรมการบริโภค

ธัญญรัตน์ อติชาติ 2544. รายงานการวิจัย เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานห้าทศวรรษหลัง สงครามโลกครั้งที่สอง(พ.ศ.2488-2543):กรณีศึกษาบ้านโนนม่วง [ขอนแก่น]:ภาควิชา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในช่วงห้าทศวรรษหลังสงครามโลก ครั้งที่สองเป็นต้นมาและศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านโนนม่วง ค.นนวน น.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด ในปัจจุบัน พบว่าบ้านโนนม่วงตั้งชื่อตามลักษณะพื้นที่และต้นไม้ การเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจของชุมชนนี้มีสาเหตุมาจาก 1)การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรหลังสงครามโลกครั้งที่ สอง 2)นโยบายพัฒนาภาคอีสานของรัฐบาล เพื่อดึงประชาชนออกจากคอมมิวนิสต์ ได้แก่ การ สร้างถนนและไฟฟ้า พื้นที่ป่ารอบหมู่บ้านถูกทำลายเพื่อเอามาเป็นที่ทำกิน สภาพทางเศรษฐกิจของ ชุมชนก่อนใช้แผนพัฒนามีก่อนข้างสูง ชุมชนพึ่งตนเองได้เกือบทั้งหมด ไม่ต้องพึ่งรัฐ ไม่ต้องพึ่ง นายทุน เป็นสังคมที่เงินมีบทบาทน้อย หลังจากผลิตเพื่อขายได้ไม่นาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชัยภูมิ,เศรษฐกิจ,การเปลี่ยนแปลง,การผลิต

บัวกนก วัชรปรีชา 2545. การผสมผสานทางวัฒนธรรม:กรณีศึกษาบ้านท่ามะไฟหวาน ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 20(2):50-61.

งานชิ้นนี้ ศึกษารูปแบบวิถีชีวิตของชาวบ้านท่ามะไฟหวาน ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ในด้านลักษณะรูปแบบของการผสมผสานกันน้อยที่สุด เพราะยัง แสดงเอกลักษณ์การกินเฉพาะถิ่นอยู่ ส่วนการแต่งกายเป็นวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานมากที่สุด เปลี่ยนแปลงมาแต่งกายในรูปแบบเดียวกัน ที่อยู่อาศัยมีการผสมผสานกันบ้างรักษาของเดิมกันบ้าง การรักษาโรคมีการผสมผสานระบบการแพทย์แผนตะวันตกและแพทย์แผนไทย และยังมีการเชื่อ หลักในเรื่องพุทธศาสนาเหมือนกันและความเชื่อเรื่องผีและพราหมณ์ การใช้ภาษาอีสานเป็น ภาษหลักในการสื่อสาร

คำสำคัญ:วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชัยภูมิ,เอกลักษณ์,การผสมผสาน

อุทัยชัย ภูตะวัน,ทวี หอมหวานและปรางค์ มัคสนันท์ 2546. ชะตากรรมชาวนาไทยในภาคอีสาน กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ชุดโครงการพัฒนาระบบสวัสดิการ สำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย.

งานชิ้นนี้ศึกษาสภาพวิถีชีวิต คุณภาพชีวิต ปัญหา และรูปแบบในการแก้ไขปัญหา ด้วยการช่วยเหลือกันเองในชุมชนของกลุ่มเกษตรกรรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศึกษาเชิง คุณภาพ พบว่าอาชีพเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย การทำนาเป็นอาชีพหลักเนื่องจากไม่ คู่ช่องทางอาชีพอื่น เมื่อการทำนาในปัจจุบันมีลักษณะต้องใช้ต้นทุนสูงต้องพึ่งพาธรรมชาติ ผลผลิต

ราคาที่เขาขายได้ไม่คุ้มกับต้นทุน ทำให้ชาวนาขาดทุน ชาวนาส่วนใหญ่คิดว่า คนจนคือคนไม่มีเงิน มีหนี้สิน ไม่พอกิน ไม่พออยาก หาเข้ากินค่า อยู่ไปลมๆแล้งๆ เมื่อโครงการก่อสร้างฝายราศีไศล การสูญเสียที่ทำกินทวีความรุนแรงขึ้น เกิดน้ำท่วมนาทามที่สาธารณะสำหรับทำนาของชาวบ้าน จึงไม่สามารถทำการผลิตข้าวได้ ทำให้เกิดความทุกข์ยากที่รับกระทำทางออกคือ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชาวนา,คุณภาพชีวิต,การแก้ไขปัญหา

มณีมัย ทองอยู่ 2547. ยุทธศาสตร์เพื่อการอยู่รอดและทุนทางสังคมของชาวนาอีสาน

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 21(3):79-101.

งานชิ้นนี้ ศึกษาถึงยุทธศาสตร์เพื่อการอยู่รอดและทุนทางสังคมของชาวนาอีสาน พบว่า การแทรกตัวของระบบทุนนิยมเข้าสู่เศรษฐกิจชาวนานั้น ทำให้ชาวนาต้องเผชิญความเสี่ยงเพิ่มขึ้น ดังนั้น ชาวนาอีสานจึงได้พัฒนายุทธศาสตร์เพื่อการอยู่รอดของครัวเรือนขึ้น ยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ การผลิตเพื่อการบริโภคภายในครอบครัวไปพร้อมๆกับการผลิตเพื่อการค้า การแตกกิจกรรมทางเศรษฐกิจของครัวเรือนออกไปอย่างหลากหลาย ทั้งนอกไร่นาและนอกภาคการเกษตร โดยเฉพาะการไปทำงานรับจ้างต่างถิ่น การพยายามรักษาที่ดินเพื่อการเกษตรของครอบครัวไว้ การรักษาบทบาทของครอบครัวในฐานะเป็นหน่วยในการจัดสรรแรงงานและทรัพยากรที่หาได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชาวนา,ระบบทุนนิยม,ยุทธศาสตร์เพื่อการอยู่รอด

มณีมัย ทองอยู่ 2546. การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจชาวนาอีสาน กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.

งานชิ้นนี้อธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย การปรับตัวของชาวนาในชุมชนและครัวเรือนต่อทุนนิยม และประเมินถึงผลกระทบของการปรับตัว พบว่าการเปลี่ยนแปลงของชาวนามีรูปแบบที่แตกต่างกัน 3 แบบ คือ ชาวนาส่วนหนึ่งสามารถพัฒนากิจการลงทุนเพื่อผลกำไรเป็นผู้ประกอบการได้ อีกส่วนก่อตั้งขึ้นในเขตชลประทานพัฒนาในการเกษตร และแบบที่ผลิตและมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ แต่มีลักษณะร่วมที่สำคัญ เช่น ยังคงอยู่ของการผลิตข้าว และพยายามรักษาที่ดินเพื่อการเกษตรไว้ การแตกตัวของกิจกรรมเศรษฐกิจจากการเกษตรไปสู่การรับจ้างนอกภาคเกษตร มีการโยกย้ายแรงงานบางส่วนไปรับจ้างต่างถิ่น ทั้งนี้การพัฒนาแบบทุนนิยมโดยการชักนำของรับในภาคอีสานก่อให้เกิดการแตกตัวและแตกชี้วในชนบทเชิงซ้ำมา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชาวนา,ระบบเศรษฐกิจ,การปรับตัว,ผลกระทบ

สมชาย นิลอาธิ 2541. วิถีความคิด-วิถีชาวนาอีสาน [มหาสารคาม]:อาศรมวิจัย คณะมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ ได้ศึกษาวิถีความคิด วิถีชีวิตชาวนาอีสานอย่างต่อเนื่อง นำเสนอให้เข้าใจวัฒนธรรมชุมชนอย่างชัดเจน โดยรวบรวมวิถีความคิด วิถีชีวิตชาวนาอีสานให้อยู่ในผังวงภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งงานชิ้นนี้เป็นการรวมบทความทางวิชาการของอาจารย์สมชาย นิลอาธิ ที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารศิลปวัฒนธรรม วารสารเมืองโบราณ และวารสารครูปริทัศน์ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีความคิด วิถีชีวิตชาวนาอีสาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชาวนา,วิถีความคิด,วิถีชีวิต

ไพรัตน์ แก้วแรมเรือน 2536. การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางสังคมในด้านการเมืองของหัวหน้าครอบครัวชาวนา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางสังคมในด้านการเมืองของหัวหน้าครอบครัวชาวนา โดยการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าการปรับตัวของหัวหน้าครอบครัวตั้งแต่อดีตจนถึงสมัยการปกครองระบอบประชาธิปไตย หัวหน้าครอบครัวชาวนาต้องปรับตัวต่อกฎเกณฑ์ของรัฐมากขึ้น โดยมีพฤติกรรม 2 ลักษณะคือ สอดคล้องต่อองค์ประกอบอำนาจรัฐและไม่สอดคล้อง ในสมัยอดีตการปรับตัวโดยการยอมรับกฎเกณฑ์เช่น การจ่ายค่าเสียหัวค่านา การเกณฑ์แรงงาน การทำใบจองที่ดิน การดำเนินชีวิตของชาวนา มีความเป็นอิสระ ต่อมาเมื่อปกครองระบอบประชาธิปไตยรัฐมีกฎเกณฑ์มากขึ้น จึงจะต้องปรับตัวที่ต่างกัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชาวนา,หัวหน้าครอบครัว,การปรับตัวทางสังคม,การเปลี่ยนแปลง,การเมือง

สมภพ ทองคงหาญ 2537. ชุมชนชนบทบนเส้นทางการพัฒนา : กรณีศึกษาหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

งานชิ้นนี้ศึกษาพิจารณาว่าการพัฒนาเชิงพาณิชย์และการพัฒนาของรัฐได้เอื้อประโยชน์ให้กับคนบางกลุ่มหรือไม่บ้าง บางกลุ่มยากจนลงถูกเอาเปรียบจนเกิดความขัดแย้งขึ้น ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าพัฒนาการเชิงพาณิชย์และรัฐทำให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของเงินมากขึ้นเปลี่ยนการผลิตเพื่อยังชีพเป็นเพื่อขายจนเกิดการทำลายทรัพยากรที่เคยอาศัย การผลิตแบบใหม่ทำให้ชาวบ้านถูกเอาเปรียบมากขึ้น กระบวนการนี้สร้างความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม คนรวยสะสมทุนได้ดีกว่าโดยการสนับสนุนจากรัฐ ส่วนคนจนถูกเอาเปรียบเกิดความไม่พอใจที่กลุ่มคนรวยคอยกดขี่กัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ชุมชน, การพัฒนาเชิงพาณิชย์, ความขัดแย้ง, ผลกระทบ

สมพันธ์ เจริญธรรม บรรณาธิการ 2541. ชุมชนเข้มแข็ง: บทเรียนภาคปฏิบัติ [ขอนแก่น]:

คณะกรรมการการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบท (กป.อพช.) ภาควิชา.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือกันสร้างและปฏิบัติงานของกลุ่มองค์กรต่างๆ ในภาควิชาเพื่อเป็นการสนับสนุนชุมชนและรัฐบาลแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยมีจุดเน้นที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ได้แก่ 1) เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกการฟื้นฟูเกษตรกรรมแบบผสมผสาน เกษตรกรรมธรรมชาติ เกษตรกรรมอินทรีย์และวนเกษตร 2) เครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติ ขอมรับการอยู่ร่วมกันของคนกับป่าและการแก้ไขปัญหาหาลพิษ 3) เครือข่ายผู้หญิง 4) เครือข่ายประชาคมตำบล 5) เครือข่ายธุรกิจชุมชน 6) เครือข่ายสิทธิมนุษยชน 7) เครือข่ายชุมชนเมือง 8) เครือข่ายด้านเด็ก 9) เครือข่ายงานด้านเอดส์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ชุมชน, ความร่วมมือ, กลุ่มองค์กร, ความเข้มแข็ง

อนุชาติ พวงดำลี 2542. พลิกฟื้นเศรษฐกิจสร้างชุมชนยามวิกฤต วารสารสารานุกรมชุมชน
ภาควิชา. 14(2):12-18.

ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาที่ผ่านมาเราได้ละเลย "ทุนของสังคม" (Social Capital) ไปอย่างน่าเสียดายยิ่งทุนที่ว่ำนั้นคือการสร้างความเข้มแข็งให้กับทุนชุมชนให้กับชีวิตสาธารณะของประชาชนพลเมืองให้สามารถลุกขึ้นมายืนหยัดกำหนดตัวตนและความเป็นไปของท้องถิ่นที่หลากหลายอย่างมีเป้าหมายที่แท้จริงร่วมกัน ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งนั้น มีความหมายมากยิ่งขึ้นไปกว่าเพียงแต่การมีคนมากรวมตัวกันแต่สิ่งที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือจะทำอย่างไรให้กลุ่มคนที่หลากหลายของสังคมไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบทได้มาร่วมกันคิดร่วมกันสร้างเส้นทางเดินใหม่ของพวกเขาทำอะไรที่จะเปลี่ยนแปลงคุณภาพของ "ราษฎรที่รอคอยการถูกพัฒนา" ให้กลับกลายเป็น "ประชาชนพลเมือง" ที่มีความสามารถในการคิดและร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเองต่อไปได้สมาชิกของสังคมชนบทในแต่ละท้องถิ่นมีความสามารถที่จะแสวงหาและเลือกใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ชุมชน, ทุนทางสังคม, พัฒนา, วิถีชีวิต

บุญยงค์ เกศเทศ 2542. สถาบันป่าคอนปู้ตาและบทบาทพฤติกรรมของเผ่าจ๋ำในชุมชนอีสาน
วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 17(2):1-15.

งานชิ้นนี้ ศึกษาลักษณะสภาพคอนปู้ตา บทบาท และพฤติกรรมของเผ่าจ๋ำ

พิธีกรรม ทศนะความเชื่อ ความผูกพันระหว่างชุมชนกับป่าคอนปู่ตา คตินิยมโดยสำรวจพื้นที่ป่าคอนปู่ตาในเขตภาคอีสานจำนวน 9 จังหวัดพบว่า ชาวบ้านในชุมชนอีสานยังมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับสถาบันคอนปู่ตาและได้ใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องทุกฤดูกาล ป่าคอนปู่ตาแต่ละพื้นที่จะมีเผ่าเจ้าซึ่งทำหน้าที่สื่อประสานระหว่างผีปู่ตากับชาวบ้านและเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเลี้ยง เลี้ยงทวย และบนบาน ซึ่งชาวบ้านจะมีคตินิยม เชื่อถือศรัทธาอย่างจริงจังและมั่นคง ผู้ใดละเมิดจะได้ระบบการลงโทษจากผีปู่ตา บทบาทของเผ่าเจ้ามีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนปลูกไร่ จิตสำนึกในเงื่อนไขเชิงอนุรักษ์ป่าชุมชนในรูปแบบ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชุมชน,บทบาทพฤติกรรม,คอนปู่ตา,เผ่าเจ้า

ถนอม คงผดุง 2541. การศึกษาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนใน

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู วิทยานิพนธ์

การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติ ปัญหา ความต้องการในการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จากผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ประธานกรรมการโรงเรียน จะนวน 276 คน พบว่าผู้บริหาร ครู และประธานกรรมการโรงเรียน เห็นว่าสภาพปฏิบัติในการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับมากและความต้องการอยู่ในระดับ
คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชุมชนกับโรงเรียน,การมีส่วนร่วมของชุมชน,โรงเรียนประถมศึกษา

สุวิทย์ ธีรศาศวัตและคณะ 2539. การเปลี่ยนแปลงอาชีพของชาวอีสานในชุมชนชนเมืองหลัก

ตั้งแต่ตั้งชุมชนจนถึงปัจจุบัน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 14(1):97-114.

งานชิ้นนี้ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงอาชีพของชาวอีสานในชุมชนชนเมืองหลัก 3 เมืองคือ ขอนแก่น นครราชสีมา อุบลราชธานี ครอบคลุมเวลาตั้งแต่ตั้งชุมชนจนถึง พ.ศ. 2535 พบว่า นับตั้งแต่รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะถนน การชลประทาน รวมทั้งพัฒนาเมืองหลักผลการพัฒนาทำให้เมืองหลักขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้ราคาที่ดินในเมืองและชนเมืองเพิ่มจากแต่ก่อนอย่างรวดเร็ว ผลที่ตามมาคือทำให้เกษตรกรชาวเมืองขายที่ดินอุดมสมบูรณ์ให้นายทุนและคนนอกหมู่บ้าน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชุมชนชนเมืองหลัก,การเปลี่ยนแปลงอาชีพ,วิถีชีวิต

สุวิทย์ ธีรศาศวัต 2540. มองอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตของหมู่บ้านอีสานผ่าน
พัฒนาการของการใช้ที่ดิน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
14 (2):24-44.

งานชิ้นนี้ ศึกษาถึงพัฒนาการของการใช้ที่ดินของหมู่บ้านอีสาน 2 ประเด็นคือ
พัฒนาการที่ดินในชุมชนชนเมืองหลักในจ.อุดรธานี ขอนแก่น นครราชสีมา ส่วนอีกประเด็นหนึ่ง
คือ การพัฒนาการของการใช้ที่ดินในชุมชนชนบท 9 แห่งใน 9 จังหวัดของอีสานเหนือ กลางและใต้
พบว่า 1)พัฒนาการของการใช้ที่ดินทั้ง 3 จังหวัด ในการใช้ที่ดินในยุคเก่าของชุมชน คล้ายคลึงกัน
มากคือ ทำนาเป็นหลัก พื้นที่ทำนา พื้นที่อาศัยและสวน อยู่ด้วยกันในยุคพัฒนา จะมีความแตกต่าง
กันอยู่บ้างมีสาเหตุการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินคือ การเพิ่มขึ้นของประชากร การเข้ามาของพืช
เศรษฐกิจ การขยายตัวของอุตสาหกรรม เป็นต้น ส่วนพัฒนาการของการใช้ที่ดินในชุมชนชนบททั้ง
9 ชุมชน นั้น ในยุคแรกหรือยุคบ้านป่า ที่ดินส่วนใหญ่เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์มาก

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชุมชนชนเมืองหลัก,การพัฒนาการ,การใช้ที่ดิน

สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2538. คุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ [กรุงเทพฯ]:สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาคำร่างและปัจจัยที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตอยู่
ต่อไปในจังหวัดของผู้อาศัยในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมใน 5
ปีที่ผ่านมาที่สภาพชีวิตที่ดีขึ้น คุณภาพชีวิตด้านครอบครัวมีค่อนข้างสูง มีคุณภาพชีวิตด้านการงาน
ค่อนข้างสูง คุณภาพชีวิตด้านความเครียดค่อนข้างต่ำ คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมมีปัญหาด้าน
สิ่งแวดล้อมน้อย คุณภาพชีวิตในเมืองอยู่ในระดับปานกลาง คนในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียง-
เหนือ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชุมชนเมือง,คุณภาพชีวิต,การดำเนินชีวิต

ถนอม ตะนาและคณะ 2543. การขยายตัวของชุมชนเมืองลุ่มน้ำชี [ร้อยเอ็ด,ยโสธร]:สำนักงาน
สนับสนุนการวิจัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงประวัติศาสตร์ชุมชนเมืองมีความสำคัญต่อการเข้าใจถึง
พัฒนาการของเมืองที่ทำให้เกิดเงื่อนไขในการขยายตัวส่งผลต่อการเปลี่ยนโครงสร้างความสัมพันธ์
ของเมืองในแต่ละมิติเวลาเมืองร้อยเอ็ด,ยโสธร พบว่าเกิดการพัฒนาการของเมืองแบ่งสมัยการ
ขยายตัวเป็น 4 สมัย การขยายตัวของเมืองหลังปี พ.ศ.2520เกิดหอพัก บ้านเช่า สถานศึกษาในเมือง
ร้อยเอ็ดขยายตัวมากกว่าเมืองยโสธร ระบบความสัมพันธ์ของเมือง ชุมชนมีการตื่นตัวและมีพลังการ
เคลื่อนไหวที่กระจัดกระจาย ยังขาดตัวประสานงานที่เข้มแข็งที่นำไปสู่การพัฒนาดังนั้นหากมี

องค์กรและกลุ่มที่เกี่ยวข้องมาเสริมสร้างความเข้มแข็ง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชุมชนลุ่มน้ำชี,การขยายตัว,การปรับตัว

กนกวรรณ มะโนรัมย์ 2547. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน:กรณีศึกษา ชุมชนลุ่มน้ำชีที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนปากมูล อุบลราชธานี:คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนลุ่มน้ำชีที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนปากมูล พบว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นถือเป็นกลไกที่สำคัญมากที่สุดประการหนึ่งในการช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศและเศรษฐกิจชุมชน เพื่อช่วยเหลือร่วมมือกันรวมถึงสะท้อนคุณค่าเรื่องอำนาจการเข้าทรัพยากรและอำนาจในการสร้างวาทกรรมและความรู้กระบวนการต่อรองกับกลุ่มอื่นในรูปแบบต่างๆ การสร้างอัตลักษณ์ และสิทธิทริจาริตและวิถีธรรมนิยมปฏิบัติในการใช้และจัดการทรัพยากรส่วนร่วมที่สังสมมาร่วมกันของชุมชนเป็น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชุมชนลุ่มน้ำมูล,ระบบนิเวศน์,การจัดการ,เศรษฐกิจชุมชน

จूरรัตน์ ผลดี 2544. การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการหาปลาของชุมชนลุ่มน้ำมูลตอนปลายภายหลังการสร้างเขื่อนปากมูล กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยมหิดล.

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงภายหลังการสร้างเขื่อนปากมูล วิถีชีวิตของชุมชนลุ่มน้ำมูลตอนปลายพึ่งพิงทรัพยากรปลาจากแม่น้ำมูลในการดำรงชีวิต วัฒนธรรมการหาปลาของชาวประมงเริ่มจากการสังเกตปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในแต่ละฤดูกาลและศึกษาลักษณะนิสัยของปลาจนนำไปสู่การคิดค้นเครื่องมือจับปลาแบบต่างๆ เครื่องมือจับปลาที่ถูกคิดค้นขึ้นเพื่อให้จับปลาที่ตนต้องการ ต้องสอดคล้องกับลักษณะทางธรรมชาติและรักษาความอุดมสมบูรณ์ไว้ให้ลูกหลาน ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการหาปลาได้ผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น สืบปีที่ผ่านมามีภายหลังการสร้างเขื่อนปากมูล

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ชุมชนลุ่มน้ำมูลตอนปลาย,การสร้างเขื่อน,วัฒนธรรมการหาปลา

จิฎิรักษ์ วิเศษศิลปานนท์ 2537. การปรับตัวทางสังคมของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี

วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต (ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ ปิจัยที่มีผลต่อการปรับตัว โดยศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ พบว่า ปิจัยด้านประชากรและปิจัยด้านสังคม เป็นปิจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์โดยเด็กที่มีอายุน้อยและอยู่ในสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, เด็กกำพร้า, การปรับตัวทางสังคม, สถานสงเคราะห์

ลัดดา ศิลาน้อย 2536. เด็กอีสานกับปัญหาสิ่งแวดล้อม วารสารศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง. 1(2):1-2.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับเด็กอีสานกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในภาคอีสานเกิดจากความเสื่อมโทรม และความร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ปัญหาเรื่องการกระจายตัวของดินเค็ม ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ปัญหาสัตว์ป่าถูกทำลาย ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เกิดจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ทุกคนจะต้องช่วยกันแก้ไขและการแก้ไขนั้น ควรเริ่มกับเด็กก่อนซึ่งก็คือเด็กระดับประถมศึกษา และบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนี้คือ ครูและพ่อแม่

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, เด็กประถมศึกษา, ปัญหาสิ่งแวดล้อม, สถาบันที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

พรรณี บัญชรหัตถกิจและจุฬารักษ์ โสตะ 2544. การพัฒนาสื่อพื้นบ้านเผยแพร่บัญญัติแห่งชาติ

10 ประการ แนวอีสานสำหรับเด็กวัยเรียน วารสารวิจัยฯ.. 6(1):75-83.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อพื้นบ้านเผยแพร่บัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ แนวอีสานสำหรับเด็กวัยเรียน โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สื่อเทปเสียง แบบสอบถามความรับรู้และการตั้งใจ ใฝ่พฤติกรรมเรื่องสุขภาพบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ พบว่า สื่อวีดิทัศน์และสื่อเทปเสียงใช้สำหรับเผยแพร่กับเด็กวัยเรียนได้ดีทั้งสองประเภท แต่ถ้านำสื่อทั้งสองประเภทมาเปรียบเทียบกันภายหลังการทดลอง พบว่าการตั้งใจใฝ่พฤติกรรมไม่แตกต่างกันแสดงว่าสื่อวีดิทัศน์เรื่องสุขภาพบัญญัติ 10

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, เด็กวัยเรียน, การรับรู้, สุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ, สื่อพื้นบ้าน

จิตร ภูมิศักดิ์ 2540. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชน

ชาติ ฉบับสมบูรณ์เพิ่มเติม: ข้อเท็จจริงว่าด้วยชนชาติขอม กรุงเทพฯ:สยาม.

ความเป็นมาของสยามฯ เป็นเรื่องราวทางภาษาศาสตร์มุ่งไปในการค้นคว้าอดีตบางประการของไทย โดยจิตร ภูมิศักดิ์พยายามชี้ให้เห็นรากและต้นตอของคำแต่ละคำ โดยเขาใช้คำเหล่านี้สืบค้นค้นกำเนิดของคนไทยอย่างมีระบบ ผู้เขียนได้ดึงเอกสารเหล่านั้นขึ้นมาและชี้ให้เห็นว่า

มันมีชีวิตและความหมายของมันอย่างไร รวมถึงความเลื่อมของประวัติศาสตร์ของไทย(ที่ขาดเอกสาร)ผู้เขียนก็สามารถใช้ภาษาศาสตร์หำร่องรอยของ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ต้นกำเนิด,ความเป็นมาสยาม ไทย ลาว ขอม

ไพบูลย์ ด้านวิทย์ 2540. รายงานการวิจัยเรื่องการสำรวจทรัพยากรเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนา
อุตสาหกรรมเกษตร ขอนแก่น:ขอนแก่นการพิมพ์.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้อยู่จะพัฒนาขึ้นเพื่อการผลิตใน
อุตสาหกรรมเกษตร พร้อมทั้งคัดเลือกหาเทคโนโลยีที่ควรส่งเสริมให้มีการนำมาใช้ในพัฒนา
อุตสาหกรรมเกษตรในภาคอีสาน โดยกล่าวถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมเกษตรต่อภาค
อีสาน ระบบและวิธีการค้นหาข้อมูลทางเทคโนโลยีและวิธีการดำเนินงานพร้อมรายงานรายการ
เทคโนโลยีที่สำรวจและตัวอย่างเทคโนโลยีที่ควรเลือกสนับสนุน 10 อย่าง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ทรัพยากร,เทคโนโลยี,อุตสาหกรรม,การพัฒนา

_____. 2535. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติกับความขัดแย้งทางสังคม : พลวัตของการเป็น
นิกกับทางเลือกทางพัฒนา กรุงเทพฯ:สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทรัพยากรกับความขัดแย้งทางสังคม:คำถามที่ท้าทายภูมิปัญญาไทย--มานุษยวิทยา
ของความขัดแย้งทางทรัพยากร-- นิเวศปรัชญา-- สนามกอล์ฟระบาค-- อุตสาหกรรมกับหมู่บ้าน
ประมง--ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรชายฝั่งทะเลและพื้นที่ป่าชายเลน กรณีบ้านสีเกา จังหวัด
ตรัง--ความขัดแย้งทางด้านทรัพยากรอันเนื่องมาจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว-- ลำน้ำเสียว:บทวิเคราะห์
และการแก้ไข--อภิปรายปัญหามาเถื่อ การเคลื่อนไหวเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง--อภิปรายปัญหา
มาเถื่อวัฒนธรรมการผลิตเถื่อในอดีตกับการล่มสลายของชุมชนภาคอีสาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ทรัพยากรธรรมชาติ,การจัดการ,ความขัดแย้งทาง
สังคม

สมพันธ์ เตชะอธิก, บรรณาธิการ 2536. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน:รวมบทความ
จากการจัดสัมมนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาคอีสานโดยองค์กร
ชุมชน เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2536 ณ หอประชุมศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น [ขอนแก่น]:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ รวบรวมบทความทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมที่ด้องอาศัยคนในชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นผู้ร่วมแนวทางที่ดีในการแก้ไขให้เกิด
สำนึกรักและหวงแหนในทรัพยากรท้องถิ่นของตน ร่วมกันสร้างแนวทางที่ดีในการแก้ปัญหาใน

ภาวะปัจจุบันและให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ทรัพยากรธรรมชาติ,การจัดการ,สิ่งแวดล้อม

ประนุช ทรัพย์สารและประทวน บุญปรก 2544. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาอีสาน

วารสารช่อพะยอม. 12(1):24-29

งานชิ้นนี้ เป็นบทสรุปจากการอภิปรายในงานช่อพะยอมบาน2543 วันที่ 4 ธันวาคม 2543 หัวข้อเรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาอีสาน ซึ่งสรุปได้ว่า สิ่งที่มีค่าทุนเดิมคือ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เป็นทุนเดิมในท้องถิ่น ทั้งดิน ภูเขา ป่าดง วัวควาย นก หนู นี่ก็ความหลากหลายทางชีวภาพทุกชีวิตอยู่รวมกันคือมีค่ามหาศาลคือทุนอันยิ่งใหญ่ แรงงานสองสามพันคนไปทำงานให้คนเดียวแรงงานมีค่ามหาศาล วัฒนธรรมการแบ่งปันเอื้ออาทรต่อกันในชุมชน กลุ่มอินแบ่งเป็นกลุ่มชาวบ้านพัฒนาภูมิปัญญา พัฒนาร่วมกับองค์กรของรัฐบาลและเอกชน ยุคปัจจุบันนี้สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาคน จึงต้องพัฒนาปัญญาให้เกิดสามารถค้นสู่รากเหง้าคือ ประยุกต์เอาสิ่งเก่าและสิ่งใหม่สอดคล้องกลมกลืนมาพัฒนาให้เกิด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ทรัพยากรธรรมชาติ,คน,การพัฒนา

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2535. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติกับความขัดแย้งทาง

สังคม : พลวัตของการเป็นนิคมกับทางเลือกทางพัฒนา กรุงเทพฯ:สถาบันวิจัยสังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทรัพยากรกับความขัดแย้งทางสังคม:คำถามที่ท้าทายภูมิปัญญาไทย--มานุษยวิทยาของความขัดแย้งทางทรัพยากร-- นิเวศปรัชญา-- สนามกอล์ฟพระบาด-- อุตสาหกรรมกับหมู่บ้านประมง--ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรชายฝั่งทะเลและพื้นที่ป่าชายเลน กรณีบ้านตึกา จังหวัดตรัง--ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรอันเนื่องมาจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว-- ลำนน้ำเสียว:บทวิเคราะห์และการแก้ไข--อภิปรายนาเกลือการเคลื่อนไหวเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง--อภิปรายปัญหานาเกลือวัฒนธรรมการผลิตเกลือในอดีต กับการล่มสลายของชุมชนภาคอีสาน--

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ทรัพยากรธรรมชาติ,ความขัดแย้งทางสังคม,การแก้ปัญหา

พิสิฐ บุญไชย 2536. วัฒนธรรมกับการกินการใช้น้ำกับความขาดแคลนน้ำของชาวชนบทอีสาน

วารสารอีสานศึกษา. 5(1):82-84.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการใช้น้ำของชาวชนบทอีสานและภาวะการขาดแคลนน้ำ พบว่า การพัฒนาประเทศส่งผลให้ทรัพยากรป่าไม้ ดิน น้ำ ถูกทำลายลงอย่างมาก ส่งผลให้ภาค

อีสานขาดแคลนน้ำ สำหรับแนวทางการแก้ไขนั้นต้องเน้นการประชาสัมพันธ์การให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการเก็บกักน้ำฝน การรักษาความสะอาดของโอ่งน้ำ มีฝาปิดมิดชิด รัฐบาลควรสร้างระบบประปาหมู่บ้าน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ทรัพยากรธรรมชาติ,ระบบประปาหมู่บ้าน

สุวิทย์ ชีรสอวดีและคณะ 2538. ป่าชุมชน(ป่าวัฒนธรรม)อีสาน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 12(2):79-83.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของป่าชุมชนตั้งแต่ยุคบ้านป่า ยุคบุกเบิกป่า และยุคอนุรักษ์ ในเขตอีสานเหนือ อีสานกลางและอีสานใต้ คือ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด นครราชสีมา บุรีรัมย์และสุรินทร์ พบว่า ในยุคบ้านป่า ป่าอุดมสมบูรณ์ เรียกว่า ป่าเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน ยุคบุกเบิกป่า ป่าถูกทำลายอย่างรวดเร็วเพื่อเอาที่ดินมาปลูกพืชพาณิชย์ ป่าลดลงแต่ชาวบ้านได้พื้นที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น แต่ก็สูญเสียประโยชน์มากมายจากป่า จึงเกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ป่า การทำลายป่าลดลงส่วนหนึ่งไม่มีป่าให้ทำลายและอีกส่วนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่า ศักยภาพของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าบางชุมชนประสบความสำเร็จเกิดจาก 1)ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ทรัพยากรป่าไม้,การอนุรักษ์

บัวพันธ์ พรหมพักพิง,สุวิทย์ ชีรสอวดี บรรณาธิการ 2546. สรุปผลการสัมมนา (เรื่อง) ทูตทางสังคม:มรดกเก่าเราจะไปรอดจริงหรือ ขอนแก่น:ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย -ขอนแก่น.

พุทธเศรษฐศาสตร์ และทุนทางสังคม--การก่อเกิด การผลิตซ้ำ และทุนทางสังคม--การก่อเกิด การผลิตซ้ำ และการขยายตัวของทุนทางสังคมในชนบทอีสาน --ศักยภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้านอีสานจากอดีตจนถึงปัจจุบัน--วัฒนธรรมชุมชนกับเส้นทางสังคมไทย-- คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ทุนทางสังคม,การก่อเกิด,การผลิตซ้ำ

บัญญัติ แก้วส่องและคนอื่นๆ 2537. รายงานการประเมินผลโครงการพัฒนาขนาดเล็กภาคอีสาน [ขอนแก่น]: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น:กป.อพช.อีสาน.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินโครงการพัฒนาขนาดเล็ก 12 โครงการในภาคอีสาน พบว่าภายใต้กระบวนการพัฒนาของโครงการต่างๆ ทำให้องค์กรชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาทั้งในด้านการเริ่มโครงการระดมทุนจากภายในและภายนอกชุมชน ควบคุมการผลิตประสานความร่วมมือกับภาครัฐและการต่อรองผลประโยชน์ทางการเมือง แต่ก็ยังมีปัญหาหลายด้านเช่น

กิจกรรมไม่สอดคล้องทางกายภาพกับกลุ่มเป้าหมาย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงควรแก้ไขด้วย การพัฒนาองค์กรชาวบ้านให้สามารถคิดได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,เทคโนโลยีชนบท,การพัฒนาชนบท,องค์กรชุมชน,โครงการพัฒนาขนาดเล็กภาคอีสาน

วิลาวัลย์ เอื้อวงศ์กุล 2542. ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของเมืองกับการเปลี่ยนแปลง

วัฒนธรรม: กรณีศึกษาเมืองเรณูนคร กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การศึกษาได้แบ่งพัฒนาการของพื้นที่ศึกษาออกเป็น 3 ยุค คือ ในยุคดั้งเดิม (พ.ศ. 2387-2446) ยุคของการเปลี่ยนแปลง (พ.ศ.2447-2488) และยุคปัจจุบัน (พ.ศ.2489-2542) ลักษณะทางกายภาพของเมืองเรณูนครเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบโครงข่ายการคมนาคมซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อให้เกิดความมั่นคงของชาติ วิถีชีวิตของชุมชนได้ถูกปรับเปลี่ยนจากที่เคยเรียบง่ายมาสู่ระบบสังคมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ การใช้พื้นที่เมืองตลอดจนวิถีชีวิตของคนเมืองเรณูนครไปด้วยพัฒนาการของเมืองเรณูนครที่เกิดขึ้นได้สะท้อนให้เห็นรูปแบบวัฒนธรรมใหม่ในการดำเนินชีวิตที่มุ่งหาความเป็นส่วนตัวหรือกระแสปัจเจกมากกว่าวัฒนธรรมร่วมที่เคยยึดถือปฏิบัติในระดับชุมชนจากการศึกษาพบว่า การจะรักษาวัฒนธรรมชุมชนให้ยั่งยืนควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองจะต้องไม่มองวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งที่หยุดนิ่ง การใช้พื้นที่เมืองเพื่อให้เกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมไม่ควรกระจุกอยู่ที่ใดที่หนึ่งจนเกินไป ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นควรมีบทบาทและมีการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเต็มที่ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครพนม,โครงสร้างพื้นฐาน,โครงข่ายเครือข่าย,การพัฒนา

สพสันต์ เพชรคำ 2540. ปากขาม:หมู่บ้านประมงในลุ่มน้ำสงครามกับการเปลี่ยนแปลงทาง

เศรษฐกิจและสังคม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านปากขาม โดยการศึกษาภาคสนามเป็นหลัก พบว่าหมู่บ้านปากขามตั้งอยู่ตรงที่แม่น้ำขามไหลมาบรรจบกับแม่น้ำสงคราม จึงทำให้สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวบ้านเนื่องจากมีปลาน้ำจืดนานาชนิด มีป่าบุ่งป่าทาม ชาวบ้านมีอาชีพจับปลาเป็นอาชีพหลัก โดยมีเครื่องมือในการจับปลาหลากหลายชนิด และเดิมเศรษฐกิจเป็นแบบยังชีพและต่อมามีการค้าแบบทุนนิยมทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านเปลี่ยนไป มีการตัดไม้เผาด่านเพื่อการค้า รวมทั้งโครงสร้างปัจจัยพื้นฐานมีมากขึ้นโดยเฉพาะถนน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครพนม,แม่น้ำสงคราม,วิถีชีวิต,อาชีพประมง

ศิริวรรณ พรเลิศวิวัฒน์ 2541. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรป่าชุมชน ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน:ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านท่าวังไทร ตำบลวังหมี่ อำเภอน้ำเหือง จังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาศึกษา สถาบันพัฒนา บริหารศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาระดับการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ป่าชุมชน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ พบว่าสมาชิกองค์กรอนุรักษ์ป่าชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ใน ระดับปานกลาง ความคาดหวังผลประโยชน์ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,การจัดการทรัพยากร,การอนุรักษ์ป่า ชุมชน

วิเชียร เกิดสุข 2539. รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทสตรีอีสานในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม:กรณีศึกษาชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ [ขอนแก่น]:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสตรีอีสานชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ จ.นครราชสีมา พบว่าทรัพยากรป่าและดินของชุมชนนี้เสื่อมโทรมมานานกว่า 25 ปี มีวิกฤตการณ์ด้านป่าไม้จึง แก้ไขโดยออกกฎหมายห้ามตัดไม้และเผาถ่านยกเว้นไม้ที่ตายแล้วและกันพื้นที่ไว้ให้เป็นป่าชุมชน นำ เครื่องใช้ไฟฟ้าและก๊าซหุงต้มที่สิ้นแทนการใช้ไม้หรือฟืน ทรัพยากรน้ำแก้ไขโดยขุดบ่อน้ำตื้น บริเวณครัวเรือน ขุดลอกบ่อน้ำตื้นให้ภาครัฐขุดบ่อบาดาลและขุดลอกลำตะคอง บทบาทของสตรี ชุมชนนี้ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเฉพาะกรณีเกิดวิกฤตการณ์จะชัดเจนในการจัดการ คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ,สตรี ชนบท

จรรย์ สีนทอง 2543. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง : กรณีศึกษาดำบลบ้านกลาง อำเภอบัวชุม จังหวัด นครราชสีมา วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชนตำบลบ้านกลาง อำเภอบัวชุม จังหวัดนครราชสีมา รวมถึง ศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต่อชุมชน บ้านกลางด้วย การศึกษาใช้วิธีการค้นคว้า

ข้อมูลและศึกษาเชิงมานุษยวิทยา โดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,การเปลี่ยนแปลงทางสังคม,วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

สุปรียญา แก้วนนท์ 2545. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคมที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนกรณีศึกษา: หมู่ที่ 1 ตำบลตะเคียน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคมที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนของราษฎร และทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรที่มีต่อการอนุรักษ์ศึกษาเชิงปริมาณ พบว่าหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือนส่วนมากเป็นเพศหญิง การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาส่วนมากประกอบอาชีพทางการเกษตร มีการใช้ประโยชน์จากป่าสูง มีการเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม ส่วนมากไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนอยู่ในระดับดี เพศและทัศนคติของราษฎรมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,การมีส่วนร่วม,ป่าชุมชน,การอนุรักษ์,เศรษฐกิจ,สังคม

สุภาพรณ พุตระกูล 2547. การตัดสินใจเป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร่สารพิษของเกษตรกร อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาประยุกต์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคมและนิเวศวิทยาของเกษตรกรที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร่สารพิษ ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานของกลุ่ม โดยศึกษาเชิงปริมาณ พบว่าเกษตรกรที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร่สารพิษมีค่านิยมเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและความคิดเห็นเรื่องเกษตรยั่งยืนในระดับสูง ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานแบบรวมกลุ่มและมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่ดอน ค่านิยมเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ที่ดินทำกิน และแบบอย่างการตั้งถิ่นฐานมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าเป็นและไม่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,เกษตรกร,การตัดสินใจ,กลุ่มกิจกรรมไร่สารพิษ

ประภาพร ศรีสถิตธรรม 2543. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการ

สิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชนในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการ
สิ่งแวดล้อม เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคม ศึกษา
ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการมีส่วนร่วมของ
คณะกรรมการชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน โดยศึกษาเชิงปริมาณ
พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง ปัจจัย
ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง การเป็นสมาชิกกลุ่มที่มี
กิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ความถี่ในการรับข้อมูล ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม
คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,คณะกรรมการชุมชน,การมีส่วนร่วม,
การจัดการสิ่งแวดล้อม

รัชดาภรณ์ พัฒนา 2546. ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติ:กรณีศึกษาย่านคลองสะทอน ตำบลวังหมี่ วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์
มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาเศรษฐกิจ-สังคม และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติของครัวเรือนบ้านคลองสะทอน โดยศึกษาเชิงปริมาณพบว่าโดยเฉลี่ยบ้านคลอง
สะทอนมีสมาชิก 5 คนต่อครัวเรือน มีรายได้จากการเพาะปลูกเฉลี่ย 47,477 บาทต่อครัวเรือนต่อปี
และมีหนี้สินจากการกู้ยืมจากแหล่งต่างๆ ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน คือ อายุหัวหน้า
ครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ประสบการณ์การฝึกอบรมเรื่องการอนุรักษ์ดิน รายได้
ของครัวเรือนต่อปี การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

คำสำคัญ:วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,ครัวเรือน,ทรัพยากรธรรมชาติ,การ
อนุรักษ์,จิตสำนึก

สุริยา สมทุพดีและคนอื่นๆ 2537. กรวด-หิน-ดิน-ทราย รัฐ ทุนนิยม และชาวอีสานในยุคโลกาภิวัตน์
นครราชสีมา:ห้องไทยศึกษานิตน์ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างรัฐไทย
และทุนนิยมกับชาวนาอีสานใน อ.เมือง จ.นครราชสีมา พบว่าชาวนาโคราชและชาวนาอีสานอยู่
ภายใต้อำนาจทางการเมืองของรัฐและเสียเปรียบทุนนิยมตลาดช่วงหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา รัฐและ
นายทุนเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างแนบแน่น ชาวนาจากที่เคยได้พึ่งพิงธรรมชาติ

อาศัยที่ดินทำกินจึงต้องมุ่งหน้าไปทำงานรับจ้างหรือขายแรงงานในที่สุด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,ชาวนา,ทุนนิยม,การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

วิเชียร เกศสุข 2540. บทบาทสตรีในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วารสารข่าววิจัยและพัฒนา. 10(5):4-7.

งานชิ้นนี้ ศึกษาบทบาทสตรีในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สตรีในชุมชนนี้มีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละทรัพยากร คือ การจัดการและตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในระดับครัวเรือนเพื่อการบริโภคและอุปโภค

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,การจัดการ,บทบาท,สตรี

เนตรนภา รตนโพธิ์นันท 2542. พฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขต

เทศบาล วารสารสีมาจารย์. 15(29):63-69.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาล ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์น้ำในลำตะคอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองที่ถูกต้องในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองได้แก่ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำในลำตะคอง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,ประชาชน,พฤติกรรม,การอนุรักษ์น้ำ

พระมหาไพสิทธิ์ สัตยาวัธ 2542. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทศึกษากรณี:พระเทพสิมา

ภรณ์กับการพัฒนาชนบทในจังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

(สาขาพัฒนาชนบทศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาบทบาทของพระเทพศรีมาภรณ์ในการพัฒนาชนบท พบว่ารูปแบบการพัฒนานั้นเป้าหมายทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้หลักการพัฒนาระดับให้คนได้รู้จักคิด ทำ แก้ปัญหาได้เอง วิธีการพัฒนาจะเน้นให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์และบ้านเมืองโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยใช้การประสานกับองค์กรต่างๆ มาร่วมกันแก้ปัญหา ปัจจัยที่ส่งผลเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาในงานพัฒนา มีการเข้ากับคน คือมีมนุษยสัมพันธ์และความสามารถ

ประสานงาน การเข้าทำงาน คือมุ่งมั่นและเชื่อมั่นในตนเอง การเข้ากับแผนได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,พระสงฆ์,การพัฒนาชุมชน,บทบาท

พระมหานันท คอนนอก 2540. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรม

ประชาชนประจำตำบล(อ.ป.ต.)ในจังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์

ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาแนวความคิด หลักการ และวิธีการสังคมสงเคราะห์ชุมชนที่พระสงฆ์ได้ประยุกต์ใช้รวมทั้งบทบาทของพระสงฆ์ในการดำเนินการพัฒนาชุมชน วิธีการแก้ไขปัญหาโดยทำการสอบถามและสัมภาษณ์ พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมีประสบการณ์ทำงานพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาชุมชนทั้งด้านวัตถุคือ การพัฒนาด้านสาธารณูปโภค พัฒนาด้านจิตใจมีการรณรงค์ต่อต้านอบายมุขและเสริมสร้างความสามัคคีให้แก่ประชาชน พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในด้านการเป็นผู้สนับสนุนให้คำปรึกษาและประสานงานกับหน่วยงานของราชการและองค์กรเอกชน เนื่องจากพระสงฆ์ศึกษาหลักพุทธธรรมและคุ้นเคยกับประชาชนในชุมชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,พระสงฆ์,บทบาท,การพัฒนาชุมชน

เขมิกา หวังสุข 2543. พัฒนาการทางวัฒนธรรมในกลุ่มแม่น้ำมูล : กรณีศึกษาแหล่งโบราณคดี

เมืองเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาพัฒนาการทางวัฒนธรรมของชุมชนโบราณ ในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลโดยทำการศึกษาแหล่งโบราณคดีเมืองเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อทราบถึงพัฒนาการทางวัฒนธรรมของชุมชนโบราณเมืองเสมา ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สืบหาชุมชนโบราณในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูล ชุมชนโบราณที่แหล่งโบราณคดีเมืองเสมา ปรากฏร่องรอยการอยู่อาศัย 3 ระยะด้วยกันคือ ตั้งแต่สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์(ราวพุทธศตวรรษที่ 10-11) ประวัติศาสตร์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูล โดยเฉพาะลุ่มแม่น้ำมูลตอนบนและตอนกลาง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,ลุ่มแม่น้ำมูล,แหล่งโบราณคดีเมืองเสมา, การพัฒนาการ

วนิดา โกศัย 2535. วัฒนธรรมสัมคำโคราช:กรณีตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

มหาสารคาม:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของสัมคำโคราช การจัดแบ่งชนิด

ส่วนประกอบและกรรมวิธีการปรุงส้มตำ รวมทั้งศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างส้มตำกับวิถีชีวิตของชาวโคราช วิธีการศึกษาวิจัย โดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าวิจัยจากเอกสารและวิจัยสนาม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,ส้มตำโคราช

จำนง ร่มเย็น 2540. บทบาทของพระญาณวิทยาคมเถร (หลวงพ่อกุณ ปริสุทโธ) กับการพัฒนา

ชุมชนในเขตอำเภอคำชะโนด จังหวัดนครราชสีมา

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาชีวิต วัตรปฏิบัติและบทบาทของพระญาณวิทยาคมเถรกับการพัฒนาชุมชนด้านศาสนา การศึกษา สาธารณสุข และอื่นๆ ในอำเภอคำชะโนด พบว่าหลวงพ่อกุณเกิดในครอบครัวยากจน ครองตัวโสดจนเข้าสู่สมณเพศ ฝ่าบมหานิกายยึดถือธุดงค์วัตรเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ ทุกแห่งที่ท่านธุดงค์ผ่านและจำพรรษาท่านจะพัฒนาทั้งจิตใจและด้านวัตถุควบคู่กันไป มีบุคลิกประจำตัว คือ การนั่งของ พุคมีง-กู สุบนุหรีมวนโต และท่านเป็นผู้ทรงคุณธรรมมีความเชื่อในเรื่องวัตถุมงคลและปาฏิหาริย์ ส่วนบทบาทการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอคำชะโนด พบว่าท่านได้พัฒนาทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,หลวงพ่อกุณ

ปานฤศิริ จันทรศิริ 2539. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ช้าง

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านท่าช้าง จังหวัดนครราชสีมา

วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสายครุศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาการให้การศึกษาแก่เยาวชนและคนในท้องถิ่นเห็นวิธีสำคัญวิธีหนึ่งที่จะช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรในแต่ละท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ได้ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างให้เหมาะสมกับท้องถิ่นในกลุ่มของนักเรียน ม.2 ร.ร.บ้านท่าช้าง จ.นครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 นักเรียนชายหญิงกลุ่มละ 16 คน พบว่าผลจากการใช้หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในการอนุรักษ์ช้าง นักเรียนมีค่านิยมสูงขึ้นกว่าก่อนการใช้หลักสูตร นักเรียนหญิงมีค่านิยมสูงกว่านักเรียนชายทั้งก่อนและหลังการใช้หลักสูตร

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นครราชสีมา,หลักสูตรการศึกษา,การอนุรักษ์ช้างไทย

ธีระพงษ์ แก้วหาญ 2541. การพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และองค์กรพัฒนา

เอกชนในการนำนโยบายการสาธารณสุขมูลฐานไปสู่การปฏิบัติระดับจังหวัด
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษากลุ่มหน่วยงานในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสาธารณสุขมูล
ฐานในภาคอีสาน ได้แก่ กลุ่มสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด พัฒนาชุมชน เกษตรศึกษาธิการ แรงงาน
และสวัสดิการสังคม และอุตสาหกรรมจังหวัด 36 องค์กร องค์กรพัฒนาเอกชน(NGO) 57 องค์กร
องค์กรประชาชน 33 องค์กร ศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและNGO เพื่อนำ
นโยบายสาธารณสุขมูลฐานไปปฏิบัติในระดับจังหวัด พบว่าองค์กรส่วนใหญ่มีนโยบายสนับสนุน
ประสานความร่วมมือ กับหน่วยงานอื่น เข้าร่วมกิจกรรมและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารมากที่สุด ทุก
หน่วยงานองค์กรให้ความสำคัญกับกิจกรรมวางแผนปฏิบัติและดำเนินการร่วมกัน
คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นโยบายสาธารณสุขมูลฐาน,ภาครัฐ,องค์กรพัฒนา
เอกชน,ความร่วมมือ

พิทยา ศรีเมือง 2543. พฤติกรรมการประหยัดน้ำของนักศึกษาด้านสาธารณสุขในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม) บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาระดับพฤติกรรมการประหยัดน้ำของนักศึกษาด้านสาธารณสุขใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการวิจัยเชิงสำรวจ พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมการประหยัดน้ำ
ถูกต้องในระดับมาก ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการประหยัดน้ำของนักศึกษาด้านสาธารณสุขในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ประสพการณ์เข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมและทัศนคติต่อการใช้น้ำ
อย่างประหยัด ปัจจัยด้านภูมิสำเนา อาชีพบิดามารดา และความรู้เรื่องทรัพยากรน้ำและการใช้น้ำ
อย่างประหยัด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,นักศึกษา,ด้านสาธารณสุข,พฤติกรรม,การประหยัดน้ำ

ชาญ เมตต์กรณ์จิต 2536. การประเมินคุณภาพชีวิตของชาวนิคมสร้างตนเองเขื่อนอุบลรัตน์
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก).

งานชิ้นนี้ศึกษาความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของโครงการนิคมสร้างตนเองเขื่อน
อุบลรัตน์ ประเมินสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในเชิงคุณภาพชีวิตของสมาชิกนิคมสร้างตนเอง
โดยเฉพาะผู้ที่อพยพมาจากบริเวณอ่างเก็บน้ำและเพื่อเสนอแนะแนวทางการวางแผนพัฒนา พบว่า
โครงการนิคมสร้างตนเองเขื่อนอุบลรัตน์มีปัญหาในการดำเนินงานอยู่ระดับหนึ่ง เนื่องจากความไม่
ชัดเจนในนโยบายการสนับสนุนด้านงบประมาณ การจัดการโครงการ ตลอดจนความร่วมมือจาก

ประชาชน คุณภาพชีวิตของสมาชิกที่อพยพมาจากบริเวณอ่างเก็บน้ำในระดับดีขึ้นเล็กน้อย
 คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, นิคมสร้างตนเองเขื่อนอุบลรัตน์, คุณภาพชีวิต, การ
 ประเมิน

การสัมมนา "ผู้หญิงอีสานกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ": (2538:สุรินทร์) 2538. บทสรุปจาก
 เวทีสัมมนาผู้หญิงอีสานกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ [ขอนแก่น]:คณะกรรมการ
 เครือข่ายและพัฒนาสตรีอีสาน.

งานชิ้นนี้กล่าวถึงชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความเสื่อมโทรมทาง
 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และผู้หญิงในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชนที่ได้รับ
 ผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม การสัมมนานี้จึงเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้แลกเปลี่ยน
 ประสบการณ์ในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนและร่วมกันกำหนดบทบาทในการ
 จัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง
 ชาวบ้านรัฐ เอกชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, บทบาทสตรี, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ, การ
 จัดการสิ่งแวดล้อม

จริยญา วงศ์พรหม 2541. ผู้หญิงอีสาน:ทางเลือก ศักยภาพและแนวทางการพัฒนา:รวมบทความ
 และบทวิเคราะห์ประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับผู้หญิงใน ขอนแก่น:สถาบันวิจัยและ
 พัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงในสังคมอีสานที่มีประสบการณ์ชีวิตการเอาเปรียบ
 ทางเพศในรูปแบบต่างๆ เสมอ แต่ก็มีความแข็งแกร่งที่แอบแฝงอยู่และเผยแพรให้เห็นจากการสืบ
 ทอดทางวัฒนธรรมผู้หญิงอีสานยังมีบทบาทในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม
 ของภูมิภาค และเศรษฐกิจของไทยทั้งในบทบาทเดิมในภาคเกษตรกรรมไปถึงบทบาทใหม่ๆ ใน
 ภาคอุตสาหกรรม และควรสนับสนุนสร้างจิตสำนึก ความภาคภูมิใจของผู้หญิงอีสาน เพื่อพัฒนา
 ศักยภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, บริบทสังคมอีสาน, การพัฒนาศักยภาพสตรี, บทบาท
 สตรีอีสาน

โชคชัย เทวานฤมิตร 2543. วัฒนธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้าน:กรณีศึกษาบ้านสวายสอ ตำบลเมือง
 ฝั่ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มหาสารคาม:มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาหมู่บ้าน หมู่บ้านสวายสอมีปัญหาคล้ายกับ

หมู่บ้าน ชนบททั่วไปมีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานานมีรากฐานมาจากความคิด ความเชื่อในศาสนาพุทธแบบชาวบ้านและศาสนาพราหมณ์ที่ปรากฏอยู่ในประเพณีพิธีกรรมต่างๆของชาวบ้าน เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษ การเล่นแม่-มั่วค การโกนจุก การแต่งงานและประเพณีงานศพ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,บุรีรัมย์,การพัฒนาหมู่บ้าน,ผลกระทบ,วิถีชีวิต,ความเชื่อ,ประเพณีและพิธีกรรม

สุรัชย์ กุหลาบเพ็ชร 2543. กระบวนการเข้าสู่อาชีพและสถานภาพบทบาทของหมอนวดพื้นบ้าน กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว ไทยเขมร และไทยโคราช วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการเข้าสู่อาชีพและสถานภาพบทบาทของหมอนวดพื้นบ้าน พบว่าหมอนวดพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว ไทยเขมร และไทยโคราช ประการแรกได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และมีหนึ่งคน คือ นางจัน บุญโสคาการในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรที่มีผู้อาวุโสมาเข้าฝันว่า นางจันเป็นผู้มีความสามารถในการนวดรักษา จึงได้ทดลองพบว่าช่วยรักษาอาการปวดเมื่อยได้จริง จึงหมอนวดไทยลาวและไทยเขมรจะนวดรักษาโดยใช้มือเพียงอย่างเดียว

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,บุรีรัมย์,หมอนวดพื้นบ้าน

สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์และคนอื่นๆ 2541. การศึกษาความสัมพันธ์ของประชากรต่างวัยในครอบครัวภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพฯ:สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ ศึกษาระดับของความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างวัยในครอบครัว คือระหว่างบิดามารดาของผู้ตอบกับผู้ตอบ และระหว่างผู้ตอบกับบุตร ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของประชากรต่างวัย โดยศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ผู้ตอบไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือข้าราชการทั้งภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสนิทสนม กับบิดามารดาเป็นอย่างดี ผู้ตอบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคิดว่าไม่มีช่องว่างระหว่างตนกับบิดามารดา เพศ อายุและระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตอบกับบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตอบกับบุตร

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ประชากรต่างวัย,ความสัมพันธ์,ผลกระทบ

คำพูน บุญทวี 2543. ปลัดจิกไปแจ้งบั้งไฟ วารสารศิลปวัฒนธรรม. 21(9):110-112.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับบุญบั้งไฟของชาวอีสาน พบว่า บุญบั้งไฟจะจัดขึ้นในเดือน

6 ที่กำลังจะเข้าสู่ฝน เป็นการจุดบั้งไฟเพื่อถวายพญาแถนเพื่อขอฝนในการทำนา การทำบั้งไฟจะมี วัตถุประสงค์ คือ หม้อหรือดินปืน ชาวบ้านผู้ชายจะช่วยกันดำใส่ในกระบอกหรือบั้งไม้ไผ่ ก่อนจะจุด หนึ่งวัน ต้องทำพิธีแห่รอบโบสถ์ในวัดอย่างสนุกสนานครื้นเครง มีนักฟ้อนรำทั้งชายและหญิง นำหน้าขบวน ส่วนบั้งไฟจะพาควาไ้วที่หาขย้งบนเกวียนมีคนลากจูงไปช้าๆ ในขบวนเหล่านั้นส่วนหนึ่ง จะขาดไม่ได้คือ ปลัดขิกหรืออ้วะเพศชาย โดยเชื่อว่าพระอิศวรกับพระนางเทวีเป็นผู้สร้างโลก และมนุษย์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ประเพณี,ความเชื่อ,บุญบั้งไฟ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2537. บุญพญาแถน [กรุงเทพฯ]:สำนักงาน

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

งานชิ้นนี้เป็นบันทึกประเพณี วัฒนธรรม ของชนพื้นถิ่นอีสานเพียงบางส่วน โดย รวบรวมเรื่องราวประกอบไปด้วย ประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ ของชาวอีสาน ซึ่ง จากการที่ชนพื้นถิ่นอีสานได้ดำรงชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายมีโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็น เอกลักษณะมีความเชื่อ แนวคิด ศรัทธาสังสมมานาน โดยสืบทอดเป็นมรดกกันมา และยังคงปฏิบัติ ต่อเนื่องอยู่ท่ามกลางกระแสอิทธิพลต่างชาติที่เข้ามาแม้ว่าบางกรณีจะเลือนสูญไปบ้าง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ประเพณี,พิธีกรรม,ความเชื่อ,การสืบทอด

สุพรรณ พิจารโชติ 2541. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของประเพณีชีวิตในจังหวัดขอนแก่น

กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางประเพณีชีวิตในชุมชนจังหวัดขอนแก่น คือ การศึกษาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิต 4 ด้าน คือ ประเพณีการเกิด ประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน และประเพณีการตาย โดยมีสมมติฐาน 8 ข้อดังนี้ 1.นวัตกรรมทางวัตถุ ทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเพณีชีวิตของชุมชน 2.นวัตกรรมมิใช่วัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน ประเพณีชีวิตของชุมชน 3.การติดต่อทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเพณีชีวิตของ ชุมชน 4.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเพณีชีวิตของ ชุมชน 5.การกลายเป็นเมือง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ประเพณีชีวิต,การเปลี่ยนแปลง,สาเหตุ

พนารัตน์ พึ่งชัยภูมิ 2547. บทบาทของแม่ที่มีต่อบุตรวัยทารกตามวิถีชีวิตของครอบครัวอีสาน:

กรณีศึกษาที่อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

(สาขาการพยาบาลครอบครัว)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาบทบาทของแม่ที่มีต่อบุตรวัยทารกในอ.กระนวน จ.ขอนแก่น โดยจัดแบ่งแม่เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มการให้ความหมายคำว่า แม่ ซึ่งแบ่งย่อยเป็น 3 ความหมายคือ ผู้มีห่วง ผู้มีภาระและผู้ให้ กลุ่มที่ 2 เป็นบทบาทของแม่ตามวิถีชีวิตครอบครัวอีสาน ซึ่งแบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ สร้างและดำรงครอบครัว เลี้ยงดูปู่เสื่อให้กินอยู่หลับนอน อบรมสั่งสอนตามฮีตคอง เลี้ยงลูกให้เติบโตทั้งทางกายใจสังคมและการดูแลความเป็นอยู่ของครอบครัวและเครือญาติแม้ความหมายของคำว่าแม่จะดูเหมือนน้อยและเป็นภาระแต่ทุกคนล้วนมีความสุขและภูมิใจรับภาระนั้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ประเพณีและความเป็นอยู่, บทบาท, แม่

คารารัตน์ เมตตาริกานนท์ 2543. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของ "ท้องถิ่นนิยม" และภูมิภาค

ขอนแก่น: ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อีสาน โดยการต้องการขยายมุมมองทางประวัติศาสตร์อีสาน ให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเนื้อหาภายในจะกล่าวถึงที่มาของคำว่า "ท้องถิ่นนิยม" และ "ภูมิภาคนิยม" สภาพภูมิศาสตร์-ทรัพยากรและคมนาคมที่มีผลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อีสาน พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ลาว-อีสาน และภูมิหลังของคนอีสาน การเข้ามาของรัฐส่วนกลาง กรุงเทพมหานครกับการสร้างความหมายของ "ท้องถิ่นนิยม" และ "ภูมิภาคนิยม" ความพยายามรวมลาว "กรณีเหตุการณ์เจ้าอนุวงศ์" : สำนึกในกลุ่มท้องถิ่นนิยม การขยายตัวของรัฐส่วนกลางกรุงเทพฯช่วงพ.ศ.2435และการแสดงออกของพลังในท้องถิ่นกับการสร้างสำนึก "ท้องถิ่นนิยม" และ "ภูมิภาคนิยม" และในตอนท้ายของเล่มก็มีบทสรุปเกี่ยวกับ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ "ท้องถิ่นนิยม" และ "ภูมิภาคนิยม" ในภาคอีสานโดยสรุปว่าพัฒนาการเหล่านี้เกิดจาก 3 กระแสหลัก คือ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ประวัติศาสตร์, พัฒนาการ, ท้องถิ่นนิยม, ภูมิภาคนิยม

สุวิทย์ ธีรศาสตร์และปริษา อุดมระกูล 2536. ประวัติศาสตร์อีสาน:พรมแดนแห่งความรู้

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 11(1):19-39.

งานชิ้นนี้ ศึกษาภาพรวมประวัติศาสตร์อีสาน พบว่า ในภาพรวมงานวิจัยประวัติศาสตร์อีสาน รวบรวมได้มี 68 เรื่อง แบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆดังนี้ 1)ประวัติศาสตร์อีสาน(เน้นการเมือง/การปกครอง/สังคม) 2)ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจอีสาน 11 อีสาน 3)ประวัติศาสตร์หมู่บ้าน 7 เรื่อง (10.3%) 4)ประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงเฉพาะเรื่อง 29 เรื่อง(42.6%) งานวิจัยประวัติศาสตร์นั้นส่วนใหญ่การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ในระดับหมู่บ้านชนบท งานวิจัยประวัติศาสตร์หมู่บ้านก็จัดอยู่ในประเภทนี้งานที่แตกออกไปศึกษาเฉพาะกลุ่มก็คือ ประวัติศาสตร์

เศรษฐกิจ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ประวัติศาสตร์,แหล่งความรู้

ศุวิทย์ ชีรสาศวัตและคารารัตน์ เมตตาริกานนท์ 2541. ประวัติศาสตร์อีสานหลังสงครามโลกครั้งที่สองถึงปัจจุบัน ขอนแก่น:ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เน้นประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ

ประวัติศาสตร์สังคม และประวัติศาสตร์ของชาวนาชาวไร่ ซึ่งนักประวัติศาสตร์ละเลย โดยการนำเสนอจะเสนอแนวคิดวิเคราะห์สาเหตุ และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นในภาคอีสาน ในช่วงห้าทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตลอดจนอุดมการณ์และค่านิยมของคนอีสาน และความสัมพันธ์และการปรับตัวของชาวอีสาน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อผู้อ่านอย่างยิ่งในการมองภาพประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอีสานได้อย่างสมดุลและชัดเจนขึ้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น,การปรับตัว

ศิริพร โคตะวินนธ์ 2543. ผู้หญิงในขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนชายขอบ กรณีศึกษา

ฝ่ายราชินีโศล:หมู่บ้านแม่ภูม้นมื่นขึ้น2 และ 3 วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

มหาวิทยาลัย คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาว่ามีเหตุผลเงื่อนไขใดที่ทำให้ผู้หญิงที่เป็นแกนนำและผู้หญิงทั่วไปเข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวในขบวนการเคลื่อนไหวนี้ผู้หญิง ขอมรับบทบาทอะไรบ้างเหตุใด ขอมรับบทบาทนั้นแล้วผู้หญิงเปลี่ยนแปลงหรือได้รับผลกระทบอะไรบ้าง จากการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่าเงื่อนไขที่ทำให้ผู้หญิงเข้าร่วมในขบวนการต่อสู้คือผู้หญิงเป็นเจ้าของที่ดิน ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมป่าบุ่งป่าทามและผู้หญิงได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ จึงเกิดความเชื่อมั่นในการลุกขึ้นมาต่อสู้ เป็นตัวแทนของครอบครัว การพิสูจน์ข้อเท็จจริง และการรู้สึกลัวแล้วชนะ บทบาทของผู้หญิงในขบวนการเคลื่อนไหวมีหลากหลายทั้งบทบาทเดิมและข้ามบทบาทเดิม ในสถานการณ์การเคลื่อนไหวนี้ความเป็นผู้หญิงถูกนำมาใช้ประยุกต์วิธีการต่อสู้ได้จากการเข้าร่วมการเคลื่อนไหวผู้หญิง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ผลกระทบการพัฒนา,ผู้หญิง,บทบาท,ขบวนการเคลื่อนไหว,ประชาชนชายขอบ

คุณฐิ อายุวัฒน์และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2536. ผลกระทบของการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองของแรงงาน

เด็กที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์ วารสารแก่นเกษตร. 21(1):56-60.

งานชิ้นนี้ ศึกษาผลกระทบของการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองของแรงงานเด็กที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์ พบว่า แรงงานเด็กที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองมีสถานภาพด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับต่ำ สถานภาพด้านการทำงานในอดีตเริ่มงานตามบ้าน ได้ค่าจ้างราคาถูก จึงเปลี่ยนมาทำงานในโรงงาน และงานด้านบริการ ส่วนมากแรงงานเด็กจะเข้ามาทำงานแบบเดินทางไปกลับทุกวัน ด้านผลกระทบ ครอบครัวของแรงงานเด็กมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น แรงงานเด็กมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพลดลง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, ผลกระทบการย้ายถิ่น, แรงงานเด็กที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์

ธาดา สุทธิธรรม 2548. ผังเมืองในประเทศไทย ผังชุมชนและการใช้ที่ดินสายอารยธรรมเขมรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น: รวมบทคัดย่อผลงานวิจัย โครงการวิจัย 2544-2547 ฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาผังเมืองในประเทศไทย ผังชุมชนและการใช้ที่ดินสายอารยธรรมเขมรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าการกำเนิดของชุมชนจำนวนมากในประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยเลือกทำเลที่เหมาะสมทั้งทางภูมิศาสตร์และจิตศาสตร์ อารยธรรมเขมรได้แผ่ขยายเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากอาณาจักรกัมพูชาจนกระทั่งสามารถครอบครองดินแดนทั้งหมดและบางส่วนของภูมิภาคใกล้เคียง โดยมีการวางผังเมืองตามฮินดูคติและความเชื่อในลัทธิเทวราชา เมือง และชุมชนต่าง ๆ มีแผนผังองค์ประกอบซับซ้อนตามศักดิ์ของเมืองในการควบคุมราชอาณาจักร

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, ผังเมือง, คติความเชื่อ, การพัฒนาการ

เจริญ ดันมหาพราน 2544. ประเพณีท้องถิ่น: สมุดภาพและข้อมูลเสริมการเรียนรู้การสอน (ไทย/อังกฤษ) กรุงเทพฯ: แสงแดดเพื่อเด็ก.

งานชิ้นนี้รวบรวมประเพณีท้องถิ่นของประเทศไทยใน 4 ภาคคือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้และภาคกลาง แม้จะแบ่งประเพณีออกเป็น 4 ภาค แต่ยังมีประเพณีของชนกลุ่มน้อยที่ได้รวบรวมไว้ด้วยเช่นกัน โดยให้คำบรรยายด้านหลังภาพทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับประเพณีของอีสานที่รวบรวมไว้เช่นผีตาโขน แห่ผีโขนผางโขน พิธีไหลเรือไฟ เป็นต้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, ผีตาโขน, แห่ผีโขนผางโขน, พิธีไหลเรือไฟ

ณรงค์ สินงาม 2541. การพัฒนาศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการดูแลรักษาที่ดิน

สาธารณประโยชน์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพัฒนาสังคม)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการดูแลรักษาที่ดิน สาธารณประโยชน์เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาการบุกรุกที่ดินสาธารณะ และความต้องการให้ทาง ราชการช่วยเหลือและทดสอบศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอ.เมือง จ.ขอนแก่น 225 คน กำนัน 17 คน ผู้ใหญ่บ้าน 208 คน โคศึกษาสภาพปัญหาที่มีอยู่แล้วจึงใส่กิจกรรมแทรกแซง โดยการ จัดทำคู่มือ ให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองพร้อมให้ข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินสาธารณประโยชน์ จัดประชุมเชิง ปฏิบัติการเพื่อให้คำแนะนำในการใช้คู่มือและวิธีปฏิบัติในการดูแลที่ดินสาธารณะ และระดมสมองใน การคัดเลือกกรรมการระดับตำบลให้ทำหน้าที่ด้านที่ดินสาธารณะประโยชน์โดยเฉพาะ หลัง กิจกรรมแทรกแซง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเรื่องที่ดินสาธารณประโยชน์มากขึ้น คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ผู้นำชุมชน,บทบาท,ที่ดินสาธารณะประโยชน์

โสพิศ หมัดป้องตัว 2546. ปัจจัยส่งเสริมความเข้มแข็งให้กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัจจัยส่งเสริมความเข้มแข็งให้กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การศึกษาเชิงปริมาณ พบว่าสมาชิกกลุ่ม ผู้นำกลุ่ม และเจ้าหน้าที่ที่ เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งแตกต่างกันไป บ้าง สมาชิกกลุ่มเห็นว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการส่งเสริม ความเข้มแข็งให้กลุ่มทุกขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน เป็นกำลังแรงงานนอกระบบ การเอาใจใส่กันเองระหว่างผู้นำกับสมาชิกกลุ่มมีความจำเป็นและ สมาชิกต้องการ นอกเหนือคำตอบแทนที่กลุ่มได้รับคือคุณค่าทางสังคม ที่ผู้รับงานไปทำที่บ้านมี โอกาสดูแลครอบครัวไม่ต้องย้ายถิ่นฐานไปหางาน มีทักษะได้รับความรู้ใหม่ๆ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ผู้รับงานไปทำที่บ้าน,ความเข้มแข็ง,ผู้นำกลุ่ม,สมาชิก กลุ่ม,การบริหารจัดการ

ศศิพัฒน์ ขอดเพชร และคนอื่นๆ 2540. การเกื้อหนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ พื้นที่ศึกษาในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพฯ:คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะการเกื้อหนุนทางสังคมของผู้สูงอายุบริการทางสังคมที่ ผู้สูงอายุไปใช้บริการ ความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้สูงอายุ โดยศึกษาเชิงปริมาณและ คุณภาพพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เกื้อหนุนตนเองค่อนข้างมากทั้งในการประกอบอาชีพและการ

ดำเนินชีวิตประจำวัน ได้รับการเกื้อหนุนทางค่านิยมจากครอบครัวมาก เพื่อนบ้านและชุมชนมีส่วนในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง บริการสวัสดิการสังคมที่ผู้สูงอายุไปใช้มากที่สุดคือการรักษาพยาบาลก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ผู้สูงอายุ, การเกื้อหนุนทางสังคม, ความคาดหวัง, การบริการ

จารุวรรณ ธรรมวัตร 2536. แม่หญิงในวัฒนธรรมอีสาน วารสารสังคมพัฒนา. 21(1):84-90.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงอีสาน พบว่า ผู้หญิงเป็นแรงงานด้านเกษตรกรรมและหัตถกรรม เป็นผู้จรรโลงจริยธรรม เป็นแหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ กล่าวคือ การที่ผู้หญิงสามารถเป็นแรงงานด้านเกษตรกรรมและหัตถกรรมนั้นเกิดจากวิธีการผลิตแบบพึ่งตนเอง การพึ่งตนเองทำให้ต้องระดมแรงงานทั้งชายหญิงมาช่วยกันทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ หาอาหารและทอดผ้า และการที่ผู้หญิงคือผู้จรรโลงจริยธรรม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ผู้หญิง

มาริโกะ คาโตะ 2545. ผลกระทบของการอ่านหนังสือได้ต่อการประพฤติปฏิบัติทางศาสนาของผู้หญิงในหมู่บ้านภาคอีสาน ประเทศไทย:ศึกษากรณีจำศีลผู้หญิงในช่วงเข้าพรรษา เอกสารประกอบการประชุมวันที่ 27-29 มีนาคม 2545 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน).

งานชิ้นนี้ศึกษาเพื่อที่จะเข้าใจว่าผู้หญิงมีความสามารถอ่าน(ภาษาไทยกลาง)ได้อย่างไร และเข้าถึงความรู้ทางพิธีกรรมศาสนาโดยใช้ความสามารถนี้ในการทำความเข้าใจและประพฤติปฏิบัติทางศาสนาได้อย่างไร โดยศึกษาเชิงปริมาณพบว่า ผู้หญิงที่อยู่ในชนบทอีสานได้โอกาสเรียนโรงเรียนวัดในหมู่บ้านถึง ป.4 แล้วสามารถอ่านภาษาไทย แต่เพราะ ไม่มีหนังสืออ่านนอกจากหนังสือสวดมนต์ก็ใช้ความสามารถในการท่องจำเพื่อที่จะไม่ต้องอ่านหนังสือ ซึ่งเป็นวิธีการที่สืบทอดความรู้ดั้งเดิม มีโอกาสที่จะศึกษาด้วยตนเอง แต่สถานการณ์ไม่สนับสนุนผู้หญิง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ผู้หญิง, การอ่านหนังสือ, การปฏิบัติทางศาสนา, การปรับตัว, ผลกระทบ

อภิศักดิ์ โสมอินทร์ 2542. หญิงอีสาน:การเปลี่ยนแปลงปรับตัวเพื่ออยู่รอด วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 3(2):58-64.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงอีสานในแง่การเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในสังคมโลกาภิวัตน์ พบว่ามี 2 ผลกระทบ คือ ผลทางลบคือทำให้ระบบครอบครัวเสียไป ผู้

แต่ผู้แก้ไขไม่ได้รับความเคารพจากเขวชนและผลกระทบในแง่ที่สอง มองว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมดา ยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคพระศรีอารีย์ ดังนั้นในกระแสนี้เขวกราภายได้บริบททางทุนนิยม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ผู้หญิง,โลกาภิวัตน์

พระมหาสุศักดิ์ น้อยสันเทียะ 2545. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะบทบาทของพระสงฆ์ แนวคิดหลักการและวิธีการทำงานรูปแบบและกลวิธีการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาของพระสงฆ์ในปัจจุบัน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าพระสงฆ์มีบทบาทตามอุดมคติทางศาสนา มีการเผยแผ่ การอบรมสั่งสอนศีลธรรม เป็นผู้นำด้านพิธีกรรมทางศาสนา มีบทบาทตามความรู้สึกรู้สึก ด้านการพัฒนาจิตใจ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน และบทบาทที่ปฏิบัติจริงในปัจจุบัน ซึ่งตอบสนองต่ออุดมคติทางศาสนาและความคาดหวังของคนในชุมชน และสนองตอบต่อประโยชน์ของคนในชุมชนในการพึ่งตนเอง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,พระสงฆ์,บทบาท,การพัฒนาชนบท

พระอุปการณ์ ชูเชื้อ 2544. บทบาทพระสงฆ์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าใน

บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยานิพนธ์พัฒนารัฐบาลบัณฑิต คณะสังคม

สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาบทบาทพระสงฆ์และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าพระสงฆ์มีบทบาทในการจัดการป่าเป็นผู้ให้การศึกษา ผู้นำการพัฒนา แนะนำส่งเสริม บทบาทนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการทำให้ประชาชนตระหนักในเรื่องกฎธรรมชาติของมนุษย์และป่า การปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติผลกระทบจากการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ส่วนการเปลี่ยนแปลงภายนอกมุ่งหมายให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อมในเชิงเกื้อกูลกัน มีการจัดกิจกรรมและส่งเสริมด้วยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและกลไกทางสังคม แนวทางนี้ส่งผลให้ประชาชนร่วมอนุรักษ์และดูแลรักษาป่าด้วยความห่วงใย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,พระสงฆ์,ประชาชน,การจัดการป่า,การมีส่วนร่วม

จารุวรรณ ธรรมวัตรและคนอื่น ๆ 2541. เอกสารสรุปการประชุมทางวิชาการ 17-18 ม.ค. 41 เรื่อง

"ความหลากหลายทางภูมิปัญญาและวิถีเศรษฐกิจในชุมชนสองฝั่งโขง"

มหาสารคาม:อาศรมวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ เป็นการประชุมทางวิชาการที่ได้จัดขึ้นระหว่าง วันที่ 17-18 ม.ค. 2541 ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแบ่งปันประสบการณ์ในการวิจัยระหว่างนักวิจัยอาวุโสและนักวิจัยใหม่ และได้มีการเสนอผลงานวิจัย 16 เรื่อง ซึ่งคุณค่าสูงสุดในการประชุมนี้อยู่ที่ข้อเสนอแนะด้านวิธีวิทยาในการศึกษาวัฒนธรรมชุมชนทั้งในด้านการออกแบบแนวคิดและวิธีการวิจัย คุณค่าที่เป็นข้อค้นพบใหม่ทางวิชาการนั้นสรุปแนวทางได้ 3 ประการคือ 1) มีข้อค้นพบทางด้านการพัฒนาการประวัติศาสตร์ของชุมชนลาวสองฝั่งโขง โดยมีความเชื่อมโยงทางความคิด วิถีชีวิต ประเพณีร่วมกันและคล้ายคลึงกันพัฒนาการของบ้านเมืองเกิดจากปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ลาวและชุมชนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งในรูปแบบข้อขัดแย้งและประสานสามัคคี 2) มีข้อค้นพบด้านภูมิปัญญาพื้นบ้านในชุมชนสองฝั่งโขง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, พัฒนาการทางประวัติศาสตร์, ภูมิปัญญา, วิถีชีวิต

สาร สารทัศน์ฉบับที่ 2536. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน วารสารสารกรรม ศิลปากร. 6(11):6-11.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับภาคอีสาน พบว่า วัฒนธรรมของชาวอีสาน ภาคอีสาน วัฒนธรรมนับว่ามีความเจริญทั้งด้านวัตถุและจิตใจ และมีขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง ชาวอีสานมีประเพณีต่างๆทั้งสิบสองเดือน เรียกว่า สิบสองเดือน นอกจากนี้ยังพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน การบวชนาค การตาย การสู่ขวัญ การผูกเสี่ยวหรือคนฮัก เป็นต้น ซึ่งเป็นพิธีที่ประชาชนเคยปฏิบัติกันมาช้านาน และยังมีข้อที่ประชาชนพึงยึดถือปฏิบัติ รวมถึงเจ้าฟ้ามหาจักรีเรียกว่า กองสิบสี่ และยังมีภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งเป็นความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่ถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นสิ่งดีงามและเหมาะสม ความร่วมมือกับการอนุรักษ์หรือสืบทอดไว้เพื่อให้คงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, พิธีกรรม, ประเพณี, การอนุรักษ์

ประสิทธิ์ ประครองศรี 2540. ระบบการจัดการพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วารสารข่าววิจัยและพัฒนา. 11(1):2-5.

งานชิ้นนี้ ศึกษาถึงระบบการจัดการพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้แก่ แหล่งน้ำสาธารณะ พื้นที่ป่า ทำเลเลี้ยงสัตว์ ป่าช้าและดอนปู่ตา ตลอดจนพื้นที่สาธารณะอื่นๆ พบว่าความหนาแน่นของพื้นที่สาธารณะประโยชน์แต่ละประเภทขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่นั้น ๆ เป็นสำคัญ ปัจจัยที่ทำให้พื้นที่สาธารณะของชุมชนยังคงสภาพและชาวบ้านสามารถใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องยาวนาน ได้แก่ 1) การมีผู้นำชุมชนและ

คณะกรรมการที่มีความเป็นผู้นำสูง 2)กำหนดระเบียบข้อบังคับและบทลงโทษไว้ 3)จัดทำแนวเขตที่สามารถเห็นได้ชัดเจน ออกเอกสารสำคัญสำหรับที่หลวง 4)จำนวนประชากรในชนบทและจำนวนสัตว์เลี้ยงลดลง 5)ความเกรงกลัวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลดลง 6)การมองเห็นความจำเป็นที่ต้องสงวนไว้เพื่อเป็นแหล่งธรรมชาติ น้ำอุปโภค บริโภค เลี้ยงสัตว์ เพาะปลูก

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,พื้นที่สาธารณะประโยชน์,ระบบการจัดการ,การใช้ประโยชน์

ชอบ ดีสวนโลก 2543. ธรรมทรรศน์;วัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอีสาน วารสารธรรมทรรศน์. 1(1):75-78.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเชิงวิชาการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม พบว่า ก่อนที่จะมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเป็นแบบพึ่งพาตนเอง พึ่งพาธรรมชาติ และพึ่งพาสิ่งที่เหนือธรรมชาติ เช่น ภูตผี เทวดา ฟ้า ดินคือ อาศัยภูมิปัญญาและแรงงานตนเองเป็นหลัก พึ่งพาอาศัยกันได้ ปฏิบัติตามระเบียบประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อและนับถือพระพุทธศาสนามั่นคง การรักษาพยาบาลสาธารณสุขพึ่งหมอฟันบ้าน ต่อมาอีสานมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด คือ การช่วยเหลือกันจากญาติพี่น้องลดลง การเลี้ยงผีแบบเดิมบางส่วนบางกลุ่มลดลง การรักษาพยาบาลตามสถานีนอนมัย และโรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีสาเหตุมาจาก

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ภูมิปัญญา,การพึ่งพาตนเอง,การเปลี่ยนแปลง

พิพัฒน์ ทังโคตร 2538. การดำเนินงานและการดำรงอยู่ของกลุ่มกิจกรรมพัฒนาชุมชน:ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านคอนจัว ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มกิจกรรมพัฒนาชุมชน การดำรงอยู่ของกลุ่มพบว่ากลุ่มกิจกรรมพัฒนาชุมชนได้ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้สมาชิกในชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็น เพิ่มขีดความสามารถของชาวบ้านและพัฒนาบุคลากรของชุมชนทำให้ประชาชนในชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะการร่วมมือกันจัดระบบเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเป็นการสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชนได้ ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มดำรงอยู่ได้คือกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจมี กลุ่มทอดผ้า ธนาคารหมู่บ้าน ธนาคารโคกระบือ ปัจจัยเด่นให้กลุ่มดำรงอยู่คือคุณลักษณะและบทบาทเหมาะสมของผู้นำกลุ่ม กลุ่มธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มกิจกรรมทาง

สาธารณูปโภค มีปัจจัยเด่นให้กลุ่มดำรงอยู่คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิก รองลงมาคือ ผู้นำกลุ่ม
 คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,กลุ่มกิจกรรมพัฒนาชุมชน,การ
 ดำเนินงาน,การดำรงอยู่

เกสินี จอมเกาะ 2540. ป่าดงเต็งกับวิถีชีวิตชุมชน อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 มหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาการใช้ประโยชน์และปัญหาการใช้ประโยชน์จากป่าดงเต็งของ
 ชาวบ้านอำเภอนาคู พบว่าเป็นป่าหวงห้าม จำนวน ๕๐๒ ไร่ พ.ศ.๒๕๓๒จังหวัดได้ยกพื้นที่ป่าดง
 เต็งจำนวน ๕๐๐ ไร่ให้สถาบันวิจัยล้วยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคามดูแล ลักษณะการใช้
 ประโยชน์จากป่าดงเต็งปี พ.ศ.๒๕๔๒-๒๕๔๓ พบว่าช่วงแรกใช้อย่างอิสระเท่าเทียมกันเพื่อการยัง
 ชีพ ครั้นปี พ.ศ.๒๕๔๒ เริ่มมีการใช้เพื่อการพาณิชย์มากขึ้น และในปีพ.ศ.๒๕๔๒-ปัจจุบัน เมื่อมี
 สถาบันวิจัยล้วยรุกขเวช เข้ามาดูแลพบว่าการใช้ป่าลดน้อยลง มีเฉพาะการเก็บหาของป่าของ
 ชาวบ้าน ส่วนปัญหาในการใช้ประโยชน์จากป่า พบว่าขาดพื้นที่เลี้ยงสัตว์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,การจัดการทรัพยากร,ป่าไม้

ประพิน ไชยคำภา 2542. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยประชาชนในตำบลเขวาสาน อำเภอมือ
 มหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดี
 ศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาในการจัดการ
 ทรัพยากรธรรมชาติโดยประชาชน ในพื้นที่ตำบลเขวาสาน อำเภอมือมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
 พบว่า สภาพปัญหาเรื่องดิน พบว่าใช้ปุ๋ยเคมีมากขึ้นทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ และปลูกพืชชนิดเดียวไม่
 ปลูกพืชบำรุงดิน ปัญหาเรื่องน้ำ ไม่มีแหล่งน้ำกักเก็บตลอดปีและไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติไหลผ่าน
 ปัญหาเรื่องป่าไม้ รัฐไม่มีงบประมาณสนับสนุนการปลูกป่าและไม่มีป่าไม้สาธารณะ แนวทางการ
 แก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ เห็นว่าพระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการปลูกจิตสำนึกและเป็นผู้นำ
 ร่วมกับประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดย
 ประชาชน

วนมพร พาหะนิษฐ์ 2538. ผลกระทบจากการทำนาเกลือต่อภูมิทัศน์วัฒนธรรมบริเวณลุ่มน้ำเสียว
 ในเขตอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มหาสารคาม:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลกระทบจากการทำนาเกลือต่อภูมิทัศน์ วัฒนธรรมบริเวณลุ่มน้ำเสียวในเขตอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ในด้านการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดิน ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านในช่วงก่อนทำนาเกลือเป็นการขยายชุมชนจากเขตตัวเมืองอำเภอบรบือ ขยายไปสู่หมู่บ้านทางปลายน้ำเสียว สภาพภูมิทัศน์เดิมเป็นป่าไม้รกทึบ มีสัตว์ป่าชุกชุม มีลำน้ำที่อุดมสมบูรณ์มีประเพณีวัฒนธรรมเป็นแบบสังคมชนบทในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในช่วงการทำนาเกลือมีการย้ายแบบชั่วคราวของกลุ่มนายทุนทำเกลือและลูกจ้างที่มาจากถิ่นอื่น วิถีชีวิตเปลี่ยนไปเป็นสังคมเมืองโดยมีการแข่งขันกันมากขึ้น วัฒนธรรมการปลูกข้าวคือใช้พื้นดินเพื่อการเกษตรทำนาเป็นอาชีพหลักและทำไร่เป็นอาชีพรอง ช่วงการทำนาเกลือพื้นที่ส่วนหนึ่งจะถูกเปลี่ยนมาทำเกลือ โดยนายทุนมาเช่าและมีชาวบ้านส่วนหนึ่งเป็นผู้ประกอบการในที่นาของตน หลังจากทำนาเกลือ 1-2 ปี

คำสำคัญ: ความเสียหายยังเหมือนเดิมจนปัจจุบันน้ำในลุ่มน้ำเสียวและพื้นดินในที่ต่างๆมีความเสื่อมสภาพปกติ วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, มหาสารคาม, การทำนาเกลือ, ภูมิทัศน์, ผลกระทบ

อุษณีย์ ศรีธรรมมา 2541. การไปทำงานต่างประเทศของสตรีบ้านหนองหัว ตำบลชื่นชม กิ่งอำเภอนามน จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการไปทำงานต่างประเทศ ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของสตรีบ้านหนองหัว พบว่าสตรีไปทำงานต่างประเทศมีแรงจูงใจที่แตกต่างกัน ได้แก่ ต้องการความมั่นคง การเลียนแบบ ค่าตอบแทนที่สูงกว่า ผิดหวังจากครอบครัวเก่า ส่วนขั้นตอนในการติดต่อ ได้แก่ ขั้นตอนการชักชวน การติดต่อ และขั้นแสวงหาทุน ผลกระทบด้านสังคมพบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของครอบครัวในทางที่ดีขึ้น ด้านวัฒนธรรมพบว่าค่านิยมด้านการสร้างบ้านเปลี่ยนไป มีความทันสมัยมากกว่าเดิม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, มหาสารคาม, การประกอบอาชีพ, การย้ายถิ่น

พิบูลย์ เตียสุวรรณ 2540. ศักยภาพของชุมชนในการผลิตพริกแบบครบวงจรบ้านหนองโจด ตำบลโคกก่อ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาศักยภาพของชุมชนและผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการปลูกพริกแบบครบวงจรของชาวบ้านหนองโจด พบว่าศักยภาพในการผลิตพริกแบบครบวงจร มี

หลายอย่างเกื้อหนุน คือ ต้นทุนผลิตต่ำ มีแหล่งน้ำ มีการรวมกลุ่มสมาชิกต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางได้ หน่วยงานรัฐสนับสนุน การคมนาคมสะดวก ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจพบว่ารายได้เพิ่มขึ้น ส่วนผลกระทบทางด้านสังคมพบว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวลดลงเพราะสมาชิกมีภาระมากขึ้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,การประกอบอาชีพ,พริก

คำสิงห์ ทองโท 2546. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนนาฝาย ตำบลคงควน อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขา การศึกษานอกระบบ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขในการอนุรักษ์ป่าชุมชนนาฝาย เพื่อสำรวจป่าและอนุรักษ์ป่าชุมชนฝ่ายแบบมีส่วนร่วม และหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าป่าถูกทำลาย เป็นป่าเสื่อมโทรม ส่วนแนวทางแก้ไข พบว่าการจัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ป่าชุมชนนาฝายขึ้น ส่วนการสำรวจและการอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมนั้น พบว่าได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่า พบว่ามีองค์ประกอบ คือ การวางแผนแบบมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,การมีส่วนร่วม,การจัดการทรัพยากร,ป่าชุมชน

พระอวยชัย อินทร์เมือง 2542. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีวัดในเขตอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน พบว่ามี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในวัด ได้แก่ สภาพพื้นที่ที่ติดกับชุมชน ขนาดพื้นที่พอเพียงสำหรับจัดกิจกรรม และปัจจัยภายนอก ได้แก่ กิจกรรมบริการชุมชน กิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ชุมชนให้ความร่วมมือ เช่น มีคณะกรรมการวัด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,การอนุรักษ์วัฒนธรรม,วัด

ธนัดดา โสภากิจ 2536. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร ต่อโครงการการเพิ่มผลผลิตไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านชนบทโดยการใช้วัคซีนป้องกันโรค จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร การยอมรับเทคโนโลยีในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ การได้รับการสนับสนุน ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรกับการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ศึกษาจากเกษตรกรในโครงการ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายอายุ 40-49 ปี จบการศึกษาชั้นป.4 มีจุดประสงค์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้เพื่อบริโภคและจำหน่ายได้รับความรู้ในการเลี้ยงไก่จากเจ้าหน้าที่โครงการ ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่โครงการ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องโรคระบาดและการให้วัคซีนป้องกันโรคไก่ การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองสูง ปัญหาที่พบคือ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,เกษตรกร,การยอมรับ,การเลี้ยงไก่พื้นเมือง,เทคโนโลยี

วิชัย จงขวนิชย์ 2544. เจตคติที่มีต่อการบริโภคข้าวซ้อมมือของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเจตคติที่มีต่อการบริโภคข้าวซ้อมมือของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดมหาสารคาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุ 18-25 ปี มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ซึ่งเคยบริโภคข้าวซ้อมมือ มีเจตคติชอบบริโภคข้าวซ้อมมืออยู่ในระดับปานกลาง เหตุผลคือข้าวซ้อมมือมีคุณค่าทางอาหารสูง กลุ่มตัวอย่างที่อายุ 46 ปีขึ้นไป มีเจตคติชอบบริโภคข้าวซ้อมมืออยู่ในระดับมาก เนื่องจากคำนึงถึงคุณค่าทางอาหารและเพื่อบำรุงสุขภาพและถ้าหากมีการแปรรูปข้าวซ้อมมือ เช่น น้ำข้าวซ้อมมือหรือทำขนม ส่วนใหญ่มีเจตคติที่จะตัดสินใจลองรับประทาน ดังนั้นหากมีการส่งเสริม ให้มีการจัดจำหน่ายและแปรรูปข้าวซ้อมมืออย่างแพร่หลาย โดยมุ่งเน้นด้านอาหารเพื่อสุขภาพจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้บริโภค

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,เจตคติ,การบริโภค,ข้าวซ้อมมือ

ชูศักดิ์ สุทธิสา 2541. สภาพชุมชนแออัดเมืองมหาสารคาม [มหาสารคาม]:คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงสภาพชุมชนแออัดเมืองมหาสารคามในด้านสภาพทั่วไป สภาพสังคมวัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจ และปัญหาของชุมชนแออัดเมืองมหาสารคาม พบว่ามีบ้านเรือนขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นและแออัดในสภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะ การสร้างบ้านเรือนมีลักษณะแบบง่ายๆ ชุมชนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว ความสัมพันธ์มีลักษณะเป็นกลุ่มเครือญาติ ยิงขาดผู้นำที่จะรวมกลุ่มไปสู่การพัฒนาได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ชุมชนเมือง,ชุมชนแออัด

เกศรี วิวัฒนปฐพี [ม.ป.ป.] การสร้างอำนาจของผู้นำสตรีอีสาน มหาสารคาม:โครงการปริญญาเอก
โทศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับสตรีในแง่มุมมองของพลังอำนาจผู้หญิงที่เป็นผู้นำ แต่เมื่อศึกษา
ผู้นำสตรีที่ประสบผลสำเร็จเพื่อค้นหาพลังอำนาจที่แท้จริงสตรีสามารถใช้อำนาจที่มีอยู่ไปใน
ทิศทางใดบ้างพบว่า สตรีมีบทบาทเป็นผู้นำทางสังคมมักจะเกิดมาจากรากฐานของครอบครัวที่มี
ตระกูลดีให้การสนับสนุนและมีทรัพย์สิน นอกจากนั้นการที่สตรีเป็นผู้นำได้ด้วยบุญเก่าคือสายต้น
ตระกูลเป็นนักการปกครองและผู้นำมาก่อนจึงกลายเป็นฐานคะแนนสำคัญในการก้าวขึ้นสู่การเป็น
ผู้นำ ส่วนสตรีบางคนก้าวผ่านการเป็นผู้นำเพราะบารมีสามี นอกจากนั้นการอุทิศตนเองทำ
คุณประโยชน์เพื่อส่วนร่วมจนเกิดการยอมรับ มีบทบาทเป็นผู้นำที่มีอุดมการณ์ มีอำนาจในการ
ตัดสินใจ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีความฉลาดไหวพริบทันคน รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง
คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,บทบาท,อำนาจ,สตรี

ชาติชาย ชื่นบาน 2545. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่ชาวบ้านได้รับจากการฟื้นฟูป่าชุมชน
ศึกษาเฉพาะกรณีป่าโคกหนองพอก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มหาสารคาม:
สำนักงานป่าไม้จังหวัดมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาภูมิประเทศ ที่ตั้ง ความเป็นมาในการจัดตั้ง กระบวนการดำเนินงาน
การอนุรักษ์ ปัญหาที่เกิดขึ้น แนวทางในการแก้ปัญหา ตลอดจนผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่
ชาวบ้านได้รับจากการฟื้นฟูป่าชุมชน ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น
๑๗ คนและหัวหน้าครัวเรือน ๓๐๗ คน ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ชาวบ้านได้รับ
จากการฟื้นฟูป่าชุมชนคือ ทุกคนสามารถเข้ามาหาผลประโยชน์ได้โดยเข้าไปเก็บผักหรือพันธุ์ไม้
พื้นเมือง สมุนไพรและสัตว์ป่าเพื่อนำมาประกอบอาหารและขาย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ป่าชุมชน,ผลกระทบ

อุดมศักดิ์ เปลี่ยนขำ 2540. การดำเนินงานของศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัด
มหาสารคามเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา
วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาการดำเนินงานและศึกษาแนวทางแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการ
ดำเนินงานของศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พบว่า การดำเนินงานของศูนย์ มีการ
ดำเนินงานด้านการป้องกัน พบว่ามีคณะกรรมการมีการประชุมเพื่อกำหนดนโยบายการอนุมัติ

โครงการ และการแต่งตั้งคณะทำงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อชี้ปัญหาและการประสานขอความร่วมมือส่วนราชการต่างๆ อย่างไรก็ตามการดำเนินงานโครงการยังไม่เพียงพอที่จะป้องกันปราบปรามได้ ควรเพิ่มจำนวนบุคลากรและงบประมาณ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ยาเสพติด

พงศา สุภจริยาวัตร 2540. ปัญหาที่ดินทำกินบ้านหนองโนกับบ้านหนองอีคำ ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัญหาการถือครองที่ดินทำกิน การแก้ไขปัญหารัฐ รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้น พบว่าการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน ที่สาธารณะประโยชน์หนองโนไม่มีหลักฐานที่ดินจึงมีราษฎรบุกรุก ส่วนสาเหตุการร้องเรียนมาจากการที่ชาวบ้านถูกสั่งให้ออกจากที่ดิน เนื่องจากสถาบันราชภัฏมหาสารคามขอใช้ที่ดินในการขยายการศึกษา และรัฐกล่าวหาว่าราษฎรบุกรุก แต่ราษฎรกลับร้องเรียนว่าที่สาธารณะที่ทับที่ทำกิน การแก้ไขปัญหาดังกล่าว พบว่าให้ทางรัฐปักเขตแดนที่สาธารณะให้เด่นชัด รัฐควรป้องกันคนภายนอกที่จะเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมชุมชนผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้ราษฎรทราบแนวเขตที่สาธารณะ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ระบบกรรมสิทธิ์,ปัญหาที่ดินทำกิน

พิศพรรณ ทิบุตร 2542. ธรรมเนียมการเย็บไข้ของผู้ป่วยในโรงพยาบาลชุมชนกันทรวิชัย อำเภอ กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษารูปแบบธรรมเนียมการเย็บไข้และแนวคิด ความเชื่อของผู้ป่วยในโรงพยาบาลชุมชนกันทรวิชัย พบว่า การเย็บไข้ในโรงพยาบาลชุมชนซึ่งพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เย็บ คือ การดูแลปรนนิบัติให้ผู้ป่วย และการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ที่ดูแลผู้ป่วยเพื่อเป้าหมายให้ผู้ป่วยได้รับความสุขสบายทั้งทางร่างกายและจิตใจ และพฤติกรรมที่เป็นแนวคิดความเชื่อเป็นการรักษาที่เกิดจากความเชื่อทางพุทธพราหมณ์ หรือผีคือ การแก้กำเนิด การควดข้าวคนป่วย การเข้าผีเข้าที่ การเสียขวัญไฟ การตั้งยาสม หมอน้ำมัน การไปหาหมอทรง หมอผี การเป่ามนต์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ระบบสุขภาพ,ธรรมเนียมการเย็บไข้,โรงพยาบาลชุมชน,ความเชื่อ,พิธีกรรมการรักษาโรค

ฉันทิชย์ ชามาตย์ 2542. การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในชุมชนโนนศรีสวัสดิ์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในชุมชนโนนศรีสวัสดิ์ ๒ ด้าน คือ วิถีครอบครัวและวิถีชุมชน พบว่าวิถีครอบครัวในพ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๐ เปลี่ยนน้อยมากมี ๔ ตระกูลหลัก การศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นป.๔ ช่วงพ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๐ มีคนอพยพเข้ามาอาศัยหลายชุมชน ปีพ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๕๐ พบว่าชุมชนเริ่มมีการขยายตัว ด้านการปกครองขึ้นอยู่กับเทศบาลเมืองปิจัยที่ทำให้เปลี่ยนแปลงมาจากปิจัยภายนอก เช่น การแพร่กระจายของวัฒนธรรม ปิจัยภายใน ได้แก่ การศึกษาสูงขึ้น ส่วนผลกระทบ คือ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,โลกาภิวัตน์

วีระพล นนตรี 2543. การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชาวนาในลุ่มน้ำชี อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ.๒๕๐๔-๒๕๐๕ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาปิจัยและผลกระทบที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชาวนา พบว่าปิจัยภายนอกที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ เมื่อมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑ (๒๕๐๔-๒๕๐๕) มีการส่งเสริมพืชเศรษฐกิจทำให้ชาวบ้านพัฒนาความสามารถในการผลิตมีเทคโนโลยีทันสมัยเข้ามา ปิจัยภายในชุมชน ได้แก่ ปิจัยด้านนิเวศวิทยา ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของชาวนา ผูกพันกับเศรษฐกิจแบบตลาดมากขึ้น ต้องปรับเปลี่ยนระบบการผลิต ทำให้ต้นทุนสูง กลไกราคาถูกกำหนดโดยพ่อค้าและเจ้าของโรงสี ที่ผ่านมารัฐบาลแก้ไขปัญหาคือ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,วิถีการผลิต,ลุ่มน้ำชี

ปัทมา ราตรี 2540. ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา:ศึกษากรณีตำบลหนองไผ่ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาพัฒนาการกลุ่ม การดำเนินงานกลุ่ม และศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการศึกษากรณีตำบลหนองไผ่ พบว่าพัฒนาการของกลุ่มมี ๔ ระยะ คือ ระยะก่อนการจัดตั้งกลุ่มหมู่บ้าน ได้รับการสนับสนุนจากรัฐแต่ไม่ต่อเนื่อง ระยะจัดตั้งกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน ระยะการดำเนินงานมีกิจกรรมกองทุนวิวกวาช กองทุนชุดสระในนา ธนาคารข้าวและออมทรัพย์ และระยะการจัดตั้งเครือข่าย กลุ่มตำบลหนองไผ่ ได้มีการจดทะเบียนเป็น สหกรณ์การเกษตรหนองไผ่พัฒนา จำกัด ส่วนศักยภาพชุมชนในการพัฒนามีทั้งจุดด้อยและจุดเด่น คือ จุดด้อย ได้แก่ คนไม่มีคุณภาพ น้ำไม่เพียงพอ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,ศักยภาพชุมชน

วีระพล ชัยมะดัน 2538. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านหนองหว้า ตำบลชื่นชม อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม มหาสารคาม:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของ บ้านหนองหว้า ตำบลชื่นชม อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า 1)ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เปลี่ยนการผลิตแบบยังชีพ มาเป็นการผลิตเพื่อขาย มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ได้รับประโยชน์สูงสุด 2)การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและเครือญาติ ค่อยๆเปลี่ยนแปลงไป การพึ่งพิงอาศัยกันในเรื่อง แรงงานลดน้อยลง หันไปจ้างแรงงานมากขึ้น 3)ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมคือปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสร้างถนนเข้าสู่หมู่บ้าน การมีไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านโครงการอ่างเก็บน้ำของรัฐเข้าสู่หมู่บ้าน ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของบ้านหนองหว้าอย่างชัดเจน ปัจจัยภายใน ได้แก่ ด้านนิเวศวิทยา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,เศรษฐกิจ,สังคม,วัฒนธรรม,การเปลี่ยนแปลง อิทธิพล

บุญยงค์ เกศเทศและสุวิทย์ ธีรศาสตร์ 2545. เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านคอนน้อย ตำบลโพงาม อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

งานชิ้นนี้ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรมและสถานะเศรษฐกิจในช่วงระยะเวลา ๕๐ ปี (พ.ศ. ๒๔๙๔-๒๕๔๔) และศึกษาศักยภาพเศรษฐกิจตลอดจนความเข้มแข็งของชุมชนในปัจจุบัน พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงถือครองที่ดินโดยการแบ่งปันมรดกเป็นส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงการผลิตระบบวิธีการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตมากขึ้นตามลำดับ วิธีการดำเนินชีวิตของประชากรส่วนใหญ่อยู่ภายใต้อิทธิพลการเลียนแบบจากสังคมภายนอกในปัจจุบันพบว่า ภายหลังที่เกษตรกรได้นำหอมและผักชีลาวเข้ามาปลูก เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,เศรษฐกิจชุมชน

พัฒนา จันทวิติ 2540. ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานอ่างเก็บน้ำ

ห้วยค้อ จำกัด อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ พบว่า สหกรณ์จัดตั้งปีพ.ศ.๒๕๓๓ ปัญหาที่พบ คือ น้ำมีปริมาณน้อยและเก็บส่วนปัจจัยที่สนับสนุนมี ๒ ปัจจัย คือ ศักยภาพของคณะกรรมการดำเนินงานสูงเพราะทำงานเป็นทีม สมาชิกให้ความร่วมมือ และมีการสนับสนุนจากภาครัฐ ๕ หน่วยงานและองค์กรเอกชน คือ บริษัทอาคัม จำกัด ที่มาส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศ ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,สหกรณ์,ชลประทาน

สุพจน์ จักรบุตร 2540. ผลกระทบของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำประเภทลุ่มน้ำขนาดเล็กของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท จังหวัดมหาสารคาม : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลวังชัย อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำและศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาแหล่งน้ำของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท(รพช.) พบว่าขั้นตอนในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำมีตั้งแต่การเสนอโครงการ โดยการทำหนังสือผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการหมู่บ้าน การจัดที่ดินสาธารณะเพื่อทำการก่อสร้างแหล่งน้ำ ส่วนผลกระทบพบว่าผลกระทบทางด้านนิเวศวิทยานั้น น้ำที่ล้นจากถังรองส่งกลั่นเน่าเหม็นและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค และผลกระทบทางด้านความต้องการน้ำ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท,การจัดการทรัพยากร,น้ำ

สุนทร ปัญญาพงษ์ 2542. องค์การชุมชนกับการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำ : กรณีศึกษาอุทยานมัจฉาบ้านโขงกุดหวาย ตำบลเก็ง อำเภอมือ จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมและการพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศึกษาพัฒนาการขององค์การชุมชน รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการในแต่ละขั้นตอนขององค์การชุมชน ศึกษาโครงสร้างหน้าที่และบทบาทขององค์การชุมชน ทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในฐานะที่องค์การชุมชนทำหน้าที่ในด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำ และศึกษากระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำขององค์การชุมชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,องค์การชุมชน,ทรัพยากรแหล่งน้ำ,การ

จัดการ

ประภาพร รัชยาเพชร 2540. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของแรงงานประเภทวิชาพาณิชยกรรมตามความต้องการของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐบาลในจังหวัดมุกดาหาร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาและเปรียบเทียบระดับความต้องการของสถานประกอบการเอกชนและหน่วยงานของรัฐบาลที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของแรงงานประเภทวิชาพาณิชยกรรมในจังหวัดมุกดาหาร พบว่าสถานประกอบการหน่วยงานมีความต้องการด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านความรู้และทักษะวิชาชีพ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างสถานประกอบการเอกชนและหน่วยงานของรัฐ พบว่าหน่วยงานของรัฐมีความต้องการด้านความรู้และทักษะวิชาชีพ และด้านบุคลิกมากกว่าสถานประกอบการเอกชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มุกดาหาร,การประกอบอาชีพ,พาณิชยกรรม

นาถฤดี มณีเนตร 2546. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวบริเวณพรมแดนด่านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหาร วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 20(2):58.

ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวบริเวณพรมแดนด่านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหาร โดยสุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่กำลังเที่ยวบริเวณพรมแดนด่านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหาร ความพึงพอใจบรรยากาศด้านสัณยภาพกายภาพไม่มีความแตกต่างกับด้านเพศแต่มีความแตกต่างกันตามอายุและรายได้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ความพึงพอใจบรรยากาศด้านจิตใจที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยว ไม่มีความแตกต่างกันด้านเพศ แต่มีความแตกต่างตามอายุและรายได้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มุกดาหาร,ความพึงพอใจ,การท่องเที่ยว,พรมแดน

พระมหาอุทธรณ์ ศิริวรรณ 2544. ศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชนชนบทไทยภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ:กรณีศึกษาชุมชนบ้านสามขา ตำบลคำป่าหลาย อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพัฒนาชนบทศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาศักยภาพความสามารถและลักษณะการพึ่งตนเองของชุมชน ปัจจัย

ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองและแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพการพึ่งตนเองของชุมชน พบว่าชุมชนไม่มีศักยภาพอย่างบริบูรณ์ในด้านผู้นำชุมชน ด้านสถาบันหรือองค์กรชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และด้านเศรษฐกิจเพียงพอที่จะส่งผลให้ชุมชนพึ่งตนเองได้เพราะขาดผู้นำที่ดี ขาดความสามัคคีระหว่างบุคคลและสถาบันในชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างขาดจิตสำนึก และไม่มี ความสมดุลระหว่างความต้องการกับความสามารถในการผลิต แม้ชุมชนจะมีศักยภาพในด้าน ทรัพยากรมนุษย์และโครงสร้างพื้นฐานบ้างเพราะขาดพลังในการสร้างสรรคและการจัดการที่ดี ทำให้ครอบครัวชุมชนอ่อนแอ ปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพการพึ่งตนเอง ปัจจัยภายในคนในชุมชนที่มีความ ขยัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,มุกดาหาร,ชุมชนชนบท,การพึ่งตนเอง,ศักยภาพ

เบญจวรรณ นาราสัจจ์และพัชรินทร์ ลาภานันท์ 2544-2545. ทูตทางวัฒนธรรมในการทำธุรกิจ

โรงสีข้าวชุมชน : ศึกษากรณีโรงสีชุมชนสงเปือย อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศึกษากลุ่มโรงสีชุมชนสงเปือย อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ในด้านวิธีการบริหารจัดการธุรกิจโรงสีข้าวชุมชนที่อยู่บนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,การทำธุรกิจโรงสีข้าวชุมชน,ทุนทาง วัฒนธรรม

มนต์ชัย เพียรทำ 2540. การประกอบอาชีพจำหน่ายไก่ย่าง ชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่

อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดี

ศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาพัฒนาการ การประกอบอาชีพจำหน่ายไก่ย่างและผลที่เกิดจาก ประกอบอาชีพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อชาวบ้านผู้ประกอบการจำหน่ายไก่ย่างชุมชนบ้าน ดงแคนใหญ่ พบว่าการจำหน่ายไก่ย่างเริ่มพ.ศ.๒๕๐๓ เดิมใช้ไก่พันธุ์พื้นเมือง และมาปี พ.ศ. ๒๕๒๓ มีการนำไก่พันธุ์มาจำหน่ายเพราะไก่พันธุ์นั้นหายาก ปัจจัยที่ทำให้การจำหน่ายไก่ย่างเป็นที่ นิยมของผู้บริโภค พบว่าบ้านดงแคนใหญ่ตั้งอยู่ริมทางสามแพร่งได้งายมีทั้งข้าวเหนียว ส้มตำ และเครื่องดื่ม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,การประกอบอาชีพ,การจำหน่ายไก่ย่าง

นันทยา ชูदानุวัตรและณรงค์ ชูदानุวัตร 2547. เกษตรกรรมยั่งยืน กระบวนทัศน์ กระบวนการ

และตัวชี้วัด กรุงเทพฯ:มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน ประเทศไทย.

โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนจากตัวอย่าง แนวความคิดของชุมชนชาวนา
จังหวัดยโสธร การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต การรวมกลุ่ม การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การ
พัฒนาที่ชุมชนมีส่วนร่วมสู่การพัฒนาการเกษตรกรรมจากความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ยโสธร,การมีส่วนร่วม,การพึ่งพากัน,การพัฒนาที่
ยั่งยืน

จุฬารัตน์ แสงปัสสา 2544. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับการพึ่งตนเองของชุมชน:ศึกษากรณีเบ็ญจตุร
จังหวัดยโสธร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษารูปแบบการพึ่งตนเองต่อกรณีการใช้เบ็ญจตุรและศึกษา
ปฏิสัมพันธ์ของรัฐต่อการพึ่งตนเองของชุมชน โดยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่ารูปแบบการ
พึ่งตนเองนั้นมีหลากหลายรูปแบบ การใช้เบ็ญจตุรเป็นรูปแบบหนึ่งของการพึ่งตนเองของชุมชนที่
เกิดจากการเรียนรู้ และรวมกลุ่มเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาและทางออกให้ชุมชนและภายหลังการใช้เบ็ญ
จตุรหนึ่งชุมชนพึ่งตนเองได้ และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวทางการผลิต ช่วยลดการ
พึ่งพาภายนอก และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนมีเงินออม ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ
กับชุมชน รัฐยังคงมองบทบาทของตนเองว่าเป็นองค์กรทำหน้าที่รวมศูนย์อำนาจหน้าที่และ
โครงสร้างไว้เพื่อที่จะใช้ปฏิบัติได้อย่าง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ยโสธร,ชุมชน,การปรับตัว,การพึ่งตนเอง,เบ็ญจตุร

บัวบาน รูปทอง 2542. กระบวนการค้าขายแร่ของชาวบ้านห้วยโนน ตำบลวังหว้า อำเภอวังน้ำเขียว
จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการค้าขายแร่ และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและ
วัฒนธรรมในเขตพื้นที่บ้านห้วยโนน

ตำบลวังหว้า อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ที่ตัดสินใจเลือกอาชีพค้าขายแร่เกิดจากเหตุปัจจัย
หนึ่งคือ ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว พื้นที่ทำกินน้อยประกอบกับภูมิหลังของครอบครัวมีอาชีพ
ค้าขายอยู่แล้ว ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงหลาย
ด้าน เช่น มีรายได้เพิ่มขึ้น สภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น บุตรหลานได้เรียนในระดับสูง มีกรรมสิทธิ์ใน
ที่ดินของตนเอง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,กระบวนการค้าขายของแร่,ระบบเศรษฐกิจ

และสังคม

สำเนาวิ. แวงวรรณ 2540. การควบคุมลูกน้ำยุงลายโดยชุมชนมีส่วนร่วม วิทยานิพนธ์ศิลป
ศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษากลยุทธ์ในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมลูกน้ำยุงลายโดย
ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการที่บ้านคงหลวง อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด โดยใช้การฝึกอบรมเชิง
ปฏิบัติการเรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกและการควบคุมลูกน้ำยุงลาย โดยการมีส่วน
ร่วมของชุมชน การแลกเปลี่ยนแบบเรียนด้วยตัวเองขณะฝึกอบรม การรณรงค์ทำลายแหล่ง
เพาะพันธุ์ยุงลาย และการประกวดหมู่บ้านที่มีการทำลายแหล่งพันธุ์ยุงลายทุกเดือนเป็นกิจกรรมแทรกแซง
คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิทยา, ร้อยเอ็ด, การควบคุมยุงลาย, การควบคุมลูกน้ำ, การมี
ส่วนร่วมของชุมชน

อำไพ นามวงศ์ 2540. ผลกระทบของการจัดรูปที่ดินต่อเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรตำบล
ทุ่งหลวง อำเภอสว่างภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาผลกระทบของการจัดรูปที่ดินต่อเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
ตำบลทุ่งหลวง พบว่าด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิการณ การเปลี่ยนแปลงขนาดพื้นที่ทำการเกษตรลดลง
ครอบครัวยุค ๕ ไร่ จากครอบครัวยุค ๒๖-๓๐ ไร่ การเปลี่ยนแปลงการเกษตรเปลี่ยนจากการทำนา
ปีละครั้ง มาเป็นนาหว่านและเลี้ยงปลาในนาข้าว ส่วนผลกระทบของการจัดการปฏิรูปที่ดินต่อ
เศรษฐกิจ พบว่าลักษณะเรือนเป็นเรือนถาวร มีเครื่องจักรกลการเกษตรมากขึ้น ใช้จ่ายค่าแรง
น้อยลง ฐานะทางเศรษฐกิจพอใช้และมีแนวโน้มว่าจะมีเงินออมมากขึ้น ส่วนผลกระทบต่อสังคม
คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิทยา, ร้อยเอ็ด, การจัดรูปที่ดิน

พัชรา แสงวิเศษ 2540. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการยอมรับนวัตกรรมการทำ
นาพลังงานธรรมชาติ ศึกษากรณีบ้านนาเมือง ตำบลนาเมือง บ้านนาขาม ตำบลวังหลวง และ
บ้านดาม ตำบลเมืองไพร อำเภอสว่างภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการยอมรับนวัตกรรม
การทำนาพลังงานธรรมชาติบ้านนาเมือง บ้านหนองขาม และบ้านดาม พบว่าผลกระทบด้านเศรษฐกิจ
นาพลังงานธรรมชาติจะทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงอย่างมาก รายได้เพิ่มขึ้นสินลดลง ส่วนผลกระทบ
ทางด้านสังคม พบว่ามีการอพยพแรงงานหลังการทำนามากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ของคนใน

ครอบครัวยาลดลง การสืบทอดคุณค่าของวัฒนธรรมการทำนาลดลง อย่างไรก็ตามยังมีผลกระทบด้านดี กล่าวคือ ทำให้ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่กว้างขึ้น เห็นทางเลือกของการเกษตรเพื่อการอยู่รอดของชาวนามากขึ้นเกิดกลุ่มความสัมพันธ์โดยธรรมชาติของชาวบ้านที่ทำนา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,การทำนา

ศุภรักษ์ ชันธุ์ดวง 2541. สักยภาพและผลกระทบจากการปลูกฟักทองที่มีต่อเศรษฐกิจและสังคม เกษตรบ้านหนองไผ่ ตำบลหนองไผ่ อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาสักยภาพในการปลูกฟักทอง และผลกระทบจากการปลูกฟักทองที่มีต่อเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรบ้านหนองไผ่ พบว่าเกษตรกรมีสักยภาพในการปลูกฟักทอง ๔ ด้าน คือ สักยภาพในการตัดสินใจ สักยภาพในการลงทุน สักยภาพในการใช้เทคโนโลยี และสักยภาพในการขายฟักทอง ส่วนผลกระทบด้านเศรษฐกิจ พบว่าชาวบ้านมีรายได้ดีขึ้นจากการที่ปลูกฟักทองเป็นอาชีพเสริม และผลกระทบด้านสังคม พบว่าทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น มีการรวมกลุ่มอาชีพระหว่างเครือญาติทำให้เกิดสามัคคี

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,การประกอบอาชีพ,การปลูกฟักทอง,สักยภาพ

ประเทือง อิศรานุวัฒน์ 2540. การศึกษากระบวนการผลิตยาสูบพันธุ์เตอร์กิช อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการผลิตยาสูบพันธุ์เตอร์กิช ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูก รายได้ของเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ พบว่ากระบวนการผลิต เริ่มตั้งแต่การเตรียมดิน ดินต้องเป็นดินทรายหรือดินร่วนปนทราย ไม่เค็ม ระบายน้ำได้ดี พื้นที่ไม่มีร่มบัง และเพาะเมล็ดเมื่อได้ดินกล้า ๓๐-๓๕ วันจึงนำไปปลูกและดูแลรักษา ส่วนการคัดเลือกใบยานั้นคัดตามขนาดของใบแล้วนำไปตากแดดแล้วจึงทำกองหมักใบยาอย่างน้อย ๑๕-๓๐ วัน จากนั้นนำไปอัดในลังอัด เกษตรกรจะนำใบยาที่อัดห่อแล้วไปจำหน่ายยังสถานีใบยาสูบใกล้บ้าน รายได้ของเกษตรกรเมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วจะมีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครอบครัวประมาณ ๒๑,๓๐๐ บาทต่อปี

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,การประกอบอาชีพ,การผลิตยาสูบ

โกวิท อ่อนประทุม 2541. ผลกระทบทางเศรษฐกิจของสังคมเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกราม

บ้านจ้อก้อ ตำบลหนอง อำเภอบางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจของสังคมเกษตรกรรมผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามบ้าน
จ้อก้อ พบว่าปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม คือ การพัฒนา
โครงสร้างพื้นฐาน การแพร่กระจายของวัฒนธรรมเมือง ส่วนปัจจัยภายใน คือ การเปลี่ยนแปลงของ
ขนาดที่ทำนาเล็กลง และหมู่บ้านมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ผลกระทบทางเศรษฐกิจ พบว่ามี
การใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างคุ้มค่า มีการประกอบกิจการร้านอาหารกุ้ง ส่วนการเก็บออม เช่น
การฝากธนาคาร ซื้อทองเก็บไว้ และผลกระทบทางสังคมพบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ
ดีขึ้น บุตรหลานได้รับการศึกษาสูงขึ้น ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีชาวบ้านให้การส่งเสริมและ
สนับสนุนเป็นอย่างดี ด้านปัญหาสังคมในหมู่บ้านมีเพียงเล็กน้อย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,การประกอบอาชีพ,กุ้งก้ามกราม

กิตติ เอี่ยมโสภาส 2540. การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกร:ศึกษานิพนธ์ดبلومการค้า อำเภอ
ปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญห
ของเกษตรกรตำบลดอกลำ พบว่าเกษตรกรปลูกหม่อนพันธุ์ส่งเสริมมากกว่าพันธุ์พื้นเมือง ปัญหา
การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม คือ การขาดแคลนน้ำ การบำรุงรักษาแปลง การตัดแต่งกิ่งไม้ถูกวิธี การเกิด
โรค ส่วนการแก้ปัญหาดังกล่าวพบว่าสภาพตำบลได้จัดหาพื้นที่ปลูกหม่อน สนับสนุนหม่อนพันธุ์ดี
เกษตรอำเภอจัดหางบสร้างแหล่งกักเก็บน้ำมีการรักษาโรคด้วยการฉีดยาพ่น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

ปฤษฎา บุญเจือ 2536. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี
โครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์
พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต พัฒนาสังคม สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์ .

งานชิ้นนี้ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ปัจจัยที่มี
ผลต่อการมีส่วนร่วม ปัญหาและอุปสรรคของการทำงานในรูปของการมีส่วนร่วมของประชาชน
โดยศึกษาเชิงปริมาณ พบว่าประชาชนในโครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้มีส่วนร่วมในการพัฒนา
ชุมชนในระดับปานกลาง เพศ รายได้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน การเป็นสมาชิก
กลุ่มกิจกรรมการพัฒนา ความเป็นผู้นำและการคาดหวังผลตอบแทน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วน
ร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,การมีส่วนร่วม,การพัฒนาชุมชน

นันทนา วัฒนาประยูร 2539. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบพันธุ์เตอร์กิชหลังการรณรงค์งดสูบบุหรี่ : ศึกษากรณีบ้านหนองไฮ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาวบ้านหลังจากที่มีการรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่ในปีพ.ศ.2535 พบว่าการรณรงค์งดสูบบุหรี่ไม่มีผลทำให้รายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบพันธุ์เตอร์กิชลดลงตรงข้ามกับรายได้ของเกษตรกรส่วนมากมีรายได้จากการขายใบยาสูบเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาของคนในครอบครัวเกษตรกรหลังการรณรงค์งดสูบบุหรี่ไม่มีผลทำให้การศึกษาของคน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,เกษตรกร,การเปลี่ยนแปลง,เศรษฐกิจ,ยาสูบพันธุ์เตอร์กิช

ลักขณา จินดาวงษ์ 2545. เกลือสินแร่ ขบเซาที่สุวรรณภูมิ วารสารเมืองโบราณ. 5(3):95-101.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับเกลือสินแร่ ของสังคมอีสาน พบว่าเกลือสินแร่มีคุณสมบัติต่อการดำรงชีวิตของชาวอีสานตั้งแต่เกิดจนตาย อดีตมีการผลิตเกลือสินแร่กันในหลายพื้นที่ แต่ในปัจจุบันเริ่มลดลงพื้นที่ของอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ในปัจจุบันยังมีแหล่งต้มเกลือสินแร่กันอยู่ คือที่บ้านจาน บ้านเคย บ้านสาหร่าย บ้านสังข์น้อย ส่วนความเชื่อและข้อห้ามในการต้มเกลือ พบว่า ก่อนลงมือขุดเตา ต้องขออนุญาตบอกกล่าวพระแม่ธรณีก่อน ก่อนลงมือต้มต้องมีดอกไม้ ธูปเทียนหรือเครื่องเซ่นเพื่อบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทาง และเวลาต้มเกลือห้ามพูดหยาบคาย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,ความเชื่อ,เกลือสินแร่

ร้อยคำรวเอกจักรพันธุ์ จันทาญ 2542. ภาระการเป็นหนี้สินของเกษตรกรกับการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร ศึกษากรณีบ้านกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการจัดหาเครื่องจักรกลการเกษตร ภาระการเป็นหนี้สินของเกษตรกรที่เกิดจากการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร และผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของเกษตรกรบ้านกู่กาสิงห์ พบว่า ผู้ใช้รถแทรกเตอร์จัดหาเพื่อรับจ้างเป็นหลัก ผู้ใช้รถไถนาเดินตามจัดหาเพื่อใช้ในงานตนเอง ส่วนภาระหนี้สิน พบว่าเกษตรกรชำระหนี้หมดแล้ว การใช้เครื่องจักรกล

ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเกษตรกร พบว่าเดิมเคยทำนาดำเมื่อมีเครื่องจักรกลเข้ามาจึงเปลี่ยนมาทำนาหว่าน ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกิดการสร้างงาน
 คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,เครื่องจักรกลการเกษตร,รถไถนา

พอพันธ์ อรุณรัตน์ 2541. บทบาทของโครงการส่งเสริมศิลปาชีพต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
 ประชาชนในพื้นที่อำเภอบุณฑล จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
 (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาบทบาทของโครงการศิลปาชีพต่อการพัฒนาอาชีพ และพัฒนา
 คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อำเภอบุณฑล พบว่าโครงการศิลปาชีพได้จัดตั้งขึ้น 3 กลุ่ม คือ
 กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มเกษตรน้ำฝน และกลุ่มแกะสลัก ซึ่งบทบาทของโครงการทำให้สมาชิกมีการ
 พัฒนารายได้เพิ่มขึ้น มีการส่งเสริมการศึกษา ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อโครงการด้านการพัฒนาอาชีพ
 พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีทักษะในการประกอบอาชีพอย่างดี ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อโครงการด้านการ
 พัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่าสมาชิกมีรายได้ต่อเดือนประมาณ ๓,๐๐๐ บาท และความสัมพันธ์ใน
 หมู่บ้านพบว่าทำให้เกิดความสามัคคี

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,โครงการส่งเสริมศิลปาชีพ,การพัฒนา
 คุณภาพชีวิต

วราภรณ์ นวลเพ็ญ 2539. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวบ้านเชียง ตำบลเชียง
 กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา) บัณฑิต
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัจจัยและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
 ของชาวบ้านเชียง โดยศึกษาจากผู้รู้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา พบว่าการกู้ยืมเงินจาก
 ธนาคาร ธกส. การผลิตพืชเพื่อการค้า การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตภายในหมู่บ้านและการติดต่อ
 ค้าขายนอกหมู่บ้าน ด้านสังคมได้แก่การสาธารณสุข การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การ
 สื่อสารมวลชน นโยบายของรัฐ นิเวศวิทยา ผู้นำชุมชน ผลกระทบทางเศรษฐกิจ มีการผลิตแบบยัง
 ชีพเป็นเพื่อขาย มีรายได้รายจ่ายเพิ่ม มีการกู้ยืมและการมีหนี้สินเพื่อนำไปประกอบอาชีพเสริม
 สะสมเครื่องอำนวยความสะดวกมากขึ้น ด้านสังคมมีสมาชิกแต่ละครอบครัวลดลง การศึกษา
 ชาวบ้านส่งบุตรหลานเรียนในระดับสูงขึ้น การสาธารณสุข เปลี่ยนจากการรักษาด้วยสมุนไพรเป็น
 แบบแผนปัจจุบัน ด้านศาสนา วัดยังเป็นศูนย์รวมจิตใจ ด้านความเชื่อ ประเพณี

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,ชาวบ้าน,การเปลี่ยนแปลง,เศรษฐกิจ,สังคม,
 ศาสนา

วีระชัย โสภะพัธ 2546. พัฒนาการชุมชนลุ่มน้ำชี ศึกษากรณีชุมชนเมือง อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนลุ่มน้ำชี อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างปี 2444-2545 พบว่า พัฒนาการชุมชนลุ่มน้ำชี อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งพัฒนาการเป็น 3 ช่วง ดังนี้ ช่วงแรกการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของพวกข่าและการอพยพรวมกันของพวกลาวได้สร้างเมืองขึ้น มีเจ้าเมืองเป็นผู้นำ มีการปรับตัวการพึ่งพาอาศัยกัน ช่วงที่ 2 การปกครองเป็นมณฑลเทศาภิบาล เกิดการตั้งถิ่นฐานของคนจีน เกิดการค้าขาย คนพึ่งพาธรรมชาติน้อยลง และต่อมามีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 อำเภอพนมไพรเป็นเมืองเปิดมากขึ้น มีการปรับตัวเข้าหากันระหว่างชาติพันธุ์ข่า ลาว และจีน พึ่งพาอาศัยกัน ความสัมพันธ์ในเครือญาติและครอบครัวลดลง ด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,ชุมชนลุ่มน้ำชี,พัฒนาการ,วิถีชีวิต

บุษกร ลำโรง 2546. การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำนาข้าวในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งกุลาร้องไห้: ศึกษากรณีบ้านฮ่องสังข์ ตำบลทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำนาข้าว ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนและผลกระทบที่เกิดจากการปรับเปลี่ยน วัฒนธรรมการทำนาข้าวของบ้านฮ่องสังข์ ตำบลทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าการปฏิรูปที่ดินในทุ่งกุลาร้องไห้ทำให้ชาวบ้านได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในด้านต่างๆมากโดยเฉพาะการทำนา และมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำนาคมาเป็นนาหว่าน ช่วยให้เกษตรกรประหยัดแรงงานและเวลา และทุนทรัพย์ งานไม่หนัก ไม่ยุ่งยาก และสอดคล้องกับภาวะการขาดแคลนแรงงานไม่ต้องเสี่ยงกับสภาพดินฟ้าอากาศ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,ทุ่งกุลาร้องไห้,การปรับเปลี่ยน,การทำนาข้าว

ศรัศิกร วลิลโคม 2546. วัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ วารสารเมืองโบราณ. 29(2):12-22.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ ซึ่งวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ หมายถึงวัฒนธรรมของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่หรือท้องถิ่นที่เรียกว่าทุ่งกุลาร้องไห้ พบว่า คำว่า "ทุ่งกุลาร้องไห้" ที่กลายมาเป็นชื่อท้องถิ่นนั้นมาจากการเล่าขานมาว่าพื้นที่ทุ่งราบแห่งนี้ในจังหวัดร้อยเอ็ดมีความแห้งแล้งและทุรกันดารเสียจนพวกพวกพ่อค้าจากถิ่นอื่นที่เรียกว่า

"พวกกูลา" ต้องร้องไห้ในยามที่เดินผ่านทุ่งแห่งนี้ ดูเหมือนว่าเป็นทุ่งร้างโหดไม่มีผู้อาศัยอยู่แต่ความเป็นจริงทุ่งกุลามีผู้คนอาศัยอยู่เป็นชุมชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,ทุ่งกุลาร้องไห้,กูลา

เสนอ ธงโสม 2541. สักยภาพในการจัดการเงินกู้ของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาโพนทอง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิธีการใช้เงินกู้และผลกระทบของการใช้เงินกู้ของเกษตรกร พบว่ามีทั้งเกษตรกรที่นำเงินไปใช้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้เงินกู้ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาในด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ปัญหาการประกอบอาชีพ ปัญหาหนี้สินในและนอกระบบ ปัญหาค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ส่วนด้านสังคม พบว่าเกษตรกรไม่สามารถชำระคืนได้ตามกำหนดสัญญาได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์,การเกษตร,สินเชื่อ,หนี้สิน

ท่อนจันทร์ วงศ์พรหม 2540. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสว่าง ตำบลสว่าง อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการดำเนินงาน และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสว่าง พบว่าการดำเนินงานมี ๕ กิจกรรมคือ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทอผ้าพื้นเมือง การแปรรูปอาหารตามฤดูกาล ร้านค้ากองทุนหมู่บ้าน และธนาคารข้าว ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สมาชิกมีความสามารถ มีทักษะมีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่ม มีการกำหนดบทบาท ทำให้ผลงานที่ได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจของกลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้ มีการจัดการตลาด ส่วนปัจจัยด้านระบบงาน ได้แก่ การได้รับการฝึกอบรม การสนับสนุนจากรัฐและเอกชน การได้รับความรู้ด้านวิชาชีพผ่านเจ้าหน้าที่รัฐ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,ธุรกิจชุมชน,กลุ่มแม่บ้าน

สุริยา สมุทรกุลปดี 2543. การเมืองวัฒนธรรมในบุญหะเหวดร้อยเอ็ด นครราชสีมา:ห้องไทยศึกษา นิทัศน์ สาขาวิชาศึกษาทั่วไป สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการเมืองวัฒนธรรมและการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมทางศาสนาให้เป็นพิธีกรรมทางโลกย์ โดยใช้ตัวอย่างจากงานบุญพะเหวด จ.ร้อยเอ็ด จัดขึ้นบริเวณบึงผาญชัย ตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นมาได้กลายเป็นพิธีกรรมของทางราชการและนักการเมืองท้องถิ่น โดยรับมาเป็นเวทีสร้างสมอำนาจและมีและแสวงหาประโยชน์ทางการเมืองอย่างชัดเจน การเมืองวัฒนธรรมชี้ให้เห็นว่างานบุญพะเหวดที่ได้เปลี่ยนแนวคิดและความเชื่อจากพิธีกรรมที่เน้นเรื่องการให้ทาน กรรม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,พิธีกรรมทางศาสนา,แนวคิดและความเชื่อ,บุญพะเหวด

สุทิน สนองผัน 2540. จากเมืองสิบเอ็ดศักราช สิบแปดป้อมเอี่ยม ชาวเก้าแม่ขันโค:เมืองที่มีชื่อประหลาดในดินแดนอีสาน สู่ความสัมพันธ์กับเครือข่ายทางสังคมใกล้เคียง วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 5(2):53-66.

งานชิ้นนี้เป็นบทความเกี่ยวกับเมืองร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นชื่อเมืองที่แปลกในดินแดนอีสานสู่ความสัมพันธ์กับเครือข่ายทางสังคมใกล้เคียง กล่าวได้ว่าเมืองร้อยเอ็ดเป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญยิ่งในแถบลุ่มน้ำชี การล่มสลายของเมืองร้อยเอ็ดทำให้เกิดเมืองต่างๆขึ้นมากมายในบริเวณใกล้เคียงทั้งเมืองที่ยึดถือในเปิงบ้าน เปิงเมืองแบบเก่าหรือกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่อย่างชาวภูไท ไทยกะเลิงและกลุ่มอื่นๆ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,เมืองโบราณ,ชื่อเมือง

อัครพงษ์ คุนาเอก 2543. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการบูรณาการทางสังคมของชาวคริสต์และชาวพุทธบ้านน้อยชลประทาน ตำบลอุ่มเม่า อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการบูรณาการทางสังคมและผลกระทบจากการบูรณาการทางสังคม พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการบูรณาการทางสังคมของชาวคริสต์และชาวพุทธ ได้แก่ ระบบเครือญาติ ๕๑.๓% การศึกษาอบรม ๔๕.๑% กลุ่มเพื่อน ๔๖.๕% ศาสนาและความเชื่อ ๔๒.๖%เศรษฐกิจ ๖๐.๘% สถานภาพทางสังคม ๕๖.๕% สถาบันการปกครอง ๕๒.๒% ผลกระทบต่อการบูรณาการทางสังคมของชาวคริสต์และชาวพุทธมีดังนี้ มีการสมรสระหว่างชาวคริสต์และชาวพุทธ ๕๒.๒% มีการจ้างแรงงานในการทำนา ๗๑.๕% ชาวพุทธมีโลกทัศน์ต่อชาวคริสต์ในแง่ปานกลางและดี ๕๒% และ ๑๖% ตามลำดับ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,ศาสนา,การบูรณาการ,คริสต์

มุกดา วรรณทิพย์ 2541. ผลกระทบจากการประกอบอาชีพในภาคบริการของสตรีบ้านขาม ตำบล
บึงนคร อำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดี
ศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาผลกระทบจากการทำงานในภาคบริการของสตรีบ้านขาม และ
ผลกระทบจากการประกอบอาชีพในภาคบริการ พบว่า กลุ่มสตรีที่ทำงานในกรุงเทพมหานครมี
กระบวนการทำงานในภาคบริการ คือ ทำงานเป็นแม่บ้านให้กับนายจ้างชาวญี่ปุ่นทำงานใน
ร้านอาหาร เป็นนักร้อง เป็นช่างเสริมสวย ช่างเย็บผ้า และกลุ่มสตรีที่ขายแรงงานในต่างประเทศ
ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาครอบครัว

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,สตรี,การประกอบอาชีพ,ผลกระทบ

ชัช ศรีอ้วน 2545. ปัญหาของสตรีจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน:กรณีศึกษานานาวิ ตำบลศรีวิชัย
อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงานสตรีและปัญหาของสตรี จากการ
เคลื่อนย้ายแรงงานใช้วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก พบว่าสาเหตุของการ
เคลื่อนย้ายแรงงานเกิดจากความยากจน อพยพไปทำงานหาบเร่ขายข้าวหมากมากที่สุด สตรีที่
เคลื่อนย้ายไปทำงานต่างถิ่น ประสบปัญหาค่าเช่าที่พักราคาแพง ขาดความปลอดภัยในการทำงาน
คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,สตรี,การย้ายถิ่น,ความยากจน,การผลิต

สุพรรณิ สุ่มเล็ก 2543. พฤติกรรมความเจ็บป่วยและกระบวนการแสวงหาการรักษาเพื่อสุขภาพ:
มุมมองจากมิติทางสังคมวัฒนธรรม วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
23(1):39-50.

งานชิ้นนี้ ศึกษาพฤติกรรมความเจ็บป่วยและกระบวนการแสวงหาการรักษา
เพื่อสุขภาพโดยมองจากมิติทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของระบบ
ความคิด ความเชื่อ การรับรู้ต่อความเจ็บป่วยภายใต้ตัวกำหนดทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม
กับการเลือกใช้ระบบบริการสุขภาพในรูปแบบต่างๆในแง่ปริมาณ ประเภท และคุณภาพของแหล่ง
บริการ บทบาทของผู้ให้บริการและความสามารถในการรักษา ซึ่งมีคุณค่าอย่างยิ่งในการทำ
ความเข้าใจและวิเคราะห์พฤติกรรมความเจ็บป่วยที่เป็นจริงของบุคคลเป็นแนวทางให้ทราบแบบแผนการ
เจ็บป่วยแบบต่างๆของผู้ป่วยรวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลกำหนดพฤติกรรมความเจ็บป่วยที่แตกต่างกัน
เพื่อให้การ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ระบบความคิด,ความเชื่อ,พฤติกรรมความเจ็บป่วย,การ

รักษา

โชติ เพชรชื่น 2535. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วารสารการวัดผลการศึกษา. 14(40):51-62.

งานชิ้นนี้ศึกษาคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผล ได้แก่ ความเชื่อ โชคลาง ผีศาจ การกินอยู่ ความผิดปกติของวัตถุสิ่งของ พืชและสัตว์ เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้มีความเชื่อเหล่านั้น กลุ่มตัวอย่างคือ บุคคลที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ข้าราชการครู รับจ้าง และนักเรียน จำนวน 45 คน พื้นที่เป้าหมายเขตอีสานเหนือ พบว่า การวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่บ่งชี้ถึงบุคลิกภาพของเยาวชนไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นบุคลิกภาพที่ไม่พึงปรารถนาเพราะเป็นลักษณะของความงมงายอยู่กับสิ่งที่ไร้เหตุผล มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบุคลิกดังกล่าว เพื่อให้เป็นบุคลิกที่มีบุคลิกเหมาะสมที่จะดำรงอยู่ในสังคมอุตสาหกรรมในอนาคตได้ ตัวแปรสำคัญที่สัมพันธ์กับความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลในระดับชั้น ป.6 ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกด้านการบริการและความมีเหตุผล ในระดับม.3 ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู ความมีเหตุผล

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ระบบคิด,ความเชื่อ,คตินาบ้าน,เยาวชน

ไพศาล ช่วงฉ่ำ 2536. ระบบนิเวศป่าไม้กับภัยแล้งอีสาน จุลสารสภาวะแวดล้อม. 12(1):15-22.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับระบบนิเวศป่าไม้และภัยแล้งอีสาน พบว่า ภาคอีสานมักจะประสบปัญหาธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นภัยน้ำท่วมหรือภัยแล้ง ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันจนถึงต้องอพยพไปขายแรงงานในภาคต่างๆรวมทั้งต่างประเทศแถบตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาภัยธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะภัยแล้ง การที่ชาวอีสานไม่สามารถทำการเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารใดๆประกอบกับปัจจัยอื่นๆที่บีบรัด เช่น ภาวะการเป็นหนี้สินจำเป็นอย่างยิ่ง ชาวอีสานต้องค้นหาทางออกโดยการไปทำงานตามที่ต่างๆ ป่าไม้ซึ่งมีบทบาทหรือความสัมพันธ์ต่อความเปลี่ยนแปลงในหลายประการต่อวิถีชีวิตเกษตรกรอีสานที่มีอาชีพหลักทำ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ระบบนิเวศป่าไม้,ภัยแล้ง,การแก้ปัญหา

พรเพ็ญ ทับเปลี่ยน 2541. การวิเคราะห์การอยู่รอดของชุมชนในระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า
วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี (สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์) มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

งานชิ้นนี้ศึกษาการวิเคราะห์การอยู่รอดของชุมชนในระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าพบว่าชุมชนจะอยู่รอดได้ในระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าก็ต่อเมื่อชุมชนสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความสัมพันธ์ระบบเศรษฐกิจชุมชนกับระบบเศรษฐกิจที่เหนือกว่าให้เป็นความสัมพันธ์

แบบสมดุล ซึ่งการอยู่รอดของชุมชนในระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าเกิดจากการทำงานร่วมกันของกลไกที่สำคัญ คือ กลไกภาคอุตสาหกรรม กลไกภาคปฏิบัติการและกลไกผลิตซ้ำ ทำให้ชุมชนมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ ลดความเสี่ยงเปรียบจากกระบวนการทางเศรษฐกิจหมายถึงการรักษาส่วนเกินจากระบบเศรษฐกิจไว้กับชุมชนได้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ระบบเศรษฐกิจ,การปรับตัว,ความเคลื่อนไหวและการต่อรอง

กิตติ วรกิจรัตน์ 2544. การย้ายถิ่นของชาวชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าสู่เขตเทศบาลเมืองนครปฐมหลังภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาสาเหตุกระบวนการและผลกระทบของการย้ายถิ่นของชาวชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลังภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม เช่น การที่พ่อแม่แยกทางกัน การคิดหนี้การพนัน การหย่าร้าง และค่านิยมในการไปทำงานในเมืองโดยผ่านเครือข่ายทางสังคมเป็นสาเหตุของการย้ายถิ่น ผู้ย้ายถิ่นโดยมากมีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นก่อนหน้านี้ที่จะย้ายเข้ามาานครปฐมเมื่อผู้ย้ายถิ่นเข้ามาประกอบอาชีพที่แตกต่างจากอาชีพเดิมของตน เช่น เกือบของเก่าขาย รับจ้าง ถีบสามล้อ ด้านเศรษฐกิจ ก่อนหน้าภาวะวิกฤติเศรษฐกิจผู้ย้ายถิ่นในระยะเวลาสั้นๆ โดยเกิดจากความแห้งแล้งจนไม่สามารถประกอบอาชีพได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ระบบเศรษฐกิจ,ค่านิยม,การย้ายถิ่น

รัชคนัย สิทธิศาสตร์ 2540. วิถีชีวิตของแรงงานก่อสร้างอีสานในกรุงเทพมหานคร:กรณีศึกษาโครงการก่อสร้างแห่งหนึ่ง ย่านรามคำแหง วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของแรงงานก่อสร้างอีสานอธิบายลักษณะเครือข่ายทางสังคมของการเข้าสู่อาชีพแรงงานก่อสร้าง แบบแผนการดำเนินชีวิต การปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ชุมชน สุขภาพ พบว่าสาเหตุการย้ายถิ่นเนื่องจากปัจจัยผลักดันภายในชุมชนและปัจจัยดึงดูดจากแหล่งจ้างงาน เข้าสู่อาชีพผ่านระบบเครือข่ายทางสังคมและไม่ผ่าน ด้านชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมไม่ดี อยู่กันอย่างแออัด เป็นที่รวมของกิจกรรมทุกอย่าง มีนายจ้างคอยคุมอย่างเข้มงวด ขาดสวัสดิการขาดความมั่นคงในการทำงาน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีภาวะความเครียดความเจ็บป่วยร่างกายและสุขภาพจิต ด้านครอบครัวเด็กวัยเรียนถูกทอดทิ้งให้อยู่

กับผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ขาดการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,แรงงานก่อสร้าง,วิถีชีวิต,การปรับตัว,ผลกระทบ

สุวิทย์ ชีรสอวตและคนอื่นๆ 2537. รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและประสิทธิภาพของ
แรงงานในภาคอีสาน [ขอนแก่น]:องค์การบริหารวิเทศกิจแห่งประเทศไทยและ
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและประสิทธิภาพของแรงงานนอกภาคเกษตร
ในอีสาน พบว่าลูกจ้างส่วนใหญ่มีบิดามารดาเป็นเกษตรกรเคยทำอาชีพเกษตรกรมาก่อนและมีทั้ง
ที่เป็นลูกจ้างอย่างเต็มเวลาและทำการเกษตรไปพร้อมๆกัน เพราะอาชีพเกษตรกรมีรายได้ต่ำ มีนา
น้อย มีเวลาว่างหลังฤดูการทำนา ลูกจ้างที่เข้าออกมีทั้งระดับฝีมือและระดับแรงงานสาเหตุที่ออก
เพราะออกไปทำนาได้งานใหม่ดีกว่าและงานหนักเกินไป ค่าจ้างต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำขณะที่นายจ้าง
ต้องการได้ลูกจ้างทำงานมากกว่าที่กฎหมายกำหนด สวัสดิการที่นายจ้างจัดให้น้อยคือ ที่พัก
นายจ้างประเมินว่าลูกจ้างมีสภาพการทำงานมากกว่าลูกจ้างชายทั้งในด้านความขยัน การตรง
ต่อเวลา ความประณีต การปฏิบัติตามคำสั่ง มนุษย์สัมพันธ์กับนายจ้าง ส่วนลูกจ้างชายมีการเรียนรู้
ดีกว่าลูกจ้างหญิง ส่วนลูกจ้างต้องการนายจ้างที่ใจดีให้ความไว้วางใจช่วยเหลือเมื่อเดือดร้อน
คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,แรงงานและทรัพยากรมนุษย์,เกษตรกร

วิยุทธ์ จำรัสพันธ์และคนอื่นๆ 2540. รายงานการศึกษาการจ้างแรงงานสตรีนอกระบบใน
ภาคอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น:สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการรับช่วงงานการผลิตของสตรียังอยู่นอกระบบความ
คุ้มครองของกฎหมายที่ทวีจำนวนและประเภทมากขึ้น พบว่าระบบการรับช่วงมี 3 ประเภทคือ
โรงงานที่ไม่ได้ตั้งในหมู่บ้าน โรงงานตั้งในหมู่บ้านและเป็นงานที่เกิดจากการพัฒนาและขยายธุรกิจ
ในชุมชน สภาพการจ้างงานจะได้รับค่าตอบแทนเป็นรายชิ้น สภาพการทำงานโดยทั่วไปผู้รับงาน
ส่วนใหญ่ไม่ค่อยตระหนักในสุขภาพหรืออันตรายที่เกิดจากการทำงานนัก รักษาตามอาการที่เกิดไม่
มีการป้องกันล่วงหน้า ไม่มีการกำหนดวันหยุดแน่นอนผู้รับงานเป็นหญิงมีอายุ 16-77 ปี
คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,แรงงานและทรัพยากรมนุษย์,การจ้างแรงงานสตรี

เรณู เมืองเกลี้ยง 2543. การศึกษาปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม พฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อ
การเป็นโรคเลปโตสไปโรซิสในเขตพื้นที่อำเภอหนองบุญนาท กรุงเทพมหานคร:บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.

อุบัติการณ์ของโรคเลปโตสไปโรซิสในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การติดเชื้อส่วนใหญ่เกิดจากการประกอบอาชีพ กลุ่มคนวัยแรงงาน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของครอบครัวมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคมามากที่สุด การศึกษาปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเป็นโรคเลปโตสไปโรซิส ในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค หมู่ที่ 6 ตำบลหนองขุนนาง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคเลปโตสไปโรซิส การให้ความหมาย การรับรู้ และความเชื่อเกี่ยวกับโรค ตลอดจนพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยและผลกระทบที่ผู้ป่วยได้รับการป่วยเป็นโรคเลปโตสไปโรซิส

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, โรคเลปโตสไปโรซิส, การติดเชื้อ, สาเหตุ, กลุ่มคนวัยแรงงาน

ยิ่งยง เทาประเสริฐ 2542. บทเรียนเอดส์ภาคเหนือ:สู่การปรับใช้ในชุมชนอีสาน ขอนแก่น:ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาศาธารณสุขมูลฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

งานชิ้นนี้กล่าวถึงปรัชญาของโรคเอดส์ที่เกิดขึ้นในภาคอีสาน แต่ภาคอีสานจะมีความแตกต่างจากภาคเหนือตรงที่จะมีความเร็วและรุนแรงมากกว่าภาคเหนือถือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกะทันหัน รุนแรง จนชาวบ้านเกิดการไม่ยอมรับผู้ป่วยอย่างรุนแรง ในขณะที่ภาคเหนือปัญหาเอดส์ค่อย ๆ เกิดขึ้นทำให้ชุมชนมีโอกาสด้านรับ การศึกษาและการเรียนรู้และปรับตัวให้สามารถอยู่ร่วมกับปัญหาเอดส์ได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, โรคเอดส์, การป้องกันและควบคุม

ศูนย์ประสานงานการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2542.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น AIDS NET การประชุมวิชาการระดับภูมิภาคเรื่องชุมชนอีสานกับผู้ป่วยติดเชื้อเอดส์:แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต (ครั้งที่ 3:2541:ขอนแก่น) ขอนแก่น: ศูนย์ประสานงานการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น AIDS NET.

งานชิ้นนี้รวบรวมบทความและสรุปการประชุมวิชาการระดับภูมิภาค บทบาทของผู้ติดเชื้อเอดส์และชุมชนในการดูแลหรือเกี่ยวข้องกับผู้ป่วยเอดส์ โดยผู้ป่วยเองควรมีทางเลือกในการรักษาสมุนไพร หรือ ผสมผสานทั้งสมุนไพร ยา และการฝึกสมาธิ หากความรู้เพิ่มเติมในเรื่องเอดส์ หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องต้องมีบทบาทที่เหมาะสมของแต่ละหน่วย เช่น ภาครัฐที่ควรเน้นด้านบริการ ผลักดันนโยบายของชุมชนให้เข้มแข็ง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, โรคเอดส์, ภูมิปัญญาในการรักษาพยาบาล, สมุนไพร

การประชุมวิชาการระดับภูมิภาคเรื่องโรคเอดส์กับเยาวชนอีสาน (ครั้งที่ 2539.2:2539:ขอนแก่น)

การประชุมวิชาการระดับภูมิภาค ครั้งที่ 2 เรื่องโรคเอดส์กับเยาวชนอีสาน:วันที่ 24-26

กรกฎาคม 2539 ณ ห้องมงกุฎเพชร โรงแรมโฆมะ จังหวัดขอนแก่น

ขอนแก่น:ศูนย์ประสานงานการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาโรคเอดส์โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนอีสานที่จะเป็นวัยแรงงานที่สำคัญในอนาคตภาคอีสานมีประชากรมากถึง 1 ใน 3 ของประเทศ มีวัฒนธรรม ภาษา และประเพณีแตกต่างกันค่อนข้างมาก และการศึกษาค่อนข้างน้อย จึงเป็นกลุ่มที่มีการเดินทางไปทำงานในจังหวัดต่างๆ มากที่สุด จึงอาจทำให้มีการกระจายเชื้อโรคเอดส์มากขึ้น จึงมุ่งหวังให้เยาวชนอีสานได้ทราบสถานการณ์มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวคิดและวิธีในการควบคุมโรคเอดส์เมื่อเติบโตเป็นวัยทำงานในอนาคต

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,โรคเอดส์,เยาวชนชนบท

ประสพ เรียงเงิน 2539. ความรู้และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากการทำงานของ

คนงานหญิงในโรงงานอุตสาหกรรมศึกษาเฉพาะกรณีในโรงงานทอกระสอบ วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒน)บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัย ความรู้และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากการทำงานของคนงานหญิงในโรงงานทอกระสอบ จำนวน 190 คน พบว่าคนงานมีความรู้และการปฏิบัติตนป้องกันอันตรายจากการทำงานปานกลาง ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม การทำงาน การได้รับข่าวสารข้อมูลด้านความปลอดภัย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,โรงงานทอกระสอบ,แรงงานสตรี,มาตรการความปลอดภัยในโรงงาน

เพชรฯ ชูบสุวรรณ 2539. ผลกระทบของการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่มีผลต่อระบบนิเวศชุมชน :

กรณีศึกษาชุมชนบ้านโนนขามแป ตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒน) บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาผลกระทบการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อระบบนิเวศชุมชนระบบนิเวศของชุมชนก่อนและหลังและการปรับตัวของชุมชนก่อนและหลัง จากชุมชนบ้านโนนขามแป ต.กุดน้ำใส อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น พบว่ามีผลกระทบด้านบวกคือ ชาวบ้านมีรายได้จากการ

ส่งขายต้นยูคาลิปตัสให้โรงงานมากขึ้น มีการรับจ้างทำงานนอกหมู่บ้าน มีการประกอบอาชีพหลากหลายขึ้น เกิดระบบค่านิยมแบบทุนนิยม กลายเป็นสังคมเมืองนิยมความทันสมัยมากขึ้น เปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยว มีบ้านหลังใหม่กว้างขวางมั่นคงแข็งแรงมากขึ้น เด็กมีโอกาสศึกษาหาความรู้และเรียนต่อมากขึ้น แต่ผลกระทบในด้านลบคือ ทรัพยากรลดลง ชาวบ้านมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น และมีหนี้สินตามมา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, โรงงานอุตสาหกรรม, ผลกระทบ, นิเวศวิทยา

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2545. รายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย ปีที่ 1 เรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามลำแม่น้ำมูล [ม.ป.ท.:ม.ป.พ.].

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับลำน้ำมูล โดยศึกษาถึงศักยภาพของลำน้ำมูลในการที่จะส่งเสริมพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเส้นทางน้ำสายอารยธรรมแห่งภาคอีสาน โดยการศึกษาวิจัยนี้จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรักษาสิ่งแวดล้อมเกิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ สร้างรายได้ให้กับผู้คนในชุมชน และนำเสนอประโยชน์เชิงเศรษฐกิจการท่องเที่ยวมาให้กับภูมิภาคอีสานโดยงานชิ้นนี้จะประกอบด้วย 4 โครงการย่อยในลักษณะการวิจัยสหสาขาวิชาการ ที่มีใช้เป็นส่วนวิชาที่ใกล้ชิดกัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ลำน้ำมูล, ศักยภาพ, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สนั่น ชูสกุล 2543. มหันตภัยของทะเลสาบเทียม กรณีลุ่มน้ำอีสาน วารสารเมืองโบราณ. 26(1):79-92.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับมหันตภัยของทะเลสาบเทียม กรณีลุ่มน้ำอีสาน พบว่า "ทะเลสาบเทียม" หรืออ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยความล้าหนาทวิศกรรม ในนามของเขื่อน แม้ได้นำความอัศจรรย์ใจในความสามารถของมนุษย์มาสู่ยุคสมัยแต่ทะเลสาบเทียมได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันใหญ่หลวงมาสู่ธรรมชาติและสังคม คือ

- 1) พื้นที่สำหรับสร้างอ่างเก็บน้ำ ถ้าไม่ใช่บริเวณหุบเขาอันอุดมสมบูรณ์แล้วก็เป็นที่ดินที่น้ำท่วมถึงซึ่งเป็นที่ดินคุณภาพชั้นหนึ่ง
- 2) ป่าไม้คือพื้นที่ชุ่มชื้นและเป็นแหล่งกักน้ำที่สำคัญที่สุด
- 3) เขื่อนทะเลสาบกลางแม่น้ำภาคอีสานส่งผลกระทบต่อป่าทุ่งป่าตามองค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศแม่น้ำ
- 4) การสูญพันธุ์ปลา ซึ่งเขื่อนเป็นเหตุทำลายระบบนิเวศ
- 5) ดินเค็มแพร่กระจาย 6) สิ่งมีชีวิตที่น้ำกล้วเข้ามาแทนที่ปลว หอย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, ลุ่มน้ำ, ระบบนิเวศ, การสร้างเขื่อน

จารุวรรณ ธรรมวัตรและคณะ 2543. ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตและวิถีคิดต่อวิถีการผลิตแบบพอเพียงของคนอีสาน มหาสารคาม:คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิถีการผลิตแบบพอเพียงในกลุ่มน้ำชี เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในชุมชนที่ประกอบเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีวิถีการผลิตที่ไม่ซับซ้อนสัมพันธ์กับระบบนิเวศน์ สิ่งบ่งชี้ความพอเพียง เช่น การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร การมีภูมิปัญญาที่สืบสานความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ปังจัยเกื้อหนุนให้เกิดความพอเพียง คือโลกทัศน์แบบพื้นบ้าน มีทุนทางธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนสังคม ส่วนปังจัยที่ลดความพอเพียงคือโลกทัศน์แบบพื้นเมือง การพัฒนาที่ทำลายทุนธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนสังคม และการปรับเปลี่ยนท่าทีต่อชีวิต ปรับเปลี่ยนค่านิยมด้วยการเลียนแบบจากสื่อมวลชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,กลุ่มน้ำชี,เศรษฐกิจพอเพียง

มานีน ถิ่นทอง 2537. เสี่ยงเพรียก ก่อนเปลี่ยนทางชีวิตชาวประมงลุ่มน้ำมูล วารสารสยามอารยะ. 2(24):57-60.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับเสี่ยงเพรียก ก่อนเปลี่ยนทางชีวิตชาวประมงลุ่มน้ำมูล กล่าวถึงเมื่อปลายปี 2537 เป็นฤดูน้ำเงินของมากกว่าปกติ ภายหลังจากเขื่อนปากมูลได้ขวางกั้นลำน้ำเพื่อประโยชน์ในการผลิตกระแสไฟฟ้าซึ่งเริ่มปั่นกระแสไฟฟ้าอย่างเป็นทางการ เมื่อเดือนตุลาคมที่ผ่านมา แม่น้ำมูลไม่พบแก่งสะพือและความสวยงามของแก่งตะนะอันมีช่องหลืบซอกหินมากมายให้ฝูงปลาได้หลบพักอาศัย ส่งผลกระทบต่ออาชีพชาวประมงเขื่อนปากมูลนับพันครัวเรือนจนกลุ่มชาวประมงเรียกร้องค่าเสียหาย เนื่องจากปลาที่อพยพมาจากแม่น้ำโขงขึ้นไปวางไข่เหนือลำน้ำมูลจะสูญพันธุ์ ทาง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,กลุ่มน้ำมูล,ชาวประมง,การสร้างเขื่อน,ผลกระทบ

วลัยลักษณ์ ทรงศิริ 2539. แหล่งผลิตเกลือสมัยโบราณลุ่มน้ำสงคราม วารสารเมืองโบราณ. 22(4):39-52.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับแหล่งผลิตเกี่ยวกับแหล่งผลิตเกลือสมัยโบราณลุ่มน้ำสงคราม พบว่า ลุ่มน้ำสงครามตั้งอยู่ในแอ่งสกลนคร ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดสกลนคร หนองคาย และนครพนม ลักษณะทางธรณีวิทยาของพื้นที่บริเวณนี้ประกอบด้วยหินชุดต่างๆหมวดหินชุดสำคัญในบริเวณลุ่มน้ำสงครามนี้คือ หมวดหินมหาสารคามหรือหมวดหินเกลือ ซึ่งมีแร่โพแทชและเกลือหินที่นำไปใช้ในอุตสาหกรรม ลักษณะและวิธีการผลิตเกลือในสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ลุ่มน้ำสงคราม,กระบวนการผลิต,แหล่งผลิต,เกลือ

บทบรรณาธิการ 2539. ลุ่มน้ำสงคราม:คุณภาพของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชน

วารสารเมืองโบราณ. 22(4):6-10.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับลุ่มน้ำสงคราม:คุณภาพของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม พบว่า ชุมชนอีสานเกือบทุกแห่งมักตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำเหมือนกัน และเป็นแหล่งน้ำนั้น อาจเรียกได้ว่า สังคมน้ำนิ่ง สังคมอีสานโบราณแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะต้องพึ่งตนเองและอยู่ได้ด้วยตัวเองเป็นสำคัญ ดังเช่น ชุมชนในบริเวณลุ่มน้ำสงคราม ซึ่งนับเป็นชุมชนท้องถิ่นหนึ่งที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น มีอาหารหลักในการดำรงชีพคือข้าวและปลา สำหรับปลานั้นในฤดูแล้งพื้นดินแห้งแล้งปลาไม่มี จึงต้องหาทางเก็บรักษาไว้ให้กินตลอดปี โดยทำปลาแดกหรือปลาร้า ซึ่งมีความสำคัญมาก โดยใส่ไหเก็บไว้ตามใต้ถุนบ้านหรือภายในห้องครัวแต่ละเขตแต่ละบริเวณของภูมิภาคก็จะมีไหปลาแดกเป็นเอกลักษณ์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ลุ่มน้ำสงคราม,วิถีชีวิต,สิ่งแวดล้อม

ธนรักษ์ เมฆขยา 2540. สภาวะเศรษฐกิจสังคมเกษตรในเขตชลประทานลุ่มแม่น้ำโขง

วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2(4):69-82.

จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 96 ของประชากรในพื้นที่ประกอบอาชีพการเกษตรควบคู่กับอาชีพนอกภาคเกษตร ข้าวยังคงเป็นพืชหลักควบคู่ไปกับพืชเศรษฐกิจอื่นๆ โครงสร้างสถาบันครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากการอพยพออกจากพื้นที่สำหรับการใช้น้ำในเขตชลประทานปรากฏว่าใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ ในเขตโครงการสูบน้ำพบว่าไม่มีการปลูกพืชในฤดูแล้งทั้งที่สามารถสูบน้ำขึ้นมาใช้ได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ลุ่มแม่น้ำโขง,เขตชลประทาน,สภาวะเศรษฐกิจและสังคม

เสาวภา สุขประเสริฐ 2543. มิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.เมือง) จังหวัดเลย กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.).

ศึกษาชุมชนหมู่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง จังหวัดเลย ในเรื่องปัญหา แผนงาน และโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลและศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการนำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อันนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, เลข องค์การบริหารส่วนตำบล, มิติวัฒนธรรม, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การพัฒนาชุมชน

ทองทิพย์ สุนทรชัย 2538. รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทสตรีอีสานกับการจัดการทรัพยากรน้ำ :

กรณีศึกษาชุมชนบ้านแสงภา ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย [ขอนแก่น]:

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและบทบาทของสตรีในชุมชนบ้านแสงภา พบว่าไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สมาชิกภายในชุมชนมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้น และยึดถือความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้และยึดถือประเพณีดั้งเดิม สตรีในชุมชนนี้มีสภาพเป็นแม่ เมีย และลูกสาวใน 3 บทบาทคือ เป็นแม่ศรีเรือน หารายได้เสริมให้ครอบครัว เป็นแรงงานของครอบครัวในการทำการเกษตร มโนทัศน์ด้านการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีความชัดเจน และเข้มแข็งมากเนื่องจากมีความใกล้ชิด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, เลข, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ, สตรี, บทบาท

นคร ลำภาทิพย์ 2542. การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่

อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาระดับและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง ศึกษาปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยศึกษาเชิงปริมาณ พบว่าจากการวัดการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ การร่วมเสนอปัญหาและแสดงความคิดเห็น การร่วมวางแผนหรือจัดทำโครงการ การร่วมลงมือปฏิบัติตามแผน และการร่วมติดตามและประเมินผล ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมคือ ความคาดหวังผลประโยชน์ของโครงการ และการติดต่อพบปะกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีภาระทางครอบครัวมากทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ มีภาระในการประกอบอาชีพ ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนให้มากขึ้น แก้ไขปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมจากหมู่บ้านไปโรงพยาบาล และกิจกรรมของโครงการควรเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาน้อยและดำเนินการในช่วงที่ประชาชนว่างเว้นจากการทำงาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, เลข, การมีส่วนร่วม, โครงการพัฒนา, การแก้ไขปัญหา

บุญเข้ม กุ๋ป่อง 2540. การศึกษาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนใน

โรงเรียนประถมศึกษา ตั้งกีดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย วิทยานิพนธ์
การศึกษาสาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน
กับชุมชนในการประชาสัมพันธ์ การให้บริการชุมชน การร่วมกิจกรรมชุมชน การให้ชุมชนร่วม
กิจกรรมของโรงเรียน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น จากผู้บริหารครู
และกรรมการศึกษามีความเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในภาพรวมและในแต่ละ
ด้านอยู่ในระดับมาก เว้นแต่การการให้บริการชุมชนและการให้ชุมชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนที่
กรรมการศึกษาเห็นว่าอยู่ในระดับน้อย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,เลย,ชุมชนกับโรงเรียน,การมีส่วนร่วมของชุมชน,
การบริหารงานโรงเรียน,โรงเรียนประถมศึกษา

ศุเทพ สักทอง 2542. การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยวัด:กรณีศึกษาวัดถ้ำผาปู่ ตำบลนาอ้อ อำเภอ
เมือง จังหวัดเลย วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยวัด:กรณีศึกษาวัดถ้ำผาปู่ ตำบลนาอ้อ
อำเภอเมือง จังหวัดเลย พบว่าป่าวัดถ้ำผาปู่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบคือ
สภาพนิเวศวิทยาของป่า ชุมชนชาวบ้านและผู้นำ ซึ่งป่าวัดถ้ำผาปู่ มีพื้นที่ประมาณ 937 ไร่ เป็นป่าที่
ยังคงสมบูรณ์ได้รับการดูแลรักษาจากวัดถ้ำผาปู่และชาวบ้านอย่างต่อเนื่องตลอดมา ด้วยความ
ศรัทธาในพระพุทธศาสนาและความเชื่อในบาปบุญคุณโทษ ชาวบ้านจึงอนุรักษ์ผืนป่าแห่งนี้ไว้
เพื่อให้พระสงฆ์ใช้เป็นที่ปฏิบัติธรรมและได้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้แห่งนี้ เช่น ไม้สอย ไม้
ฟืน สมุนไพร เห็ด ผักป่า และไข่มดแดง และได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสวัดถ้ำผาปู่ สำหรับกลยุทธ์
ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้วัดถ้ำผาปู่ ได้แก่ การสร้างกฎระเบียบ การประกาศใช้กฎระเบียบ
คำสำคัญ:วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,เลย,ทรัพยากรป่าไม้,การจัดการ,วัด

คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏเลย 2539. ข้าวปุ้นฮ่อน วารสารคอกฟ้า. ปีที่ 6:49-52.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับข้าวปุ้นฮ่อน ซึ่งมีที่จังหวัดเลยเท่านั้น พบว่าถ้า
กล่าวถึงอาหารท้องถิ่นของจังหวัดเลย นอกจากส้มตำแล้วยังมีอาหารที่ใช้รับประทานร่วมกับส้มตำ
ซึ่งหารับประทานได้ที่จังหวัดเลยเท่านั้นก็คือ "ขนมจีนฮ่อน" หรือ ภาษาถิ่นเรียกว่า "ข้าวปุ้นฮ่อน"
และอาหารที่ประยุกต์จากส้มตำก็คือ ตำข้าว ซึ่งอาหารทั้งสองชนิด ได้รับความนิยมจากคนใน
ท้องถิ่น และคนที่มาจากที่อื่นมากเพราะรสชาติที่ "แซ่บ" ซึ่งมีส่วนประกอบ อุปกรณ์และวิธีการใน

การทำ และถือว่าเป็นอาหารท้องถิ่นของชาวจังหวัดเลยที่นิยมทั่วไป

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,เลย,อาหารท้องถิ่น,ข้าวปุ้นฮ่อน

เทพพร มังธานี 2546. จริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมตามแนวพุทธจริยศาสตร์ วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 19(1):7-17.

บทความนี้กล่าวถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาโลกทัศน์ การศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงต้องเริ่มมีทัศนะและแสดงความเป็นมิตรต่อธรรมชาติ ปฏิเสธการเบียดเบียนขูดรีด และทำลายทุกกรณี มนุษย์จึงจำเป็นต้องปฏิบัติต่อธรรมชาติอย่างระมัดระวังท่าทีและวิถีแบบพุทธ ดังกล่าวแสดงออกถึงความรับผิดชอบส่วนบุคคลต่อธรรมชาติไปในตัว

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,โลกทัศน์,สิ่งแวดล้อม,ทรัพยากร

อุดม บัวศรี 2538. การท่องเที่ยวกับกระแสวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง วารสารศูนย์การศึกษา ต่อเนื่อง. 3(1):4-8.

ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวกับกระแสวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง โดยเรื่องสำคัญที่กำลังพูดกันในการของการท่องเที่ยวคือ การท่องเที่ยวในปัจจุบันนี้ทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนทำให้ชนบทซึ่งมีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สัมพันธ์กันชีวิตเราต้องเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว จนกลายเป็นการขายวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวไปในที่สุด วัฒนธรรมในชุมชนต่างๆ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์นั้น ย่อมไม่หยุดนิ่งยังเปลี่ยนแปลงและปรับตัวไปอย่างต่อเนื่อง การปรับเปลี่ยนของวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น เกิดจากการรับรู้ข่าวสารและการคิดค้นและความละเอียดของสติปัญญาของคนในสังคมมากขึ้น เพราะปัจจุบันนี้โลกมีลักษณะไร้พรมแดนแล้ว ข่าวสารต่างๆ ทุกคนจึงมีสิทธิรับรู้เท่าเทียมกัน สิ่งเหล่านี้ทำให้คนในสังคมได้เรียนรู้วิถีทางก้าวหน้าของแต่ละสังคม จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมนั้นๆ อย่างต่อเนื่องหันมาสู่อีสาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,โลกาภิวัตน์,วัฒนธรรมชุมชน,วิถีชีวิต,ประเพณี

สมบัติ มาสุข 2541. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การบรรณานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมพลเมืองดีของวัยเด็กตอนกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคมและการบรรณานตามขั้นพัฒนาการ ศึกษาพฤติกรรมพลเมืองดี เปรียบเทียบความแตกต่างของการบรรณานตามขั้นพัฒนาการและความแตกต่างของพลเมืองดี ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบรรณานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมพลเมืองดี เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก

สนับสนุน แบบใช้เหตุผลระดับมาก และแบบความคุมระดับปานกลาง ได้รับการสนับสนุนทางสังคมปานกลาง มีพฤติกรรมพลเมืองดีระดับปานกลาง ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,วัยเด็กตอนกลาง,การอบรมเลี้ยงดู,การสนับสนุนทางสังคม,การบรรลุลงานตามพัฒนาการ,พฤติกรรมพลเมืองดี

ปานแก้ว จันทราชโชติ 2540. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูการสนับสนุนทางสังคม การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมพลเมืองดีของวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

งานชิ้นนี้ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคมในโรงเรียนของนักเรียนวัยรุ่น การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมพลเมืองดี และความสัมพันธ์ระหว่างการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมของพลเมืองดี โดยศึกษาเชิงปริมาณ พบว่านักเรียนวัยรุ่นได้รับการอบรมแบบรักสนับสนุนแบบใช้เหตุผลมาก แบบความคุมระดับปานกลาง ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,วัยรุ่น,ความมั่นคงของชีวิต,การสนับสนุนทางสังคม,พฤติกรรมพลเมืองดี

บุญยงค์ เกศเทศ 2535-2539. รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษามานุษยวิทยาวัฒนธรรมในภาคอีสาน =A Study of Culture Authropology in Isan Region. มหาสารคาม:สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ ศึกษาวิจัยเรื่องมานุษยวิทยาวัฒนธรรมในภาคอีสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามลุ่มน้ำชี มูล โขง ลุ่มน้ำสงคราม ลุ่มน้ำพุง oun ลำพระเพลิง ลำเชียงไกร ลำปลายมาศ และลำน้ำแฉะ โยใช้เวลาศึกษาทั้ง 30 ชุมชน เวลา 5 ปี (พ.ศ.2535-2539) พบว่า ชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษามีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวมากที่สุดเกือบทุกชุมชนยังดำรงชีพด้วยการทำนาเป็นหลัก การประมงเป็นอาชีพรอง ปลูกพืชผักตามริมฝั่งแม่น้ำ ทำไร่ ทอผ้า ตลอดจนขายแรงงาน ตามลำดับ มีความเชื่อศรัทธาในศาสนาพุทธ คริสต์ควบคู่ไปกับการนับถือผี ทุกครอบครัวผูกพันแน่นแฟ้นในระบบเครือญาติ แต่เริ่มเปลี่ยนแปลงสถานภาพไปสู่ค่านิยมตามสังคมเมืองตลอดเวลา ทั้งที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม และการรักษาโรคแม้โดยทั่วไปชุมชนยังพึ่งพาตนเองได้จากธรรมชาติ แต่ชุมชนยังต้องการปัจจัยอื่นๆ แม้จะไม่จำเป็นกับการดำรงชีพก็ตาม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,วิถีการดำรงชีวิต,ลุ่มน้ำ

ปริศนา ประพจน์ชอบ 2538. การวิจัยรูปแบบแรงงานและการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ วารสารข่าววิจัยและพัฒนา. 8(7):2-3.

งานชิ้นนี้ ศึกษาถึงรูปแบบแรงงานและการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โครงสร้างอาชีพของประชากรในชนบทอีสานได้เปลี่ยนไปจากเดิมจากประชากรที่อยู่ในวัยแรงงานทั้งหมด ส่วนใหญ่อพยพไปทำงานต่างถิ่น ส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไปแหล่งที่ไปทำงานของแรงงานที่อพยพเคลื่อนย้ายส่วนใหญ่เป็นกรุงเทพฯและปริมณฑล หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การไปทำงานต่างถิ่นนั้นเป็นผลดีมากกว่าผลเสีย เพราะจะทำให้มีประสบการณ์มากขึ้น มีความรู้และทักษะสูงขึ้น นอกเหนือจากการมีรายได้เพิ่มขึ้นแล้ว ส่วนผลเสียที่สำคัญคือการขาดแรงงานสำหรับการเกษตรและใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ส่วนปัญหาสังคมคือ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,วิถีชีวิต,การอพยพ,แรงงาน

ทองสุนทร คามนา 2539. วัฒนธรรมอันดี ที่ควรอนุรักษ์ วารสารสารวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2(2):31-35.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับวัฒนธรรมอันดีที่ควรอนุรักษ์ พบว่า การดำรงชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาวอีสานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วิถีชีวิต แบบอย่างขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาวอีสาน เช่น การแสดงกิริยาอาการเคารพนอบน้อมและการแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ ประเพณีทำบุญในเทศกาลต่างๆ ซึ่งยังคงอนุรักษ์ไว้ แต่มีประเพณีบางอย่างที่แตกต่างไปจากประเพณีดั้งเดิม เช่น ประเพณีสงกรานต์ การรดน้ำ การสาดน้ำของผู้ที่เล่นสงกรานต์แตกต่างจากการเล่นในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีอื่นๆของชาวอีสานที่มีลักษณะดีๆนับว่าเป็นวัฒนธรรมที่ดีงามของชาวอีสานสมัยก่อนและแม้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,วิถีชีวิต,ขนบธรรมเนียมประเพณี,การอนุรักษ์

เอี่ยม ทองดี 2537. วัฒนธรรมข้าว:พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวและการทำนา นครปฐม:คณะกรรมการเผยแพร่สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

หนังสือเล่มนี้ ศึกษาเกี่ยวกับข้าว ในมุมมองของนักวิจัยทางมานุษยวิทยา วัฒนธรรม ซึ่งศึกษาข้าวเฉพาะในส่วนที่เป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย โดยมีเนื้อหาสาระทางวัฒนธรรมมากกว่าเรื่องสั้น โดยเน้นเป็นพิเศษเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ อันเป็นส่วนสำคัญของการปลูก การทำนุบำรุง การเก็บเกี่ยว และการแปรรูปข้าว จะพบว่า ข้าวที่บริโภคกินอยู่ทุกวันนี้ไม่ได้เป็นเพียงอาหารธรรมดาประจำวันเท่านั้น แต่ข้าวทุกเมล็ดมีพลังชีวิตและส่วนของวัฒนธรรมไทยแทรกอยู่ทุกอณู ดังนั้นการบริโภคข้าวแต่ละครั้งก็เท่ากับนำพลังมาไว้ในตัวเราให้มีชีวิตชีวาสามารถประกอบกิจกรรมต่างๆได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,วิถีชีวิต,ความเชื่อ,พิธีกรรม,การทำนา,ข้าว

ธีรภาพ โลหิตกุล 2539. ธารสลักสี่ วิถีวัฒนธรรมอีสาน วารสารกวี. 13(5):110-118.

งานชิ้นนี้ ศึกษาธารสลักสี่ วิถีวัฒนธรรมอีสาน พบว่าภาพลักษณ์ของดินแดนอีสาน โดยทั่วไปคือผืนแผ่นดินที่ราบสูงกว้างใหญ่ เต็มไปด้วยความแห้งแล้งกันดาร และมีแม่น้ำสายใหญ่ 3 สาย ไหลหล่อเลี้ยงชีวิตและวัฒนธรรมคือ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี และแม่น้ำโขง และเป็นดินแดนแหล่งอารยธรรมเก่าแก่จนกลายเป็น "มรดกโลกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ" นอกจากนี้ชาวอีสานยังได้ชื่อว่า เป็นภูมิภาคที่มีงานบุญประเพณีมากที่สุด อีสานยังมีความหลากหลายทั้งชนเผ่าต่างๆ มาอยู่ร่วมกันถึงแม้ว่ามีรายละเอียดในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกายและภาษาพูดที่ต่างกัน แต่มีลักษณะร่วมกันคือ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,วิถีชีวิต,ประเพณี,ความหลากหลาย

คลอสเนอร์,วิลเลียม เจ. ; สิริวิวัฒน์ คำวันสา,แปล 2539. สะท้อนวัฒนธรรมไทย.เล่ม2

กรุงเทพฯ:กระทรวงศึกษาธิการ.

ชีวิตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย:พิธีกรรมและประเพณีของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ--ความมีใจเย็น--เพศและศีลธรรมในหมู่บ้านคนไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือค่านิยมคติและปฏิบัติ--เชียงใหม่วิบุรุษบ้านนอก--นิทานเรื่องหัวพ่อ(หลวงดา)--นิทานเรื่องลูกเขยและลูกสะใภ้--การเกี่ยวคองกันการแต่งงาน--ความจำเรื่องเก่าๆในอดีต--การศึกษาพุทธศาสนา:สงฆ์ไทยกับการพัฒนาชาติ--วัดอีสาน--พระสงฆ์ไทย:พลังที่หลากหลาย--วิจารณ์หนังสือ:พุทธศาสนาของประชาชน--การศึกษาทางกฎหมาย:โสภณ--ระเบียบวิธีพิจารณาความศาลไทย--กฎหมายกับค่านิยมทางสังคม--วัฒนธรรมไทย:ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ--การเกี่ยวพาราตี--ของขวัญ--พิธีกรรม : พุทธ ไสยศาสตร์ พราหมณ์--วิจารณ์:ขวัญ(สิ่งที่ทำให้อายุยืน)--นิทานพื้นบ้าน พิธีกรรม เทศกาล--ความรื่นรมย์--มูลนิธิช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์--ภาษาสะท้อนความจริงทางสังคม--ภาษา:คำขี้มภาษาต่างประเทศ--ภาษากาย--การรับบุตรบุญธรรม--ความรุนแรง--อำนาจกับการมีพฤติกรรมแบบอันธพาล--คนขี้เมา การทำทายและการตอบสนอง--การนัดหมาย--โรงรับจำนำ--รูปแบบการปรุงอาหารและนิสัยเกี่ยวกับการกิน--

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,วิถีชีวิตชนบท,พิธีกรรมและประเพณี,คติความเชื่อ

ประสิทธิ์ คุญรัตน์ บัญชร แก้วส่องและคณะ 2542. การจัดทำแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความ

จำเป็นเร่งด่วนป่าทามราศีไศล วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 16(2):91.

ศึกษาสถานภาพของระบบนิเวศน์ของพื้นที่ป่าทามและความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพทางกายภาพของระบบนิเวศน์ป่าทาม สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสถานภาพทัศนคติและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นในเรื่องการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางการอนุรักษ์และการจัดการในบริเวณพื้นที่วิกฤตป่าทาม เพื่อจัดทำมาตรการการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้ชุมชนดำเนินการตามมาตรการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ พื้นที่ศึกษาครอบคลุมพื้นที่ทามวิกฤตในเขตพื้นที่อำเภอราษีไศลและอำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอรัตนบุรีและอำเภอบัวชุม จังหวัดสุรินทร์ อำเภอพนมทวายและอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ใช้วิธีการศึกษา 3

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ศรีสะเกษ,การพัฒนา,ทรัพยากร,ระบบนิเวศน์

นฤมล อุบลทิพย์ 2540. สภาพความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้านแล้งซ้ำซากในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ:กรณีปะทิว ตำบลปะทิว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

นิตรสาร การประชาสงเคราะห์. 40(1):40-41.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้านแล้งซ้ำซากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรณีบ้านปะทิวตำบลปะทิว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ วิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า ครครัวเรือนมีสมาชิก 3-6 คนเป็นส่วนใหญ่ เฉลี่ยครัวเรือนละ 4-5 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นอาชีพหลักและประกอบอาชีพเช่น การทอดผ้าไหม และรับจ้างซึ่งออกไปหางานทำนอกหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ สภาพสังคม ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรักใคร่กันดี เมื่อเจ็บป่วยไปรักษาที่สถานพยาบาลของราชการ และสภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี จึงมีการช่วยเหลือจากหน่วยงานค่อนข้างน้อย ปัญหาสังคมคือ การขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรกรรมในช่วงฤดูแล้งรวมทั้งน้ำดื่ม น้ำใช้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ศรีสะเกษ,ความแห้งแล้ง,วิถีชีวิต,สภาพความเป็นอยู่

ไมเคิล ไรท์ 2545. อีสานใต้ของสยามหรือมณฑล วารสารศิลปวัฒนธรรม. 23(5):

ภาคอีสาน เป็นภาคที่มีความแห้งแล้งและทุรกันดารแต่ท่ามกลางความทุรกันดารและแห้งแล้งก็ได้เกิด ศิลปะและวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ได้แก่ บ้านเชียง ที่มีการหล่อสำริดขึ้นครั้งแรกในทวีปเอเชีย การตั้งแท่นหินเป็นขอบพันธุสีมา รอบอุโบสถก็เกิดขึ้น ครั้งแรกที่อีสาน วรรณกรรมสมัยกรุงศรีอยุธยา ที่เก่าแก่ที่สุดและศักดิ์สิทธิ์ที่สุด คือ "โองการแช่งน้ำ" ก็เป็นภาษาอีสาน จากความแห้งแล้งและทุรกันดาร ก็ยังมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน มีภาษาที่เก่าแก่ ศิลปะการแสดงที่มีชีวิตชีวาและงดงามบริสุทธิ์ และมีเสน่ห์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,ศิลปะและวัฒนธรรม,ประวัติศาสตร์

พิชญา ชามพูนท 2543. ผลกระทบของการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกและกิจกรรม
เกี่ยวเนื่องต่อเศรษฐกิจภูมิภาค กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของ
ประเทศไทย วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรม
ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของกิจกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อ
การส่งออกพิจารณาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อพื้นที่เมืองและชนบทจากการดำเนิน
กิจกรรมของอุตสาหกรรมมีโรงสีข้าวขนาดใหญ่ที่ก่อให้เกิดรายได้ผ่านการจ้างแรงงานและการซื้อ
ปัจจัยการผลิต ได้แบ่งพื้นที่เพาะปลูก โดยศึกษาเชิงปริมาณ พบว่าการดำเนินกิจกรรมการผลิตข้าว
ส่งออกสามารถก่อให้เกิดผลกระทบในพื้นที่ชนบทที่เป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิมากที่สุด และ
ผลกระทบในพื้นที่เมืองจะเกิดในพื้นที่เป็นแหล่งที่ตั้งโรงสีข้าวขนาดใหญ่ที่สุด การขยายตัวของ
การผลิตทำให้พื้นที่ชนบทได้รับผลกระทบมาจากการใช้ที่ดินด้านวัตถุดิบ พื้นที่เมืองรับผลกระทบ
จากการให้บริการและสินค้าระดับเมืองกับโรงสี แรงงาน และการดำเนินการผลิตข้าวหอมมะลิก็ม
ความเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่นๆ เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,เศรษฐกิจ,ผลกระทบ,การผลิตข้าวหอมมะลิ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2536. เอกสารเชิงวิเคราะห์ศักยภาพธุรกิจ
อุตสาหกรรมและการลงทุนในภาคอีสาน [ขอนแก่น]:สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจในภาคอีสาน โดยวิเคราะห์ข้อมูล
ทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ การเงินการธนาคาร ข้อมูลสารสนเทศ การกำหนดนโยบาย
และการให้การสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมในภูมิภาคนี้ที่จะสามารถสร้างงานและ
อุตสาหกรรมได้ดีในอนาคต ในขณะที่กรุงเทพและปริมณฑลมีข้อจำกัดในเรื่องราคาที่ดิน ค่าจ้าง
สภาพแวดล้อมที่จำกัด การลงทุนในภาคอีสานจะเป็นการกระจายความเจริญมาสู่ภูมิภาค มีผลต่อ
การพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,เศรษฐกิจอีสาน,การพัฒนาเศรษฐกิจ

พัฒนา กุศรีพิทักษ์ 2540. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขต
เมือง : ศึกษากรณีชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสกลนคร อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากิจกรรมการพัฒนาชุมชนและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสกลนคร พบว่าแยกกิจกรรมการพัฒนาเป็น ๓ กิจกรรม คือ กิจกรรมพัฒนาจิตใจและอนุรักษ์ประเพณี กิจกรรมพัฒนาเศรษฐกิจ และกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านคุณลักษณะของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน รองลงมาคือ ปัจจัยด้านผู้นำและกรรมการชุมชน สำหรับลักษณะการมีส่วนร่วมมี ๕ ลักษณะ โดยมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรมากที่สุด รองลงมาคือ ร่วมคิดและวางแผน ร่วมทำโดยสละแรงงาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สกลนคร,การมีส่วนร่วม,การพัฒนาชุมชน

อดุลย์ ตระกูลมา 2546. สภาพการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของหนองหาร จังหวัด

สกลนคร วารสารสังคมพัฒนา. 31(4):40-45.

งานชิ้นนี้ ศึกษาสภาพภูมินิเวศของหนองหาร จังหวัดสกลนคร และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการลดลงของเกาะดอน การตื้นเขินของน้ำ สภาพปัญหาในปัจจุบันได้แก่ ปัญหามลพิษทางน้ำ ปัญหาการแผ่ขยายของวัชพืช เป็นต้น และผลกระทบต่อชุมชนได้แก่ ความมั่นคงของป่าชีพประมงลดลง การเลี้ยงปลาสกุลตัวลดน้อยลง คุณภาพน้ำลดลง เกิดโรคพยาธิใบไม้ในตับ สูญเสียภูมิทัศน์ชุมชน นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาหนองหาร

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สกลนคร,ภูมินิเวศ,หนองหาร,ผลกระทบ

เมตตา เชยสมบัติ 2544. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของแม่บ้านเกษตรกรเขตพื้นที่ตำบล

โพธิ์ไพศาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

(เกษตรศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงสภาพการประกอบกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนของพื้นที่ตำบลโพธิ์ไพศาล การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของแม่บ้านเกษตรกร ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของแม่บ้านเกษตรกรในการพัฒนาชุมชน โดยศึกษาเชิงปริมาณ พบว่าสภาพการประกอบกิจกรรมการพัฒนาชุมชนตามแผนฯ8 พ.ศ.2540-2544 ของกรมการพัฒนาชุมชนที่แม่บ้านในพื้นที่ศึกษาทำมากที่สุดคือกิจกรรมพัฒนาเยาวชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเยาวชนได้เข้าร่วมทุกกิจกรรม ปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนที่พบมากที่สุดคือ ความไม่ต่อเนื่องของโครงการพัฒนา ควรให้การสนับสนุนงานพัฒนาและส่งเสริมอาชีพต่างๆหลังการดำเนินงาน ส่งเสริมอาชีพเกษตรแบบผสมผสาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สกลนคร,แม่บ้านเกษตรกร,การมีส่วนร่วม,การพัฒนาชุมชน,กิจกรรม

บรรจง พลไชย 2539. การเผยแพร่สารสนเทศด้านสุขภาพอนามัยของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ปฏิบัติงานในศูนย์สาธารณสุขมูลฐานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาและเปรียบเทียบวิธีการและปัญหาการเผยแพร่สารสนเทศด้านสุขภาพอนามัยของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร พบว่าวิธีการเผยแพร่สารสนเทศของอสม. โดยรวมที่ใช้มาก คือ การพูดคุยตัวต่อตัว ส่วนที่ใช้น้อยที่สุด คือ การฉายสไลด์ ส่วนปัญหาในการเผยแพร่เป็นส่วนมาก และปัญหารองลงมา คือ ไม่มีเวลาในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชน และห่อกระจ่ายข่าวซ้ำชุด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สกลนคร,อาสาสมัครสาธารณสุข

เพลินดา พุนทอง 2536. ความพึงพอใจของสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะ การเข้าถึงบริการที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของสตรี โดยใช้ข้อมูลของโครงการวิจัยเรื่องการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบริการและเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการวางแผนครอบครัว พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจของสตรีด้านการวางแผนครอบครัวได้แก่ ระยะเวลาที่ได้รับบริการ ความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัว มีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสตรีที่มีความเข้าใจมากจะมีระดับความพึงพอใจสูงกว่าสตรีที่มีความเข้าใจน้อย ระยะทางที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจของสตรีทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สตรี,ความพึงพอใจ,การบริการ,การวางแผนครอบครัว

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2535-2536. สำนววจองค์ความรู้เกี่ยวกับสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 10(2):84-89.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงการสำรววจองค์ความรู้เกี่ยวกับสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พบว่า 1)ประเภทความรู้เกี่ยวกับสตรี 129 เรื่องและได้แบ่งประเภทออกไปอีก 2)ประเภทงานวิจัย มีงานวิจัยที่ทำมากที่สุดจำนวน 3 เรื่อง เกี่ยวกับสตรีค่านิยมและบทบาทของสตรี 3)ประเภทของงานบทความ 4)ประเภทของงานประเภทอบรมอาชีพ 5)ประเภทของงานประเภทอบรมความรู้เฉพาะเรื่อง 6)ประเภทของงานประเภทสัมมนา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สตรี,องค์ความรู้,การสำรวจ

จิรวรรณ แนนจ๋าปา 2541. ความแตกต่างค่านิยมทางสังคมและเศรษฐกิจระหว่างสตรีที่มีอาชีพเป็นโสเภณีภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของค่านิยมทางสังคมและค่านิยมทางเศรษฐกิจของสตรีภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มาประกอบอาชีพโสเภณี ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภูมิหลังและปัจจัยแสดงสถานภาพกับค่านิยม พบว่าลักษณะที่ไม่แตกต่างทางด้านปัจจัยภูมิหลังและแสดงสถานภาพของสตรีภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประกอบอาชีพโสเภณีได้แก่ อาชีพหลักของบิดามารดา การศึกษาของตนเอง ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือน การศึกษาของตนเอง ความสัมพันธ์กับสถานประกอบการ ส่วนค่านิยมทางสังคมและค่านิยมทางเศรษฐกิจมีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สตรี,อาชีพโสเภณี,ค่านิยมทางสังคม,เศรษฐกิจ

นพวรรณ หมั่นน้อย 2542. การปฏิบัติตนขณะตั้งครรภ์:การเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อดั้งเดิมอีสานกับความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 22(3):13-23.

งานชิ้นนี้ ศึกษาการปฏิบัติตนขณะตั้งครรภ์:การเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อดั้งเดิมอีสานกับความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่องการรับรู้การตั้งครรภ์และการฝากครรภ์ของสตรีที่อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ในช่วงปีพ.ศ.2538 ซึ่งคนในสังคมอีสานมีความเชื่อว่า การตั้งครรภ์ เป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงช่วงหนึ่งของชีวิตที่ร่างกายอ่อนแอและมีโอกาสเจ็บป่วยได้ง่ายหรืออาจเกิดอันตรายขึ้นกับมารดาและทารกในครรภ์ ซึ่งความเชื่อนี้สอดคล้องกับความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ ดังนั้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สตรีมีครรภ์,ความเชื่อดั้งเดิม,การแพทย์สมัยใหม่,แนวทางการปฏิบัติ

วรรธนา อิมสุตใจ 2540. คุณภาพชีวิตของสตรีวัยหมดประจำเดือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาคุณภาพชีวิตของสตรีวัยหมดประจำเดือนในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยศึกษาเชิงปริมาณ พบว่าคุณภาพชีวิตโดยรวมและรายด้าน ด้านความพึงพอใจในชีวิต ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านสุขภาพและการทำงานของร่างกายและด้านสังคมและเศรษฐกิจของสตรีวัยหมดประจำเดือนอยู่ในระดับค่อนข้างดี สตรีที่เป็นวัยหมดประจำเดือนที่มีปัจจัยด้านความรุนแรงของอาการที่เกิดขึ้นในวัยหมดประจำเดือน ระดับการศึกษาและรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สตรีวัยหมดประจำเดือน,คุณภาพชีวิต

สำนักวัฒนธรรม ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง 2547. เอกสารประกอบการอบรมเชิง

ปฏิบัติการท้องถิ่นศึกษา:ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนา ขอนแก่น:ภาควิชาประวัติศาสตร์และ

โบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้เป็นเอกสารอบรมเชิงปฏิบัติการที่ประกอบด้วยบทความที่เกี่ยวกับเบื้อง
ถิ่นอีสานทั้งในเรื่องสถานภาพความรู้ท้องถิ่นอีสาน วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พัฒนาการ
ประวัติศาสตร์อีสานตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ศิลปวัฒนธรรม ภาษา วิธีการสร้าง
หนังสือเรียนท้องถิ่นของเรา โดยบทความเหล่านี้บางส่วนเคยตีพิมพ์มาแล้ว แต่บางส่วนก็พิมพ์เป็น
ครั้งแรก แต่งานทั้งหมดนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา ไม่ว่าจะเป็นทางด้านประวัติศาสตร์
ศิลปวัฒนธรรม สังคม กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งให้ความรู้เกี่ยวกับภาคอีสานเป็นอย่างดี

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สถานภาพความรู้ท้องถิ่น,ประวัติศาสตร์,
ศิลปวัฒนธรรม,สังคม,กลุ่มชาติพันธุ์

บัวพันธ์ พรหมพักพิง 2546. รายงานการวิจัยเรื่อง การก่อเกิดการผลิตซ้ำและการขยายตัวทุนทาง

สังคมในชนบทอีสาน [ขอนแก่น]:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

งานชิ้นนี้ ศึกษาการก่อเกิดการผลิตซ้ำ และการขยายตัวทุนทางสังคมในชนบท
อีสาน 3 หมู่บ้านโดยได้รับคัดเลือกเป็นพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า การ
ขยายตัวของรัฐและตลาดเข้าไปในหมู่บ้านภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้เกิดการขยายตัว
ของเครือข่ายในแนวตั้ง ถึงแม้จะถูกผนวกเข้ามาในระบบตลาดและรัฐชาชนบทยังคงดำรงความ
เป็นชุมชนทั้งในแง่ทางกายภาพ ทางสังคมและทางจิตใจ สถาบันทางวัฒนธรรมที่สำคัญ 3 สถาบัน
ได้แก่ ธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อเรื่องผี และวิถีปฏิบัติทางพุทธศาสนา ก็ยังคงมีการผลิตซ้ำและ
สืบทอดกันมา ซึ่งเป็นแหล่งขวัญและกำลังใจสำหรับผู้พหุ แปลงเครือข่ายความสัมพันธ์ขึ้นมา
ใหม่และผนึกเอาชีวิตของชุมชนที่กระจัดกระจายไปหลายรูปแบบเครือข่ายครัวเรือนของพี่น้องและ

ลูกยังเป็นเรือขายที่สำคัญของครัวเรือนชนบท

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สถาบันทางวัฒนธรรม,การขยายตัว,ทุนทางสังคม
การสร้างเครือข่าย,การผลิตซ้ำ

เนาวรัตน์ บุญภิกษะ 2541. การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของนักศึกษา
วิชาเอกสังคมศึกษาในสถาบันราชภัฏอีสานเหนือ วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของ
นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาในสถาบันราชภัฏอีสานเหนือ ซึ่งได้แก่ สถาบันราชภัฏสกลนคร
สถาบันราชภัฏอุดรธานี และสถาบันราชภัฏมหาสารคามปีที่ 4 ป.ตรี ภาคปกติที่ลงทะเบียนในปี
การศึกษา 2540 จำนวน 127 คน พบว่า นักศึกษามีทัศนคติในทางบวกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า
ไม้ทั้ง 3 สถาบัน เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติกัน พบว่าไม่มีความแตกต่างและนักศึกษาที่อาศัยอยู่ใน
เมืองและที่อยู่ในชนบทจะมีทัศนคติที่ไม่แตกต่างเช่นกัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สถาบันราชภัฏอีสานเหนือ,ทรัพยากรป่าไม้,การ
อนุรักษ์

ศศิตา บุตรวงศ์ 2544. ทำไมจึงมีสมัชชาคนจน วารสารสังคมพัฒนา. 29(1):57-66.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับจุดกำเนิดและความเป็นมาของสมัชชาคนจน พบว่า
สมัชชาคน เริ่มมีการขอเข้าพบเพื่อบอกเล่าปัญหาของตนอย่างสันติกับผู้นำรัฐบาล เมื่อ ปีพ.ศ.2538
ซึ่งสาเหตุมาจากความเดือดร้อนและยากจนนับเป็นมิติใหม่ที่เกิดขึ้นในกลุ่มคนจน ซึ่งแสดงให้เห็น
ถึงการเติบโตขององค์กรประชาชน นอกจากนี้ยังเกิดพันธมิตรในกลุ่มคนชั้นกลางขึ้นด้วยและเกิด
ประสบการณ์ในการจัดองค์กร นั่นคือ มีการรวมตัวกันของคนจน มีความเป็นปึกแผ่น มีการ
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มย่อยมีความสามารถในการตัดสินใจ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สมัชชาคนจน,ม็อบ,ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

ดรรชนี เมตตาริกานนท์ 2543. การรวมกลุ่มทางการเมืองของสส.อีสาน พ.ศ.2476-2494

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาการรวมกลุ่มทางการเมืองของสส.อีสาน พบว่าการรวมกลุ่มทาง
การเมืองของคนอีสานในช่วงก่อน พ.ศ.2475

โดยมีพื้นฐานมาจากความเป็นชนชาติลาวและการที่ลาวฝั่งซ้ายตกเป็นอาณานิคมฝรั่งเศสรวมทั้ง

กระแสสร้างความเป็นไทยของอำนาจรัฐส่วนกลางกรุงเทพฯเข้ามาทอนความเป็นลาวลง มีผลทำให้ความเป็นท้องถิ่นนิยม ภูมิภาคนิยมในอีสานเริ่มก่อตัวขึ้น ถูกกระตุ้นโดยสส.อีสานที่เข้ามามีบทบาททั้งในระดับชาติและท้องถิ่น ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมก็เป็นปัจจัยพื้นฐานทำให้ สส.อีสานรวมกลุ่มกันในสภาพเป็นหลังค่อรองกับรัฐบาลในการช่วยเหลือภูมิภาคตน ระบบพรรคการเมืองในปี 2489 สส.อีสานได้เข้าไปมีบทบาทจัดตั้งพรรคการเมืองใหญ่ 2 พรรค มีแนวคิดทางการเมืองต่างกัน แต่นอกสภาแกนนำนี้รวมกลุ่มประสานความคิดทางการเมืองภายใต้ปัจจัยพื้นฐานมาจากชาติพันธุ์ลาวรวมกลุ่มกันเคลื่อ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สส.อีสาน,การเมือง,การเคลื่อนไหว,การรวมกลุ่ม

เดช ภูสองชั้น 2546. ประวัติศาสตร์สามัญชนคนทุ่งกุลารั้ว 2. กรุงเทพฯ:มติชน.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของทุ่งกุลารั้วให้แห่งนี้ตั้งแต่ยังเป็นยุคที่แห้งแล้งจนกลายเป็นยุคข้าวหอมมะลิ โดยสะท้อนให้เห็นภาพหลังชีวิตและจิตใจของคนชนบทที่มีความเป็นอยู่ในทุ่งกว้าง จากทางเกวียนมาถึงทางรถ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สะท้อนภาพชุมชน,ความเป็นอยู่,ทุ่งกุลารั้วให้

บัวพันธ์ พรหมพักพิง 2542. ความสัมพันธ์หญิงชายและสิทธิทางทรัพย์สินในสังคมชนบทอีสานวารสารทางวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 11(2):มกราคม-มิถุนายน 2542.

ศึกษาความสัมพันธ์หญิงชายและสิทธิทางทรัพย์สินในสังคมชนบทอีสาน ผลการศึกษาพบว่า การควบคุมกำกับทรัพย์สินโดยเฉพาะที่ดินในสังคมอีสานดั้งเดิมไม่มีข้อกีดกันสำหรับหญิง ประเพณีดังกล่าวตกทอดมาถึงปัจจุบันแต่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและการแทรกแซงของรัฐทำให้สถานะของผู้หญิงเปลี่ยนไป หน่วยครัวเรือนถูกผนวกเข้ากับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้เกิดการอพยพแรงงาน แรงงานรับจ้างทั้งหญิงชาย สามีจะไปทำงานในภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่ ส่วนภรรยาจะรับผิดชอบงานบ้านอยู่ในชนบท

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สังคมชนบท,ความสัมพันธ์หญิงชาย,สิทธิทางทรัพย์สิน

พัฒนา กิตติอาษา 2545. คนข้ามแดนนาฏกรรมชีวิตและการข้ามพรมแดนในวัฒนธรรมอีสานวารสารทางวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 15(1):

บทความนี้ศึกษารูปแบบและช่องทางการเคลื่อนไหวทางกายภาพของสังคมชาวอีสานในยุคการพัฒนาในทศวรรษที่ 1960 ข้ามพรมแดนทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อค้นร่นต่อสู้และตอบโต้นโยบายการพัฒนาของรัฐไทย คำถามสำคัญคือ ทำไมคนอีสานจึงเดินทางข้ามแดน

นับตั้งแต่ยุคพัฒนามาจนยุคโลกาภิวัตน์ วาทกรรมที่อ้างถึงคือ ความยากจน ความอดอยาก ความด้อยโอกาส ความด้อยของภูมิภาคและคนอีสาน มีส่วนผลักดันให้ออกแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า
 คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สังคมชาวอีสาน,การเคลื่อนไหวทางกายภาพ,ข้ามพรมแดนทางสังคมและวัฒนธรรม

พงษ์ชาญ ณ ลำปาง 2545. หมูไทยกับชาวชนบทภาคอีสาน วารสารแก่นเกษตร. 30(2):85-91.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับหมูที่เลี้ยงในภาคอีสาน พบว่า หมูไทยที่เลี้ยงกันในภาคอีสานมีรูปร่างลักษณะเหมือนกันคือ สีดำ ตัวเล็ก หลังแอ่น ในอดีตชาวอีสานนิยมเลี้ยงหมูแทบทุกครัวเรือน จะเลี้ยงทั้งแบบปล่อยและแบบกักขัง ความสำคัญของหมูไทยในระบบไร่นาและวิถีชีวิตของชาวชนบทอีสาน คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติหรือของเสียเหลือที่มีในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์โดยเป็นอาหารหมู ใช้อาหารให้เป็นประโยชน์ การใช้หมูในพิธีกรรมต่างๆ เช่น ใช้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ การใช้เนื้อหมูในงานเลี้ยง แต่ปัจจุบันมีการนำหมูพันธุ์ต่างประเทศเข้ามาเลี้ยงแทนหมูพันธุ์ไทยแต่ไม่แน่นอนอนาคตชาวอีสานอาจหันกลับมาเลี้ยงหมู

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สัตว์เลี้ยง,สุกร

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2542. การพัฒนาองค์ความรู้สาธารณสุขอีสาน

[ขอนแก่น]:คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางด้านสาธารณสุขชาวอีสาน โดยรวบรวมบทความที่คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีการศึกษาต่อเนื่องกันมาตลอด 20 ปี โดยแบ่งเป็น 6 บทคือ

- 1)การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยทางสาธารณสุข
- 2)การดูแลสุขภาพตนเองของชาวชนบทอีสาน
- 3)พฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของชาวชนบทอีสาน
- 4)การใช้วิทยาการระบาดในการศึกษาปัญหาสุขภาพ
- 5)ปัญหาสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัยในภาคอีสาน และ6)พฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจรทางบก

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สาธารณสุข,องค์ความรู้,การพัฒนาสุขภาพ

สมพร พรจันทร์[ม.ป.ป.] สภาพ ความต้องการ และปัญหาเกี่ยวกับหอกระจายข่าวสารหมู่บ้านในการเผยแพร่ความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐาน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาสภาพ ความต้องการ และปัญหาเกี่ยวกับหอกระจายข่าวสารหมู่บ้านในการเผยแพร่ความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าหอกระจายข่าวมีการนำเสนอเนื้อหาด้านสาธารณสุขมูลฐานมาก และประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้มีการกระจายเสียงในช่วงเช้า ให้มีการเชิญเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาสนทนาให้ความรู้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สาธารณสุขมูลฐาน

คาริวรรณ เศรษฐีธรรม 2542. ปัญหาสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัยในอีสาน วารสารสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 125-140.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัยในภาคอีสาน ในเรื่องของน้ำเสีย มูลฝอย ดิน อากาศ น้ำเพื่อการบริโภคและสุขภาพของมนุษย์ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกันและกัน โดยมีขอบเขตและความรุนแรงของปัญหาต่างกันไปตามแต่ละสถานที่ ส่วนด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของทุนงานในโรงงานอุตสาหกรรมในภาคอีสานจะพบปัญหาแตกต่างกันตาม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สิ่งแวดล้อม,อาชีวอนามัย

กฤษฎ เหลือลมัย 2546. ผู้ฝรั่งที่บ้านสำโรง วารสารเมืองโบราณ. 29(4):110-111.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของหญิงสาวในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ที่มีสามีเป็นชาวต่างประเทศหรือที่เรียกกันว่า "ผู้ฝรั่ง" พบว่าปัจจุบันในหมู่บ้านต่างๆ จะมีหญิงไทยแต่งงานกับฝรั่งประมาณหนึ่งในสามของคนในหมู่บ้าน โดยการชักชวนเพื่อน ญาติๆ ให้รู้จักกับเพื่อนหรือญาติฝ่ายสามีมีการส่งรูปถ่าย ประวัตินำมาให้พิจารณา ถ้าผู้หญิงหรือผู้ชายสนใจก็ให้เดินทางไปแต่งงานอยู่กินกันได้อย่างง่ายดาย ซึ่งในอดีตคนในสังคมไทยมองว่าไม่ดีแต่ปัจจุบันเริ่มยอมรับและมองว่าเป็นเรื่องปกติ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,การแต่งงาน,ผู้หญิง,ฝรั่ง

ทองใบ ศรีสมบัติ 2535. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างและการประกอบอาชีพเลี้ยงช้างของหมู่บ้านช้าง จังหวัดสุรินทร์ มหาสารคาม:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างและการประกอบอาชีพเลี้ยงช้างตลอดจนผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมต่อกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง หมู่บ้านช้างหรือบ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ วิธีการวิจัยการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลางจำนวน 120 ครวเรือน สัมภาษณ์ผู้รู้ในหมู่บ้าน ประกอบการสังเกต
กิจกรรมทางสังคมของชาวบ้านและสภาพต่างๆภายในหมู่บ้าน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,การเลี้ยงช้าง,การเปลี่ยนแปลง,ผลกระทบ

กัญญาภรณ์ จตุพรมาศทวี 2541. การเปลี่ยนแปลงวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนบ้านสน
ตำบลสะเคา อำเภอบัวเชด จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชา
ไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนแบบใหม่ และปัจจัยที่มีให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน ใช้วิธีการสัมภาษณ์และสังเกตในการเก็บข้อมูล
พบว่า ๑.ชาวบ้านมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบต่างๆเพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็ก ๒.
บางครอบครัวมีวิธีการเลี้ยงแบบดั้งเดิมตามประสบการณ์ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ไม่อาศัย
เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย ๓.ส่วนมากมีวิธีการเลี้ยงดูเด็กแบบใหม่ อาศัยเทคโนโลยี ๔.ปัจจัยที่
ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านปัจจัยภายนอกคือ การคมนาคม
สื่อสารมวลชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,การเลี้ยงเด็ก,ปัจจัย

วุฒินันท์ รวมฤทธิ์ 2540. ระบบการผลิตเชิงอุตสาหกรรมการแกะสลักไม้บ้านหนองหลัก ตำบล
หัวจั่ว อำเภอสมน จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดี
ศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาระบบการผลิตเชิงอุตสาหกรรมแกะสลักไม้บ้านหนองหลัก ๒
ประการ คือ เพื่อศึกษาปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิต และการสนับสนุนกระบวนการผลิต และศึกษา
ผลกระทบจากระบบการผลิตเชิงอุตสาหกรรมการแกะสลักไม้ พบว่าเป็นการผลิตเชิงอุตสาหกรรม
ตามจุดมุ่งหมายดังนี้ ๑.ปัจจัยนำเข้าได้แก่ คน(แรงงาน) วัสดุที่ใช้ในการแกะสลักไม้ เงินทุน ๒.
กระบวนการผลิต สมาชิกช่วยกันผลิต ขนย้าย บรรจุหีบห่อแล้วจัดส่งไปยังบริษัท ๓.ได้รับการ
สนับสนุนการผลิตจากสหกรณ์เกษตรสนมจำกัด ๔.ผลที่เกิดจากการว่างงาน ช่วยให้สามารถมี
เวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม คือ ด้านป่าไม้ ควันไฟ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,ธุรกิจชุมชน,แกะสลักไม้

ธิดา มีศรี 2541. การศึกษาความว้าเหวของผู้สูงอายุในชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์
วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาความว้าเหวของผู้สูงอายุในชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ จำนวน 109 ราย พบว่าผู้สูงอายุมีความว้าเหวในระดับปานกลาง และมีความว้าเหวแตกต่างกันไปตามเพศ สถานภาพสมรส ลักษณะการอยู่อาศัย แหล่งที่มาของรายได้ รายได้ ภาวะสุขภาพ สัมพันธภาพในครอบครัวและชุมชน รวมไปถึงความสูญเสียด้วยเช่นกัน ผู้รับผิดชอบทั้งภาครัฐและทีมสุขภาพจึงควรหาแนวทางป้องกันและส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุโดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,ผู้สูงอายุ,สุขภาพจิต,ความว้าเหว

พิทักษ์สิทธิ์ ฉายะภูติและคณะ 2545. ผลกระทบต่อผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

20(1):8.

ศึกษาผลกระทบต่องานตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการศึกษาครั้งที่สอง และได้เปรียบเทียบกับการศึกษาครั้งแรกด้วย(ปี 2541)จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีการจ่ายค่าชดเชย ความรู้สิทธิของผู้ตกงานเมื่อถูกเลิกจ้างเกือบครึ่งรู้สึกเฉยๆ เพราะเตรียมใจไว้แล้ว ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกที่กว่าครึ่งยังไม่มีอาชีพและทำการเกษตรเพียง 1 ใน 3 แสดงว่าอาชีพการเกษตรสามารถรองรับผู้ตกงานเหล่านี้ได้บางส่วน เมื่อตกงานกลับมามีผลให้รายได้ลดลงมากเกือบทั้งหมดไม่มีการติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใดๆเลย ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาครั้งแรกกว่าครึ่งต้องการให้รัฐช่วยเหลือหางานให้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,ยโสธร,นุกดาหาร,ชัยภูมิ,วิกฤตเศรษฐกิจ,อาชีพ

บุระ ทำทอง 2542. การศึกษาระบบเศรษฐกิจชุมชน : กรณีการผลิตผักกาดหัว ตำบลนาบัว อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเศรษฐกิจชุมชน กรณีการผลิตผักกาดหัว และการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมของชาวบ้านตำบลนาบัว อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าเมื่อปีพ.ศ.2518 เกษตรกรเริ่มต้นปลูกผักกาดหัวเพื่อการบริโภค ต่อมาพ่อค้าคนกลางได้เข้ามาให้ปลูกกันมากขึ้น จึงเปลี่ยนเป็นระบบการผลิตเพื่อการค้า โดยมีเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่เข้ามาเพื่อเพิ่มผลผลิต ในปี พ.ศ.2536 เกษตรกรได้รวมกลุ่มเพื่อแปรรูปและจำหน่ายผลผลิตของผักกาดแบบครบวงจร

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,ระบบเศรษฐกิจชุมชน,การผลิตผักกาดหัว

คุณวิ อาวุธพันธ์, นิตยภัต ทัศนนิคมและสมโบว์ ฉัตรดำรง 2547. กระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งของ อบต.ก้นดงจระมวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 21(1):25-47.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) เพื่อให้สามารถจัดการแก้ไขปัญหาชุมชนของ อบต.ก้นดงจระมวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบว่าการใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมสามารถทำให้สมาชิก อบต. มีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยประเมินจากความสามารถในการมองเห็นปัญหา ความเข้าใจสาเหตุของปัญหา ทักษะในการแก้ปัญหา การมีมุมมองที่กว้างขึ้น มองเห็นจุดดีจุดด้อยของตนเอง และของผู้อื่นทำให้เกิดการยอมรับผู้อื่น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,สุรินทร์,สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล,การสร้าง ความเข้มแข็ง,กระบวนการ

อนุมาศ ทูริสุทธิ์ 2540. การพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการทรัพยากรของชุมชน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัญหา รูปแบบการจัดการและแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน 16 กลุ่มในอ.โพนพิสัย อ.ปากคาด กิ่งอ.รัตนวาปี และกิ่งอ.เผ่าไร่ จ.หนองคาย พบว่าเป็นกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 108 คน สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 72 คน และใช้การจัดการทำหลักสูตร การฝึกอบรม จัดทำแปลงสาธิตการใช้น้ำ การนิเทศ ติดตามผล พบว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำที่อยู่ในกลุ่มทดลองมีพัฒนาศักยภาพในการจัดการทรัพยากรน้ำเพิ่มมากขึ้น มีที่ทำการกลุ่มเป็นของตนเอง มีชื่อป้ายกลุ่ม ป้ายแสดงข้อมูล มีการจัดองค์กร โครงสร้าง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,หนองคาย,ทรัพยากรชุมชน,การจัดการ,การใช้น้ำ

วิเวศ ศรีพุทธา 2541. การพัฒนาคุณภาพและบทบาทผู้นำสตรีระดับหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการเป็นผู้นำสตรีที่มีคุณภาพบทบาทหน้าที่ของผู้นำสตรีระดับหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและบทบาทของผู้นำสตรี ใช้กลุ่มตัวอย่างจากก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อ.เมือง จ.หนองคาย จำนวน 53 คน พบว่า ลักษณะสำคัญที่แสดงถึงการเป็นผู้นำสตรีที่มีคุณภาพ ได้แก่การเป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่มัวหมองอบายมุข เชื่อสัจจะสุจริต จริงจังในการ

ทำงาน รับผิดชอบต่อหน้าที่และเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี เมื่อแทรกกระบวนการฝึกอบรม ทักษะศึกษา
งานมอบหมายภารกิจตามบทบาทหน้าที่และติดตามผล

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,หนองคาย,ผู้นำชุมชน,สตรีกับการพัฒนาชุมชน,
ภาวะผู้นำสตรี

จังหวัดหนองคาย 2540. หนองคาย กรุงเทพฯ:มังกรการพิมพ์.

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมเรื่องราวเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดหนองคาย ในเกือบทุก
ด้าน ทั้งทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม สังคมท้องถิ่น ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนสถานที่
ท่องเที่ยวที่สวยงามมากมายและประเพณีอันดีงาม ความเชื่อต่างๆของชาวหนองคาย นอกจากนี้ยัง
นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีในจังหวัดหนองคายรวมทั้งบุคคลสำคัญอีกด้วย ซึ่งมี
แนวคิดที่ต้องการจะรวบรวมเรื่องราวต่างๆของจังหวัดให้ครบถ้วน เพื่อเป็นประโยชน์แก่นักเรียน
นักศึกษา บุคคลทั่วไปที่สนใจ สามารถใช้ในการอ้างอิง ค้นคว้า

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,หนองคาย,พัฒนาการ,ประวัติศาสตร์,ศิลปวัฒนธรรม,
สังคมท้องถิ่น

ปรุงศรี วลธิโกดม,บรรณาธิการและคนอื่นๆ 2544. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์

เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดหนองคาย [กรุงเทพฯ]:คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสาร
และจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวฯ

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นตามโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหาเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 มีเนื้อหาเกี่ยวกับ
วิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ มรดกทางธรรมชาติ มรดกทาง
วัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน เทคโนโลยี บุคคลสำคัญและโครงการตามพระราชดำริที่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระมหากรุณาธิคุณ พัฒนาจังหวัดหนองคายและประเทศเพื่อน
บ้าน โดยภาพรวมแล้วเสมือนเป็นแนวทางในการเรียนรู้ท้องถิ่นเบื้องต้น เนื่องจากการรวบรวม
สรรพความรู้ด้านต่างๆของในแต่ละท้องถิ่นในจังหวัดหนองคายเข้าไว้ด้วยกัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,หนองคาย,พัฒนาการทางประวัติศาสตร์,เอกลักษณ์,
ภูมิปัญญา

ร่ำเพย อุดมวงษ์ 2536. การจัดกิจกรรมและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนประถมศึกษาตาม
การรับรู้ของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดหนองคาย

วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียนประถมศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่าการวางแผน ผู้บริหาร และคณะครูร่วมกันวางแผนให้สอดคล้องกับหลักสูตร การประชาสัมพันธ์ใช้วิธีการประกาศด้วยวาจาหน้าเสาธงหรือเสียงตามสาย การเผยแพร่ผลงานใช้วิธีการจัดป้ายนิเทศมากที่สุด ประเภทของกิจกรรมที่โรงเรียนจัดมี 3 ประเภท คือ

- 1)กิจกรรมวัฒนธรรมทางภาษาและวรรณกรรมที่จัดกันมากที่สุดคือ การประกวดคัดลายมือและจัดน้อยที่สุดคือ การได้เวที
 - 2)กิจกรรมวัฒนธรรมทางมารยาทที่จัดกันมากที่สุดคือการฝึกมารยาทไทยและจัดน้อยที่สุดคือ
- คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,หนองคาย,โรงเรียนประถมศึกษา,การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย,การจัดกิจกรรม,การส่งเสริม

พิธีสิทธิ์ คำนวณศิลป์และคณะ 2539. การศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว วารสารวิจัย มข.. 1(2):58-64.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว พบว่าการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว มิได้มีผลต่อการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจมากนัก ดังเห็นได้จากจำนวนเงินลงทุนในโครงการใหม่ๆ ไม่ได้เพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด ภายหลังจากสร้างสะพานตรงกันข้ามกลับทำให้มีการเก็งกำไรของธุรกิจที่ดินและสิ่งก่อสร้างในจังหวัดหนองคาย อันเป็นผลทำให้เกิดความชบเซาในธุรกิจก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์และจำนวนนักท่องเที่ยวก็ไม่ได้เพิ่มขึ้นตามที่คาด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,หนองคาย,สะพานมิตรภาพไทย-ลาว,ด้านเศรษฐกิจและสังคม,ผลกระทบ

ประภาพร ศรีมหาพรหม 2547. ความสัมพันธ์ทางสังคมในกิจกรรมสาธารณะ:หญิงชายกับการจัดการป่าชุมชน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 21(2):52-92.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมของหญิงชายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าไม้ของหมู่บ้านนาเจริญ ตำบลลงมะไฟ อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าหมู่บ้านมีความเชื่อเรื่องผีปู่ตา จึงช่วยกำกับดูแลการใช้ประโยชน์จากป่า ส่วนการจัดการป่าชุมชนพบว่า ชายยังเป็นกลุ่มที่มีบทบาทนำ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน ประชุม และประสานงาน ส่วนผู้หญิง

มีหน้าที่ออกหาอาหารป่าเพราะเชื่อว่าเป็นความถนัดของผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,หนองบัวลำภู,การจัดการป่าชุมชน

ธนพรรณ ธาณี 2545. การพัฒนารูปแบบบ้าน วัด และโรงเรียนในการสร้างความเข้มแข็งชุมชน
ของจังหวัดหนองบัวลำภู วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
19(3):12-22.

งานชิ้นนี้ ศึกษาการพัฒนารูปแบบบ้าน วัด และโรงเรียนในการสร้างความเข้มแข็ง
ชุมชนของจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า รูปแบบการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน มี
กิจกรรมทำด้วยกันหลายอย่างในแต่ละกิจกรรมมีแกนนำของกิจกรรมนั้นๆ เช่น การจัดงานในวัน
สำคัญต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาให้ความรู้ในโรงเรียน ลักษณะความเข้มแข็ง
ของชุมชน ในด้านความสามัคคี ความเสียสละ ความเชื่อและศรัทธา และลักษณะการทำกิจกรรม
ร่วมกันจะเป็นระบบความสัมพันธ์และประเพณีปฏิบัติ และการพัฒนารูปแบบการทำกิจกรรม
ร่วมกันนั้น บ้าน วัด โรงเรียนต้องการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,หนองบัวลำภู,การพัฒนา,การสร้างความเข้มแข็ง.
ชุมชน

สมเกียรติ มูลสุวรรณ . 2541. การเพิ่มความเข้มแข็งของผู้นำท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านใน
ตำบลเมืองใหญ่ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการหาแนวทางและทดสอบแนวทางการเพิ่มความเข้มแข็ง
ของผู้นำท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน โดยศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานประเมิน
ความสามารถของผู้นำหมู่บ้านจาก 8 หมู่บ้านๆละ 13 คน จำนวน 104 คน แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อ
กำหนดแนวทางจัดกิจกรรมแทรกแซงเพื่อพัฒนาความรู้ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การ
สนับสนุนให้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ และติดตามผลพบว่าผู้นำท้องถิ่นมีความรู้
เข้าใจบทบาทหน้าที่และปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,หนองบัวลำภู,การพัฒนาชุมชน,ผู้นำชุมชน

วิรัตน์ พัฒนะสาร 2542. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ แรงงาน
เกษตร เรื่องการเลี้ยงกบนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโนนเรือง
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู วิทยานิพนธ์การศึกษา

ศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการประถมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพแรงงานเกษตร ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและฝึกปฏิบัติตามแผนที่เน้นกระบวนการกลุ่มใช้ผู้ร่วมด้วยอย่างจากนักเรียน ป.6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 ร.ร.บ้านโนนเรือง จ.หนองบัวลำภู จำนวน 61 คน พบว่านักเรียนมีความรู้และทักษะในการเลี้ยงกบสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีความรับผิดชอบ กระตือรือร้น ร่วมมือกันแก้ปัญหา ตั้งใจปฏิบัติงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และการเลี้ยงกบสามารถสร้างกำไรได้ 952 บาท

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, หนองบัวลำภู, การศึกษาชั้นประถมศึกษา, การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น, กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ, การเลี้ยงกบ

สุลักษณ์ นิศวรรค์ 2541. แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู เนื่องจากเจ้าหน้าที่และประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการกำจัดขยะมูลฝอยไม่เห็นความสำคัญ จัดการ ไม่ถูกหลักสุขาภิบาลจึงจัดกิจกรรมแทรกแซงโดยอบรมเจ้าหน้าที่เก็บขยะ เปลี่ยนเส้นทางเก็บขนขยะ เปลี่ยนเวลาเก็บขยะตามชุมชนต่างๆ เพิ่มถังขยะและจุดวางไว้ให้เหมาะสม ประกวดชุมชนคิดค้นด้านความสะอาดและสิ่งแวดล้อม ส่วนของชุมชนจัดฝึกอบรมผู้นำชุมชน แจกแผ่นพับ แผ่นปลิว ป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายคัดเอาท์ สปอร์ตเทปหมอลำ เสียงตามสาย ติดตามงาน แล้วพบว่าผู้นำชุมชนและประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องขยะเพิ่มขึ้น มีทัศนคติที่ดี

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, หนองบัวลำภู, เทศบาลเมืองหนองบัวลำภู, การกำจัดขยะ

วัชรพงษ์ พลวัน 2541. การลดปัญหาแรงงานไทยที่ถูกหลอกลวงไปทำงานต่างประเทศ: ศึกษา

เฉพาะกรณีอำเภอโนนสูง จังหวัดหนองบัวลำภู วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัญหา สาเหตุ และแนวทางในการลดปัญหาและป้องกันแรงงานไทยที่ถูกหลอกลวงไปทำงานต่างประเทศ จากกลุ่มอาสาสมัครจัดหางานใน อ.โนนสูง จ.หนองบัวลำภู จำนวน 103 คน โดยการฝึกอบรมอาสาสมัครอบรมรางวัลและใบประกาศเกียรติคุณแก่อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานดี การแจกเอกสารคู่มือการเดินทางไปทำงานต่างประเทศให้อาสาสมัคร และพัฒนาระบบการให้ข้อมูลของสำนักงานจัดหางานจังหวัดสู่หมู่บ้านแทรกแซง พบว่าหลังกิจกรรมแทรกแซงอาสาสมัครมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,หนองบัวลำภู,แรงงานไทย,การถูกหลอก,การทำงานต่างประเทศ,การลัดปัญหา

ภคภูมิ บุตรโพธิ์ 2540. ผลกระทบต่อชุมชนจากอุตสาหกรรมโรงโม่ บด และย่อยหิน กิ่งอำเภอนาวัง และอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการประกอบอุตสาหกรรมโรงโม่ บด และย่อยหิน และผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่กิ่งอำเภอนาวัง พบว่า จังหวัดหนองบัวลำภูมีโรงโม่ที่ได้รับอนุญาตจำนวน ๔ โรง ทำการระเบิดหินเพื่อบดและย่อยหินขนาดต่างๆ แล้วส่งจำหน่ายยังจังหวัดใกล้เคียง ประชากรกลุ่มประกอบอาชีพในโรงโม่หินมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ประชากรในชุมชนใกล้เคียง ๑๓ หมู่บ้านได้รับผลกระทบเรื่องฝุ่น เสียงรบกวนพื้นที่ป่าถูกทำลาย ส่วนทางวัฒนธรรมไม่ได้รับผลกระทบเท่าใดนัก ชาวบ้านต้องการให้ผู้ประกอบการมีจิตสำนึกผูกพันกับประชาชนและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,หนองบัวลำภู,โรงโม่หิน

ปลายมาศ ขุนภักดี 2542. การย้ายถิ่นของหนุ่มสาวในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ:กรณีศึกษาความแตกต่างทางเพศ วิทยานิพนธ์ประชากรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (สาขาวิชาประชากรศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นของหนุ่มสาวในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ พบว่าเพศมีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่น โดยผู้ชายมีความน่าจะเป็นในการย้ายถิ่นสูงกว่าหญิง และถูกเลือกสรรในด้านอายุและการศึกษา ส่วนผู้หญิงถูกเลือกสรรในด้านสถานภาพสมรสและสถานภาพในครัวเรือน ปัจจัยในระดับครัวเรือนพบว่าด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม มีเฉพาะผู้สูงอายุในครัวเรือนเท่านั้นที่มีอิทธิพลยับยั้งการย้ายถิ่นของหญิงและชาย ด้านการประกอบอาชีพเกษตร ผู้ชายมีแนวโน้มในการย้ายถิ่นสูงขึ้นผู้หญิงก็เช่นเดียวกัน เมื่อครัวเรือนมีความเสี่ยงจากรายได้ไม่ใช้การทำงานชั่วคราวแต่เป็นการทำเกษตรอย่างอื่นมีแรงงานเกษตรต่ำ ด้านความเสี่ยงของครัวเรือนสะท้อนถึงการมีบทบาทที่ต่างกันของหญิงชาย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,หนุ่มสาวชนบท,การย้ายถิ่น,ความแตกต่างทางเพศ

ธวัชชัย ปทุมหล่อทอง 2544. เกร็ดน่ารู้ประเทศไทยภาคอีสาน กรุงเทพฯ:น้ำฝน.

งานชิ้นนี้รวบรวมข้อมูลทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี และแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดของภาคอีสาน โดยรายละเอียดที่สำคัญของแต่ละจังหวัดประกอบไปด้วย ความเป็นมา

ของลักษณะการปกครองพอสังเขป คำขวัญ ตราและต้นไม้ประจำจังหวัด พร้อมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในภาคอีสานได้ในระดับหนึ่ง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,แหล่งท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2540. องค์การชุมชน:กลไกเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับองค์การชุมชนโดยรวบรวมบทความทางวิชาการเพื่อชี้ให้เห็นถึงทฤษฎีและการปฏิบัติที่เป็นอยู่ในชุมชน พร้อมทั้งนำเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์การชุมชนทั้งทางด้านการจัดการและพัฒนากิจกรรม โครงสร้างองค์กร บุคลากร การพัฒนาเครือข่ายและแนวร่วมที่จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจในการดำเนิน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,องค์การชุมชน,การพัฒนาองค์การชุมชน

จุฬารักษ์ โสตะและคณะ 2544-2545. การเสริมสร้างค่านิยมการพึ่งตนเองขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมสุขภาพในชุมชน กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ศึกษาการเสริมสร้างค่านิยมการพึ่งตนเองขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมสุขภาพในชุมชน ในด้านปัญหาการร่วมวางแผนกับชุมชน โดยใช้กระบวนการ AIC และจัดกิจกรรมแทรกแซงเพื่อแก้ปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกขั้นตอน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,องค์การบริหารส่วนตำบล,การส่งเสริมสุขภาพ,การพึ่งตนเอง

วงศา เลาสีวงศ์ และคณะ 2548. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) ในงานสาธารณสุขท้องถิ่น:กรณีศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น: รวมบทคัดย่อผลงานวิจัยโครงการวิจัย 2544-2547 ฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาแนวทางบทบาท ปัญหาการดำเนินการด้านสาธารณสุขและการพัฒนารูปแบบการส่งเสริม บทบาทในงานด้านสาธารณสุข โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยศึกษาเชิงคุณภาพ จากข้อมูล อบต. 5 ระดับ 6 แห่ง ในจังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา ชัยภูมิ มหาสารคาม หนองบัวลำภูและร้อยเอ็ด จังหวัดละ 1 แห่ง พบว่าด้านบทบาทสาธารณสุขคล้ายคลึงกันโดยส่วนมาก มีบทบาทด้านการควบคุมและป้องกันโรคที่สำคัญได้แก่ โรคไข้เลือดออก โรคฉี่หนู การจัดการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม

การจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงาน แก้ไขปัญหาเร่งด่วน และยังมีปัญหาด้านสาธารณสุขที่คล้ายคลึงกัน คือ 1)ผู้บริหารและสมาชิก อบค.มีความเข้าใจสาธารณสุขไม่ลึกซึ้ง 2)สมาชิก อบค. เข้าใจว่างานสาธารณสุขเป็นบทบาทขององค์กรอื่น 3)งบประมาณด้านสาธารณสุขมีไม่เพียงพอ 4) ยังไม่มีการติดตามผลอย่างเป็นระบบ 5)ประชาชนขาดความรู้ในด้านสาธารณสุข

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,องค์การบริหารส่วนตำบล,สาธารณสุข,บทบาท,การดำเนินงาน

อนุสรณ์ อุณโณ,บรรณาธิการ 2547. เกษตรกรรมยั่งยืน:อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับปัญหา

การเกษตรและอัตลักษณ์ชาวนาไทย กรุงเทพฯ:คณะกรรมการจัดงานมหกรรมเกษตรกรรมยั่งยืน.

รวมบทความเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของวิถีชุมชนเกษตรการใช้ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการพัฒนาด้านเกษตรกรรมและอัตลักษณ์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมยั่งยืน การกำหนดตัวตนทางวัฒนธรรมและการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางอำนาจแนวความคิด เกษตรกรรมธรรมชาติและกา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อัตลักษณ์,การปรับตัวทางวัฒนธรรม

นฤมล ปัญญาธิโรภาส 2542. การแพร่กระจายและบทบาททางสังคมของส้มตำ

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาการแพร่กระจายและบทบาททางสังคมของส้มตำ พบว่าส้มตำเป็นอาหารของชาวนชนบทในภาคอีสาน สันนิษฐานว่าน่าจะมีมากกว่า 100 ปีขึ้นไป เมื่อคนชนบทอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อเข้ามาหางานทำในกรุงเทพมหานคร ได้นำเอาส้มตำมาทำรับประทานจนเกิดการค้าขายขึ้นในที่สุด ส้มตำมีการแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางเนื่องจากวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต หาง่าย ราคาถูก รสชาติที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ให้ถูกปากของผู้บริโภค ทั้งยังสร้างรายได้ให้กับผู้มีอาชีพขายส้มตำ และมีประโยชน์ต่อสุขภาพของผู้บริโภค ส่วนบทบาททางสังคมของส้มตำนั้น ทำให้เกิดความผูกพันในครอบครัว

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อาหาร,การบริโภค,การแพร่กระจายและบทบาท,ส้มตำ

วีระ สดสังข์ 2542. แชนส์อีสาน วารสารเมืองโบราณ. 25(1):78-82.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมการบริโภคอาหารพื้นบ้านของชาวอีสาน พบว่าอาหารของชาวอีสานส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่ทำได้ในท้องถิ่น อาทิ คัมไก่บ้าน ซึ่งไก่นั้นชาวบ้านก็

เลี้ยงไว้ได้ดูบ้าน และอาหารประเภทลาบนั้นมียู่มากมายไม่ว่าจะเป็นลาบวัว ลาบควาย ลาบหมู ลาบเป็ด โดยเฉพาะลาบปลาร้า ในยามอดคักอดสน ประเภทแกงก็มีมากมาย เป็นต้นว่า แกงขี้เหล็ก ขี้เหล็กเป็นพืชที่ยืนหยัดสู้แดดร้อนได้ทุกฤดูกาล ชาวอีสานจึงมีแกงขี้เหล็กรับประทานตลอดปี

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อาหารพื้นบ้าน,การบริโภคอาหาร

ปกรณ์ คุนารักษ์ 2543. วัฒนธรรมปลาแดก วารสารธรรมทรรศน์. 5(1):52-59.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเชิงวิชาการเกี่ยวกับวัฒนธรรมปลาแดก ซึ่งเป็นที่เข้าใจ พื้นฐานทุกคนทั่วภูมิภาคของไทยและบางส่วน บางคนของต่างชาติที่ได้มาสัมผัสกับวัฒนธรรม พื้นบ้านของภาคอีสาน เรื่อง ปลาแดก เพราะเป็นอาหารอีสานส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดล้วนปรุงรส ด้วยปลาแดกทั้งสิ้น และเป็นอาหารหลักของชาวอีสานมานาน และสามารถใส่ปลาแดกมาปรุงแต่ง ได้สารพัดชนิด ตามความต้องการของผู้บริโภค เช่นทำปลาร้าบองซึ่งถือว่าปลาแดก

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อาหารพื้นบ้าน,ปลาแดก

พินัย อนันตพงศ์และคนอื่นๆ 2542. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น:ความเป็นมาของอำเภอสำคัญใน

ประวัติศาสตร์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ [กรุงเทพฯ]:โรงพิมพ์องค์การ สงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

งานชิ้นนี้จัดทำขึ้นเพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นราชสักการะเนื่องใน วโรกาสมหามงคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระชนมพรรษา 6 รอบ ในวันที่ 5 ธันวาคม 2542 มีเนื้อหาเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของอำเภอสำคัญ ๆ รวม 40 อำเภอ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ บุคคลต่างๆในท้องถิ่นกว่า 400 คน มีเนื้อหาภายในเป็นประวัติความเป็นมาของอำเภอต่าง ๆ ทั้งภาค ตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ 1)สภาพทั่วไป 2)ประวัติความเป็นมาของอำเภอ 3)ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม 4)สถานที่สำคัญ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อำเภอ,สภาพทั่วไป,ประวัติความเป็นมา,ความเชื่อ, วิถีชีวิต

สมคิด พรหมจ้อย 2546. เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานได้:ความอยู่รอดของชุมชนท่ามกลางกระแส ความเปลี่ยนแปลง วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

20(3):53-58.

งานชิ้นนี้ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้านอีสานได้ช่วงหลัง สงครามโลกครั้งที่สองและปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ของเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานได้ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่บริเวณอีสานได้ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ กูย เขมร ลาว และไทย-โคราช ใน

อดีตอีสานได้มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ การผลิตเป็นแบบยังชีพ โดยมีอาชีพหลักคือการทำนา วิธีการผลิตค่อยๆ เปลี่ยนไปตามกระแสโลกภายนอก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านจากการผลิตเพื่อยังชีพ เป็นการผลิตเพื่อการค้ามีสาเหตุมาจากอำนาจรัฐ การศึกษาและศาสนา การเพิ่มประชากร

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อีสานใต้,เศรษฐกิจชุมชน,ความเปลี่ยนแปลง

สุวิทย์ ธีรศาสตร์และชอบ คีสวนโคก 2536. รายงานการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านอีสานเหนือและอีสานกลาง ก่อนและหลังมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ขอนแก่น:ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงชุมชนในเขตอีสานเหนือและกลางใน 3 ประเด็น คือ 1)ประวัติและแบบแผนการตั้งถิ่นฐาน 2)สภาพเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมช่วงก่อนมีแผนพัฒนาฯ 3)สาเหตุลักษณะและผลของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมช่วงมีแผนพัฒนาฯ พบว่า1)อีสานเหนือและอีสานกลางมีการอพยพ จากบริเวณที่มีประชากรหนาแน่นไปตั้งถิ่นฐานพื้นที่อุดมสมบูรณ์ 2)มีสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแบบพึ่งพาตนเอง พึ่งธรรมชาติและพึ่งเหนือธรรมชาติ 3)มีการใช้พื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อปลูกข้าวและพืชพาณิชย์ มีการใช้เทคโนโลยีการผลิตเพิ่มขึ้น เกษตรกรต้องพึ่งพานายทุนและรัฐมากขึ้น ในด้านวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าด้านเศรษฐกิจและสังคม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อีสานเหนือ,อีสานกลาง,การเปลี่ยนแปลง,เศรษฐกิจ,สังคม,วัฒนธรรม

อำนวย เขียวประชุม 2541. ความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอเมืองอุดรธานีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบสุขาภิบาล วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสังคมวิทยาการพัฒนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัย และความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนที่มีภูมิลำเนาในเขตสุขาภิบาลจ.อุดรธานีและมีชื่อในบัญชีผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งกรรมการสุขาภิบาลจำนวน 396 คน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชายมากกว่าหญิงอายุ 30-39 ปี มีอาชีพรับจ้าง จบชั้นประถมศึกษามีความเห็นต่อการปกครองท้องถิ่นแบบสุขาภิบาลในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนคือ รายได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,การปกครองท้องถิ่น,สุขาภิบาล

เรื่องสิน ไพรีพินาศ 2541. การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาอาชีพเกษตรกร :

กรณีศึกษาอำเภอหนองหาร จังหวัดอุดรธานี วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาปัญหา ความต้องการและรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรบ้านหนองบัว ต.ผักคืบ บ้านหนองสระหนาย ต.หนองไผ่ บ้านด้ายสวรรค์ ต.หนองเม็ก อ.หนองหาร จ.อุดรธานี จำนวน 30 คน ซึ่งเกษตรกรมีอาชีพปลูกพืช เลี้ยงปลาและสัตว์ และใช้กิจกรรมแทรกแซง แก่ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การส่งเสริมการจัดการผลผลิตและการตลาด การนิเทศติดตามและประเมินผล พบว่าสภาพเศรษฐกิจและสังคมหลังกิจกรรมแทรกแซงมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความรู้ความเข้าใจในเกษตรผสมผสานดีขึ้นและมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,การพัฒนา,เกษตรกร,การพัฒนา,รูปแบบ

อดุลย์ สิมมาคำ 2540. บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้นำท้องถิ่นในงานส่งเสริมการเกษตร วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและที่คาดหวังของผู้นำท้องถิ่น เกษตรกรและเกษตรกรตำบลในจ.อุดรธานี จำนวน 249 ราย พบว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้นำท้องถิ่นในงานส่งเสริมการเกษตรได้แก่ 1)การแก้ไขปัญหา 2)แนะนำการใช้ปัจจัยอย่างเหมาะสม 3)กระตุ้นเกษตรกรให้เกิดกิจกรรม 4)การประสานงาน 5)รายงานข้อมูล 6)รายงานสถิติข้อมูล 7)วางแผน 8)ถ่ายทอดความรู้ 9)ให้ข้อมูลข่าวสารและการตลาดแก่เกษตรกร 10)ส่งเสริมและพัฒนาสถาบันเกษตรกร 11)ริเริ่ม 12)เร่งเร้าให้เกิดกิจกรรมการเกษตร เมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทที่คาดหวังจากผู้นำท้องถิ่น เกษตรกรและเกษตรกรตำบลมีความคาดหวัง 9 ด้าน ยกเว้นการสำรวจและรวบรวมสถิติข้อมูล การกระตุ้นและเร่งเร้าให้เกิดกิจกรรมการเกษตร

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,การส่งเสริมการเกษตร,ผู้นำชุมชน,บทบาท

อรณพ รุ่งวิทยากร 2540. การพัฒนารูปแบบการชำระหนี้สินของเกษตรกร วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาสภาพการกู้ยืมเงินและการชำระหนี้สินของเกษตรกรชาวไร่อ้อย อ.ไชยวาน จ.อุดรธานี จำนวน 100 คน โดยให้ ค. โพนสูงเป็นกลุ่มทดลอง ค.ไชยวาน เป็นกลุ่มควบคุม พบว่าสภาพเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองกลุ่มคล้ายคลึงกันมีการกู้ยืมเงินและเป็นหนี้ทุกคนหลังกิจกรรมแทรกแซงกลุ่มทดลองสามารถชำระหนี้สินไม่มากกว่ากลุ่มควบคุม สภาพปัญหาและความ

ต้องการในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยลดลง รูปแบบการพัฒนาการชำระหนี้คืนได้ตามกำหนดเวลา จะต้องมีการฝึกอบรมให้เกษตรกรเพื่อเพิ่มความรู้ในด้านต่างๆ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,เกษตรกร,การเป็นหนี้,การเงิน

ทรงยุทธ ขันติประกอบ 2540. ความต้องการบริการส่งเสริมการเกษตรของผู้ร่วมโครงการเร่งรัดการผลิตข้าวหอมมะลิในจังหวัดอุดรธานี วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาความต้องการการบริหารส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเร่งรัดการผลิตข้าวหอมมะลิปี 2539 จ.อุดรธานี จำนวน 140 ราย พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวหอมมะลิ 105 ในเรื่องการป้องกันกำจัดโรคข้าว แมลงศัตรู สัตว์ศัตรูข้าว วัชพืช การใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช และชนิด การอนุรักษ์แมลงศัตรูธรรมชาติ การได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการฝึกอบรมและวิธีการดูงานผู้ที่ประสบผลสำเร็จ ต้องการให้สนับสนุนการผลิตในเรื่องการติดต่อแหล่งเมล็ดพันธุ์ การประสานงานในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช การจัดหาปุ๋ย สารเคมี แหล่งความรู้ การประกันราคาผลผลิต และการมีตลาดกลางในการซื้อขายการผลิต

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,เกษตรกร,การส่งเสริมการเกษตร,การผลิตข้าวหอมมะลิ,โครงการเร่งรัดการผลิตข้าวหอมมะลิ

ตำรวจ ศิริรัตนพงษ์ 2544. หนี้สินของชาวไร่ฮ้อย วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุที่ต้องเป็นหนี้ ปัญหาการคืนเงิน และผลกระทบจากการเป็นหนี้สินของชาวไร่ฮ้อย อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ใช้วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยพบว่าสาเหตุการเป็นหนี้เกิดจากต้นทุนการผลิตสูง ต้องยืมเงินจาก ธกส. จากโรงงานน้ำตาล ปัญหาการเป็นหนี้สินในระบบนอกระบบ ไม่มีความแน่นอนในราคาผลผลิต

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,ชาวไร่ฮ้อย,การเป็นหนี้,ระบบการผลิต,ปัญหาครอบครัว

เพชร สุพัตกุล 2542. ผลกระทบจากการผลิตเกลือสินเธาว์:ศึกษากรณีตำบลบ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษารูปแบบและผลกระทบจากการผลิตเกลือสินเธาว์ พบว่ามีรูปแบบการผลิต ๒ วิธี คือ การต้มและการตาก การต้มมีวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการผลิตมากกว่าแบบ

ตาก ส่วนการตากมี ๒ รูปแบบคือตากในนาดินและในนาปูนซีเมนต์ทั้ง ๒ วิธีมีการผลิตเหมือนกัน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากวิธีการดื่มน้ำคือการตัดต้นไม้ทำลายป่า เพื่อเป็นเชื้อเพลิงในการดื่มน้ำเกลือ ซึ่งปัจจุบันหันมาใช้เกลือแทนทำให้เกิดฝุ่นละอองจากการเผาไหม้ ส่วนผลกระทบจากวิธีการตากพบว่า

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,ทรัพยากรธรรมชาติ,เกลือสินเธาว์

จิราวุธ พลมณีและสุวิทย์ ชีรสาศวัต 2537. รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและประสิทธิภาพของแรงงานในภาคอีสาน:กรณีศึกษาจังหวัดอุดรธานี [ขอนแก่น]:องค์การบริหารวิเทศกิจแห่งประเทศไทยแคนาดา และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุการเปลี่ยนไปทำงานนอกภาคเกษตรพร้อมทั้ง พฤติกรรมและประสิทธิภาพของแรงงานอีสานโดยศึกษาจากแรงงานและผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรม 90 คน ในจ.อุดรธานี พบว่าเหตุที่แรงงานออกไปทำงานนอกภาคเกษตรเพราะอยากมีเงินใช้ อยากไปทำงานกรุงเทพฯ มีเวลารว่างนอกฤดูเก็บเกี่ยว แรงงานชายมีความขยัน ตรงต่อเวลา เรียนรู้งานดีกว่าแรงงานหญิง ส่วนแรงงานหญิงมีความประณีตในการทำงาน หลบเลี่ยงงานปฏิบัติตามคำสั่งของนายจ้างและมนุษยสัมพันธ์มากกว่าแรงงานชาย ผู้ประกอบการเห็นว่าแรงงานอีสานทำงานไม่จริงจัง มีเงินแล้วชอบหยุดเที่ยว เงินหมดกลับมาทำงานใหม่ขาดความรับผิดชอบ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,แรงงานและทรัพยากรมนุษย์,การจ้างงาน

สุรจิตต์ นิตยคำหาญ 2540. การศึกษาจิตสำนึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาจิตสำนึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับจิตสำนึกด้านวัฒนธรรมไทยจากกลุ่มตัวอย่าง 386 คนที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย พบว่านักเรียนมีจิตสำนึกด้านสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมไทยอยู่ในระดับ "ดี" และการปฏิบัติอยู่ในระดับ "พอใช้" ผลการเปรียบเทียบนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,โรงเรียนมัธยมศึกษา,นักเรียน,จิตสำนึก

เกริกไกร แก้วล้วน 2536. การศึกษาชุมชนแออัดในเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ศึกษากรณีเมืองอุดรธานี วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วิชาเอกภูมิศาสตร์)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

งานชิ้นนี้ศึกษาการกระจายตัว การขยายตัว แนวโน้มการขยายตัว สถานภาพของที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดภูมิลำเนาเดิมของผู้อาศัยในชุมชนโดยการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่าการกระจายตัวของชุมชนไม่เป็นระเบียบ มีระยะห่างจากศูนย์กลางธุรกิจการค้า 1.6 กิโลเมตร และใกล้แหล่งงาน การก่อตัวเริ่มเป็นเวลานานกว่า 20 ปีมาแล้วใน 5 ปีข้างหน้าจะมีจำนวน 1,000 ครอบครัว ภูมิลำเนาเดิมส่วนมากอยู่ในเขตชนบทของอุดรธานี ที่อพยพมาเพราะค่าชาบ้านและที่ดินราคาถูกใกล้แหล่งงาน ถูกชักจูงจากญาติ เป็นพื้นที่สาธารณะว่างเปล่า โดยที่อาศัยส่วนใหญ่เป็นไม้ชั้นเดียวได้สูง มีทะเบียนบ้านเป็นของตนเอง เป็นบ้านปลูกเองในที่ดินคนอื่น ขาดแคลนน้ำประปา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,วัฒนธรรม,การอพยพ,ความเป็นอยู่

อุทัย พระไตรราช 2543. การศึกษาการปฏิบัติงานด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของศึกษาธิการอำเภอในจังหวัดอุดรธานี วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการปฏิบัติงานด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของศึกษาธิการในจังหวัดอุดรธานี พบว่าการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอทั้งด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ในระดับที่มาก คือ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางศาสนาและการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีวันสำคัญ ส่วนปัญหาอันดับแรกคืองบประมาณการดำเนินการด้านศาสนาและด้านศิลปวัฒนธรรม ส่วนความต้องการ คือ ให้วัดพัฒนาตัวอย่างเป็นศูนย์กลางความช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนและต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุดรธานี,ศึกษาธิการอำเภอ,การปฏิบัติงาน,การส่งเสริม,ด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

สุรนาท ขมะณะรงค์ 2538. การขยายตัวของอุตสาหกรรมภูมิภาคกับผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดขอนแก่นและนครราชสีมา วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 12(2):56-61.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบการขยายตัวของอุตสาหกรรมภูมิภาคต่อเศรษฐกิจการเปลี่ยนแปลง สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวมทั้งหาศักยภาพชุมชนในการรับการขยายตัวของอุตสาหกรรม กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดขอนแก่นและนครราชสีมา พบว่า ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นเป็นอุตสาหกรรมนอกภาคเกษตรมากกว่า อุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบจาก

การเกษตร ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้นจากการทำงานความต้องการแรงงานมีมากส่งผลค่าจ้างแรงงานปรับตัวสูงขึ้นและยังทำให้ความต้องการย้ายถิ่นฐานของชาวชนบทไปทำงานในส่วนกลางลดลงแต่มีคนงานที่มีได้มีภูมิลำเนาในท้องถิ่นมีอัตราสูงขึ้น ด้านสังคมประชาชนหาที่อยู่อาศัยยากขึ้น ราคาที่ดินปรับตัวสูงขึ้นมาก แต่ประชาชนเห็นว่ามีผลดีมากกว่าผลเสีย ด้านสิ่งแวดล้อมโรงงานตั้งเกิน 5 ปี มีสัดส่วนการปล่อยน้ำเสียมากกว่าโรงงานที่ตั้งขึ้นน้อยกว่า 5

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุตสาหกรรม,การขยายตัว,ผลกระทบ

ขึ้น ศรีสวัสดิ์ 2545. การจัดการป่าไม้โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาป่าชุมชนในจังหวัด

อุบลราชธานี วารสารวิชาการเฉลิมพระเกียรติ 75 พรรณามหาราช (ม.ค. 2546):101-109.

ศึกษาการจัดการป่าไม้โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม กรณีป่าชุมชนในจังหวัด

อุบลราชธานี โดยศึกษาป่าชุมชน 3 แห่ง คือ ป่าศรีสุข ตำบลหนองเหล่า อำเภอเขื่องใน ป่าคงภูหล่น ตำบลนาเลิน อำเภอศรีเชียงใหม่ และป่าดงหมอง ตำบลห้วยยาง อำเภอโขงเจียม วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนทั้งสามแห่ง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,การจัดการป่าไม้,มิติทางวัฒนธรรม

สำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดอุบลราชธานี สภาวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี 2540.

อุบลราชธานี:รณรงค์และสืบสานวัฒนธรรมไทย อุบลราชธานี:สำนักงานศึกษาธิการ
จังหวัดอุบลราชธานี.

หนังสือเล่มนี้จะนำเสนอผลการดำเนินงานวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีตามโครงการรณรงค์และสืบสานวัฒนธรรมไทย ในช่วง พ.ศ.2537-2540 ซึ่งส่วนสำคัญประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ให้มีความรู้ความเข้าใจถึงความหมาย ขอบข่ายและระบบบริหารงานวัฒนธรรม ผลการดำเนินงานวัฒนธรรมตามโครงการรณรงค์และสืบสานวัฒนธรรมไทย และแนวทางการดำเนินงานวัฒนธรรมในอนาคตเพื่อมุ่งหวังให้เป็นสื่อศรัทธาในการประสานการมีส่วนร่วมการดำเนินงาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,การรณรงค์,การสืบสาน,ประเพณีและวัฒนธรรม

คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 2545. โครงการศึกษาวิจัยแนวทางฟื้นฟูระบบนิเวศน์ วิถีชีวิตและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อนปากมูล [อุบลราชธานี]:มหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศน์ วิถีชีวิตและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจาก

เขื่อนปากมูล ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้านปากมูลในพื้นที่ศึกษา มีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ของชาวบ้านกับระบบนิเวศน์ในแม่น้ำมูลเพราะความอุดมสมบูรณ์ของปลาและพืชพรรณธรรมชาติริมแม่น้ำแม่น้ำมูลเป็นเหตุจูงใจ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรปลาและพืชพรรณนานาชนิด ทรัพยากรเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาลและการขึ้นลงของแม่น้ำมูล ดังนั้นชาวบ้านปากมูลจึงจำเป็นต้องสร้างระบบความรู้และภูมิปัญญาต่างๆ เพื่อใช้และจัดการกับความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน์เพื่อให้วิถีชีวิตของชาวบ้านอยู่ได้ด้านเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, อุบลราชธานี, เขื่อนปากมูล, ผลกระทบ, ระบบนิเวศน์, วิถีชีวิต

อรพิน จำปาเนตร 2536. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความรับผิดชอบของเด็กไทย

ในชนบทอีสาน : กรณีตำบลบ้านบ่อหิน อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาความหมายความรับผิดชอบในทัศนะของชุมชน กระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวในชนบทและความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูกับความรับผิดชอบของเด็กโดยการศึกษาจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม พบว่าความหมายของความรับผิดชอบจากทัศนะของชุมชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นในระดับบุคคลและครอบครัวเน้นความรับผิดชอบตามขอบเขตจารีตประเพณีเป็นเกณฑ์ ในขณะที่นักวิชาการเน้นขอบข่ายกว้างกว่า คือ ระดับสังคม กระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชุมชนในชนบทเอียงไปด้านการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ทำให้ผู้ปกครองฝึกความรับผิดชอบแก่บุตรไม่ต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูกับความรับผิดชอบ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาคอีสาน, อุบลราชธานี, ครอบครัว, ชุมชน, การอบรมเลี้ยงดูเด็ก, ความรับผิดชอบเด็ก

ณัฐริมา มากู 2545. การประเมินโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) ตามมติคณะรัฐมนตรีโดยใช้งบประมาณพิเศษปี 2544 ตามแผนก่อนนี้ต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดอุบลราชธานี

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

งานชิ้นนี้ศึกษาการประเมินการดำเนินงาน ผลผลิต ผลกระทบและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจนใช้วิธีการทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายจบการศึกษาประถมศึกษา ปัจจุบันที่นำเข้าสู่โครงการมีความ

เหมาะสม กระบวนการมีความเหมาะสมระดับปานกลาง ส่วนการประเมินผลผลิตจากโครงการ ด้านรายได้ของครัวเรือนยากจนหลังจากกู้ยืมจากโครงการไปประกอบอาชีพมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มมากขึ้น ผลกระทบจากโครงการ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการส่วนใหญ่มีระดับสูงและ ครัวเรือนยากจนพึงพอใจต่อโครงการสูง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,ความยากจน,การประเมินโครงการ,ปัญหา

สุวิทย์ ชีรสอวดีและคนอื่นๆ 2537. รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและประสิทธิภาพของ

แรงงานในภาคอีสาน:กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี [ขอนแก่น]:องค์การบริหารวิเทศกิจ แห่งประเทศแคนาดา และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและประสิทธิภาพแรงงานนอกภาคเกษตร โดย สัมภาษณ์เจ้าของสถานประกอบการ 30 คน ลูกจ้าง 60 คนในจ.อุบลราชธานี ใน 5 ประเภทคือ โรงงานขนาดใหญ่ กลาง เล็ก บริษัทก่อสร้างและสถานบริการ พบว่าลูกจ้างร้อยละ 80 เป็น เกษตรกรรมมาก่อนเพราะอาชีพเกษตรไม่พอเลี้ยงตัวเองได้และลูกจ้าง 1 ใน 3 ยังทำนาอยู่ด้วย มีการ เข้าออกของงานบ่อยเพราะค่าจ้างต่ำและเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ถ้ามีฝีมือออกจากรานเพื่อค่าจ้างที่แพง กว่า ประสิทธิภาพในการทำงานของลูกจ้างหญิงดีกว่าชาย มีความขยัน ตรงต่อเวลา ปฏิบัติตามคำสั่ง ของนายจ้าง ประณีตในการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ต่อเพื่อนร่วมงานและนายจ้าง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,แรงงานและทรัพยากรมนุษย์,การจ้างงาน

ภักพงษ์ อภิภูณานันท์ 2547. สามเหลี่ยมมรกต เปิดประตูรับนักท่องเที่ยวตั้งแต่ปี 2547

วารสารสารนิตรภาพไทย-ลาว. 11(1):52.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับสามเหลี่ยมมรกต ซึ่งหมายถึงพื้นที่แกว่งจังหวัด อุบลราชธานีและศรีสะเกษของไทยที่ติดกับกัมพูชาและลาว เพราะเป็นกรอบความร่วมมือระหว่าง 3 ประเทศเพื่อเสริมศักยภาพทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ยังจะนำ ความเจริญมาสู่จังหวัดชายแดนสร้างอาชีพ และเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ มีการจัดตั้งศูนย์ ข้อมูลนักท่องเที่ยว เปิดบริการสายการบินราคาดูประหยัด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,ศรีสะเกษ,สามเหลี่ยมมรกต

คณินันต์ จันทบุตร 2545. พระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาวิกฤตสังคม : กรณีพระสงฆ์

นักพัฒนาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ อุบลราชธานี:สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

ศึกษาความเป็นมา กระบวนการรวมกลุ่มของพระผู้นำการพัฒนาโครงการแผ่นดิน ธรรมแผ่นดินทอง จังหวัดอุบลราชธานี-จังหวัดอำนาจเจริญ การดำเนินงานด้านสวัสดิการชุมชน

การแก้ไขปัญหายาเสพติดและเอดส์ของพระภิกษุสงฆ์ 4 รูป ได้แก่ พระอาจารย์ถวิลบุญธาตุ ด้านการเผยแพร่ธรรมะด้วยหนังสือและการแก้ไขปัญหายาเสพติด พระครูมงคลวรวัฒน์ ด้านสวัสดิการชุมชนและการใช้สมุนไพรรักษาโรคเอดส์ พระครูโสภณวิริยะกิจ ด้านการเกษตรผสมผสานสวัสดิการชุมชน พระครูรังษีนวกิจ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชา, อุบลราชธานี, อำนาจเจริญ, พระพุทธศาสนา, การแก้ไขปัญหายาเสพติด

ขอบ ดิสนโลก 2547. คำหลายความ:รวบรวมบทความเพื่อการศึกษาด้านสังคมวัฒนธรรมอีสาน [ขอนแก่น]:สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้เป็นการรวบรวมบทความที่เขียนลงพิมพ์ประจำให้กับสารนิพนธ์ภาพไทย-ลาวในชื่อคอลัมน์ "หนึ่งคำหลายความ" ซึ่งได้แนวสืบค้นมาแล้วนำมาเขียนโดยอาศัยหนังสือสารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ ของปรีชา พินทองและหนังสือเล่มอื่น ๆ ของปราชญ์หลาย ๆ ท่านมารวบรวมเรียบเรียงไว้ ซึ่งเน้นที่คำที่มีความหมายอันเป็นความหมายสื่อวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังได้มีบทความที่เขียนลงในวารสารอื่น ๆ มาลงพิมพ์ด้วยเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือเอกสารทางด้านศิลปวัฒนธรรมของสำนัก

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ภาควิชาการเผยแพร่, สื่อวัฒนธรรม, คำหลายความ

สมพันธ์ เตชะอธิกและคนอื่นๆ 2540. รายงานผลการศึกษา: โครงการศึกษารูปแบบและแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล [ขอนแก่น]:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการสร้างความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล การส่งเสริมผู้นำท้องถิ่นและสตรีในการบริหารองค์กรให้เป็นระบบในภาคอีสาน โดยศึกษาจากอบต. ในจังหวัดอุดรธานีและสระแก้ว จังหวัดละ 2 แห่ง พบว่า รูปแบบและแนวทางในการส่งเสริมความเข้มแข็งของอบต. โดยกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ AIC ประยุกต์ตามคู่มือหลักสูตรที่จัดทำไว้สามารถทำให้แผนพัฒนาตำบลของอบต. มีความครอบคลุมทั้งในด้านบุคลากร

คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา, อีสาน, การปกครองท้องถิ่น, องค์กรชุมชน, องค์การบริหารส่วนตำบล

Ratana Tosana Boonmathya 2545. Prachakom: Civil Society in Thailand-The Case of the khon kaen Civil Assembly (kkca) วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 19(3):24-33.

บทความชิ้นนี้เป็นผลงานจากการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับประชาคมขอนแก่น ว่าเป็นการนำมามาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยอย่างไร โดยใช้ประชาคมขอนแก่นเป็นพื้นที่ในการเป็นกรณีศึกษา การเกิดขึ้นของประชาคมในสังคมไทยเป็นผลผลิตจากชนชั้นกลางในสังคมที่ต้องการจะปกป้องรักษาสิทธิและผลประโยชน์โดยวิถีทางประชาธิปไตยในขณะที่แนวคิดเรื่องประชาคมได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในรัฐไทย แนวคิดดังกล่าวก็คือ ให้เกิดพื้นที่ใหม่ทางการเมืองและวัฒนธรรมสำหรับภาคประชาชนเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาและให้ความหมายรวมทั้งการปฏิบัติการทางด้านการพัฒนาที่แตกต่างกันไปอย่างไรก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวได้นำมาสู่การเกิดคำถามที่ว่าชนชั้นกลางนั้นต้องการที่จะแบ่งปันอำนาจที่ตนได้รับกับคนยากไร้ คนชายขอบในระดับรากหญ้าด้วยหรือไม่ คำสำคัญ: วัฒนธรรมกับการพัฒนา,อีสาน,ขอนแก่น,ประชาคม

บุญสม ขอมมาลี 2538. รายการวิทยุกระจายเสียงด้านวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาสังคมและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ [มหาสารคาม]:สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเขียนบทวิทยุเน้นทางด้านวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และอนุรักษ์สภาพแวดล้อม เพื่อนำบทวิทยุไปบันทึกเทปเพื่อนำออกอากาศทางสถานีวิทยุ กระจายเสียง พบว่า บทวิทยุส่วนใหญ่ได้เรียบเรียงจากเอกสารและบทความต่างๆของผู้รับวิทยุกระจายเสียงจะมี 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นรายการด้านวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่วนที่สอง ลักษณะวัฒนธรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงคุณค่าของมนุษย์และวัฒนธรรมอีสาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมและการพัฒนา,ภาคอีสาน,รายการวิทยุกระจายเสียง,ระบบการจัดการทรัพยากร, การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม

สุวิไล เปรมศรีรัตน์และโสภณา ศรีจำปา แปลและเรียบเรียง(2537) การมองลักษณะทางชาติพันธุ์ ภาษารูปแบบและการใช้ภาษาของชุมชนที่พูดภาษาตระกูลมอญเขมร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยวารสารภาษาและวัฒนธรรม สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล 13(2):79-89.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นและการรับรู้ของผู้นำหมู่บ้านที่พูดภาษามอญ-เขมร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จำนวน 19 แห่งในเรื่องความชำนาญและการใช้ภาษาของคนในหมู่บ้าน พบว่า ถึงแม้ความชำนาญในการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานจะมีอยู่อย่างกว้างขวางและกระจายอย่างเป็นระบบทั่วไปในชุมชนแต่ความรู้ภาษาไทยกลางก็ผูกพันใกล้ชิดกับ

การศึกษาและคนรุ่นหนุ่มสาวมีความรู้ภาษาไทยกลางมากกว่าผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาษอีสาน, ภาษามอญ-เขมร, ทัศนคติ

เหรียญทอง ชำนาญรบ 2540. คำลักษณะนามภาษาอีสาน วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตร

มหาวิทยาลัย(ภาษาไทย)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาคำลักษณะนามภาษาอีสาน โดยสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาใน 19 จังหวัดของภาคอีสาน พบว่าการรวบรวมคำลักษณะนามภาษาอีสานแบ่งเป็น 6 ประเภท คือ คำลักษณะนามบอกชนิด คำลักษณะนามบอกหมวดหมู่ คำลักษณะนามบอกสถานะ คำลักษณะนามบอกจำนวนและมาตรา คำลักษณะนามบอกอาการ และคำลักษณะนามซ้ำชื่อ รวมทั้งหมด 696 คำ โครงสร้างนามวลีและโครงสร้างกริยวลี แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ โครงสร้างที่คำเกิดได้ 3 หมวด มี 5 รูปแบบ และโครงสร้างที่คำเกิดได้มากกว่า 3 หมวด มี 4 รูปแบบ ส่วนเกณฑ์การจำแนกประเภทสิ่งต่างๆตามลักษณะการใช้คำลักษณะนามของภาษาอีสาน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาษอีสาน, ภาษาอีสาน, คำลักษณะนาม

สะอึ่ง แสงมื่น 2536. ภาษาอุย(ส่วย)ที่ตำบลเขยปราสาท อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์

วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. 7(2):1-4.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับภาษาอุย(ส่วย) ที่ตำบลเขยปราสาท อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมี 7 หมู่บ้านในตำบลเขยปราสาท หมู่บ้านใหญ่หนองตาคำ หมู่บ้านหนองตาคำ หมู่บ้านหนองปรือ หมู่บ้านเมืองแฝก และหมู่บ้านขามน้อย โดยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาจากหมู่บ้านเขยปราสาทเป็นหลักฐานผู้บอกภาษาคนอื่นๆ ใช้สำหรับตรวจสอบข้อมูล พบว่า หน่วยเสียง ในภาษาอุยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงรียิตเตอร์ และหน่วยเสียงสระ ลักษณะการลงเสียงหนัก-เบาในคำนั้น คำพยางค์เดียวจะลงเสียงหนักทุกคำ ลักษณะพยางค์

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ชาติพันธุ์, ภาษอีสาน, อุย(ส่วย), ภาษาถิ่น, ภาษาอุย

พระมหาสุวรรณ์ วงษา 2543. การศึกษาคำในภาษาโซที่บ้านคอนแดง ตำบลท่าจำปา อำเภอ

ท่าอุเทน จังหวัดนครพนม กรุงเทพฯ: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิทยานิพนธ์นี้คือการศึกษาคำในภาษาโซที่ใช้ที่บ้านคอนแดง โดยใช้ข้อมูลจากผู้บอก ภาษาโซจำนวน 5 คน ที่บ้านคอนแดง หมู่ที่ 8 ตำบลท่าจำปา อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ในการศึกษาได้ศึกษาคำในภาษาโซ ตั้งแต่การสร้างคำ ความหมายของคำและระบบคำ ได้แบ่งลักษณะคำในภาษาโซออกเป็น 2 ลักษณะคือ คำพยางค์เดียวและคำสองพยางค์ขึ้นไป และยังได้ศึกษาชนิดและ

หน้าที่ของคำโดยทำการแยกคำออกเป็นชนิดได้ 15 ชนิดคือ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำช่วยกริยา คำหน้ากริยาและคำหลังกริยา คำกริยาวิเศษณ์ คำคุณศัพท์ คำลักษณะนาม คำบอกจำนวน คำชี้เฉพาะ คำบอกเวลา คำบุพบท คำเชื่อม คำปฏิเสธ และคำลงท้าย ตลอดถึงการเรียงคำในภาษาโซในระดัปลีและในระดับประโยค ผลการวิจัยแสดงให้เห็นวิธีการสร้างคำ ความหมายของคำ การจำแนกคำออกเป็นชนิดต่างๆและการใช้คำแต่ละชนิด ผลประการสุดท้ายคือ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,นครพนม,โซ, ภาษาโซ,ลักษณะคำศัพท์

สุรัช ชินบุตร 2542. โซนครพนมกับภาษาที่กำลังถูกลืม วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม. 3(2):53-57.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับภาษาโซจังหวัดนครพนม พบว่า ที่จังหวัดนครพนมมีชนชาวโซอาศัยอยู่ในอำเภอท่าอุเทน อำเภอโพนสวรรค์ อำเภอศรีสงคราม อำเภอปลาปาก และที่อำเภอนาแก โดยชาวโซจะอาศัยอยู่ร่วมกับชนพื้นเมืองกลุ่มต่างๆเช่น ฉ้อ แสก กะเลิง ผู้ไทและลาว โซมีแต่ภาษาพูดไม่มีภาษาเขียน จัดอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติก ปัจจุบันชาวโซอยู่ใกล้ชิดกับคนอีสานมาก ดังนั้นประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ตลอดจนการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากซึ่งขณะนี้เสียๆ จุกภาษาไทยได้มากกว่าภาษาโซ ระบบเสียงในภาษาโซ ได้จัดแบ่งเป็น หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ ลักษณะน้ำเสียง และโครงสร้างประโยค

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,นครพนม,โซ,ภาษาพูด

นพดล ตั้งสกุลและจันทนีย์ วงศ์คำ 2546 คติความเชื่อและระบบสังคมกับการปลูกสร้างเรือน

พื้นบ้านและชุมชนผู้ไท [ขอนแก่น]:คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาถึงคติความเชื่อและระบบสังคมกับการปลูกสร้างเรือนพื้นบ้านและชุมชนผู้ไทนั้น พบว่า "คติความเชื่อ"เป็นกลไกในการกำหนดกรอบแนวและระบบสังคมผ่านทางวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมสะท้อนในวิถีชีวิตและพฤติกรรม แม้ลักษณะทางกายภาพและชุมชนและบ้านเรือนมีความแตกต่างออกไปแต่กระบวนการแสดงความคิดเห็น

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ผู้ไท,เรือนพื้นบ้าน,คติความเชื่อ,ระบบสังคม

ธรรมศักดิ์ จิตทรงสวัสดิ์ 2543. รูปแบบและคติความเชื่อที่ปรากฏในผลงานศิลปะแบบอย่างจีน

ในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

(สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคนจีนในจังหวัดร้อยเอ็ด รูปแบบและความหมายที่ปรากฏในผลงานศิลปะแบบอย่างจีน คติความเชื่อที่ปรากฏในผลงานศิลปะ พบว่า ชาว

จีนเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ดอยู่ ๒ ทาง คือทางแรกผ่านทางจังหวัดนครราชสีมา มหาสารคาม โดยอาศัยขบวนวัวต่างๆ และทางที่สองผ่านทาง จังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ โดยอาศัยรถไฟเป็นพาหนะเดินทาง ส่วนรูปแบบและความหมายศิลปะนั้นดูได้จากที่อยู่อาศัย ศาลเจ้าจีน และสถานที่เคารพอื่นของคนไทย เช่น วัดไทย ศาลหลักเมือง ส่วนคติความเชื่อที่ปรากฏในผลงาน ศิลปะแบบอย่างจีนนั้นที่ อาทิ เชื่อกันเกี่ยวกับการมีอายุยืน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,จีน,สถาปัตยกรรม

จารุวรรณ ธรรมวัตร 2539. ภาษาถิ่นอีสาน วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ฉบับปฐมฤกษ์:15-21.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับภาษาถิ่นอีสาน พบว่าภาคอีสานเป็นภูมิภาคที่มีหลากหลาย กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีภาษาพูดที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม อำนาจเจริญ ขอนแก่น เลย ชัยภูมิ เป็นต้น จะพูดภาษาอีสาน จังหวัด อุบลราชธานีและหนองคายพูดภาษาลาวพวน และจังหวัดกาฬสินธุ์และนครพนมพูดภาษาผู้ไท ส่วนจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์และศรีสะเกษนั้นพูดภาษาเขมร และนครราชสีมาจะพูดภาษาโคราช ภาษาอีสานและภาษาลาวจัดอยู่ในภาษาไท

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ลาวพวน ผู้ไท เขมร ไทโคราช,ภาษาศาสตร์,ภาษา ถิ่น

สมทรง บุญพัฒน์ 2536. คำลงท้ายบอกลาในภาษาญ-กวย(ส่วย) วารสารภาษาและวัฒนธรรม

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล. 12(1):25-53.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับคำลงท้ายบอกลาในภาษาญ-กวย(ส่วย)ของชาวกวยที่ อาศัยอยู่ในหมู่บ้านสร้างใหญ่ ตำบลคินแดง อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ระบบเสียงภาษา กวยและการเขียนระบบเสียงด้วยอักษรไทย เป็นความรู้เบื้องต้นก่อนที่จะกล่าวถึงเรื่องคำลงท้าย บอกลา ชาวกวยจำนวนมากที่อ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้ นอกจากระบบเสียงของการกล่าวคำ ลงท้ายของภาษาญที่ต่างจากภาษาไทยแล้ว แต่ลักษณะไวยากรณ์โดยทั่วไปของภาษาญจะคล้ายกับ ภาษาไทย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,ศรีสะเกษ,ญ-กวย(ส่วย),ภาษา,คำลงท้าย

เอมอร์ ชื่นชม 2542. การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไซในจังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม

จังหวัดมุกดาหาร กรุงเทพฯ:คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เป็นการศึกษาและเปรียบเทียบคำศัพท์ในภาษาโซจังหวัดสกลนคร นครพนม และ มุกดาหาร ในการศึกษาครั้งนี้ได้สำรวจคำศัพท์พื้นฐาน ภาษาโซซึ่งประกอบด้วย หน่วยวรรณจำนวน 1,573 หน่วยวรรณนำไปสัมภาษณ์ ผู้บอกภาษา จำนวน 6 คน ซึ่งได้คัดเลือกไว้เป็นตัวแทนของคน โซที่จะศึกษาถิ่นละ 2 คน ตัวแปรทางสังคมคือ เพศ อายุ อาชีพ ภูมิลำเนา และภูมิหลังของกลุ่มสมรส ผลการวิจัยปรากฏว่า ภาษาโซทั้ง 3 ถิ่น มีการใช้ศัพท์แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือประเภทที่ 1 ใช้ ศัพท์เหมือนกันทั้ง 3 ถิ่น รวม 690 หน่วยวรรณ ประเภทที่ 2 ใช้ศัพท์แตกต่างกันทั้ง 3 ถิ่น รวม 305 หน่วยวรรณ ประเภทที่ 3 ใช้ศัพท์เหมือนกันบางส่วน ต่างกันบางถิ่นรวม 578 หน่วยวรรณ การใช้ ศัพท์ในภาษาโซจังหวัดสกลนคร และมุกดาหาร จึงมีทั้งเหมือนกันและต่างกัน ศัพท์ที่ชาวโซทั้ง 3 ถิ่นใช้เหมือนกันล้วนเป็นคำศัพท์ดั้งเดิมของภาษาโซส่วนศัพท์ที่ใช้ต่างถิ่นนั้นเป็นศัพท์ที่ยืมมาจาก ภาษาอู้อาษาถิ่นอีสานและภาษาไทยกลางบ้างบางคำ จากการเปรียบเทียบจำนวนศัพท์ที่ชาวโซใช้ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากศัพท์ดั้งเดิมของภาษาโซ 3 ถิ่น จำนวน 883

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ชาติพันธุ์,ภาคอีสาน,สกลนคร,นครพนม,มุกดาหาร,โซ,ภาษาโซ,การ ผสมผสาน,คำศัพท์

ข้อมูลจากเคลินวิศ ฉบับวันที่ 23 มิถุนายน 2536 2536. กลองเพล กลองศักดิ์ศรีสูงชาวอีสาน
วารสารกนข. 11(11):8-11.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับ กลองเพล กลองศักดิ์ศรีสูงชาวอีสาน ซึ่งกล่าวว่า กลองเพล เป็นกลองที่พระสงฆ์ใช้ตีศาสนาสามัญณเวลา 11.00 น. เพื่อเตือนเวลานั้นเพล ซึ่งจนจะ เทียง ยังเหลืออยู่อีก 1 ชั่วโมง ตีกลองประกาศภายในวัดเพื่อผู้มีศรัทธาจะได้นำอาหารเพลมาถวาย พระสงฆ์อีกด้วย คนทั้งหลายจึงนิยม เรียกว่า กลองเพล นอกจากจะใช้ประโยชน์ในกิจตีสันเพล กลองดังกล่าวยังใช้ประโยชน์อีกมากมาย โดยภาคอีสานนิยมใช้ในกิจวัตรที่สำคัญคือ ตีเวลา 04.00 น. เพื่อให้ชาวบ้านรู้วันสำคัญของศาสนา เรียกว่า ตีกลองตีกลองเย็น 16.00 น. ของวันสัณน้อยสัณ ใหญ่ ตีอีกเพื่อให้ชาวบ้านรู้ว่าเป็นวันสำคัญ เรียกว่าตีกลองแลง แต่ถ้ามีการกิจวัตรทำบุญหรือจัด งานวัด ให้มาประชุม เรียกว่า ตีกลองโฮม การตีกลองตีกลอง-กลองแลง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,กลองศักดิ์ศรีสูง,คติความเชื่อ,ศรัทธา,กลองเพล
ขอบ ศิสวน โกล 2544. ภาพยนตร์แข็งบั้งไฟบอกระไรกับไทอีสาน วารสารธรรมทรรศน์. 2(1):83-90.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความวิชาการเกี่ยวกับ ภาพยนตร์แข็งบั้งไฟ พบว่า ภาพยนตร์แข็งบั้งไฟ สามารถบอกเกี่ยวกับไทอีสาน คือ 1)บอกลักษณะของคำประพันธ์ เป็นคำประพันธ์ท้องถิ่นเพื่อร้อง ในประเพณีบุญบั้งไฟหรือบุญเดือนหก ซึ่งมีฉันทลักษณ์เป็นข้อกำหนดในเชิงการประพันธ์ไว้ต่างๆ 2)บอกวัตถุประสงค์ของงานบุญ บอกเล่าประวัติของงานบุญ การอ้อนวอนให้แดนและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล 3)บอกสิ่งที่น่าภาคภูมิใจในชีวิต บอกขานสิ่งที่เสริมสร้างความหวัง

แก่กัน สร้างสิ่งพึงพอใจให้แก่กันและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่กัน 4)บอกความปรองดองกลมเกลียวของชุมชน เป็นตัวเชื่อมนำคนในชุมชนในสังคมรวมตัวเป็นกลุ่มจัดกิจกรรมงานบุญบั้งไฟ 5)บอกลีลาท่าฟ้อนประกอบการเซิ้ง แสดงท่ายอดตัวขึ้นลงตามจังหวะกลองดุ่มและพังฮาดแบบเรียบง่าย 6)บอกความเก่งกล้าสามารถของผู้นำการเซิ้ง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, ภาพยนตร์, คำประพันธ์, เซิ้งบั้งไฟ

สุวิทย์ ชีรสอวดีและคารารัตน์ เมตตาริกานนท์ 2541. ประวัติศาสตร์อีสานหลังสงครามโลกครั้งที่สองถึงปัจจุบัน ขอนแก่น:คลังน่านาวิทยา.

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคอีสานตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สอง โดยรวบรวมข้อมูลทางเศรษฐกิจและสถิติต่างๆ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการทำมาหากิน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, การเปลี่ยนแปลง, ประวัติศาสตร์, เศรษฐกิจ

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ 2539. สารานุกรมวัฒนธรรมไทยอีสาน ฉบับต้นแบบกรุงเทพฯ:สารานุกรมวัฒนธรรมไทย.

เป็นการรวบรวมคำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมภาคอีสานซึ่งจะให้ความหมายของคำ การเรียงคำจะเรียงตามลำดับตัวอักษร ก-ฮ ท้ายเล่มจะมีดัชนีประกอบ จัดพิมพ์เนื่องในวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเจริญพระชนมายุ 40 พรรษาใน พ.ศ.

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, การรวบรวม, วัฒนธรรมภาคอีสาน

ชูร กมลเสรีรัตน์ 2542. ของเล่นเด็กอีสาน ประดิษฐ์กรรมจากวัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น วารสารวัฒนธรรมไทย. 36(12):37-40.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับของเล่นเด็กอีสาน พบว่าของเล่นของเด็กอีสานนั้นทำขึ้นแบบง่ายๆ จากวัสดุธรรมชาติ เช่น "ลูกข่าง" ภาษาอีสานเรียก "หมากข่าง" ทำจากไม้มะขามหรือไม้สีเสียด เป็นของเล่นของเด็กผู้ชาย แต่ในปัจจุบันมีของเล่นแบบใหม่ให้เด็กๆเลือกมากมาย ทำให้เด็กๆไม่สนใจของเล่นที่มีมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ เพราะว่าได้กลายเป็นสิ่งที่เชยและล้าสมัยไปแล้วสำหรับพวกเขา

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, การละเล่น, ประดิษฐ์กรรม, เด็ก

ณรงค์ชัย ทิพวงศา 2541 การพัฒนาเกมการเล่นพื้นเมืองของไทย "งูกินหาง" เพื่อการแข่งขัน

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพลศึกษา)บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาการพัฒนาการเล่นพื้นเมืองของไทย "งูกินหาง" ให้มีกฎระเบียบกติกาการเล่นที่มาตรฐาน สามารถจัดการแข่งขันได้ โดยศึกษาจากลักษณะการเล่นชนิดนี้จากภาคต่างๆ ในประเทศไทย นำมาร่วมเป็นรูปแบบการแข่งขันและสอบถามความคิดเห็นจากผู้เล่น ผู้ชม และผู้เชี่ยวชาญ จากการจัดการแข่งขันชิงรางวัล พบว่าทั้งผู้เล่น ผู้ชม และผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการแข่งขันงูกินหางในรูปแบบใหม่มีความสนุกสนาน เข้าใจ เล่นง่าย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,การละเล่นของไทย,เกม,งูกินหาง

ประกอบ โคตรมีทองและคณะ 2546. สรุปรายงานผลการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในจังหวัดขอนแก่นวารสารธรรมทรรศน์. 4(2):103-113.

งานชิ้นนี้ เป็นงานวิจัยศึกษาถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่นนั้น พระสงฆ์เป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมไปด้วยความเสียสละ เพราะมีความรัก ความห่วงใยในศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่บรรพบุรุษสืบทอดมามีกำลังจะสูญหายไป ทั้งศิลปวัตถุ ประเพณี พิธีกรรม

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,การอนุรักษ์,บทบาท,พระสงฆ์

กาญจนา ไพรสมณ์ 2540. คำสอยจากอำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาคำสอยจากอำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ในด้านเนื้อหา รูปแบบฉันทลักษณ์ และบทบาทของคำสอยต่อสังคม พบว่าด้านรูปแบบนิยมแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ มักขึ้นต้นด้วยคำว่า "สอย...สอย" ลงท้ายมักใช้คำว่า "อันนี้กะสอย" คำสอยมักจะใช้คำตรงๆ ชัดเจน ด้านบทบาททางสังคมพบว่าคำสอยมีส่วนสร้างความบันเทิงใจ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,กาฬสินธุ์,คำสอย

ไชยยศ วันอุทา 2537. รูปแบบและคติความเชื่อเกี่ยวกับใบเสมาเมืองฟ้าแดดสงยาง ตำบลหนองเป่น อำเภอภมราไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษารูปแบบและคติความเชื่อเกี่ยวกับใบเสมาเมืองฟ้าแดดสงยาง ตำบล

หนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าใบเสมาที่นำมาศึกษาจำนวน ๑๖๕ แผ่น มีลักษณะแตกต่างกันหกรูปแบบ คือ (๑) แบบแผ่นหินหน้าเรียบสม่ำเสมอ (๒)แบบสลักเป็นสันนูนตรงกลางแผ่น (๓)แบบสลักเป็นรูปสัญลักษณ์ตรงกลางแผ่น (๔)แบบแท่งหินทรงสี่เหลี่ยมด้านเท่า (๕)แบบแท่งหินแปดเหลี่ยม และ(๖)แบบแผ่นหินสลักเป็นภาพเล่าเรื่องนูนต่ำ ส่วนคติความเชื่อพบว่าใบเสมาดังกล่าวสร้างขึ้นเพื่อใช้กำหนดเขตทำสังฆกรรมตามความเชื่อทางพุทธศาสนา และสร้างเพื่อถวายเป็นการกุศล ซึ่งต่อมาชาวบ้านเชื่อว่าเป็นวัตถุที่มีความศักดิ์สิทธิ์ จึงมีการนำใบเสมาบางแผ่นไปใช้ตามสถานที่ต่างๆ เพื่อบูชาและประกอบพิธีกรรมตามประเพณีของชาวบ้าน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,กาฬสินธุ์,ใบเสมา,คติความเชื่อ

ผาสุข อินทราวุธและคณะ 2544. รายงานการขุดค้นเมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง [กรุงเทพฯ]

:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับรายงานการขุดค้นเมืองโบราณฟ้าแดดสงยางซึ่งตั้งอยู่อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ในอดีตมีการปลงศพโดยการฝังยาว ต่อมาเริ่มมีพัฒนาการทางเทคโนโลยีสูงขึ้นรู้จักผลิตภาชนะดินเผาจากเตาเผาประเภทที่ระบายความร้อนในแนวระนาบ ถลุงเหล็กนำมาทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ นิยมปลงศพโดยการฝังในไห และพัฒนาการเจริญรุ่งเรืองทางพุทธศาสนา และหันมาเปลี่ยนคตินิยมเกี่ยวกับการปลงศพคือการเผาแล้วเก็บในอัฐิใส่โกศดินฝังไว้ใต้ศาสนสถาน ตามลำดับ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,กาฬสินธุ์,เมืองโบราณ,การพัฒนาการ

มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น 2540. อีสานคดี [ขอนแก่น]:มหาจุฬาลงกรณ์

ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

หนังสือเล่มนี้ จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นการร่วมบำเพ็ญบุญงานฉลอง 200 ปี วัดธาตุในโอกาส ขอนแก่นครบ 200 ปี อีกทั้งยังเป็นการร่วมฉลองสมณศักดิ์พระราชาคณะชั้นเทพ และฉลองครบ 74 ปี ของพระเทพมงคลเมธี เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นการบูชาอนุภากรีนุกุล และสถานที่ที่ควรแก่การเคารพบูชาของชาวมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยเนื้อหาภายในเล่มประกอบด้วย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,ประวัติศาสตร์ด้านต่างๆ,อีสานคดี

เรณู พ่วงปิ่น 2534. การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะคำจำภาษาดั้งนครไทยกับภาษาไทยถิ่นอีสาน

(ภูเวียง)วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สภาวิจัย.

ศึกษาลักษณะคำซ้ำภาษาถิ่นนครไทยเปรียบเทียบกับคำซ้ำภาษาไทยถิ่นอีสาน (ภูเวียง) พบว่า คำซ้ำในภาษานครไทยแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ส่วนในภาษาไทยถิ่นอีสาน แบ่งคำซ้ำเป็น 2 รูปแบบ สาเหตุที่ลักษณะคำซ้ำมีจำนวนต่างกันเพราะใช้เกณฑ์การจัดแบ่งต่างกัน และถ้าใช้เกณฑ์เดียวกันก็จะได้รูปแบบคำซ้ำจำนวนเท่ากัน ส่วนทางด้านความหมายของคำซ้ำนั้นพบว่า ความหมายของคำซ้ำที่สัมพันธ์กับสระในภาษาไทยถิ่นอีสานมีการจัดแบ่งเป็นระบบที่แน่นอนกว่าภาษาไทยถิ่นนครไทย ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ความหมายของคำซ้ำของภาษาถิ่นนครไทยสัมพันธ์กับสระไม่ค่อยจะเป็นระบบ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, ขอนแก่น, ภาษาถิ่นนครไทย, ภาษาไทยถิ่นอีสาน (ภูเวียง), ลักษณะคำซ้ำ

ประมวล พิมพ์เสน 2543. สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมนำเที่ยวขอนแก่น ขอนแก่น:ขอนแก่นการพิมพ์.

งานชิ้นนี้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศิลปกรรม ชุมชนโบราณและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของ จ.ขอนแก่นในช่วงพ.ศ. 2534-2542 โดยแบ่งเป็นบทต่าง ๆ คือแนะนำสภาพภูมิศาสตร์ของจ.ขอนแก่น ประวัติเมืองขอนแก่น แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวงานประจำปี พร้อมให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ด้วย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, ขอนแก่น, ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว, โบราณสถาน

พันคำทอง สุวรรณธาดา 2545. การเปลี่ยนแปลงขนบในการสร้างพระธาตุ:ศึกษากรณีพระ

มหาธาตุแก่นนคร วัดหนองแวงพระอารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงขนบในการสร้างพระธาตุด้านรูปแบบ ด้านวิธีการก่อสร้างหน้าที่และประโยชน์ คติความเชื่อและปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผลกระทบต่อขนบในการสร้างพระมหาธาตุแก่นนครวัดหนองแวงพระอารามหลวง ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น พบว่าได้มีการสร้างเป็นพระธาตุรูปแบบเปิด มีการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยใช้วัสดุที่คงทนผสมผสานเทคโนโลยีภายในพระธาตุเป็นที่โล่งกว้างสามารถประกอบกิจกรรมคณะสงฆ์และปฏิบัติศาสนกิจของพุทธศาสนิกชนได้ และได้ออกแบบสูงเก้าชั้นในแต่ละห้องมีภาพเขียนแกะสลักไม้เป็นประวัติเมืองขอนแก่นเป็นต้น ด้านคติความเชื่อมีการเปลี่ยนแปลงคือมีการสร้างจุลธาตุเพื่อบรรจุอัฐิพุทธศาสนิกชน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,สถาปัตยกรรม,พระมหาธาตุแก่นนคร,คติความเชื่อ,รูปแบบ

สมชั้น เชื้อวกุล 2538. รายงานการวิจัยเรื่องภูมิหลังและคติชนวิทยาที่เกี่ยวข้องกับสถานที่สำคัญของชุมชนเมืองรอบบึงแก่นนคร ขอนแก่น:ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ ศึกษารวบรวมประวัติศาสตร์ของสถานที่สำคัญรอบบึงแก่นนคร ซึ่งได้แก่ วัดโพธิ์กลาง วัดธาตุ วัดโพธิ์โนนมัน วัดศรีธาตุ(บ้านดุม) ศาลเจ้าแม่สองนาง ศาลเจ้าพ่อมเหศักดิ์ ศาลเจ้าปิงเถากง-มา ศาลเจ้าปู่ครูเย็น สถาปัตยกรรมรอบบึงแก่นนคร อนุสาวรีย์พระนครศรีบริรักษ์ รวมทั้งประวัติเมืองขอนแก่นและเจ้าเมืองขอนแก่นด้วย นอกจากนี้ยังรวบรวมคติชนวิทยาที่เกี่ยวข้องกับสถานที่สำคัญดังกล่าวแล้ว ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับความฝัน ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีและนางไม้ ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าของเงิน ความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ของวิญญาณ พิธีกรรมตำนานบ้านพระลับ บ้านพระยืนและบ้านพระค้อ ตำนานเกี่ยวกับชื่อเมืองร้อยเอ็ดและตำนานเกี่ยวกับมุกดาหาร พร้อมทั้งการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ปรากฏตามสถานที่รอบ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,ขอนแก่น,สถาปัตยกรรม,สถานที่สำคัญ,ความเชื่อและพิธีกรรม,ศาลเจ้า

ชลิต ชัยครรชิต 2540. สถานภาพการศึกษาประวัติศาสตร์และ โบราณคดีอีสานในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 16(1):83-90.

ในด้านการศึกษาทางโบราณคดี มีงานวิจัยทั้งของนักวิจัยต่างประเทศ นักวิจัยไทย และบุคลากรภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี ที่มีรายงานการค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการทางวัฒนธรรมของมนุษย์ในอดีตของภูมิภาค ที่ทำความเข้าใจความเข้าใจอดีตของภูมิภาคนี้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น การวิจัยภาคสนามที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคมทางประวัติศาสตร์และ โบราณคดีภายในภูมิภาคอีสานในรอบ 20 ปี ที่ผ่านมากจากการประมวลงานวิจัยและการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนกระบวนการทำความเข้าใจอดีตของภูมิภาคนี้ โดยผ่านกระบวนการประเมินผลการเรียบเรียง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,ความเชื่อ,ประวัติศาสตร์,โบราณคดี

พจนา วรรณจันทร์ 2540. คติความเชื่อจากประติมากรรมแบบเขมรที่ปราสาทหินพนมวัน จังหวัดนครราชสีมาวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษารูปแบบและคติความเชื่อเกี่ยวกับประติมากรรมแบบเขมรที่ปราสาทหินพนมวัน จังหวัดนครราชสีมา พบว่าประติมากรรมในศิลปะแบบเขมรที่ปราสาทหินพนมวันได้สร้างขึ้นมาเพื่อประกอบสถาปัตยกรรมเป็นประติมากรรมนูนต่ำ ในส่วนที่เป็นทับหลัง หน้าบัน และกลีบบนปรangk เป็นความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ ส่วนประติมากรรมลอยตัวที่พบอยู่ในบริเวณปราสาท เป็นพระพุทธรูป เทวรูป และพาหนะเครื่องใช้ของเทพ เป็นความเชื่อทั้งในศาสนาพราหมณ์ และพุทธศาสนา ซึ่งได้สร้างเพื่อประกอบความเชื่อที่นับถือของมนุษย์ยุคติดต่ออย่างต่อเนื่องมา 200 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 1425-2330 ในศิลปกรรมเขมรแบบประโคน บาแก็ง เกาะแกร์ แปรรูป บันทายเสรี คลัง และบาปวน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, นครราชสีมา, ประติมากรรม, คติความเชื่อ, ปราสาทหินพนมวัน

ผกา เบญจกาญจน์ 2540. การศึกษารูปแบบและคติความเชื่อของประติมากรรมเทพารักษ์ที่

ปราสาทหินพิมายวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษารูปแบบทางศิลปกรรมของภาพเทพารักษ์ คติความเชื่อที่ปรากฏอยู่บนภาพเทพารักษ์ และศึกษารูปแบบท่าทางการรำรำของภาพเทพารักษ์ที่มีส่วนสัมพันธ์กับท่ารำในแม่ท่ารำของนาฏศิลป์ไทย พบว่าภาพประติมากรรมที่สลักเป็นเทพารักษ์แสดงให้เห็นนาฏลีลาสองชนิด คือ การพ้องรำ และการแสดงอิริยาบถต่างๆ ของบุคคลชั้นสูง ลีลาการรำรำสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของคนเกี่ยวกับความดีและความชั่วร้ายของเทพทั้งในศาสนาพุทธและพราหมณ์

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, นครราชสีมา, ปราสาทหินพิมาย, คติความเชื่อ, ประติมากรรม, นาฏศิลป์

ศรีศักร วัลลิโภดม 2546. แอ่งอารยธรรมอีสาน: แฉกหลักฐานโบราณคดี พลิกโฉมหน้า

ประวัติศาสตร์ไทยพิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มติชน.

งานชิ้นนี้ได้เสนอเรื่องราวของแอ่งอารยธรรมอีสานอันเต็มไปด้วยร่องรอยและหลักฐานทางประวัติศาสตร์และ โบราณคดีที่พร้อมจะพลิกให้เห็นโฉมหน้าที่แท้จริงของประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์ของภูมิภาคอาเซียน ประกอบด้วยบทความได้แก่ อีสาน 2 แอ่ง: แอ่งสกลนคร-แอ่งโคราช, อีสานในตำนานอุรังคธาตุ, อารยธรรมบ้านเชียง, อีสานพัฒนาการเป็น "รัฐ", อีสานสมัยทวารวดี, อีสานสมัยลพบุรี, ข้อมูลใหม่ ข้อคิดใหม่

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, โบราณคดี, ประวัติศาสตร์, แอ่งอารยธรรม

วิโรฒ ศรีสุโร 2544 พระสงฆ์กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม วารสารธรรมทรรศน์. 2(2):8-24.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความทางวิชาการเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเอกสารประกอบการบรรยายในการสัมมนาที่วิทยาเขตขอนแก่นนั้น พบว่า ในอดีตนอกจากวังแล้ว วัดเป็นปูชนียสถานที่มียุคอุปการต่อศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณีมาเนิ่นนาน งานหัตถศิลป์เกือบทุกแขนงมาจากสกุลช่างในวัด พระ นอกจากจะขึ้นทางจิตวิญญาณแล้ว ยังเป็นครูช่างไปพร้อมๆกันกับการพัฒนาการเป็นนักศึกษาในสรรพวิทยาการจนตราប់ปัจจุบัน ระบบในสังคมเปลี่ยนไป การศึกษาถูกดึงไปจากวัดในเมืองใหญ่วัดมีความสัมพันธ์กับประชาชนเฉพาะในงานนักขัตฤกษ์หรืองานพิธีกรรมและงาน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, ปุณณสถาน, การอนุรักษ์, พระสงฆ์, บทบาท

จารุวรรณ ธรรมวัตร 2542. ภูมิปัญญาภาษาลาว-ไทยอีสานในชุมชนสองฝั่งโขง

กรุงเทพฯ: โครงการเมธีวิจัยอาวุโส. สกว.

งานวิจัยเล่มนี้ เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะดั้งเดิมของภาษาลาว-ภาษาไทยอีสานและศึกษาสภาพการใช้ภาษาลาวจากชื่อบ้านนามเมืองจากชื่อสัตว์และจากชื่อและนามสกุลคน จุดมุ่งหมายเชิงวิวิธวิทยาในการศึกษาครั้งนี้ คือ การใช้ข้อมูลภาษาลาวทั้งในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและภาษาไทยอีสานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, ภาษาลาว, ภาษาไทยอีสาน, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

พัชรินทร์ ละลอกแก้ว 2540. คำประสมในภาษาถิ่นอีสาน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

(สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาคำประสมในภาษาถิ่นอีสานในด้านโครงสร้าง ความหมาย และที่มา พบว่าโครงสร้างของคำประสมแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ คำประสม ๒ หน่วยคำ ๓ หน่วยคำ และคำประสม ๔ หน่วยคำ ส่วนความหมายของคำประสมแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ประสมแล้ว ความหมายเด่นที่หน่วยคำต้น ประสมแล้วเด่นที่หน่วยคำท้าย ประสมแล้วความหมายปรากฏทั้งสองหน่วย แต่ความหมายที่เกิดขึ้นใหม่ต่างไปจากเดิม และประสมแล้วความหมายปรากฏในเชิงเปรียบเทียบ ส่วนที่มาของคำประสมแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ เป็นคำถิ่นอีสานกับคำถิ่นอีสาน คำถิ่นอีสานกับคำถิ่นอื่น คำถิ่นอีสานใช้ร่วมกับภาษาไทยกลางกับภาษาอื่น คำถิ่นอีสานใช้ร่วมกับภาษาไทยกลางหรือภาษาไทยกรุงเทพฯ และคำภาษาอื่นกับภาษาอื่น

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, มหาสารคาม, ภาษาอีสาน, คำประสม

จารุวรรณ ธรรมวัตร 2539. วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน-ล้านช้าง [มหาสารคาม]:

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ เขียนขึ้นเพื่อเป็นเอกสารประกอบการสอนวรรณกรรมท้องถิ่นในระดับอุดมศึกษา หลักสูตร ปริญญาตรีและปริญญาโท ณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยเอกสารเล่มนี้นำเสนอความรู้ด้านวรรณกรรมท้องถิ่น กรณีอีสาน-ล้านช้าง ทั้งในส่วนกว้างและส่วนลึกเหมาะสมกับผู้เรียน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน-ล้านช้างโดยประเภทคำสอน วรรณกรรมอีสาน-ล้านช้าง โดยประเภทกฎหมาย วรรณกรรมอีสาน-ล้านช้างโดยประเพณีทาน โดยประเพณีพุทธศาสนา โดยประเพณีสิ่งเร้นลับ คุณค่าทางวรรณกรรม เอกสารอีสาน-ล้านช้าง ลักษณะเฉพาะถิ่นในวรรณกรรมอีสานล้านช้าง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,มหาสารคาม,วรรณกรรมท้องถิ่น,การศึกษา,ระดับอุดมศึกษา

สุนทร วรหาร ๒๕๔๐. ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดมุกดาหาร วิทยานิพนธ์

การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาการแปร และการกระจายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นจังหวัดมุกดาหารพบว่าสามารถแบ่งเขตภาษาถิ่นจากกลุ่มของเส้นแบ่งเขตคำศัพท์ที่กระจายอย่างเป็นระบบจำนวน ๑๘ เส้น ออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มภาษาอีสาน ซึ่งได้แก่ อำเภอมือง อำเภอคอนสาร อำเภอนิคมน้ำสร้อย อำเภอดำชะอี และอำเภอดงหลวงและกลุ่มภาษาถิ่นผู้ไทย ได้แก่ อำเภอดงหลวงและอำเภอนองสูง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,มุกดาหาร,ภาษาไทยถิ่น

ปิยวรรณ ภูวชินพงศ์ ๒๕๔๐. ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด

วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นด้านการแปล การกระจายคำศัพท์ และบริเวณการใช้คำศัพท์เพื่อนำมาทำแผนที่ทางภาษา พบว่า มีการกระจายของศัพท์อย่างเป็นระบบ ๔๑ หน่วยย่อย ซึ่งสามารถแสดงความแตกต่างของการใช้คำศัพท์แต่ละหน่วยย่อย ฉะนั้นการใช้ภาษาไทยถิ่นในร้อยเอ็ดจึงแบ่งได้เป็น ๔ กลุ่ม คือ กลุ่ม ๑ ภาษาถิ่นที่ใช้ใน อ.โพธิ์ชัย อ.โพนทอง อ.เมยวดี และ อ.เสลภูมิ กลุ่ม ๒ ได้แก่ภาษาถิ่นที่ใช้ในอำเภอสว่างภูมิ อ.พนมไพร อ.โพนทราย และกิ่ง อ.หนองฮี กลุ่ม ๓ ได้แก่ภาษาถิ่นที่ใช้ใน อ.ธวัชบุรี และกลุ่ม ๔ ได้แก่ ภาษาถิ่นที่ใช้ใน อ.เมือง อ.จังหาร อ.ศรีสมเด็จ อ.จตุรพักตรพิมาน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,ร้อยเอ็ด,ภาษาไทยถิ่น,คำศัพท์

สรรเสริญ สุรวาทศิลป์ 2545. รูปแบบโครงสร้างคติความเชื่อ และบทบาทของหอแจก:

กรณีศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

(สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษารูปแบบโครงสร้างคติความเชื่อและบทบาทของหอแจกที่มีต่อชุมชนในอ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด พบว่ารูปแบบโครงสร้างของหอแจกมีลักษณะคล้ายกับโครงสร้างของบ้านเรือนโดยทั่วไปแต่จะมีขนาดใหญ่กว่าบ้าน รูปแบบทางสถาปัตยกรรมสะท้อนให้เห็นถึงความคิด การออกแบบ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน คติความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีคติความเชื่อบางอย่างก็คล้ายความเชื่อลง ทั้งนี้เนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคม

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, ร้อยเอ็ด, สถาปัตยกรรม, คติความเชื่อ, รูปแบบโครงสร้าง, หอแจก

ธิดา สาระยา ๒๕๓๗ รัฐโบราณพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: กำเนิดและพัฒนาการ

วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธรรมราชาสมัยสุโขทัย--ผู้นำทางด้านวัฒนธรรมกับการสร้างบ้านแปลงเมือง--
 ถัดมาจากการขยายตัวของชุมชน--วัฒนธรรมทวารวดีกับการคลี่คลายของเมืองในลุ่มแม่น้ำ
 เจ้าพระยา--สร้างบ้านแปลงเมือง : ระบบเมืองคู่ สถาบันเมืองลูกหลวง--ศรีเทพ คือศรีจินาสะ--
 ข้อสังเกตเกี่ยวกับประวัติ "เมืองศรีเทพ"--ละคว รัฐชายฝั่งในคริสต์ศตวรรษที่ 11--สละมรดก : การ
 สืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของดงศรีมหาโพธิ์--
 แคว้นเศรษฐปุระ--ย้อนหลังคู่อีสานโบราณ--เงินละที่อุบลราชธานี--การก่อตัวของรัฐในลุ่มน้ำท่า
 จีน-แม่กลอง : พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองนครปฐม ศึกษาจากหลักฐานทางโบราณคดี--
 การปลูกข้าวกับการเมืองในประวัติศาสตร์สุโขทัย--จากชายขอบของรัฐทวารวดีถึงเมืองด่านใน
 ประวัติศาสตร์ยุคหลัง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, รัฐโบราณพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, การกำเนิดและ
 พัฒนาการ

สว่างจิต ศรีระชา 2538. พระธาตุศรีสองรัก:อนุสรณ์แห่งมิตรภาพและไมตรีของสองฝั่งโขง

วารสารศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง. 3(1):17-20.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับพระธาตุศรีสองรัก:อนุสรณ์แห่งมิตรภาพและไมตรี
 ของสองฝั่งโขง ซึ่งเป็นปูชนียสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดเลย ประดิษฐานอยู่ที่พระธาตุศรีสองรัก

บนริมน้ำหมัน อำเภอคำชะอี เป็นวัดที่ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา นอกจากนี้ยังเป็นอนุสรณ์สถานของความสัมพันธ์ทางมิตรภาพและไมตรีอันดีระหว่างไทย-ลาวในประวัติศาสตร์และเป็นปูชนียสถานอันศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนจ.เลยและจังหวัดใกล้เคียงรวมถึง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, เลย, ปูชนียสถาน, อนุสรณ์สถาน, พระธาตุศรีสองรัก

จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา 2536. บทบาทสตรี: เรื่องสั้นของคำพูน บุญทวี วารสารครูปริทัศน์.

18(เมษายน-มิถุนายน):94-99.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทสตรีอีสาน: เรื่องสั้นของคำพูนบุญทวี กล่าวถึงบทบาทของสตรีอีสานที่ปรากฏในวรรณกรรมของคำพูน บุญทวี โดยเฉพาะเรื่องสั้นในลักษณะทางกายภาพของสตรี พบว่า การพรรณนาลักษณะสตรีสาวโสคมี่ทั้งการพรรณนาโดยแสดงผ่านคำพูดและ/หรือพฤติกรรมอันเป็นปฏิกิริยาของชาย ส่วนใหญ่มักพาดพิงถึงเรื่องเพศและลักษณะงูใจไปสู่อารมณ์ทางเพศ ซึ่งแตกต่างจากวรรณกรรมอีสานแต่เดิม

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, วรรณกรรม (คำพูน บุญทวี), ผู้หญิง

แก้วดา จันทธานุสรณ์ 2546. ภูมิปัญญา: คุณค่าและหน้าที่ วารสารสารวัฒนธรรม สำนัก

วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 9(2):12-14.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน พบว่า วรรณกรรมคำสอนอีสานมีคำสอนมีคำสอนหลายประการ โดยเฉพาะภูมิปัญญาในการถ่ายทอดแบบแผนทางสังคมแก่สมาชิกในสังคมทุกเพศ ทุกวัยและทุกสถานภาพ ซึ่งวรรณกรรมคำสอนที่ควรค่าแก่การกล่าวถึงเรื่องหนึ่งก็คือพญาคำกองสอนไพร่หรือพระยาคำกองสอนไพร่ ซึ่งบันทึกวัฒนธรรมถึงแบบแผนในการดำเนินชีวิตของชาวอีสานไว้อย่างครอบคลุม แต่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมในสังคมอีสาน ทำให้วิถีชีวิตของชาวอีสานเปลี่ยนไป วรรณกรรมคำสอนลดบทบาทลงจากเดิมเช่น การเย็บปักทอผ้าแล้ว บ้านโพธิ์ อ.คำม่วง จ.กาฬสินธุ์ ผ้าแล้วเป็นคู่มือในการสร้างลวดลายบนผืนผ้าที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, วรรณกรรม, คุณค่า, พญาคำกองสอนไพร่

ธัญญา สังขพันธานนท์ 2541. บทบาทของข้อมูลทางคติชนในเรื่องสั้นของนักเขียนอีสาน วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 17(1):32-45.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเรื่องสั้นของนักเขียนภาคอีสาน โดยเลือกเรื่องสั้นของนักเขียนที่เห็นว่ามี การนำเอาข้อมูลทางคติชนมาใช้ในการเขียน ซึ่งได้แก่ งานเขียนของ ลาว คำหอมและมัย

รติวัน การนำเสนอข้อมูลทางคติชนมาใช้ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมร่วมสมัย ไม่ได้มีเพียงการหยิบยืมเรื่องราวทางคติชนมานำเสนอไว้ในตัวบทเท่านั้น แต่ยังมีประเด็นความเชื่อ ที่มีบทบาทต่อการวางโครงเรื่องและการสื่อความหมายทางแก่นเรื่องอีกด้วย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, วรรณกรรม, เรื่องสั้น, คติชน

จิราวดี เงินแถบ 2537-2538 หงส์ : การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมอีสานและล้านนา

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศึกษาลักษณะอักษรวิธีที่ปรากฏในเรื่องหงส์ฉบับอีสานและฉบับล้านนา ศึกษา รูปแบบคำประพันธ์ เปรียบเทียบ ธรรมเนียมการแต่ง แก่น โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก อนุภาคของ เรื่อง ศิลปะการใช้ภาษา และลีลาวรรณคดี นอกจากนี้ยังเปรียบเทียบวรรณกรรมด้านสังคมเกี่ยวกับ ความเชื่อ สภาพสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี ค่านิยม

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, วรรณกรรม, อักษรวิธี, เรื่องหงส์ฉบับอีสานและล้านนา

เกวลิณ ภูมิภาค 2543. ความเชื่อทางศาสนาและลัทธิที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนของชาวอีสาน

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชาวอีสานมีความเชื่อถือและศรัทธาในศาสนาพุทธค่อนข้างมาก ถึงแม้จะมีความเข้าใจในหลักคำสอนไม่ลึกซึ้งนัก แต่ก็มีศรัทธาฝังใจในเรื่องการทำความดีละเว้นความชั่วและทำจิตใจให้สงบขณะเดียวกันชาวอีสานก็มีความเชื่อถือในเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เช่น พระอินทร์ พระพรหม และพระยมว่าสามารถดลบันดาลให้พวกเขามีความสุขและประสบความสำเร็จได้ ส่วนความเชื่อเรื่องผีสงเทวดานั้นทั้งชาวอีสานโบราณและปัจจุบันต่างก็มีความเชื่อถือในเรื่องนี้อยู่มาก แม้ว่าชาวอีสานปัจจุบันจะมีความสนใจในทางศาสนาและลัทธิน้อยกว่าชาวอีสานโบราณ เนื่องจากได้อิทธิพลของวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่แพร่เข้ามา แต่ลักษณะความเชื่อทางศาสนาและลัทธิที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนทั้งเก่าเรื่องก็ยังคงมีบทบาทต่อชาวอีสานในฐานะ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, วรรณกรรมคำสอน, ความเชื่อ, ศาสนาและลัทธิ

วรยุทธ จันทมูล ๒๕๔๒. ธรรมาสันที่พบในจังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร

มหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรม การประดับตกแต่ง และศึกษา ความสัมพันธ์ของธรรมาสันกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในจังหวัดมหาสารคาม พบว่าเป็น สถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่นั่งแสดงพระธรรมเทศนาของพระสงฆ์ในงานบุญมหาชาติ

โครงสร้างเป็นไม้ และจากรูปแบบธรรมาสันที่ปรากฏนั้นแสดงให้เห็นถึงความเชื่อทางพุทธศาสนาในเรื่องเวสสันดรชาดก ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักในการประดับตกแต่ง และเนื้อหารอง คือ รูปบุคคลและสัตว์ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ วิถีชาวบ้าน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, มหาสารคาม, สถาปัตยกรรม, ธรรมาสัน

ธวัช ปุณโณทก 2545. การวิจัยเรื่องไทยศึกษา และวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน

วารสารธรรมทรรศน์. 2(1):43-46.

งานชิ้นนี้เป็นบทความวิชาการเกี่ยวกับการวิจัยเรื่องไทยศึกษาและวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ในปัจจุบันสมัยโลกาภิวัตน์เป็นผลให้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยเกือบสูญสลายการนำเข้าวัฒนธรรมตะวันตกอย่างไม่ได้กลั่นกรองดังที่สังคมไทยกำลังประพฤติดิปฏิบัติกันอยู่เป็นอันตรายต่อวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทยอย่างยิ่ง โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคอีสาน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, วรรณกรรมท้องถิ่น, ภูมิปัญญา, การอนุรักษ์, ไทยศึกษา

ประมวล พิมพ์เสน 2545. ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ขอนแก่น: โรงพิมพ์

พระธรรมจันทร์.

งานชิ้นนี้เป็นหนังสือได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของชาวไทยอีสาน ตลอดจนลักษณะของภาษาไทยน้อย พยัญชนะ สระ ตัวเลข วรรณยุกต์ อักษรนำและควบลำการประสมสระสำนวนภาษาไทยอีสาน ลักษณะคำประพันธ์ ได้แก่ ญาบเว้า โตงโดย ผญา กลอน คำโคลง, วรรณกรรมอีสาน ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน นิทานท้าวสุริวงค์ นิทานท้าวสุริยคราส-จันทราคราส นิทานท้าวขุนเที่ยง ขุนทิง นิทานท้าวหมาหุข เพลงกล่อมลูก ร้องสรภัญญ์ทำนองอีสาน หมอลำ ; ลำพื้น ลำหมู ลำกลอน โสกลำทวาย(ลำทาย) พิธีสู่ขวัญ เซิ้ง พิธีเสียดะไรห์ ซึ่งงานต่างๆเหล่านี้กล่าวถึงรูปแบบวิธีการแต่ง การใช้ภาษาโดยมีตัวอย่างและรูปแบบให้เห็นชัดเจน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, วรรณกรรมท้องถิ่น, ภาษาถิ่น

พิมพ์ รัตนคุณสาสน์ 2540. พิมพ์กวีศรีอีสาน ขอนแก่น: สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม.

งานชิ้นนี้ได้รวบรวมข้อเขียนของบรมครูหมอลำอีสานคนสำคัญยิ่ง คือ ดร.พิมพ์ รัตนคุณสาสน์ ที่ท่านแต่งไว้เมื่อยังมีชีวิตอยู่มารวมในเล่มเดียวกันให้เป็นหมวดหมู่ โดยเนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานต่างๆ ได้แก่ กลุ่มคำ, ลักษณะคำประพันธ์บทกลอนในภาคอีสาน, กาพย์, สัมผัส, กลอนลำต้นवादต่าง ๆ กลอนเบ็ดเตล็ด, ลำหมู ลำเพลิน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, วรรณกรรมพื้นบ้าน, ดร.พิมพ์ รัตนคุณสาสน์

ไทยวัฒน์ นิลเขต 2544. แม่ ในวัฒนธรรมอีสาน วารสารสังคมพัฒนา. 29(3):15-19.

งานชิ้นนี้ ศึกษา เกี่ยวกับแม่ในวัฒนธรรมอีสาน ซึ่งได้แก่ความเชื่อดั้งเดิมของอีสาน ถูกนำมาใช้ประกอบกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูหรือทำให้เจริญก้าวหน้าสำหรับสิ่งอื่นๆ เช่น พระแม่ธรณี แม่โพสพ แม่พระคงคา ในบริบทของความเชื่อดั้งเดิมในอีสานจึงคงไว้ซึ่งความสำคัญของการเป็นผู้ให้ที่ไม่มีความเด่นเหมือนชายที่ต้องทำหน้าที่ผู้นำและหาเลี้ยงครอบครัว ส่วนแม่ในวิถีชีวิตของสังคมอีสานมีความหมายมากกว่าการทำหน้าที่เป็นภรรยาที่คอยผลิตลูกให้สามีเท่านั้น

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,วรรณกรรมอีสาน,แม่,ความเชื่อ

สรดี ไสยะอาด 2546. ลูกอีสาน : วาทกรรมแห่งความภาคภูมิใจของชาวอีสาน

วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 21(1):31.

งานชิ้นนี้ ศึกษาเกี่ยวกับนวนิยายเรื่องลูกอีสานของคำพูน บุญทวี พบว่าเป็นนวนิยายที่แสดงอัตลักษณ์ของชาวอีสานไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ความเชื่อ ประเพณีต่าง ๆ โดยเฉพาะการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านภาษาอีสานยังเป็นการเน้นให้ผู้อื่นมองเห็นภาพลักษณ์และมโนทัศน์ที่แท้จริงของชาวอีสาน และการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎี Post-Colonial ยังทำให้เห็นว่านวนิยายลูกอีสาน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,วาทกรรม,อัตลักษณ์,นวนิยาย,ลูกอีสาน

ปาริชาติ วงศ์สง่า 2545. การใช้คำเรียกขานในหมู่บ้านหลายภาษาที่บ้านสำโรงระวี ตำบลศรีแก้ว

อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานชิ้นนี้ศึกษาการใช้คำเรียกขานในหมู่บ้านหลายภาษาที่บ้านสำโรงระวี ต.ศรีแก้ว อ.ศรีรัตนะ จ.ศรีสะเกษ พบว่าภาษาที่ใช้ปฏิสัมพันธ์กันในชีวิตประจำวันที่บ้านสำโรงระวี มี 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาลาว ภาษาส่วย และภาษาเขมร การใช้คำเรียกขานจะแปรตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง คำเรียกขานของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 3 กลุ่ม ที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟัง ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ต้องปรากฏ ตามด้วยส่วนที่ปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้ ได้แก่ คำลงท้าย เช่น ครับ จะ ส่วนที่ต้องปรากฏมี 8 ประเภท คือ ชื่อเรียกคำญาติ ยศ อาชีพ ตำแหน่ง การใช้คำเรียกขานเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 3 กลุ่มในชุมชนนี้จะใช้ภาษาตนเมื่อพูดหรือเรียกขานที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,ศรีสะเกษ,ภาษาลาว,ภาษาส่วย,ภาษาเขมร,การเรียกขาน

อุทยานภาพ 2538. สุรินทร์ มรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย วารสารอุรุปริทัศน์.
20(กันยายน-พฤศจิกายน):83-85.

งานชิ้นนี้ เป็นบทความเกี่ยวกับ สุรินทร์ มรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย ซึ่งสุรินทร์ เป็นเมืองเก่าแก่ ที่นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีสันนิษฐานว่ามีคนตั้งหลักแหล่งอยู่ก่อนที่อาณาจักรเจนละจะรุ่งเรือง มีชุมชนโบราณรอบเมืองที่มีอายุราว 4,000 ปี หลายชุมชนด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีกำแพงเมืองที่เป็นสี่เหลี่ยม พร้อมเครื่องปั้นดินเผาและเตาเผาโบราณนับพันปี ปราสาทเทพเจ้าที่มีรูปปั้นจำนวนมาก ผ้าไหมมัดหมี่ โลหะสำริดและประเพณีการฝังศพของชนเผ่าชาวกูย และจารึกประเพณี คนตรี การละเล่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งคือ วิชาศาสนา ซึ่งป็นความรู้สืบทอดกันมาเรื่องของช้างกับชาวกูยมานานนับพันปี
คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, สุรินทร์, เมือง โบราณ, หลักฐานทางประวัติศาสตร์, วิชา ศาสตร์

ศศศิ ธนาสุรย์ 2538. โครงการและงานออกแบบศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

(สถาปัตยกรรม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานชิ้นนี้ศึกษาโครงการและงานออกแบบศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จังหวัดสุรินทร์ พบว่าศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาและรวบรวมศิลปวัตถุเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้เป็นแหล่งที่รักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวความรู้ตลอดจนให้ข่าวสารกับนักท่องเที่ยวถึงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคอีสาน ทั้งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและประชาชนทั่วไป โดยเปรียบเทียบจากโครงการที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน พื้นที่ของโครงการจึงประกอบด้วยส่วนจัดแสดงงาน ส่วนฝึกอบรมสาธิตการผลิต ร้านอาหารพื้นเมือง ร้านสินค้าพื้นเมือง การแสดงพื้นเมือง และส่วนบริหารเป็นสำคัญ
คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาควิชา, สุรินทร์, ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน 2539. โครงการศูนย์ศึกษาวิจัย

และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอีสานและอารยธรรมลุ่มน้ำโขง มหาสารคาม:สถาบัน

วิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การศึกษาวิจัยและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอีสานและอารยธรรมลุ่มน้ำโขง เป็นความจำเป็นที่ต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องเป็นการบุกเบิกทางวิชาการที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้ ผลการศึกษาวิจัยและเผยแพร่จะเป็นส่วนสำคัญที่จะกระตุ้นให้คนไทยเกิดสำนึกทางประวัติศาสตร์มีความภาคภูมิใจในชนชาติไทยและการมีวิถีชีวิตตามกรอบวัฒนธรรมไทย หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน ระยะเวลาดำเนินงาน งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ โครงการ ผลที่คาดว่าจะได้รับ โครงการที่ช่วยเหลือทางวิชาการแก่ประเทศลาว การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางวัฒนธรรม กิจกรรมการบริการชุมชน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,อารยธรรมลุ่มน้ำโขง,การวิจัย,การเผยแพร่

อภิศักดิ์ โสมอินทร์ 2540. ปลาแดก : อาหารหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว วารสาร

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 16(1):9-17.

งานชิ้นนี้เป็นบทความเกี่ยวกับปลาแดก ซึ่งเป็นอาหารหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว ซึ่ง ปลาแดก เป็นอาหารขรุส เป็นอาหารโปรคของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว และอาจเป็นของโปรคของชาติอื่นด้วย ถึงแม้ปลาแดกจะหมักเป็นของเหม็น แต่ก็อร่อย นัว มีเสน่ห์ เป็นวิถีชีวิตของคนอีสาน ปลาแดกคู่กับข้าวเหนียว อาจเรียกว่า "วัฒนธรรมปลาแดก-ข้าวเหนียว" อาหารคาบแทบทุกอย่างของคนอีสานใส่ปลาแดกทั้งสิ้น สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น ปลาแดกบอง หมกปลาแดก ลาบปลาแดก ฯลฯ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,อาหารหลัก,วิถีชีวิต,ปลาแดก

อรุณศักดิ์ กิ่งมณี 2543. ใบเสมาสลักภาพมหานิยมกรรมที่วัดโนนศิลาอาสน์วราราม วารสาร

เมืองโบราณ. 23(4):104-109.

มีการค้นพบใบเสมาที่วัดโนนศิลาอาสน์วราราม ตั้งอยู่ที่บ้านหนองกาสิม ตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เป็นใบเสมาสมัยทวารวดีมีรูปแบบงดงามแปลกตา เป็นการผสมผสานระหว่างศิลปกรรมทวารวดีและเขมร ภาพสลักบนใบเสมาเรียกว่า "มหานิยมกรรม" ค้นพบเมื่อ พ.ศ. 2543 เป็นเรื่องราวในพุทธประวัติสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเหตุการณ์

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,อุดรธานี,ใบเสมา,ภาพสลัก มหานิยมกรรม

อศท. 2543. เส้นทางใหม่จากหนองคาย อุดรธานี-ขอนแก่น-กาฬสินธุ์ วารสาร อศท. สิงหาคม:

67-72.

แม่โขงที่ไหลทอดยาวเหยียดจากทิวเขาสูงประเทศจีนมาสู่พื้นที่ราบทางใต้ตามลักษณะภูมิศาสตร์ของโลกนั้น เกิดขึ้นมาหลายร้อยหลายพันปีแล้ว ร่องรอยหลักฐานการโยกย้ายถิ่นฐานของชุมชนปรากฏอยู่ในแหล่งอารยธรรมโบราณเช่น บ้านเชียงเมื่อประมาณ 5,000 ปีมาแล้วด้วย

กลุ่มชนที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมแตกต่างกันตามเผ่าพันธุ์ การทำผ้าถุงผ้าห่มที่ชาวอีสานเรียกว่า "คำพูก" จึงมีลักษณะเด่นเป็นเอกลักษณ์หลากหลายตามวัฒนธรรมชุมชน มีทั้งการทอผ้าจากฝ้าย และไหมตามลักษณะโอกาสการใช้สอย แต่ผ้าฝ้ายมัดหมี่สีครามมักใช้สำหรับเป็นผ้าถุงห่มในชีวิตประจำวัน ผ้าไหมมัดหมี่เส้นพุ่งสำหรับใช้ในโอกาสพิเศษ ลวดลายการทอแล้วแต่ความนิยมของกลุ่มผู้ทอที่จะใช้การทอแบบจิด แบบจก แบบมัดหมี่ หรือทั้งจิดทั้งจกแบบแพรวาของชาวยุโรป เส้นทางการเดินทางไหมอีสานจึงมีเรื่องราวเล่าขานอย่างไม่รู้จบเหมือนการเดินทางของแม่น้ำโขง กระจัดกระจายไปตามเผ่าพันธุ์ที่ตั้งหลักแหล่งอยู่ในพื้นที่ต่างๆทั่วภาคอีสานเริ่มต้นที่อีสานเหนือ เมืองหนองคายเป็นแห่งแรก เมืองที่มีชื่อเสียงผ้าทอฝ้ายจิดและมัดหมี่สีคราม

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,อุดรธานี-ขอนแก่น-กาฬสินธุ์,ความหลากหลาย,ผ้าทอ,วิถีชีวิต,แม่น้ำโขง

วีระพงศ์ มีสถาน 2538. สำนวนภาษาไทยถิ่นอีสาน (อุบลราชธานี) วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สภาวิจัย.

วิทยานิพนธ์เรื่อง สำนวนภาษาไทยถิ่นอีสาน (อุบลราชธานี) เป็นการศึกษาถึงคำที่มักปรากฏร่วมกันจนเป็นกลุ่มคำ ซึ่งเรียกว่าสำนวน โดยที่สำนวนดังกล่าวมีการใช้กันอย่างแพร่หลายจนกลายเป็นรูปแบบของการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานอีกรูปแบบหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่า สำนวนมีโครงสร้างทั้งอย่างทั้งวลีและอย่างประโยค มีสำนวนอยู่ 3 ประเภท คือ สำนวนนาม สำนวนกริยา และสำนวนวิเศษณ์ ทำหน้าที่ได้อย่างคำ ส่วนความหมายของสำนวนพบว่า มีทั้งมีความหมายแปรเปลี่ยนไปจากคำเดิมทั้งหมดและที่ยังมีเค้าตามรูปคำเดิมอยู่บ้าง ที่มาของสำนวนพบว่า มีคำที่มา 7 ประการ และยังพบว่ามีทั้งความเหมือน คล้าย และแตกต่างจากสำนวนภาษาไทยถิ่นกลางด้วย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ภาคอีสาน,อุบลราชธานี,ภาษาไทยถิ่นอีสาน,สำนวน,รูปแบบ

ปราณี อนุอัน 2546. ภูมิปัญญาไทยอีสานในวรรณกรรมของ คำพูน บุญทวี ศิลปิน

แห่งชาติ "ปราชญ์อีสาน"วารสารศิลปวัฒนธรรม. 24(7):92-101.

งานชิ้นนี้ศึกษาภูมิปัญญาไทยอีสานในวรรณกรรมของคำพูน บุญทวีศิลปินแห่งชาติ "ปราชญ์อีสาน" คำพูน บุญทวีเป็นคนอีสาน เขาได้สะท้อนวิถีชีวิตของมนุษย์ในท้องถิ่นอีสานได้อย่างน่าสนใจ เนื้อหาที่เขานิยมเขียนและถนัดที่สุดคือ เนื้อหาเกี่ยวกับชนบทอีสาน ซึ่งคำพูนได้ถ่ายทอดความรู้ต่างๆของชาวอีสาน โดยเน้นจารีตประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและการดำเนินชีวิต การทำมาหากิน เช่น ในเรื่องลูกอีสาน ซึ่งเป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยมแห่ง

อาเขียนหรือรางวัลซีไรต์และทำให้คำพูน บุญทวี เป็นนักเขียนที่ได้รับรางวัลซีไรต์เป็นคนแรกของประเทศไทยและมีผลงานต่อมาอีกหลายเรื่องเช่น ข้ามาจากทุ่งกุลาร

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม,ระบบคิดและภูมิปัญญา,ภาคอีสาน,นวนิยาย,วรรณกรรม,ปราชญ์อีสาน
คำพูน บุญทวี